

ספר

תולדות תנאים ואמוראים

מסודר ע"פ א"ב עם באורים והגהות וגרסאות שונות.



מאת

אהרן בר' מרדכי ז"ל היימאן

בעל המחבר ספר, בית ועד לחכמים, ופתשן הכתב על אגרת דרבינו שרירא גאון.

חלק שלישי

מערכת כ"ף—תי"ו

לונדון.

בדפוס, העסקפרעסס" 89 קאמפערעל סטריט, אישט.
בשנת עת"ר לפ"ק.

נפטר, רש"י), ובכתובות קו: מעשה בא לפני רבי בבית שערים ופסק לה מוונות, לפני ר' ישמעאל* [בר' יוסי] בציפורי ולא פסק לה מוונות.

ובכ"מ פד. יסופר שנתמנה מבית המלך לתפוס ננכי פגע ביה אליהו א"ל עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה, א"ל מאי אעביד הרמנא דמלכא הוא, א"ל אבך ערק לאסיא את ערק ללודקיא. וקרוב מאוד לומר שע"י חבריו האהוב רבינו הקדוש שהיה ידיד הקיסר אנטונינוס נעשה חפשי מעבודתו הקשה, וכדמצינו איתו שישב תמיד בחברת רבי, ואע"פ שהיה כחבר לו אבל יען שרבי היה הנשיא וראש הדור כולו היה ר"י בר' נכנע תחתיו כשבת נא: שאמרו ר' ישמעאל בר'י דממלא מקום אבותיו הוה וכפוף ויושב לפני רבי.

ורבי החשיבו מאוד כירושלמי כלאים פ"מ סה"ג כשהיו נכנסין לבית הועד היה ר' ישמעאל בר'י נכנס גם קודם ר' חייא, ובמגילה פ"ד ה"א"כנו: אמר רבי עליו ועל ר' חייא אשרי הדור שאהם בתוכו.

וארח לחברה עם רבי בתוספתא אהליות פ"ח מעשה ברבי ור' ישמעאל בר'י ור"א הקפר ששבתו בחנותו של כותי אחר בלוד והיה ר"פ בן יאיר לפניהם וכו'. ובקה"ר פ"א"ז שאל מרבי מהו דין דכתיב כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה, א"ל כגון את וחברוך ושני עטיפי סדינים כיוצא כך שאין אתם חשובים בעצמכם כלום.

וכן מצינו עירובין פו. שבניינם בא לפני רבי א"ל פנו מקום לבן מאה מנה אמר לפניו ר' ישמעאל בר'י רבי, אבא של זה וכו'. וכן מצינו איתו לפני רבי כע"ז מ; נדה כה:.

ויסופר כיבמות קה: מעשה נפלא שפ"א ישבו ר' חייא ור"ש בר רבי —

ר' ישמעאל בר' יוסי (בן חלפתא).

זה דבר מוסכם שר"י בר' יוסי הוא בן ר' יוסי בן חלפתא כמפורש במד' תהלים רפ"קה א"ר יוסי בן חלפתא לר' ישמעאל בריה, וכירושלמי ריש יבמות שאביו ר' יוסי בן חלפתא יבם את אשת אחיו והוליד ממנה חמשה בנים, וכן היא שבת קיח: א"ר יוסי ה' בעילות בעלתי ונטעתי חמשה ארוים בישראל ר' ישמעאל, ר' אליעזר, ר' חלפתא, ר' אבמילום, ר' מנחם-הורדימוס.

ויען שחושב את ר' ישמעאל לראשינה א"כ היה כל"ם בנו הגדול ולא שהיה גדול אך בשנים אבל הוא היה הגדול בתורה מכל אחיו וקבל תורתו מאביו ומלא מקום אביו בציפורי, כדמצינו שאמר משום אביו כיבמות סו, כתיבות קר, קירושין עא, חילין כה; שבת פ"ח ה"ג, פסחים פ"ב ה"ו, תוספתא שבת רפ"ה, תענית פ"ג ה"יא, או שאמר הלשון כך אמר אבא כשבת נא, יבמות קה; נדה כה: כך פירש אבא כסוכה יח.

וכן יספר מעשיות מאביו כע"ז מ: אמר פ"א חש אבא במעיו וכו'. ובשבת מט. אבא שלחא הוה, וכניטין פ"י ה"ו אמר כשם שבין זהב לעפר כך בין דורינו לדור אבא.

וחבה עוד לראות את פני ר' ישמעאל בן אלישע כיבמות קד. שאמר אני לאיתי את ר"י בן אלישע שחלק במוק וכו'. וכן ר' יהודה היה רבו כסוכה יח. דרש ר"י בר' אלעאי — אמר לפניו ר"י בר' יוסי רבי וכו'.

וכן מצינו שאמר שלשה דברים משום ר' מתאי בן חרש כיומא פד. ואמר משום ר' נתן כתוספתא אהליות פ"ד.

ובשנפטרו אביו בציפורי היה הוא ממלא מקום אביו כעירובין פו: מעשה שנעשה בציפורי ע"פ מי נעשה לא ע"פ ר' יוסי אלא ע"פ ר' ישמעאל בר'י (שאביו כבר

עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגול
ושבועות שוא והגם לנו בהוראה שויזה
רשע וגם רוח — אל תהי דן יחירי שאין
דן יחירי אלא אחד, ואל תאמר קבלו
דעתי וכו'.

והיה גדול כ"כ עד כשאמר ר' ענני
בר ששון בשמו כשבת סד: הכל ככבול,
והוקשו עליו מן המשנה אמרו ר' ישמעאל
בר"י הנא הוא ופליגי. ופסחים כ: הכריע
בין ב"ש וב"ה ואמר כשדה תשפך, בבית
תעשה זילוף, וב"ב נס: מעשה באדם
אחד שפתח הלונותיו לחצר השותפין ונא
לפני ריב"ז א"ל החוקת בני החוקת,
ושם קמ. במקום בת אתה מעביר נחלה
מן האסוכו'. ובסנהדרין כט: פסק שהדין
שאמרו שאדם עשוי שלא להשביע את
עצמו, ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה לא.
ובזבחים נט. מנין למזבח שנפגם שכל
הקדשים שנשחטו שם פסולין וכו'.

וכן היה בקי גדול בדמים כגדה כ:
שהיה בורק גם ביום המעונן.

דבריו היקרים באגדה מלבד מאמריו
באבות מצינו מאמרו היקר שבת קנב.
שאמר ת"ח כ"ז שמוקינין חכמה נתוספת
בהם וכו'. ופסחים קיב: מה שצוה את
רבי אל תעש מום בעצמך וכו' כמו
שהכאנו לעיל.

ובמ"ר פ"דט אמר כ"ז שישאל פרוצין
בעריות שכינה מסתלקת מהן.

וכן היה בקי בטבעיות ממאמריו שאמר
לרבי שבת קיג: שפסיעה גסה נישלת
אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם. וכן
אמר שם שאסור לאכול ארמה מפני שהוא
מלקה.

וכן מסר לנו משום אביו דברים יקרים
יסודתם בדברי ימי ישראל כשבת סז.
ק"פ שנה עד שלא חרב הבית פשטה
מלכות רומי על ישראל וכו'. ובשהש"ר
פ"ד פ' אתי לבנן-ג ר' ישמעאל בר'
יוסי בשם ר' אבא אימר כבר פרעה מלך

מצרים

אדהכי אתא ר' ישמעאל בר' לנבייהו —
אדהכי אתא רבי למתיבתא, אינהו דהוי
קלילי יתיבו בזכותיהו, אבל ר' ישמעאל
בר'י אנב יוקריה הוה מפסע ואויל, א"ל
אבדן מי הוא זה שמפסיע על ראשי עם
קדוש, א"ל אני ישמעאל בר'י שבאתי
ללמוד תורה מרבי א"ל וכי הגון אתה
ללמוד תורה מרבי? א"ל [לאבדן] וכי משה
היה הגון ללמוד תורה מפי הנבורה?
א"ל וכי משה אתה? א"ל וכי „רבך“
אלהים הוא (ורבי לא כעס עליו שאמר לו
רבך ולא רבי יען כי באמת היו כמו הברים).
אדהכי אתי יבמה — א"ל רבי לאבדן
פוק בדיקה, לבתר דנפק א"ל ר' ישמעאל
לרבי כך אמר אבא איש צריבין לבדוק
ולא אשה א"ל רבי לאבדן תא לא צריבת
כבר הורה זקן, קמפסע אבדן ואתי, א"ל
ר' ישמעאל בר'י מי שצריך לו עם קדוש
יפסע על ראשי עם קדוש אבל מי שאין
צריך לו עם קדוש למה יפסע על ראשי
עם קדוש, וצוהו רבי שיעמוד על מקומו,
ואבדן נענש ע"ו.

וכן מצינו ב"ר פ"יט ששאלו רבי
שמעת מאביך מהו ויכל וכו'.

וכן מצינו שבת קיג: קיט. שבעי רבי
מיניה. ופסחים קיב: ג' דברים צוה את
רבי אל תעש מום בעצמך ואל תעמוד
על המקח בשעה שאין לך דמים וכו'.

וכן ר' חייא היה כחבר לו וקראו
בבלאי כעירובין פ, ור' חייא החשיבו
מאוד ואמר עליו סנהדרין כט: כבר הורה
זקן.

וכן ר' חמא בר ביסא כגדה יד:
משתבח ליה רבי לר' ישמעאל בר' בר'
חמא בר ביסא דאדם גדול הוא א"ל
לכשיבא לידך הכיאהו לידך, כי אתא
א"ל ריב"ז בעי מינאי מלתא — א"ל
זהו שאמרים עליו דאדם גדול הוא?

דבריו בהלכה. הוא זכה עוד להזכר
במשנה באבות פ"ד מ"ו שאמר החושך

לך לדינא. וזה שדרשו עליו מכות כר
נוער בפיו מתמוך בשוחר כגון ר' ישמעאל
בר' יוסי.

ובכ"מ ל: יסופר עליו דבר נפלא
שפ"א הלך בדרך ופגע באדם אחד שנושא
חבילה של עצים ועמד האיש לנוח,
ואח"כ בקש מדוי"כרי שיעזור לו להנביח
לו העצים על כתיפו, א"ל כמה הן שיין
א"ל חצי זוז נתן לו חצי זוז ואח"כ הפקיד
העצים (כדי שלא יכשלו בזה אחרים משום גול),
הלך האיש ונכה בהן מן ההפקר, ונתן לו
ריב"י עוד חצי זוז, אך כשראה שרוצה
לזכות שנית א"ל לב"ע אפקרינהו ולא
לך, ואף שהיה פטור ע"פ הדין אך הוא
עשה לפניו משורת הדין.

ובנדרים טו: יסופר כאחד שאמר
לאשרו קינם — עד שתראי מים יפה שכך
לר' ישמעאל בר"י, והוא בחכמתו מצא
ששמה היה נאה לה כי שמה היה
לכלוכית ועי"ו מצא היתר לנדרו.
ובירושלמי סוף מע"ש ואיכ"ר פ"א א"ר
יסופר מחכמתו הגדולה בפתרון חלומות,
ויען שבברכות נו. הגרסא ר' ישמעאל כן
אלישע לכן קצרתו.

בקרואו הפרטים.

ר' ישמעאל בר"י לא עשה התורה
קרדום לחפור בה ואך מצא מחיתו ממסחר
כלי פשתן כדמוכח ב"מ עג, וה' כרכו
בעושר שהיה לו שדות שנתנן בארופות
במפודש כתיבות קה:.

והיה איש שמן מאוד כב"מ פד. שאמרו
שם שאיבריה (זוויג) היתה כחמת בת
השע קבין. וכן היה ר' אלעזר בר"ש, וכי
היה אקלעו בהרדי היו עייל בקרא דתורא
בינייהו ולא ננעה בהו, וכן הוא כפסחים
פו: שאיקלע לבי ד' שמעון בר"י בן
לקוניא יתבו ליה כסא — ושתיה כהר
זימנא, א"ל ולא סבר לה מר השותה
בוטו כב"א ה"ז נגרנן? א"ל לא אמרו —
וכריסו רחבה, וכן מפודש יבמות קה:

שאנב

מצרים ותרדקה מלך כוש היו באותו הנם,
ונפל ט"ם וצ"ל אמר בשם אביו כי המקור
הוא במ"ע רבה פ"כנ.

וכן קידושין עא. שאמר משים אביו
כל הארצות עיפה לא"י וא"י עיפה
לבבל.

והיה בקי כ"כ בכל התורה עד שאמר
יכול אנא כתב כל קרייא מן פומי כמגילה
פ"ד ה"א.

תלמידיו.

כל גדולי תלמידיו דרבי קבלו גם ממנו
כר' חנינא בר המא שאמר כך מקיבלני
מד' ישמעאל בר"י קידושין עא, ובכ"ר
פ"יח אמר משכני ריב"י ואמר לו
וכו'.

ור' ישמעאל בר"י החשיב מאוד לר'
חנינא כנדה כ: שאמרי לייט מי שיפסוק
ויבדוק כר' חנינא ואמר, ר' חנינא דחכים,
כ"ע לאו חכימאי.

וכן רב אמר ברכות כו: בצד עמוד
זה התפלל ר' ישמעאל בר"י של שבת
בע"ש.

וכן ר' שמעון בר רבי מצינו זבחים
נמ: שאמר משמו, אף שמצינו בקידושין
לנ. שהוא קבל כר"ש בר רבי שני שלישי
סת"כ.

ומצינו בשביעית פ"ו ה"א שקרא לכן
הקפר בני, ואפשר שצ"ל בר קפרא.
וברכות ס. ההוא תלמידא דאול בתריה
דיב"ר"י בשוקא דציון חוייה דקמפחיד
א"ל חטאה את וכו'.

ופסחים קיט. אמר רב כהנא בשמו.
והוא היה נאה דורש ונאה מקיים
כמאמרו היקר באבות שאמר הגם לבו
בהוראה שומה רשע וגם רות, וכן היה
זהיר עד קצה האחרון בדין וכאשר יסופר
עליו כתובות קה: שאריסיה היה רגיל
להביא לו כנהא דפדיו כל ע"ש, פ"א
הביאו בה' בשבת וא"ל שלכן הקדים היום
יען שיש לו דין עם אחד, א"ל פסילנא

— ואמרי להר' שמעון בן יעקב דמן צור את ר' יוחנן [בציידן, דק"ס], וקרוב מאוד לומר שצ"ל בשני המקומות או ר' ישמעאל או ר' שמעון.

ר' ישמעאל בר ר' יצחק .
(תנא דברייתא).

בקידושין נר, דתניא אר"י בר"י אבני ירושלים שנשרו מועלים בהם דברי ר"מ וכו', ובל"ס הוא ט"ס וצ"ל דתני ר' ישמעאל בר ר' יצחק, ובאמת היה אמורא תלמיד ר' יוחנן כיומא פ"ג ה"ז ר' ישמעאל בר רב יצחק ר' יוחנן בשם רש"י.

ר' ישמעאל בן לוגא. (תנא).

ביומא לח. א"ר עקיבא סח לי ר' ישמעאל בן לוגא פ"א יצאתי אני ואחר מבני בניהם (של מכסמין הקטורת במקדש) וכו', ובירושלמי שקלים פ"ה ה"ב גרסי שמעון בן לוגא, וביומא פ"ג ה"ט שמעון בן לגס.

ר' ישמעאל בר נחמן.

ביוק"ד רפ"ח מתני בשם ר' אבדומי דמן חיפי, ושם אות ג' מחלוקת ר' חמא בר' חנינא ור' ישמעאל בר נחמן, ואפשר שצ"ל ר' שמאל ב"נ כדמצינו בקה"ר פ"יב"ז שאמר בשם ר' אבדומי דמן חיפי.

ר' ישמעאל בן סתריאל מערקת לבניה.

נזכר בכורות נו: העיד לפני רבי שבמקומו מפשימין את המתהומלבישין את החיה — וכן העיד שחזירין שבמקומו יש להן ס' ריבוא קלפים בבית המסס שלן, ויש גורסין בן כתיריאל, וכן יספר שם שפעם אחת נפל ארו אחד וכו'.

ישמעאל בן פאבי—פיאבי—פיאבי.

בקרמוניית היהודים יספר שאגריפוס (השני) מנהו לכה"ג, ואע"פ שאז משלו הצדוקים אבל הוא היה צדיק תמים. וכן

מיב

שאנב כוודו לא היה יכול לישב על מקומו מהר.

ויסופר עליו ע"ז פ"ה ה"ד שפ"א הלך להרא ניפולה ובאו כותים לגביה א"ל אני אראה אתכם ממה שאתם משתחווין להר גריונים, הוא יען שיעקב טמן שם את הצלמים, והבין שרוצים להורגו וברח משם.

ולא מצינו כשום מקום שהניח בנים או בנות, אך זאת ידוע לנו שנפטר קודם רבי כשבת טו. כשחלה ר' ישמעאל בר"י שלח אליו רבי אמור לנו ב' וג' דברים מה שאמרת לנו משום אביך. וכן מגילה פ"ד ה"א כשחלה ריב"ז שלח לו רבי וכו'.

ובקידושין עא. בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לא"י א"ל יטפל עמכם ר' חנינא בר חמא נמפל עמון — א"ל כך מקובלני מר' ישמעאל בר"י וכו', וזוה מוכח שכבר נפטר ריב"ז כי כולם היו או בל"ס בציפורי שרבי והמתיבתא היו שם יו' שנים קודם פטירתו.

וכן נפטר קודם ר' חייא כמפירדש בירושלמי ב"ק פ"ו ה"ז ושבעות פ"ו ה"ב שאמרו שם אריסיה דבר זוזא אפקד — אתא עיבדא קומי ר' ישמעאל בר"י — דמך ר' ישמעאל בר"י אתא עובדא קומי ר' חייא וכו'. ובכתובות קג: מספקא להגמרא מי מת קודם אם רבי או ר' חייא ואם נאמר כדעת הא"ד שר' חייא מת קודם א"כ נפטר ריב"ז שנים אחדות קודם רבי.

ר' ישמעאל בר יעקב בר אחא.

נזכר שבת פ"ד ה"ב ר' יוסי בר' חנינא אמר בשמו.

ר' ישמעאל בן יעקב דמן צור.

בכתובות ז. א"ר אבהו שאל ר' ישמעאל בן יעקב דמן צור את ר' יוחנן בציידן, ומצינו ברכות לג. שאל ר' יוסי (צ"ל אסי)

ישמעאל בר הנחומא ור' נתן בריה דר' ברביה בשם ר' ירמיה.

ר' ישמעאל השזורי.

בירושלמי שבת פ"י רה"ה תמן הנינן ר' ישמעאל השזורי ור"ש אומר לא נחלקו וכו', אבל היא מ"ס וצ"ל ר' שמעון שזורי כי כן הוא בכריתות פ"ד מ"ג. ובספ"ר מביא שנוכר בתוספתא תרומות רפ"ה, אבל גרסא שלנו ר' שמעון שזורי.

ר' ישמעאל מביא חתנו דר' חנינא. נוכר ברכות סב: לגרסת דק"ס אמר משמיה דר' חנינא וכן היא בילקוט שמואל רמז קלו.

ר' ישעיה.

נוכר סוף נדה שהקשה לר' אבא לגרסת הילקוט, וגרסא שלנו ר' שמעיה.

ישעיה איש מיראה.

נוכר בתוספתא סוף כ"ק שהיה כונס ויהיה חסיד גדול, ואין זה אבא אושעיא איש מריא שהיה אמורא.

ישעיה הבושב.

ר' יהודה בנו (בזמן ר"ג) שביעית פ"ה ה"ב.

ר' ישעיה תלמידו דר' חנינא בן דוסא. מיבא בילקוט בא רמז קפז שהתענה פ"ח תעניות מפני מה זכה הכלב לומר שירה, וכן נדפס בכל הסדורים קודם פרק שירה בשמו.

יששכר איש כפר ברקאי.

היה כה"ג בבית שני כפסחים נו. ת"ד ד' צווחות צווחה העזרה — צא מיכן יששכר אב"ב שמכבד את עצמו ומבזה קרשי שמים דהוה כריך ידיה בשיראי ועביר עבודה — ויסופר שם ובכריתות כח: שפ"א ישבו ינאי מלכא ומלכתא, מלכא אמר גדיא יאי והמלכה אמרה אימרא יאי, אמרו נשיליה ליששכר איש כפר ברקאי דכה"ג הוא וקיס ליה קרירה.

שיילורו

מוכח מפסחים נו. שאמר אבא שאל בן במניה משום אבא יוסף בן חנין אי לי "מבית" ישמעאל בן פיאבי אי לי סאגרופן. וזה כמו שאמרנו שכל העותרים אותו היו צדוקים ואף שהוא היה צדיק אבל לא היה בידו למחות, וכמו שאמרו שם שאי שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פיאבי תלמידו של פנחס וישתמש בכה"ג, ובכריתות כח: קראו אלישמע בן פיאבי והוא נוכר במשנה פרה פ"ג מ"ה שעשה פרה אדומה, ובתוספתא שם שעשה שתי פרות אך אחת עשה במעירבי שמש ולא קבלוה חכמים (שהו דעת הצדוקים).

וכיומא ט. אמרו ששימש בכה"ג עשר שנים, ושם לה: שאמו עשתה לו כתונת של מאה מנה, ובמהרש"א שם דעתו שישמעאל בן פיאבי הוא ישמעאל בן קמחית ואביו נקרא בשם פיאבי. ובמגילה פ"א ה"י יסופר זה על שמעון בן קמחית ואפשר שצ"ל ר' ישמעאל ב"ק. ובסוטה פ"ט מ"טו משמת ר' ישמעאל

בן פיאבי (ובמתינות דבני מערבא ליחא חינח ר' וכן הוא נכון כי בזמנם לא היה עוד תואר רבי) במלה זו הכוונה, ואפשר שאמרו כן יען כי הוא היה האחרון לשמש בכה"ג כמה שנים, כי הכה"ג ששמשו אחריו לא הוציאו שנתן כירוע. ועוד אפשר כמו שאמרו יומא מו, אמרו עליו על (רבי) ישמעאל בן קמחית שהיה חיפן ד' קבין במלוא חפניו.

ישמעאל בן קמחית. ערך ישמעאל

בן פיאבי.

ר' ישמעאל בר' הנחוב.

נוכר ויק"ר רפ"כב עם ר' חנין בריה דרבי אמרו בשם ר' ירמיה, אבל הוא מ"ס וצ"ל כרמיבא בשהש"ר רפ"ו ר' שמואל בר תנחום ור' חנן בריה דר' ברכיה בשם ר' ירמיה. ובילקוט קהלת פ"ה פ' ויתרון ר'

ארא בר אהבה ואמרי לה כדי. ובמילה
ב; יבמות צ, נזיר ב, חולין עג. פא.
קיה. אמר רבא ואמרי לה כדי. ובמנחות.
ה. אמר רבי ואיתימא רי"ב ואמרי לה
כדי. וכן הוא ברכות ל. לגרסת דק"ס,
וב"מ ב. אמר ר"פ ואיתימא רב שימי
בר אשי ואמרי לה כדי. ובכל אלו
המקומות לא פירש רש"י כלום אך בגיטין
פה: ברש"י ד"ה ולרכיה פירש כדי שם
חכם. ומהרש"ל כב"מ ד. מפרש שאינו
שם חכם אך הוא כמו בכדייבחנום כלומר
בלי שם האומר, וכן כתב בהליכות עולם,
וכן היא דעת רבינו שרירא גאון באגרת
ח"ב פ"ד בנוסח ב"ג תר"ה.

כהן.

ר' אבא בר כהן דמאי פ"ב סה"א,
והיה לו אח בשם מגבילא כברכות פ"ג
ה"א"כא.

ר' בון בר כהן מע"ש פ"ד ה"ו.
ר' נחמן בר כהן כתובות קה:.

רב כהן. (אחיו דר' חייא בר אבא).

בב"ק קמז. אבימי בר נאזי חמוה
דרבינא (צ"ל דרבינאי) אתא לקמיה דרבינאי
— מתקיף לה רב כהן — אינלגל מלתא
וממא לקמיה דר' אבהו ואמר הלכתא
כרב כהן.

וכפי הנראה עלה לא"י וזה שמצינו
שבת פ"ז ה"ו ר' כהן בשם רבנן דתמן.
וברכות פ"ג ה"א"ב: ר' אמי ור' חזקיה
ור' כהן ור' יעקב בר אחא הוון מטיילין
באילין פלמיותא דציפורי הגיעו לכיפה
ופירש ר' כהן, הגיעו למקום שהרה וחזר
אצלן.

וכן מצינו ר' כהן בשם רבנן דקמרין
כדמאי פ"ז ה"ח, שבת פ"ז ה"ב"כט;
כתובות פ"ז ה"ו, וזה יען כשבא לא"י
הלך אצל ר' אבהו ושם מצא גם את ר'
אמי.

אבל מה שמצינו בירושלמי סוף קידושין

ר'

שיילוהו א"ל אי גדיא יאי יוסק לתמידא,
בהרי דאמר אחוי בידיה אמר להון מלכא
הואיל ואחוי בידיה קוצו לידיה דימינא,
יהיב שוחד קצייה לידיה דשמאלא, שמע
מלכא וצוה שיקצצו גם יד ימינו, ואמרו
בגמרא שאפילו מקרא נמי לא קרא.

וגם מזה ראייה גדולה למה שבארנו
בכמה מקומות ששני כהנים גדולים היו
כמעט כל ימי משך מלכות החשמונאים
וגם עוד קודם להם לפעמים, אחד היה
כה"ג במקום מלך, בין ישראל לעמים,
ואחד כה"ג המשמש, וכן אנו רואים בזה
כי ידוע שינאי היה בעצמו כה"ג ואעפ"כ
היה בימיו יששבר איש כפר ברקאי
כה"ג המשמש, אך יען שינאי היה צדוקי
גמור לכן מינה את כה"ג המשמש ג"כ
איש פשוט וע"ה, ואפשר שאחרי שקצצו
את ידיו או קנתה העשירה מרתא בת
בייתוס הכהונה גדולה מיד ינאי המלך
בתרקי דינרי עבור ארוסה יהושע בן
גמלא כמבואר בערכו.

ייששבר דכפר מנדי.

נזכר בירושלמי ר"ה פ"א ה"ג דרש
הפסוק וירא אין וכו', ובב"ר פ"ג נבזי
פ"עדרו ר' חמא בר' חנינא ור' יששבר
דכפר מנדי, א"כ היה ברור השני לאמוראי
א"י.

ונזכרו דרשותיו תנחומא וישלח-כה,
במדברין, ויק"ר פ"א"יג, במ"ד פ"ב"ג,
אס"ר ספ"ג, שהש"ר פ"ב פ"ד, ובטרדרש
וזהלים פ"ה"ח, פ"י"ג.

ר' יתא.

נזכר לפעמים בירושלמי והוא ר'
איתי וכן נקרא לפעמים ר' אסי או ר'
יוסי.

כ.

כדי.

שם זה נזכר בכמה מקומות בש"ס,
ביומא מד. עב; מנחות נה: יתיב רב

רב כהנא א.

כשירד רב לבבל בשנת תקל לשמרות
ובא לנהרדעא ואח"כ יסד ישיבתו הגדולה
בסורא התקבצו אליו כל גדולי הדור,
ומהם היו גדולים כ"ב עד שהיו כהלמידים—
חכק ב' פ"ג שאמר ובכמה דוכתי
אמרינן רב תנא ופליג והוה נמי רבנן
אחריני דהוו אמוראי בלכד כגון שמואל
ורב שילא ורבה בר חנא ורב כהנא
קמא ורב אסי. והאמת כן הוא כי כן
מפורש סנהדרין לו: רב כהנא ורב אסי
לגמריה דרב הוי צריכי (יען שהוא היה רוב
ימיו בא"י במתיבתא דרבי וקבל ממנו פירושי
המשנה) ולסבריה דרב לא הוי צריכי.
וזה שמצינו נזיר יט. שא"ל ר"כ ורב אסי
לרב מ"ט לא מפרשת לן כהלין מילי א"ל
אמינא דלמא לא צריכיתו. ובשבת קכד:
רב כהנא איקלע לבי רב. אמר אייתו
ליה שותא לכהנא ליתבי עליה. ושם
קמו: שלא ישב רב אבי סדיא משום
כבוד רבותינו ומאן נינהו רב כהנא ורב
אסי.

וכן מצינו שהקשו לרב ושתיק רב
כסוכה ו; ביצה ו; לו; ב"ק יא, ב"מ
טז: צו; ב"ב סב, ובכתובות פט: א"ל
ר"כ ורב אסי לדירך דאמרת וכו', ובשבת
מה. אמרו לו לרב הכי הלכתא? א"ל
כדי הוא ר"ש וכו', ושם איתא בטעות
רב אשי וצ"ל רב אסי.

ובסנהדרין קיא. יתיב ר"כ קמיה דרב
ויתבי וקאמר דברים ככתבן, א"ל רב לא
ניחא ליה למרייהו דאמרית להו הכי—
חזייה דהיה קא חיף רישיה וסליק ויתבי
קמיה דרב, א"ל ולא תמצא בארץ החיים,
א"ל רב כהנא מילט קא לייטת לי?
א"ל קרא קאמינא. ובע"ז נו. הוה עיברא
דהוה בכורם— שרייה רב— א"ל ר"כ
ורב אסי והא מר הוא דאמר וכו', ובחולין
צה: רב היה יתיב אמברא דאישתתיה

חזיא

ר' חזקיה ר' כהן בשם רב צ"ל שם רב
כהנא, וכן בכתובת פ"א ה"י רב יהודה
בשם רב כהן צ"ל בשם רב וכדמוכא
המאמר בכתובות יד: אר"י אמר רב.
ובירושלמי שבת פ"ב ה"ז ואס"ר פ"א ד
שרצה לפרוש בים ובקש מאחי ר' חייא
בר אבא שיתפלל עליו. ובקה"ר פ"ג רב
הנרסא בשם ר' נתן כהן.

רב כהן בר אבין.

בשם ר' יבבי כן מוכא בסה"ד ממדרש
תהלים פ"ק, ונרסא שלנו שם ר' יהודה
הכהן בר אבין, ובמ' בובער ר' הונא
הכהן בר אבין.

כהנא.

ר' אבא בר כהנא ברכות ג.
ר' בון בר כהנא ב"ב פ"ח ה"ח.
ר' חנינא בר כהנא שבת צו.
רב מרי בדיה דרב כהנא ב"ק צא.
רבה בר כהנא סוף פתיחתא דאיכה
(והוא ר' אבא ב"ב).
שמעון בר כהנא (תנא) תוספתא שביעית
פ"ד.

ר' כהנא.

נוכר בוהר תלדות קלט. במדרש
הנעלם אמר בשם ר' ברקא.

רב כהנא.

כבר האריך בסה"ד כמה ר"כ הו',
ולאחר עיני רב נראה כבירור שלא פחות
מן חמשה אמוראים היו בשם רב כהנא,
(א) תלמיד חבר דרב וחבר דרב אסי,
(ב) תלמידו דרב, ג) ר"כ תלמידו דרב
יהודה ושולשתן עלו לא"י אך הראשון
עלה לעת זקנותו ונשאר שם, והשני
עלה בניקותיה בזמן ר' יוחנן וירד אח"כ
לבבל, והג' הלך לא"י והאריך שם ימים
רבים. (ד) תלמידו הגדול דרבא וממנו
קבל רב אשי והיה הריש בפ"ם נהרא.
(ה) היה חבר רב אשי. ונבארם אחד לאחד
ע"פ מקורים היותר נאמנים.

מצא עדיין את כל ראשי חכמי הדור כזבחים נט. כי סליק רב כהנא אשכחיה לר' שמעון בר רבי דקאמר משום ר'י בר' יוסי מנין — שנאמר — אמר (רב כהנא) היינו קרא דאנשית ליה לרב.

ובמנחות כג. כי סליק ר"ב אשכחיהו רבני ר' חייא (וידוע שיהודה בן ר"ח נפטר על פני ר' ינאי המיון) דיתבי וקאמרי עשרון שחלקו — אמר להו איהו מי תנן כלי ושאלו ממנו הושיט אחד לביניהן מהו — הושיט טב"י את אצבעו ביניהן מהו א"ל וכו', הדר איהו בעא מיניהו — אמרו לו זו לא שמענו וכו'. וזוה נוכל להבין את גדולת ר"ב ששקיל ומרי עמהם כחברים.

ובזה יאיר לנו מה שמצינו ב"ק י: ר"ב אמר מהבא — חוקיה אמר מהבא, והוא ר"ב הראשון, אבל מה שאמרו שם להלן א"ל רב כהנא לרב אלא טעמא וכו' הוא ר"ב תלמידו דרב, ולכן אין אנו צריכין לשבש הגרסאות. וכן הוא בשיטה מקובצת בשם הרא"ש. וכן מצינו ערלה פ"א ה"ח א"ר יאשיה איתפלגין חוקיה וכהנא.

ורב כהנא נשאר בא"י כי קילו לא נשמע בשום מקום עם חכמי בבל, ולהיפוך מצינו שכל חכמי א"י קבלו ממנו ואמרו בשמו בר' הושעיא (רבו דר' יוחנן) שאל ממנו כחלה פ"א ה"ג ר' הושעיא שאל לכהנא, וכן זעירי (שעלה לא"י עוד קודם ר' אלעזר) אר"ב כב"מ ס: ומשמע שם שקבל ממנו כהיותו בא"י שאמרו הבא תרנמא מיא דחזורא, זעירא אר"ב מוקפתא.

וכן מצינו ר"א בשם כהנא ככלאים פ"א ה"ו, ערלה ספ"א, מו"ק פ"ג ה"ח, וכן ר' יוחנן ור"ל בר"ה רפ"ד שאמרו ר"י ורש"ב הוון יתבין מקשיי — עבר כהנא אמרין הא נברא רבה דנשאל ליה אתון שאלין ליה א"ל וכו'. וביוק"ד פ"כמ"ב קראוהו מדא דשמעתא, וזה

חויא להווא נברא — אסרינהו ניהליה א"ל ר"ב ורב אסי דאיסורא שביחי דהיתירא לא שביחי?, וב"ב נא. אמרו ליה הדר ביה מר משמעתיה? א"ל מסתברא אמרי.

ויען שרב היה באמת רבן של כל בני הגולה וכולם היו כפיפין תחתיו לכן מצינו חולין מד. שאמרו לו למדתנו רבינו, ובשבועות כג. שר"ב ורב אסי כי הו קיימי מקמי דרב, מר אמר שבועתא דהכי אמר רב ומר אמר וכו' כי אתו לקמיה דרב אמר כחד מיניהו, א"ל אידך ואנא בשיקרא אישתבעי? א"ל לבך אנסך.

ורב היה חביב עליו כ"כ עד שקראו בלשין "אבא" ככרכות סב. ר"ב על גנא תרתיה פורייה דרב שמעיה דשח ושחק ועשה צרכיו אמר, דמו פומיה דאבא כדלא שריף תבשילא, א"ל כהנא הכא? את פוק דלאו אורח ארעא, א"ל תורה היא וללמוד אני צריך.

ובפסחים ק"ג. א"ל רב הפוך בנבילתא ולא תיפוך כמילי, פשוט נבילתא בשוקא ושקיל אנרא ולא תימא כהנא אנא וגברא רבה אנא, (ואי אפשר לומר שזה ר"ב הוא תלמידו דרב יען שתלמידו דרב לא היה כהן כמבואר בערכו. וכן מה שאמרו שם א"ל רב לרב אסי הוא חבירו דר"ב, וזוה יתורין קושיית החוס' שם ט"ז:).

ובירושלמי נקרא בשם כהנא כסיכה פ"א ה"א כהנא ואסי עלון והוון בעון קומי רב. ובשבת רפ"ז כהנא שאל לרב. וכן סנהדרין פא: רב כהנא בעי מרב — אנשייה רב לגמריה אקרייהו לר"ב בחלמיה — אתא א"ל לרב הכי אקריין ארכריה רב לגמריה וכו'.

והנה חבירו הגדול רב אסי מצינו כמה פעמים שאמר בשם רב וכן מצינו איתו עם שאר אמוראי בבל, לא כן את רב כהנא, וזה יען שעלה לא"י עוד הרבה קודם פטירת רב וכשבא שמה

שמואל ככתובות קא, גררים כה, שאל משמואל ביבמות קב;

ובחי התלמיד הגדול הזה אירע מקרה לא טוב אשר עי"ו הוצרך לעלות לא"י כמפורש ב"ק קיז. ההוא נברא שרצה למסור ממון ישראל ביד עב"ים אתא לקמיה דרב א"ל שלא יעשה כן והוא השיב שלא ישמע לו. ורב כהנא ישב או קמיה דרב וקינא קנאת ה' צבאות והכהו עד ששבר מפרקתו ומת, א"ל רב עד האידנא הוה פרסאי דלא קפדי אשפיכת דמים והשתא איכא יונאי דקפדי אשפיכת דמים (ובדק"ס איתא להיפוך ושם באות ע' שעד שנת תקלת היתה בכל תחת יד רומי ואח"כ נבשה מלך אורשיר ובאת תחת ממשלת פרס) ואמרי מרדון מרדון, קום עלה לא"י וקביל עליך דלא תקשה לר' יוחנן שבע שנין. ובירושלמי תרומות פ"ד ה"ז שקודם שהלך לא"י שאל משמואל בדין מדומע וא"ל שמואל כד תסלק לא"י את שאיל לה. וכשבא שמה מצא את ר' יוסי (ר' אבי) דאמר בשם ר' יוחנן, וברכות פ"ב ה"ח מפורש שהיה או יניק וחכים בשעלה לא"י.

וכשבא לא"י אשבחיה לר"ל דתיב וקא מסים מתיבתא דיומא לרבנן (שהיה תוור ושונה להם מה שדרש ר"י אותו היום) אמר להורב כהנא ר"ל הויא? אמרו לו אכאי, א"ל האי קושיא והאי פירוקא, אמרו ליה לר"ל, אול ר"ל א"ל לר"י ארי עלה מבבל לעיין מר במתיבתא דלמחר. ובמתיבתא דר"י היה שבע שורות תלמידים יושבין לפניו וכשבא ר"י לישיבה הושיבו את ר"כ בשורה הראשונה לפני ר"י אמר שמעתתא ולא הקשה לו כלום, וכברו יען שאין לו מה להקשות והורידוהו בשורה השניה, וגם אז לא הקשה כלום עד שהורידוהו בשורה האחרונה, ויאמר ר"י לר"ל הנה הארי שאמרת נעשה שועל. ור"כ שלא שאלו כלום היה יען שקבל עליה

היה בל"ס כשבא ר"כ לציפורי מקום ר"ש בר רבי ואז היו שם ר"י ור"ל שלמרו לפני ר' הושעיא, וזה היה ע"פ השערה עוד טרם שהלך ר' אושעיא לקיסרין.

וכן מצינו זעירא בר חייא בר יוסי בשם כהנא כשבת פ"י ה"ב"כח.

רב שמואל בר שילת בשמו במגילה פ"א ה"יא (ואפשר שקבל ממנו בהיותו עדיין בבבל).

ויען שהיה זמן רב בא"י לכן מצינו שאמר בשם ר' ישמעאל בר"י בפסחים קוח: קיט..

ממקראי הפרטים לא מצינו שום דבר וגם לא ממשפחתו ואך זאת מצינו שדודו אחי אמו היה מגדולי הדור בבבל כיבמות פ"יא ה"א שאמרו שם אחוא דאימיה דר"כ חלף בלילה ביחודי — שמע רב ומר מאן עביר דא אלא אחוי דאימיה דר"כ.

וזה ר"כ היה כהן כמפורש בפסחים קינ. שא"ל רב פשוט נבילהא — ולא תימא כהנא אנא. וכן עירובין קה. אמר ר"ה, רב כהנא מסייע כהנא.

רב כהנא (ב) תלמידו דרב.

כמפורש שבת קנב. רב כהנא הוה פסיק סידרא קמיה דרב כי מטא להאי קרא (ותפר האביונה) נגיד ואתנח, אמר ש"ם בטל ליה חמדה דרב (ומזה אנו רואין שאין זה ר"כ דברכות סב. שננא תותיה פורייה דרב שאז היה רב בכל כהן), וב"ם סד: אר"כ הוה יתיבנא כשיליהו פירקי דרב ושמעית דקאמר קרי קרי ולא ידענא מאי קאמר וכו'.

וכן מצינו ר"כ אמר רב כברכות יד:, שבת לח, תענית יב:, יבמות קב, כתובות עט: קב, גיטין עא, ב"ק קיד:, בעא מרב כב"ק קמז.

וכן קבל משמואל כדמצינו ר"כ אמר

ולכסוף חוטא אני להרוג בני אדם, ובא לר"י ושאלו אם אחר שאכו טבוח אותו ואשת אביו מכבדו להיכן ילך א"ל ילך למקום שמכבדו איתו. וזה היה כמו נטילת רשות לחזור לכבל, אך ר"י לא הבין כונתו ותמה מה שלא בא ר"ב אצלו ליקח ברכת הפרידה, אך תלמידיו א"ל הלא אתה בעצמך אמרת לו שיחזור לכבל.

והנה אם כי יסופר המעשה בקצרה כדרך האגדה שתספר אך מקרי הרברים העקרים, אבל בל"ם נמשך זמן שנים אחדות שהיה בא"י, ובאמת קבל גם מר' יוחנן כדמצינו שבת פה; ע"ז לה: ר"ב אר"י. ובכתובות מו: שלח ר"ב (לכבל) משמיה דר"י.

וכן אפשר שקבל מר"י דרכי הרפואות כדמוכח שבת קי: דאר"י הרוצה שיחממנו יקנחנו בסרינו, רב אחא בר יוסף חש ביה, עבר ליה ר"ב (רפואת ר' יוחנן) ואיתסו.

וכן שקיל וטרי עם ר"ל ככלאים פ"א ה"ז שנעי כהנא מר"ל המרביע בחית הים מהו — א"ר יוסי בר' בון כהא פרס כהנא מצודתיה על ר"ל וצדייה (שלא היה יכול ר"ל להשיב לו כלום).

ובב"ר פ"ד העתיק שלא כהונן כי שם איתא ר' ירמיה כהנא והטעות בא מכבלי ב"ק נה, ומצינו שבת סג. ר"ב אר"ל.

והנה מכל המעשה הנפלא הזה ברור לנו שר"ב כשבא לא"י היה או עול ימים, ור' יוחנן היה אז כבר גבר סבא, וכשבא לבית המדרש שאל ר"יש לקיש הכא"א אף שר"ל ישב אז בב"המד והור עם בני הישיבה את לימוד המתיבתא דר"י. ומוה אנו רואין בבירור שלא ידע את ר"ל ולא דארו מעולם. ולכן קשה מאוד להבין דברי רבותינו בעלי התוס' בטובה מה. ד"ה והא, וניטין פר: ד"ה ר"י, שר"ב

עלה

עליו שלא יקשה לר"י שבע שנים, אך מפני הביון שנעשה לו אמר מה שהורידוני שבע שירות יהא כפרה תחת השבע שנים, ואז קם ר"ב ואמר ליהדר מר ברישא, אמר ר' יוחנן שמעתה ואקשיה והעלוהו לשורה השישית וכן הקשה לו פעם שנית ושלישית עד שהעלוהו לשורה העליונה אצל ר"י.

ור' יוחנן ישב מעל לעם על שבע מצעות, וכשהתחיל להקשותו ולא יכיר להשיבו ששמו מתחת ר"י המצעות עד ששמי מתחתיו כל המצעות עד שישב ר"י על הארץ, ור"י היה אז כבר זקן ונבות עיניו היו גדולות, ובקש ר"י שיגביהו את גבות עיניו כדי שיכול לראות את החרוף הכבלי הזה. ור"ב היה שפתו קרוע ע"י מכה והיה נראה תמיד כשיחק, אך ר"י לא ידע מזה וכבר ששיחק עליו על שלא היה יכול לענתו על קושיותיו, חלש דעתיה דר"י ונח נפשיה דר"ב. למחר כשאמר ר"י לתלמידיו ראו דרכי הבבלים שאין להם ד"א, או ספרו לו דרכיה הבן, או בעי ר"י רחמי וחיה, ובקש מחילה ממנו ואמר אלו ידעתי כן לא היה חלשא דעתי הישתא ישב אדוני אצלנו, אך ר"ב השיבו אם יכול אתה להבטיחני שלא תבעים עלי עוד אשאר פה ואם לא, לא אוכל להיות פה כי לא בכל יום מתרחש ניסא. ואז שאלו ר"י כל ספיא דהיה ליה והוא פשט ליה, והיינו דאמר ר"י דילכון אמרי? דילהין היא, (היינו שבני ככל יוחר גדולים מבני א"י).

ובירושלמי ברכות פ"ב ה"ח יוספר שר"ב היה או יניק וחכים (וכשאיירע לו המעשה עם ר' יוחנן שמת ואח"כ היה) פנשו חר בר פחון (לץ). ושאלו בדרך הלצה מה קלא בשמיא שמע א"ל שמע שהוא ימות וכן היה. וכן אירע לשני, ויאמר ר"ב הלא עליתי לא"י למוכי ולהנות בתורה

להו להנהו כרופייתא — איתיביה ר"כ לר"ה וכו', ובחולין קיא. יתיב ר"כ אחורי (בצ"ל) דרב יהודה קמיה דר"ה ויתיב וקאמר וכו'. וביצה לג. אותיב לרב יהודה, וביומא יא. תני קמיה דרב יהודה — א"ל רב יהודה טעמא דרוחצות — א"ל ר"כ והתניא וכו'.

וב"ב מא: ר"כ שקל בידקא בארעיה אול הדר גודא בארעא דלא דידיה אתא [הבע"ד] לפני רב יהודה והביא עדים — א"ל רב יהודה שצריך לשלם א"ל ר"כ כמאן כרש"בא — והא מיייתנא איגרא ממערבא דאין הלכה כרש"בא א"ל לכו תיתי, (וכוזה משמע שר"כ היה בא"י). ובחולין יט. יתיב ר' אבא אחורי דר"כ ויתיב ר"כ קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר וכו'. ובשבועות לו. יתיב ר"כ קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר הא מתני' כדתנן א"ל (רב יהודה) כנה.

ובנדה כו: יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"כ ויתיב וקאמר אר"י אמר רב, ושקלו וטרו כחברים, כי באמת היו כולם תלמידי דרב, ואך יען שר"ה ורב יהודה היו ראשי מתיבתת לכן ישב לפניהם.

ובנדרים ז. מצינו רב חלבו חלש אכריו ר"כ רב חלבו באיש וכו'.

וכל גדולי תלמידי דר"ה ורב יהודה קבלו גם מר"כ, ר' אבא אר"כ כשבת לח. קבה.

רב חיננא אר"כ אמר שמואל כנדרים כח:

מכי אמר כהנא ריש שקלים.

רב יוסף אר"כ כעירובין סז; יבמות קב. מנחות לב, ומצינו יבמות יז. יתיב רב יוסף אחורי דר"כ וכו'.

וכן ר' יצחק כר"ה ג: א"ר יצחק — מתקוף לה ר"כ — א"ל ר' יצחק רבי, ממונד וכו'.

וכן רבה אמר ר"כ אמר רב כיבמות

קב.

עלה לא"י שתי פעמים, פעם הראשונה בימי ר"ש בר רבי ופעם השניה בימי ר' יוחנן, וזה דבר שאי אפשר לומר שאם כן איך אמרו שהיה אז ר"כ עול ימים, ועוד הלא מפורש ר"ה רפ"ד שר"י ור"ל שאלו מרב כהנא כומן שהיה כפעם הראשונה ואמרו הא נברא רבה דנישאל ליה וא"כ איך לא ידע את ר"ל כשבא בפעם השנית לא"י? ובר מן דין הלא ידוע שר"כ תלמיד חבר דרב היה כהן כמפורש בערכו, אבל רב כהנא זה שבא לר"י מפורש שלא היה כהן בפסחים מט. שאמר אי לא נסיבנא כהנתא לא גלאי, א"ל והא למקים תורה גלית א"ל לא גלאי כדגלי אינשי (ופרשי צאר תלמידים יוצאין מרעחן ואני יצאתי בע"כ מחמת מרדן ואימת מלכות). ובחולין קלב. ר"כ אבל סתנות בשביל אשתו (שנשא כהנת) א"כ מפורש שהוא לא היה כהן, והאמת יורה דרכו שר"כ שעלה לא"י בימי ר"ש בר רבי הוא ר"כ תלמיד חבר דרב וחבירו דרב אסי, וזה ר"כ היה תלמידו דרב ובסוף ימי רב היה אז עוד עול ימים, וזה ברור.

ומה שמצינו קידושין ה. רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן, והוקשו שם בתום' שמוה משמע שהיה כהן, ומפסחים כט. משמע שלא היה כהן ותרצו רי"ל דתרי ר"כ הו, אינמי י"ל דבשביל אשתו היה לוקח כחולין קלב, ל"ק מידי כי זה ר"כ היה חבירו דרב אשי כמפורש הלשון דאמר רב אשי לא אמרן אלא כנון ר"כ "דנברא רבה הוא" ומכעי ליה סודרא ארישיה ועיין ערכו.

וכשחזר ר"כ לבבל כפי הנראה לא מצא עוד את רב ושמואל, ורב הונא ישב על כסא רב, ורב יהודה יסד ישיבה גדולה בפומבדיתא וישב רב כהנא עמהם ככל תלמידו דרב ושמואל שישבו לפני ר"ה, וזה שמצינו טו"ק יג: ר"ה שרא

קב. ומצינו ב"ק סא : שרבא הקשה לו. ואפשר שרב מרי בריה דר"כ הוא בנו יען כי מצינו זכחים נה. דאמר רבא מדתני רב מרי בריה דר"כ, ולפי סדר הומנים הוא ר"כ תלמידו דרב.

רב כהנא ג) תלמידו דרבה.

הוא זכה עוד לשמש בימי עלומיו את רב יהודה כיבמות קא : אר"כ הוה קאימנא קמיה דרב יהודה ואמר לי תא סק לוירוא דקני לאיצטרופוי בי חמשה. והיה תלמיד מובהק לרבה כסנהדרין מא : רב כהנא ורב ספרא תנו סנהדרין בי רבה פגע בהו רמי בר חמא א"ל מאי אמריתו בה בסנהדרין דבי רבה, א"ל זמאי קשיא לך — אמר להו אי הכי אמריתו בה, טובא אמריתו. ובשבעות לו: רב אחא ב"ה ורב שמואל בריה דרב"ב ורב יצחק בריה דרב יהודה תנו שבעות בי רבה פגע בהו רב כהנא א"ל — אמר להו רבא בר איתי מאן תנא — א"ל ר"ב בר מינה דההיא דאנא תנינא לה וכו'.

וכן מצינו שאמר בשם רב גידל אמר רב כהנא י, ואמר משמיה דעולא ככתובות עד :

והיה באמת אדם גדול כשבת סג. א"ל רב כהנא למר בריה דר"ה (וי"ג דרכינא זצ"ל דרבנאי כנסת דק"ס) האי בד"ת כתיב — א"ל אין מקרא יוצא מירי פשוטו, אר"כ כד הוינא בר יח' שנון והוה גמירנא לכוליה הש"ס ולא הוה ידענא דאין מקרא וכו'.

ואח"כ עלה לא"י כר"ה פ"ב ה"ה ר' חייא בר אבא הוה מתפלל ונכנס ר"כ ועמד אחוריו להתפלל ולא היה יכול רח"בא להשלים תפלתו — א"ל האם אתם נוהגין גבייכו מצערין רברביכון ? א"ל רבי, אנא מדכית עלי אנא וכתוב אם יתכפר — אבל בתפלה מתכפר. והתפלל עליו וזכה למיסב עד דאיתעבדון ספרוי

סמוקין, ושם קבל מתלמידו דר' יוחנן ומצינו אותו שחזר לזמן קצר לכבל כפסחים נב : רב ספרא נפק מא"י לחו"ל — לזו בהדי ר"ה בריה דרב איקא ורב כהנא — א"ל רב כהנא הכי אמר ר' אבהו הלכה כרש"בא.

וכן מצינו בכורים פ"ב ה"א כהנא שאיל לר' זעירא.

ובשהיה בבבל מצינו בגדרים כב : שאיקלע לבי רב יוסף א"ל רב יוסף למעום מר מידי א"ל לא מרי כולא לא מעימנא ליה, א"ל לא מרי כולא לא מעימת ליה (שאמור להתיי לך).

אבל כפי הנראה חזר לא"י ונתעלה מחבר להיות נסמך כסנהדרין פ"א ה"ב אר"כ חבר הוינא ואעלי ר' תנחום בר חייה לקידוש החודש וסלקית ממנוינא. ובר"ה פ"ב ה"ה ר"כ איתמני קדמי מן ר' יעקב בר אחא, עאל רי"בא קדמי מיניה — לעיבורא, אמר (ר"ב) הלא הוא מרי דשמועתא דאמר בשם ר' יוחנן שמי שנתמנה תחלה נכנס תחלה והוא עצמו אינו מקיים דבריו.

ומכל אלו המקומות אנו רואין שזה ר"כ היה בבלי והיה כהן א"כ אי אפשר לומר כדעת סה"ד שהוא ר"כ שבא לפני ר' יוחנן כי כבר בארנו שזה ר"כ לא היה כהן. וזה ברור.

ממקראיו הפרטים מצינו שהיה יפה תואר מאוד כב"מ פד. וב"ב נח. שאמרו שופריה דר"כ מעין שופריה דר' אבהו. ובקידושין מ. יסופר שהיה מובן דיקולי (ויען שהיה יפה תואר) תבעתיה מטרוניתא, א"ל איזיל איקשיט נפשא, סלק וקא נפיל מאיגרא לארעא, אתא אליהו קבליה א"ל אטרחתן ד' מאה פרסי, א"ל מי גרם לי עניותאי, יהיב ליה שיפא דדינרי. והאריך ימים רבים כא"י כדמוכא לעיל.

היה הריש נפום נהרא כב"ב כב. הנהו עמוראי דאייתו עמרא לפים נהרא — אתו לקמיה דר"כ וכו', ושם פה. ההוא גברא דאייתי קרי לפום נהרא — אתו לקמיה דר"כ. ובקידושין פא: רב חנן מנהרדעא איקלע לר"כ לפום נהרא — א"ל לא סבר לה מר וכו', ובחולין צה: רב נחמן (צ"ל רב חנן וכן הוא בהרי"ף והרא"ש) מנהרדעא איקלע לבי ר"כ לפים נהרא — א"ל ר"כ שקול ואכול וכו', וברכות לא. ר"ב אלויה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד בי צניתא דככל כי מטא להתם א"ל (רב שימי ב"א לר"ב) ודאי דאמריה — א"ל אדברתן מלתא דאמר רי"ב ר"ת וכו'.

וד"כ זה זכה להעמיד תלמיד גדול כרב אשי כדמצינו כמה פעמים שאמר רב אשי כי היינו בי רב כהנא אמר לך כברכות לט. מב, כי היינו בי ר"כ הוה אמר המבריל וכו', ובכתובות סט. כי היינו בי ר"כ הוה מנבינן אפילו מעמלר דבית, וב"ק צה: קיד, חולין צו: כי היינו בי ר"כ איבעיא לן וכו', וב"ב כב: כי היינו בי ר"כ הוה אמר מודי ר' יוסר וכו', ובחולין נג: כי היינו בי ר"כ אייתר קמן ההוא ריאה.

וכן אמר רב אשי חויגא ליה לר"כ וכו' כברכות לט: שבת י. סא, פסחים קיא: סוכה מו.

וכן אמר רב אשי אמריה לשמעתיא קמיה דר"כ כב"מ צב, ב"ב עו: קיד, שבועות ד, חולין יא: נדה נא: הקשה לר"כ כשבת קלו, פסחים עב: פו: ביצה מ, יבמות ח: י. צד: קידושין סה: ב"מ ט. קד: ב"ב לה: וככל אלו המקומות ידבר אתו כהלמיד עם רבו.

ובסוכה ז. רב אשי אשכחיה לר"כ דקעביד מפח שוחק — א"ל לא סבר לה מר להא דרבא — א"ל אנא וכו', וכיבמות

קו:

רב כהנא ד' רבו דרב אשי.

הוא היה תלמידו דרבא כב"ק מא: שאמר משמיה דרבא, ובכתובות סג. א"ל רב נמרא — והאמר ר"ב מיבעיא בעי רבא ולא פשיט, ובנדה סו: אמר רבא אשה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטביל, סבר ר"ב למימר — א"ל רב חנן מנהרדעא התם וכו'.

וחבריו היו רב ביבי בר אבוי כעירובין צ. בעי רב ביבי בר אבוי — אמר רב כהנא לאו היינו דרמי בר חמא — אמר רב ביבי בר אבוי וכי מאחר וכו'.

וכן ר"פ היה חברו כדמצינו קידושין מה: שחולקין.

וזה רב כהנא היה הריש בעיר פים נהרא, ויסד שם ישיבה גדולה כי כשנפטר רבא נתרבו אז ישיבות גדולות, ר"פ מלך בנחש ור"נ בר יצחק כפימבדיתא ורב זביר בנהרדעא, וזה שמצינו קידושין עב. אמר שרא לר"ה בר נתן — א"ל רב אשי מאי דעתך — והא בי רב כהנא לא מתני הכי, ובי ר"פ לא מתני הכי, ובי רב זביר לא מתני הכי.

וכפי הנראה היתה עיר פים נהרא סמוכה לנהרדעא לדעת ערך מלין (בעד איהו דקורא) שעיר דוקרת היתה סמוכה לנהרדעא ומצינו ששלחו בני פים נהרא לר"נ בר ר"ח שאלה והוא היה בעיר דוקרת, ולכן היה רגיל ר"ב אצל רב זביר מנהרדעא (שהיה רבו דאמימר בקידושין עכ: שלא קבל אמר דברי רב אשי משום דשמיעא ליה סרב זביר מנהרדעא) וזה שמצינו אמר רב כהנא אמריה לשמעתיא קמיה דרב זביר מנהרדעא כיבמות יח: מח: כתובות מ, ב"ק טו, עא: ב"מ סט, מנהרין סט: ע"ו סג: ערכין ו, ובחולין שקיל וסרי עמו כחבר, אבל רב זביר היה קשיש מר"כ וכדמצינו מ"ק כו: שר"כ הספיד לרב זביר בפים נהרא.

ומצינו הרבה פעמים בש"ס שר"כ

זווי — סבר רב פפא למימר — א"ל ר"ה בריה דרב יהושע וכו'.

הלכותיו ומאמרו מפורזין בכל הש"ס אך בכמה מקומות קשה מאוד להבין איזה ר"כ הוא.

ממקראיו הפרטים מצינו שמת לו ילד קטן כשבת קלו. רב אשי איקלע לבי ר"כ איתרע ביה מלתא בנו תלתין יום חזייה דיתבי וקא מתאבל עליה א"ל לא סבר לה מר וכו'.

וכן היה לו בנים גדולים ועשירים כמעילה יט. שא"ל רב זביד דלמא דהבא דרמיין כלהך הוא (פירש"י שאינן משמרות הכשיטהן כראוי).

ופטירתו נזכרה פסחים ג: שאמרו ר"כ חלש שדרוה רבנן לרב יהושע בריה דרב אידי א"ל זיל בדוק מאי דיניה אתא אשכחיה דנח נפשיה, קרעיה ללבושיה — ובכי ואתי, א"ל נח נפשיה? א"ל אנא לא קאמינא ומוציא דבה וכו', ועיין ערך רב יהושע בריה דרב אידי.

רב כהנא ה) חבר רב אשי.

היה תלמידו דר"פ כשבת פט. א"ל ההוא מרבנן לרב כהנא מ"ט לא שכחת קמיה דרב פפא ור"ה בריה דרב יהושע דמעייני באגדתא. וכפי הנראה שמע לעצת ההוא מרבנן כדמצינו כתובות פו. א"ל ר"כ לר"פ לדידך דאמרת פריעת בע"ח מצוה, אמר לא ניחא לי דאעביד מצוה מאי — א"ל חנינא וכו'. ובגיטין פט: הקשה לר"פ — א"ל שאני התם.

וכן ישב לפני רב פפי ורב זביד כסוטה מה. א"ל ר"כ לרב פפי ואמרי לה לרב זביד תפשוט ליה מר' אבהו — א"ל ולמעמך וכו', וב"מ קא. א"ל ר"כ לרב פפי ואמרי לה לרב זביד אלא הא דהניא וכו', וב"ב קלב: סבר רב פפי למימר — א"ל ר"כ אלו וכו', ומעילה יט. א"ל ר"כ לרב זביד ודהבא לא — א"ל דלמא. ואין זה רב זביד מנהרדעא אך רב

זביד

קו: אשכחיה דקא מצטער ומקרי לה לא אבה יכמי א"ל לא סבר לה מר להא דרבא א"ל מודה רבא וכו', ומגילה ז: יתיב קמיה דר"כ, ובשבת קלו. רב אשי איקלע לבי ר"כ — א"ל לא סבר לה מר וכו'.

ור"כ החשיב מאוד לתלמידו הגדול וקראו מר כיבמות קא: רב אשי איקלע לבי ר"כ א"ל סליק מר לנבן למלוי בי חמשה (ואי אפשר לומר שהוא ר"כ הכירו דרב אשי יען כשמלך רב אשי היה הוא ריש הגולה זבל ענינו הצבור היו נעשין תחת רשותו).

וכן מצינו רב אדא קרחנאה קמיה דר"כ אמר משמיה דרבא כיבמות י. וכן מצינו רב אחא אר"כ כחולין צג: וכן רב אחא בריה דרב יוסף בריה דרבא שאל מר"כ כחולין קמא..

וכן רב אחא בריה דרבא היה תלמידו כסוכה לב: שאמר הואיל ונפיק מפומיה דר"כ, ובחולין ו: אמר לרב אשי, רב כהנא מצריך בדיקותא וכו'.

רב איתי כסוכה יט. שאשכח לר"כ דקמסכך — א"ל לא סבר לה מר להא דרבא — אחוי ליה וכו'.

רב הלל היה תלמידו כשבת קמ, חולין נג. שאמר לרב אשי כי הוינן בי ר"כ.

וכן רב יימר (הכירו דרב אשי) מצינו ע"ז נט. איתיביה לר"כ — א"ל הביא קאמרת אנא לכתחילה קאמינא, וב"ב קעא: א"ל רב יימר ואמרי לה רב ירמיה מדיפתא לר"כ וכו'.

נאנאי בריה דר"י בריה דרבא הקשה לו כיבמות סו..

וכן רב בר שבא כברכות יט: שהרגם קמיה דר"כ — אחיכו עליה — אמר ר"כ גברא רבה אמר מלתא לא תחיכו עליה, ומ"ק כו. הקשה לר"כ ואימא עד דהוו כולוהו — א"ל על הפסיק הענין, וב"מ סו: רב בר שבא הוה מסיק ביה ר"כ

זכיר שמלך בפומבדיתא ונפטר תרצו לשטרות.

וכן ישב לפני רב שימי בר אשי כחולין יא: אמר ר"כ אמריתא לשמעתא קמיה דרב שימי [בר אשי] וכן הוא תמורה כח, ובזבחים עא: איתא בטעות אמר רב אשי וצ"ל ר"כ, ובחולין נג. ר"כ משמיה דרב שימי בר אשי, וע"פ עדות רש"ג באגרתו ח"ג ספ"ג שמלך בפומבדיתא אחר דפרס כשנת השו עד השבת. והנה אף שהיה שם ריש מתיבתא אבל ישיבת רב אשי בסורא היתה המתיבתא הגדולה וכולם היו כפופין תחתיו יען כי שם סודרו את הש"ס וכל חבמי הדור היו נקבצין שמה לפרקים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ולכן מצינו ברכות כד. א"ל ר"כ לרב אשי התם אמר רבא — הכא מאי א"ל אטו כוליה בחדא מחתא מחתינהו?, ומנחות קו. א"ל ר"כ לרב אשי והא איבא לכפיקא — דאמר רבא, ובתובות כ: רב אשי ידע סהדותא לרב כהנא א"ל (רב אשי) מי דכיר מר האי סהדותא א"ל לא — לסיף אידכר רב אשי אסהיד ליה, תווייה לר"כ דהוה מחסם א"ל מי סברת דעלך קא סמיכנא וכו'.

ובספר דו"ד ח"ג ספ"טו צד 182 יאמר שזה ר"כ שמלך בפומבדיתא הוא רבו דרב אשי וכמחילה מכבודו שטעה בזה. וזה ר"כ נפטר יג' שנים קודם רב אשי, אבל ר"כ רבו דרב אשי נפטר שנים הרבה קודם ר"כ זה, וזה ברור.

רב כהנא אחיה דרב יהודה.

נוכר חולין קיא: יתיב קמיה דרב הונא, אבל הוא ט"ס וצ"ל יתיב רב כהנא, "אחוריה" דרב יהודה, וכן הוא בהרא"ש ובדק"ס.

רב כהנא בר אליעזר בן יעקב.
כן הוא בנויר מג, אך פשם הברור

שר"כ תני ברייתא שנשנית בדברי ר'א"בי.

רב כהנא בר ביזנא.

א"ר שמעון חסידא, נוכר ילקוט יחזקאל רמז שמוז אמר אלמלא נצטננו גחלים וכו', והוא ט"ס כי המאמר הוא מיוטא עו. ושם רב חנא בר ביזנא.

רב כהנא בריה דר' חייא בר אבא.
נוכר בירושלמי ביצה פ"ב ה"א, ובשבת פ"א סה"ד אמרו ר"כ בריה דר'ח"כא ור' אחא ממי בה בשם ר' יוחנן.

רב כהנא בריה דרב חיננא סבא.
נוכר פכחים עו: תני פת שאפאה וכו'. ובסה"ד מביא מיוחסין שהיה תלמיד שמואל, וכותב ע"ז לא מצאתי, אבל בסה"ד לא העתיק יפה כי ביוחסין מביא אך רב כהנא בר חיננא תלמיד שמואל וקאי על רב חיננא אביו שהיה תלמיד שמואל כדרכו המיד, וכדמצינו באמת רב חיננא בר כהנא שאמר תמיד בשם שמואל כמביאר בערכו, אבל רב כהנא בריה דרב חיננא סבא הוא אמורא אחר כי רב חיננא סבא היה תלמידו דר' אסי כפסחים עה..

וביוחסין השלם מביא רב כהנא בר חיננא, רב כהנא בריה דרב חיננא סבא, והיה להיוחסין הגרסא בפסחים עו: כגרסת דק"ס רב כהנא בריה דרב חיננא. **כהנא בר יודן.** ר' אבא בריה שהש"ר פ"דיר.

כהנא בר ירמיה.

נוכר ערלה פ"ג ה"ב, אבא בר ירמיה, כהנא בר ירמיה בשם שמואל.

רב כהנא בר טוביא.

נוכר עירובין ת. ברפוס שאלוניקי ונרכא שלנו בר מלכיו.

רב כהנא בר מלכיה.

בירושלמי ברכות פ"ו ה"א"מ: אמר

רב כהנא חמוה דרב מישרשיא.
 נזכר ב"ב צז: בעי מרבא, ובכתובות
 ק: רב כהנא הוה בידיה שיכרא דרב
 מישרשיא בר חלקאי יתמא אפשר שהוא
 ר"ב זה.

רב כהנא רבו דרב. ערך ר"ב בר
 תחליפא.

כובס.

שם זה מצינו כמה פעמים עם חכמי
 ישראל בזמן התנאים.

בברכות כח. כשהתפייס ר"ג לר' יהושע
 אמרו מאן ניזיל ולימא להו לרבנן א"ל
 ההוא כובס אנא אזלינא.

ובסנהדרין לח: בששאל הצדוקי לר'
 ישמעאל בר"י כתיב וה' המטיר — מאת
 ה', מאתו מיבעי ליה, א"ל ההוא כובס
 שבקיה אנא מהדרנא ליה דכתיב וכו'
 א"ל מנ"ל הא א"ל מפירקיה דר"מ
 שמיע ליה.

ובגדרים מא. כי הוה גמיר רבי יג'
 אפי הלכתא אנמריה לר"ח שבע מנהון
 לסוף חלש רבי אהדר ר' חייא קמיה
 הנהו ז' אפיה דאגמריה, שיחא אזרו,
 הוה ההוא קצרא (כובס, רש"י) הוה שמיע
 לרבי כדהוה גרוס להו, אול ר"ח וגמר
 יתהון קמו קצרא — א"ל רבי אתה עשית
 אותי ואת חייא.

ובכתובות קג: יסופר שההוא יומא
 דאשכבתיה דרבי נפקא ב"ק ואמרה כל
 דהוה באשכבתיה דרבי מוזמן לחיי
 הע"ב, ההוא כובס כל יומא הוה אתי
 קמיה, ההוא יומא לא אתא כיון דשמע
 הכי סליק לאינרא ונפל לארעא ומית,
 יצתה ב"ק ואמרה אף ההוא כובס מוזמן
 לחיי הע"ב.

כוברי. ערך בן כוכרי.

כיפר.

ר' יוסי בן כיפר יבמות יא; ויש ר"י
 בן קיפר עיין ערכם.

כלבא

בשם רב, וביוחסין ח: אמרו שהיה רבו
 דרב, ומצינו בב"ד פ"לארז ר' הונא ור'
 ירמיה בשם ר"ב בר מלכיה.

רב כהנא בר מניומי. ערך רב כהנא
 בר תחליפא.

רב כהנא בר מתתיה.

נזכר עירובין ח: לגרסת דק"ס, וגרסא
 שלנו בר מניומי, אבל גרסת דיוחסין
 היה בר מתתיה וכן הוא באר"ז ס"קיד,
 ובמנחות סו: איתיביה רב כהנא בר
 תחליפא לרב כהנא בר מתתיה.

רב כהנא בריה דרב נחוניא.

היה שמעיה דרב יהודה כמפורש
 תענית כד:.

רב כהנא בריה דרב נחמיה. נזכר
 יבמות עא: אחר רבא.

רב כהנא בריה דרב נהן.

נזכר יבמות ס: ומשמע שם שהיה
 בזמן רב אשי, ונראה שצ"ל רב הונא
 בריה דר"ג.

רב כהנא בר תחליפא.

בעירובין ח: אר"כ בר תחליפא משמיה
 דר"כ בר מניומי משמיה דר"כ רביה
 דרב, ואמרי לה ר"כ בר מלכיו היינו
 ר"כ רבו דרב — אמר רב כהנא הואיל
 ושמתתא דכהני היא אימא בה מלתא,
 והב"ח גורס (תחת משמיה דר"כ רבו דרב)
 משמיה דר"כ רבה ואמרי לה ר"כ בר
 מלכיו היינו ר"כ רבה, ובדק"ס גורס רב
 הונא בר תחליפא משמיה דר"כ רבה,
 ובדפוס פיזרו ווינציא רפה יושמינאן
 בסליאה וקושמא (תחת בר מניומי) איתא
 בר מתתיה, וכן הוא באר"ז ס"קיד
 וביוחסין.

וכן נזכר במנחות סו: איתיביה ר"כ
 בר תחליפא לר"כ בר מתתיה, ובירושלמי
 ע"ז פ"ב רה"מ ר"ז, כהנא בר תחליפא
 חנן בר בא בשם רב.

לודא.

כשבת צו: אמרו והתני לודא, וביוחסין כותב שהיה בזמן שמואל, וכונתו למה שאמרו שבת קלוג. אמר שמואל הלצהו חמה נותנין לו כל ז' להברותו, אבעיא להו מי בעינן מע"לע ת"ש דתני לודא, אבל אין שום ראיה מזה כי הוא אך מסתמא דגמרא.

ר' לודא.

נוכר בירושלמי תענית פ"ג ה"י א"ד לודא לישן נימטריא הוא, אפרא בעיני אמיה.

לודיא.

כן מביא ביוחסין ר' שמעון בר לודיא, ובש"ר פ"גיה מצינו ר' שמעון לודיא ואפשר שגרסתו היתה בר לודיא וכונת היוחסין ג"כ שהיה בן עיר לוד.

לוי.

ר' אבא בר לוי כתובת נז:.
ר' בנימין בר לוי פאה רפ"א.
הוגרס בן לוי (בזמן הבית) יומא פ"ג מ"יא.

ובדו בר לוי זכחים כח:.
ר' יהודה בן לוי ערכין מז:.
ר' יהושע בן לוי הנודע.
שלמן בן לוי כלאים פ"א ה"ד.
ר' שמעון בן לוי קידושין ל:.

ר' לוי.

דרשן מפורסם בדור השני והשלישי לאמוראי א"י. החכם הגאוני הזה אשר הניח לנו ברכה דרשותיו היקרות והמסולאות מפז לא נודע לנו בן מי היה, ויש מחכמי האחרונים שדעתם שהוא לוי בר סיסי ומעות גדול הוא, כי לוי בר סיסי נזכר כמעט תמיד בשם "לוי" וידוע שזוכה עוד לראות את רבינו הקדוש ובסוף ימיו הלך לבבל ונפטר שם עוד קודם אבוא דשמואל כמבואר בערכו, אבל ר' לוי הדרשן הוא מאוחר הרבה ונזכר תמיד בשם ר'

לוי

כלבא שבוע. ערך בן כלבא שבוע.

כלייליל.

בזכחים קיח: אמר רב יוסף חד ברא (הוא אביי) היה ליה לכייליל ולא מיתקן. והוא היה אחי רבה כדמובא בערוך ערך אביי מתשובת ר"ש גאון, וכשמת נשארה אשתו מעוברת וילדה את אביי, והיוחסין גורס כייליל, אבל ביוחסין השלם איתא בלייליל.

כפותאי.

יהושע בן כפותאי חתנו דר"ע שבת קמו:.

ר' כרוספדאי.

נוכר בזהר חדש רות פ"א, ויוספר שם שחליש עאל לגביה ר' יוסי בן קסמא ורבנן, וביום השבת חשבו שמת, ואח"כ במיצ"ש חיה ע"ש, ובוחר שלח קסר: שהיה עולה תמיד לס"ת ששי והאריך ימים ע"ש, ואולי שנים היו.

ר' כרוספדאי בריה דר' שבתאי.

ר' כרוספדאי (סחם) ערך ר' קריספי.

כרנבו.

אמתלאי בת כרנבו (אמו של אברהם אבינו) ב"ב צ"א:.

כרסנא.

ר' שמעון בר כרסנא דמאי פ"ג סה"א, ויש גורסין כרסנא.

כתבה. סימה בר כתבה במ"ד פ"יר"א.

כתריאל.

ר' ישמעאל בן כתריאל ערך ר' ישמעאל בן כתריאל.

ל.

ר' לא—לויא. ערך ר' אלעאי.

ר' לא דכפרא. ערך ר' הלל דכפרי.

לונא.

ר' ישמעאל בן לונא (בזמן ר"ע) יומא לח, ובשהש"ר פ"ג פסיק מי זאת גרס שמעון בן לונא.

הישן פ"קה, וכמ' בובר שם גרס ר' לוי
בשם ר' ברכיה בשם ר"י בן שאיל וצ"ל
להיפוך כי ר' ברכיה קבל ממנו כמבואר
להלן.

בשם ר' יוחנן בר שאונה כויק"ר
פ"ה"ב.

בשם ר' יוסי בר' אלעאי ככ"ר פ"ו"ג.
בש"ר יוסי בן חלפתא ככ"ר פ"נוד.
בש"ר יוסי בן נהוראי ככ"ר ספ"י.

בש"ר ר' סאיר כסוכה ח:.

בש"ר מנחם דגליוו כויק"ר פ"מ"ו,
פ"ב"ב.

בשם ר' שילא איש כפר תמרתא ככ"ר
פ"מה"ר, שהש"ר פ"ב ספ"ו.

בש"ר שמעון בן חלפתא כתנחומא
תצאיב.

וכן קבל מרשב"ל המאמר היקר מה
כלה זו מקושמת בכ"ר מיני קישומין כך
ת"ח צריך להיות וזיו בכ"ר ספרים כש"ר
פ"מאה, ואמר בשמו מד' שמואל רפ"מ,
חולק עמו כברכות י:.

בש"ר שמעון בן מנסיא כתנחומא
אחרי"ג, חקת"ו.

בש"ר תנחום בר חנילאי ככ"ר פ"ד"ו.
ומצינו שבא לדון לפני ר"א על עסקי
בתים כסנהדרין ספ"ג.

פרנסתו מצא בדוחק בבית מדרשו
דר' יוחנן כמפורש סוכה פ"ה ה"א שר'
לוי ויהודה בר נחמן הוין נסבין ב' סלעין
(ככל שבוע) מעיל מצמתא קהלה קימי
ר' יוחנן (ופי' קרבן העדה שהיו דורשין לפני
הקהל קודם שבא ר' יוחנן לב"המד כדי שלא
ילכו משם, ובפני משה מפרש שהיו מאספין
האנשים לפני ר' יוחנן) עאל ר' לוי ודרש
יונה בן אמריי מאשר היה — עאל ר'
יוחנן ודרש דמוכולון היה, בשבת האחרת
(שאו היתה שבת של יהודה בר נחמן) א"ל ר'
לוי קח לך השני סלעים אך תן לי רשות
לדרוש ודרש שיפה למדנו ר' יוחנן,
ובכ"ר פ"צח"א שדרשותיו מצאו כ"ב

לוי, ואך באוזה מקימות נשתבש מאת
המעתיקים מלוי לר' לוי או להיפוך.

וכן לא מצינו כמעט בשום מקום את
ר' לוי בהלכה, ומה שמצינו כתובות כו.
שמתרץ ר' לוי כגון דמהדר למחא
שושילתא וכו', באמת שם צ"ל לוי (בר
סיני) כי חולק שם עם רב חבירו.
ויש שרוצים לומר שהיה בן חמא, אך
לא מצינו שום ראיה לזה.

רביתיו היו ר' חמא בר' חנינא א',
ואמר בשמו כתענית פ"ר ה"ה, ב"ר
פ"יא"ג"ט, פ"פד"יא, פ"צאי, ש"ר פ"כה"ה
פ"מב"ח, פ"מה"ט, ויק"ר פ"טו"ח, פ"כ"ב,
פ"כ"ו, פ"כ"ט, רפ"ל, שהש"ר פ"א
פסקו נאו, פ"ד פסיק ז', תנחומא בראשית
יו, חיי שרה"ב, תולדות"ב, אחרי"ג,
חקת"ו, תצאי"ה.

ובשם ר' חמא סהם כשהש"ר פ"א
פסקו אשכול, מדרש תהלים פ"אה,
פ"כב"כ, פ"קנב, ב"ר פ"נט"ו, ספ"סב,
פ"סג"ג.

וכן קיבל מהדרשן המפורסם ר' שמואל
בר נחמן ככ"ר ספ"כו, פ"כחד, פ"נ"ד,
פ"סח"יב, פ"עחד, פ"צד"ט, אס"ר פ"א"ו,
מדרש תהלים פ"עחד, הנחומא במדבר
יט, קה"ר פ"א"טו.

וכן מצינו שאמר בשם ר' אחא בר
שילא איש כפר תמרתא כאס"ר ספ"ו.
בשם ר' אחא בר' חנינא כברכות פ"ב
ה"ד.

שאל לר' בא בר זברא כשביעית פ"ו
ה"ה.

בשם ר' זעירא ככ"ר פ"יא"ב וצ"ל
ר' נזירא כדמובא שם פ"יב"ו.

בשם ר' חנינא ככ"ר פ"יד"ט, תנחומא
תולדות"ה.

בשם ר' יוחנן ככ"ר פ"כחד, אס"ר
פ"ג"י, פ"ה"ג, פ"ו"ג, קה"ר פ"א"ד,
פ"ו"ה, תנחומא תצאי.

בשם ר' יוחנן בן שאיל כמדרש תהלים

ונביא מעט מדרשותיו היקרות בבבלו.
ברכות ד. אמר דוד לא חסיד אני וכו'.
ישם י: מאי קיר על עסקי הקיר —
והטוב בעיניך עשיתי שנננו כפר רפואות.
ישם כח: ברכות הצדוקים ביבנה
תקנוה.

ישם נה: לעולם יצפה אדם לחלום
טוב עד כב שנה.
ועירובין סג. כל דמותיב מלא קמיה
רביה אול לשאול בלא ולד.

ור"ה כו. [ר'] לוי איקלע לההוא אהרא
אתא נברא לקמיה א"ל קבען פלוני לא
הוה ידע מאי קא אמר ליה אתא שאל בי
מדרשא א"ל "גולן", וכן מוכא בתנחומא
תרומה"ז היקבע גוי אלהים א"ר לוי לשון
ערבי הוא.

וסיכה מה: מה התמר אין לו אלא
לב אחד כך ישראל.

ומגילה י. דבר זה מסורת בידינו מאנשי
כנ"הג כ"מ שנאמר ויהי אינו אלא לשון
צדה — אמוץ ואמציה אחים היו —
מקים ארון אינו מן המדה.

ישם יב: כל פסוק זה (ברשנה שתר) על
על שום קרבנות נאמר.

ישם טו: כיון שהגיעה אסתר לבית
הצלמים נסתלקה הימנה שכינה.

ויבמות כא. קשה עונשין של מדות
יותר מעונשין של עריות.

ונדרים כ: וברותי מכם המורדים אלו
בני אסנת משנע"ת.

וב"ב טו. שטן ופנינה לש"ש נתכונו.
ובירושלמי ברכות פ"ד ה"א-כו: אמר
אף בימי מלכות הרשעה היו משלשלין
להן ב' קופות של זהב — והעלו שני
חזירין. — כל המרבה בתפלה נענה.

ישם פ"א ה"א ליבא ועינא תרי סרסורין
דחמאה. — עשרת הדברות כלולים בכ'
פרשיות דק"ש. — אם העדת עדות שקר
לחברך כאלו העדת על הקב"ה.

וכלאים פ"א ה"ז כניך כשתילי זהים

חן בעיני העם עד שנמנו ונמרו שיהודה
ב"ג ימלא מקומו תמיד והוא ידרוש בכל
שבת ושבת, ועמד בפקודה הזאת כב'
שנים.

ומדברותיו היקרות מצאו חן גם בעיני
ר"ז אע"פ שהיה שונא גדול לבעלי אנדה
כמעשרות ספ"ג שר"ז ור' אבא בר כהנא
ור' לוי הוון יתבון והוה ר"ז מקנתר
לאילין דאנדתא וקרא להם סיפרי קוסמין
ואמר היא הפכה והיא מהפכה לא שמעינן
מינה כלום, אעפ"כ מצינו ר"ה רפ"ד
ר"ז מפקד לחבריו עלון ושמעון קליה דר'
לוי דלית איפשר דהוא מפיק פרשתא
דלא אילפן. ועל ושמע ממנו הדרשה
כתוב אחד אומר יום תרועה וכתוב אחד
אימר זכרון תרועה וכו', וכן סנהדרין
פ"ב ה"ג ומד' משלי פ"כג-יב, ר"ז
מפקד לחבריו עלון ושמעון קליה דר' לוי.

וכן מצינו שר' אבא בר כהנא שמע
שדרש ר' לוי מל אברהם אין כתיב כאן
אלא נימול בדק את עצמו ומצא עצמו
מהול, א"ר ברכיה שר' אבא ב"כ הקיל
בכבוד ר' לוי וקראו שקרנא כזכנא את,
אעפ"כ הוא בעצמו שמע דרשת ר' לוי
כהירות ספ"ג וקם ונשקיה בראשיה וברכו
כשם שזכה לדרוש מעומד כן יוכה לדרוש
מיושב.

וכן מצינו ב"ר ספ"כ ר' חמא בר
עוקבא ורבנן הוו יתבון ומתקשין מה
ראה הכתוב לייחס תולדותיו של ישמעאל,
עבר ר' לוי אמרי הא אתא מרא דשמעתא
נשאליניה. ומעדות עצמו שמעינן שהש"ר
פ"א פסוק נאו שאמר ר' לוי אית דידע
למחרוז ולא ידע למקרת, אית דידע
למקרת ולא ידע למחרוז, ברם אנא הוינא
הרוזא ואנא הוינא קדוחא,

ובש"ר רפ"כ כס שאלו המינין מר'
שמלאי — א"ל תלמידיו לאלו דחית
בקשן, חזר ר' לוי ופירשה ואמר להם
וכו'.

ושם פל"מו השופט כל הארץ לא יעשה משפט, אם עולם אתה מבקש אין דין, ואם דין אין עולם ומה אתה תופס חבל בב' ראשין, את בעי עלמא ובעי דינא, סב לך חרא מינייהו.

ושם פמ"ד"טו כל מי שהוא מעמיד פנים בגל הגל שוטפו.

ושם פמ"ח"ח לע"ל אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מהול מישראל לירד בתוכה.

ושם רפס"ג כל מי שיש לו בן יגע בתורה מתמלא עליו הקב"ה רחמים.

ושם פס"ד"ג ששה דברים משמשין את האדם, ג' ברשותו וג' שלא ברשותו.

ושם פ"ע"ו נטל הקב"ה שיחתן של אבות ועשאן מפתח לגאולתן שר בנים.

ושם פע"ג"ה הכרת פניהם ענתה בם שהושיב עליהם שומרים ג' ימים עד שנשחנה צורתן כדתנן וכו'.

ושם פע"ג"יב אין כבוד אלא כסף.

שם פפ"א"ב מהולתך חרשה אקיש עליה.

ושם פפ"ד"ג עבדא זבין ובר אמתא מובין ובן חורין עבד לתרויהון.

ושם פצ"א"ו בשעה שנפלו בידו ויכר יוסף את אחיו, בשעה שנפל בידן והם לא הבידוהו.

ושם פצ"ד"ט כשהספיד לר' סימון בר זבידא אמר שבטים מציאה מצאו כתיב ויצא לבם ואנו שאבדנו את ר' סימון על אחת כמה וכמה.

ושמות רבה פ"ג"יג כל החושר חבירו בדבר ואין בו לוקה בגופו.

ושם ספ"כ שתיתם היין החזירו החביות למקומו.

ובויק"ר פ"ה"ו עלובה היא מדינתא דאסויא פודנריס, ודאיקוטטא בחדא עינא, וסניגוריא מקמרנ.

ושם ספ"ט גדול שלום שכל הברכות ומטות ונחמות שהקב"ה מביא על ישראל

חותמין

מה זיתים אין בהם הרכבה אף בניך אין בהן פסולת.

ופסחים פ"ה ה"ו הקב"ה דן את ישראל ביום בשעה שהן עוסקין במצות ואת או"הע בלילה בשעה שהן במלין מן העבירות (ועיין ג"ר פמ"ח"ה ומד' תהלים פ"ט). ומגילה פ"א ה"ט למה נקרא שמה אשורית שעלה עמהם מאשור.

ור"ה פ"א ה"ג לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך למה? ששנאת כל פעלי און.

וב"ר פ"א"י"למה נברא העולם בב' — שאין לך רשות לומר מה למטה וכו'.

ושם פי"ג"ג מים העליונים זכרים והתחתונים נקבות.

ושם פי"ח"ב ויבן כתיב התכונן מאין לבראתה, אמר לא אברא אותה מן הראש

שלא תהא מיקרת ראשה, ולא מן העין שלא תהא סקרנית, ולא מן האוזן שלא

תהא צייתנית, ולא מן הפה שלא תהא דברנית, ולא מן הירד שלא תהא

ממשמשנית, ולא מן הרגל שלא תהא פרסנית, אלא ממקום שהוא צנוע

באדם — אעפ"כ ותפרעו כל עצתי וכו'.

ושם ספ"טו אדם נצטוה על שש מצות.

ושם פי"ז"ה תחלת מפלה שינה דמך ליה ולא לעי באורייתא ולא עביר עבירותא.

ושם פי"ט"ח בתוך עץ הגן רמו לתולדותיו שיהיו נחונין בארונות של עץ.

ושם ספ"כ לפום חילך אכול ופרא מן מה דאת לכיש ויתיר ממה דאת שרי.

ושם פכ"ג"ג וצלה גם היא ילדה את הבל קין זה הבל עבירתו של קין, קין הרג ולא היה לו במה להרוג, אבל זה

לוטש כל חורש נחושת וברזל.

ושם פ"ל"ח כל שנאמר בו היה עולם חרש ראה.

ושם פלח"י אין לך צרה באה לאדם שאין לאחרים בה ריחה.

ושם ספ"לח כל מקום שנאמר אין לה הוה לה (אחרי כן).

ושם ראהו מעשה באחד שהיה מוציא מעשרותיו כראוי — והניח בן ולא הוציא מעשרותיו כראוי והתחילו שדותיו להיות נפחת עד שנתנו אך עשירית מכפי שהיה — א"ל לשעבר היית בעל הבית והקב"ה כהן, עכשיו הקב"ה בעל הבית ואתה כהן.

ומדרש תהלים פ"דיא כשעה שאמר הקב"ה לנח לך כנוס שנים שנים מכל מין — נכנסו כל א"ל עם זוג, אתה שקרא בעא למיעל א"ל נח אינך יכול ליכנס אלא אם כן נסיבת לך זיווג, ופגע בפחתא, וסיפרה לו כי גם לה לא הניח נח ליכנס בתיבה אא"כ תהוי לה בן זוג, א"ל א"כ תהוי לי זוג, ומה את יהבית לי? א"ל אנא מתקן עמך הכל מה דאנא מסגל את תהא נסבה, אתנין ביניהן דכל מה דשקרא מכנים פתחא נסיב, ונכנסו לתיבה, ובשיצאו משם היה שקרא מכנים ופתחא נסיב, אול שקרא ותבע ממנו את שלו, א"ל ולא כך איתנייה כהדך? וזה שנאמר הרה עמל וילד שקר.

ושם פכ"א"ב טב למדינתא דשמה כשם מלכא, ושם מלכא כשם אלהיה. ומדרש משלי פ"אזו אפילו שיחת חולין שלהם (של ת"ח) שקולה כנגד כל התורה. ושם פ"ז כל הדר בא"י אפילו שעה אחת ומת בתיבה מוכסח לו שהוא בן עה"ב.

ושם פ"כ"ב ז' שמית נקרא לאריה. משלוי היקרים נביא לדונמא כב"ר פע"חזו ארי הוה כעס על הבהמה וחיה אמרין מאן אויל ומפייסיתיה א"ל השועל אנא אלך דאנא ידע ג' מאה משלין וכו'.

ושם פפ"ד"ה המשל הנפלא הנפח וחבילות של קוצים — אתה מתירא? נץ אחד יוצא משלך וכו', ומוכא ברש"י ריש וישב.

וש"ר פ"ה"ד משל לעבד שומה שיצא לבקש את אורנו הבהן בבית הקברות.

והיה

חותמן בשלום, בק"ש פורס שלום, בתפלה עושה שלום.

ושם פט"רו ברכות מברכות את בעליהן וקללות מקללות את בעליהן. ושם פ"זד אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה.

ושם פכ"רד כל טובות וברכות ונחמיות שעתיד הקב"ה ליתן לישראל אינן אלא מציון.

ושם פכ"דיא אוי להן לרשעים שהן מתעסקים בעצות על ישראל וכל אחד ואחד אוכר עצתי יפה מעצתך וכו'.

ושהש"ר פ"א"ג דנחית ליה חיוא, הבלא מדחיל ליה.

ושם פ"ב"ג אין בן דוד בא אלא בדור שפנו הצופות וחייב כליה.

ושם פ"ר"ג כל כלה שענייה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה.

ושם פ"דיא הקירא מקרא בנינונו עליו נאמר דבש וחלב תחת לשונך.

ושם פ"ו בן ג' שנים הכיר אברהם את ביראו שנאמר עקב — מיום שיתחיל התינוק להגביה את העקוב מן הארץ. ושם פ"רה כל מעשיהם של ישראל משונין מאומות העולם וכו'.

ושם פ"ז"ג אדם נושא אשה — והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי ופורש ממנה מיד — איזה כותל ברזל יש ביניהם וכו'.

וקה"ר פ"א"ג סנטורך אנא ולית את יהיב לי מסנטוריותי.

ותנחומא תשא"י מה הכלה הזו כ"ו שהיא בבית אביה היא מצנעת עצמה ואין אדם מכירה, באה להכנס לחופה מגלת פניה לאמר כל מי שירדע לי עדות יבא ויעיד לי, כך ת"ח צריך להיות צנוע ומפורסם במעשיו הטובים. ושם אמורידי כל פעולות טובות ונחמות שעתיד הקב"ה לעשות עם ישראל אינן אלא בשכר פעיה אחת שפעו בסני.

רפע"ה, פע"טו, פפ"טו, ספצ"א, פצ"רנ,
ש"ר רפ"ג, פ"גני, פל"חח, ויק"ר פ"ר-
ב, רפ"ו, פי"חה (וכן צ"ל שם פ"כט),
פכ"רו, פכ"טו, פ"לז, במ"ר פ"בכח,
פ"ג"ב, ד"ר רפ"ד, פ"היג, פ"ויג, שהש"ר
ספ"ג, פ"רה, פ"היג, פ"ויא, רפ"ו,
פ"דה, פ"חה, קה"ר פ"איג, ספ"ה,
תנחומא נח"כ, לך"יב, חיי שרה"ז, ויח"ז,
שמות"ה, בשלח"כ, תזריע"ח, אחרי"ז,
אמור"ה, ה, יו', נשאל"כ, בהעלותך"ה,
חקת"ז כ, כג, ראה"ה.

מדרש תהלים פ"אט, פ"יז, פ"צ"ג.
ובמדרש שמואל כמה פעמים.

וכן מה שמצינו ב"ב עה: א"ר לוי
א"ר פפי משום ר' יהושע דסכני, ובשבת
קנא: א"ר לוי אר"פ א"ר יהושע, צ"ל
להיפוך אר"פ א"ר יהושע [דסכני] א"ר
לוי כמו"ק פ"ג ה"ג ויק"ר פי"חיה.
וכן מצינו ר' אבא בשמו כויק"ר
פכ"ב"י.

ר' אבא בר כהנא בשמו כב"ר פס"ד-
מו, תנחומא ויגש"ח.

ר' אבא בר פפי בשמו ככרכות פ"ד
ה"א.

ר' אחא בשמו ככרכות ס; מחלקיתן
ב"ר פפ"רני, וכויק"ר פ"ביג ר' אחא
בשם ר' לוי בר סיסי והוא מ"ס תיבת
בר סיסי.

ר' בנימין בשמו כב"ר פפ"ביב, קה"ר
פ"ג"יא.

ר' ברכיה בשמו כב"ר פ"יגטו, פמ"ח"ז,
פע"אי"ד, פע"חמו, פ"פה, ויק"ר פי"איז,
שהש"ר פ"זה, אס"ר רפ"א, איכ"ר פ"היג,
תנחומא בא"ז, תזריע"א, הצאר"טו.

ר' ברכיה הכהן בשמו ככמ"ר פ"איב,
פ"יג"ג, תנחומא תולדות"ב, במדבר"ב,
ושם בשלח"א ר' ברכיה הכהן אמר
דרש ר' לוי בר סיסי צריך למחוק תיבת
בר סיסי.

ר' זבדא בשמו כמ"ר משלי הישן פ"א

והיה בקי גדול בלשון ערבי ומפרש
כמה פסוקים בתורה ע"ז, ככרכות פ"ט
ה"א בערביא קורין לאימרא יובלא,
באפריקא קורין לנה גלמודא.

וב"ר רפ"ו בערביא צווחין לינוקא
עוילה.

שם רפ"ו בערביא צווחין לינוקא
פתיא.

ושם פס"ג בערביא קורין לחתירתא
עתירתא.

וש"ר פמ"ב בערביא קורין לכשרא
לחמא.

ובויק"ר פ"איג בערביא קורין לנביא
סביא.

ושם פכ"חה בערביא צווחין לתרנגולתא
שכויא.

ושהש"ר פ"ד פסוק מבעד, לשון ערבי
הוא אם בעי למימר ארוח לי אמר
מבעד לי.

ואיכ"ר פ"אי"ד בערביא צווחין למסרוקא
מסלמלה.

ושם פ"ב"ז בערביא צווחין לביותא עדיתא.
וקה"ר פי"ב"ח כהד"ן ערביא דשחט

כבש ורואה בכבודו.

ותנחומא בשלח"כ בלשון ארמי קורין
לסוהלין נזורים.

ושם תרומה"ז היקבע אדם אלהים לשון
ערבי הוא.

ושם תזריע"ח בערביא קורין לשער
שיטפא.

וכל אלו דרשותיו ומאמרו המה אך
מעט מועד מכל דרשותיו המלאים בכל
ספרי המדרשים.

וכמה מדרשותיו היקרים נשארו לנו
ע"י תלמידיו הרבים, והריש והראשון
שבהם הוא ר' יהושע דסכנין שאמר בשמו
ככרכות פ"ד ה"א, יומא רפ"ד, מנילה
פ"א רה"יא, ב"ר פטו"ג, פ"יזה, פי"מ"ה,
פ"כ"ד, פכ"ב"ה, ז, ט, פכ"ג"ג, פל"ג"ג,
רפמ"ב, פמ"ד"יב, פנ"ה"ז, פע"ג"יב,

מדבריו הפרטים מצינו שהיה לו בת שנשאת לר' זכריה ואמר בשמו כויק"ר פ"יורה. וכן אחד בשם ר' בנימין כאס"ר פ"זו אך שם איתא שר' יוחנן אמר בשמו וצ"ל ר' יודן כב"ר רפ"פז אך שם חסר תיבת ר' לוי.

ובע"ז למ. מצינו שעברו דר' לוי היה קא מזבין חילתיתא, כי נח נפשיה דר' לוי אתו לקמיה דר' יוחנן — אמר להו עבדו של חבר הרי הוא כחבר, וקשה מאוד להבין איך אפשר שר' לוי נפטר עוד קודם ר' יוחנן, ועוד מנין היה לו עבד? ובדק"ם הגרסא סתם לוי וגם זה אי אפשר לומר כי לוי (סתם שהוא בר מיסי נפטר בבבל זמן רב קודם).

וקרוב מאוד לומר כדמוכא בירושלמי ע"ז ספ"ב שמוכא המעשה על גרמנא עבדו דר' יודן נשיא שהוה ליה תוכלא ואמר ר' יסא בשם ר' יוחנן עבדו של מומחה כמומחה, ואפשר שנשתרעב המעשה על ר' לוי יען ששם בירושלמי יסופר על מלייא „דלוי צנבריא" שהיה מוזבן פירין ואמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא עבדו של נאמן כנאמן. ולפי זה אפשר לומר שר' לוי חי שנים הרבה אחר ר' יוחנן כפי שנראה מרבותיו ומתלמידיו. וכן מוכח ברכות כח: שהיה חי עוד בימי רב יוסף ור' הלל בריה דר"ש בר נחמני.

לוי בר בומא.

נזכר מנילה לא: שהוה קרי באורו קמיה דרב הונא וקא מנגמם, אמר לו אכנפישך וכו'.

ובירושלמי שם פ"ג ה"ז איתא לוי בר פסמי שאל לרב תנא אילין ארוריא מהו דיקרינן חד וכו', והוא המאמר דבבלי. ובספרים פ"ב מוכא המאמר על שם בר פאטי שאל לר' חנינא. ובקה"ר פ"ח"ג מוכא המאמר ר' לוי בר פנמי קרא ארוריא קדם ר' חננא, וגמגם בהון.

וגראה

אך צ"ל כדמוכא כמ' משלי בוכער ר' זבדא בן לוי.

ר' חייא בשמו כתנחומא שלחכה והוא בל"ס ר' חייא בר פפי שאמר בשמו ויק"ר רפ"יח.

ר' חנינא שלקא בשמו כאס"ר פ"ה"ב. ר' יהודה בר גריון או גריון בשמו כמד' שמואל פ"ט"א.

ר' יודן בשמו כב"ר פ"ה"ב, ובשהש"ר פ"ה"ג ר' יודן ור' לוי אמרי.

ריב"ל בשם ר' לוי כב"ר פ"א"ח והוא מ"ס וצ"ל בשם לוי.

ר' יהושע בר' סימון בשמו כויק"ר פל"ד"ח וצ"ל ר"י דסבנין כו"ר פ' ויצבט).

ר' יונה בשמו כחנינה פ"ב ה"א"ח, ובתנחומא הישן תבא א"ר יונה אביו של ר' מנא בר לוי שאמר ב"ר אבא ובל"ס נפל מ"ס בשמות הללו.

ר' יוחנן בשמו כויק"ר פכ"ב"י.

ר' יוסי (הכינוי דר' יונה) הקשה לו כב"ר פנ"ח"ה.

ר' יוסי בר' בון בשמו בירושלמי ריש כ"ק, ע"ז פ"ב סה"ב.

ר' כהן בשמו כויק"ר פל"ד"ח.

ר' מני בשמו כתנחומא אמוריל, תבא.

ר' מני דשאב בשמו כתנחומא תצוה,

אחריו.

ר' פנחס בשמו כב"ר ספ"ד, פי"ב"ב,

פל"א"יא, פל"ב"ט, פמ"ו, ויק"ר

פכ"ב"ח.

ר' תנחומא בר אבא בשמו כתנחומא

כמדבריהו.

ושני חברים מצינו לו ששניהם היו

מנדולי בעלי אגדה. ר' יצחק שמצינו

חולקין תמיד בכרכות ד. (אך שם חסר

תיבת ר' אבל בילקוט תהלים רפ"ו ובדק"ס

איתא ר' לוי), כ"ד פ"ג"יא, קה"ר פ"ג"מ,

תנחומא ויגשה, בהר"ו.

ור' סימון מחלקותן ב"ר ספ"ע"א,

פפ"ב"יא, פפ"ג"ד, פפ"ד"י.

לוי בר היני.

כן מוכח ביוחסין, והמקור הוא בירושלמי תרומות פ"ד ה"ב ושם ר' לוי בר היני, וירוע שה"א וחי"ת מתחלפין בירושלמי.

ר' לוי בר זבדא.

נזכר תנחומא (דפוס וויניצא) בחקיתי שדורש הפסוק אלך וירדת על ההרים וכי יורדין והלא עולין וכו', ובשאר הדפוסים הגרסא א"ר זכריה, ובהנחומא בוכער ר' לוי בר ברכיה.

ר' לוי בריה דר' זעירא. נזכר קה"ר פ"דו.

ר' לוי בר זכריה.

נזכר שהש"ר פ"אי"ד ופס' רבתי פ' ויהי בחצי הלילה, ובכ"ר פ"ע"ג"ה א"ר לוי בר זכריה עד שלא תלד האשה הסרחון נתלה בה לאחר שתלד תלוי בבנה.

ר' לוי בר חוית — בר הזותא. ערך ר' לוי בר חייתא.

ר' לוי בר חייא.

נזכר ברכות סד. אמר כל היוצא מבית הכנסת ונכנס לב"המר ועוסק בתורה זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר ילכו מחיל וכו'. והמאמר הזה מובא סוף מו"ק ושם סתם ר' לוי אבל גרסת דק"ס ר' לוי בר חייתא.

וב"ר פי"ג"ג א"ר לוי בר חייא ושלשתן מג' אותיות וכו'.

ובש"ר פכ"ג"ג משל יפה ממנו.

וכן נמצא ררשה ממנו בש"ר פ"אי"ב.

ר' לוי בר חייתא.

במו"ק כט. אמר הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום, הנפטר מן החי — לך לשלום שנאמר וכו', ואח"כ אמר ואמר ר' לוי [בר חייתא דק"ס מכ"י] כל היוצא מבית הכנסת לב"המר — זוכה ומקבל פני שכינה שנאמר וכו'.

ובירושלמי

ונראה שהיא הגרסא הנכונה ומה נשתרבב להבבלי ע"ש רב הונא וצ"ל ר' הונא, ובירושלמי נקרא בשם ר' הונא. ובסה"ר חלקו לשנים בערך לוי בר בוטא, ולוי בן פנמי ולא הרגיש שהכל איש אחד הוא.

לוי בר בירי.

בירושלמי כ"ב רפ"ב אמר בשם ריב"ל.

ר' לוי בר ברכיה.

נזכר תנחומא בחקתי"ו ופס' רבתי פ' ויהי בחצי הלילה, ובילקוט שופטים רמז סז.

לוי בר דרגא.

היה עשיר גדול כנימין מה. שפדה את בתו (שנישבת) ביג' אלפי דינרי זהב, ואביי אמר ע"ז מאן לימא לן דברצון חכמים עבר.

לוי בריה דרב הונא בר חייא.

אמו היתה בת ר' ירמיה בר אבא כשבת קנו. יסופר שאשכח לגבלא דבי נשיא דקא גביל וספי ליה לתוריה במש ביה אתא אבוה (ריה בר חייא) א"ל הכי אמר אבוה דאמך משמיה דרב, ומנו רב ירמיה בר אבא.

וכן חולין צג. רב יהודה בר אישעיא הוה קא קליף מחלא ללוי בריה דרהב"ח — אתא אבוה א"ל הכי אמר אבוה דאמך ומנו ריב"א, והוא היה תלמידו דרבה בר ר"ה כשבת נא. שפ"א הלך עם רבה בר"ה באורחא קדמיה חמרא דלוי לחמרא דרבה בר"ה חלשה דעתיה אמר (לוי) אימא ליה מלתא כי היכי דאיתותב דעתו, א"ל חמור שעסקיו רעים — א"ל הכי אמר אבוך וכו'. ונראה מה שמצינו חולין קלד: לוי זרע בכישר (שם מקום) ולא הוה עניימ למשקל לקט אתא לקמיה דרב ששת, הוא לוי בריה דרב הונא בר חייא.

ר' לוי בר מרפון.

נוכר איכ"ר פ"א-לג ר' יהודה בר' סימון בשמו, אך צ"ל בר פרטא כרמיבא המאמר ויק"ר פכ"ג-יב.

ר' לוי בר לחמא. ערך ר' לוי בר חמא.

ר' לוי בר נזירה.

נירושלמי ברכות פ"ב סה"א אמר כל האומר שמועה משם אומרה שפתותי רוחשות עמו בקבר. וביבמות צו. מיבא המאמר ע"ש שמעון נזירא.

לוי בר סימון.

נוכר חולין קמא: שאקני פירות שבבו לרב יהודה אתא (רב יהודה) לקמיה דמר שמואל וכו'.

לוי (תם) בר סיס.

(תלמידו הגדול דרבינו הקדוש).

זה דבר מוסכם שסתם לוי הוא לוי בר סיס כסוכה נג. לוי אחוי קידה קמיה רבי ובירושלמי ברכות פ"א ה"ה הגרסא לוי בר סיס. וכן יבמות ז. א"ל לוי לרבי מאי איריא דתני ט"ו וכו', ובירושל' שם הגרסא לוי בר סיס. וכן שם קה. לוי נפק לקרייתא ובירושלמי שם פ"ב ה"ו לוי בר סיס, וע"פ רוב נקרא בבבלי בשם סתם לוי ובירושלמי בשם לוי בר סיס.

הוא היה תלמידו הגדול דרבי כבירות ממ. אותיביה לוי לרבי, ובשבת קז: בעי מרבי, ובזבחים ל: אמר רבי עליו ששאל שאלה גדולה ודבר חכמה. ובע"ז יט. לוי ור"ש בר רבי יתבי קמיה דרבי וקא פסקו סידרא סליק סיפרא, לוי אמר לייתי לן משלי, ר"ש בר רבי אמר לייתי לן תהלים, כפייה ללוי -- כי משו להאי קרא כי אם בתורת ה' חפצו, פריש רבי ואמר אין אדם לומד תורה אלא ממקום שלבו חפץ, אמר לוי רבי! נתת לי רשית לעבוד, וביבמות ז, מנחות פ: הקשה לרבי

ובירושלמי שבת ספ"ו א"ר לוי בר חזרתא (על דברי ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנא) ולא כבר עשה כן בעה"ז הה"ד וכו', ובסוטה פ"ז ה"א ר' לוי בר חיתה אול לקיסרין שמע קלין קורין שמע" אלוניסתין (בלשן יון) בעא מעכבתהון שמע ר' יוסי ואיקפד, והמאמר מיבא בערוך ערך אלנמתין ושם ר' לוי בר חזרתא, וב"ר פנ"ה"ז א"ר לוי בר חיתה שתי פעמים כתיב לך לך וכו'.

וב"ר פל"ט"יא ר' לוי בר חזיית ור' אבא בריה דר"ח בר אבא אמרו וכו', אילי צ"ל בר חיות או חיותא.

ר' לוי הכהן בר חלפתא. נוכר הנחומא וירא-כה.

ר' לוי בר חמא.

בברכות ה. א"ר לוי ב"ח אר"ל לעולם ירניז אדם יצ"ט על יצה"ר וכו'. וכן אמר שם משמו מאי דכתיב ואתנה לך את לוחות — מלמד שכולם נתנו למשה מסיני, וגרסת דק"ס ר' לוי בר לחמא, ובסוכה זון. א"ר יוחנן אומרים זמן בשמיני — וא"ר לוי בר חמא ואיתימא ר' חמא בר' חנינא תרעו וכו', וגם שם גרסת דק"ס בר לחמא, וכן הוא בדפוס פזרו ווינציא וקושטא.

ובתענית טז. למה נותנין אפר בראש כל א"י פליגי בה ר' לוי בר חמא ור' חנינא — ולמה יוצאין לבית הקברות פליגי בה ר' לוי ב"ח ור' חנינא, וגרסת דק"ס ר' לוי בר לחמא ור' חמא בר' חנינא.

ובזבחים נג: ר' לוי בר חמא א"ר חמא בר' חנינא רצועה היתה יוצאה וכו' וגרסת דק"ס ר"ל בר לחמא, וכן מצינו באמת ר"ה כט: א"ר לוי בר לחמא א"ר חמא בר' חנינא, וב"ב טז. א"ר לוי בר לחמא איוב בימי משה היה, ובל"ם הוא שם של אמורא אחר.

והשיב להם רבי חייבם בר נש דכוותי
יהבית לכוין ושלא אחריי ושאלו כל מה
ששאלו לו והשיב על כולם תשובות
נבונות וסיפר לרבי שמפני הכבוד הגדול
שנעשה לו זחה דעתו עליו ולא יכול
להשיב.

וכפי הנראה אף שהיה הריש בסימוניא
היה בא לפרקים לראות את רבו הקדוש
כדמצינו כתובות ח. לוי איקלע לני רבי
בהלולי דר"ש בריה ורבי כבדו בכרכת
נשיאין, ובפסחים קז. מצינו ששלח לרבי
שיכרא בר יג' מגני, ובל"ס שלחו כשהיה
בסימוניא. ונשארנו לנו מקריים שניכר
שאירע זאת כשהיה הריש בעירו כאשר
יסופר בירושלמי תענית פ"ג ה"ח שפ"א
באו גייסות לעירו, נטל ס"ת ועלה לראש
הנג ואמר רבון העולמים אין במלית חדא
מילה מן הרין ספר אירייתא ייעלון לון
ואם לא ייולון לון, מן יד איתבעין ולא
אשתבחון, ותלמידו עשה כן ונענש שיבשה
ידו, וכן יסיפר תענית כה. שפ"א גזר
תעניתא על הנשמים ולא אתא מטרא
אמר לפניו רבש"ע עלית וישבת במרום
ואין אתה מרחם על בניך אתא מטרא,
ויען שהטיח דברים כלפי מעלה נתלגלג
הדבר שבא לפני רבי ואחוי קידה קמיה
ואז מצא בע"ח לגבות את חובו ממנו
ונענש ואיטלע, וברכות פ"א ה"ה שלא
נתרפא מזה, וכן משמע מכתובות קג.
שגם אחרי פטירת רבי היה מטלע.

והנה יען שהיה מתלמידיו הגדולים
דרבי, וקבל מרבו הקדוש את פירושי
המשנה לאמיתתם לכן עשה לו ככל
חכמי הדור ההוא כר' חייא ובר קפרא
וחבר ברייתות על ששה סדרי משנה
וזה שמצינו בדקה לוי במתניתיה כינמות
י, כתובות צו, סוטה מז; כ"מ נה,
גדה סח; וכן תני לוי במתניתיה כיומא
כד, כתובות נג; (ופירש"י לוי סדר ברייתא
דששה סדרים).

ובקידושין

לרבי ורבי השיבו בדרך שתוק כמרומה
אני שאין לו מח בקרקדי.

והיה לו התמנות גדולה בהמתכותא
כסנהדרין יז: (אמרו שב"מ שאמרו) למדין
לפני חכמים הוא לוי (אכל כשאמרו למדין
לפני רבי הוא מחלוקת רש"י ותוס', דעת רש"י
במנחות פ: שהוא לוי, ודעת החוס' שם שהוא
חכם אחר, ועיין מעילה ט: בתוס' שם).

ובמשך הזמן שישב לפני רבי מצינו
שירד לבבל כר"ה כא. שאמרו לוי איקלע
לבבל בחדסר בתשרי אמר בסים תבשילא
דבבלאי כיומא רבה דמערבא.

וכן מצינו שהיה בניצבין (שהוא חו"ל)
כשבת קל. לוי איקלע לני יוסף רישבא
קריבו ליה רישא דמוותא בחלבא לא
אכל כי אתא לקמיה דרבי א"ל אמאי
לא תשמתנהו, א"ל אתרא דר' יהודה
בן בתירא הוה (וידוע שריב"ב היה בניצבין).
וכשהיה בבבל למד את מיב הארץ
ויושביה כקידושין עב. שא"ל רבי הראני
פרסים, א"ל דומין לחילות של ב"ד,
הראני חברין — הראני ת"ח שבכבל א"ל
דומין למלאכי השרת. (וזה מראה בעליל
ששקו דברי האומרים שלא היה בכבל תורה עד
ציוסו רב ושמאל את ישיבתם).

ורבי היה גדול כ"ב בעיניו עד שקראו
רבינו הקדוש כשבת קנז. כתוב אפינקסיה
דלוי אמרת קדם רבי זמנו רבינו הקדוש,
ובסוכה נג. שהיה מטייל קמיה דרבי
בתמני סכיני.

והיה הניב מאוד בעיני רבי כאשר
יסופר בירושלמי יבמות פ"ב ה"ו כשבאו
בני סימוניא לרבי שיתן להם אחד שיהיה
דרשן דיין חזן וסופר מתניין וכל צורכן
נתן להם את לוי בר סיסי, וכשבא לעירם
לקבל הרבנות עשו לו כימה גדולה
והושיבוהו עליה, אך מהכבוד שנעשה לו
נבה רוחו עליו ולא ידע להשיב להם על
שאלותיהם, ובאו לרבי וא"ל וכי זהו
האיש שאמרת לנו שיש בו כל הדברים
שאנו מבקשים הלא אינו יודע מאומה?

ועם ר' חנינא ישב ימים רבים ככתובות קנ: שצוה רבי שאע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא א"ל לוי לר"ש בר רבי צריבא למימר? א"ל צריבא לך ולממלעתך. ורבי צוה שר' חנינא בר המא ישב בראש אך ר' חנינא לא קביל עליה יען שר' אפס היה גדול ממנו ב' שנים ומחצה, לכן היה ר' אפס הריש בישיבה ור' חנינא ישב אבראי, וכל הזמן ההוא ישב לוי עם ר' חנינא בר המא אבראי. וכבר בארנו בכמה מקומות שלא כל החכמים ישבו בתמידות בבית הועד, כידוע בזמן ר"ג דיבנה היה לכל חכמי הדור ישיבות גדולות בעירם כמו ר"ע בבני ברק ור' יהושע בפקיעין אבל לעת מצוא היו נקבצין יחד ביבנה כשהוצרכו לתקן איזה תקנה כללית או להכריע איזה דין, וכן היה אצל רשב"ג באושא שר"ש היה בתקוע ור' יוסי בציפורי וראב"ש בעירו אבל התקבצו לפעמים לאושא, ואך בימי רבי שהגיע העת שהוצרכו לסדר המשנה ולמסרה לכל ישראל אז כמעט שנתבטלו כל הישיבות הפרטיות וכולם התקבצו וצמצמו כחיתיהן אל מקום אחד, אבל כשנפטר רבי אם כי הסנהדרין לא נבטלה והיתה תח"י ר"ג בנו ואח"כ תחת יד ר"י נשיאה נכדו, אבל כמה מן החכמים הרביצו תורה בכמה מקומות וזה ר' אפס אף שהיה הריש בישיבת ר"ג ור"י נשיאה, לא היה שם בתמידות יען כי מקומו הקביע היה בדרום (לוד) ואך היה בא לפרקים למקום הועד בציפורי, וכן לוי אף שבל"ם היה הריש בעיר סימונאי אבל כשהיה בא לציפורי ישב עם ר' חנינא אבראי (והכונה אבראי נראה שלא היה תחת רשות והנהגת ר' אפס כשאר תלמידי הישיבה יען שהיו גדולים בסמות), אבל כשנפטר ר' אפס וישב ר' חנינא בריש או נשאר לוי יחידו לכן גמר בדעתו לירד לבבל, וכשבא לבבל אז כבר יסד רב את ישיבתו הגדולה בסורא כשבת נט:

ובקידושין עו: הני רב שמעון (צ"ל שמעיה) בר זירא בקידושי דבי לוי, וב"ב נב: תנא רב הושעיא בקידושין דבי לוי (ופי' רשב"ם בתוספתא בכריתא דמס' קידושין שסידר לוי כמו שסידרו ר"ת ור' אושעיא, ותיבת בתוספתא מיותר).

הני לוי כנישין פמ, זבחים טו: מד: מה: קד: מנחות מח: חולין נו, וכן הני לוי במתניתיה פכבודות יד, מדתני לוי ככבודות י.

ובספר דו"ד ח"ב צד 170 יתנפל על לוי ויאמר שלוי חבר משנה לעצמו והכנים בה דברים אשר הם בסתירה עם משנת רבי, ואף שהשיבו רבי ובמל דכריו בכל זאת פסק הדברים במשנתו יבמות י. עכ"ל.

ולפלא על חכם שכמותו שעל דבר שמפורש בדברי לוי שהוא אך מפרש דברי המשנה שלוי עומר וצוח "אע"פ ששני חכמים במשנתנו טי, יש לנו להוסיף, וקושיה לוי לרבי היה אך מפני מה לא מנו במשנה עוד אחד, ורבי השיבו שבפלוגתא לא קא מיירי, ולוי הוסיף בכריתא שלו ומפרש המשנה, וכן הוא בקידושין עו: שמפרש המשנה, ובא החכם ויאמר ממש היפיך האמת הנראה לכל שלא כן הוא.

וכשהיה בישיבת רבי התרועע עם חבירו הגדול "רב" כמפורש ביצה כד: אמר רב אנא ולוי הוינן קמיה דרבי. וכן מצינו איתם ביחד ככתובות נב. לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתניתא א"ל רב הכי אמר חביבי, (וכפי הנראה שזה היה לאחר פטירת רבי).

מחלקותן מצינו פסחים יו, כתובות נג: סוטה יא, ב"ם מא. מה: סנהדרין פז: זבחים נד, חולין צה. קח: מעילה ט: גדה לו: סד: סח.

וכן עם ר"ש בר רבי היה כתברים כרמבא לעיל.

עם ר' ינאי כב"מ קה. שחולקין.

ור' יצחק צ"ל ר' לוי כבילוקט תהלים
רפ"ו ובדק"ס.

ונפטר בנהרדעא על פני חכירו אביו
דשמואל בכרכות פ"ב ה"ח שאמרו כד
דמך ר' לוי בר סיסי על אביו דשמואל
ואפטר עילוי — שלוי בר סיסי חביב
לפני הקב"ה ככל אדם, וכשבת קלמ.
שלחו ליה בני בשכר ללוי — אדאזיל
(השליח) נח נפשיה דלוי, אמר שמואל
וכו'.

ולא מצינו בשום מקום אם הניח בנים
או בנות, וע"פ השערה נראה שזכרי בן
לוי ושלמון אחיו המה בניו של לוי בר
סיסי ונשארו בא"י עיין ערכם.

אבל ר' יהושע בן לוי נראה שלא
היה בנו כי מקום ריב"ל עיר בחיי ר'
חייא היה בלוד בדרום ולוי היה כל ימיו
במקום רבי ואח"כ בנהרדעא.

והאומרים שר' לוי הוא לוי בר סיסי
מעו מעות גדול כי ערבנו תלמידו דרבי
עם ר' לוי שהיה ג' דורות אחריו, וראיה
מפורשת מצינו ברכות פ"ב ה"ד ר' לוי
ר' אנדימא דחיפה בשם ר' לוי בר סיסי,
ובכרכות יח: תספר האגדה כשהלך
שמואל לב"הק לשאול את אביו היכן
הניח מעות היתומים ראה את לוי אבראי
ושאלו אמאי לא סליקת א"ל שבל הנך
שני דלא סליקת למתיבתא דר' אפס
ואחלישתיה לדעתיה לא מעיילינן לך
וכו', ועל ידי בקשת שמואל עיילוהו.

לוי בר פאמי — פנמי — פרמי.
ערך לוי בר בוטא.

לוי בר פייטם.

בן מובא ביוחסין וס"הר, וכונתם
לתנחומא פקידיו שאמרו זכרי בן לוי
ולוי בר פייטם וכו', ולא הרגישו שהוא
מ"ס וצ"ל כבירו שלמי ע"ז פ"ג ה"א זכרי
בן לוי ור' יוסי בר פיטרס.

נפ: שא"ל לרב אתא נברא רבה אריכא
לנהרדעא ומטלע, ודרש כלילא שרי
והבין רב שהוא לוי.

וכשבא לנהרדעא מצא שם את אביו
דשמואל שהיה מנהיג שררה אז, ושני
הזקנים חכמי הרוד התחברו יחד באהבה
ובחבה יתירה כמגילה כמ. שאמרו אביו
דשמואל ולוי הוי יתבי בכנישתא דשף
ויתבי בנהרדעא וכו', ובכרכות ל. אביו
דשמואל ולוי כי הוו בעו למיפק לאורחא
הוו מקדמי ומצלי, וב"ב מב: אביו
דשמואל ולוי (חבירו, רש"י) תנו.

וכן מצינו ע"ז לח: מחלוקת רב עם
אביו דשמואל ולוי.

וכפי הנראה היה הדרשן וריין בנהרדעא
כדמצינו שהש"ר פ"ד פ"ח דרש לוי בר
סיסי בנהרדעא, ובפסחים עו: עבר לוי
עובדא בי ריש גלותא וכו'.

וכן ב"ב נד. היא איתתא — אתא
לקמיה דלוי ואמרי לה קמיה דמר עוקבא
אוקמא בידיה אתאי וקא צוחה קמיה א"ל
מאי אעביד לך וכו', וכן כתובות פ"ב
ה"ז אתא עובדא קימי דאבא בר אבא
ולוי ושמואל.

וכל גדולי הרוד קבלו ממנו כשמואל
שאמר משמיה דלוי כשבת קח; עירובין
י. סוכה ז, גיטין יג; נדרים פב, מנחות
לט; תרומות פ"י סה"ב, שאל מלוי ב"ד
פ"פ"י, וכן אמרו שבת קח: ששמואל
חדא שמיעא ליה מאביו וחדא מלוי.

ושמואל היה חביב עליו מאוד וקראו
אריך כקידושין לט, מנחות לח:.

וכן מר עוקבא אמר משמיה כמ"ק
כו; שבת קח:.

וכן רב אסי אמר, רבי אסיר ומנו לוי
כע"ז לח:.

ר"ז בשמו שבת קח:.

רב מתנה בשמו כמ"ק כו:.

ר' חייא בר אבא בשמו כקה"ר פ"א"ד.
ומה שמצינו ברכות ד. מחלוקת לוי

וילנא א"ר לוי ברכות הצדוקים ביבנה תקנה ונשאל כנגד מי תקנה וע"ז א"ר לוי [לשיטת] ר' הלל כריה דרשב"נ הוא כנגד אל הכבוד הרעים כי ר' הלל למד שם יח' ברכות מפ' הכו לה' וכו'. [לשיטת] רב יוסף כנגד אחד שבק"ש, [לשיטת] ר' תנחום אריב"ל הוא כנגד חילוי קמנה שבשדרה, וזה ברור. וכן שנג בזה בעל אוצר ישראל.

לוי הסרד או הסדר. (תנא).

נוכר במכלתא ריש פרשה תשא ויומא פה. שר' ישמעאל ור"ע וראב"ע היו מהלכין בדרך ולוי הסדר ור' ישמעאל בנו של ראב"ע מהלכין אחריהם, ובערוך מפרש שהיה עושה בגדי שרד.

ר' לוי חתניה דר' זכריה.

נוכר פס' רבתי פ' ויהי בחצי הלילה ח. וכן מובא בשאלות פ' זו אמר בשם ר' ברכיה, אבל נראה שצ"ל ר' זכריה חתניה דר' לוי, או ר' לוי בר זכריה שאמר שם בשם ר' ברכיה.

לוי סבא.

בעירובין צו, חולין כט: אמר רשב"ל בשמו. ובירושלמי עירובין פ"ו ה"ב גורם לוי סוכיא. וכן שם ה"יב רשב"ל בשם לוי סיכיא, וכן יומא פ"ח ה"ז ר' שמעון [בן לקיש] בשם ר' לוי סיכיא. ובפסחים פ"ז ה"א רשב"ל בשם ר' סוכיא נראה שחסר תיבת לוי באמצע.

לוי סוכיא. ערך לוי סבא.

לוי סריסא.

בירושלמי שבת פ"ג סה"ג וביצה פ"ב ה"ה שאבלט (תבירו דשמואל מא"הע) שאל ממנו.

ונראה שצ"ל לוי בר סיסי, כי כשנא לוי לבבל לנהרדעא שם התראה עם אבלט חכם או"הע.

ובנימין פ"ו ה"ה ר' חנינא משתעי

ר' לוי בר פרטא (פלטא).

נוכר חולין צח. אמר רב שמן בר אבא אמר רב אידי בר אידי בר גרשום א"ר לוי בר פרטא א"ר נחום.

ובירושלמי תרומות פ"י ה"ז מובא המאמר ע"ש אדא בר גרשון ר' בירי ר' לוי בר פלטא, (ונראה שצ"ל פרטא).

ונשאר הרבה מדרשותיו כפי ר' יהודה בר' סימון שאמר בשמו כב"ר רפ"נ, ש"ר פמ"גח, ויק"ר פכ"גייב, במ"ר פ"יגיה, איכ"ר פ"א-לולח.

וכן ר' יהודה בר' סימא (צ"ל סימון) בשמו כפסקתא רבתי פ' ויהי המקריב. ר' אבין בשמו כש"ר פמ"גג.

ר' לוי בר רבי.

כן הוא במדבר רבה פט"רי ובתנחומא הישן בהעלותך"ו, ובל"ס חסר תיבה אחת אחר בר רבי או שהוא ר"ת.

ר' לוי בר שלום.

נוכר תנחומא שרה"ז אמר אפילו שומע (זקן) קול הצפור הוא סבור שמא נגבים הם, ומצינו במ"ר פט"ריזו ר' יהושע בן לוי בר' שלום.

לוי בר שמואל.

היה תלמיד רב יהודה כסנהדרין ק. לוי בר שמואל ורב הונא בר חייא הו קא מתקני מטפחות כפרי דבי רב יהודה כי מטו מנלת אסתר אמרי הא לא בעו מטפחת, אמר להו (רב יהודה) כי האי נוונא נמי מיחוי כי אפקירותא (שהיה רבם). וכן מגילה יט. היה קאי קמיה דרב יהודה. ובשבת מז. שמצא לר' אבא ולר"ה בר חייא דהוו קיימי אפתחא דבי ר"ה — אתא לוי בר שמואל לקמיה דרב יהודה וכו'.

ר' לוי בריה דר' שמואל בר נחמני. כן מביא היוחסין וס"הר מברכות כח; והאמת כי כן הוא בדפוסים הישנים אבל הוא ט"ס, וצ"ל שם כמו שנתקנה בדפוס

היה צ"ל האלקים ידבר וכו', והמאמר הזה מובא במד' תהלים פי"ח כ"ט ושם ר' לוליאני בשם ר' ישמעאל וצ"ל בשם ר' יצחק כדמוכא המאמר שם פכ"דריא, אך גם שם חסד תיבת בר מברני.

וב"ר פ"ג י"ח ר' לוליאני בר מבריא בשם ר' יצחק הכל מודים שלא נבראו המלאכים ביום ראשון, ובמד' תהלים פכ"דרימו המאמר בשם סתם ר' לוליאני אומר.

ובפדר"כ למ. ר' לוליאני בר שווריה בשם ר' יצחק, וצ"ל בר מבריא, ובפ' רבתי פ' פרה מובא המאמר במעות ע"ש ר' לוליאני בר מבריא וצריך לומר מבריא (והט"ח נתחלק ונעשה מזה כ"ף וי"ז) וכן הוא בכ"ר ספ"ג.

וב"ר פ"א ג ר' לוליאני בר מברין בשם ר' יצחק, ושם פצ"ח כ ר' לוליאני בר מברין בשם ר' יצחק (כי הני"ת רפה ונתחלק בוי"ז).

ומצינו ר' גמליאל בר ליאני נדה פ"ג ה"ה, ר' חייא בר לוליאני תענית כה, אפשר שהם בניו.

לוליאניום. ערך פפוס.

לוליאניום דרומיה.

נוכר פדר"כ ק. אמר בשם ר' יודה בר' סימון.

לוליתא. ערך בר לוליתא.

לכלוכית (שם אשה).

בנדרים סו: ההוא דאמר לדכותה קינם שאי את נהנית לי עד שתראי מים יפה שבך לר' ישמעאל ברי' אמר להם שמא ראשה נאה א"ל סגלגלו ולא מצא שום אבר שבה נאה ושאלם מה שמה א"ל לכלוכית א"ל יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במימין ועי"ז שריא לו את נדרו.

לחמא. ר' לוי בר לחמא ר"ה כ"ט.

לחמא

אהן עובדא לוי פריסה היה עבר, אפשר שצ"ל לוי בר סיסי.

ר' לוי צנבריא. (שם עיר כמגילה פ"ג ה"א). נוכר שביעית פ"ו ה"ב שאל לר' יצחק ולר' אימי, ושם פ"ט ה"ה שאל לר' בא בר זבדא, (ובדפוס זיטאמיר איתא סתם ר' לוי) ובע"ז ספ"ב מלויא דלוי צנבריא היה מזבן פירין, ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא עבדו של נאמן כנאמן (פי' נעויו היו מוכרין פירות בחזקת מעושרין) ובע"ז למ. מובא כעין זה על עבדו דר' לוי עיין ערכו.

ליואי.

רב דימי בר ליואי ברכות כו:.

רב הונא בר ליואי ברכות נה: לגרסת

ע"י, וגרסא שלנו סתם רב הונא.

רב חנה בר ליואי מנהדרין קח:.

ר' יהודה בר ליואי שבת קינ...

ר' יהושע בן לוי נקרא בר ליואי עיין ערכו.

רבה בר ליואי פסחים מ:.

ר' לויטס איש יבנה.

נשאר לנו מאמרו היקר באבות פ"ד מ"ד שאמר מאוד מאוד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה, ומאמר גדול בפדר"א פכ"ג, ושם פנ"ב אמר שהשיבה הדר וכבוד לוקנים ככתר שהוא הדור בראשו של מלך.

ר' לויטס איש כפר אוני. נוכר זהר

משפטים קג:.

ר' לויטס חזוואה. נוכר זהר חדש

ריש איבה.

ר' לוליאני (או לוליאני) בר מברני

מברין — מבריא — מורין.

הוא היה תלמיד ר' יצחק (הנוודע בשערי

אגדה) כתנחומא בראשית דר' לוליאני

בר מברני בשם ר' יצחק אומר ראה

ענותותו של הקב"ה כתיב משה ידבר

בגבורתו להאיר את שמי התלמוד בתורתו וחכמתו, לא נודע לנו מי היו אבותיו, ואך מסורת אנדה בידינו גימין נו. כששלחו הרומאים את נירון קיסר להשקיט המרידה בא"י, וכשבא א"ל לינוקא פסוק לי פסוקך, א"ל ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל, אמר, קיב"ה בעי לחרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא? ערק וואל ואיגיר ונפיק מיניה ר' מאיר.

וראה זה פלא ששם „מאיר“ לא מצינו לשום תנא או אמורא אחר, ובאמת אמרו עירובין יג: תנא לא ר' מאיר שמו אלא ר' נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו ר' מאיר שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה. אבל קשה מאוד להבין דברי חו"ל הלא מעטם שאמרו שייך גם כן אם יקרא בשם נהוראי, ועוד הלא מצינו בסוף קידושין וסנהדרין צמ. שחולק ר' מאיר עם ר' נהוראי, א"כ אנו רואין ששנים היו.

אבל אפשר לומר שקשיא הראשונה מתורץ בשניה, וזה יען שבזמנו היה חכם אחר בשם ר' נהוראי כשמו, וכדי שלא להחליפו, לכן לא רצו לקרא אותו בשם ר' נהוראי, אבל לא רצו גם כן לשנות שמו מכל וכל יען ששמו היה נאה לו, לכן קראוהו בשם ר' מאיר, שגם השם הזה מורה על שמנהיר עיני חכמים.

אבל גרסת היוחסין ודק"ס בעירובין יג: תנא לא ר"מ שמו אלא ר' מיישה שמו, והרה"ח ראה"ו בהקדמתו למכלתא בערך ר' נהוראי יאמר ע"פ השערה יען שר"מ היה החכם בסנהדרי אושא והיה נודע בעת ההיא בשם „רבי מאשא“ ואח"כ לא ידעו עוד מזה וחשבו שזה שמו העצמי ולכן אמרו ר' מאשא שמו. ואם כי דבר חכמה דיבר, אבל הוא ללא אמת, כי איך אפשר לומר שהתנא שאמר הברייתא הזאת שהיה אך משך

לחמא בר לואי. נזכר זהר שמות מוז: ע"ש.

לחמן (או המן) בר ריסתק. שם עב"ם בזמן אבוי נזכר עירובין סג:.

ר' ליוונמי.

תלמיד ר' יונה, כיבמות פ"מ ה"ח שבעי מר' יונה, ובשבת פ"ג ה"ג מיסחי עם ר' יונה, וברמאי פ"ו ה"ז אמר בשם ר' יונה.

ר' לייא. ערך ר' אילעאי.

ר' ליל בר אלם. ערך ר' הלל בריה דר' וולס.

רב לילי בר ממל. אמר מר עוקבא אמר שמיאל יבמות יב. וגרסת היוחסין לילי בר מני.

ליבא. רבה בר לימא ר"ה ד.

למדון לפני חכמים.

הוא לוי מרבי סנהדרין יז: ועיין ערכו.

לעזר.

ע"פ רוב נקרא ר' אליעזר או ר' אלעזר בירושלמי בשם ר' לעזר בדרך הירושלמי לקצר אות הראשונה, כמו אמר הוא בירושלמי מר וכדומה.

לקוניא.

ר' יוסי בן לקניא שבת מט:.

לקיש.

ר' יהודה בן לקיש (תנא) שבת מג: ר' שמעון בן לקיש הנודע.

לקרת.

ר' יודה בן לקרח סוכה פ"ד ה"ו.

מ

מאדא. ערך בן מאדא.

רבי מאיר.

התנא הפלאי הזה אשר יצא כשמש

לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך
א"ל גל מרדני לחברו וכו'.

וכן הוא בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ב
שר"ע סמך את ר' מאיר ור"ש, אמר ישב
ר"מ תחלה וכו', וברכות פ"ב ה"א ר"מ
יתיב דריש ואמר שמועתא משמיה דר'
ישמעאל ולא אמר משמיה דר"ע — כו"ע
ידעין דר"מ תלמידו דר"ע.

וביבמות סב: כשמתו כל תלמידו דר"ע
והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל
רבתינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ר'
יהודה ר' יוסי ר"ש וראב"ש והם הם
העמידו תורה באותה שעה.

ובסנהדרין יד. שהמלכות נזרו שכל
הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג — מה
עשה ר' יהודה בן בבא ישב לו — בין
אישא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים
ואלו הן ר"מ ר' יהודה ר"ש ר' יוסי
וראב"ש — אף ר' נחמיה כיון שהבירו
אויביהן בהן א"ל בניי רוצו א"ל רבי מה
תהא עליך וכו', ופריך ור"מ ר"י בן בבא
סמכיה והא ארבב"ח אר"י כל האימר
ר"מ לא סמכיה ר"ע אינו אלא טועה,
ומשני סמכיה ר"ע ולא קבלו, סמכיה
ריב"ב וקבלו.

וצריכין אנו להבין כונת חז"ל אם ר"מ
והבירו היו מתלמידו האחרונים דר"ע
היינו שאחרי שמתו כל תלמידו דר"ע
או הלך ר"ע לדרום א"כ היה זה לעת
זקנת ר"ע, ולהם מסר את רובי תורהו,
עד שאמרו שהם העמידו התורה באותו
שעה, א"כ למה לא סמכן ר"ע אז? ועוד
הלא מפורש בירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ב
שר"ע סמך לא לבד את ר"מ אך גם
את ר"ש סמך, לכן נראה יותר נרסת
רבינו ש"נ באגרתו ח"א פ"א ככל נוסחאות
המדויקות וז"ל והיה העולם שמם והולך עד
שבאן אצל רבותינו שבדרום ושנאה
להם, פי' בילדותו של ר' מאיר וגם ר"ש
(שמצינו אותו שהיה תלמיד לחכמי יבנה גם

וזמן קצר אחר ר"מ כידוע שר"מ היה חי
עוד כשהיתה חתונת ר' שמעון בר רבי
כדמוכא לקמן והברייתות נתחברו בדור
שאהר רבי כידוע, א"כ איך ימעה התנא
טעות גדול כ"כ ולומר על האיש המפורסם
שהיה אך בדור שלפניו והיה נקרא
„הרבי מאושא" לומר ר' מיאשא שמו?
ועוד לשון כזה לא מצינו בכל הש"ס
שיקרא איזה חכם בלשון „הרבי ממקום
פלוגי".

וכן יש לנו נרסא אחרת בעין יעקב
דפ"ס הראשון, תנא לא ר"מ שמו אלא
ר' נחמיה שמו וכו' כדמוכא בדק"ס שם
אות ש'.

רבתינו המובהקין.

בעוד בימי בחרותו הצמיח בחריפותו
עד שזכה ללמוד לפני הארי שבחכורה
ר' עקיבא כסנהדרין יד. ארבב"ח אר"י
כל האומר ר"מ לא סמכו ר"ע אינו אלא
טועה, סמכו ר"ע ולא קבלו (לפי שדריין
היה בחור, רש"י), אך יען שר"ע היה הריף
נובא ולא היה יכול ר"מ לקבל ממנו
את תורתו, ולכן הלך לר' ישמעאל וגמר
ממנו נמרא, והדר אתא לר"ע וסבר סברא,
וזה שאמרו עירובין יג. אריב"ל כל מקום
שאתה מוצא משום ר' ישמעאל אמר
תלמיד אחד לפני ר"ע אינו אלא ר"מ
ששימש את ר' ישמעאל ואת ר"ע.

ובתוספתא ברכות פ"ב אר"מ פ"א
היינו יושבין לפני ר"ע כבה"מד והיינו
קורין את שמע, ולא היינו משמיעין
לאזנינו, ומו"ק כד: ר"מ בשם ר' ישמעאל.
ובירושלמי סוטה פ"ב מה"ד אר"מ כל
ימים שהיינו למדים לפני ר' ישמעאל לא
היינו נותנין קלקנתים בדיו, וביבמות
קבא. אר"ע פ"א דיתיה מהלך בספינה
וראיתי ספינה אחת שמטורפת בים והייתי
מצטער על ת"ח שבה ומנו ר' מאיר,
כשעליתי למדינת קפושקיא בא וישב ודן

וכן אלישע בן אבויה אחר היה רבו המובהק עד שדבק בו גם אחרי שיצא לתרבות רעה ולא זו ממנו, אולי יחזירו למוטב, ואמרו עליו חנינה טו: ר"מ רמין מציא תוכו אבל וקליפתו זרק, ורבו אלישע אף שיצא לתרבות רעה אבל מעולם לא עלתה על דעתו להטות את לב תלמידו האהוב לדרכו הרעה, ואדרבא יסופר שפ"א רכב אחר על סוס בשבת ור"מ הלך אחריו כשיצאו את העיר אמר לו אלישע לר"מ חזיר לאחוריק שכבר שיערתו בעקבי סוכי שיצאנו תחום שבת. וכבר הארכתו בערך אלישע.

והנה אחר שסמך ריב"ב אותם והם ברחו לנפשם והוא נהרג על קידוש השם, היתה באמת עת צרה ליעקב, הרבה יותר מחורבן הבית כי אדרינום הרשע הרע מכל מלכי הרומאים, והתחכם בכל מיני התחכמות לעקר את רוח היהדות, כי הוא ראה והבין שהגוי הקטן הזה אין כחו אלא בפיו, כי אדמתם ומלכותם כבר נאבדה מהן וככל זאת במשך זמן שבעים שנה אחרי החורבן מרדו בפטיש כל הארץ, וכמעט שגרשו את הרומאים בא"י, וקרוב מאוד לומר שאלישע אחר גילה להם את סוד קיום הישראלי שתלוי אך בתורהם וכמבואר בערכו שהסית להעב"ים להכריח את ב"י לעבור על התורה בכל מיני התחכמות מה שהעכו"ם לא ידעו מזה, וכל חכמי ישראל הנשארים הלכו באשר הלכו, והתחבאו מפני חמת המציק, עד שכל משך זמן ההוא לא יכלו לעבר שנים ולקבוע חדשים בא"י, כי הסנהדרין כבר נבטלה ורשב"ג התחבא, וגם זמן רב קודם לזה הוצרך ר"ע לעבר ג' שנים זה אחר זה בשבתו בבית האסורין כסנהדרין יב, ואח"כ כשנהרג ר"ע או עיבר חנניה בן אחי ר' יהושע בנהר פקוד כי לא הניח כמותו בא"י ככרבות סג.

בעת המריבה הגדולה דר' יהושע ור"ג ככרבות (נו.) וכן שאר חבריו למרו אצל ר"ע ואז באמת הסמיך את ר"מ ור"ש אך לא קבלוהו יען שהיו אז באמת עולי ימים. וכל תלמידיו הרבים דר"ע מתו כולם וכאשר יאמר רש"ג באגרתו ח"א פ"א שהוא שמרא על התלמידים של ר"ע, ותלמידיו הגדולים ר"מ וחבריו ברחו אז לדרום כי הגזירות היו הולכות ומתגברות שאז היה חורבן ביתר, וגם כשעברה החורבן דכיתר אבל הגזירות היו כמו שהיו שאז שרפו את ר"ח בן תרדיון ונהרג ר"ע רבם, ונשתתיר אך הזקן שבחבורה ר' יהודה בן בבא, והוא קבץ את החמשה זקנים וסמכם במסירת נפשו המהורה, וזה שאמרו שאלמלא נשתתירו הם היינו ר"מ ור"ש וחבוריהם שהיו נקראין בשם חכמי דרום או חו"ש נשתכחה תורה מישראל, וזה כונתם שאמרו והיה העולם שמים והולך עד שבאו (ולא קאי אר"ע) אצל רבותינו שברדום ושנאוה להם היינו שהם הרביצו תורה לכל ישראל, אבל ר"ע אפשר שלא בא מעולם לדרום כי מקומו היה בכני ברק ואח"כ ישב זמן רב בבית האסורין ונהרג בקיסרין כמבואר בערכו, וזה שאמר רבינו שרירא גאון והוא "סמכא דישראל" על תלמידים שניים של ר"ע.

וכפי הנראה קבל ר"מ גם מר"ג כרמצינו שאמר משום ר"ג ככתובות פ"ב מ"ד (כן הוא במשנה בירושלמי ובסתניתא דבני מערבא ובמשניות איתא בטעות רשב"ג).

וכן ב"ק ע"ט: אר"מ משלו משל משום ר"ג, וכתענית פ"ב מ"י מפרש דברי רבן גמליאל.

אבל מה שמצינו יבמות צנ. ר' מאיר כר"א בן יעקב וראב"י כר"ע ופירש"י שכולם זה למעלה מדורו של זה היה, כבר בארנו בערך ראב"י שהיה חברו דר"מ ולא רבו.

ר"מ הריש כי הוא היה תלמידו הגדול דר"ע, ולכן נחשב בראשונה, ואח"כ הונח להם עוד מעט יותר מגזירות והותרו להתאסף לאושא כמפורש שהש"ר פ"בג בשלפי השמד נכנסו רבותינו לאושא ר' יהודה, ר' נחמיה, ר"מ, ור' יוסי, ורשב"י, ור"א בנו של ריה"ג, וראב"י ושלחו אצל זקני הגליל כל מי שהוא למד יבא וילמוד, חלקו כבוד לר' יהודה (שהיה הראש) מפני שהיה בן עיר.

אבל גם שם לא הונחו וגלו ליבנה לזמן קצר (ואפשר שמצאו הנזרה הישנה שגזרו שכל הסומך וכו' וריב"ב סמך בין אושא לשפרעם ולכן לא הניחום להשאר באושא אף שהנזירה נתבטלה). וגם כשהיו ביבנה לא לא הניחום עוד לעבר שנים והוצרכו לשלח את ר"מ לעבר שנה בעסיא כמנילה יח: ארשב"א מעשה שהלך ר"מ לעבר שנה בעסיא ולא היה שם מנילה וכתבה מלבן, ולבן כשאמרו שבת לג: כשנכנסו רביהינו לכרם ביבנה היו שם ר' יהודה ור"א בנו של ריה"ג ור"ש וכו', אבל ר"מ לא נזכר שם יען כמו שאמרנו ששלחו אותו לעבר שנים בעסיא.

ובספר דו"ד ח"ב צד 157 יאמר כשהוציא רשב"ג את ר"מ ור"ג מכה"מ (באושא) אז הלך ר"מ ועיבר שנים בעסיא להקניט את הנשיא, ומעה טעות גדול כמו שהבאנו לעיני שאם יכולין לעבר שנים בא"י ועברו בחו"ל לאו כלום היא, ועוד עיבר מי עיבר ר"מ מי ישמע לו.

אך דבר ברור הוא כמו שאמרנו כשהתקבצו בכרם ביבנה או שלחו כל חכמי הדור את ר"מ לאסיא, ואז עדיין לא הוקם רשב"ג לנשיא כי עדיין לא עברו הגזירות לגמרי, אך אח"כ כשאידעו כשהיו ביבנה דיבר ר' יהודה טוב על הליכות מלכי רומי ור' יוסי שתק ור"ש נינה ואז נתעלה ר' יהודה להיות ראש

המדברים

וכשראה ה' בעני עמי ואדרינוס קיסר מת בתחלואים רעים ונפש מרה בשנת ת"ן לשטרות (138 לספירה) אז הוקלו מעט הגזירות מישראל ועל אותו הזמן הוא מה שאמרו גיטין נה: ג' גזירות גזרו, גזרתא קמייתא כל דלא קמיל ליקטלוהו (וזה היה בחורבן ביתר), מציעתא כל דקמיל (לישראל) לייתי ד' זויו, (וזה היה אחרי מות אנדרינוס) או יצאו חכמי ישראל ממחבאייהם והתקבצו לבקעת רמון כחנניה פ"ג ה"א מעשה שנכנסו ז' זקנים לעבר את השנה בבקעת רמון וכו' היו ר"מ ר' יהודה ר' יוסי ר"ש ר' נחמיה וראב"י ור"י הסנדלר — ואמרו כל מי שהספיקה בידו לעבר את השנה ואינו מעברה כאלו עיבר ע"ג, וידוע הרין המפורש בסנהדרין פ"א ה"ב שבח"ל אין מעברין ואם עיברוה אינה מעוברת (כמה ד"א) כיכולין לעבר בא"י אבל בשאינן יכולין מעברין בחו"ל כירמיה יחוקאל ברוך בן נריה עיברו בחו"ל, וכן חנניה באר"י עיבר בחו"ל, ולכן כל זמן שלא היה יכולת בידם להתקבץ בא"י, או עיבר חנניה כדן התירה בחוץ לארץ, אבל כשהתקבצו בבקעת רמון היתה באמת ראשית מעשיהם לעבר שנים שהוא דבר השייך לכל ישראל, והוצרכו לשלוח לחנניה שלא יעבר עוד, ושלחו את ר' יוסי בן כיפר וכן בנו של ר' זכריה בן אבקולוס, וגם שלחו ג' איגרות לחנניה שלא יעבר עוד, ושם היו גדולי הדור ד' נתן ור' יצחק והם סייעו להשלוחים, זאף שר' חנניה סירב בדבר ואמר שלא הניח כמותו בארץ, אבל השלוחים אמרו לו גדדים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והמה שלחו איתנו אליך, וע"י עצת הוקן שבדור ר"י בן בתירה מנציבין לא עיבר עוד כמפורש ברכות סג. ונדרים פ"ו ה"ח וסנהדרין פ"א ה"ב.

וכשהתקבצו בבקעת רמון אז היה

המכרבים בב"מ, וע"י נתבטלו הגזירות ושבו שנית לאושא ואז יצא רשב"ג ממחבאו ומינהו לנשיא במנהדריו אושא, וזה כונת הגמרא שאמרו ר"ה לא: שגלו מיבנה לאישא, מאושא ליבנה, ומיבנה לאושא.

ור' יהודה נתמנה להיות מוריינא דבי נשיאה כמנחות קד, ור' נתן נתמנה לחכם, ומה שלא נתמנה ר"מ לאב"ד אפשר יען שהיה חריף כ"כ עד שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו כעירובין יג: שאמרו גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדרו של ר"מ כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמיתו שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, ועוד שהיה ממשפחת גרים, אבל ר' נתן היה בן הריש גלותא, וגם היה דיין ונחית לעוסקא דדינא ולכן נתמנה ר"נ לאב"ד (שתת ידו היה דיני מסוננת) ור"מ לחכם. וכמעט ששבו השנים כתיקינן, ואף שעדיין לא בטלו הגזירות מכל וכל עד ימות רבי, אבל הניחו להם לעסיק בתורה.

וכאמת היה אז דור האחרון להתנאים ובודור ההוא נגמרה המשנה כי רבי וחכמי דורו אך סידרו המשנה והוסיפו אך מעט מאוד כידוע, והנה אף שכולם היו תלמידי דר"ע וכמו שאמרו סנהדרין פו. סתם מתני' ר"מ, סתם תוספתא ר' נחמיה, סתם ספרא ר' יהודה סתם ספרי ר"ש וכולהו אליבא דר"ע, וכן ר' יוסי היה תלמידו, אבל ר"מ עלה על כל תלמידיו שירש מרבו את לשינוי הזהב כמביאר באגרת דרשב"ג ח"א פ"ג וכבר בארנו באריכות בערך ר' יהודה הנשיא.

הלכותיו במשנה.

בברכות, חלה, ביצה, מו"ק, הוריות, מעילה, מדות, ידים, עוקצין נזכר אך פ"א בכל מסכתא.

ובמע"ש, בכורים, תענית, מנילה, יבמות, ב"ב, עדיות, אבות נזכר שתי פעמים בכל מסכתא.

וביומא, סיטה, תמורה, טבול יום נזכר ג' פעמים בכל מסכתא.

ובדמאי, מעשרות, ערלה, מקיאות, מכשירין נזכר ד' פעמים בכל מסכתא.

ובשבט, שקלים, סוכה, גיור, גיטין, מכות, זבחים, ערכין נזכר ה' פעמים בכל מסכתא.

ובפאה, שביעית, קידושין, ע"ז, כריתות, נזכר ו' פעמים בכל מסכתא.

ובפסחים, ב"ק, סנהדרין, שבועות נזכר ז' פעמים בכל מסכתא.

וב"מ, מנחות נזכר ח' פעמים בכל מסכתא.

ובבבליים, כתובות, חולין, ננעים נזכר ט' פעמים בכל מסכתא.

ובתרומות, בכירות, נדה נזכר עשר פעמים בכל מסכתא.

ובפרה יא"פ, ובאהלות יב"פ, ובטהרות יג"פ, ובעירובין יד"פ, ובנדרים טו"פ, ובכלים כט"פ.

בס"ה נזכר בורעים מט"פ, מועד מה"פ, נשים מט"פ, נזיקין מו"פ, קדשים מח"פ, וכטהרות צז פעמים.

ובס"ה על שלש מאות ושלשים וחמש הלכות נזכר במשנה בפירוש שם ר"מ. ובאלו המסכתות לא נזכר כלל ר"ה, חגיגה, תמיד, קנים, זבים.

ובמבוא המשנה יאמר שר"מ לא נזכר בר"ה, חגיגה, ע"ז תמיד, והוא שנגה כי בע"ז נזכר ששה פעמים, והחסיר קנים וזבים, ובדרכי המשנה החסיר ג"כ קנים, אבל כפי קבלתנו האמיתית שסתם מתני' ר"מ א"כ מצינו הלכותיו בכל הש"ס.

בעל מחלקתיו ע"פ רוב הוא ר' יהודה חבירו וחולק עמו במשנה ע"ב פעמים, ושני הוא לו ר' יוסי חולק עמו ל"ב פעמים.

ועם ר"ש עשר פעמים.

ור' יהודה נתמנה להיות מוריינא דבי נשיאה כמנחות קד, ור' נתן נתמנה לחכם, ומה שלא נתמנה ר"מ לאב"ד אפשר יען שהיה חריף כ"כ עד שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו כעירובין יג: שאמרו גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדרו של ר"מ כמותו ומפני מה לא קבעו הלכה כמיתו שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, ועוד שהיה ממשפחת גרים, אבל ר' נתן היה בן הריש גלותא, וגם היה דיין ונחית לעוסקא דדינא ולכן נתמנה ר"נ לאב"ד (שתת ידו היה דיני מסוננת) ור"מ לחכם. וכמעט ששבו השנים כתיקינן, ואף שעדיין לא בטלו הגזירות מכל וכל עד ימות רבי, אבל הניחו להם לעסיק בתורה.

וכאמת היה אז דור האחרון להתנאים ובודור ההוא נגמרה המשנה כי רבי וחכמי דורו אך סידרו המשנה והוסיפו אך מעט מאוד כידוע, והנה אף שכולם היו תלמידי דר"ע וכמו שאמרו סנהדרין פו. סתם מתני' ר"מ, סתם תוספתא ר' נחמיה, סתם ספרא ר' יהודה סתם ספרי ר"ש וכולהו אליבא דר"ע, וכן ר' יוסי היה תלמידו, אבל ר"מ עלה על כל תלמידיו שירש מרבו את לשינוי הזהב כמביאר באגרת דרשב"ג ח"א פ"ג וכבר בארנו באריכות בערך ר' יהודה הנשיא.

הלכותיו במשנה.

בברכות, חלה, ביצה, מו"ק, הוריות, מעילה, מדות, ידים, עוקצין נזכר אך פ"א בכל מסכתא.

ובמע"ש, בכורים, תענית, מנילה,

ועם ר' יוחנן הסנדלר פ"א בכתובות
פ"ה מ"ד.

ור"מ ור"ש אומרים ג' פעמים.

הלכותיו המפורסמות במשנה.

ברכות רפ"ב בפרקים שואל מפני
הכבוד, ובאמצע שואל מפני היראה.

ופאה ספ"ד ספק לקט לקט.

ותרומות רפ"ד אף מוציא הוא תרומה
ממקום אחר.

ושם פ"ו מ"ה אין הקדש פודה הקדש.
ודמאי פ"ה מ"ג שיכול להפריש מין
הציננת על החמה.

וערלה רפ"ב ערלה אין לה במילה.
ושם פ"ג מ"ז את שדרכו למנות.

וכלאים פ"ח מ"ג המנהיג והיושב

בקרן פטור.

ושם משנה ו' כלב מין בהמה.

ובכורים פ"א מ"ו הקונה ב' אלנות
בתוך של חבירו מביא וקרא, שסיבר
שקנה קרקע כב"ב פ"ה מ"ד.

ושם פ"ד מ"ה אנדרונוס בריה בפני
עצמו.

ושבת פ"ו מ"ח הקיטע יוצא בקב שלו.
ושם פ"ו מ"י יוצאין בשן שועל ובמסמר
מן הצלוב משום רפואה.

ופסחים פ"א מ"ד אוכלין כל המש
ושורפין בתחלת שש.

ושקלים פ"ב מ"ה מותר המת יהא
מונח עד שיבא אליהו.

וסוכה פ"ג מ"ז שיעור אתרוג הקטן
כאגוז.

וכתובות פ"ו מ"ז שמצוה לקיים דברי
המת.

ושם ספ"ז יכולה היא שתאמר סבורה
הייתי שאני יכולה לקבל.

וניטין פ"א מ"ב עכו כא"י לניטין.
ושם משנה ז' האומר תן גמ' זה לאשתי

ושטר שחרור זה לעבדי אם רוצה לחזור
בשתייהן יחזור (שחוב הוא להם כמפורש
שם יב:).

ושם רפ"ה שאף כתובת אשה כביטנית.
וקידושין פ"ב מ"ח מעשר ממון גבוה

הוא.

ושם פ"ג מ"ד כל תנאי שאינו כתנאי

בני גר ובני ראיבן אינו תנאי.

וב"ק פ"ב מ"ד מועד שהעידו בו ג'
פעמים.

ושם פ"ט מ"ב משלם כשעת הגזילה.

וב"מ פ"א מ"ו מצא שטר חוב — אין

בהן אחריות נכסים יחזיר שאין בית דין

נפרעין מהם (שאחריות לאו טעות סופר הוא)

ושם פ"ג מ"ח חנוני כבע"ה.

וסנהדרין פ"א מ"ב שעיובר החדש —
השנה בג'.

ומכות פ"א מ"ב שמשלם ולוקה.

ושם פ"ב מ"ג הסומא גולה.

וחולין פ"ג מ"ב הגלורה כשרה.

ושם פ"ד מ"ה מצא בן מ' חי טעון

שחיטה וחייב באותו ואת בנו.

ושם פ"ו מ"ב השוחט ונמצא מריפה

חייב לכסות (ששחיטה שאינה ראויה שמה
שחיטה במפורש שם פה:).

ושם רפ"ז אין הסבוחין נאמנין על גיד
הגשה.

ובכורות פ"ה מ"ד החשוד על הדבר

לא דנו ולא מעידו.

ושם ספ"ח הבכורה ויורש את אשתו —

והמתנה אינן חזרין ביובל.

ותמורה פ"ה מ"ד תפוס לשון ראשון.

וכריתות רפ"ג שנים אומרים אבלת

חלב והוא אומר לא אבלתי, מחייב.

ומעילה פ"ו מ"ה המפקיד מעות אצל

בע"הב לא ישתמש בהן.

ופרה ספ"ב הכל הולך אחר הנראה.

הלכותיו המפורסמות

בבריייתות בגמרא

ברכות יג: שמע ישראל — עד כאן

צריכה כונת הלב.

ושם מט: מזמן עד כזית.

ושבת סו: הכל הולך אחר המעמיד.

ועירובין

וב"מ קה. היה דורש לשון הדיום.
וסנהדרין ה. ביצוע (פשרה) בנ'.
ושם כו. עד זומם פסול לכל התורה
כולה.

ושבועות לא. דן מינה ומינה.
וע"ז סו. כל האיסורין שבתורה מצטרפין
זה עם זה.

ושם סו. אפילו נותן מעם לפגם אסור.
וחולין סט. גיד הנשה נוהג בשליל
וחלבו אסור.

ושם קא. גיד הנשה של נבלה חייב
שתים, ואיסור חל על איסור.
ושם קב. אבר מן החי אינו נוהג אלא
בבהמה טהורה.

ותמורה ב. יורש סומך ומימר.
ונדה ז. דם נעבר ונעשה חלב.
ושם כו. אין שלא בלא ולד.

וכן דרכו לומר „כל" כשבת רפ"ו,
פסחים פ"ד מ"ו, שקלים רפ"ח, כתובות
רפ"ה, נישין פ"ד מ"ו, כלים פ"ו מ"ו,
נגעים פ"ב מ"ה, אהלות פ"ו מ"ט,
פ"ז מ"ב, פרה פ"ח מ"ה, פ"יא מ"ו.

ובכרייתות שבת ז. מה, פסחים נה,
כתובות כט, נישין ה; סוטה לה; ב"ק
צו; ב"ק עח; סנהדרין נו; נת, שבועות
כט; והמה הלכות עקריות.

וכן מצינו הלכותיו המדוברות בתוספתא
וספרא וספרי, מלבד מה שידוע שסתם
משנה הוא ר"מ.

באמריו היקרים באגדה.
שבת כח: איזהו עשיר כל שיש לו
נחת רוח בעשרו.

ובמשנה סוף קידושין אמר לעולם ילמוד
אדם את בנו אומונת נקיה וקלה וכו'.
ובכנהדרין פ"ו מ"ה בזמן שאדם
מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי
קלני מזרועי.

על מה חסה הקב"ה על כלי חרס —
ק"ח על נפש בנו — ק"ח על של
צדיק נגעים פ"ב מ"ו.

ועירובין לו. יש ברירה.
ושם סט. חשוד לר"א חשוד לכל
התורה כולה.

יומא ה. טבילה בזמנה מצוה.
ור"ה י. יום אחד בשנה חשיב שנה.
ומגילה כו. אין מוכרין ספר תורה
אלא ללמוד תורה ולישא אשה.

יבמות לו: לא ישא אדם מעוברת
חבירו ומינקת חבירו, ואם נשא יוציא
גלא יחזור ועולמות.

ושם ס. אשתו ארוסה מטמא לה.
ושם פה: מעשר ראשון אסור לזרים.
ושם צג: אדם מקנה דבר שלא בא
לעולם.

ושם קיט. (דינו המפורסם בכל הש"ס)
דחיישנין למיעומא.
וכתובות לו: סומא אין לה מענת
בתולים.

ושם נו: מתנה עד מה שכתוב בתורה
אפילו בדבר שבממון תנאו בטל.
ושם נח: אין אדם מוציא דבריו
לכתלה.

ושם עא. היא נתנה אצבע בין שיניה.
ונדרים פח. יד אשה כיד בעלה.
ושם פח: יד בעל כיד אשתו.
ונידר ג. מתפים אינש במירי דסמך
ליה.

וניטין כא: עידי חתימה כרתו.
ושם כח. יש ברירה.
ושם מו. אדם רוצה שתובזה אשתו
בב"ד.

ושם ניטין עא: מילי מיססרן לשליח.
וקידושין לה. שתפלין מצות עשה שלא
הזמן נרמא, ושני כתיבין הבאין כאחד
אין מלמדוין.

וב"ק ל: שטר שכתוב בו רבית קינסין
אותו ואינו גובה לא את הקרן וכו'.
ושם מה: שובר כשימר שבר דמי.
ושם צ. שקנין פירות קנין הגוף דמי.
ושם ק. דאין דיני דגרמי.

כל מי שקביע בא"י ומדבר בלה"ק ואוכל חולין בטהרה טובטח לו שהוא בן עוה"ב. וכל מצוה ומצוה קיים ממש במסירת נפש, ולא חש על כבודו מעולם אם אך תצמח מזה איזה טובה לוולתו, או לעשות שלום בין איש לאשתו, כסנהדרין יא. מעשה באשה אחת שנאתה לכה"מ דר"מ אמרה לו רבי אחד מכם קדשני בביאה עמר ר"מ וכתב לה נט כריתות. (כדי שלא יתבייש אותו התלמיד גם כן מליתן לה נט כריתות).

ובסוטה פ"א ה"ד יסופר שר"מ היה רגיל לדרוש בכל שבת בכנישתא דחמתא, ואשה אחת היתה למודה לילך ולשמיע הדרשה, פ"א האריך ר' מאיר בדרשתו וכשבאת האשה לביתה מצאה שהנה כבר נכבה, וכעס עליה בעלה וא"ל שלא תכנס לבית עד שתלך ותרוק להדרשן בפניו, וכשנתוודע הדבר לר"מ מזה עשה את עצמו כמאן דכאיב ליה עיניה, ושאל אם המצא המצא אשה אחת דידעה ללחוש על העין, והאשה האומללה הזאת. שנרשה בעלה מבינתו, א"ל שכינתה (כששמעה שר"מ יבקש אשה אחת ללחוש על העין) לכי לר"מ ואמור לו שאת יכולה ללחוש ובתוך כך תרוק עליו וכשבאת לפני ר"מ ושאלה אם יכולה ללחוש על העין, ומרוב פחד אמרה לא! ור"מ ביקרת לבכו המהור אמר לה אם גם לא תוכל ללחוש על העין לאו כלום היא ואך תרוק על העין שבע פעמים ועי"ז תהרפא העין, וכן עשתה, ואח"כ אמר לה לכי בתי ואמור לבעלך אתה אמרת לי שארוק פ"א ואני ירקתי שבע פעמים, וכששאלוהו תלמידיו רבי כך מבזין את התורה? אמר להם ולא יהא כבוד מאיר ככבוד קינו? ומה שם הקדוש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שימחה על המים. בשביל להטיל שלום — וכבוד מאיר לא כל שכן?

ואמר לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקב"ה כברכות סא. לעולם יהא אדם רגיל לומר כל מה דעבר רחמנא לטב עבר שם ס. ואמר כשם שמברכין על הטיבה כך מברכין על הרעה שם מח.:

אהבתו הגדולה לתורה ולומדיה ממאמרו היקר אבות פ"ד מ"י שאמר הוי ממעט בעסק ועסק בתורה והוי שפל רוח בפני כל אדם ואם במלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה יש שבר הרבה ליתן לך.

ושם פ"ג מ"ח כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתיב כאלו מתחייב בנפשו.

ומאמרו היקר בפ' שני חכמים שאמר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו'.

וקידושין לו. בין כך וכך אתם קרוין בנים.

וברכות יו. מרגלא בפומיה דר"מ גמור בכל לבך ובכל נפשך לרעת את דרכי ולשקוד על דלתי תורתך, נצור תורתך כלבך ונגד עיניך תהיה יראתך, שמור פיך מכל חטא וטהר וקדש עצמך מכל אשמה ועין ואני אהיה עמך בכל מקום. וכיומא פו: אמר גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם.

והתורה היתה חביבה עליו כל כך עד שפסק ב"ק לח. אפילו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככה"ג.

ואך לע"ה היה שונא גדול ואמר פסחים מט: כל המשיא בתו לעם הארץ כאלו כופתה ונותנה לפני ארי.

ובמהרות פ"ו מ"ב אמר המניח ע"ה בתוך ביתו ישן ומצאו ער הבית טמא. וברכות מז: אמר איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חולין בטהרה.

וזה שאמר בירושלמי שבת פ"א ה"ה

מה שמך א"ל כידור אר"מ ש"מ רשע הוא שנאמר כי דור תהפוכות המה, ר' יהודה ור' יוסי (שלא דייקי בשמא) הפקדו אצלו כספיהם אבל ר"מ לא האמין לו, וכשבאו אח"כ ליקח כספיהם אמר לא היה דברים מעולם, או אמר להם ר"מ מ"ט לא דייקיתו בשמא, אח"כ באו למקום ששם בע"הב היה בלה לא עיילו לנביה דכתיב ואמר לבלה נאופים.

ובב"ר פצ"ביו יסופר שבדרום היה פינרקי אחר שהיה עומד בכל לילה ואמר להאורחים שהיו בביתו שילכו להם והוא ילווים, וגולנים היו מקדימין לפניהם וגולוין איתם, פ"א איקלע ר"מ להתם וכשא"ל בע"הב לשום לדרך פעמיו בלילה א"ל יש לי אח בב"הכנ שאני מצפה עליו שיבא אלי, ומה שמו א"ל כי טוב. הלך הפינרקי וקרא על דלתי בית הכנסת כי טוב, כי טוב (אחיק קורא לך) ולא נענה, בצפרא א"ל והיכן אחיך כי טוב, א"ל הרי בא שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב. והיה גדול כ"כ בעיני חבריו עד שאמר עליו ר' יוסי מו"ק פ"ג ה"הדיג: שהוא אדם גדול אדם קדוש וצנוע הוא. וכן ר"ל אמר עליו פה קדוש כסנהדרין כג.:

ולכן לא לפלא שהיה מתלוצץ בעוברי עבירה כקדושין פא. ואעפ"כ קיים בעצמו אל תאמין בעצמך ולכן אמרו שם שהיה אומר הוהרו כי מפני בתי. ולפלא על רבינו בעל סה"ר שמביא מספר קטן אחד מעשה מכוער על ר"מ עם אשת יהודה הסבב וכבר צווח ע"ז רבינו הגר"א שאין לזה שום מקור בש"ס ומדרשים. ומה שנמצא המעשה במדרש עשרת הדברות, כבר ידוע שלאו מר בר רב אשי חתום על המדרש הזה ובלי שום ספק כל המעשה הזה בשקר יסודתה וכמפרש בגמרא שהיה מתלוצץ בעוברי עבירה.

ובניטין נב. יספר הנהו בי תרי — דכל בי שמשא הוו קא מנצו בהרי הדרי, איקלע ר"מ להתם עכבינהו ג' בי שמשא עד דעכד להו שלמא שמע דקא אמר ווי דאפקיה ר"מ — מביתה.

ובמנחות מר. המעשה הנפלא באחר שהיה זהיר במצות ציצית שמע שיש זונה בכרכי הים — ואח"כ כשבאתה לבית מדרשו של ר"מ (כן הוא הגרסא ביוקוט סוף שלח וכן מובא במנחות מר. בתוס' ד"ה לבית), א"ל רבי גיירני — א"ל זבי במקתך איתן המצעות שהציעה לך באיסור תציע לך בהיתר.

ופסק הרין ואמר סוטה מו: שכופין ללויה ששכר הלוייה אין לה שיעור — כל שאינו מלוה ומתלוה כאלו שופך דמים.

ומעולם לא עבר על דברי חביריו כדאמר בעצמו שבת קלד. וכדמצינו ספ"ב דכלאים שאמר רואה אני דבריהן מדברי. ומצינו שדרכו ליתן מעם למצות התורה כסוטה ט. שבמדה שארם מורד מודרין לו — ומפרש כל דיני הסוטה — היא האכילתו מעדני עולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה וכו'.

וב"ק ע"ג: שור שביטל ממלאכתו ה' וכו'.

וסוטה יז. מה נשתנה תבלת וכו'. וביצה כה: מפני מה נתנה תורה לישראל וכו'.

ניטין כז: מפני מה אמרו המוציא את אשתו משום ש"ר לא יחזיר וכו'. ובנדה לא: מפני מה אמרה תורה נדה לו' וכו'.

והיה מאסין בהשנחה פרטית עד שהאמין שגם קריאת השם של האדם שקראו לו הוא בהשנחה ושמו נאה לו ומזה היה מכיר אם אדם ישר הוא אם לו, כאשר יסופר יומא פנ: שפ"א הלך ר' יהודה ור' יוסי מכו לדוכתא — א"ל

חבריו הגדולים.

ר' אלעזר בן שמוע שקראו מאיר כגיטין יב; תוספתא נזיר פ"ה. מחלוקתן גיטין פ"ד ס"ו, ב"ב פ"א מ"ד. איסי בן יהודה ברורו ומונה שבחן כגיטין סו. ועיין ערכו.

חנינא איש אונו חולק עם ר' מאיר כגיטין סו.

ר' חנינא בן אנטינוס חולק עמו גדה יב.

ר' חנינא בן גמליאל אמר נראין דברי ר"מ תוספתא גדה פ"ד ה"ב.

ובן ר' יהודה ור' יוסי ור"א בנו של ר"הג ור' יוחנן הסנדלר וראב"י ור' נחמיה שהיו כולם יחד בכקעת רמון ובאושא. ומצינו שר' יהודה אומר משום ר"מ כעירובין יג, ע"ז סו.

וכן עם בן בתירה כתוספתא נזיר פ"ה. וכן רשב"ג שהיה הנשיא ור"מ החכם מצינו שרשב"ג אומר בשם ר"מ כשבת טו; ב"מ קו; תוספתא כתובות ספ"ו. ומצינו ר' יוסי בן החומץ חולק עם ר' מאיר ככלאים פ"ג מ"ו.

תלמידיו ואומרי מאמריו.

ר' אלעזר בר' צדוק ג' בשמו ככלאים פ"ז מ"ב, גדה כג.

אפרים מקשאה תלמידו אומר בשמו כב"מ פו.

ר' דוסתאי בר' ינאי אמר משמו כאבות פ"ג מ"ח, עירובין פ"ה מ"ה, ויק"ר רפ"ז.

ר' דוסתאי מן כוכבא שאל מר"מ כפר"כ נט; ובמ' משלי פ"ג גורם מבי ישבב.

אבא הלפתא איש כפר חנינא בשמו כב"מ צד.

ר' חנן בשמו מגילה יב. ידוע הבבלי משמו כב"מ פ"ז מ"מ. ר' יהודה בן אנרא בשמו כחולין קלד. ר' יהודה בן שמוע תלמידו ואמר

בשמו

וכן מביא בסה"ד ערך ר' יהודה הענתותי מעשה נורא עם ר"מ ויען שלא מצינו במדרשים לא העתקתי.

והנה מלבד גדולתו בתורה היה גדול מאוד באגדה ובמשלים עד שאמרו עליו סנהדרין לח: כי דריש ר"מ בפירקיה הוה דריש תילתא שמעתא, תילתא אגדתא, ותילתא מתרי, ושלש מאות משלי שועלים היו לו לר"מ, ואנו אין לנו אלא שלשה וכו'.

ואחדים ממשליו היקרים נשתיירו לנו כסנהדרין טו; ב"ק עט; מו"ק כט; ושמות פ"ח.

וכל אמרי אינשי היו שגורין בפיו, בברכות לג. ריש תורא בדקולא סליק לאגרא ושדי דגנא מתותה.

וסנהדרין לט: מיניה וביה אבא ליזיל בי נרגא.

ובשבת קנב. דוק בככי ותשכח כנגרי. ובחגיגה טו: כל מאן דהוה נקי אנב אימי סליק.

וב"ר פ"מ לפי גדולתו של נחש היה ספלתו.

ושם פמ"ח אולת לקרתא הלך בנימוסא. ובקה"ר פ"א פ' מה שהיח למה נקרא שמו חזיר — עתיד ואב להיות גזוז מילתן והכלב גלבטינן.

ושם פ"ד פ' מובים השנים, כד הוי המי חר נפיק א"ל שלום עליך מרי מיתה, תרין — מרי קטטה, תלת — מרי שלמא.

ושם פ"ה פ' כאשר יצא כשארם בא לעולם ידיו הן קפוצות כלומר כל העולם כולו שלי, וכשנפטר מן העולם ידיו הן פתוחות וכו'.

ועל פני כל מאמריו אנו רואין שדיבר בדרך היותר קצרה וכמו שאמר בעצמו פסחים ג: לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה.

ר"מ, ומו"ק פ"ג ה"א ארשב"א משרת
הייתי את ר"מ וי"א מקלו של ר"מ היתה
בידי והיא היתה מלמדני דעת.
אמר משום ר"מ כשבת קלה קנדי;
כתובות יד; קידושין מו.
ובחולין קלה. שר"מ חלה ועשה לו
רשב"א רפואה ונתרפא.
ר' שמעון בן יצחק איש כפר עכו
בשמו כב"ר פ"יבדו, אך צ"ל בשם ר"ש.
רשב"ל בשמו שבת כח; וקראו פה
קדוש כסנהדרין כג.

מקרה ימי חייו
ופרנסתו וחתנו ואשתו.

ר"מ היה גבה הקומה מאוד כגדה כד:
שאמרו ר' טרפון ארוך בדורו הוה ור"מ
מגיע לכתפו, ר"מ ארוך בדורו הוה ורבי
מגיע לכתפו, (ובמד"ד פ"שלא הנרסא ר"ע
ארוך בדורו הוה ור"מ מגיע לכתפו).
וכל ימי חייו (אשר כפי הנראה האריך
ימים) היה שלשלת ארוכה מחוליות צרות
רבות ורעות, אך הוא נשא בדומיה את
חלקו.

מימיו לא נהנה מכבוד התורה והתפרנס
ממלאכת הכתיבה שהיה לבלר וכותב
ס"ת כמפורש עירובין יג. ובירושלמי
סיטה פ"ב סה"ר אמר ר"מ — כשנאתי
אצל ר' ישמעאל אמר לי בני מה
מלאכתך אמרתי לו לבלר אני.

וכן השתבח מאיסי בן יהודה בשם
חכם וסופר כניטין סו.
ובבבליה יח: ובירושלמי שם רפ"ב
כשהלך ר"מ לעבר שנה באסיא ולא היה
שם מגילה כתבה מלכו.

ובקה"ר פ"ביו ר"מ היה כתבן טוב
מוכר והשתכר ג' סלעין בשבוע והיה
אכיל ושתי בחדא, ומתכסי בחדא, ומפרנס
בשכריו לרבנן, וכששאלוהו תלמידיו בניך
מה את עבד עליהון? אמר להם אם
יהיו צדיקים יהיו כדאמר דוד ולא ראיתי
צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, ואם לאו

בשמו כר"ה ימ, תוספתא סוף כלים.
ר' יהושע בן זירון בן חמוי של ר"מ
אמר משמו כשבת קמו.

ר' יהושע בן פתר ראש היה יושב
ודן לפני ר"מ בהלכה כנזיר נו; והוא
מתוספתא נזיר פ"ב ואהלות פ"ד.
ר' יוחנן משום ר"מ כמגילה כו, חגיגה
טו; סיטה מו; קידושין נו.

אבא יוסי בן יוחנן (או זנו) משמו
ביבמות נג;
ר' יעקב משמו ביבמות קב, גיטין
יד; ב"מ עח: והוא בל"ס ר' יעקב בן
קורשאי.

אבא ירמיה בשמו כויק"ר רפ"לה.
ר' לוי בשמו כסוכה ה:

סומכוס תלמידו הגדול בעירובין יג:
שאר"י תלמיד היה לו לר"מ וסומכוס
שמו, ואמר משמיה דר"מ כיומא ית,
יבמות צ, כתובות לו, ב"מ פ, גדה ח:
כא; וכן מפורש קידושין נב: שהיה
תלמיד ר"מ.

רב משום ר"מ ברכות ס:

רבי, אמר בעירובין יג: האי דמהדרנא
בחבראי דחזיתיה לר"מ מאחוריה, ובביצה
פ"ה ה"ב יסופר שרבי היה מסב לר"ש
בריה עבר ר"מ ושמע קלהן שהן מטפחין
(כשנת) אמר, רבותינו! הותרה השבת?
שמע רבי קליה וערק ר' מאיר ופתח
רבי החלון וראה צוארו דר"מ, אמר רבי
לא זכיתי לאורייתא אלא בנין שראיתי
קדליה דר"מ מן אחוריו, וכן מוכח מיבמות
צג, שרבי קבל מר"מ.

שמואל פרגרימא בשמו דברים רבה
פ"ב"כד.

ר"ש בן אלעזר היה תלמידו וקראו רבי
כמנחות לב, ובתוספתא עירובין פ"ו
ארשב"א פ"א היינו יושבין לפני ר"מ
וכו', ובחולין ו. ר"ש שרריה לאתוי חמרא
מבי כותאי — הלך רשב"א וסופר לפני
ר"מ וכו', ובשבת פ"ג ה"ג מיסחי עם

שארית ישראל, וגזר גזירות היותר קשות עליהם שלא יעסקו בתורה וגם לקבל עליהם עול מלכות שמים לא היו יכולין כתוספתא ברכות פ"ב אר"מ פ"א היינו יושבין לפני ר"ע בב"המדר והיינו קורין את שמע ולא היינו משמיעין לאזנינו מפני קסדרו אחר שהיה עומד על הפתח.

הוא ראה איך שהרגו וטבחו את חסדי עליון ועל כולם איך שסרקו במסרקות של ברזל את רבי הקדוש ר"ע, ורבי הקדוש את ר"י בן בכא, והאחרון הכביד שמצאו את חותנו הקדוש יושב ומקהיל קהלות ומרביץ תורה ודנוהו לשרפה עם הס"ת שעמו, ועל חמתו גזרו שתהרג, ועד אחות אשתו שתשב בקיבה של זונות כמפורש ע"ז יח; (והוא נשא בשרו ומכאוביו בשניו שאפילו להספידו לא היה יכול שאין מספידין להרוגי מלכות).

ורעיתו היקרה לא יכלה נשא את היולותא הגדולה שאחותה תשב במקום הטינופת הזה בקשה מר"מ שישתדל להצילה משם.

מה עשה שקל תרקיבי דדינרא ואול אמר אי לא איתעביד בה איסורא יעשה ה' לי נס ואי לא לא, וכא לבית הקובה של זונות כאחד מן הפרשים ואמר לאהות אשתו השמיעני לי, והוא בחכמתו ראה והבין שעומדת עדיין בבשרותה, אז הלך לשימר הבית ובקשו שיוציאנה משם א"ל מתיירא אני ממלכותא, א"ל שקול תרקבא דדינרא פלגא פלח ופלגא ליהוי לך, א"ל ומה יהיה כי שלמי הכסף א"ל ר"מ בכל עת שירצו לעשות לך רעה אז תאמר „אלהא דמאיר ענני" ותנצל, ואם לא תאמין לי שתועיל אראה לך שהאמת כן הוא, והיו שם כלבים מירפי אדם לקח ר"מ פיסת רגבים והשליך עליהם וכשהתנפלו עליו אמר אלהא

דמאיר

מה אני אניח את שלי לאויבי המקום, ומצינו בב"ר פ"מ"ה בכפרו של ר' מאיר מצאו כתיב, טוב מאוד זה המות, ושם פ"כ"יב כתנות אור, וכן דן חושים, ושם פצ"ד"ט משא דומה משא רומי, (ולא ששינה חו"ש בפנים אך כתב מן הצד כעין פירוש).

והתנא הגדול הנודע ר' הנינא בן תרדיון ראה כי ברכה בו נתן לו לאשה את בתו החכמנית הנודעת לשם ולתהלה בשם ברוריא, היא האשה היחידה שנזכרה בהלכה, והיא הניחתו תמיד בעצתה כאשר יסופר ברכות י. הנהו בריוני דהון בשבבותיה דר"מ והוון קא מצערי ליה טיבא, הוה קא בעי ר"מ רחמי עליהו דימותו, א"ל ברוריה דביתחו מאי דעתך משום דכתיב יתמו חטאים, מי כתיב חוטאים? חטאים כתיב, ועוד שפיל לטיפיה דקרא — אלא בעי רחמי עליהו דליהדרו בתשובה, והוא שמע לעצתה הנכונה.

ובמדרש משלי פל"א"י יסופר מעשה נפלא שר"מ ישב ודרש בשבת במנחה ובאותה שעה מתו שני בניו (ואשתו הטובה ידעה ששם יתודע הדבר פתאום לר"מ ידע לו מה עשתה) לקחה סדין ופרסה עליהם והשכיבם בעליה. במיצ"ש כשבא מב"המדר שאל לה איה הם הבנים אמרה לו הלכו להם לב"המדר, ובתוך כך הבריל על הכוס, ואח"כ אכל ובירך, לאחר שבירך א"ל שאלה אחת יש לי לשאול ממך אחד הפקיד אצלי פקדון ועכשיו בא למול פקדוני נחזיר לו או לא. אמר לה בתי מי שיש פקדון אצלי צריך להחזירו, או הראתה לו את שני בניהם מתים וכשהתחיל לבכות א"ל לא כך אמרת לי שאני צריך להחזיר הפקדון, וכדבר הזה נחמתו. (ואף שלא נזכר שם שם ברוריא אבל בל"ס היתה ברוריא שהיא מלומדת נצרות). ואו היתה העת היותר רעה לישראל כי אנדרינוס קיסר בקש למחות את

יאמרו לו שילמד לפניהם מס' עוקצין והם ידעו היטב שהוא אינו בקי בזה ואז ידחו אותו מנשיאותו, ויעשו את ר"ג לנשיא, ור"מ יהיה האב"ד. אבל שם היה התנא ר' יעקב בן קרשי וע"י נתודע לרשב"ג ונתן דעתו וגמר מס' עוקצין, ולמחר כשבאו כולם לב"המרד א"ל ניתי מר וניתני בעוקצין פתח ואמר, בתר דאוקים א"ל אי לא גמירנא כספיתנן פקיד והוציאום מבית המדרש.

אבל גם המה לא נחו כשישבו מבחוץ לב"המרד היו כותבים קישיות ושלחו לב"המרד וקושייתם שלא יכלו לתרץ בב"המרד כתבו הם התירוצים ושלחו להם לפנים, אז קם ר' יוסי ואמר להנשיא תורה מבחוץ ואנו מבפנים? א"ל רשב"ג ניעיילינהו מיהו ניקנסינהו דלא נימרו שמעתא משמיהו, ואסיקו לר"מ (בשם) אחרים ולר"ג (בשם) יש אומרים, (ומצינו סוטה יב. מחלוקת ר"מ ואחרים וע"ש בתום ד"ה אחרים).

ור"ג הלך ופייס לרשב"ג אבל ר"מ לא רצה לפייסו, ואף שאחוו להו בחלמיהו שילכו לפייסו אבל ר"מ אמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

ואפשר שמה שאמרו מו"ק רפ"ג שבקשו לנדות את ר"מ אמר להם איני שומע לכם עד שתאמרו לי את מי מנדין ועל מה ועל כמה דברים מנדין, היה זה אז כשהקניט את רשב"ג.

וכפי הנראה הלך אז למבריא ויסר שם בית מדרש לתורה כמפורש חגיגה פ"ב ה"אז: ר"מ היה יתיב דרש בבית מדרשא במיבריה, וכמימה פ"א ה"ד שר"מ היה דורש בכל ליל שבת בחמת (וידוע דעת ר"י שחמת זו מכריא כמגילה ו.).

אבל גם שם לא הונח לו כי אז אירע המעשה הנורא מה שמוכא בקצרה ברש"י ע"ז יח: שברוריה אשתו ליגלגה ולא האמינה מה שאמרו חכמים נשים דעתן קלות ור"מ אמר לה סופך להודות

דמאיר ענני, ושקקה, וימסור לו השומר את אחות אשתו.

אבל אח"כ נשמע למלכות וגזרו על השומר לתלותו או אמר אלהא דמאיר ענני ואחתורה, א"ל מאי האי וסיפר להם כל המעשה, אז נתנו צו להפוס את ר"מ וברח לכבל.

ואפשר שאז היה בבית שאן ככתובות קיב. שאמר ר"מ אני ראיתי בבקעת בית שאן וכו', (ובחולין ו: אומר שנית שאן היא חו"ל).

והנה אח"כ כששקמה הארץ מהגזירות ושבו כל חכמי ישראל אל מקום אחד אז שב גם ר"מ ולקח חלק היותר גדול להקים הריסות בית ישראל כי בבקעת רמון היה הוא הראשון ואח"כ שלחוהו לעבר שנים באסיא, כאשר הכאנו לעיל. וכשהתיישבו אח"כ באושא ומינו את רשב"ג לנשיא או נתעלה ר"מ להיות "החכם", וגם אז כפי הנראה לא הניח מירו את מלאכתו מלאכת לבלר, וזה שאמר איסי בן יהודה גימין סז. ר"מ חכם וסופר, (פי' אף שהוא חכם אעפ"כ הוא נהנה מיניע כפו והוא סופר).

וכמעט ששבו השנים כתיקונן אך בקש ר"מ לישב בשלוה וקפץ עליו רגזו של הנשיא רשב"ג כאשר יסופר הוריות יג: שהיה המנהג שהיו נותנין כבוד להנשיא ולאב"ד ולהחכם בשוה, אבל רשב"ג שינה המנהג כדי לעשות היכר בינו לבינם, והתקין כשהנשיא נכנס כל העם יעמדו ואין יושבין עד שיאמר להם שבו, כשאב בית דין נכנס יעשו לו שורה אחת מכאן ואחת מכאן, וכשהחכם נכנס אחד יעמוד ואחד ישב.

ורשב"ג לא שאל את פיהם, וכשבאו לבית הועד ומצאו המהפכה הגדולה הזאת היטב חרה להם, ויען שידעו שהמה גדולים בתורה יותר מרשב"ג, לכן נמרו ביניהם שלמחר כשיבא רשב"ג לב"המרד

ר"מ אמר לו ר' יהודה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי ר"מ לכאן מפני שקנתרנים הן, דחק סימכום ונכנס וכעס ר"י א"ר יוסי יאמרו מאיר שכב, יהודה כעס, יוסי שתק תורה מה תהא עליה, וזוה משמע שתלמידי ר"מ היו במקום ר' יהודה ור' יוסי.

ובוהר שמות י: משמע שר"מ נהרג ואם קבלה היא נקבל.

מבוג.

נזכר זכחים ט: שרב יהודה אמר משמיה (ופירש"י שם חכס).

מביא י"ן. ערך בן בוהיין.

מבשביא. (מכשם, ד"ה. א' פ"ד"כה).

מנחם בר מנסימא אחוי דר' יונתן קיפא ירושלמי סוף מעשרות.

מנבילא.

בירושלמי ברכות פ"ג ה"א מנבילא אחוי דר' אבא בר כהן אמר קומי ר' יוסי בשם ר' אחא, שמע ר' אחא אמר אנא לא אמרי ליה כלום אייתוניה ואנא מלקה איתו.

ובנזיר פ"ו ה"א הגרסא גבילה.

מהבאי.

אלעזר בן מהבאי (תנא), שבת ק"ו.

מהללא. (מהללאל בן קינן, בראשית פ"ה"יב).

איסי בן מהללאל פסחים ק"ג.

עקיבא בן מהללאל אבות רפ"ג.

מולדה. (שם עיר, ד"ה א' פ"ד"כח).

רב חנן בר מולדה סנהדרין ע.

ר' מונא. (תנא דבביתא). ערך ר' מנא.

מונבו.

תלמיד ר' עקיבא כשבת סח: וספרא ר"פ מצורע אמרו, כך היה מונבו דן לפני ר"ע, ור"ע א"ל הריני מוסיף על דבריך.

שדבריהם אמת, וצוה לאחד מתלמידיו (הנאמנים) לפתותה לדבר עבירה, והפציר בה ימים רבים עד שלכסף נתרצית, ובשנתודע לה שהיא נשלח מר"מ חנקה את עצמה, ואז ברח ר"מ מחמת כיסופא. וכפי הנראה ברח או ר"מ לאסיא, וכאשר נבאר.

ומצינו שהיה לו אשה אחרת כחולין ו: שאמרו העיר ר' יהושע בן זירון בן בן חמיו של ר"מ וכו'.

וקרוב מאיד לומר שאף שר"מ הלך לו לאסיא אבל תלמידיו נשארו במקומן ואך ר' שמעון כ"א הלך אחר רבו ואפשר שזה כונת הירושלמי מו"ק פ"ג ה"א"ט: ארשב"א משרת היתני לר' מאיר בברחו שנים.

ולא מצינו בשום מקום שהיו לו בנים חוץ מבניו שמתו בחייו, אבל מצינו שהיה לו בת כאשר אמר קידושין פא: הזהרו בי מפני בתי.

וחתנו היה תלמידו הנדול בשם זיוותאי כקד"ר פ"ט"ח שאמרו זיוותאי חתנו של ר"מ אימר בשם ר"מ, והמאמר מובא בשבת קנ"ג. אבל שם חסר שם זיוותאי אבל בדק"ם איתא.

ומן המעשה שיסופר ביצה פ"ה ה"ב שהיה במקום שרבי היה על חתונת ר"ש בריה משמע שם שהיה בא לפרקים לא"י ואפשר שבא לראות תלמידיו החכמים עליו, אבל מפני הביוש לא היה יכול להתעבב שם.

ומפורש בכלאים פ"מ סה"ך שר"מ נפטר, "כאסיא" וצוה לאמר לבני א"י הא משיחון דירבון (אשר הבונה יען שנמסר בא"י לכן קרו נפשיה משיחון) שיקברוהו בא"י וכו' שיהיה ארונו באסיא וקברוהו על חוף הים.

ופמירתו נזכרה במשנה סוף סוטה שאמרו משמת ר"מ במלו מושלי משלים. ובקידושין נב: אמרו לאחר פטירתו של

בלתי שימול את עצמו, וכן עשה וימל גם אחיו הנכור עמו.

והמעשה טובא בקצרה בכ"ר פמ"רו מעשה במונבו המלך ובזוטום בנו של תלמי המלך וע"י אמם נימולו.

והיה בל"ם קבלה לחז"ל ששם אביהם היה תלמי.

ובספר ד"ור ח"א ריש ספר רביעי פמ"ו יאמר „שרבו של איזימי אשר למדוהו תורת היהודים היה יהודי „מבני ארצו ושמו חנניה — וחנניה „התיר למלך לקבל דת היהודים כלי „שימול כי אמר שיתכן לעבוד את ה' „אף בהיות לו ערלה — לא כן חשב „יהודי אחד מבני ארץ הגליל הנקרא „בשמו אלעזר כי הוא אמר להמלך „שהמילה היא חיבת, וזוה נראה שהבבלי „לא שם את המעשה עיקר, ודאי „שהבבלים לא היו מדקדקין בדקדוקי „מצות המעשיים ככני א"י, וגם זה מופת „קצת שבבבל לא דקדקו בדקדוקי התורה „והסופרים כהירושלמים, עב"ל.

וזוה הוציא החכם הנ"ל שדרישת התורה בבבל היתה אך מעשה מאיד, וצחוק עשה לנו החכם הזה כי מעה כדון ברור שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו שארובה ממש להיפוך, זה האיש חנניה שהיה בבלי הורה להמלך כדון התורה, יען כי מצות המילה מוטל אך לבני יעקב, אבל כל בני נח יכולים להנות בתורה ולקיים כל מצות ב"ג גם כשהם ערלים, ובפירוש אמרו אפילו גוי שעוסק בתורה הרי הוא ככה"ג, ובפרט שהיתה סכנה גדולה אם ימצאו את המלך ששל א"ע, ולהיפוך אלעזר הירושלמי הורה שלא כדון וזה ברור.

ועיין בהגהות ר"מ שמראשון כ"ב יא. ובגר"ץ ח"ב צד 48, ובערך הילני המלכה.

מונבו המלך.

אמו הילני המלכה נודעת לתהלה, וכתה להיות נזכרת במשנה, ועשתה מונבות רבות לישראל כמבואר בערכה, ובנה מונבו נזכר ג"כ במשנה יומא פ"ג ס. שעשה כל ידות הכלים של יוה"כ של זהב, וב"ב יא. מעשה במונבו המלך שכזבו איצרותיו ואיצרות אבותיו בשני בצורת וחברו עליו אחיו ובית אביו וא"ל אבותיו גנוו והוסיפו — ואתה מבזבון? אמר להם אבותי גנוו למטה ואני גנזתי למעלה — אבותי גנוו לעה"ז ואני גנזתי לע"הב.

ובגדה יו. אמרו של בית מינבו המלך היו עושין ג' דברים ומזכירין אותן לשבת, ובמנחות לב: של בית מונבו היו עושין בפניגדיתיהן כן זכר למוזה.

מי הוא מינבו המלך, דעת רש"י כ"ב יא. שהיה בנה של הילני המלכה מורע החשמונאים, וכן כתבו התוס' כתובות ז: ד"ה הורה.

אבל בקדמוניות היהודים יסופר שהיה מלך אחד ממלכי אסיה מלך ארץ חרייב ממלכה קטנה אך תקיפה, ושם המלך היה מונבו ואחותו שהיתה אשתו היתה נקראת בשם הילני ומכל בניו אהב את בנו הצעיר בשם איזימי ושלח אביו לחנכו אל המלך מישן והנער מצא חן בעיני המלך ויהן לו את צמך בתו לאשה, ובחצר המלך היה יוצא ונכנס סוחר יהודי אחד בשם חנניה וע"י הכירו את דת היהודים כי טוב הוא, עד שבת המלך נתניירה, וע"י התנייר גם בעלה, היינו שהתחיל ללמוד תורת משה אבל לא מל, וגם אמו המלכה התניירה בביתה ע"י יהודי אחד אלכסנדרני, וכשמת בעלה צוה שבט הקטן איזימי ימלך אחריו, וכשישב על כסא מלכותו קרה שסר אליו יהודי אחד מארץ הגליל ומצאו שהונה בתורת משה, ויאמר לו שלא יזכה דרכו

ר' מוסיא רבה.

ביומא ד: א"ר מוסיא בר בריה דר' מוסיא משמיה דר' מוסיא רבה (ג' שלר) מוסיא רבה היה נכד ג"כ בשם ר' מוסיא ונכדו אמר בשם זקנו).

וגרסת השאלות ודק"ס ר' מנסיא רבה.

מחכו עליה במערבא.

במנהדרין יו: אמרו שהוא ר' יוסי בר' חנינא, ומצינו בפירוש בעירובין מח: מחיך עליה (על דתני ר' חייא) ר' יוסי בר' חנינא.

אבל מצינו להיפוך בנזיר מב. מחכו עליה (על דברי ר' יוסי בר' חנינא) במערבא. והלשון הזה מצינו בביצה יד., יבמות פח., שבועות כו. מחכו עליה במערבא על דברי רב, וב"ב קב: על דברי ר' יוחנן, וב"ב טו: סנהדרין קט: על דברי ר' שלא, ושביעות לד: על דברי ר' שמעון, ובבבחים טו. על סתמא דגמרא, ובבריתות ד. על דברי רב ששת.

ובספר ד"וד ח"ג פ"זו יאמר כי "החכמת כבל (כדור רב יהודה) לא מצאה חן בעיני א"י וגם אחרים מהכמי כבל נעלה נפשם בפלפולים — ואף באמת "בזו לענו בא"י לתלמיד הבבלים אשר "הובא להם מן התלמידים שעלו מכבל, עכ"ל, וכונתו על מה דאמרו מחכו עליה במערבא.

אבל האם ימצא אף קורטיב של אמת בדבריו? ישפוט הקורא בעצמו, הלא כל מקום שמצינו הלשון לא קאי כלל אדור רב יהודה אך על דור רב או ר' יוחנן או ר"ח וכדומה, ואך פ"א נמצא על רב ששת הלשון הזה.

ומה שמצינו הלשון שאמר ר' ירמיה בבבלי מפשאי כבר בארנו בערכו באריכות.

מחסיא. (מחסיא, ירמיה פל"בייב).

אבא בר מחסיא אבי ר' יצחק מגילה

פ"ב ה"ב

רבא בר מחסיא שבת י.; ובתענית יב: גרם רבה, ואילו הוא אבא כידוע שרבה ורבא היו שמותן אבא.

ר' מחסיא בר אידי.

ביומא כו. א"ר מניומי בר חלקיה א"ר מחסיא בר אידי א"ר יוחנן.

ממי.

בס"הר מביא שהוא שם חכם מסנהדרין פ"ו ה"ט, אבל באמת יותר נכון כפי' הפני משה שם שפי' ממי מדברך ותני.

אנשי מידבא.

נזכרו מקואות פ"ו מ"א העירו משום ר' ישמעאל, והוא עיר בארץ מואב (יהושע יג) ונזכרה ישעיה טו.

מינא.

ר' אבא בר מינא ירושלמי כ"ט פ"א סה"ד, ועיין ערך בינא.

מיאשא. (מישא, ד"ה א' פ"הט).

(תנא דמשנה).

נזכר פאה פ"ב מ"ו מעשה שזרע ר' שמעון איש המצפה [ובא] לפני ר"ג [הזקן] ועלו ללשכת הגוית ושאלו, אמר נחום הבלר מקיבל אני מר' מיאשא שקיבל מאבא [בפי' הרא"ש נזיר נו: גרם מאבין] שקבל מזוגות וכו'.

ובל"ס התואר "רבי" שנתנו לו הוא מאת המעתיקים שמצאו כמה פעמים שם רבי מיאשא שהמה היו אחרונים.

ר' מיאשא.

מצינו שלשה הנאים בשם זה א) בפרד"א פכ"א ר' מיאשא אומר נולד קין ותאומתו עמו א"ל ר' ישמעאל והלא כבר נאמר — א"ל תדע לך, ובוהו אנו רואין שדיבר עם ר' ישמעאל כחבר.

ב) בעירובין יג: הנא לא ר"מ שמו אלא ר' מיאשא שמו כן הוא גרסת היוחסין ודק"ס.

ג) בנדרים ח: א"ר חנינא א"ר מיאשא

ובירושלמי ברכות פ"ב ה"ג אמר מאן דעבד סבאות עושה להן כים של טפח ונותנן על לבו מ"ג שיתני ה' לנגדי תמיד.

וברכות כד: שאם לא הפסיק בד"ת במכואות המטונפות עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים וכו'.

ובכתובות עה. אמר אחד הנולד בה וכו'.

ומאמרו היקר ויק"ר ספ"כנ כל מי שרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה זוכה להקביל פני שכניה (אך שם איתא במסעות ר' מנשיא וצ"ל מיישא).

וכפי הנראה היה מקימו במבריא במקום ר' אמי ושם נפטר כמפורש בכתובות פה: שאחד הפקיד גביה שב מרגניתא, ומת ולא פקיד, אתו לקמיה דר' אמי א"ל חדא דירענא ביה מר' מיישא בר בריה דריב"ל דלא אמיד.

ובספר ד"וד ח"ב צד 221 יאמר שר' מיישא זה חי לכל הפחות כחצי מאה אחר ר' יוחנן, והוא שנגה כמפורש שנפטר עוד בחיי ר' אמי ועיקר ימי חייו היו אך בזמן ר' יוחנן, וידוע שר' אמי לא האריך ימים אחר ר"י יען שישב יותר מחמשים שנה לפני ר"י כמבואר בערכו.

ר' מיישא.

(בדנו השלישי והרביעי דאמוראי א"י).

הוא זכה עוד לישב לפני ר' יוחנן כשבת צמ: א"ר מיישא (בדק"ס מיישא) בעי ר' יוחנן, וכשבת פ"א רה"א ר' מיישא בשם ר' יוחנן.

אבל עיקר למורו היה אצל ר' שמואל בר רב יצחק כשבת פ"א ה"ב שא"ל ר' מיישא לא כן אלפן רבי, ובשקלים פ"ג ה"א ר' ירמיה זר' מיישא בשם ר' שמואל בר רב יצחק.

וכן ישב לפני ר' אבהו כמר' שמואל פ"ח"ג.

משמיה דר' יהודה בר' אילעאי. וחכם זה לא יכול להיות ר"מ, וכפי שנראה היה ר' מיישא זה בדור רבי.

ר' מיישא

בר בריה דר' יהושע בן לוי.

בקה"ר פ"יה יספר שבריה דריב"ל היה ליה בלע (דבר שהנקו ברונו) אתא חד ולחש ליה בשם דישו ב"פ ואינשם א"ל מאי אמרת עלוי א"ל למילת פלן, א"ל והוה ניח ליה דקבריה ולא הות אמר עלוי הדין פסיקא וכן הות ליה כשנגה שיוצא מלפני השלום.

והמעשה הזה מובא בירושלמי שבת פ"יד ה"ד וע"ן פ"ב ה"ב ושם איתא בר בריה דריב"ל, אבל יותר נראה כנרסת קה"ר.

והוא היה אבי ר' מיישא ולכן נקרא תמיד בשם בר בריה דריב"ל, יען כשמת עליו אביו לקחו זקנו לו לבן.

וריב"ל סבר לו תורתו כשבת פ"א ה"ב שאמרו ריב"ל היה רגיל לשמוע פרשתא מן בר בריה, פ"א על ריב"ל לרחוץ בדיומסין דטבריא וגובר שלא למד עדיין עם בר בריה ויצא תומ"י ואמר לרחב"א בני קלה בעיניך שכל השומע פרשה מן בר בריה כאלו שומעה מהר סיני.

וכן מצינו בכתובות עה. ר' מיישא בר בריה דריב"ל משמיה דריב"ל.

וכימי ר' אמי היה מגדולי וחסידו הדור כחולין קו: אמר בר הריא הוה קאמינא קמיה דר' אמי ואמר — ולא תימא ר' אמי משום דכהן הוא דהא ר' מיישא בר בריה דריב"ל הוא ליזאי ואמר עד כאן וכו'.

והרביץ תורה ברבים כמפורש ביצה פ"א ה"ח שאמרו מיישא בר בריה דריב"ל מיטעין כהינא מעול מידרוש בציבורא בשבתא.

דבריו בהלכה מצינו אך ברכות כג. שאמר הלכה נוללן כמין ספר.

קלט. שאמר בשכר וראך ושמה בלבו וכה לחושן המשפט על לבו, ושם אמר משום ר' אלעזר בר"ש מאי דכתיב שבר ה' מטה רשעים — אלו הדוינין שנעשו מקל לחזניהם וכו'. ואמר שם משום ר' יצחק מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעמו טעם יין, והמאמר מובא במד' משלי פ"א י"ד ושם ר' שמלאי וצ"ל ר' מלאי.

ובסה"ד מביא עיר מאמר ממנו בסנהדרין צת. א"ר מלאי משום רא"ב ברש אין בן דוד בא עד שיכלו שופטים ושומרים (רעים) מישראל, וגרסא שלנו שם ר' שמלאי, אבל בכל הדפוסים הישנים עד אמ"ד גרסי ר' מלאי, ובשבת קלט. מצינו ר' אלעזר בן מלאי.

מלאכא.

במנחות מא. אשכחיה מלאכא לרב קמינא, ורש"י פירש שהוא מלאך.

ר' מלוך ערבאה. (מלוך, ד"ה א' פ"זיבא). היה תלמידו דר"י"בל ואמר תמיד בשמו כחולין ממ. יתיב רב אחא בר אבא קמיה דר"ה וקאמר א"ר מלוך אר"י"בל הלכה כר"ש א"ל מלוך ערבאה (הדר בערביים, רש"י) קאמרת? אין הלכה כר"ש קאמר. כי סליק ר"ו אשכחיה לרב ביבי דיתבי וקאמר א"ר מלוך אר"י"בל — א"ל חי דמר דאנא ור' חייא בר אבא איקלעינן לאתריה דר' מלוך ואמרי ליה אי אמר הלכה כר"ש וכו'.

וכן מצינו בירושלמי סוכה פ"ג ה"א, כ"ב רפ"ח ר' מלוך בשם ר"י"בל.

רב מלכיא—מלכיו.

שני האמוראים האלו שהיו בזמנים שונים אמרו שש הלכות בשם רב אדא בר אהבה, שלש מהן אמר רב מלכיא ושלוש מהן אמר רב מלכיו. כביצה כח: אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה

כצ"ל

ומה שמצינו כ"ב קמנ. שר' אבין ור' מיישא ור' ירמיה פליגי עם ר' אבהו ור"ח בר פפי ור' יצחק נפחא ור' ירמיה אמר לר' אבהו הלכתא כוותן דקשישנא מיניכו כבר בארנו בכמה מקומות שצ"ל להפיך כגרסת דק"ס.

חבריו היו ר' אבין כנבא בתרא קמנ, מחלקותן חולין קבא. קלח:.

ר' זירא בערלה פ"א ה"ג, מעשרות פ"ה ה"א.

האומרים בשמו מצינו ר' אחא ככלאים פ"ב ה"ג, ריש בכורים, שבת פ"א רה"א פ"א ה"ב, ושם פ"ח ה"ו ר' אחא ר' מיישא ר' כהן בשם רבנן דקיסרין.

ר' בא ב' בשמו כנימין פ"ב סה"ג. ר' חייא בר יוסי בשמו כ"ד ספ"נה. ר' חנינא (חביוו ר' מני) מצינו מעשרות פ"א ה"ב מיישא תני — א"ר חנינא בשמו הוא לן וכו'.

ור' יונה אף שהיה מגדולי הדור הרביעי מצינו ר' יונה א"ר מיישא בכבורים פ"ב ה"ד.

ומצינו ר' שמעון בר מיישא מגילה פ"א ה"ד אולי הוא בנו.

ר' מיישא בר ירמיה.

נזכר בירושלמי נזיר פ"ט ה"ד ר' יוסי אומר בשמו.

מכרועין לפני חכמים.

כן מצינו גיטין מב; קידושין כד: ופירש"י לא איתפרש טאן נינהו.

מכתיר.

בעירובין נג: אמרו לו לר' אלעאי הצפיננו הכין ר' אבהו צפון א"ל נתייעץ במכתיר, ופירש"י נתייעץ בנשיא, ור"ח פ"י נשא עצה מריש ישיבה, א"כ קאי על ר' יוחנן רבו, וכן הוא ביוחסין בשם רב צמח גאון.

ר' מלאי.

נשאר לנו ממנו דרשות יקרות כשבת

מאן חכים כרב מלכו דנברא רבה הוא, ונוכר מנחות ט: בהלכה, ומצינו בר' פ"לאדו רב כהנא בר מלכה.

כמל.

ר' אבא בר ממל ב"ב יט.
 רב אסי בר ממל גיטין פ"ג ח"ח
 ר' זירא בר ממל קידושין ט.
 ר' יהושע בר ממל (תנא) נויר נו.
 ר' לילי בר ממל יבמות יב.

ר' מנא או מנא (תנא תלמיד ר' יהודה). בירושלמי שביעית פ"י ה"ד עולא בר ישמעאל בשם ר' חנינא (אמר) שרבי ור' יוסי בר' יהודה נחתון לעכו ואתקבלון גבי ר' מנא א"ל רבי עשה לנו לפס אחד של ירק עבד לון קופה (בשר), למחר א"ל עשה לנו לפס אחד של ירק עבד לון תרנגולתא, אמר רבי ניכר הוא זה שהוא מפתח של שמואל, (וסי) הפני משה שנתגדל בבית שמואל ותלמידו היה זנוהג בותרבות בשמואל, אי נמי על שם ששמואל רופא מומחה היה וזה נתגדל אצלו וכו') א"ל ר"י בר' יהודה אפילו מפתח של שמואל אינו ולמה עבד כן דו תלמיד מן תלמידיו דר' יהודה דאמר הירק אסור בספריו א"י, (בעירות העומדות על הגבול) כד אתא (ר' מנא) לגביה תני לה עובדא (שהאמת כן הוא שס"ל בר' יהודה) א"ל רבי צריך אתה לעשות כוותין (שהתרגו הירק).

וביוחסין מביא בפשיטות ר' מנא תלמיד שמואל, ובצדק תמה ע"י בסה"ד שלא מצא. ובא הרד"ג בעל נחל עדן ומגלה לנו המקור מאין שאב היוחסין שהיה תלמיד שמואל מירושלמי הנ"ל שמפורש שהיה תלמיד שמואל. ולפלא על הני גאונים איך אפשר להעלות על הדעת לומר על ר' מנא, שרבי ור' יוסי בר'י שהיו אצלו בעכו ור'י בר'י אמר עליו בפירוש שהוא תלמידו דר' יהודה, יבא רבי ויאמר שהוא תלמיד שמואל

בלא

(כצ"ל) "שפור". שצלו בו בשר שוממו ומניחו בקרן זוית.

ובכתובות סא: על דברי ר"א במשנה בדין "שפחות" אמר רב מלכו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר"א.

ובגדה נב. בדין "גומית" א"ר מלכו אמר רב אדא בר אהבה אע"פ שאין שערות.

ובע"ז כמ. בדין "בלוריות" במשנה אמר רב מלביא אמר רב אדא בר אהבה ג' אצבעות לכל רוח.

ושם לה: בדין "גבינות עכ"ום" א"ר מלביא משמיה דרב אדא בר אהבה מפני שמחליקין פניה בשומן חויר.

ומכות כא. בדין "אפר מקלה" א"ר מלביא אמר רב אדא בר אהבה אסור לו לאדם שיתן אפר מקלה ע"ג מכתו.

והנה דין דשפור, נומות, ואפר מקלה הוא שמעתתא, ודין שפחות בלוריות וגבינות קאי אמתניתין. ופליגא בגמרא זמבא דבריהם בכל הששה מקומות, רב חנינא בריה דרב איקא אומר שדין שפור, שפחות ונומות רב מלכו אמרן, ודין בלוריות, אפר מקלה וגבינה רב מלביא אמרן. ורב פפא חולק עליו וניתן כלל דכל דקאי אמתניתין רב מלביא אמרן וכל שמעתתא רב מלכו אמרן ולדידיה הסדר, ששפחות, בלוריות וגבינה רב מלביא אמרן, ואפר מקלה, שפור ונומות רב מלכו אמרן, והניח סימן מתניהא מלכתא.

והנה רב מלביא היה בזמן ר' שמלאי (ויודע שר' שמלאי היה משמשו של ר' יהודה נשיאה הראשון) כשבת טו. רב מלביא איקלע לבי ר' שמלאי ופילטל שרנא ואיקפד ר' שמלאי, אבל רב מלכו היה בזמן רבא כיבמות קינ. והוא חרש דהוה בשבנותיה דרב מלכו אנכסיה איתתא וכתב לה ד' מאה זוזי מנכסיה, אמר רבא

ובמהילה לא עיין בנמרא ששם הקשה
אביו לרבא מהא דבעי ר' מני מר' יוחנן
אישתיק (רבא) א"ל (אביו) דלמא וכו'
א"ל (רבא) אדכרתן מלתא דאמר רב
חסדא וכו', ובסה"ד חשב שהכל קאי על
ר' מני, ושגגה יצאה מלפני השליט.

ור' מני זה היה מגדולי הרור בזמן ר'
יוחנן כדמצינו שחולק עם ר"ל כחולין
כא..

וכן ר' סימון (תלמיד ר"ב) היה חבירו
כירושלמי סוף הוריות א"ר סימון יהודה
יעלה א"ל ר' מני הדא דאתמר למלחמה
וכו'.

וכל גדולי תלמידי דר' יוחנן קבלו
ממנו כדמצינו ר' אפי א"ר מני בקירוויין
יג, ב"ב נט; חולין כא:.

וכן גמליאל בר אינינא היה תלמידו
כדמצינו שבעי קומי ר' מנא פאה רפ"א,
יומא פ"א סה"א, תני קומי פסחים פ"א
רה"א.

וכן גמליאל דקונתיה יוספר נדרים
ספ"י שר' מנא סליק מישרי נדריה ואח"כ
התיר לגמליאל בר בריה.

וכן גמליאל זוגא שאל ממנו כביצה
ספ"ה.

וכן מצינו שר' חייא בר אבא בעי
ממנו כפאה פ"ז ה"ו, שבת פ"א ה"ב,
פסחים פ"ד ה"ט.

ר' יוסי ממלחיא קימי ר' מני ע"ז פ"ב
ה"ד.

עולא קימי ר' מני ירושלמי ריש
שקלים.

ר' ראובן בעי קומי כתובות ספ"א.
אבל מה שמצינו מע"ש פ"א ה"ב ר'
לעזר בשם ר' מנא ובעירובין פ"י ה"ב
ר"א ור' אבדימי בשם ר' מנא, הוא ר'
מנא השני, וזה ר"א הוא ר"א בר' יוסי
האחרון.

וזה ר' מנא היה מקרב מאוד לבית
הנשיא כפסחים פ"י ה"א ר' יודן נשיא

(בלא יודעים) אשר גם שמיאל בעצמו
לא זכה להיות מתלמידי רבבי, ואך אביו
אביו דשמואל היה תלמיד רבי ושלח
אליו שאלות. ובמהילה מכבודם איך לא
ראו כי פשט הפשוט בירושלמי הוא,
כשראה רבי שתי פעמים שתחת לבשל
לדם ירק כחפץ רבי הבין לפניהם סעודות
מכשר והרנגולים, אמר רבי כמדומה
שהוא עשיר גדול כשמואל (הנביא שאמרו
עליו כל מקום שהלך עם ביתו ברכות י:) אך
ר"ב רבי א"ל שאינו כן שאפילו מפתח
של שמואל אינו (שלא היה מעולם עשיר
ואפילו המפתחות של שמואל אין לו) אך הוא
תלמידו דר' יהודה שטובר שירק ספרי
א"י אסור, וזה ברור. ובאמת מצינו
בברכות מב, שבת קח; מגילה יח:
דתניא ר' מנא אימר משום ר' יהודה,
וכן הוא בספרא מצורע קס"ה.

וביוחסין השלם מביא א"ל ר' מנא
לרב נחמן אביו של ר' שמואל בר נחמן,
אך אין זה ר' מנא התנא אך ר' מנא
הראשון שהיה בזמן ר' יוחנן.

ובסה"ד ערך ר' מנא התנא דברייתא
מביא, ר' מנא ור' חנינא פליגי במ"ד
ספ"ה, ובמהילה מכבודו שלא עיין שהמאמר
טובא בירושלמי סנהדרין פ"ב סה"ד
ומפורש שם שהוא ר' מני בנו של ר'
יונה וחבירו ר' חנינא שהניח כתרו לר'
מני כפסחים פ"ז ה"א, והיה בדור החמישי
דאמוראי א"י. וכן מה שמביא ר' גמליאל
בר' חנינא בעי קימי ר' מנא קה"ד
פ"ה"ב הוא ג"כ ר' מנא האחרון.

ר' מנא (או מני) א.

הוא היה תלמידו דר' ינאי כנדה סא:
א"ר מני א"ר ינאי.

וכפי הנראה היה מקומו בטבריא
במקום ר' יוחנן כדמצינו מנחות כא.
בעי מיניה ר' מני מר' יוחנן דם שקרש
ואכלו מהו א"ל הואיל וכו'. ובסה"ד
מביא ר' מני אמר רב חסדא מנחות כא,

זעירא ב) קימי ר' מנא — א"ל כן אמר ר' יוסי רבן.

וכן סוכה פ"ב ה"ה שר' מנא אתא ושאל לר' יוסי, והיה בפטירת ר' יוסי כברכות פ"ג ה"א"כ.

וכן קבל הרבה מר' חזקיה כברכות פ"ג סה"ה ונזיר פ"ז ה"א הקשה לר' חזקיה, ובשביעית פ"ט שאל מר' חזקיה, וביצה פ"א ה"ב קם ר' מנא עם ר' חזקיה א"ל מן הן שמע רבי (כצ"ל) הדא מלתא. ובנדרים פ"ה ה"ה א"ר מנא קשתיה קומי ר' חזקיה.

וכשהיה ר' חזקיה בקיסרין מצינו א"ר מנא אולית לקיסרין ושמעית לר' חזקיה יתיב ומתני כדמאי פ"א ה"ג, קידושין פ"ב ה"ו, ב"ק פ"ט ה"ג ובגזיר פ"ז ה"א א"ל ר' מני לר' חזקיה נהיר את דהוה ר' יעקב בר אחא קאים הבא.

וכן קבל מר' יודן כביצה פ"א ה"א אמר ר' מנא קומי ר' יודן, ובתענית פ"ג שאל מר' יודן, ובשביעית פ"ט ה"א איתא ר' יודן קומי ר' מנא וצ"ל להיפוך כגרסת פני משה שם.

וכן מצינו ששאל מר' אבא בר פפי כגימין פ"ה ה"א.

וכן שאל לר' בון בר כהנא כמו"ק פ"א, אמר בשם ר' לוי כתנחומא תבא, הקשה לר' פנחס כברכות פ"ב סה"ה. שאל מר' שמי כשבת פ"ג ה"ב, וביוסא פ"ב ה"ה א"ר מנא ולא שמיע ליה לר' שמי וכו'.

וכשהיה בקיסרין מצינו כלאים פ"ז ה"ג א"ר מנא אולית לקיסרין ושמעית ר' הושעיא בר שמי בשם ר"י בר' אלעזר, ובשבת פ"ז ה"ב אמר — ושמעית לר' זריקן בשם חזקיה.

ופסחים פ"א ה"ה, פ"ב ה"ד — ושמעית ר' אחוה בר ר"ז וכו'.

ובשבת פ"ו ה"ח א"ר מנא שמעית

סחה וצחה שאל לר' מנא, ומו"ק פ"ג ה"ה חד תלמיד מן דר' מנא הורה לחד מן קריבוי דנשיא. ובבלאים פ"ח ה"ג ר' מנא מפקד לאילין דר' יודן נשיא אם רוצים לקנות פודסים מכר להם סימן, ובמבוא הירושלמי ערך ר' יהודה נשיאה צה. יאמר שהוא ר' מנא ב', ושנג בזה כי ר' מנא ב', היה נרדף סבית הנשיאים כמבואר בערכו.

וזה ר' מנא היה כהן כברכות פ"ג ה"א"כא, כשמתה נהוראי אחתיה דר' יהודה נשיאה שלח ר' חנינא בתר ר' מנא (שהיה כהן) ולא סליק, אבל ר' מנא השני לא היה כהן כמבואר בערך ר' יונה. וקרוב מאוד לומר שזה ר' מני הוא ר' מני בר פמיש עיין ערכו.

ר' מנא (או מני) ב).

הוא היה בנו של ר' יונה הנודע בשערי ירושלמי למדאי וגם בבבלי ואביו מסר לו תורתו כשביעית פ"ד ה"ב א"ר מנא קשתיה קימי ר' יונה אבא. ובדמאי רפ"ד א"ר מנא מיליהין דרבנן מסייעין לר' יונה אבא, ומנילה פ"ד סה"י ר' מנא כד דהוה מורי נחברותא מילין דשמע מן אביה בביתה היה אמר כן אמר רבי, ומילין דשמע מן אביה בבית ועדא היה אמר כן אמר ר' יונה. ומו"ק פ"א שאל לר' יונה אבוא ושרא ליה, וכן נדרים ט: מתקף לה ר' מני ור' יונה משיבו.

וכן היא בפירוש תענית כג: א"ל ר' זריקא לרב ספרא — כגון ר' יונה אבוא דר' מני.

וכן קבל מר' יוסי חבירו דר' יונה אביו (שהאריך ימים אחר ר' יונה) כשקלים פ"ז ה"ה א"ר מנא כן אמר ר' יוסי רבן, ושם סה"ה א"ר מנא קימי ר' יוסי.

וכן ברכות פ"א ה"ב"ח ר' מנא הקשה לפני ר' יוסי, ובתרומוה פ"ח ה"ד א"ר

מעם מן ר' שמואל בשם ר"ז ולא אנא ידע מה שמעית.

ובספר נחל עדן פנ, יאמר שבסה"ד שבח להזכיר שר' מני אמר בשם ר' שמואל בר אחא כבירושלמי גיטין פ"ג ה"ג, ובמחילה מכבודו לא עיין יפה שם נפל שם וצ"ל ר' שמואל בר אבא (שהיה תלמיד ר' יוחנן במגילה כג:), אבל ר' שמואל בר אחא היה בבבלי בימי ר"פ בתלמיד לפניו כמבואר בערכו.

חבריו.

ר' אמי (בבלאי) כבדנות פ"ג ה"ה ר' אמי א"ר שמאי — א"ל ר' מנא אם במשרה של כובסין הא תנינן וכו'.

ור' זעורא ב' אף שמצינו תרומות רפ"א, סיטה פ"ו ה"ד שבעי מר' מנא, וביבמות פ"א ה"ה, כתובות פ"א ה"ה, גיטין פ"ב ה"ד אמר קומי ר' מנא, אבל שניהם למדו אצל ר' יוסי בתרומות פ"ח ה"ד שא"ל ר' מנא כן אסר ר' יוסי „רבן“.

ור' ברכיה בקידושין פ"ג ה"יב שר' מני חתים ור' ברכיה לא רצה לחתום.

ר' חני ב' כיומא פ"ו ה"ד ר' מנא סלק למבקרדיה לר' חני ביו"הכפ א"ל ר' חני צחינא, א"ל שתה, והלך לו וכשבא אח"כ שנית לבקרו א"ל משעה שהתרת לי לשתות לא רציתי עוד. ובהענית רפ"א א"ר מנא קומי ר' חני מהופליג וכו'.

ר' יעקב בר פלוטי היה שושביניה כסוכה פ"ב ה"ה.

ר' הנחום בר פפא מצינו קידושין פ"ג ה"יא ששלח שאלה לר' יוסי וצוה לר' מנא תלמידו לחתום על התשובה.

וכבר ידוע שר' יוסי ור' יונה אביו היו מרביצים תורה במבריא, וכפי הנראה כשנחרבה העיר טבריא ונתרבו הגזירות בא"י וירדו כמה מחכמי א"י לבבל כמבואר בערך ר' אבין או הלכו גם ר' מני ור' חנינא חבירו לבבל בזמן אבוי ורבא. וזה

שמצינו סנהדרין עו. שפריך הגמרא ואבוי ורבא האי אל תחלל את בתך להונותה מאי עבדי ליה א"ר מני זה המשיא את בתו לזקן, וכירושלמי ב"ב פ"ב ה"ח ר' מנא היה מהלך עם סוכי שחין א"ל אבוי לא תהלך. וידוע שאבוי לא היה מעולם בא"י אך זה היה כשבא ר' מני לזמן קצר לבבל, אך שב אח"כ לא"י ואפשר שאז בא לקיסרין ששם לא היו הגזירות כ"כ ור' חנינא חבירו כשבב לא"י נעשה הריש בציפורי, אבל ר' מני היה זקן ממנו ולכן כשבא ר' מני לציפורי מחל לו ר' חנינא כבודו והוא נעשה הריש ור' חנינא ישב לפניו.

וזה מפורש בפסחים פ"ו ה"א-לו. שאמרו שלשה הניחו כתרן — רבנן דקיסרין אמרין אף ר' חנינא דציפורין לר' מנא, ובסנהדרין פ"ג ה"ה ר' מנא כד על פרוקלא בציפורי הורי וכו', ופסחים פ"ד ה"ט ביומי דר' מנא הוות נימורת (שם אשה) בציפורין וכו'.

ור' חנינא ישב לפניו כמע"ש ספ"ג, יבמות פ"ג ה"ג א"ר חנינא קומי ר' מנא, ובע"ז פ"ב סה"ג בעי קומי ר' מנא, ופסחים פ"ה ה"ב אמר קומי ר' מני בשם ר' יודן. וסיף עירובין ר' חנינא קומי ר' מנא. ומצינו גם בבבלי מו"ק כ: שחולקין.

ור' מני הרביץ תורה הרבה והעמיד תלמידים הרבה כדמצינו ר' אבא בר אדא שאלו כניטין פ"ד ה"ו.

ר' אבדומי דציפורין בעי קומי ככרבות פ"ד ה"ג, תענית פ"ב ה"ב, נדה פ"ב ה"ג.

ר' אלעזר בן חנייא הוה מסמך לר' מנא כשקלים פ"ו ה"ב.

ר' ארמניא הורי לו ר' מנא מו"ק פ"ג ה"הריב.

ר' בורקי התיב קומי ר' מנא קידושין פ"ג ה"ב.

ושאל לר' מנא אם הוא מותר לעלות לדוכן כתענית רפ"ה.

ר' עזרא או עזריה בעי קומי ר' מנא כמע"ש פ"ר סה"ד, שבת פ"ז ה"א יכה. ספ"טו, עירובין רפ"ב, פסחים פ"א ה"ח, פ"ב ה"ד, יבמות פ"ז ה"ו, גימין פ"ג ה"ג.

ר' עקיבא (אמורא) אמר קומי ר' מנא בכתובות פ"י ה"ה.

בר שלמיא ספרא שאלו כברכות פ"ד ה"א, תענית פ"ד ה"א.

רב שמואל בר אבדומי שאלו כשבת פ"ט ה"א, מו"ק פ"ג סה"ט, אמר קומי ר' מנא כחגיגה פ"ג ה"ג.

ר' שמואל בר חייא א"ר מני כחולין מח:.

ר' תנחום בר ירמיה תלמידו כגימין פ"א סה"ב, פסדר"כ קעב, ויק"ר פ"כא.

ר' תנחום בר ירמיה הוה בחפר והוה שאלון ליה והוא מורה א"ל ולא כן אולפן רבי שאסור לתלמיד להורות הלכה לפני רבו — והא ר' מנא רבך יתיב כציפורן?

א"ל יתי עלי דלא ידעית ולא הורה עוד.

ובשביעית פ"ו ה"א יז, הגרסא ר' תנחום בר חייא וצ"ל בר ירמיה, כי ר' תנחום בר חייא היה הרבה קודם ר' מנא ואי אפשר לומר שהוא ר' מנא א) כי הוא לא היה הריש בציפורי.

מקורותיו הפרטים מצינו שסבל הרבה מבית חסיו ומאשתו ומבית הנשיא, כדמוכא תענית כג: שר' מני הוה שכיח קמיה דר' יצחק בן אלישיב, א"ל ר' מני שעשירי דבי חמיו קא מצערי ליה אמר (ר"י בר אלישיב) ליענו ואיענו, וסיפר לו אח"כ דקא דחקו ליה (ליתן להן פרנסה) אמר ליעתרו ואיעתרו, אח"כ סיפר לו לא מיקבלי עלי אינשי ביתי (שאשהו אינה יפה) א"ל מה שמה, חנה, תתייפי חנה ונתייפת, א"ל קא מננדרא עלי (מתגדלת עלי מתוך יפיה) א"ל א"כ תחזור חנה לשחרוריתה.

ר' גמליאל בר אילעאי בעי קומי כשבעות ספ"ה.

ר' גמליאל בר חנינא בעי קומי ר' מנא קה"ר פ"ה יב.

ר' הושעיא בר שמי מצינו מגילה פ"ג סה"ב שכתב לו ר' מנא והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישנא מאור, ובכלאים פ"ו ה"ג כשר' מנא אול לקיסרון שמע שר' הושעיא ב"ש אמר בשם רי"כא.

ר' הלל, ר' מנא הורה לו כמ"ק פ"א ה"ה, ובפסחים פ"ח ה"ח הורי לר' הלל דכיפרי.

ר' חייא בר אדא בעי קומי ר' מני כדמאי פ"ב ה"א, יומא פ"ח ה"ב, יבמות פ"ז סה"א, פ"ח סה"א.

והיה חביב כ"כ על ר' מנא עד שנתן לו מלית יקר וכפאו עד שלקח ממנו ככלאים פ"ט ה"א.

ר' חייא בר מרייה מצינו עירובין ספ"ח אמר לר' מני הכי אמר ר' יונה אבוך.

ר' חמא בר אבא בעי קומי כפסחים פ"ד רה"ט.

ר' יונה בוצריי בעי קומיה מעשרות פ"א סה"ד, כלאים רפ"ט.

ר' יוסטא בר שונם בעי קומיה כמע"ש רפ"ה ועוד בכמה מקומות.

ר' יוסי בר' בון ב) בעי קומיה כשביעית פ"ו ה"ב, ומצינו שחולקין כעירובין פ"ה ה"ו. כתובות פ"א סה"ה, פ"יא ה"ב.

ר' יצחק בר גופתא בעי קומי ר' מנא כמעשרות פ"א ה"ו, שבת פ"ג ה"ה, ע"ז פ"א ה"ט.

ר' מנחמא בשמו כמר' שמואל פ"מ יז.

ר' נחמן בשמו כפסחים ספ"ה, פ"ז ה"ו מו"ק פ"א ה"ה.

וכן אמר ר' נחמן, ר' מנא בעי ככלאים פ"ב ה"ג, מד' תהלים פ"א יז.

ר' נפתלי כהן היה לו אצבע עקומה

דהלל נשיאה או כיון את השעה ועיבר שנים וקבע חדשים עד ימות המשיח בשנת תקע כמבואר בערכו ואח"כ כשנהרג המלך או התגברו גזירות ביתר שאת ולא נשאר בכל א"י שום קיבוץ לתורה עד זמן רב אחר זה.

הלכות ר' מנא מפזרין על פני כל הש"ס ירושלמי, ונס בבבלי נזכר כמה פעמים כשבת נו; מנחות ט, מנ.

מבני ביתו ידוע לנו ששם אשתו היה חנה כדמוכא לעיל.

וכן היה לו בן כמ"ק פ"ג ה"הדיג כשהיה בקיסרין שמע שמת בר כריה ואזל וסיפר וכו'.

ר' מני בר פטיש.

הוא היה גדול הדור בזמן ר' יוחנן. וקבל מר' ינאי כחולין קלה, שאמר בשמו. ושם מח: מתלוקת ר' יוחנן ר"א ור' חנינא עם ר"ל ור' מני בר פטיש ור"ש בן אליקים.

ונזכר בהלכה פסחים פ; ב"ק נה; ב"ב פט; חולין פה. קב.

ובאגדה נשאר לנו ממנו מאמר יקר פסחים סו: שאמר כל מי שבועס אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורידין אותו, ואפשר שהוא ר' מני הראשון.

ר' מנא בר תנחום.

היה ריש העיר דצור בזמן ר' יוחנן כירושלמי ע"ו פ"ב ה"ח שר' חייא בר בא אזל לצור ואשבח לר' מנא בר תנחום שהתיר תורמיסין שלהן, אזל וסיפר לר' יוחנן א"ל ולא פנעת ביה? (נדיה) א"ל אדם גדול הוא ויודע למתק את הים הגדול, א"ל בני, חשבון הוא יודע— א"ר יצחק בר לעזר בא לומר ננותו ואמר שבתו, אר"י בר כון חשבון גדול הוא.

את תורתו כפי הנראה קבל מר' חנינא כדמצינו תרומות פ"ח סה"ג שאמר

בשמו

ואשתו מתה עליו בחייו בציפורי כמפורש בקה"ר פ"ג פ' עת לקרוע ור' אבין סליק לראיתו וכו'.

ואז היה ר' יהודה נשיאה השלישי אבי הלל נשיאה, ור' מני כגדול הדור בציפורי ראה שמלבד הגזירות שסובלין מהרומאים ומהכת שהתפשטה בכל כחה, עיד גם בית הנשיאים יעותו הישרה וממנין דיינין למי שמרבה בכסף, והוא לא נשא פני כל והיה מיקיל לאילין דמתמני בכסף ור' אימי קרא עליהן אלהי כסף לא תעשו לכם ככבורים פ"ג ה"ג. ולבית הנשיא היטב חרה על אשר ע"י היבא מחסור להם ולכן הוה קא מצערי ליה כתענית כג: שהלך על קבר אביו וקא צווח אבא אבא הני מצערו לי, יומא חד הוה קא חלפי התם (אינשו דני נשיאה) אינקים כרעא דסווסותיה עד דקבלי עלייהו דלא קא מצערי ליה.

ובקה"ר פ"יא"ג שר' אבין מת במועד בטבריא ולא נטל לו ר' מנא חסד והוה ציפוראי אמרין יען שהיה שונאו, אבל אחר המועד הספידו בציפורי כראוי ואך יען שלא היה במקום פמירתו לכן לא הספידו במועד כמ"ק פ"ג רה"ו.

והוא נפטר זקן ושבע ימים בציפורי כקה"ר פ"יא"ג מרם הגיע ימי הרעה של גאללים וארסיצינוס שר צבאו אשר המה החריבו את כל ערי ישראל למושבותיהן כקה"ר שם, וברושלמי יבמות פ"טז"ג שאמרו שם ביומא דארסקינס מלכא הוון ציפוראי מתבעין והוון יהבין אוספלני על נחירוהון שלא יכירום ולבסוף איתמר עליהן ליטנא בישא ואיתצידון.

וכשנפטר ר' מנא נגמרו בו דורות האמוראים דחבמי א", ונפטר לפי הערך עיד קודם תרס"ג כמעט בשנה אחת עם רבא, וכל חבמי א"י הנשארים ברהו לבבל, ואך אח"כ כשישב על כסא רומי המלך הישר לואינוס והוא היה אוהבו

שהיה הק"בה א"ל מימאתו וטהרתו. והמאמר מובא בפד"כ לח. ושם חסר תיבת „דשאב“ ונשלש בתנחומא חקתיכ ושם חסר תיבת „ר' מנא דשאב“, ובקה"ר פ"חיא נשתבש המאמר לגמרי ואיתא ר' מנא דשאב בשם ר' יהושע בן לוי וצ"ל ר"מ דשאבור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי.

וביוחסין מביא ר' מנא דשאב בשם רי"בל פ' אלו קשרים, ובאמת ביוחסין השלם ליתא תיבת פ' אלו קשרים, וכונתו לקה"ר דלעיל, אבל הוא מ"ס. ובתנחומא הישן בראשית"ח ר' מנא דשאב בשם רי"בל אין אדם אומר לש"הר עד שכופר בעיקר, אבל המקור הוא בירושלמי פאה פ"א ה"א-ג: ושם ר' יוסי בשם ר' יוחנן, ובתנחומא מצורע"ז א"ר הונא דשאב בשם רי"בל וצ"ל ג"כ ר' מנא דשאב ור"י דסכנין בשם ר' לוי כדמובא שם בהערות את כו'.

ר' מנאה.

בדקדוקי סופרים ברכות נה: את ח' מביא גרסא מיוחסין א"ר תנחום א"ר בירים משום זקן אחד ומנו ר' מנאה ור' מנאה משום זקן אחד ומנו ר' נהוראי.

ר' מנאמן. ערך ר' מנחמן.

מנח. (מנוח אבי שמשון, שופטים פ"ג יג"ב). רב הונא בר מנוח תענית מ.

מנחם. (מנחם מלך ישראל, מלכים ב' פ"טו י"ד). איסי בר מנחם סוטה מו.

ר' אלעאי בר מנחם ויק"ר פ"א י"ג.
ר' אלעזר בר מנחם ברכות פ"א ה"א-ה:.

מנשיא בר מנחם שבת קמ"ד:.

מנחם (אב"ד דהלל).

בחגיגה פ"ב מ"ב אמרו הלל ומנחם לא נחלקו (בענין חסמיכה ביו"ט) יצא מנחם נכנס שמאי (תחתיו) ואמרו בגמרא שם

בשמו. וביומא פ"ד סה"א א"ר מנא בר תנחום ר"א ור' יוחנן דאמרי תרוייהו.

האומרים בשמו מצינו ר' איסי (בל"ס צ"ל ר' אסי) כתרומות פ"ה ה"ה.

ר' יכא בשמו עירובין פ"ו ה"ג, קידושין פ"א ה"ה, מע"ש פ"ד סה"א. וכן נזכר ע"ז פ"ב ה"ו.

ר' מני דמן צור. ערך ר' מנא דציפורין.

ר' מני דציפורין.

רבו של ר' תנחום בר חיאי ושל ר' תנחום בר ירמיה בן מובא בסה"ה, ומקורו מירושלמי שביעית פ"ו ה"א וגיטין פ"א סה"ב. ובמחילה מכבודו שלא עיין שם שמעשה אחר הוא ואך במק"א איתא בר חיאי בטעות, ועוד שלא עיין שהוא ר' מנא בנו של ר' יונה שהיה הריש בציפורין וכמבואר בערכו, אבל ר' תנחום בר חיאי היה זמן רב קודם ר' מנא.

ועוד נראה יותר שהמעשה בירושלמי הוא מה שמובא בסנהדרין ה: תנחום בריה דר' אמי איקלע לחתר דרש להו א"ל לאו ר' מני דמן צור איכא הכא ותניא תלמיד אל יורה אא"כ רחוק ממנו ג' פרסאות וכו', ואך נתחלף מן חתר לחפר ומן ר' מני דמן צור לר' מני דציפורין ואין אנו צריכין לכל דברי מביא בירושלמי ערך ר' תנחום.

ר' מני דקסריין.

נזכר ויק"ר ספ"טו חילק עם ר' יוחנן ורש"בל.

ר' מנא (או מני) דשאב.

היה תלמידו דר' לוי הנודע בשערי אגדה, וחבירו דר' יהושע דסכנין כויק"ר ספ"ט פ"לרז, תנחומא אחריו, פדר"כ קעב: ר' מנא דשאב ור' יהושע דסכנין בשם ר' לוי, ובפס' רבתי פ' פרה ר' מנא דשאב בשם ר' [צ"ל ור'] יהושע דסכנין בשם ר' לוי על כל דבר ודבר

מקומות בירושלמי והוא קיצור משם אלעאי
כמבואר בערכו.

מנחם איש גופתה אריה. ערך פנחס
בן גובתה דארית.

ר' מנחם איש גלייא. ערך ר' מנחם
דגלייא.

ר' מנחם איש כפר שערים.

בנדה כו. א"ר אבין בר רב אדא א"ר
מנחם איש כפר שערים ואמרי לה בית
שערים מעשה ונשתתה הולד אחד אחר
הכירו ג' חדשים והרי הם יושבין לפנינו
יהודה וחוקיה (כני ר' הייא).

ר' מנחם בר אבין. נזכר ר"ר פ"ב בגי.

ר' מנחם בר' יוסי בן חלפתא. (תנא).

הוא היה בן התמישי לר' יוסי בן
חלפתא כאשר חושבו שבת קיח: מיבמתו
אשת אחיו בירושלמי יבמות רפ"א, ואמרו
בשבת שם ששמו העצמי היה מנחם,
אבל היה נקרא ג"כ ורדימס יען שפניו
דומין לזרד.

ובשם זה נזכר אך בנדרים פא. שאמרו
שם איסי בן יהודה לא אתא למתיבתא
דר' יוסי ג' יומי אשכחיה ורדימוס בר'
יוסי ושאלו מפני מה לא בא זה ג' ימים,
א"ל כי טעמא דאבוך לא ידענא היכא
איתאי, א"ל לימא מר מאי קא"ל דלמא
ידענא טעמא, וכשא"ל השיב לו טעם
ברור.

ובשביעית פ"ח ה"ה מובא המעשה כעין
זה ושם נקרא אבורדימוס, ובירושלמי
נדרים פ"יא ה"א איתא המעשה במעות
ר' אבא כריה וצ"ל כמו בשביעית.

אבל מיבמות רפ"א משמע שר' מנחם
אינו ורדימוס שחושב שם אותם לשנים,
ר' מנחם בר"י ור' אבדימוס בר"י (והוא
תחת ר' אבטילוס) אבל בכ"מ נזכר אך
בשם ר' מנחם בר"י.

וע"פ קבלת ר' יוחנן סתם רבי כמה

משניות

מו: להיכן יצא אביו אמר יצא לת"ר,
רבא אמר יצא לעבודת המלך, תנ"ה יצא
מנחם לעבודת המלך ויצאו עמו שמונים
זוגות תלמידים.

ובקדמוניות יוסף שמנחם היה חכם
גדול והתנבא על הורדוס בנערותו שימלוך
על ישראל.

ואפשר לומר שאביו ורבא לא נחלקו
כלל, אך כידוע שהורדוס הרג כמה
מחכמי ישראל ולכן כל מי שנמה אחריו
קראוהו שיצא לתרבות רעה. ולא נזכר
בין מקבלי התורה באבות.

ר' מנחם. (אמורא ירושלמי בדור השלישי).

בירושלמי מע"ש פ"ב ה"ג אמר בשם
ר' יוחנן, ובשביעית פ"ג ה"ח ר' מנחם
בשם רש"בל, ופאה פ"ו ה"ד אמר בשם
בשם ר' יונתן, ואפשר שהוא הנזכר
כתובות עד. אמר רב יוסף בר אבא א"ר
מנחם א"ר אמי, וכן ברכות ת. א"ר מנחם
א"ר אמי. אבל מה שמצינו ב"ר פ"כד"ו
ר' תנחומא בשם ר"א ור' מנחם בשם
רב כל האומניות אדם הראשון למדם,
נראה שצ"ל שם ר' מנחמה כי כן מצינו
בירושלמי שבת פ"יד ה"ג ר' תנחומא
בשם ר"א ור' מנחמה בשם רב — כל
חולי זה המרה.

ובעירובין פ"ז ה"ה א"ר חניי כד הו
יתבינן קומי מנחם. ובשביעית פ"ד ה"א
א"ר יוסי בשם מנחם.

ר' מנחם אחיה דר' גוריון.

נזכר בירושלמי ב"מ פ"ט ה"ח פירש
קומי ר' לא (הוא ר' אילא). ובסה"ד שנג
בפשט דברי הירושלמי וכתב פירש קומי
רבי, ותיבת לא סבר שקאי לתיבה
שלאחריו שאמרו שם פירש קומי ר' לא
מוטב לזרעה. פשתן הכונה, לא מוטב,
אבל פשט האמיתי קומי ר' לא, מוטב
לזרעה וכו'. והאמורא ר' לא מובא בכמה

מנחם בר מבסימא אחוי דר' יונתן
סיפיה.

נזכר בירושלמי סוף מעשרות אמר
בשם ר' אימי.

מנחם בן סגנאי.

נזכר במשנה עדיות פ"ז מ"ח העיד על
מוסף היורה של שולקי ותיים שהוא טמא,
ושל צבעים שהוא מהור, ובתוספתא שם
רפ"ג שהיה צבע, וכשהושיבו בישיבה
היו הכל תמהין עליו א"ל כך וכך אם
איני ראש לכל הבאים אחרי (כן הוא
בתוספתא צוקרמנדל).

ובמבוא המשנה צד 233 ישער שלכן
נקרא בן סגנאי ע"פ המשנה כלים פ"ה
מ"ד שהיו לאומנים אלו תנורים בכפר
סגנאי ונקרא ע"ש הכפר שהיה דר בני.

ר' מנחם (ובירושלמי נחום) ברבי סימאי.

אביו ר' סימאי היה תנא נימי רבי
והאריך ימים גם אחר רבי כמבואר
בערכו, ובנו ר' מנחם קבל מאביו
בירושלמי ברכות פ"ה סה"ד נחום בר'
סימאי נפק ואמר בשם אביו.

והיה איש קדוש כפסחים קד. וע"ז נ.
א"ר יוחנן בנן של קדושים—מאן ניהו
בנן של קדושים ר' מנחם בר' סימאי,
ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דלא
איסתכל בצורתא דוואזא ופי' התוס' שם
שקאי על מנחם—ותולה קדושתו באביו
שגם אביו היה קדוש, אבל בירושלמי ע"ז
רפ"ג אמרו למה נקרא שמו נחום איש
קה"ק שלא הביט בצורת מטבע מימיו,
משמע שקאי על ר' מנחם ולא על ר'
סימאי, ופי' בנן של קדושים הוא כמו
איש קדוש.

מהלכותיו נשארה לנו אך ברכות פ"ח
ה"ו וביצה פ"ה ה"ד ר' יוחנן דקריציון
(או דקציון) אומר בשמו דין לענין הברלה.
ומעשרות פ"א רה"ב ר' איבו בר
נגרי, ר' הנחום בר עילאי בשם ר' נחום

בר'

משניות אליביה כמגילה כו. ארבב"ח
אר"י זו דברי ר' מנחם בר"י סתימתאה
(ופירש"י בהדיא אמרין בתוספתא דמגילה הוא
אמרה), ובכתובות קא: ארבב"ח אר"י זו
דברי ר' מנחם סתימתאה (ופירש"י הרבה
משמעותיו נשנו סתם כמשנה ובבבוייתא) ובל"ס
חסר כאן תיבת „בר' יוסי“.

ולפי זה אפשר לומר שנזכר במשנה
יומא פ"ד מ"ג שאמרו בכל יום היתה
זהבה ירוק והיום אדום דברי ר' מנחם,
ובהקדמת הרמ"ם לזרעים כשמונה
התנאים שנזכרו אך פ"א במשנה לא
קא השיב את ר' מנחם. ומשמע מזה
שסובר שהוא ר' מנחם בר"י ורבי סתם
הרבה משניות אליביה.

ובנמרא בבבוייתא נזכר בהלכה שבת
עה: יבמות פח; ב"ב עב; סנהדרין
סו. וספרא סוף אמור.

ובאגדה נשארו לנו מאמריו היקרים
כוסה כא. דרש כי נר מצוה ותורה אור,
שתורה מנינה לעולם—עבירה מככה
מצוה ואין עבירה מככה תורה. ורב יוסף
אמר עליו שדרש להאי קרא כי סיני,
ובסנהדרין ת. אמר אפילו בשעה שהקב"ה
מחזיר נשמות—נשמתן קשה להן (להור
המבול).

ובויק"ר פ"ט"ב ר' יוסי בר' יהודה כשמו.
ומצינו כוסה טו. בבבוייתא אוסי בן
מנחם אולי הוא בנו. ועיין ערך ר' מנחם
בר' סימאי.

מנחם בר' יהודה בן לוי.

בירושלמי דמאי פ"ה ה"ח אמרו אבא
אנמולי זבין פירי מן ארמאה אתא לנבי
דר' יהודה בן לוי שלח למנחם בריה
דיתקן ליה, ויהיב ליה מעשריה כי אתא
קם עימיה ר' יהושע בן לוי א"ל מאן
יעביד דא אלא אבוך וכו'.

ר' מנחם בר' יעקב.

נזכר פסקתא רבתי פ' תשא"ס ר'
תנחומא בנו אומר בשמו.

א"כ אנו רואין שהוא שם אביו ולא שם מטבע.

ר' מנחם בר הנחום.

ר' איסי נשמו כן מובא בכה"ד, ובערך ר' איסי מציין תרומות פ"ה ה"ה, אבל נרסא שלנו ר' איסי בשם ר' מנא בר הנחום.

ר' מנחם דגליא.

בירושלמי ברכות פ"ר ה"ד ר' פנחס ר' לוי ר' יוחנן בשם מנחם דגליא, וכן הוא מד' תהלים פ"קד, ויק"ר ספ"ב, פסדר"כ ע"ט: (ובתנחומא אמור"ט ר' מנחם דגליא), ונראה שהוא תנא דברייתא הנזכר תוספתא עירובין פ"ח' בשם ר' מנחם איש גליא אומר צינור שעלבו קוצים וכו'.

ר' מנחם חתניה דר' אלעזר

בר אבונה.

נזכר במדרשים ויק"ר רפ"לה, במ"ד פ"יא"ג. ובשהש"ר רפ"ה אמר בשם ר' שמעון בר' יוסנה, ובריש פסדר"כ גרס ר' תנחום חתניה דר"א בר אבינא בשם ר' שמעון בר יוסף, ובאם"ד רפ"ג אמר בשם ר' יעקב בר אבינא.

מנחם מלמאי.

בירושלמי מנהדרין ספ"ב א"ל ר' יוחנן לר' יודן נשיא שלח ואייתי לך מנחם מלמאי (ונראה שמנחם מלמאי היה אדם גדול וחכם וסופר ור"י נשיא שאל לר"י איזה דבר סתר והשיבו שישלח אתר מנחם) דכתיב ותורת חסד על לשונה. ובקה"ר פ"ה פסוק ברכות ר' חנניה ור' יונתן שאלון למנחם מלמאי, ור' ברכיה בשם ר' יוסי בר"ח אמר שמנחם מלמאי שאל מהן וכו'.

ר' מנחם יודפאה.

נזכר זנחים קי: א"ר יוחנן משמו דר"א בשיפת ר"ע רבו אמרה, ובמעילה יג: איתא ר' מנחם יודאפה, ובירושלמי סוכה פ"ד ה"י מובא המאמר יוסי בר חנינא בשם מנחם יותפייה.

בר' סימאי והוא שתהא חרצנא שלהן נראית מבחוי.

ובפס' רבתי פ' החורש"כד ר' ברכיה בשם ר' אבהו דרש נחום בר' סימאי במדריסין, והיטב דיבר בספר היקר תבואות הארץ רלב: (הוצאת לונץ) בערך צור שבימי קדם צור נקרא מירוס וכל המחוז בשם מורסיא—וכן הוא בפס' רבתי שם להלן דרש נחום בר' סימאי במדריסין ור"ל שדרש במחוז צור.

ובמ"ק כה: כשמת ר' מנחם בר' סימאי אישתעו צלמנייא והוו למחלצייא, וכן היא בירושלמי ע"ז רפ"ג כד דמך ר' נחום בר' סימאי חפין איקונתא מחצלן אמר בשם שלא הביט עליהן בחייו כן לא יראה אותן במיתו.

ובנדרים פא. גבי ורדימוס בר' יוסי פירש"י היינו מנחם בר' יוסי דמיקרי בנן של קדושים. וכבר תפשו בכה"ד ואומר שבח רש"י מאור הגולה כי מנחם בר' סימאי הוא בנן של קדושים ולא ר' מנחם בר' יוסי, והכריח לוטר שבשעת כתיבו פירושו בנדרים שכחה היה לפניו וטעה בין יוסי לסימאי עכ"ל. ושכח בעכה"ד בעצמו שהפירוש לנדרים אינו מרש"י, וכבר שרי ביה נרנא רבינו הכ"י בטור ח"מ סק"פו וקראו, המפרש לנדרים לא חיישינן לדברי אותו המפרש". וכן מובא בחידושי מהר"ן חיות נדרים ז. וז"ל וכבר ידענו דהפירוש לנדרים אינו מרש"י, והר"ן והרא"ש הרמ"ב ומהריטב"א לא הזכירו פי' זה.

ופמבוא המשנה צד 234 ירצה לתרץ דברי רש"י וז"ל וז"ל לפי שסימאי הוא הוראת מטבע—אשר ר' מנחם בן יוסי ומנחם בן סימאי חד הוא הנקרא גם סימאי לפי שלא הסתכל בצורת מטבע עכ"ל. ובמחילה מכבודו הלא בכ"מ נזכר בשם המפורש ר' מנחם בר' סימאי

רב אדא בר מניומי ב"ק לא :
 רב אחא בר מניומי יבמות צד.
 ר' אלעזר בר מניומי חולין יט :
 ר' גידל בר מניומי ברכות מט.
 ר"ה בר מניומי ע"ז למ.
 ר' חנניא בר מניומי יומא מה :
 רב יוסף בר מניומי ברכות כג.
 רב כהנא בר מניומי עירובין ח :
 רב נתן בר מניומי שבת כא :

מניומי אסיא.

נוכר ע"ז כח : למד לרבא כמה רפואות.
 ובשבת קלנ : דרשה רבא במחוזא קרעינהו
 בני מניומי אסיא למניניהו וכו'.

רב מניומי בר חי"א. אנא בריה סוף
 יבמות.

רב מניומי בר הלקיה.

מצינו במנחות לב : א"ר מניומי בר
 חלקיה אמר רב חמא בר גודיא אמר רב
 — ורב מניומי בר חלקיה דידיה אמר
 וכו'. וביומא ב. א"ר מניומי בר חלקיה
 א"ר מחסיה בר אידי אר"י.

ובזמן רבה ור"ג היה כבר גדול הדור
 והיה נחשב כחבר להם כנישין נו. רב
 מניומי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביא
 ורב הונא בר חי"א הוו יתבי גבי הדרי
 אמרי אי איכא דשימיע ליה מלתא מכפר
 סכניא של מצרים לימא. וידוע שר"ה בר
 חי"א היה גדול הדור בפומבדיתא בזמן
 רבה כמבואר בערכו.

ומצינו ב"מ סו. שאמר ר"ג לרבא
 אני אומר אסמכתא קניא ומניומי אמר
 אסמכתא לא קניא. בל"ס הוא מניומי בר
 חלקיה.

ומה שכותב ביחסין שהיה בזמן רב
 כונתו על אביו חלקיה כידוע דרכו של
 היוחסין.

רב מניומי בריה דרב נחומי א).

הוא היה גדול הדור בזמן רב יוסף
 ככתובות פא : ההוא גברא דנפלה ליה

יבמה

ר' מנחמא. (מאמוראי דאגדתא בא"י).

נוכר בירושלמי שבת פ"ד ה"ג ר'
 תנחומא בשם ר"א ר' מנחמא בשם רב
 — כל חולי זה המרה.

וכן מצינו ב"ר פ"לכ"ב ר' תנחומא
 בשם ר"י בר' סימון ר' מנחמא בשם
 ר"א בר' יוסי אמרו אין לך אדם אוהב
 בן אומנתו אבל החכם אוהב בן אומנתו.
 וכן מצינו שאמר בשם ר' חי"א הגדול
 כפס' רבתי פ' יהודה ס"ד.

וכן אמר בשם ר' אבין כמד' שמואל
 פ"הרמו. ובפד"כ קה. קמד. ומד' תהלים
 פ"פ"ב ר' מנחמא בשם ר' אבין.

וכרו"ר פ"ב"ד בשם ר' אחא.

וכ"ר פ"ניו, פ"פודר, פס' רבתי פ'
 שקלים, ופ' לפקדיהם בשם ר' ביבי.

ובתנחומא אחריו ר' מנחמא בשם ר'
 יהושע בר חנינא (וצ"ל בר נחמיה כנפד"כ
 קעב :).

וכרו"ר פ"ג"ו בשם ר' יהושע בר
 אבין.

ובמד' שמואל פ"מדא עם ר' נחמן
 בשם ר' יעקב דקיסרין, ושם ספ"טו בשם
 ר' מנא, ושם פ"ח"ב בשם ר' שמואל בר
 רב יצחק.

ומצינו ר' חי"א בר מנחמא ויק"ר
 פ"לורו, ר' יהושע בר מנחמא ב"ר
 פ"נני.

ר' מנחמא בר זעירע.

נוכר ב"ר פ"לדרס רב שלום בשם
 ר' מנחמא בר זעירע, ובל"ס צ"ל בר
 זעירא.

ר' מנחמן.

נוכר שהש"ר פ"ב פסוק כתפוח דורש
 הפסוק ויצאו אל מדבר שור מלמד
 שנתנבאו על עצמן שעתידין להעשות
 מחנות וכו'. ובש"ר פ"כר"ד מובא המאמר
 ע"ש ר' אבין, ובסה"ד גרס ר' מנאמן.

מניומי.

אנא בר מניומי שבת קכא :

מניומין עבדיה דרב אשי.

ביבמות מו. יסופר שהיה עבד כנעני ובעי לאמבולי (לשם יהודה לעבד) מסריה לרבינא ולרב אחא בריה דרבא אמר להו חזו דמיניכו קבעינא. ובסיכה י: יסופר שגשרה כותנתו במים ושמחה על הסוכה ליבשה א"ל רב אשי דלייה דלא לימרו קא מסככי בדבר המקבל טימאה (א"ל) הא קא חזו ליה דרמיבא א"ל לכו יבשה קאמינא לך.

מנסיא.

יהודה בר מנסיא ברכות י..
ר' שמעון בן מנסיא (תנא) חגיגה ט.
במשנה.

ר' מנסיא בר בריה דר' מוסיא.

נזכר יומא ד: (לגרסת השאלות ואתחנן)
אמר בשם דר' מנסיא רבה, ובמד' תהלים
א"ר מנסיא עצה שיש בה דבר ה' היא
תקים.

מנשה.

נזכר מגילה פ"ב סה"ב מנשה היה
יטיב קומי ר' זעירא ואינמנא א"ל חזור
בך דלא כוונת.

רב מנשה.

היה תלמיד רב יהודה כע"ז כו. שרב
מנשה אול לבי תורתא פגעו ביה גנבי
א"ל לאן קאזלת א"ל לפומבדיתא, כי מטא
לבי תורתא פריש א"ל תלמידא דיהודה
רמאי את? א"ל ידעתיתו ליה ושמתם.
וכן מציינו אותו ביחד עם רבה ורב יוסף
כעירובין קד. עולא איקלע לבי רב מנשה,
אתא ההוא גברא טרף אבנא — א"ל
רבה וכו'.

ובשבת קנו. אמר רב מנשה [כצ"ל
כחולין ד. תוד"ה מכנים] חרא מקמי חדא
— רב יוסף אמר אפילו וכו'.
ונזכר יבמות כה: אמר גולן דדבריהם
כשר לעדות אשה.

ובחולין יש לנו ממנו שלשה הלכות

סימן

יבמה בפומבדיתא — אמר רב יוסף —
א"ל אביי — שלחיה לקמיה דר' חנינא
בר פפי (לא"י) שלחה כרב יוסף —
שלחיה לקמיה דרב מניומי בריה דרב
נחומי שלחה כדאביי ואי אמר בה רב
יוסף טעמא אחרינא שלחו לי — הדר
שלחה קמיה דרב מניומי בריה דרב
נחומי א"ל הכי אמר רב יוסף בר מניומי
אר"נ וכו'.

וב"מ קט: יאמר באתרא דשקול שתלא
פלגא וכו'. וכן אמר שם קופה סבא
פלגא וכו'. ומזה אנו רואין שהיה מדייני
העיר.

רב מניומי בריה דרב נחומי ב).

בזמן רב אשי תלמיד אמימר בכתובות
סא. א"ל רב אשי לאמימר — ואף אמימר
הדר ביה דאמר רב מניומי בריה דרב
נחומי הוה קאימנא קמיה דאמימר —
וחזיתיה לדעתיה וכו'.

מניומי סבא דגוש חלב. נזכר זהר
חדש ריש שה"ש.

מניומין, (תנא דברייתא).

בירושלמי סוטה פ"א סה"ב אמרו כמה
היא סתירה ר"י בן בתירא אומר — ר'
אלעזר — מניומין אומר כדי שתושיט
ידה וכו', ובסוטה ד. טובא הדין על שם
הנין בן פנחס.

מניומין בר איהי. (מניומין הכהן, נחמיה
פ"יב"מא). ערך אבהו בר איהי.

מניומין גר מצרי.

נזכר יבמות עו: אמר ר' יהודה מניומין
גר מצרי היה לי חבר מהלמדי ר'
עקיבא, ובתוספתא שם פ"ה א"ל ר' עקיבא,
בנימין מעית, והוא מניומין.

מניומין כנדוקא (מוכר כדים).

כחולין מט: יסופר שאיגלי ליה כד
של דבש אתא לקמיה דרבא וכו'.

מניומין סקסנאה. ערך בנימין ננוכיה.

ובכריתות כו. בעי בכונס חומשין
מהו שיתכפר.

פרגסתו מצינו שהיה מקבל בהמות
לגדל כב"מ סמ. שאמרו רב מנשיא בר
גדא שקל מחצה שלו וחצי מחצה בשל
חבירו, אתא לקמיה דאביי א"ל מאן פלג
לך וכו'.

רב מנשיא בר יעקב.

נזכר ב"מ כו. אר"ל משום בר קפרא
— אלא אמר רב מנשיא בר יעקב —
ר"נ אמר רבה בר אבוה וכו'. ובמנחות
לב. א"ר מנשיא בר יעקב ואמרי לה
אמר רב שמואל בר יעקב, וקאי אדברי
רב חננאל אמר רב, ולפי זה היה לערך
בדור ר"נ.

רב מנשה בר ירמיה.

בפסחים סח. נזיר סה: מנשה בר
ירמיה אמר רב, וב"ב קמו. רב מנשיא
בר ירמיה אמר מהכא — רמי בר יחזקאל
אמר מהכא, ומהו אנו רואין שהיה תלמידו
דרב.

ובאור זרוע ח"ב ספ"ד מביא חנן בר
אימי אמר קומי רב יהודה בשם מנשה
בר ירמיה, והוא מירושלמי שבת פ"ו
ה"ה אך שם נפל מ"ס, שאמרו שם אגן
בר' אימא אמר קומי רבי יהודה מנשיא
בר מנשה ירמיה ובלבד וכו', וצ"ל
כדמוכא באור זרוע והוא רב מנשיא בר
ירמיה תלמידו דרב.

רב מנשיא בר ירמיה מדיפתא

(או מגיפתא).

אביו ר' ירמיה מדיפתא היה בזמן רב
פפא כמבואר בערכו.
ונזכר עירובין סד. שאמרו רב מנשיא
ב"ר ירמיה מדיפתא ור' אבא בר שומני
הוּו קא מיפטרי מהרדי אמעברתא דנהר
יופטו, אמרי, כל חד מינן לימא מלתא
דלא שמיע לחבריה דאמר מרי בריה
דר"ה בריה דר' ירמיה בר אבא [וכן

צ"ל

(סימן מכניס, איזמל בזכרים), שם ד. מתרין
במכניסין תחת כנפיו, ושם לא. אמר
באיזמל שאין לו קרנים, א"ל רב אחא
בריה דרב אייא (וצ"ל רב עינא כי רב אחא
בר אייא היה בזמן רב אשי) לרב מנשה
מחמא מאי וכו', ושם נא. אמר הני דכרי
דננבי ננבי אין חוששין משום ריסיק
אברים.

ובשבת עד: אמר רב מנשה האי מאן
דמלית סילתי חייב משום טוחן, ונזכר
שם אחר ר"פ. ויותר נוח גרסת דק"ס
אמר רב אשי, וכן הוא בדפוס שונציני.

תנא דבי מנשה. ערך רב מנשיא
מדויל.

רב מנשה בר זבד.

הלמד רב כדמצינו תמיד א"ר מנשה
בר זבד אמר רב שבויעות מה; מנחות
קח:

ואח"כ ישב לפני ר"ה כיבמות יט:

מנשי מבירי דגרש. רב גידל בריה
יומא פא:

רב מנשיא בר אילת. ערך רב מנשיא
בר עות.

מנשיא.

רב גידל בר מנשיא מו"ק כד.

רב יהודה בר מנשיא מגילה יד.

יוסי בר מנשיא מגילה פ"ב ה"ו.

עולא בר מנשיא גיטין עט.

רב מנשיא בר גדא.

זכה עוד לקבל מר"ה כסוכה יג: ר'
אבא אר"ה — ורב מנשיא בר גדא אר"ה.
ובמנחות יז. יתיב רב מנשיא בר גדא
קמיה דאביי וקאמר משמיה דרב חסדא
— א"ל אביי עני מרי (האם רב חסדא אמרה)
משמיה דרב א"ל אין.

ושם פט: מתקיף על דברי ר' יוחנן
— אלא אמר אביי.

ונזכר הוריות יב. שמפרש מאי כמין כי
כמין כ"ה יוני.

דרב מנשיא בר שנוכלי משמיה דרב,
ורב יוסף אמר שרי ליה מריה.

רב מנשיא בר תחליפא.

בברכות מז: יוסף שרמי בר חמא
לא אומין עליה דרב מנשיא בר תחליפא
דתנא ספרא וספרי ומכלתא, כי נח
נפשיה דרמי בר חמא אמר רבא לא נח
נפשיה אלא דלא אומין את רב מנשיא
בר תחליפא — ואמרו שם שהיה משמש
לרבנן, לישנא אחרינא דשמע שמעתתא
מפומייהו דרבנן וגרים להו. והאמת כן
הוא כדמצינו ברכות מט: ופסחים ו:
שאמר משמיה דרב. וביומא עת. א"ר
מנשיא בר תחליפא אמר רב עמרם
ארבב"ח וכו'.

רב מנשיא מדויל.

לא נזכר בשם זה בשום מקום בהלכה
או באגדה, אך הוא זכה לבן גדול הרור
בימי שמואל ורב יהודה בשם רב יוסף
בריה דרב מנשיא מדויל. וקרוב לומר
שגם הוא היה תלמיד שמואל ונזכר בשם
סתם רב מנשיא כשבת קלט. כשנפטר
לוי א"ל שמואל לרב מנשיא אי חיבת
שלח לחו. ובתענית לה: רב מנשיא אמר
שמואל, וכיצה ל: חולק על רב יהודה
אמר שמואל.

ואולי הוא מה שמצינו שבת נב. עט:
קמח. (וכן צ"ל בכגורות עו.) תנא דבי
מנשיא, או תנא דבי מנשה כעירובין צה:
צו: יומא עו: סנהדרין נו: והוא קיבץ
וסידר ברייתות,

מסיא.

נזכר יומא ד: ר' מסיא בר בריה
דר' מסיא, ועיין ערך מנסיא.

מספרתא. ר' יהודה בריה מנהרין
מד..

מעדיה. (מעדיה, נחמיה פ"יבית).

רבי [יהודה] בן מעריה רמאי פ"ב
ה"א.

צ"ל בברכות לא. לא יפטר אדם מחכירו
אלא מתוך דבר הלכה — פתח אידך
ואמר המחזיק בנכסי הגר — יקח בהן
ס"ת. ומזה משמע בכירור שהיה אמורא
מאוחר ולא תלמידו דרב. ומה שאמר
אח"כ רב ששת אפילו בעל בנכסי אשתו
ורבא ור"פ ור"נ בר יצחק, הוא מסידור
הש"ס, ודלא כמשפחות סופרים בערך ר'
אבא בר שומני.

מנשיא בר מנחם.

בשבת קמד: אמרו דתניא — ושל בית
מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים,
אר"נ הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם,
א"ל רבא אטו מנשיא בר מנחם תנא
הוא? — אטו מנשיא בר מנחם הוה רובא
דעלמא?

וביוחסין כתב שהיה בזמן רב ובצדק
תפשו בטה"ר מנין לו זה. וביוחסין השלם
איתא שהיה בזמן רבי, אבל מנין לו זה?
וגראה שהיה כתוב ביוחסין בזמן רבי
והוא ר"ת רב' יהודה והוציא זה משבת
שם שאמרו אשכחן ר' יהודה דמדוי
לרבנן — רבנן דמדוי לר' יהודה מנ"ל
דתניא — ושל בית מנשיא בר מנחם —
ש"ס רבנן היא ש"ס של בית מנחם היו
וכו', ומזה הוציא היוחסין שהיה בימי ר'
יהודה.

מנשיא בר מנשה. ערך מנשה בר
ירמיה.

רב מנשה בר עות.

(וביוחסין בר עזת ובדק"ס בר אילת).

נזכר מנהרין יט. אמר שאילתית את
ר' יאשיה רבה בבית עלמין דהוצל, א"כ
היה בזמן רבי בבבל.

רב מנשיא בריה דרבא.

נזכר ביצה ל: וגרסת הב"ח רב מנשיא
אמר שמואל וכן הוא ברפוס ווינציא.

רב מנשה בר שנובל.

כעירובין כט. גורסק בר דרי משמיה

מר בר רב אדא.

בשבת קמ. רב אחא בר יוסף חש ביוקרא דליבא אתא לקמיה דמר עוקבא — אול שאיל בי מדרשא אמרו לו תנא דבי רב אדא ואמרי לה תני דבי מר בר רב אדא וכו'. ולהיוחסין היה הגרסא בר רב אדא בר אהבה, והיא גרסא נכונה מאוד כי אמרו שם א"ל רב חייא בר אבין — שאילתיה לרב אדא בר אהבה. וסתם רב אדא לא היה בדורם אך רב אדא בר אהבה.

מר בר רב אידאי.

נוכר חולין סג. א"ל רב אדא בר שימי למר בר רב אידאי וכו'. וגרסת דק"ס מר בר אידאי, ולגרסתו נוכר יבמות קי: מתקיף לה מר בר אידאי ומקשה על מר זוטרא.

מר בר רב אחא בר רבא.

במו"ק יא: יסופר שהוא ומריון בר רבין היה להו ההוא גמלא דתורא בהרי הרדי, איתרע ביה (במר ביה דרב אחא) מלתא ופסקיה לנמליה, אמר רב אשי גברא רבה כמר בר רבא דר"א עביד הכי.

מר בר אממר.

קבל מאביו ואח"כ ישב עם רב אשי ועזרו בסידור הש"ס כפסחים עד: אמר לרב אשי אבא מגמע ליה גמועי. ובסוכה לב: אמר אבא לההוא הרם שיטה קרי ליה. ושם מא: אמר אבא צלווי קא מצלי, וב"מ סח. אמר אבא עביד הכי, וב"ב קעד. הכי אמר אבא, ובכתובות מג: אמר לרב אשי הכי אמרי נהרדעא, ובשבת מה: אמר משמיה דרבא.

מר בר רב אשי.

בשם זה נזכר בכל הש"ס ואך כשהיה חותם חתם בשם טניומי כב"ב יב: ואיזי היה זה שמו העצמי. הוא קבל תורתו מאביו כקידושין לא: מר בר רב אשי כי הוה דריש בפירקא איהו

מערבא.

בברכות נה. רב תחליפא בר מערבא, ולא שאביו נקרא כן, אך יען שהיה בר א"י, כעירובין נד: כתובות ה. שיספר מעשיות שהיה במערבא (וקראו א"י מערבא יען שהיא למערבו של כבל). וכן מצינו ר' יהודה בר מערבא כסוטה מא: ונמצא בכל הש"ס הלשון במערבא אמרי כידוע.

מפשאה.

בנדרים י: תני מפשאה ופירשי' והרא"ש שהוא שם חכם. ובפ"י הרא"ש שם תני רב יוסף מפשאה, והוא ט"ס ונשתרבה משורה שלפניה שאמרו לעיל תני רב יוסף.

מר.

בסה"ד מביא בשם ש"ל שב"מ שמצינו בתלמוד והאמר מר הוא רב, וכונתו לשל"ה חלק תורה שבע"פ אות וי". ובמדרש תהלים פ"ל ליה א"ר אבא לכך היו אומרים אמר מר שהן קוראין להקב"ה דהוא מריה דעלמא והוא מאיר להם מעותיהם.

מר.

בחולין קה. אמר אבוי אמר לי מר כן מביא בסה"ד, וחשב שהוא שם אמורא, אבל שגגה גדולה היא שהכונה על רבה שהיה רבו דאבוי ונרד בביתו ולכן קראו תמיד בשם "מר" גם שלא בפניו בשבת כב. כג. לה. עירובין מה. סח. פ"א. פסחים קא, סוכה כו; ביצה כח: לו; מגילה ז; גיטין נט; ב"ק ז; ב"מ קז, ב"ב ח. סב: קע, שבועות כח; מנחות לג; וכן קרא לרב יוסף מר שלא בפניו כעירובין ס, וזה ברור.

מר אחא.

נוכר ב"ק קיב. רבינא שהא למר אחא (זרשי זה שמו) תריסר ירחי שתא. ואין ידוע אם היה צורבא מרבנן,

איהו אמר „אבא מרי” ואמוריה אמר:
הכי אמר רב אשי. ובחולין עו: אמר
היה קאימנא קמיה דאבא ואייתי לקמיה
עופא וכו'. ובעירובין קב: אמר הוה
קאימנא קמיה דרבא וצ”ל קמיה דאבא
בגרסת התוס’. ובסוטה לח: אמר אבא
מר בר רב אשי צ”ל אמר מר בר”א הבי
אמר אבא. ובחולין צח. א”ל אבוב לאו
אמינא לך לא תלולל בשיעורא דרבנן.
ושם צו: כשבא רבינא (האחרון) ורב אחא
בר רב לקמיה אמר להם פסק הדין בשם
אביו.

ואביו זכה להכניסו לחופה ככתובות
ח. רב אסי (הוא חבירו דרב אשי) איקלע
לבי רב אשי בהלולא דמר בריה, וברכות
כו. מר זוטרא איקלע לבי רב אשי חוייה
לדוכתיה דמר בר רב אשי דמנח ס”ת
זכו’.

וכשנפטר אביו בשנת תשלח ועל כסאו
ישב מרימר, ישב מר בר רב אשי לפניו
וכל דבר הקשה הביאו אליו כברכות
מה: יהודה בר מרימר ומר בר רב אשי
ורב אחא מדיפתא כרכי רפתא כהרי
הדרי לא הוה בהו חד דהוה מופלג
מחבריה — אתו לקמיה דמרימר א”ל ידי
ברכה יצאתם וכו’.

וכן קבל מרב מרדכי כגימין נמ. שחולק
עם רב ימר אפכוהו ושדרוהו לקמיה דרב
מרדכי א”ל זילו אמרו לבר מר (הוא
רב אשי) לאו הכי הוה עוברא כי הוה
קאי מר חד כרעיה אארעא וכו’.

וכן שקיל ומרי עם רבינא כפסחים
כה: שאשבח לרבינא דשיף לה לברתיה
בנהרקי דערלה א”ל אימור דאמור רבנן
בשעת הסכנה, א”ל האי אישתא צימרתא
נמי כשעת הסכנה דמיא, ולפי הלשון
שא”ל רבינא בדרך פסק אנו רואין שהוא
רבינא חבירו דרב אשי,

אבל מה שמצינו גימין ז. רבינא
אשכחיה למר בר רב אשי דהוה גדיל

כלילא לברתיה א”ל לא סבר לה מר
הסר המצנפת — א”ל דומיא דכה”ג, וכן
ברכות לו. רבינא אשכחיה למר בר רב
אשי דקא זריק אביונות וקאכיל קפריסין
א”ל מאי דעתך כר”ע דמיקל ולעביד מר
כב”ש וכו’, ובמנחות לו: רבינא הוה
קאזיל אבתריה דמר בר רב אשי בשבתא
דרינלא איפסק קנא דחומיה ולא א”ל
ולא מידי כי מטא לברתיה א”ל מהתם
איפסיק א”ל מר בר רב אשי אי אמרת
לי מהתם שריתיה, זה רבינא הוא רבינא
האחרון שהיה צעיר ממר בר”א, והוא
היה דיין בסורא אחר רב אשי אך האריך
ימים רבים גם אחר מר בר ר”א. וזה
שמצינו כתובות סז. רבינא אנביה לברתיה
דרב אשי ממר בריה דרב אשי, וזה היה
אחר פטירת רב אשי וידוע שרבינא נפטר
עוד קודם רב אשי, ולכן בע”כ הוא
רבינא האחרון.

ומה שמצינו מנהדרין עו: א”ל מר
בר רב אשי לרב פפא, הוא מ”הד וצ”ל
רב שימי בר אשי בגרסת דק”ס. וכן
בחולין קח. שהקשה רב ימר בר שלמיה
לאביו, ואביו השיבו הא אמר מר בר רב
אשי הוא מ”ס תיבת „הא אמר” ואביו
לא השיבו כלום, ואך הגמרא מביא תירוץ
מר בר רב אשי לבסוף.

ומיום שנפטר אביו רב אשי בשנת
תשלח בסורא ומלך אחריו מרימר עד
תשמג, ורב אידי בר אבין עד תשס”ג,
ורב נחמן בר ר”ה עד תשסו בכל השנים
הללו אף שבל”ס הרביץ תורה במקומו
אבל לא התערב בעניני הריש מתיבתא
ואך כשנפטר רב נחמן בר”ה והוצרכו
למנות ריש מתיבתא יסופר כ”ב יד:
שמר בר רב אשי הוה קאי ברסתקא
דמחוזא שמעיה להווא שומה דקאמר
ריש מתיבתא דסליק במתא מחסיא מביומי
חתיים, אמר, מאן חתיים מביומי ברבנן
אנא, ש”ם לדידי קיימא לי שעתא קם

ובאגרת דרש"ג ח"ג פ"ד יספר שבימיו היה יוגדר מלך פרס וגזר גזירות רעות על ישראל ובעו רחמי ובלעיה תנינא על משכבו ובטל השמדא.

ממקראי הפרטים מצינו שהיה עשיר כגימין ז. שגדל כלילא לבתו, ובקדושיין ח. שקנה סודר מאמו דרבה מקיבי שוי עשרה ביג'.

ולא מצינו בשום מקום אם היו לו בנים חוץ מבתו, וגם חמותו נזכרה בכורות מד'.

וכפי הנראה הגיע לזקנה גדולה כי חי אחר אביו מ"ב שנה, ועל כסאו ישב רבה תוספאה.

ומה שכתב בסה"ר ששני מר בר רב אשי היו הוא שגנה ואך אחד היה.

מר בר המדורי. ערך בר המדורי.

מר בר חייא.

בחולין מה: אמימר משמיה דר"ג ג' קני הוו—מר בר חייא מתני איפכא, ומוה הוציא היוחסין שהיה בומן אמימר. וכן נזכר ב"ב קסה: אמר הכי שלחו ליה מתם לר' ירמיה.

מר בר ריה דרב יוסף.

היה תלמידו דרבא שאמר תמיד בשמו כשבת מה; ביצה כוז; גימין עב; ב"מ סו, ב"ב קמב; בכורות ד. מז, ובשבת קטו. ששאלו לרבא מ"מ לא אתית לבי אבידן—וא"ל שקשה לו הדרך, ומר בר ריה דרב יוסף אמר אנא מינייהו אנא (מניו הם) ולא מיסתפינא מינייהו, זימנא חדא אויל בעו לסבוניה.

והיה הריש בעירו בומן רב אשי בחולין מח: ההוא מחמא דאישתכח בככרא סבר מר בר ריה דרב יוסף למיטרפא א"ל רב אשי אילו משתכח בבשרא כה"ג הוה מריף מר?

מר בר ישמעאל.

כן טובא ביוחסין שמתקף על ר"ג

בפ'

אתא, אדאתא אימנו רבנן לאיתביה לרב אחא מדיפתא (הביו) כיון דשמעי דקאתי שדור זוגא דרבנן לגביה לאמלוכיה ביה עכביה, הדור שדור זוגא דרבנן אחרינא עכביה נביה עד דמרו בי עשרה, כיון דמלו בי עשרה פתח הוא ותנא ודרש, וזה אחר משך שמונה ועשרים שנה וזה לישוב על כסא אכיו עד שנת השעמ שלש עשרה שנה, והוא בצירוף כל חכמי דורו התעסקו בשכלול הש"ס שסידר רב אשי אביו ולא גמרו.

מאמרו והלכותיו מפוזרין על פני כל הש"ס ומהן כתובות יט: שפסק אמנה היו דברינו אין נאמנין, מודעא היו דברינו נאמנים.

ובחולין יח: אמר פגע בחימי כשרה. ושם נח: ההוא גיבתא דהוה מעברא—סבר מר בר רב אשי לאכשורה א"ל רב הושעיא אמו וכו'. והוא מ"ס וצ"ל א"ל רב שיא כגרסת דק"ס.

ושם עו: אמר כיון דויגי וכו', (ופירש"י שם דקיס"ל כמר בר רב אשי בכל דוכתא בר סתרי מכתב אודיתא כסנהדרין כט: וסיפך שבועה שבועות מא.).

והנה מלכד גדולתו בתורה מצינו חביביתה לת"ח גדלה מאוד עד שאמר שבת קימ. שהוא פסול לצורבא מרבנן לדינא מ"מ דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חובה לנפשיה.

והיא היה המוהל דמתא מחסיא כיבמות עה: ההוא עוברא דהוה במתא מחסיא שפיייה מר בר"א כקולמוס ואכשריה.

ובחולין קה: תספר עליו האגדה שהנהו שקילאי דרו חביהא של יין ובעו לנוח אותבה תחת מרזיבא ושם היו מויקין ושברו את החביות, אתו לקמיה, והוא שמתו אותם בשיפורי אתו לקמיה וספרו לו שלכך שברו החביות יען שהניחו על אונו של המזיק, אך מר בר"א פסק שצריכין לשלם וכן עשו.

לבריה הכי אמר רב ששת — הכי אמר ר"נ.

וכן מצינו אותו עם רב יוסף כשבת לח: קמה: אמר רב יוסף — אמר מר בריה דרבנא אף אנן נמי תנינא.

ור' זירא (הכירו דרבנא) היה חברו כנויר נ: שאר"ז אנא ומר בריה דרבנא תרגמינא (קושיית רבא), ובחולין סג: אמר מותיבנא תיובתא כלפי סנאיה דרבא (ושם משמע שהיה נחבד לרבא).

וכן רב נחומי בר זכריה היה חברו כשבת קל"ו, כריתות ט"ו.

ועל חתונתו היה רב המנונא זומי כברכות לא. א"ל רבנן לרב המנונא זומי בהלולא דמר בריה דרבנא לישרי לן מר וכו' (ובדק"ס גרס סתם רב המנונא והוא נכון מאוד שהוא רב המנונא ת"ח דרב חסדא ומכוון ממש לזמן מר בריה דרבנא).

והיה חסיד גדול כפסחים סח: אמרו מר בריה דרבנא כולה שתא הוה יהיב בתעניתא לבר מעצרתא ופורים וערב יו"הב.

ותפלתו היקרה נשאר לנו לפליטה שהיה אומר אחר תפלתו אלהי נצור לשוני מרע וכו'.

ור"נ בר יצחק אמר עליו ברכות לט:, שבת סא. וירא שמים יצא ידי שניהן ומנו מר בריה דרבנא (ובשבת סא. בריה דרבנא). וברכות נד: יסופר עליו שפ"א אול כפקתא דערבות וצחא למיא איתעביר ליה ניסא איברא ליה עינא דמיא ואישתי, ותו פ"א אול כרסתקא במחזוא נפל עליה גמלא פריצא ונעשה נס ונשתברה הכותל ועל לנה, ותמיד כשהיה בא לאותן המקומות בירך שעשה לי נס.

ושם נז: יסופר כשהיה ממי לבכל (מקום שהיה דר בו נכונדנצ'ר) הוה שקיל עפרא בסודריה ושדי לברא לקיים מה שנא' ומאמאתיה וכו'.

ונזכר בהלכה פסחים קנ"ג, יבמות פו,,

קידושין

בפ' תפלת השחר, ובסה"ד כתב לא מצאתי, וידידי הרב הנאון בעל נחל עדן ישער שבברכות כט. מתקיף רבה בר שמואל על ר"נ והיתה גרסת היוחסין מר בר ישמעאל.

מר בריה דרב סמא בר רב אשי. כן מובא ביוחסין, וכונתו לכתובות סט. ובגמרות שלנו איתא אך בריה דרב סמא בר"א.

מר בר פופידתא מפומבדיתא. בעירובין ס. כששלח רב יוסף לאביי לתקן עירובין לבני קקונאי — אמר אביי דההוא בני תיבנא דה"ל למר בר פופידתא מפומבדיתא ושויה שיוור לפומבדיתא, ומשמע מזה שהיה צורבא מרבנן בזמן אביי.

אבא מר בריה דרב פפא. ערך אבא.

מר בריה דרבנא (או דרבנא). בלי שום ספק אביי רבינא אין זה רבינא חברו דרב אשי. וכבר בארנו בערכו שלא היה סתם רבינא קדמון חוץ מרבינא חברו דרב אשי ורבינא האחרון, לכן נראה לי כי רבינא זה הוא ר' אבינא הנזכר חולין נ. א"ר אבינא אמר גניבא אמר רב, וכדי שלא נטעה ברבינא אחר קראוהו בשם ר' אבינא, רבנא או רבנאי כמבואר בערכו.

ואמו היתה אשה יקרה והשתדלה בכל כחה שבנה מר ילמוד תורה מתוך הרחבה בעירובין סה. שעשתה לו ז' מני לז' יומי שיהא נקי ודעתו צלולה.

הוא היה תלמידו דרב ששת ור"נ כברכות נח: מר בריה דרבנא מסיים בה משמיה דר"נ, ובשבת קח. בעי מר בריה דרבנא מר"נ (כן הוא גרסת ר"ח אך שם איתא בטעות בריה דרב, והיה כתוב בריה דרב' והוא ר"ח דרבנא או דרבנא). ושם פ: א"ל מר בריה דרבנא (ובדק"ס דרבנא)

שמצינו תמיד נזכר מר ינוקא ברישא
משמע כרעת התוס' שמר ינוקא היה
הגדול.

ואם היה אפשר לימר שזה רב חסדא
אינו ר"ח חבירו דרב ששת לא היה קשה
מיד, אך יען שלא מצינו שהיה סתם רב
חסדא אחר, לכן נראה לי שבאמת היו
בני רב חסדא הנודע אך נולדו קרוב
לפטירת רב חסדא והראשון נקרא בשם
ינוקא והשני בשם קשישא, ולכן לא מצינו
בשום מקום שידברו עם אביהם או
שיאמרו הלכה בשמו, וזה יען שלא זכו
להכירו מעולם.

וידוע שרב אשי מלך קרוב לששים
שנה, א"כ אפשר ואפשר שישבו לפני
רב אשי בראשית ימי מלכותו היינו
בשנת הרפב ואז היו אך למעלה מששים
מעט ורב אשי אף שהיה צעיר הרבה
מהן אבל יען שהוא היה הריש ומאיר
הנולה לכן ישבו כל זקני חבמי הדור
לפניו, אבל לא ישבו מר ינוקא ומ"ק
לפניו כחלמידים, וכדמצינו פסחים קז.
א"ל מר ינוקא ומ"ק בדר"ח לרב אשי
זימנא חדא איקלע אמיר (ע"א רבין)
לאתרין ולא היה לן חסדא אייתינא ליה
שיכרא ולא אכריל. וב"מ סו: אמרי
לרב אשי הכי אמרי נהרדעאי משמיה
דר"ג, וב"ב ז: אמריה ליה, נהרדעא
למעמיהו.

וכפי הנראה נפטר מר ינוקא קודם מר
קשישא ולכן מצינו כמה פעמים אך את
מר קשישא עם רב אשי כשבת קוד:
א"ל מר קשישא בריה דר"ח לרב אשי
מי אמרינן כהנים זריון הן ובסוכה ה.
אמר לרב אשי מי סברת גברא באמתא
יתיב וכו', ובתענית כח: אמר לרב אשי
מ"ש הלל דרתי — א"ל השתא — א"ל
הכי קאמינא לך — א"ל רב אשי איכא
ר' יוסי דקאי כוהה.

וביבמות קטו: אמר לרב אשי ומי

חיישין

קידושין לט. מ, ובכולם בשם מר בריה
דרבנא.

וברכות ד: כה; פסחים לג. עז;
מנחות ה: בשם מר בריה דרבנא. וכן
מצינו בשם שניות דמר בריה דרבנא
ביבמות כא: שא"ל רב הלל לרב אשי
לדידי חזי לי שניות מר בריה דרבנא אך
רב אשי א"ל מר בריה דרבנא מי חתים
עליה?

האומרים בשמו מצינו אך רב כהנא
(ובנו רב אשי) שאל ממנו כשבת סג.
(ובדק"ט שם רבנא).

וכה לכן שמסר לו תורתו כשבת פ;
סנהדרין קי: מר בריה דרבנא מהני
לבריה, וברכות ל: כשעבד הלולא לבריה
חזי לרבנן דקא בדחי טובא אייתי כסא
דמוקרא בת ד' מאה זוזי ושבר לפניהם.
וזמה אנו רואין שהיה עשיר מופלג.
ומצינו שבת צד: ר' יוחנן אחוה דמר
בריה דרבנא.

מר הונא בריה דרב נחמיה. ערך

הונא מר בריה דר"ג.

מר יוחנני. ערך יוחנני.

מר ינוקא ומר קשישא
בריה דרב חסדא.

דעת התוס' ב"ב ז: ד"ה מר ינוקא
שהוא היה הבן שנולד בינקותו דרב
חסדא, ומר קשישא שנולד לזקנתו דר"ח.
וקשה מאיר להבין דברידם הלא ידוע
מאגרת דרש"ג ח"ג פ"ג שרב חסדא
נפטר תר"ך לשטרות, ורב אשי נפטר
תשלח לשטרות היינו ק"ח שנה אחר רב
חסדא, ואם מר ינוקא נולד בינקותיה
דר"ח איך יהיה בישיבת רב אשי שהוא
קרוב לשתי מאות שנה? שרב חסדא חי
צב שנה. ורש"י פירש בכתיבת פס:
שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהן
שוה (בשם מר) אלא שהגדול קרוין לו
מר קשישא ולצעיר מר ינוקא. וכפי

המקומות בריה דרב', והמעתיקים כתבו באחד רבא ובשני רבה.

מר ממשכני.

במנחות מנ. שהביא תכלת בשני דרב

אחאי (זשירשי שמו היה מר ממקום משכא, וכן הוא קידושין עב. כ"ד מושכו).

רב מרדכי א.

מצינו שבת צט: בעא מיניה רב מרדכי מרבא (וצ"ל מרבה כגרסת דק"ס) — א"ל מתניתין היא. אתא שייליה לרב יוסף — לאביי א"ל מתניתין היא, אמר לה כולכו ברוקא דהרדי תפיתו, אמרו לו ואת לא תסברא והתנן — א"ל (רב מרדכי) דלמא מתניתין וכו'.

והנה מכל הלשון הזה נראה בבירור שאין זה מלשון תלמיד צעיר עם רבותיו הוקנים אך כמעט מחבר לחבר, א"כ אי אפשר לומר שהוא רב מרדכי שהיה תלמידו דרב אשי כנישין נט..

וכן מצינו אותו שבת נ: א"ל רב מרדכי לרבא מתיב רב קמינא, וזה רב מרדכי היה באמת חברם של אביי ורבא, אבל

רב מרדכי ב.

היה תלמידו דאבימי מהגרוניא תלמיד רבא ואח"כ ישב בישיבת רב אשי ועורו בסידור הש"ס, והיה נכנע תחתיו, וכדמצינו א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא ככתובות קט: ב"מ עז: צוה, ב"ב קעד: מכות יג: וכן אמר לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבא כב"ק צג, ב"מ פ.,

ומצינו חולין קמז. שאמר לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר"ל, וביבמות סד: אמר לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרב הונא, ובגטין פט: אמר לרב אשי הוה עובדא וכו'.

מקומו היה בהגרוניא כמוטה מו: רב מרדכי אלוייה לרב אשי, מהגרוניא ועד

חיישין שמא פינן והתנן — א"ל רבינא לרב אשי ולא חיישין שמא פינן וכו'. ובכתובות פט: הקשה לרב אשי אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה ורב אשי לא השיב לו בלום.

ובגטין נ: נדרים כד, ב"ב סד, ע"ז עא: אמר לרב אשי ת"ש,

ובגמין פו, ב"ק צו: אמר לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר' יוחנן.

וב"ב לח. אמר לרב אשי ואי כורכמא דרישקא זבין ליה מאי ה"ל למעבד, וקאי על דברי רבא.

ובסנהדרין מה: אמר לרב אשי ומי לא בעינן קרא וכו'.

מכל אלו המקומות אנו רואין בבירור דשקיל וטרי עם רב אשי כחבר וגדול הדור.

ואי אפשר לומר כדעת סה"ד שהוא רב אשי הקדמון (מי שלא היה מעולם) כי בב"ב לח. קאי אדברי רבא, וביבמות קמז: עם רבינא ורב אשי. ומה שהקשה בסה"ד מסיכה ת. שהקשה שם רב אשי לרב אשי אין זה אפילו ריח קשישא כי הוא רב אשי שהיה בימי רב אשי כמבואר בערכו.

ומה שמצינו מנחות קט: א"ל מר קשישא בריה דר"ח לאביי הוא מ"ס וצ"ל כגרסת שיטה מקובצת שצ"ל לרב אשי.

ומה שמצינו חולין יח: אמימר בר מר ינוקא אינו בר מר ינוקא בן ר"ח אך כדמוכא בראב"ד בספר הקבלה שהוא בר מר ינוקא בר מר זוטרא וכמבואר בערכו.

מר קשישא בריה דרבא.

נזכר שבת צה. שאשכח לרב אשי דקא מצער מהבלא א"ל לא סבר לה מר וכו'. ושם צו. מר קשישא בריה דרבה מטיום בה משמיה דר' אליעזר (צ"ל אליעזר), וכדפוסים ישנים איתא בב'

רב מרי עתירי צדיקי דהוו עפרא,
ובמגילה י. א"ר יצחק שמעתי — א"ל
אמרת? א"ל לא, אמר רבא (רבה, דק"ס)
האלהים אמרה וגמירנא לה מיניה ומ"מ
קא דרר ביה משום קושיא דרב מרי,
ובפסחים מן, מתוב רב מרי (ע"ל רב הסרא
ויבנה).

רב מרי ב.

תלמידו דרבא כקידושין לב: שרבא
משקי בי הלולא דבריה ודל כסא לר"פ
ולר"ה בריה דר"י וקמו מקמיה, ולרב מרי
ורב פנחס בריה דרב הסרא ולא קמו
מקמיה, איקפד רבא ואמר הני רבנן והני
לאו רבנן, (אך יש גורסין יש רב מרי ורב
פנחס בני דר"ה).

והיה חבירו דרב זבד (תלמיד רבא)
חולק עמו כב"ב צו. קלד, סוטה ט,
ומצינו חולין קיז. א"ל רב מרי לרב זבד
— א"ל עליך אמר קרא וכו'.

וברכות כה. שאל מר"פ, ור"פ השיבו
בדרך שחוק שער שער.
ומצינו זכחים כט: שרב אשי הקשה
לו ומשמע שם שהיה כמו רבו דרב
אשי.

וכן נזכר ב"ק לט: מתרץ דברי אביי,
וביבמות פ. מתיב על דברי רב יוסף,
וכתובות לג: מתקיף אתירוצי דר' יעקב
מנהר פקיד.

ובשבת קנה: קאמר המליצה משח
אורניה (דבלב) וחוטרא אבתריה.

רב מרי בר אבונה, א"ר יצחק פסחים
פנ"ג, חולין קכה..

רב מרי בר איסור גיורא ואמו רחל בת שמואל.

בדבר האמורא הוה נפלה ערבוניא
גדולה וכבר האריך בטה"ד בטיב טעם
ודעת, ואנחנו לרגל מלאכתנו נבאר שאך
אחד היה.

הנה המקור ששני רב מרי בר רחל
היו הוא מפורש שבת קנה. שאמרו שם

רבא

בי כ"פי (וכדאמר שם רב כהנא אלוייה לרב
שימי בר אשי מפום נהרא, וידוע שר"ב היה שם
הרי"ש).

ובברכות לא. איתא רב מרדכי אלוייה
לרב שימי בר אשי מהגרונאי וכו' והוא
מ"ס וצ"ל לרב אשי, וכן גרס רש"י
בגיטין נט. וביצה ו..

והנה אף שמקומו הקבוע היה בהגרונאי
אבל היה הולך תמיד לשיבת רב אשי.
וכן מצינו שבת נ: שהיה ביחד עם
אמימר ומר זוטרא ורב אשי וקרא למר
זוטרא מר. וביצה ו. עם רבינא ורב אשי
וקרא לרב אשי מר.

והוא האריך ימים אחר רב אשי בגיטין
נט. שנחלקו רב יימר ומר בר רב אשי,
אפכותו ושדרות לקמיה דרב מרדכי
(שהיה אז זקן הדור) א"ל זילו אמרו לבן
מר (לבן רב אשי) לאו הכי הוה עובדא
כי הוה קאי מר (רב אשי) חד כרעיה.
ובל"ס היה זה אחרי פטירת רב אשי,
כי אם היה רב אשי עוד בחיים היו
שולחין אליו.

ובסה"ד ערבב שני רב מרדכי ביחד,
והצדק עם היוחסין.

מרי.

רבה מר מרי ברכות מב:.

ר' תנחום בר מרי כתובית פ"ח ה"י.

אבא מרי. ערך אבא.

רב מרי א.

היה תלמידו דר' יוחנן כדמצינו אמר
רב מרי א"ר יוחנן.

ובל"ס היה בבלי ולכן נקרא תמיד
בשם רב מרי, אך עלה לא"י ושם למד
לפני ר' יוחנן, וכן משמע גיטין לד:
א"ל ר' אבא (שהיה בר א"י) לרב אשי
רבי מרי ור' אלעזר קיימי כוותך.

וכימי רב יוסף היה כבר גדול הדור
כב"ב כג. שהקשה אביי לרב יוסף והאמר
רב מרי, ובשבת קנה: אר"ג ולא אמר

אך האמת יורה דרכו ששני מעשיות היו, שהי' בנות שמואל נשבו עוד בחיי אביה דשמואל, אבל זה היה מעשה אחרת, שכבר אחרי פטירת שמואל אירע שנשאת בת שמואל לגוי אחר בשם שמואל ואין ידוע לנו האיך היה המעשה שנשאת לנכרי, ובל"ס קשה לומר שנשאת לו ברצונה. וקרויב מאוד לומר יען שאחרי פטירת שמואל נחרבה העיר נהרדעא כמפורש באגרת דרש"ג ה"ג פ"ב שבשנת תקע לשטרות (שש שנים אחר פטירת שמואל) בא פפא בר נצר ואחרבה, והיתה אז שעת חירום ובא הנכרי וחסף את בת שמואל שנשארה יתומה ונשאה בניוהו והיא השתדלה אח"כ שיתגייר, ונולד להם מרי שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו היתה בקדושה, ובאמת היו אז עולי ימים ככני עשרים.

וכשמת רב יהודה בשנת תרי היה אז איסור כמכתר שנתיו אך לערך כבן ששים, ורב מרי בריה היה אז עוד עול ימים שבל"ס עברו שנים הרבה עד שנולד רב מרי ואיסור נתגייר, וזה שמצינו ב"מ לא: שאיסור ורב ספרא עבד עיסקא בהרי הדרי — אתא לקמיה דר"נ (כן היא גרסת התוס' ב"ב מ. ד"ה קודם).

וכבר בארנו בערך רבא שבפטירת רב יהודה היה אז רבא כבר כבן עשרים, והנה אף אם נאמר שאיסור חי אך שבעים שנה היה אז רבא כבן שלשים, ואפשר שהגיע איסור לנבירות ואז היה לרבא כבר ישיבה פרטית עם תלמידים רבים. וזה שמצינו ב"ב קמט. דאיסור גורא הוה ליה יב' אלפי זוזי בי רבא ורב מרי בריה שהיתה הורתו שלא בקדושה — ואיסור חלה ונמה למות ורצה רבא לזכות בהמעוה. ואמרו שם שרב מרי בריה בי רב הוה ופי' ביוחסין שרב מרי לא היה אז בבית אביו, ולמד כן שהפירוש "כי רב הוה" כלומר שהיה בב"המרה.

ובמחילה

רבא אחיה דרב מרי בר רחל ואמרי לה אביה דרב מרי בר רחל. ללישנא בהרא קשיא הא דרב (וביבמות מה: גוס דרבא) אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסיה דבבל, (א"כ אנו רואין שאביו היה גר) ומשני דלמא תרי מרי בר רחל הוה, ופירש"י שם שלא גרסינן מן ואמריה לה אביה — עד ודלמא תרי ר"מ בר רחל הוה, וכן האריכו שם בתוס' שלא גרסינן ליה ופי' הוא שנכתב בספרים. וכן ליתא בדק"ס, ובתוס' ב"ב קמט. ד"ה רב מרי שרב מרי ברה דבת שמואל אחר הוה (ואינו בן איסור גורא) אבל דעת רש"י ברכות מנ. ד"ה בריה, דבת שמואל שנישבת (ככתובות ננ.) היא היתה אשת איסור שנתגייר, ורב מרי בריה היה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה. וכן פירש"י ב"מ עג:.

וקשה מאוד להבין דבריו הקדושים הלא מפורש בכתובות כנ. כשנשבו בנות שמואל היה אז גם אביה דשמואל קיים שיסופר שם הני שבויותא דאתיין לנהרדעא אותיב אביה דשמואל נמורי בהדיהו א"ל שמואל — א"ל אלו בנתך הויין מי הוית מזולל בהו — הואי כשגנה — ואישתבין בנתיה דמר שמואל ואסקינהו לא"י — ועיילי לבי מדרשא דר' חנינא וכו', ומוה אנו רואין בבירור שזה היה עוד בחיי ר' חנינא שזה היה עוד קודם שמלך ר' יוחנן ושנים הרבה קודם שנפטר רב ושמואל. ואם נאמר שאיסור נשא אחת מכנות שמואל שנשבו א"כ איך יהיה איסור בימי רבא, ולדעת התוס' שכת קנה שרב מרי בריה היה קמן בימי רבא. ובר מן דין הלא מפרש בירושלמי כתובות פ"ב ה"ו כשכאו בנות שמואל לפני ר' חנינא א"ל לרב שמן בר אבא שישא אחת מהן וכן עשה ומתה היא ונשא אחותה ומתה גם היא, וא"כ איך נשא אותה איסור?.

מה שלא הבאתי עד האידנא דסתם משכנתא שתא — א"ל רבא אי הוה ידענא דהוה ממישכן למר לא הוה זכיננא ליה וכו'.

וכן היה עשיר גדול כי ירש מאביו הוין רב כב"ב קמט, ובבכורות ג: יוספר שהיה מקנה אוני בהמותיו לעב"ם כרי להפקיע אותן מדין בכורה ונענש ע"ו שמתו מקנהו, כי הקב"ה מדרקק עם הצדיקים כחוט השערה.

וזכה לאריכות ימים שחי אחר רבא וכדמצינו יבמות צב: שמסר לרב אשי מימרא דאמימר שהלכתא כותיה דשמואל, והיה לערך כבן שמונים כי כבר בארנו בערך רב אשי שגם הוא שימש לרבא.

וזכה להעמיד שני בנים גדולי ישראל בשם מר זימרא ורב אדא סבא שהיו בימי רב אשי בקידושין סה:.

מרי בר איסק.

הוא היה בסורא, ועשיר גדול היה, וגברא אלמא הוה, כמפורש כתובות כו: וב"מ לט: ואביו הלך למחוזא ונשא שם אשה והולידה לו בן, ואח"כ בא הבן לסורא והבע חלק ירושתו ומרי בר איסק א"ל לא ידענא דך, אתו לקמיה דרב חסדא ופסק שצריך ליתן לו חלקו.

ובב"מ כב. יוספר שאמימר ומר זוטרא ורב אשי איקלעו לביסתנא דמרי בר איסק איתיה אריסיה תמרי — אדהכי אתא מרי בר איסק אשכחניהו א"ל לאריסיה אמאי לא איתית לתו לרבנן מהנך שפיראה.

וכן נזכר יבמות כא: רב אשי אמר כגון כלהא רבי מרי בר איסק, ופי' שם בתוס' שתרין מרי בר איסק הוי, אבל אין אנו צריכין לזה, שאפשר שהמעשה היה בסוף ימי רב חסדא וכדמוכח שם שאביו היה אז כבר גדול הדור והקשה לרב חסדא, ורב חסדא נפטר תוך לשטרות, ומעשה השניה עם רב אשי היה

ובמהילה מכבודו הלא מפורש שם בנמרא שהיה שם עם אביו שאמר רבא היאך יכול איסור לזכות הכסף לבנו רב מרי אי במעמד שלשתן (ופירש"י אני ואיסור ורב מרי) אי שלח לי לא אולינא. אבל פשט הפשוט שרב מר כריה "כי רב הוה" שהיה ת"ח, וכן היא בדק"ס הגרסא, ובר בי רב הוה".

והנה אף שאביו היה אדם נכבד אעפ"כ מייחס תמיד אותו ע"ש אמו בת שמואל יען שהיה ת"ח. ובבר הכאנו לעיל שרבא היה כבן עשרים בפטירת רב יהודה, ורב מרי היה אך זקן מסנני שנים אחדות, וזה שמצינו תענית כד: שיוספר רב מרי ברה דבת שמואל אנא הוה קאימנא אגורא דנהר פפא (כשרצה רב יהודה לשלוף מסנאיה) הואי למלאכי וכו', והיה אז רב מרי באמת עול ימים. והיה כמו חבר לרבא ובדמצינו ב"מ עג: שקראו ז"לז מר, ואך יען שרבא היה מגדולי הדור לכן מצינו ברכות מג שרמי לרבא, ובשבת קכד: שאל מרבא, ובחילין קיב: אתא לקמיה דרבא.

והיה גדול כ"כ בעיני רבא עד שיוספר יבמות מה: שרבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל יען שהיתה אמו מישראל, ובשבת קנד. הגרסא רב אכשריה, וכתב בסה"ד שהיה כתיב רב' והכונה רבא ונמחקה הקו ונשאר רב, וחכם עדיף מנביא כי כן הוא בדק"ס.

והיה באמת אדם גדול כדמצינו שאמר משמיה דאביי כב"ב סא:.

ומצינו ממנו הלכה שמוסיף על דברי ר"נ כב"מ קג: דאמר והוא דקני מיניה, ובשבת פח: בענין אנדה שמפרש דברי עולא.

ומרותיו היקרות מצינו ב"מ עג: רב מרי בר רחל משכן ליה ההוא נכרי ביהא, הדר זבנא לרבא, נטר (רב מרי) יב' חודש שקל אנר ביהא אמטי ליה לרבא א"ל

דקדים ספי משתעי אליהו בהרי וכו'.

ר' מרי בר יעקב.

נזכר תנחומא חקת-כב. פדר"כ-לח ;
פס' רבתי פ' פרה, ומדרש שמואל פ"ג-גח.
ר' יודן אמר בשמו.

רב מרי בריה דרב כהנא.

היה בזמן רבא כב"א צא. אמר רבא,
וע"ז אמר רב מרי בריה דר"כ זאת
אומרת וכו'. ובזכחים נה. תני רבא בר
רב חנן קמיה דרבא — א"ל רבא —
אלא מדתני רב מרי בריה דר"כ — א"ל
אביי וכו'.

והוא היה מרא דשמעתתא שנוכר
תמיד בהלכה כביצה ז, סופה ל; ב"ק
כג. כג : (וע"ז מתקף מר זוטרא) שם מד ;
צט, בכורות יב. לג :

מרי בר מר.

ביבמות עו : מצינו אמר רב מרי בר
מר אמר מר עוקבא אמר שמואל, וב"ב
צ. אמר מרי בר מר (כן הוא בדק"ס) פליגי
בה רב ושמואל, ומוה הוציא היוחסין
שהיה בזמן שמואל, ובאמת בימי רב
חסדא היה כבר גדול הדור והיה כחבר
דרב חסדא כעירובין בא. אמר רב חסדא
דריש מרי בר מר מאי דכתיב לכל
תכלה ראיתי קץ וכו'. וכן סנהדרין לח.
א"ר חסדא דריש מרי בר מר מאי דכתיב
וישקד ה' — צדקה עשה הק"בה וכו',
ובגמין פח. איתא המאמר הזה בטעות
דרש מרימר יצ"ל מרי בר מר והמעתיק
החסיר תיבת בר ותיבת מרי מר נתחברו
ביחד ונעשה מזה מרימר.

וכן מצינו אותו עם רבה כמנילה ז ;
רבה שדר למרי בר מר (בשורים) ביד
אביי מלא מסקא דקישבא — הדר שדר
ליה איהו מלא מסקא דונגבלא (ומשמע
מוה שהיה עשיר).

למה נקרא שמו בר מר אם הוא שם
העצמי של אביו או לא, דעת בעל דק"ס

בעירובין

או כשהיה עוד רב אשי אצל אמימר
כתלמיד כמבואר בערכו, א"כ היה לפי
הערך בין מעשה למעשה אך כארבעים
או חמשים שנה ולכן אפשר שחד מרי
בר איסק הוה.

רב מרי בריה דרב אשי.

נזכר ב"מ קג. אבל בדק"ס וברא"ש
גרס אמר רב אשי והוא יותר נכון.

רב מרי בריה דרב ביונא.

נזכר ביצה כח : ומשמע שם שהיה
בזמן רב יוסף.

רב מרי בריה דרב הונא

בריה דרב ירמיה בר אבא.

בכרכות כו. אמר בשם ר' יוחנן,
(ומוה הוציא היוחסין שהיה תלמידו).

ונזכר עירובין מד. אמר מרי בר רב
הונא לא יפטר אדם מחכירו אלא מתוך
דבר הלכה. ובכרכות לא. גרס מרי בר
בריה דר"ה בריה דר"בא והוא ט"ס וצ"ל
בריה דר"ה וכן מחקו הגר"א.

מקומו היה בעיר ברנש כעירובין כא.
שא"ל רב חסדא איתיה מברנש לבי
כנישתא דרניאל — אמאי סמכיתו אכורגנין,
הא אמר אבוה דאבוה (וצ"ל דאבוך) משמיה
דרב וכו'.

רב מרי בר חמא.

נזכר ערכין כא. הקשה רב חסדא,
ואפשר שהיה כתוב בר"ח והכונה בר רב
חסדא ונעשה מזה בר חמא.

רב מרי בריה דרב חסדא.

היה בזמן רבא (גוס) כקידושין לב ;
שרבא מטיקה בי הלולא דבריה, ודל כסא
דר"פ ולר"ה בריה דרב יהושע וקמו
מקמיה, ולרב מרי ולרב פנחס בני
(לחד גוסא) דר"ח ולא קמו מקמיה איקפד
וכו'.

ובכתובות סא. הנהו תרתין חסידו
ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב
חסדא מר קרים ספי ומר מאחר ספי,

והוא היה באמת בזמן רב אשי.
 רב מרי ברה דבת שמואל. ערך
 רב מרי בר איסיר.

רב מרי ברה דבת שמואל בר שילת.
 נזכר כ"ב סא: אמר משמיה דאבוי,
 אבל כבר הוגה ונחקק תיבת בר שילת
 וכן ליהא בדק"ס.

מר טב"י. מני בריה דמרי טב"י, ר"ה
 כב..

אבא מרי ריש גלותא. ערך אבא.

מריון.

ר' יצחק בר מריון סיכה פ"ב ה"ה.
 רבה בר מריון עירובין ימ..
 ר' הנחום בר מריון מעשרות פ"א ה"ב.
 ר' מריון.

בעירובין ימ. א"ר מריון ארי"בל ואמרי
 לה רבה בר מריון בדבי רי"ב, ובסוכה
 לב: א"ר מריון ארי"בל ואמרי לה תני
 רבה בר מרי משום רי"ב, ובדק"ס גרס
 וכן תנא דני ר' מריון משמיה דרי"ב,
 ומצינו פסחים קג. מרתא משמיה דר'
 יהושע, ובדק"ס גרס מרונא משמיה דרי"בל
 ואפשר שהוא ר' מריון.

מריון בר אבין (או רבין).

בזמן רב אשי כמ"ק יא: אמרו מריון
 בריה דרבין ומר בריה דרב אחא בריה
 דרבא הוה לתו ההוא נמלא בהדי הדרי
 — אמר רב אשי וכו'. וב"ב כו. דבי מר
 מריון בריה דרבין כי הוה נפצי כיתנא
 הוה אולא רקתא ומזקא אינשי אתו
 לקמיה דרבינא וכו'.

מרייה.

ר' חייא בר מרייה סנהדרין פ"א ה"ב.
 ר' יוחנן בר מרייה תרומות פ"א
 ה"א.

מרים.

ר' אליעזר בן מרים רו"ר פ"ד ט,
 ובל"ס צ"ל בן מרים.

בעירובין כא. אות ק' שמרי היה בן ר"ה
 בריה דרב ירמיה בר אבא ויען שתלמידי
 ר"ה לא רצו להזכיר שם רבם (אע"פ שזה
 ר"ה לא היה רבו) לכן קראוהו בשם בר מר,
 ואפשר שמוזה הוציא הרמ"בם בה' ממרים
 פ"ו ה"ג וז"ל היה שם אביו או רבו
 כשם אחרים מכנה את שמם (של אחרים)
 ובקידושין לא: בתוס' ר"י הוקן תמה על
 הרמ"בם מאין הוציא דין זה.

ויסופר גיטין פו: שלח ליה ר' אבא
 בר זבדא (מאי) למרי בר מר בעי מיניה
 מרב הונא הלכה כר"א בניטין — אדהכי
 נח נפשיה דר"ה.

וכן הוא ב"ק כא. ששלח לו שישאל
 מר"ה הדר בחצר הנירו שלא מדעתו
 — אדהכי נח נפשיה דר"ה, ורבה בר
 ר"ה השיב לו בשם אביו, ובל"ס ששתי
 השאלות נשאל ממרי בר מר במכתב
 אחד ואך נקבעו כ"א במקומם.

מרי בר מר עוקבא.

אמר שמואל כן הוא חולין מנ: אבל
 הוא מ"ס וצ"ל מרי בר מר אמר מר
 עוקבא, וכן הוא ביבמות עו, וכן הוא
 בכל הדפוסים הישנים ונשמט בדפוס
 בנכונשתי במעות כדמוכא בדק"ס חולין
 מנ: אות ת'.

רב מרי בריה דרב פנחס

בריה דרב חסדא.

היה בימי רב אשי כב"ק קיו. ההוא
 נברא דאנסוהו עכ"ם אחוי אחמרא דרב
 מרי בריה דר"פ בריה דר"ח — אתא
 לקמיה דרב אשי פטרינהו — אותיביה ר'
 אבהו (וצ"ל ר' אבא) לרב אשי וכו', וב"ב
 קמא. תור"ה לדירי משמע שהיה גרסתם
 כב"ק קיו. רב מרי ורב פנחס בניה דר"ה,
 אבל יותר נכון גרסא שלנו, שלרב חסדא
 היה באמת שני בנים בשם רב מרי ורב
 פנחס אבל היו בזמן רבא כקידושין לב:
 וזה רב פנחס היה לו בן בשם רב מרי

אבא שאול בן אמא מרים כתובות פו..

מרים בת בילגה.

מפורש בתיספתא סוף סוכה ובנמרא שם (שנימי מלכות יון קודם שעמדו התשמונאים) שנשתמדה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יון וכשנכנסו יונים להיכל באתה מרים ומפחה לה על גגו של מזבח א"ל לוקוס ולוקוס אתה החרבתה את נכסיהם של ישראל ולא העמדתה להם בשעת צרתן, לפיכך משמרת בילגה לעולם כבעתה קבועה וחלונה סתימה.

ובלגה לא היה שם אביה אך הוא אחד מכ"ד משמרות שהיו במקדש ומשמרת בלגה היתה הט"ו כמפירש בד"ה איכד. והיא היתה ממשפחתם.

מרים (בת העשיר הגדול נקדימון בן גוריון). כדמוכא באיכ"ר פ"א ימח שפסקו לה חכמים ה' מאות דינרי והב לקופה של בשמים בכל יום וקללה אותם כך תפסקו לבנותיכם, ואח"כ ראה איתה ר"א בר"צ שהיתה מלקטת שעורים מתחת טלפי סוסים בעניו. והמעשה מוכח בכתובות סו: אך שם איתא בלי הזכרת שמה אך בשם בת נקדימון בן גוריון, ובירושלמי שם ספ"ה אמרו מרים בתו של שמעון בן גוריון וכו', והוא נקדימון כידוע שלא נקדימון היה שמו העצמי כהעניית כ..

מרימר.

הונא מר בר מרימר ב"מ פא..
יהודה בר מרימר ברכות מה:.

מרימר

בדבר האמורא הוה נפל טעותים רבים, ביוחסין מביא מרימר ור' אבא בר זבדא תלמידי ר"ה, ובכה"ד כתב לא מצאתי והצדק אתו, ולהיוחסין עינו הטעתה מה שאמרו גיטין פו: וב"ק כא. שלח ליה ר' אבא בר זבדא למרי בר מר בעי מיניה בר"ה והיה גרסת היוחסין ששלח למרימר, ומעות כוזה הטעה גם את סה"ד

לומר שהיה מרימר קדמון יען שמצא גיטין פה, אמר רב חסדא דריש מרימר ולא עיין בסנהדרין לח: שצ"ל דרש מרי בר מר.

אבל מה שכתב ביוחסין מרימר ומר זוטרא תלמידי רב הונא צדק בזה ואך טעות קטן נפל בדבריו וצ"ל מרימר ומר זוטרא תלמיד ר"ה וקאי על מרימר, אבל אין זה ר"ה תלמיד רב אך רב הונא אבי רבינא האחרון, וכבר בארנו בערך רבינא ב' שאביו היה נקרא בשם ר"ה והיה גיטין דרבינא חבירו דרב אשי, ובנו רבינא נשאר יתום קטן ונקרא פ"א בכתובות ק: בשם רבינא זוטרי, ומרימר קבל מאביו רב הונא, וזה שמצינו נדרים ס: אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב יוסף, ושם צ. א"ל הכי אמר אבוך משמיה דרב פפי. אבל רבינא הראשון היה זקן הרבה ממרימר כיבמות עה: א"ל רבינא למרימר הכי אמר מר זוטרא משמיה דר"פ — ורבינא לשבושי למרימר הוא דבעי (ופירש"י לידע אם מחודד הוא להשיב על שאלתו) ולשון זה מצינו אך מרב לתלמידו.

וכן קבל מרב דימי כגיטין יט: שאמר משמיה.

וכן אמר למר זוטרא פסחים ק. אנא איקלע לפירקיה דרב פנחס בריה דרב אמון, אבל מר זוטרא היה קשיש ממנו שמר זוטרא שמלך בפומבדיתא נפטר תשבו לשמרות היוני טו' שנים קודם מרימר, ולכן מצינו סוכה מה. שאמר מרימר משמיה דמר זוטרא.

ועם רב אשי היה כחבר גמור ולכן אמרו ברכות ל. א"ל רבנן לרב אשי ולעביד מר כמרימר ומר זוטרא.

וכשנפטר רב אשי בסורא בשנת תשלח ישב על כסאי מרימר כמפורש בספר הקבלה לראב"ד, עד שנת תשמג, וכן מוכח ביוחסין השלם מאמר שני דור

השביעי

לסורא קמיה דמרימר ונחית קמיה שליחא דצבורא וכו'.

וכן ביצה כ"ג, שבועות ד: הקשה למרימר.

וב"מ עב: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא א"ל רבינא אלא הא דאר"י — א"ל הכי השתא.

ושם קד. מרימר מגני שבחא א"ל רבינא למרימר והתניא — לא קשיא.

וכן גיטין יט; חולין קלב. אמר רבינא אמר לי מרימר.

ובכורות נא. הקשה רבינא למרימר, ורבי ריבויי דריש — א"ל אין.

ומרימר מסר לרבינא מה שקבל מאביו רב הונא שמת בילדותו כאשר הבאנו לעיל.

ומכל זה' אנו רואין שישב לפניו שנים הרבה והיה תלמידו המיכהק, ואי אפשר למעות שהוא רבינא חבירו דרב אשי, יען כי רבינא זה נפטר עוד קודם רב אשי והיה קשיש הרבה ממרימר וכמבואר לעיל.

והנה אחרי שבארנו בראיות ברורות שמרימר היה הריש בסורא צריכין אנו לבאר מה שכתוב באגרת דרש"ג ח"ג פ"ד שאחרי פטירת רב אשי מלך רב יימר ומת תשמג כן הוא בכל הנוסחאות (חוץ באגרת הגדפס ביוחסין שם נלקה בחסר ולא נזכר לא רב יימר ולא מרימר), ומזה הוציא החכם גרעין בח"ב צד 448 וז"ל אהרי מות רבנא אשי בחרה ישיבת סורא את אמימר או מר יימר (וגם מרימר) ומלך עד שנת תשמב. וכן שם צד 366 בניין א' יאמר שמר יימר הוא אמימר, ומעה מעות גדול שערבב שלשה אמוראים שונים ועשאן אותן לאחד, פי אמימר או אפשר להיות רב יימר או מרימר כי אמימר היה רבו דרב אשי ונפטר קודם רב אשי כמפורש ב"מ סח..

ואי אפשר לומר שהיא אמימר בריה

השביעי מספר דורות עולם שמרימר מלך אחר רב אשי, והאמת בן כי מפורש פסחים קיז: רבינא איקלע, לסורא קמיה דמרימר, ובעירובין ח. מרימר פסיק לה לסורא באיזולי.

וכן סיכה יג: דרש מרימר הני איסורייתא דסורא מסכנין בהו.

וכן שם טו: מרימר אמר אפילו שמיני ספק שביעי מותר, בסורא עבדי כמרימר.

וכל חכמי הדור באו אליו לשמוע פסקי הלכותיו כברכות מה: יהודה בר מרימר ומר בר רב אשי ורב אחא מדיפתא ברכו דיפתא בהרי הדדי לא הוה כהו חד דהוה מופלג מחבירו לברוכי להו יתבי וקא מיבעי להו — אתו לקמיה דמרימר אמר להו ידי ברכה יצאתם וכו', וזה היה אחרי פטירת רב אשי והוא היה הריש מתיבתא בסורא ולכן באו אליו לשאל הדין.

וכן חולין מג. ההיא יתירתא דאתאי לקמיה דמרימר, הוה יתיב רב אחא (מדיפתא) אבבא א"ל (רב אחא להמכת) מאי אמר לך א"ל אכשר ניהלה א"ל הדר עיילה קמיה, א"ל (מרימר להמכת) זיל אימא למאן דיתבי אבבא וכו', (ובסנה"ד שג: בזה נחשב שרב אחא אמר למרימר).

ורבינא האחרון היה תלמידו המובהק כשבת פא: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא איתביה רבינא — א"ל הכי השתא.

ושם פו: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא א"ל רבינא ניתנה קאמרת — א"ל ראויה קאמינא.

ושם קכט. א"ל רבינא למרימר, מר זוטרא מתני לקולא ורב אשי מתני לחומרא הלכתא כמאן א"ל הלכתא כמר זוטרא, וזה היה כל"ס אחרי פטירת רב אשי.

וכן פסחים קיז: אמר רבינא אנא איקלע

הרש"בם פירש ר' מרינוס משמו של ר' יוחנן, וזוה הוציא במה"ד שהיה תלמידו דר' יוחנן, אבל באמת הוא תוספתא והיה תנא.

ומפורש בירושלמי שבועות פ"ו ה"ב שהיה בזמן רבי דאמרו שם ר' מרינוס היה ערב לכלתיה בפני הדיינין ר' חמא אבוי דר' הושעיא ובר קפרא — ושאלו לר"ח רבה, ור"ח שאל לרבי.

ומצינו שהיה לו בן בשם שבתאי כב"מ יו. אמרו כי הא דשבתאי בריה דר' מרינוס כתב לה לכלתיה איצטלא דמלהא — אתא לקמיה דר' חייא וכו'.

ר' מרינוס בריה דר' הושעיא רבה. נזכר בירושלמי גיטין פ"ד ה"ו חולק שם עם אביו, ובר פ"צא"מ ר' חנינא ור' מרינוס תרווייהו בשם אבא נהוראי, ונזכר שהש"ר פ"די"ב ושם ר' מרינות (וצ"ל מרינוס) בר' הושעיא.

ומצינו ר' אלעזר בר' מרינוס איכ"ד ספ"ב.

ובמה"ד עשה ממנו ג' ערכים וערכב התנא והאסורא יחד, ובאמת אינן אך שנים.

מרתא.

אבא בר מרתא שבת קכא :
ר' יצחק בר מרתא פסחים לג :
שמואל בר מרתא או ר' שמואל ברכות כה ; פסחים קיג :.

מרתא

מצינו פסחים קג. מרתא משמיה דר' יהושע אמר ניה"ק, והוא נזכר שם עם לוי ומר בריה דרבנא, ולא נודע מי הוא מרתא ומי הוא ר' יהושע, ויותר נכון נרסת דק"ס שם אות ז', מרונא משמיה דר'י"כל, ומתיבתא מרונא נשתכש ל"מרתא שנתחברו ה"יו והנ"ן ונעשה מזה ת"יו, והוא באמת מריון שאמר בשם ר'י"כל עירובין יט..

דמר יונקא בן רב חסדא כדעת בעסה"ד ערך אמימר, כי מפורש באגרת דרש"ג ח"ג פ"ד שאמימר זה נהרג השפא היינו ענ' שנה אחר רב אשי.

וכן אי אפשר לומר שמרימר הוא רב יימר (כי כו יימר לא נמצא כלל) כי מפורש שבת קמה: רב יימר אכשר עד מפי עד לבכור קרי עליה, "מרימר" יימר שרא בוברא, וכן פסחים ק. א"ל מרימר ואיתימא רב יימר למר זוטרא.

וכן רב יימר אי אפשר להיות אמימר כי מפורש שבועות ל: רב יימר ידע שהדותא למר זוטרא אתא לקמיה "דאמימר". וב"ק עמ. בעי אמימר תקנו משיכה בשומרים או לא, אמר רב יימר ת"ש.

אך האמת כמו שבארנו, ובאגרת דרש"ג בלי שום ספק צ"ל תחת רב יימר, מרימר, וכמפורש בכמה מקומות שמרימר היה ריש בכורא ועל רב יימר לא מצינו בשום מקום שהיה בסורא.

והניח אחריו בן גדול בתורה את יהודה שהיה חבר למר בר רב אשי כמפורש ברכות מה; אבל יהודה בר מרימר הנזכר כתובות נב: הוא קרמון כמבואר בערכו.

מרימר בר חנינא.

בזמן רבא כב"מ צו. שאוגר כודנייתא בי חוואי נפק לדלויי מעונה בהדייהו פשעו בה ומית אתו לקמיה דרבא.

מרינא. ערך בר מרינא.

ר' מרינוס, (תנא דברייתא).

נזכר כתובות ס. תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת, ובנדה לו. תניא ר' מרינוס אומר אין לידה וכו', ובתוספתא מהרות פ"ז נכנס לבקעה בימות הגשמים וזימאמה בשדה פלונית, אמרו לפני ר' אליעזר הרי הוא של יחיד, פירש ר' מרינוס משמו כל שיש לה שם כפ"ע. והתוספתא מובא בקצרה ב"ב נו. ופ"י

בפרש של בהמה ואיכא דאמרי שמצאה גרוגרות דר' צדוק ואיתניסא, וקודם מתי לקחה כל כספה וזהבה והשליכה לחוץ ומתה, ור"ב קרא עליה הרכה כך והענינה, ובאיכ"ר פ"א"מו מוכא המעשה בשיבושים הרבה ע"ש.

משה בר עצרא הכהן.

ב"ב קער: יסופר שהיה ערב דכלתיה ורב הונא בריה צורבא מרבנן הוה ורחיקא ליה מלתא, אמר אבוי—שיגרש את אשתו ותגבי כתיבתה מאבוי (שהיה ערב), לסוף אנלאי מלתא דכהן הוא וכו'.

מישולם (משולם בן זרובבל, ד"ה א' פ"ג"ט). ר' יוסי בן המשולם ואחיו ר' יוחנן (תנא) גיטין סב, וכתוספתא דמאי גרס תחת ר' יוחנן ר' נתן.

ר' משין בר נגרי.

בב"ר פ"פכ"ד. ר' יודן ור' איבו ור' משין בר נגרי בשם ר' יוחנן, ויש גורסין בר נגרי.

רב משרשיא.

היה תלמידו הגדול דרבא, אותיב לרבא כשבת קנר, ובחים ט; שאל לרבא כגיטין צ, הקשה לרבא בעירובין מו. סח, גיטין כה, סוטה ג, ב"ב קלא, אמר משמיה דרבא כיבמות לו; ב"ק ה, ב"ב צ: קמה: קנא: קנו.

וכן אבוי היה רבו המובהק בקידושין לג. שאבוי הוה רכיב חמרא—ויתיב רב משרשיא ורבנן. ולא קמו מקמיה א"ל אבוי ולא רב מובהק אנא? אבל אפשר לומר שלא היה רבו אך יען שאבוי היה הריש מתיבתא בפומבדיתא לכן א"ל ולא רב מובהק אנא, אבל לא אמר ולא רבכם אנא.

חבריו היו רב פפא כשבת קנר; עירובין מו. שאותיב לרבא ור"פ משני, ומ"ק יב. אמר רב משרשיא על דברי ר"פ וכי ליכא מתא וכו'.

מרתא אחי ר' חייא.

בסנהדרין ה. אמרו, איבו (אבי רב) וחנא (אבי רבה) ושילא ומרתא ור' חייא כולו בני אבא בר אחא בר סלא (או כרסלא) מכפרי הוו.

וב"ב נב. דביתו דרבה בר חנא כי קא שכבה אמרה הני כיפי דמרתא ובני ברתא אתא לקמיה דרב וכו' ופי' הרש"בם שהוא אחיו דר' חייא, אבל ר"ג פירש שהוא שם אשה.

מרתא בת בייתום.

היא היתה עשירה גדולה בירושלמי כתובות ספ"ה שפסקו לה חכמים סאתים יין בכל יום והיתה אז מניקה וקללה אותם כך תתנו לבנותיכם.

ועשירותה גדלה כ"כ עד שהיתה לשיחה בפי הכל ככתובות קד. א"ל אבוי לרב יוסף—ומרתא בת בייתום עד כה' שנין?

והיא היתה בזמן ינאי המלך בן יוחנן כה"ג, ושמעון בן שמח היה או נשיא הסנהדרין, וכשהיתה אלמנה נתארסה ליהושע בן נמלא, ונתנה לינאי המלך תרקבי דדינרי והקים ליהושע ב"ג לכה"ג ואח"כ נשאת לו כמפורש יומא ית. ויבמות סא, וזה יהושע ב"ג זכור לטוב כמבואר בערכו.

ולה היה בן (מיהושע ב"ג) בעל כח גדול כסוכה נב: אמרו בנה של מרתא בת בייתום היה נומל ב' יריכות של שור הגדול שלקות באלף כסף ומהלך עקב בצד נדל וכו'. ויש

מרתא (או מרים) בת בייתום

שהיתה ג"כ עשירה גדולה והיא היתה בשעת המצור בירושלים לפני החורבן כאשר יסופר עליה גיטין נו. מרתא בת בייתום עתירתא בירושלים הואי (ובשעת המצור) שלחה עבדה לקנות לחם ולא מצא ויצתה בעצמה למצא איכל ונבדקה רגלה

ובנו למד לפני ר"פ כעירובין מח. שא"ל לבריה כי עיילת לקמיה דר"פ בעי מיניה, כי אתא בריה לקמיה דר"פ א"ל אי דייקינן כולי האי לא היה תנינן, וכן רב יוסף בריה דרב עילאי היה כחבר לו כסוכה כו, שא"ל ערבך ערבא צריך.

וכן רבינא שניהם למדו לפני רבא כיבמות לו.

ונזכר בהלכה שבת יא: יד. קלג. קלה: עירובין ז. מו, יומא סמ, סנהדרין קי:

ורב כהנא היה חמיו כב"ב צו:

והניח אחריו שלשה בנים ת"ח וכולם ישבו לפני רב אשי, רב יצחק כנור מ; רב חמא כחולין יז; רבא כנור מ; ואפשר שהוא בעצמו היה המסיע לרב אשי ליכר וישיבתו הגדולה במתא מחסיא וזה מצינו בהוריות יב. דבריו היקרים שאמר לבניו כי בעיתו מיעל ומיגמרי קמי רבייכו גרסו מתניתא — וכי יתביתו קמיה הוו לפומיה, וגרסו על נהרא דמיא, ותיבו אקילקלי, דמתא מחסיא ולא תיבו אפדני דפימבדיתא, טב גלדנא סריא דמתא מחסיא למיכל, סכותחא דרמי כיפי, וזה יען שהוא בעצמו היה כבר זקן ולא היה יכול ליקח חלק עם רב אשי לכן צוה לבניו וחיבב עליהם מקים המתכותא החדשה.

ופטירתו נזכרה מו"ק כה: כשנפטר רב משרשיא מעון דיקלי שיצי (קוצים).

רב משרשיא בריה דרב אחא.

ערך רב משרשיא בר בריה הרב אחא.

רב משרשיא בר בריה דרב אחא בר רב.

בסנהדרין עי. מחלוקת רבינא ורב אחא בר רב [פוסר], אמר רב משרשיא מ"ט דאבוה דאבא דפוסר וכו'.

ובחולין מט. רב אדא בר נתן אמר תלינן (וגרסת דק"ס רב אחא בר רב זכנ הוא בר"ה, וכן ברש"י איתא רב אחא), מר זוטרא בריה דרב מרי אמר לא תלינן, א"ל רב משרשיא כוותיה דאבוה דאבא מסהברא. ובחולין סו. מצינו א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא, וצ"ל רב משרשיא בר בריה דרב אחא, כי רבינא זה היא רבינא האחרון בר ר"ה שנשאר יתום מאביו וכדאמרו שם שא"ל רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול ולזה רבינא הקשה רב משרשיא, וכן הוא דעת דוה"ר ח"ג נ. שצ"ל בר בריה.

ואפשר שזה רב משרשיא הוא הנזכר באגרת דרש"ג ח"ג פ"ד שבשנת תשפ"א בשבת במבת אתסרו רבנא אמיטר בר מר ינוקא והונא בר מר זוטרא ריש גלותא ומשרשיא בר פקוד ונהרגו ב"ח בו, ובספר הקבלה להראב"ד נזכר בשם רב משרשיא.

רב משרשיא בריה דרב אידי.

נזכר גיטין לו: אחר דברי אבין, ובע"ז יג. מתוך דברי ר"ל.

רב משרשיא בריה דרב (צ"ל ר"ה) אמי. בקירושין ה. אמר לר' אסי אסברא לך טעמא דר' יוחנן, ואפשר שצ"ל להיפוך שר' אסי א"ל אסברא לך, כי ר' אסי היה חברו דר' אמי. ונראה שזה רב משרשיא נזכר ר"ה פ"ד ה"ח שאמר ר' משרשיא בשם ר' אידי.

וכן נזכר כ"ב פה: שמתוך כגון שהיה בעלה מיכר קלתות, אבל הסאמר הזה בנימין עת. ושם רב משרשיא בריה דרב דימי.

רב משרשיא בריה דרב דימי. נזכר גיטין עה.

רב משרשיא בריה דרב חייא.

נזכר ב"ב פב. אחר דברי רב אשי, ואולי

ר' יוסטאי בר' מתון יומא ל:.

ר' מתון.

נזכר ב"ק צו. ר' מתון ארזי"בל וכן צ"ל בסיכא לב, וכן הוא ברק"ם.

ובירושלמי מ"ק פ"ג ה"ו בעיר' מתון קימי ר' יוחנן, א"ל מתון מתון.

ובסנהדר' הקשה הלא מצינו ברכות כ. דמתון שם אישה דעב"ס, אבל אין שום קישיא כי שם מתן נמצא בירמיה לח, ואם איזה נכרי קרא גם לבתו בשם זה לבן אסור לנו לקרא?

מתאי.

ר' אסי בן מתאי ילקיט פנחס רמו תשעו.

ר' יהושע בן מתאי ערוות פ"ב מ"ה.

ר' יוחנן בן מתאי ב"מ פ"ו מ"א.

ר' מתאי בן חרש, (תנא דמתנתיון).

ערכוביא גדולה נפלה בדבריו התנא הגדול הזה וגרסאות שונות, ואנחנו נשתדל לכאד הגרסא האמיתית.

הנה ביומא פ"ו. שאל ר' מתאי בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה, "ברומי" שמעת ד' חלוקי כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש.

ובירושלמי יומא פ"ח ה"ו וסנהדרין רפ"י שאל רמ"ב את ר' א"ב, "בישיבה" שמעת ד' חלוקי כפרה וכו'.

ובשביעית פ"א ה"ו ובמנורת המאור חתימת נר א' העתיק מיומא שאל רמ"ב את ר' א"ב, "בישיבה" ולא, "ברומי".

ובמכילתא יתרו פ' לא תשא, מפני ד' דברים אלו הלך רמ"ב את ר' אלעזר (הקפר) בן עזריה ללודיא, א"ל רבי שמעת וכו'.

ובאבות דר' נתן פ"כט"ה איתא על ד' חלוקי כפרה הלך רמ"ב את ר' ישמעאל בן אלעזר הקפר ללודקיא וכו'.

ומכל אלו הגרסאות ניכל לברר שהגרסא

הנכונה

ואולי צ"ל בריה דרב אחא ומתיבת אחא נעשה חייא.

רב משרשיא בר חילקאי.

בכתובות ק. רב כהנא היה בדיה שכרא דרב משרשיא בר חילקאי יתמא וכו'.

רב משרשיא בריה דרב נתן.

כפסחים קטו. אמר לרבינא הכי אמר הלל (אמורא) משמיה דגמרא.

משרשיא בר פקוד.

ערך רב משרשיא בר בריה דרב אחא בר רב.

רב משרשיא בר רב.

כן מביא היוחסין שהיה בזמן ר"ה בריה דרב יהושע ספ' עושין פסין, ובסנהדר' כתב שלא מצינו, אבל הצדק עם היוחסין כי בעירובין כה אמר להו (לרבנן) רב אבא (אבוה) דרב בריה דרב משרשיא, וגרסת דק"ס נכונה מאוד שגורס רב, אבוה דרב משרשיא בריה דרב, ובחנם מחקי תיבת אבוה, ונמצא בש"ס כמה פעמים לשין זה כפסחים קטו: רב נתן אביה דר"ה בריה דרב נתן, וכן הגיגה ה: כדיתית בה: ולהיוחסין היה הגרסא הזאת, והיא אמר בשם רבא, ועליו אמר אמיר והוא דהוין וכו', א"כ היה כאמת בזמן ר"ה בריה דר"ה שהיה ג"כ תלמיד רבא.

רב משרשיא בר רבא (רבא).

כחולין נ. התפאר רבא עמו ואמר חבים ברי במרפות כר' יוחנן. ובספר אוצר ישראל מציין קידושין לג. והוא טעות.

רב משרשיא מתוסנייא.

נזכר יבמות כא: שלח לרב פפי ולמרנו רבינו וכו'.

ר' מתון, (שפטיה בן מתן, ירמיה ע"לחיא).

ר' דוסתאי בר' מתון (תנא) ברכות ז:.

תלמידיו לר"ם בן חרש חכים ליה בן יוחאי? השיב להם ששמע זאת מר"א בר' יוסי. וכן אמרו יומא נג: ששאל את רשב"י ברומי וכי מאחר שר"א מלמדנו — מה אתה אומר.

ור' אלעזר בר"י שהיה שם עם רש"בי קבל ממנו הלכה מה שאמר בשמו כיומא פד: עוברת שהריחה מאכילין אותה (ביר"ה) עד שתשוב נפשה, ומי שנשכו כלב שומה מאכילין אותו מחצר כבד שלו, והחושש בפיו ממילין לו סם בשבת.

ועין שהיה רחוק מאוד מבית הועד דא"י לכן לא נשתייר לנו ממנו הלכות מרובות במשנה כי נזכר אך כיומא פ"ח מ"ו הדין שספק נפשות דוחה שבת.

ובאבות פ"ד מ"ו מאמרו היקר היו מקרים בשלום כל אדם והיו זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים, וזה יען שהיה ברומי ליסוד מונח להרומאים היו ראש לשועלים ולא תהי זנב לאריות כירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ח, לכן אמר הוא שהאמת אינו כן.

אבל בגמרא בכרייתא נזכר הרבה פעמים כיומא פד. שלשה דברים אמר ר' ישמעאל בר' יוסי מה ששמע משום ר"ם בן חרש מקיוון דם לסרוכני בשבת (ושם ברש"י ה"ג — אר"א בן עזריה משום ר' מתיא בן חרש והוא מ"ם וצ"ל בכגמרא).

וביומא ד: לענין משה עלה בענין נזכר אחר ר' נתן, והסאמר הזה מובא בריש אבות דר"ג וקרא שם לר' נתן רבי (והוא כמו מר).

וביבמות סא. חולק ער ר"א ור"ע, ובירושלמי מגילה פ"א ה"ב אמרו משמו מנצפ"ך הלל"מ.

ובמסכתא בא פ"ה דרשה ממנו על הפסיק ואעבור עליך.

ובתנחומא (ביובער) בהוספה לפ' חקת מובא ממנו מעשה נורא, ונביא בקצרה. מעשה היה בר' מתיא ב"ח שהיה עשיר

הנכונה היא בירושלמי שבועות, ונתוסף תיבת "בישיבה" כיומא וסנהדרין שם, יען שירעו שרמ"ב היה לו ישיבה, וכן בכבלי יומא שמשם העתיק במנורת המאור לא היה כתוב "ברומי" ואך יען שירעו שהיה ברומי חשבו גם ששאל את ר"א בע כשהיה ברומי, אבל האמת כשהיה ר"א בע ברומי אז לא היה רמ"ב שם כי היה חברו דרש"בי, וכאשר נבאר.

רבותיו היו ר' אלעזר כדמשמע יומא נג: שאמר לרש"בי וכי מאחר שר' אלעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון לבבל גלה.

ור"א בע כדמביא לעיל.

וכן מצינו במס' גרים שאמר משום ר' ישמעאל.

וקרוב מאוד לומר כשהתחילו הגזירות דחידרבן ביתר על אותו הזמן נאמר בספרי ראה ננג מעשה בר"י בן בתירא (השני שהיה נ"ב אח"כ ננצ"ב) וחנניא ב"א ר' יהושע ור' מתיא ב"ח ור' יונתן שהיו הולכין חו"ל והגיעו לפלמיס וזכרו את א"י — וחזרו למקומן. אך אח"כ הלך לו חנניא באר"י לבבל, ור' מתיא בן חרש הלך לו לר' ישמעאל ושם מצא את ר' יאשיה, ולכן מצינו ריש אבות דר"ג מעשה בר' יאשיה ור' מתיא ב"ח שעסקו בתורה, פירש ר' יאשיה לר"א א"ל, רבי, (והוא כמו מר). ואז הלך ר' מתיא ב"ח לרומי ויסד שם ישיבתו הגדולה וכמפורש סנהדרין לב: אחר ר' מתיא ב"ח לרומי, ועין שחשב שם את ישיבתו בין ישיבות גדולי עולם בזמנם, הוציא מזה בהגהות מיימוניות ברמ"בם ה' סנהדרין ספ"ו שבימיו לא היה ב"ד גדול ממנו.

ואח"כ כשהתקבצו שנית חכמי אושא ורש"בי יצא מן המערה יסופר במעילה יו. ששלחו את רש"בי ור"א בר' יוסי לרומי לבטל הגזירות מצינו שר' מתיא ב"ח שאל לרש"בי ברומי, וכששאלו

מתנא—מתנה.

רב אדא בר מתנה ברכות כג.
 רב אהרבי בר מתנה שבת ס.
 ר' אמי בר מתנה ברכות מג.
 רב חיאי בר רב מתנא נדה ס.
 רב טיבי בר מתנא ר"ה ימ.
 רבה בר מתנה שבת כא.

מתנה.

בהגהות ר"ש שלום ביוחסין מביא שראה במגילת סתרים למר נסים גאון שהיו לר' יוחנן עשרה בניס, וכולן מתו ונשאר לו בן אחד בשם רב מתנה ושלוהו לכבל ללמוד לפני שמואל והיה חבר לרב יהודה, ואולי הוא סתם רב מתנה.

רב מתנה—מתנא א).

הוא היה תלמיד מובהק דשמואל כעירובין ו: שאמר ברדיו היה עובדא ואתאי לקמיה דמר שמואל. וכן רב מתנה אמר שמואל כברכות לו, עירובין ו: חגיגה כג, כתובות מג; מנחות לג: מ: נדה כג, ברכות פ"א ה"ה. והיה גדול כ"כ בעיני רבו עד שא"ל שמואל מכות ג: לא תיתוב אברעיך עד מפרשת לי להא שמעתא, ובחולין מח. בעא מיניה רבה בר חנא משמואל—א"ל בשרה, א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מנדוין דברר דאמר רב מתנא וכו'.

וכן קבל הרבה מרב כדמינו רב מתנה אמר רב כשבת כא. (לגוס דק"ס) כד. כמ, כתובות מג: סב; ב"ק נו; ב"מ לו, מגילה פ"ב ה"ה, מכות פ"א ה"ה. וכן אמר בשם אבוה דשמואל ולוי כשבת קח; מ"ק כו; מכות פ"א ה"ב, וחולק שם עם מר עוקבא. ורב יהודה היה חברו הגדול כמפורש קידושין ע: שא"ל רב יהודה לר"נ הא איכא רב מתנה דקאי כוורי, רב מתנה

לא

וי"ש וכל ימיו עסק בתורה כר' מאיר רבו—(ובילקוט בראשית פ' בנות צעדה עלי שור ליתא תיבת כר"ם רבו והוא נכון), ומימיו לא הסתבל בא"א בא אליו השמן ונרמה לו כאשר יפה—הפך פניו לאחוריו—כיון שראה שמהפכת לכל צדדין להחמיאו והתיירא שמא ישלוט בו יצ"הר קרא אחד מתלמידיו והביא לו אש ומסמורים והבעירם באש ונעץ אותם בעיניו—ואח"כ שלח הק"ב לה רפאל לרפאותו ולא רצה עד שהובטח שלא ישלוט בו יצה"ר בל ימי חייו.

מתיא בן דבתראה.

נוכר ערלה רפ"א ומשמע שם שהיה בזמן ר' יוסי חברו דר' יונה.

מתיה בן שמואל.

נוכר שקלים רפ"ה במשנה בשם מתתיה ב"ש והוא היה אחד מכו' הפקידים שהיו במקדש, והוא היה ממונה על הפייסות (ובמתניא דבני מערבא גזים מת"יה ב"ש). ובתמיד פ"ג מ"ב מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המורה, ומשמע שם שפליג את"ק, או הפירוש שהמשנה תספר אך מתיא ב"ש היה אומר. וכיוצא רפ"ג ושם מתתיא, ובתמיד פ"ג מ"ב ושם מתתיה, ובמתניא דבני מערבא מתתיה. וזוה נראה שהוא הבל שם של חכם אחד שהיה בזמן הבית.

שלחו מתב.

כמנהדרין יו: אמרו שהוא ר' אלעזר, וכמינו הלשון גיטין כ, ב"ב קנו: קנח; חולין צב, מנחות מג, אבל יש מקומות שאין זה ר"א ככ"ב קעד: שלחו מתם שמתוהו ומת בשמתיה הלכתא כר"ה בריה דרב יהושע, וכובחים פו. הלכתא כרב יוסף, אך אפשר שהלשון הוא מסתמא דנמרא כידוע שבזמן ר"ה בריה דר"י כבר לא היו עוד ישיבות בא"י.

ובזה נבין מה שמצינו ע"ז למ. ר"ה בר מניומי וכן תכילתא מאנשי דביתיה דרב עמרם חסידא אתא לקמיה דרב יוסף לא היה בידיה פגע ביה חנן חייטא א"ל כדדי הוה עיבדא — ואתאי לקמיה דרב מתנא לא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה מהגרוניא, אמר לי נפלת ליד הכי אמר שמואל, ובאמת לא מצינו בשום מקום רב יהודה מהגרוניא, אבל גרסת ר"ח אתאי לקמיה דרב יהודה ואמר לי מתגרניא כלומר בעל תיגרא נפלת לידו.

ובדק"ס מביא גרסא יקרה מדפוס פיורו „אתא לקמיה דרב יהודה פי' שרב מתנה אתא לקמיה ואמר לו רב יהודה עכשיו נפלת לדי שאינך יודע מה שאמר שמואל כמינו.

ומכל זה אנו רואין שהיה מקומו סמוך לרב יהודה שהיה בפומבדיתא, וכמו שאמרנו לעיל שהוא היה בפפינאי.

ומצינו ברכות פ"א ה"ה רב מתנה ור' שמואל בר נחמן תרויהו אמרי, ואפשר כשהיה רשב"ג בבבל או ראה את רב מתנה.

האומרים בשמו מצינו ר' אבא שאל ממנו כברכות יא.:

רב אחרביי אמר רב מתנה כשבת כד, ושם ס. רב אחרביי בר מתנה אמר רב מתנה.

ר' יורא הראשון קבל ממנו הרבה כדמצינו ר"ז אמר רב מתנה ברכות לו, שבת כא: קז; מגילה לב, כתובות מג; מנחת לנ. ס; תענית פ"ג ה"יב. ר' חלבו בשמו מכות פ"ב ה"ג.

רב חנא שדר תרנגולת שנשבר העצם לרב מתנה חולין נו.

ר' יוסי בר אבא שאלו כברכות יא. ר' יוסי בר מנשיא בשמו כמכות פ"ב ה"ג, מגילה פ"ב ה"ו.

רב עמרם בשמו כמכות פ"א ה"ב,

רבה

לא הויה לנהרדעא יג' שני, והוא יומא אתא א"ל (רב יהודה) דכיר מר מאי אמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעיה במברא א"ל הכי אמר שמואל וכו'.

וחולקין בדברוי רב כב"מ לו.

והנה אחרי פמירת רב ושמואל שר"ה מלך בסורא ורב יהודה בפומבדיתא, אז הלך רב מתנה לפופינאי והרביץ שם תורה, (והיא עיר סמוכה לפומבדיתא כב"ב צ: ר"ס בר שמואל תקן מדה בת ג' קפיו לפומבדיתא ולא קבלוה, שלחה לפופונאי וקבלוה), וכרמצינו דרש רב מתנה בפופינאי אשה לא תלוש אלא במים שלנו (וודש בלש"הק) למחר אייתו כו"ע וכו'.

ובחולין קלט: פפונאי שאלו לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו — משה — אסתר — מרדכי — המן מן התורה מנין וכו'.

(הכוזים דברי חז"ל ישחקו וילעגו על שאלתן ששאלו לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו, איך אפשר דבר כזה? אבל כבר יודע לדבר אמת מה שמוכח בספרי הנוסעים שבמדינת אינדיא ימצאון גם היום אנשים הודים הדבוקים באמונתם ומקבלים עליהם יסורים גדולים כדי למרק עונותיהן וקושרין אותן לאילן הרחק מן העיר ועומדין שם כמה וכמה שנים ולא זזים א"ע משם ולא יגיעו בשום אבר, ויתיו א"ע אך מהאנשים עוברי דרכים אשר לקדושים יחשבו בעיניהם והמה יתנו אוכל למו פיהם, ועל ראש האנשים האלו ימצאון כמעט תמיד קני עופות, וזה ברור).

וזה שמצינו מו"ק כו. שא"ל ר' אבא לר"ה בר חייא כדדי הוה עיבדא ואתאי לקמיה דרב מתנה לא הוה בידיה אתאי לקמיה דרב יהודה וא"ל הכי אמר שמואל.

וכן עירובין פ. ההוא טורוניא דהוה כשיבנותיה דרב יהודה בר אושעיא — אתו לקמיה דרב מתנה לא הוה בידיה אתו לקמיה דרב יהודה א"ל הכי אמר שמואל, וזה יען שרב יהודה היה תלמידו היותר גדול היו בידו תורת רבו יותר מכל חבריו.

ומצינו סנהדרין פד: שחולק עם רב דימי בר חנינא.

מתני. (מתני, עזרא פ"ל.)

ר' יצחקי בר מתני (בזמן ר' יוחנן) ע"ז פ"ג ה"יא.

ר' מתניא או מתנייה.

(מתנייה הוא צדקיהו המלך, מלכים ב' פב"ד.)

אביו היה שמו ר' יודן ונזכר הרבה פעמים בשם ר' יודן אביו דר' מתנייה כדמאי פ"ז ה"ד עיין ערכו.

ובנו ר' מתניא היה גדול הדור מאמוראי א"י בדור דיה.

ונזכר בירושלמי ביצה פ"ה ה"ב"ט. ר' אבא מרי ור' מתנייה הוון יתיבין חמון לחד בר נש פצל מיא לכא ולכא ושתי א"ר אבא מרי לר' מתנייה הדא היא דאמר ר' יעקב כ"ז.

וביצה פ"א סה"ז ר' ליעזר ור' אבא מרי ור' מתניא הורי פיתא לארסקינס בשבתא וכו' וזה ר' ליעזר הוא ר"א בר' יוסי האחרון.

ובשבת פ"ו ה"ב"כ חולק עם ר' אחא בר רב.

ושם פ"יב ה"ד חולק עם ר' יודן ב"ר שלום.

ובשבועות פ"ח ה"א חולק על ר' בין בר חייא.

ומצינו ביבמות פ"ז סה"ה א"ר מתנייה סלקית לסחורה ושמועית ר' יוחנן ור' ישמעאל בני יישוע, ובל"ס נפל מעות בשמות הללו.

ובבבב פ"ה ה"ג ר' שמואל בריה דר' יוסי בר' בון ור' מתניא הוו יתיבין סברין מימר — א"ל ר' יוסי בר' בון וכו'. ולפי זה האריך ימים כי ר' שמואל היה מהאמוראים האחרונים הנזכרים בירושלמי.

מדבריו הפרטים מצינו שהיה סתור כדמוכא לעיל.

ובכתובות

רבה אמר רב מתנה כב"ק נו: רבה בר שילא א"ר מתנה כחגיגה כג, גדה כו.

הלכותיו מצינו ברכות מז. ושם ס. לא שנו אלא בכרך.

מגילה לב. אמר הלכה פותח ורואה ומברך וקירא.

יבמות סב: אמר הלכה כר"י.

קידושין לב. אמר הלכה כאיסי ב"י. וכן נזכר נזיר ה, גימין נט:.

ומדבריו היקרים באגדה נשאר לנו בכרכות י: אמר שעשה לה דרים במקום בינה כדי שלא יינק ממקום הטנופת.

ושם מח. איתו היום שנתנו הרוני ביתר לקבירה תקנו ביבנה המוב והמטיב. ויש

רב מתנה — מתנא ב).

היה תלמידו רב חסדא כקידושין לב. א"ר יצחק בר שילא אמר רב מתנה אמר רב חסדא.

והיה חבירו דאביו ככתובות לה: א"ל רב מתנא לאביו לר"ל דאמר וכו', ובשבת ב: א"ל רב מתנא לאביו הא תמי הוויין? תרתי סרי הוויין (אמר לו אביו) ולמעמיך מ"ו הויין א"ל הא לא קשיא. ובבבב נט: אמר רב מתנה הא דאמרת (אביו) כב"הכנ וכו'.

ומזה רב מתנה קבל רב אשי (בסוף יטיו) כזבחים כט. אמר רב אשי אמריתא לשמעטא קמיה רב מתנה — א"ל אי מהתם וכו'.

ובס"ה"ד כתב שהוא רב אשי הקרמון, ולא עיין שדבריו קאי ארבא ור"פ, ולכן ערבב רב מתנא הראשון והשני יחד. ואפשר לומר שהראשון נקרא בשם רב מתנה, והשני בשם רב מתנא, ואך מפני שנתת המעתיקים שלא שמרו כראוי נשתרבו לפעמים מזה לזה, אבל ד"ז ברור ששנים היו.

שמונת ימים — א"ר הנחומא מסתברא
דנגרא וכו', ובב"ר פ"מ"ה חסר כל
המאמר הזה ע"ש.

נגרי.

ר' אייבו בר נגרי ר"ה כא. וגרסת
דק"ס בר נגרא.

ר' משין בר נגרי, ב"ר פפ"ב"ד.

נדב, (נדב בן אהרן הכהן, שמות פורכי).

ר' שמיאל בר נדב חתניה דר' חנינא
ערכין זו:.

נדבך.

אשיין בר נדבך מחותנו דרב ייבא
ב"ב כב:.

ר' נהוראי, (תנא דמתניתין).

כבר בארנו בערך ר' מאיר שגם שם
ר"מ היה נהוראי אבל אין כונתן לומר
בעירובין יג: שר"מ ור' נהוראי הוא שם
של תנא אחר יען כי מצינו סוף קידושין
א"ר נהוראי מניה אני כל אומונות שבעולם
ואיני מלמד את בני אלא תורה, וחולק
על ר"מ שאמר שם לעולם ילמד אדם
את בנו אומונות וכו'.

וכן באבות פ"ד מ"ד ר' נהוראי
אומר הוי גולה למקום תורה, ושם במשנה
י' נזכר ר"מ.

וכן סנהדרין צ"ט. מחלוקת ר' נהוראי
עם ר"מ ור' נתן.

ובשבת קמז: אמרו תנא לא ר' נהוראי
שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר'
אלעזר בן ערך שמו וכו', ואמרו שם
שמה שאמר ר' נהוראי באבות פ"ד מ"ד
הוי גולה למקום תורה הוא ר' אלעזר
בן ערך יען שהוא שבח תלמודו שלא
הלך למקום תורה, ובלי ספק דבריהם
אמת שגם ראב"ע היה שמו ר' נהוראי.
אבל היה גם תנא אחד בשם ר' נהוראי
שהיה מחכמי אישא, והוא הנזכר במשנה
נויר פ"ט מ"ה נויר היה שמואל כדברי
[כך דברי] ר' נהוראי — אמר ר' יוסי
והלא

ובכתובות רפ"א שהוא שינה מנהג
ישן נושן שהיו מקרשין יב' חודש קודם
כניסתן לחופה אבל הוא עשה לבתו
האירוסין והחופה ביחד.

מתתיהו, (מתתיהו, נחמיה, פ"ח"ד).

רב כהנא בר מתתיה מנחות סו:.

מתתיהו בן יהודה.

נזכר חילין סו. מנחות ע"ט: הני
מתתיהו בן יהודה.

וביוחסין מביא שהיה תלמיד שמואל
ואין שום מקור לזה.

מתתיהו בן שמואל. ערך מתאי בן
שמואל.

מתתיהו כהן גדול.

(מתתיהו, ד"ה א' פכ"ה"כא).

נזכר מגילה יא. שאמרו ולא נעלתים
בימי יונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק
וחשמונאי ובניו ומתתיהו כה"ג.

וכבר הארכתי במקום אחר שלא היה
מעולם כה"ג כי בימיו היה יואן הרשע
הכהן גדול כמביאר בקדמוניות ובספרי
השמונאים, ואחריו היה מינולים הרשע
ולא הוקם מהחשמונאים כה"ג עד יונתן,
אבל חז"ל קראו אותו כה"ג יען שהוא
היה הראשון אשר קרא חרב לה' ולעמו
ולתורתו והוא הציל את העם מרדת שחת,
ולכן נשאר שמו לברכה בשם מתתיהו
כהן גדול.

נ.

נאזי.

אבימי בר נאזי חמוה דרבינא (צ"ל
דריבנאי) ב"ק קטז.

נאזי בריה דרב יוסף בריה דרבא.
נזכר יבמות סו: הקשה לר"ב והאמר
רבא אר"ג וכו'.

נבו. ערך בן בוהיין.

נגדא.

בויק"ר פכ"ה"דו נגדא אמר כתיב וכן

והלא — א"ל ר' נהוראי וכו'.
 והוא היה תלמיד ר' יהושע כנזיר ה.
 ר' נהוראי משום ר' יהושע.
 וחולק תמיד עם ר' יוסי כברכות נג:
 שבת ס: ובמשנה סוף נזיר.
 ומצינו ר"ה כב: מעשה בר' נהוראי
 שהלך אצל הער להעיר עליו כשבת
 באישא (לענין קידוש החודש).
 ובמכלתא בא פ"ב אמר העבודה ולא
 אחד מחמש מאות עלו שנאמר וכו'.
 ובסנהדרין צג. א"ר נהוראי דוד שבן
 דוד בא נערים ילבינו פני זקנים וכו',
 והמאמר מיבא בתנא ד"א זוטא פט"ו
 וחולק שם עם ר' נחמיה, ומוה משמע
 שר' נהוראי אינו ר' נחמיה, ועיין ערך
 ר' מאיר.

ר' נהוראי. (אמורא).

נזכר חולין נה: אמר משמיה דשמואל.
 וב"ר ספעי"א מחלוקת ר"א ור' נהוראי
 אליהו משל מי ואמר ר' נהוראי משל נה,
 א"ר פליפי בר נהוראי מאי חזית לומר
 כן א"ל דבתיב וכו'. ונראה שצ"ל א"ל
 ר' פליפי לר' נהוראי, והמאמר הזה מובא
 בתנא דבי אליהו רבה פ"ח ותנא דבי
 אליהו זוטא פט"ו ושם שאליהו אמר לו
 מאיזה שבט הוא.
 וקרוב מאוד לומר מה שמצינו בירושלמי
 פ"ט ה"ב אליהו שאל לר' נהוראי זועת
 ושרצים למה נבראו, וברור ספ"ג שאלו
 אליהו מה דין דכתיב ושחרים הוליד וכו'
 הוא ר' נהוראי זה.

אבא נהוראי.

נזכר ב"ר פצ"א ר' חנינא ור' מרינוס
 אמרי בשמו.

נהוראי בן שונייא. (תנא).

נזכר בתוספתא ריש מעשרות אמר
 משום ר' שמעון, וכן מיבא בירושלמי
 שם פ"א ה"ג.

ובכ"מ ה' מעשר פ"ב ה"ח גורם
 נהוראי בר שיליא.

ר' נהוראי סבא.

נזכר זהר ויקרא ו. שפירש לים ונמבע
 הספינה והוא ניצל ע"י נם, ונזכר שם
 ס"פ תצוה עם רשב"י.

ר' נהילאי בר אדי.

אמר שמואל. תענית ו, יומא כב.

נהרבלאי.

בסנהדרין יו. אמרו [שב"מ שמצינו]
 נהרבלאי מתנו (הוא) רמי בר ברבי, וכן
 הוא ביצה ח: נהרבלאי אמרו (ופירש"י
 רמי בר ברבי), וגרסת הערוך ודק"ס
 רמי בר ברובי.

ומצינו ברכות ג. נהרבלאי מתני איפכא,

וב"מ קד: נהרבלאי גבו וכו'.

ובכריתות לשון למודים שער ג' פ"ו

יאמר שהוא רב ביבי בר ביזנא.

נהרדעאי.

בסנהדרין יז: אמרו אמוראי דנהרדעא

רב חמא, ונפירוש רבינו גרשום בכ"ב

ז: שרב חמא ור"ג ושמואל המה נהרדעאי,

והצדק אתו כידוע שר"ג ושמואל היו דייני

דנהרדעאי.

והלשון נהרדעא אמרי מצינו ברכות

מג, שבת קכט. קלג, עירובין מא;

ביצה ו, מ"ק יט: כו; יבמות נב,

כתובות כ. מג: ב"ק מו: ע, ב"מ סו:

לו: קח, ב"ב לא. לה: לו: קנג, סנהדרין

ל: מא:

אמרי נהרדעא משמיה דר' יעקב

יבמות מה:

תהי בה נהרדעא ומי אר"י הכי

עירובין סו.

נהרדעא משמיה דר"ג כתובות נ,י,

ב"מ קח.

מחלוקת עם ר"ג ושמואל שבועות מג:.

נהרדעא משמיה דר' סימאי סוטה ס.

משמיה דרבא שבועות ז.

נולא.

כן מובא ביוחסין מב"מ סו.
 וכבר האריך בזה בס"הר שאין זה שם
 חכם אך הוא לשון ארמי, כשאדם רוצה
 לומר אני והוא או אני והיא יאמר אני
 ונולא.

גן.

במעילה יט. אמר לו רב כהנא לרב
 זכיר — והא דהבא דכלתיה דגון להיבא
 אול (זפורש"י גון אדם עשיר היה ונתן כסף
 הרבה לכתו).

גורי.

ר' יוחנן בן גורי התנא הנודע, כלאים
 כלאים פ"ו מ"א.

ר' נזירא.

נזכר ב"ר פ"יב"ו ר' לוי בשמו, ושם
 פ"יא"ב איתא במעות ב"ר זעירא וצ"ל
 ר' נזירא.

וכן בירושלמי ברכות פ"ח ה"ה, ב"ר
 ספ"ב ומד' תהלים פצ"ב"ד ר' לוי בשם
 ר' נזירא, וכן צ"ל בשקלים ספ"ב.
 ומצינו ר' שמעון בר נזירא שבת לג.

נחום. (נחום האלקושי הנביא).

שמואל בר נחום ב"ק נה, ונזכר
 אמורא אחד בשם נחום שנת פח: אך
 שם צ"ל ר' תנחום ככסוכה ה.

ר' נחום.

כפי הנראה היה מהאמירים הראשונים
 בא"י וקבל מרב בהיותו שם וכדמצינו
 שבת פ"י ה"ו, ר' אחא ר' נחום בשם
 רב.

וברכות נה. א"ר ביונא בר זבדא א"ר
 עקיבא (צ"ל עוקבא. דק"ס) א"ר פנדא א"ר
 נחום, א"ר בירים משום זקן אחר ומנו
 ר' בנאה.

ובחולין צח. א"ר שמן בר אבא א"ר
 אידי בר אידי בר גרשים א"ר לוי בר
 פרכא א"ר נחום א"ר בריים משום זקן
 אחר ור' יעקב שמו.

ובשבת פ"ו ה"ב"כו, ר' יודה בשם ר'
 נחום.

ובפסדר"כ נה: ר' ברכיה בשם ר'
 אבהו דרש נחום בשם ר' סימאי.

ר' נחום אחות דר' אילא.

נזכר ביצה פ"ה סה"ב בעי קומי ר'
 יוחנן.

נחום איש גליא.

נזכר. בבביתא כתובות ס.

נחום איש גס זו (או גמזו).

קרוב מאוד לומר שהיה מעיר גמזו
 הנזכרת בד"ה"ב. פכ"ח"ח שפ"לשתים
 פשמו (בימי אחז) וילכדו את גמזו, וכן
 מצינו באיב"ר פ"א"סר. א"ר אבא בר
 כהנא כבר גמזו צווחין לסאתא סרקי.

והנה אף שלא זכינו לתורתו אבל ידוע
 לנו שהיה רבו דר' עקיבא כמפורש
 חגיגה יב. שא"ל ר' ישמעאל לר"ע אתה
 ששימשת את נחום איש גס זו כב שנה
 שהיה דורש כל אתים שבתורה, את
 השמים ואת הארץ מה היה דורש בהן,
 א"ל אלו נאמר שמים וארץ היתו אומר
 שמים שמו של הקב"ה וכו'.

וכן ברכות כב. ת"ר בע"ק שנתנו
 עליו תשעה קבין מים טהור, נחום איש
 גס זו לחשה לר"ע, ור"ע לחשה לבן
 עזאי וכו'.

ובתענית כא. יסיפר ממנו חסידותו,
 ואמרו אמאי קרו ליה נחום איש גס זו
 (ולא גמזו), דכל מלתא דהוה סלקא ליה
 אמר גס זו לטובה.

ופ"א הוצרכו ישראל לשלח דורון לבי
 קיסר, וגמרו לשלח ביד נחום איש גס זו
 דמלומד הוא בנסיים, ושלחו ע"י כלי מלא
 אבנים טובות ומרגליות להביא לבי קיסר,
 ובנסיעתו בדרך לן במקום אחד, ובני
 הבית לקחו בלילה את האבנים טובות
 מן הבלי ומלאיה בעפר, וכשנתודע לו
 אמר גס זו לטיבה, והביא העפר לבית

המלכות

מן החמור עד שיצתה נשמתו, נפלתו על פניו ואמרתי, עיני שלא חסו על עיניך יסומו, ידי שלא חסו על ידיך יתגדמו— ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי כל גופי יהא מלא שהין, א"ל אוי לנו שראינוך בכך, אמר להם אוי לי אם לא ראיתני בכך.

נחום איש קודש הקדשים. ערך מנחם.

נחום בר ירמיה. ערך ר' תנחום בר ירמיה.

נחום בר' סימאי. ערך מנחם בר' סימאי.

ר' נחום בר פפא.

נוכר יומא סו. אמר משום ר' אלעזר הקפר, וגרסת דק"ס ר' נחום בר פרנך.

ר' נחום בר פרנך. ערך ר' נחום בר פפא.

נחום בר' שימלאי. נוכר זהר חדש רות פ"א.

נחום הזקן. (תנא דברייתא).

בברכות מח: תניא ר' אליעזר אימר— נחום הזקן אימר צריך שיוכור בה ברית, ר' יוסי אימר וכו'.

נחום הלבלר. (תנא בזמן הבית).

נוכר במשנה פאה פ"ב מ"ו מעשה שזרע ר"ש איש המצפה ובא לפני ר"ג [הזקן] ועלו ללשכת הגזית ושאלו: ואמר נחום הלבלר מקיבל אני מר' מיאשה וכו'.

ובתנחומא הישן במדבר כב העתיק המשנה בשם ר' תנחום הלבלר וצ"ל ר' נחום.

נחום המדי. (תנא דמתניתין בסוף בית שני). הוא היה מדייני גזירות בירושלים כתוספתא ב"ב רפ"ז ר' נתן אימר, נחום המדי היה מדייני גזירות אמר הכותב נכסיו בשם חבירו אין כופין אותו

להחזיר

המלכות, וכשמצאו שהביא עפר רצו לגזור ולהרוג את כל היהודים ואמרו קא מחייבו יהודאי מינן, אמר גם זו למיבה, אתא אליהו ארמי ליה כחד מיניהו אמר דלמא הא עפרא מעפרא דאברהם אביהם הוא, דכי הוה שדי עפרא (כשחם עם הארבעה מלכים) היה סייפיה, נילי הו גירי. הוה חרא מרינתא דלא מצאו למיכבשה, בדקו עם העפר וכבשוה, וכשראו שהאמת כדברי אליהו, לא די שלא גזרו שום גזירה על ישראל, אך גם מלאו את הכלי עם אבנים מוכות ומרגליות וישלחוהו בכבוד גדול.

כשחזר לילך לכיתו לן בהווא ביתא שגנבו ממנו האבנים מוכות, ושאלוהו מה הבאת לבית המלך שעשו לך יקרא כולי האי? א"ל מאי דשקלי מהבא הבאתי להתם. מה עשו הם, סתרו לדירייהו ואמטינהו לכו מלכא, א"ל האי עפרא דאייתי (נחום) מדין הוא, ובדקו את עפרם ולא מצאו שיש בהן הסגולה דעפר נחום איש גם זו והרגום.

ויסופר שם שסופו של הצדיק הזה היה שהיה סומא בשתי עיניו, גידם משתי ידיו, קיטע משתי רגליו, וכל גופו מלא שחין, והיה מוטל בבית רעוע ורגלי ממתו מינחין בספלין של מים כדי שלא יעלו נמלים. פ"א בקשו תלמידיו לפנות מטהו ואח"כ לפנות את הכלים שבבית, א"ל פנו מקודם את הכלים ואח"כ פנו מטהי שמוכסת לכם שכ"ז שאני בבית אין הבית נופל, וכן היה כשפינו אותו במטתו נפלה אח"כ הבית. א"ל תלמידיו רבי! וכי מאחר שצדיק נסור אתה למה עלתה לך כך? א"ל בני! אני גרמתי לעצמי כך, שפ"א הלכתי בדרך לבית חמי והיה עמי משא נ' חמורים של מאכל ומשתה ומיני מגדים, בא עני אחד וא"ל רבי פרנסני אמרתי לו המתן עד שאפרוק מן החמור, לא הספקתי לפרוק

וב"ב רפ"ד נחום בשם ר' חייא בר בא.

נחומא בן אפקשיון. (תנא).

נזכר בכרייתא יומא כח: מחלוקת ר' ישמעאל ור"ע עם נחומא בן אפקשיון ומתיא בן שמואל, וגרסת דק"ס ר' חנינא בן אפקשיון.

רב נחומי.

נזכר ב"ב קלא. שהקשה לאביי, ובעירובין עא: מצינו מחלוקת רב נחומי ורבה, אך שם נראה שצ"ל רב רחמי כגרסת הרא"ש ודק"ס והמה מרבנן סבוראי.

ומצינו רב מניומי כריה דרב נחומי כתובות סט.

רב נחומי בר אדא.

בביצה לא: אר"נ בר אדא אמר שמואל (ובעירובין ד: הגרסא רב נחמן בר אדא), ונזכר עירובין קב. אמר עשה לה בית יד מותר.

רב נחומי בר זכריה.

תלמיד אביי, כדמצינו שבעי מאביי כשבת קבז, עירובין קב, אמר משמיה דאביי כביצה מז. מז; ובב"ק כה: א"ל רבינא לרב אחא מדיפתא כבר רמא ניהליה רב נחומי בר זכריה לאביי, חבירו מצינו מר בריה דרבינא (הוא רבנא) כשבת קלו, כריתות טו: שאמר מר בריה דרבינא אנא ורב נחומי בר זכריה תרנגינא.

ר' נחומי בריה דר' חייא בר אבא. הוא קבל תורתו מאביו כמפורש ברכות פ"ג סה"ב, וברמא פ"א ה"ב אמר אבא היו לו מעות וכו'.

מקומו היה בקיסרין והיה כהן כמפורש נזיר פ"ז ה"א-לד:.

ונזכר ברכות פ"ג ה"א-כ: בשם ר' נחמיה בריה דרחב"א.

להחזיר, ובכתובות קה. א"ר נתן אף נחום המדי מנודי נזירות שבירושלים היה ולא הודו לו חכמים.

ובימיו היה החורבן כנזיר פ"ה מ"ד וזו מעות טעה נחום המדי כשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בהמ"ק חרב א"ל נחום המדי אלו הייתם יודעים שב"המק חרב — והתירן, וחכמים חולקין עליו.

וכן נזכר במשנה שבת פ"ב מ"א נחום המדי אימר מדליקין בחלב מבושל וחכמים חולקין עליו.

וב"ב פ"ה טב. המוכר את החמור — נחום המדי אימר מכר כליו.

ובכרייתא נזכר ע"ז ז: אימר אינו אסור אלא יום אחד לפני אידיון, — אימר מוכרין להם סוס זכר וזקן במלחמה, — השבת מתעשר זרע, ועל כל הג' הלכותיו אמרו נשתקע הדבר ולא נאמר.

וכן טובא שם שאמר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה.

נחום הפקולי.

נזכר זהר חדש רות פ"ב ע"ש המעשה הנדרא.

ר' נחום שמעיה דר' אבהו.

כיבמות טב: ר' אבהו מסתמך ואויל אכתפיה דר' נחום שמעיה, מנקים ואויל הלכתא מיניה, בעא מיניה מחלוקת ואח"כ מהם מאי וכו'.

ואפשר שהוא ר' נחום הנזכר ברכות פ"ד ה"ג ר' זעירא שלח לר' נחום גבי ר' ינאי בר' ישמעאל וכו'.

זכרכות פ"ט ה"ב ותענית פ"א ה"ג ר' נחום ור' חזקיה ור' אדא בר בימי (בתענית גרס בר איכומא) הוון יתבין א"ר נחום (ובכרכות איתא באעות ר' תנחום) לר' אבא בר אבימי לא מסתברא לברכה וכו'.

ובביצה פ"א ה"ט ר' נחום א"ר שמואל בר אבא.

שהיה מתלמידיו אף שלא נחשב באבות
בין תלמידיו.

ונזכר במשנה ברכות פ"ב מ"ב שהיה
מתפלל בכניסתו לב"ה שמר שלא יארע דבר
תקלה ע"י, וביציאתו היה נוהן הודאה
על חלקו.

ובאבות פ"ג מ"ה אמר כל המקבל
עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות
ועול ד"א וכו'.

ובעדיות פ"ו מ"ג מחלוקת ר' אליעזר
עם ר' יהושע ור' נחוניא, והמשנה מובא
חולין קכט: ושם איתא ר' נחוניא בן
הקנה, אבל נראה שהוא מ"ס כי ר'
נחוניא בעדיות שם הוא בן אלינתן איש
כפר הבבלי הנזכר שם מ"ב שהעיד עם
ר' יהושע.

ונשאר לנו ממנו אך הלכה אחת
הנודעת בפסחים כת, שהיה עושה את
יום הכפורים כשבת לתשלומין.

וכן נמצא ממנו מאמר בפדר"א פמ"ג
אמר תדע לך כח התשובה מפרעה וכו',
מתלמידיו מצינו שר' ישמעאל שימש
אותו כשבעות כו. א"ר יוחנן ר' ישמעאל
ששימש את ר"ג בן הקנה שהיה דורש את
כל התורה כולה בכלל ופרט וכו'.

ומזה אנו רואין שהיה חי גם לאחר
החורבן כי ר' ישמעאל היה נער קטן
בזמן החורבן, וכדיכולות רבתי שראה
בעיניו הריגת רשב"ג ור"י כה"ג. וקשה
מאוד להבין מה שכתב הרמב"ם בהקדמתו
לזרעים שר"ג בן הקנה לא ראה את
החורבן היינו שהיה קורם החורבן.

והאריך ימים כמנולה כת. ששאלוהו
תלמידיו במה הארכת ימים א"ל מימי
רא גתכבדתי בקלון חברי, ולא עלתה על
ממתי קללת חברי, וותרן בממוני הייתי.
ואליו נתייחס ספר הבהיר או ספר
הפליאה, ותפלת אנא בכח, אך אין לנו
עסק בנסתרות.

נחוניא (או רב נחוניא).

ר' אבדימי בר נחוניא מד' תהלים
פק"ג"א.

רב יוסף בר נחוניא ברכות כג.
רב כהנא כריה דרב נחוניא הענית
כד:

ר' נחוניא.

בחולין נה: אמר שאילתינהו לכולהו
טרופאי (מורי הוראות דדיני טרפות) דמערכא
ואמרו לי הלכתא כרכיש בר פפא ולית
הלכתא כרב עיורא משמיה דרבא.
(וכפי הנראה היה מן החכמים שירדו מא"י
לכלל כסף זמן אביו זרבא).

וזה ר' נחוניא נזכר ב"ק נ. ר' נחוניא
אמר מהכא וכו'.

ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן.
ערך ר' חניא.

ר' נחוניא בן אלינתן

איש כפר הבבלי.

נזכר במשנה עדיות פ"ו מ"ה העיד
עם ר' יהושע על אבר מן המת שהוא
טמא וחולקין על ר' אליעזר.

ושם משנה ג' איתא סתם ר' נחוניא
וחולק עם ר"א ור' יהושע ובל"ס הוא
ר"ג בן אלינתן.

ר' נחוניא בן גודגדא. ערך ר'
יוחנן בן גודגדא.

ר' נחוניא בן הקנה. (תנא דמתניתין).

הוא היה כבר גדול הדור בימי ריב"ז
כב"ב י: כששאל ריב"ז לתלמידיו בני!
מהו שאמר הכתוב צדקה תרוםם נוי —
נענה ר' אליעזר — נענה ר' יהושע —
נענה רבן גמליאל — ר"א המודעי —
ר' נחוניא בן הקנה — א"ל ריב"ז לתלמידיו
נראין דברי ר' נחוניא בן הקנה מדברי
ומדבריכם, ומזה משמע שהיה אז כבר
גדול הדור, אך בדק"ס אינו נזכר תיבת
רבי"ו וקראוין נחוניא בן הקנה, ואפשר

נחומיא בן יוסף בן פכסס.

נוכר נזיר רפ"ו, ושמות פ"ד ה"כה, ושם נזכר שהיה כהן.

ר' נחומיא הגדול.

במנילה כת. יסופר שר"ע שאלו במה הארכת ימים אתו נזווי (המזרחים) וקא מחו ליה סליק ויטיב ארישא דרקלא א"ל רבי! אם נאמר כבש למה נאמר אחר, א"ל צורבא מרבנן הוא שבקיהו, א"ל אחר מיוחד שבעדו. א"ל מימי לא קבלתי מתנות, ולא עמדתי על מדותי, וותרן בממוני הייתי. ומזה משמע קצת שר"ג הגדול אין זה ר"ג בן הקנה.

נחומיא חופר שיחין.

החסיד הזה היה עוד בזמן הבית, והיה נמונה לראות שיהו מים מצויין לעולי רגלים כשקלים רפ"ה, ובנמרא שם שהיה חופר שיחין ומערות והוה ידע האי דין כיף מקורר מיא, והאי דין כיף אית ביה שברורי.

וב"ק נ. כך היה מנהגו של נחומיא חופר בורות שיחין ומערות, שהיה חופר ופיתח ומוסר לרבים, ואמרו חכמים קיים זה — אף הלכה זו.

וביבמות קבא: שבתו נפלה לבור הגדול באו והודיעו לר' חנינא בן דוסא — א"ל עלתה — דבר שהצדיק מתעסק בו יכשל בו זרעו.

וכן הוא ב"ק נ. ויסופר שבנו מת בצמא — שה"קבה מדקרק עם סביביו אפילו כחוש השערה.

ומצינו סומה יח: א"ר יהודה מעשה והעיד לפנינו נחומיא חופר שיחין שהאשה שותה ושונה, והוא מ"ס וצ"ל כדמוכא בירושלמי סומה פ"ב ה"ה א"ר יהודה העיד: נחמיה איש שיחין [משום] ר"ע, ובס"הר לא הרגיש בזה.

נחמיה או רב נחמיה.

הונא מר בריה דרב נחמיה גיטין יד. חייא בר נחמיה קה"ר פ"יב"ג.

רב טובי בריה דרב נחמיה ביצה יב. יהודה בר נחמיה (תנא) מנחות סח. רב כהנא בריה דרב נחמיה יבמות עא. ר' יודן בר נחמיה איכ"ר פ"א"כמ. ר' יהושע הכהן בר נחמיה מד' תהלים רפ"פ.

עוקבן ריש גלותא בר נחמיה שבת נו. ר' נחמיה. (תנא דמתניתין).

התנא הגדול הזה היה מגזע נחמיה הפחה כירושלמי תענית פ"ד ה"ב שמצאו מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה ר' נחמיה מן נחמיה בן התרשתא.

שם אביו לא מצינו בשום מקום אך ידוע שהיה גדול בתורה כפסחים נד. ר' נחמיה אומר משום „אביו“ אף האור ופרד נכראו בע"ש בין השמשות. ובשבת קמו: אמרו שר' נחמיה היה שמו גם ר' נהוראי ע"ש.

הוא היה אחד משבעה התלמידים הגדולים דר"ע שהצילו את התורה מכליון אחר חורבן ביתר, כב"ר פס"א"ג דקא חשיב ז' תלמידי דר"ע ואלו הן ר"מ, ר' יהודה, ר' יוסי — ואית דאמר ר' יהודה ור' נחמיה ור"מ ר' יוסי ורשב"י ור' חנינא בן חנינאי ור' הסנדלר. ובקה"ר פ"א"ז קא חשיב ר' יהודה, ר"מ, ר' נחמיה, רשב"י, ור"א בנו של ריה"ג ור"י הסנדלר.

וביבמות סב: לא נזכר שם ר' נחמיה בין גדולי תלמידי דר"ע אך בתוס' יומא: מ: ד"ה כיון כתבו שר' נחמיה היה תלמיד ר"ע כדאיתא כתובות סב: משמע שכן היה גרסתם שם כב"ר פ"ס"א"ג.

ומצינו ספרא מצורע פ"ד שאל ר' עקיבא לר' נחמיה מה שנאמר כבש אחר, אם נאמר כבש למה נאמר אחר, ומתחלה חשכתי שהוא מ"ס וצ"ל שר"ע שאל את

וחולק תמיד עם ר' יהודה בשבת כח.
צח; יומא סה, סימא יג, קידושין ל,
מכות יא. (ושם חד אמר מה שכתוב ויכתב
יהושע הוא ח' פסוקים שבתורה וח"א ערו מקלט.
ובאמת מפורש ב"ב נו. א"ר נחמיה שיהושע
כתב ח' פסוקים שבתורה), זכחים קג, חולין
גי. (חד בדק בידא וחד במהטא א"ל — עד
סתי אתה מכלה ממנו של ישראל).

וכן מצינו שבת יב, מנחות ל. א"ר
יהודה ואמרי לה ר' נחמיה.
וכן חולק עם ר"א בן יעקב כעירובין
מא; ב"מ סב, זכחים סה.

עם ר"מ ברכות מ, מגילה יג, טו;
מאמריו היקרים כאגדה רבים הם,
ונביא אך אחדים מהם מה שאמר בשבת
לב; בעין שנאת חנם מריבה באה.
ופאה רפ"א-ג: לא תלך רכיל בעמך
שלא תהא כרוכל הזה.

ופירושו במקרא הנה תמיד ע"ד
הפשט כמגילה יג, למה נקראת הדסה
אסתר ע"ש אסתהר.
וביבמות יג: כל תיבה שצריכה למ"ד
בתחלתה המיל ה"א בסופה.

וב"ר פ"ל-ה והעורבין מביאין לו לחם,
עורבין ממש.
ושם פ"סד"ט ואחות מרעהו סיעת
מרחמודי.

ובספר נחלת שמעוני תלה עליו כמה
מאמרים ממדרש שאינם שייכין לר' נחמיה
התנא אך היא ר' נחמיה מאמוראי
דאגדתא דא"י שהיה חכירו דר' יודן,
ולכן קצרנו בזה.

והוא השאיר לנו סימא דלית לה מימא
היא התוספתא כמו שקבלה בירינו
סנהדרין פה. שסתם תוספתא ר' נחמיה —
אליבא דר"ע.

וכן היה דורש מעשה מרכבה בשבת פ:
ממקראי הפרטים מצינו שהיה עני
גדול ככתובות סז: ההוא דאתא לקמיה
דר' נחמיה א"ל כמה אתה סועד א"ל

בבשר

ר' נחוניא הגדול כדמוכא מגילה כח.
אבל אח"כ חשבתי דרכי ואתכוננה שאין
אנו צריכים לשבש הנרסאות כי בספרא
באמת שאל ר"ע לתלמידו לנסותו וכדמוכח
שם שר' נחמיה עמל לענותו ולא עלתה
בידו עד שרבו ר"ע העמידו על האמת.
ובשעת השמד כשנורו שלא לסמוך
ור"י בן כבא סיכן א"ע והסמיך את ר"מ
וחבריו בין אושא לשפרעם אמר רב
אויא בסנהדרין יד, שסמך גם את ר'
נחמיה, ואח"כ כשעברו הגזירות מעט
והתקבצו בבקעת רסון אמרו הגינה
פ"ג ה"א שהתקבצו לשם ר"מ, ר' יהודה
ר' יוסי, ר"ש, ור' נחמיה וראב"י ור"י
הסנדלר.

ואח"כ כשבאו לאישא לזמן קצר מצינו
גם אותו שם כשהש"ר פ"ב-ג אמרו
בשלפי השמר נתכנסו רבותינו לאישא
ר' יהודה ור' נחמיה וכו'.

ואח"כ כשגלו לזמן קצר ליבנה מצינו
ברכות סג: כשנכנסו רבותינו לכרם
ביבנה היו שם ר' יהודה ר' יוסי ור'
נחמיה — פתחו כולם בכבוד אכסנאי —
פתח ר' נחמיה (אחר ר' יהודה) ואמר וכו'.

הלכותיו במשנה.

תרומות פ"ח מ"ז, מעשרות פ"ג מ"ה
(עם ר' יוסי).

שבת פ"ח מ"ד (חולק עם ר' יהודה).
שם פ"יו מ"ד, יבמות פ"ה ס"ו, גדרים
פ"ג מ"א, נזיר פ"ט ה"ד, סוטה פ"ה מ"ד
(חולק על ר' ערבוב).

סנהדרין פ"א מ"ו, פ"י מ"ג, זכחים
פ"יג מ"ו (חולק עם ר' אלעזר).

כלים פ"יה מ"ה, ננעים פ"יא מ"ה,
נדה פ"מ מ"ג, מכשירים פ"ג מ"ב, זבים
פ"ד מ"ג (עם ר"ש).

הלכותיו בש"ס מצינו ברכות לח. שצ"ל
מוציא לחם מן הארץ.
שבת לד: שבין השמשות הוא חצי
מיל.

בשם ר' נחמיה דלעת ארמית היא דלעת מצרית, ונפל טעות קמן בירושלמי והפי' הברור הוא, מתני' דרבי (שאומר שם דלעת המצרית אינה כלאים עם הרמוצה) דלא כר' נחמיה, כי ר' נחמיה אמר (כתוספתא כלאים פ"א) שהם כלאים זה כזה.

רב נחמיה.

כשבת כנ. חולק עם רב אויא, אבל גרסת דק"ס רב נחמן בר יצחק, וביבמות קב. בעא מיניה רב נחמיה מרבבה, אבל שם מובא בתוס' בשם חד מקמאי שצ"ל נחמיה בר ברוך.

רבנא נחמיה אחיה דריש גלותא.

ערך רבנא נחמיה בר ברתיה דרב.

נחמיה איש בית דלי.

(תנא בבלי תלמיד ר"ג הזקן).

נזכר במשנה יבמות פמ"ז אר"ע כשירדתי לנהרדעא לעבר שנה מצאתי נחמיה איש בית דלי ואמר לי שמעתי שאין משיאין את האשה בא"י ע"פ עד אחד אלא ריב"ב — אמור להם בשמי — כך מקובלני מר"ג הזקן וכו'.

וכן מובא עדיות פ"ח מ"ה העיד ר"ע משמו שמשיאין האשה ע"פ עד אחד.

ר' נחמיה איש בקעת חורתן. ערך

ר' חוניא.

ר' נחמיה איש כפר שיחין.

נזכר ב"ר פ"יב"ה דרש הפסוק כי ששת ימים, ור' עזריה חולק עליו, והוא מרבנן דאגדתא.

נחמיה איש כפר שיחין.

בירושלמי סוטה פ"ב א"ר יהודה העיד נחמיה איש שיחין [משום] ר"ע האשה שותה ושונה, ובסוטה יח: נשתבשה הנרסא לנחמיה חופר שיחין וצ"ל כבירושלמי כי האחרון היה בזמן הבית.

ובירושלמי סוף פאה ושקלים ס"פב יספר נחמיה איש שיחין פנע ביה ירושלמי

בבשר שמן ויין ישן, רצונך שהנלגל עמי בעדשים וכו', ומוה אנו רואין את גודל עניותו דר' נחמיה.

ולחמו הצר מצא ע"פ דוחק ממלאכתו הקשה שהיה עושה קדרים, וכן מובא בספר כפתור ופרח פ"מד והוא מירושל' כ"מ פפ"ו תני ר' נחמיה קדר מסר קדרוי לבר נש תברין ארים גולתיה אתא גביה ר' יוסי בר' חנינא א"ל איזל א"ל למען הלך בדרך טובים.

ובלי ספק נפל טעותים קטנים בירושל' וצ"ל תני, ר' נחמיה קדר היה ומסר קדרוי לבר נש ושברין ולקח מהאיש גולתיה אתא לפני ר' יוסי בן חלפתא, והיה כתוב בר"ת ריב"ח ונעשה מזה ר' יוסי בר חנינא וזה ברור.

ולא נשמע קולו בסנהדרין אישא, וכן לא מצינו בשום מקום שידבר או חולק עם רשב"ג וזה אות שנפטר מרם התיישבו באושא.

ר' נחמיה. (אמורא ירושלמי מרבנן דאגדתא). מצינו שאמר בשם ר' אבהו כב"ד פמ"ג"ה.

ר' נחמיה ור' יהושע בשם ר' אחא כריש פתחתא דאיכ"ר.

עם ר' יודן כב"ד פ"נמ"ז.

עם ר' חנניה ור' פנחס כמד' תהלים פצ"ב"ב.

עם ר' עזריה ור' כרכיה שם פכ"ד"ה. עם ר' נחמן דיפו בשם ר' יעקב דקיסרין כויק"ר פ"רה. בשם ר' שמואל בר' יצחק במ"ר פ"ג"ב.

ונזכר הרבה פעמים במדרשים.

ר' נחמיה.

אמר בשם ר' נחמיה ירושלמי כלאים פ"א ה"ב, כן מובא במה"ד. ובמהילה מכבודו שלא עיין בירושלמי שאמרו שם מתני' דרבי אלא כר' נחמיה

פפי ולרב פפא דיהבי וקאמרי, אבל גרסת דק"ס רב נחמיה בריה דרב יוסף.

רב נחמיה בריה דרב יוסף.

היה תלמיד רבא כביצה כח. אמר דהו קאימנא קמיה דרבא — ואמרי ליה לחדרה קעביד מר — ואמר לי וכו'.

והיה חבר דרב פפא ורב פפי ור"ה בריה דרב יהושע כמ"ק יט: שאמר אשכחתינהו דיהבי וקא אמרי.

והיה הריש בעירו ככתובות סה. דביתו דרב יוסף בריה דרבא אתאי לקמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף א"ל פסוק לי מונוי פסק לה, פסוק לי חמרא פסק לה אמר ידענא בבני מחווא דשתו חמרא.

ושם סמ. שלח לרבה בר' הונא זוטא מנהרדעא כי אתיה הא איתתא לקמך אנבה עישור נכסים אפילו מאיצטרוכלא. ובחולין מח. שהיה בודק הריאה שהאונות סריכין להרדי בפשורי (ואע"פ שרבא רבו אמר דליה להו בדיקותא).

ובכורות ט: שהיה פודה לפטר חמור בשילקי.

ונזכר שבת נ: מפרש דברי רבי יוסף. ובכורות יא. איתא רב נחמן, וצ"ל נחמיה. ומצינו סנהדרין כד. רב דימי בריה דרב נחמן [נחמיה, דק"ס] בריה דרב יוסף.

ר' נחמיה בר עוקבן.

בירושלמי פאה ה"ה ר' יוסי בר יעקב בר זכרי בשם ר' אבהו, ר' נחמיה בר עוקבן ומטו בה בשם ר' יוחנן.

ר' נחמיה בר מר עוקבן

בריה דר' יוסי.

נזכר בירושלמי יבמות פ"ד ה"א, ומובא בתוס' יבמות קיג. ד"ה יצתה ושם ר' נחמיה בשם ר' יהודה.

רבנא

ירושלמי אחר א"ל זכה עני חדא הרנגולתא (פי' תן לי תרנגולת לאכול) א"ל הא לך טומיתיה ויול זבין קופר (בשר) ואכל ומת, אמר באו וספרו להרוגו של נחמיה. וכעין מעשה זה מובא כתובות סז: על ר' נחמיה.

ר' נחמיה בן אלעזר.

נזכר איכ"ר פ"בג, ר' ברכיה ואמרי לה ר' נחמיה בן אלעזר.

נחמיה בר ברוך.

נזכר מ"ק מז. אמר אדא מרי אמר נחמיה בר ברוך א"ר חייא בר אבין א"ר יהודה וכו'.

ובשבת סז: אמר אדא מרי א"ר נחמן בר ברוך א"ר אשי בר אבין וכו', וברק"ס מביא גרסא מכ"י שצ"ל כדמביא במ"ק מז. וביבמות קב. בעא מיניה ר' נחמיה [בר ברוך כן הוא בתוס' חד מקמאי] מרבה — ואמר שם דחוייה רבנן לרב יהודה דנפק בה' זוגות מוקי לשוקא.

רב נחמיה בריה נדרב הונא בר הנילאי.

בעירובין מג: יסופר שעסק בשמעתתא ויצא חוץ לתחום (בשבת) א"ל רב הסדא לר"ג נחמיה תלמידך שרוי בצער. ובס"הה כתב שלא מצא רב נחמיה בריה דר"ה בר הנילאי אך רב נחמיה בר הנילאי, אבל גרסת הרי"ף והרא"ש ודק"ס גורסין רב נחמיה בריה דר"ה בר הנילאי, וכן צ"ל שם מר:.

ר' נחמיה בריה דר' חייא בר אבא. ערך ר' נחומי.

ר' נחמיה בר הנניא.

נזכר במד' תהלים הישן פע"ה ר' יודן ור' נחמיה בר הנניא ור' יצחק בר חייא, ובמ' בזכר גרסא אחרת.

רב נחמיה בריה דרב יהושע. במ"ק יט: אמר אשכחתינהו לרב

תיבת א"ל „תלמידיו רבו" וא"כ בזה
ניחא הכבלי והירושלמי שבאמת קבל כ"ז
מרב ר"ע ואך את ה' לא ידע לדרוש
עד ששמע מר"ע רבו לבסוף.

נחמיה חתניה דבי נשיאה.
נזכר יומא עת. שאמר אנא חותיה
לר' אמי ור' אמי דמטו עורקמא דמיא
ועברוהו דרך מלבוש.

רב נחמן.

רב אחא בריה דרב נחמן שבת קיד.
הון בריה דר"נ יבמות לד.
מר הונא בריה דר"נ ב"ב מז.
מר זוטרא בריה דר"נ ברכות מז:
ר' חייא ברב נחמן ב"ב מז.
רב פפא בריה דר"נ ב"מ קיג.
רבה בר ר"נ שבת קיט.
רבין בר ר"נ ב"ב צד.

רב נחמן (סתם).

כבר ידוע מחלוקת הגדולה בין רש"י
ותוס' מי הוא סתם רב נחמן, אי בר
יעקב או בר יצחק, והמקור הוא בגימין
לא; שרבא ורב נחמן בר יצחק הוי
יתבי הוי חליף ואזיל רב נחמן בר יעקב
דיתבי בנהרקא דדהבא — רבא אול
לנביה, ר"נ בר יצחק לא אול לנביה,
אמר דלמא מאינשו דבי ריש גלותא
נינהו, רבא צריך להו, אנא לא צריכנא
להו, ופירש"י דרב נחמן חתניה דנשיאה
הוה כחולין קבר, ושם מפורש כי סליק
רב אושעיא אשכחיה לר' אמי אמרה
לשמעתיה קמיה הכי אמר עולא והכי
אהדר ליה רב נחמן, א"ל (ר' אמי) ומשים
דר"נ חתניה דבי נשיאה הוא מזלול
בשמעתיה דר' יוחנן, וכתום גימין שם
ר"ה אנא וז"ל פירש בקינמס דר"נ בר
יצחק חתניה דבי נשיאה הוה, ולפירושו
סתם רב נחמן שבגמרא הוא בר יצחק,
דבחולין שם משמע דסתם רב נחמן הוא
חתניה דבי ריש גלותא, ואינו נראה,
ומביאין

רבנא נחמיה ואחיו מר עוקבא בני ברתיא דרב.

בחולין צב. אמרו עליהם שהם השרי
גאים מישראל.

והיו תלמידו דרב חסדא כב"ב נא:
שאמרו לו לרב חסדא שביק מר רבכי
(רב) ועביד כוזמרא (ר' אלעזר).

ובשבת כ: רבנא נחמיה אחיה דריש
גלותא ורבין ואבוי הו יתבי קמיה חווייה
דהוה לביש טעכסא, ומוה משמע שאחיו
מר עוקבא היה הריש גלותא, אבל גרסת
דק"ס רבנא נחמיה ריש גלותא, ומצינו
ב"ם צא: אמר רב אשי הא מלתא בעו
מינאי דבי רב [צ"ל רבנא, דק"ס ומהרש"ל]
נחמיה ריש גלותא וכו', ופלא גדול הלא
בוטן רב אשי היה הריש גלותא הונא
בר נתן? ומצאתי גרסא יקרה בדק"ס
מכ"י ה' שהיה כתוב רבנא ריש גלותא,
ומוה נעשה רב נחמיה ריש גלותא.

ר' נחמיה דיבוי.

נזכר פדר"כ קענ: בעי קימי ר' תנחום
בר חמא בשם ר' סימא, ואולי הוא ר'
נחמן דיבוי, עיין ערכו.

נחמיה העמסוני. (תנא).

היה תלמידו דר"ע כירושלמי ברכות
פ"ט ה"ה וסיטה פ"ה ה"ה אמרו ששימש
את ר"ע כב שנה ולמדו אתים וגמים
ריבויים, אכין ורקין מיעוטין, א"ל את ה'
אלהיך תירא מהו א"ל אותו ואת תורתו.
ומצינו פסחים כב; קידושין נו; ב"ק
מא, ובכורות ו. שמעון העמסוני ואמרו
לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים
שבתורה כיון שהגיע לאת ה' אלהיך
תירא פירש, א"ל תלמידיו רבו כל אתים
שדרשת מה תהא עליהן? א"ל כשם
שקבלת שכר על הדרושה כך אקבל שכר
על הפרישה עד שבא ר"ע ודרש וכו',
א"כ משמע מזה שהיה קודם ר"ע.
ומצאתי בדק"ס מביא מכ"י ושם ליתא

ובנימין יט: א"ל עולא לרב יהודה לא צריכת דהא ר"א ור"נ (ופירש"י דיון הוה וחתנא דבי נשיאה) א"כ אי אפשר לומר שרש"י יסבור שהוא ר"נ בר יצחק מי שהיה תלמיד חבר דרבא יביאו ראייה מדבריו לרב יהודה.

וכן ראייה מפורשת מנימין פד, כ"מ צג. צד, ב"ב קיא, קנב, שביעות מו. ובר מן דין ידוע לכל שרב ששת היה חברו דר"נ וכעל מחלקותו בכל הש"ס, ובבבלי נזכר תמיד בשם סתם ר"נ, וכירושלמי חולק תמיד ר"נ בר יעקב עם רב ששת ככרכות פ"ד ה"ד, שביעית פ"י ה"א, סיכה פ"ד ה"ג, כתובות פ"ג ה"ט ועוד בכמה מקומות.

וכן סוף כתובות מחלוקת ר"נ ורב ששת וכירושלמי שם איתא כפירוש ר"נ בר יעקב.

וכן ב"ב לא: אר"נ אנן אחתיניה אנן מסקינן ליה לזילותא דבי דינא לא חיישינן, וכירושלמי שם ובכתובות פ"ב ה"ב איתא בפירוש ר"נ בר יעקב.

אבל ר"נ בר יצחק לא נזכר אף פעם אחת בכל הירושלמי כי גם רבא שהיה כמו רבו נזכר אך פ"א בירושלמי.

ואחרי הדברים האמיתים האלה איך אפשר לעלות על הדעת ולומר שרבינו הקדוש רש"י לא ראה כל אלו המקומות? אבל האמת יורה דרכו שמעולם לא עלתה על דעת רש"י לומר שסתם ר"נ הוא בר יצחק, ואך גרסא מוסעת נודמנה לרבנותינו בעלי התוס' בדבריו רש"י.

ונעתיק שנית לשון הנמרא ורש"י בנימין לא: רבא ור"נ בר יצחק הוויתבי הוה חליף ואזיל ר"נ בר יעקב — רבא אזיל לנביה ר"נ בר יצחק לא אזיל לנביה אמר דלמא מאינשי דבי ריש גלותא נינהו רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו, ופירש"י דרב נחמן חתניה דנשיאה הוה חולין קכד. עכ"ל, ובתוס' שם פ"י

ומביאין ראייה מעירובין יח: מנ; וכן מנימין למ: משמע בפירוש דסתם ר"נ לאו בר יצחק הוא, וכן כתבו התוס' עירובין מנ: ד"ה יתיב.

והנה בלי שום ספק שהצדק כדעת התוס' שסתם ר"נ הוא בר יעקב ולא בר יצחק, ונביא כל הראיות מש"ס בבלי וירושלמי.

כרכות סא. אר"נ מנוח ע"ה היה וע"ז מקשי ר"נ בר יצחק.

ושבת סט: אר"נ אמר רבה בר אבנה וע"ז פריך ר"נ בר יצחק, ופירש"י ד"ה איפכא וז"ל ובין ר"נ ובין ר"נ בר יצחק לא פליגי, ובוה אנו רואין בפירוש שגם רש"י ס"ל כדעת התוס'.

ושם לו: אר"נ מצטמק ויפה לו אמור, ואי סתם ר"נ הוא בר יצחק הלא ס"ל לעיל שם דמותר, דשהין דיה כוסא דהרסנא ואכיל.

ועירובין יב. מחלוקת רב ששת ור"נ זע"ז אמר ר"נ בר יצחק.

ושם יח: מנ; יתיב ר"נ בר יצחק אחוריה דרבא וייתיב רבא קמיה דר"נ. ושם סט. א"ל ר"נ לר"ה, ור"נ בר יצחק מתרץ.

ושם עב: אר"נ אמר רב הלכה כר"י, וע"ז אמר ר"נ בר יצחק מתניתן נמי דיקא.

ופסחים מ: אר"ה ברביה דרב יהושע אר"נ אמר שמואל — אמר לו ר"נ בר יצחק לר"ה ברביה דר"י.

וביצה כה. אר"נ לא קשיא — אלא אר"נ בר יצחק.

וכן שם כו; תענית ז; יומא נד. אר"נ תנא וחכמים אימרים, ואח"כ אר"נ בר יצחק אף אנן נמי תנינא.

וביבמות קא: אר"י בר מניומי אר"נ אח"כ אר"נ בר יצחק.

ובנויר כו: אר"נ — אבל נסכא לא, ור"נ בר יצחק אמר אפילו נסכא.

רבינו ומנו שמואל ברכות לח; עירובין טז.

ואם שאבו כל מקורם מהציונים האלו אין שום מקור לדבריהם, כי הרבר פשוט יען ששמואל היה רבן של כל בני הגולה לכן כשהזכיר את שמו אמר הלשון „משום רבינו שמואל“, והנה אף שמצינו כמה פעמים אר"נ אמר שמואל כברכות כז: כמ. לח., שבת נו; עירובין טז: כה. לב: מא: מב. מז. נט. ס. פד; פסחים מ: מה: קו; יומא פג; יבמות מב. נו. סא: סז: פה; כתובות י. נה. נו. פז; גיטין לג: פח; קידושין סה; ב"ק סא: צה; ב"מ יד: לט. נה: עה. קח; ב"ב ב: ז: פב: צט: קנז; סנהדרין סב; ע"ז נו; הוריות ג; חולין מד. קיא; קיב; ערכין ז; אבל בכל הש"ס לא מצינו בשום מקום שידבר ר"נ עם שמואל או שיקשה לו, וזה יען שלא היה מעולם תלמידו, ואך כמו שאמר ר"נ בעצמו ב"מ טז: אבא מספרי דיני דמר שמואל היה והוינא כבר שית כבר שבע ודכורנא דהוה מכרוי וכו', וזה יען שר"נ נולד בלי ספק בנהרדעא במקום שמואל ואביו שהיה תמיד אצל שמואל ודאי הביאו לישיבת מר שמואל וזכה לדארטו, אבל מעולם לא היה תלמידו.

וראיה ברורה לזה, כי זה כו"ע מודים שר"נ לא היה תלמידו דרב (ורב נפטר אך שבע שנים קודם שמואל) ואעפ"כ מצינו אמר ר"נ אמר רב בעירובין עב; פסחים יג. מה; מנילה יד; כתובות ת. קי; סוטה יב; כ"מ צד; ב"ב קבר; סנהדרין מד. פב; חולין יב; נדה כת; יבמות פט"ז ה"ד, ולכן אם מפני שאמר הלכות משמו הוא רבו א"כ למה לא יאמרו שגם רב היה רבן, אבל נעלה מעל כל ספק שלא רב ולא שמואל היו רבותיו, ואך יען שהויות דרב ושמואל היו שגורים בפי כל חכמי הישיבה לכן אמר ר"נ בשמם, וזה

בקונטרס דרב נחמן בר יצחק חתניה דבי נשיאה הוה וקשה וכו'.

ולפי גרסתם קשה באמת על רש"י, אבל גרסת רש"י הוא אך סתם רב נחמן, ולא קאי כלל על רב נחמן בר יצחק, אך רש"י מפרש מה שאמר ר"נ בר יצחק דלמא מאנשי דבי ריש גלותא נינהו, מביא רש"י המקור מחולין שר"נ בר יעקב היה חתניה דבי נשיאה.

וכן במנילה כח: שאמרו תא חזי מה בין תקיפי דא"י לחסירי דבבל ופירש"י ר"נ בר יצחק מחסירי בבד סימא מט. דקא אמר לתנא לא תתני יראת חטא דאיכא אנא, באמת בגמרא איתא אך סתם ר"נ וברש"י היה כתוב רנכ"י וכוונתו על ר"נ בר יעקב ונעשה מזה בר יצחק וזה ברור, ובוה סרו כל הקישויות והפלפולים מה שעמלו ליישב שיטת רש"י בדוחק מה שהוא נגד האמת.

וכשידוע לנו בבירור שאבי סתם ר"נ היה שמו יעקב נכא לתולדות ימי חי האישי הגדול הזה.

אביו היה מספרי דיני דמר שמואל כמפורש ב"מ טז: אר"נ אבא מספרי דיני דמר שמואל הוה.

והוא קבל מאביו כביצה כז; נדה סו; שאמר לו ר"נ לרבה בר"ה אבא תני, וזכחים נו. אר"נ הכי אמר לי אבא.

(ואי אפשר לומר שכונת ר"נ בשם אבא על רב שהיה נקרא תמיד בשם זה יען כי בימות רב לא נולד ר"נ אז עדיין, או שהיה ילד קטן, וכאשר בבאר).

רבותיו המובהקים.

כל כותבי דברי הימים עד המאסף לכל המתנות הראה"ו יאמרו ששמואל היה רבן.

וז"ל בר"וד ח"ג פ"ד צד 158 הן ידענו כי ר"נ היה תלמיד שמואל עירובין טז; והעתיק דברי סה"ד ערך ר"נ סימן ג' וז"ל שמואל היה רבן, דרש ר"נ משום

בשם ר' אחא בר' חנינא כחולין קלב :
 ר"נ אמר רב אדא בר אבהו כעירובין
 נט; ב"ק כד, הקשה לו כשבת קלה,
 אשכחיה ר"נ לרב אדא ב"א כיבמות קי :
 מנחות מב.

ר"נ א"ר יצחק כשבת קלא ; הקשה
 לר' יצחק כתענית ה, מגילה טו, מנהדרין
 צו :

אמר משמיה דר' יוחנן כשבת קמו :
 וכן מצינו ערכין ז, אר"נ תני חנא.
 ר"נ א"ר שילא אמר רב כברכות מט :
 (והוא ר' שילא בר אבינא).

ור"נ התחתן עם בית הריש גלותא כי
 לקח את ילתא האשה המפורסמת לו
 לאשה והיא היתה מבית הנשיאים וכאשר
 נבאר להלן.

והנה דעת בעם"הר שילתא היתה בת
 הנשיא ובאמת כן מובא ברש"י גיטין
 סז : שילתא אשת ר"נ בת הנשיא ואשת
 אב"ד וחשובה, והאריך בזה בפלפול גדול
 ויאמר לדעתי דאיתא כיבמות פ : הרבה
 בר אבוה אמר לרבנן עיינו ברב נחמן
 אי בשרו מעלה הבל ואתן לו בתי לפי
 שר"נ לא היה לו זקן אלא מעט הנה
 ומעט הנה, ובאגרת דרש"ג (ח"ב פ"ג)
 כתב שהוא מורעו, ומבני דוד אתי וידוע
 כי הנשיאים היו מורע דוד, א"כ ילתא
 היתה בת רבה בר אבוה, עכ"ל.

והנה גילה לנו חדשות ונצורות שילתא
 היתה בת רבה בר אבוה, והוא היה
 הריש גלותא בימי ר"נ, וכא הגאון ש"ר
 בערך מלין ערך א"י אות יח וז"ל עיין
 ב"ב סה, א"ל ר"נ לר"ה וכתב הרשב"ם
 ר"נ חתנא דבי נשיאה ריש גלותא רבה
 בר אבוה היו עכ"ל.

ואחריו בא החכם גרעין בח"ב צד
 391 ויאמר ר"נ היה חתנו של ריש
 הגולה כי לקח לו את ילתא בתו האלמנה,
 (ומקורו שהיתה אלמנה כשנשאה רב נחמן הוא
 משאלות וירא ס"טין שאמר שם והא רב נחמן
 שרא ליה לילתא ועיין בפ"י רבינו הנצי"ב).

חיתנו

וזה כונה רש"י ביצה כה, מדברי רבינו,
 שר"נ תלמידו של שמואל היה, כלומר
 מפני שהיה שמואל רבן של כל ישראל
 לכן קראו לו רבינו.

אבל רבו האמיתיה היה רבה בר אבוה
 תלמידו של רב כמפורש ברבות כא.
 אר"נ כי היינו בני רבה בר אבוה בען
 מיניה, ובע"ז סה, מביא ר"נ ראייה לדבריו
 מדהנהו דאתו לקמיה דרבה בר אבוה
 וכו', וכגיטין עב, א"ל ר"ה לר"נ בעי
 מיניה מרבה בר אבוה, ובע"ז נא, א"ל
 ר"נ לאבוי שאלתי לרבה בר אבוה.

ר"נ אמר רבה בר אבוה כברכות לו :
 סב; שבת יז, כה, נו, (ושם איתא ר"נ
 בר יצחק וצ"ל ר"נ נרסת הרא"ש ודק"ס),
 נה, סה, סט : עז, ק, קכב : קל :
 קמט, עירובין כט : סד : עה : עז : עת.
 פא, פא : פה, פו, פסחים טז, יז, ע ;
 יומא טז ; ר"ה י ; סוכה טג ; חגיגה
 יב, כב, כד, יבמות לד : מט : סג : סד :
 פג, קיט, כתיבות למ : פו, צג : צד.
 צה, גיטין סג, עג, עט, קידושין נו :
 ער ; עה, נדרים כז ; סיטה כה ; ב"ק
 יב : טז : סא ; ב"מ כה, מח, סט : עז.
 צא : צה, צט, ב"ב ו, ח : יט, כג, מב :
 נג : נו, סא : קמו, מנהדרין נא : נו : נו :
 סג, שבועות מט ; ע"ז טז : טז : נא :
 עה, עה : עז, זכחים מד : עה, צה, צו,
 צו, קנ, מנחות קח ; חולין ח, יג : לג,
 מד, קבג, בכורות י : יב, טז, ערכין ו,
 תמורה כ ; כריתות יג, נדה כ : כה,
 כה :

ובפסחים מ, מצינו שמביא ר"נ ראייה
 לרבה דהא בר רבא בר אבין לתתו,
 ובאמת לא מצינו בשום מקום שם זה,
 אבל יותר נוח גרסת ר"ח ודק"ס שצ"ל
 רבה בר אבוה.

וכן ב"ק קי : ר"נ אמר רבב"ח, גרסת
 דק"ס אמר רבה בר אבוה.
 וחזן מרבה בר אבוה מצינו שאמר ר"נ

חותנו הרים אותו למעלה. ראש הדיינים בבבל.
ובא אחריו הראה"י בר"ר ח"ג פ"ד וזה לשינוי בימים ההם היה רבה בר אבוח ריש גלותא יושב בנהרדעא — ראש הגולה הזה היה משיא את בתו ילתא "לר"ג בר יעקב — ויהו כאשר מת שמיאל "לא התמהמה חותנו ריש הגולה אף רגע ויפקדו להיות דיין בנהרדעא תחת שמואל ועם הפקידה הזאת היתה גם פקידת ראש הישיבה חלקו וכבן נמלא מקומו של שמואל בנהרדעא עכ"ל.

והנה כל החכמים האלו סמכו על פלפולו של ס"הד יותר הרבה מעל תורת משה, ולא חקרו אם כל הפלפול הזה יש לו שורש וענף בדברי הימים, ונבאר אחד לאחר.
(א) היכן מצינו שרבה בר אבוח היה ריש גלותא ובנהרדעא, הלא מפורש שבימי ר"ג כשהיה כבר דיין העיר אז היה חי עדיין מר עוקבא הידוע שהיה גם בזמן שמואל ריש גלותא אף שהיה תלמיד שמואל ומקומו היה בכפרי כמבואר בערכו, ככתובות עמ. הריא דאתאי לקמיה דר"ג קרעיה ר"ג לשטרא אול רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חוי מר, נחמן חקלאה היכי מקרע שטרא וכו', ומר עוקבא נתן צדק לר"ג.

(ב) מי הגיד לר"ג שרבה בר אבוח אף שבל"ס אהב מאוד את תלמידו היקר ורצה ליתן לו את בתו, נתן לו באמת? וגם אם נאמין בזה שילתא היתה בת רבה בר אבוח, אבל הוא לא היה מעולם ריש גלותא.
ומה שיסמוך על אגרת דרש"ג לא עיין בדבריו הקדושים, כי זה לשון רבינו "והיו שם חכמים אחרים שהיו אמוראים לבד כגון שמואל ורב שילא — ורבה בר אבוח זקננו, ומכית הנשיאים היה כי

כן קבלה בידינו כי מכית נשיאים אנהנו, ומזרע דרבה בר אבוח, עכ"ל, ואם כן היכן מצא שרבה בר אבוח היה הריש גלותא? הלא יאמר אך שהיה "מכית הנשיאים", וגם זה אך יען שהיה להגאון קבלה שהוא מכית נשיאים, ומזרע דרבה בר אבוח.
ובערך מלין נחפו כ"כ עד שסבר שבן מפורש ברשב"ס, אבל במהילה מכבודו שלא עיין שם כי זה לשון הרשב"ס "ר"ג חתנא דבי נשיאה הוה ורגיל במקום הדיינים", אבל היכן מצא הנוסח שהביא? ובר"ז כיון אף הרגעים ויאמר שרבה בר אבוח חותנו ראש הגולה לא התמהמה אף רגע ויפקדו להיות דיין בנהרדעא, ואיה מצא שעם הדיינות היתה גם פקודת ראש הישיבה? ואף שבל"ס הרביץ ר"ג תורה הרבה אבל לא היה מעולם ריש מתיבתא, כי בימיו היה הריש מתיבתא רב הונא בסורא, וגם רב יהודה שנהג ישיבה גדולה בפומבדיתא אעפ"כ היו כולם כפופין תחת ר"ה, וגם ר"ג הלך תמיד לסורא וקבל הרבה מר"ה וכאשר נבאר.

ור"ג

שהיה ג"כ מתלמידיו הגדולים דרב הרחיק נדוד מנהרדעא שנחרבה חמש שנים אחרי פטירת שמואל, לשכנציב ולשלחי ואח"כ למחוזא ושם מצא מנחם לכף רגלו והתקבצו אליו מחבטיו מנהרדעא, ובראשם היה תלמידו החביב רב נחמן אשר כל"ם היה רבה בר אבובי יוד לאביו במתיבתא דמר שמואל, ואפשר שאז נפטר אבי ר"נ ולקחו רבה בר אבובי תחת כנפיו.

ואולי הצדק כדעת ס"הר שילתא היתה בת רבה בר אבובי ונתן את ילתא לאשה לתלמידו החביב ר"נ, ויען שרבה בר אבובי היה מבית הנשיאים כלומר ממשפחת הריש גלותא כעדות רש"ג באגרתו לכן אמר עולא חולין קבר. ומשום דר"נ חתניה דבי נשיאה הוה.

וכן מביא הרשב"ם בב"ב סה. הלשון ר"נ חתנא דבי נשיאה הוה, וכן כתבו התוס' גיטין לא: ר"נ חתניה דבי ריש גלותא הוה.

ומה שכתב רש"י גיטין סז: ד"ה ילתא, אשת ר"נ והיא בת הנשיא, באמת צ"ל "והיא מבית נשיאה". ואחרי פטירת רבה בר אבובי נתמנה ר"נ במקומו לריש במחוזא, ואח"כ כשנבנתה מנהרדעא שנית או שב ר"נ עם כל תלמידיו לשם והיה דיין העיר, וזה שאמר רש"י קידושין ע. ד"ה לא מיבעי, רב נחמן ראש בנהרדעא ודיין לראש גלותא וחתניה דבי נשיאה, והיה לו למימר בקצרה שהיה חתן ודיין לריש גלותא, וזה כמו שאמרנו שהוא היה אך חתן לבת שהיא ממשפחת הנשיאים.

וראיה קצת לדעת ס"ה"ד שהיה חתן רבה בר אבובי כי מצינו שקרא ר"נ לבנו הגולד לו בשם רבה והוא ע"ש אבי זקנו.

ובאמת מצינו בכמה מקומות שהיה בבית הריש גלותא כעירובין לט', סוכה י: ב"מ סו, ב"ב סה, כתובות צד:.

וע"י

ור"נ בשלחי ובמחוזא עם רבנן מנהרדעא, והאמת כן, כי יען שעיר מנהרדעא היתה עדיין חרבה ולכן באו כל חבטיו מנהרדעא למחוזא לפני רבה בר אבובי ואח"כ לפני ר"נ, וזה שאמרו גיטין לט. ורבנן דאתו ממחוזא אמרו אר"ז אר"נ, אבל לא היה שם זמן רב כי עיר מנהרדעא התנערה מעפרה ונבנית על תלה ואז חזר ר"נ ותלמידיו לשם והרביץ תורה הרבה, וכמפורש ב"ב קננ. והוא דאתא לקמיה דר"נ מנהרדעא, ובעירובין לד: ההוא פולמוסא דאתא מנהרדעא א"ל ר"נ וכו'.

ועוד יותר כבורר בקידושין ע: כשהזמין ר"נ את רב יהודה לדינא — א"ל רב יהודה לרב נחמן הא איכא רב מתנה דקאי כוותי, רב מתנה לא חזייה מנהרדעא תליסר שני ההוא יומא אתא וכו', וזה יען שחמש שנים אחרי פטירת שמואל רבם חרבה העיר ועברו שנים רבות שלא היה שם שום ישיב, וגם אח"כ כשהתיישבו גם אז לא בא רב מתנה לשם משך זמן יג שנים.

ונבאר בקצרה, ר"נ היה צעיר לימים מאוד כשנפטר שמואל בשנת תקס"ה לשטרות (כי ר"נ חי אחר שמואל ששים ושש שנה וכאשר נביא לקבן) ואחרי פטירת שמואל לא נתמנה ריש מתיבתא עד עבור שלש שנים ובל"ם הוא שלא יכלו לשום עצות בנפשם באיזה מקום לקבוע המתיבתא הגדולה אם מנהרדעא מקום שמואל או בסורא מקום רב, אבל יען שעיר מנהרדעא היתה עומדת על הכפר ואפשר שראו שהיא עומדת ליחרב והסכנה קרובה לבא, לכן באו לכלל דעה אחת בשנת תקס"ח לשום כתר מלכות בראש רב הניא שהיה מבי נשיאה ומלך ארבעים שנה עד הר"ח כמבואר כל זה באגרת דרש"ג ח"ג פ"ב, ורב יהודה יסר ג"כ ישיבה גדולה בעיר פומבדיתא, וכן רב ירמיה בר אבא הרביץ תורה בעיר "שום כמ"א" ורבה בר אבובי

ולכן לא לפלא מה שאמר רב נחמן
 סנהדרין ה. כגון אנא דן דיני ממינות
 ביחודי, ולכן נקמינן להלכתא כר"ג בדינא
 ככתובות יג., קידושין נט.; ב"מ קי.

והנה אף שר"ג היה חתנא דבי נשיאה
 ודיין דבי ריש גלותא, אבל המתכותא
 הגדולה בכל ארץ בכל היתה אך בסורא
 תחת נשיאות ר"ה, וכל גדולי הדור היו
 באין שמה לשמוע הכרעת ר"ה, ובפרט
 ר"ג שהיה צעיר הרבה ממנו, לכן מצינו
 הרבה פעמים שהיה בא רב נחמן לסורא
 כסוכה יד.; כתובות צד. צט.; ב"ב
 קלב.; שבועות מח: חולין יט: רב נחמן
 איקלע לסורא.

ובגדה כח. אמר לרדי מיפרשא לי
 מיניה דר"ה.

ובפסחים מ. הביא ר"ג ראייה לרבה
 מרב הונא.

הקשה לר"ה ככתובות פט.; גיטין
 כב.; גדה ז:.

איתבי לר"ה כזבחים קמז.; מנחות יז:.
 ור"ג אמר פוקו ואמרו לו לעולא כבר
 תרגמא ר"ה לשמעתך בככל כע"ז נה.
 וב"ב קלג. אמר לר"ה ננובי גנבי למה
 לך — ואמרת לן עלה וכו'.

ושם קע: אמר ר"ה אמר רב — א"ל
 ר"ג אי שמיע ליה לרב הך ברייתא הוה
 הדר ביה, א"ל שמיע ליה ולא הדר ביה.
 ושם פה: אמר לר"ה מ"ט לא פשטת
 ליה וכו'.

וביצה כב: א"ל ר"ג ונימא מר וכו'.
 ובעירובין מב. א"ל ר"ג לא תיפלוג
 עליה דשמואל.

וביבמות צא., כתובות נט. אמר לר"ה
 גנובי גנבי למה לך וכו'.

ובזבחים ה: יתיב ר"ה ור"ג ויתביב
 ששת גבייהו.

ויען שר"ה מלך משך זמן ארבעים
 שנה וכבר בא ר"ג בשנים והתקרב לימי
 זקנה לכן לא לפלא שר"ג החשיבו לחבר,
 וזה

וע"י אשתו ילתא נתעשר כי רבה בר
 אבוה פלג עשרו בין חתניו כמפורש ב"מ
 קיד.; ובפי הנראה ירש גם מאביו שדות
 וכרמים כחגיגה כח. שא"ל רב אדא בר
 אהבה לר"ג באותן של בית אביך
 (שהיו להם הרבה זיתים וענבים, ר"ח).

וכן מצינו שהיה לו שפחות כגדה מז.
 ועברו הנודע בשם דרו כברכות יג.;
 שבת נא., פסחים קטו.

וכששבו השנים כתיקונן היה באמת
 ר"ג מראשי גדולי הדור ומבורך בעושר
 ובחכמה ובכבוד כהעניית ה: כשבקש ר"ג
 לר' יצחק שיברכו, א"ל המשל הנפלא
 לאדם שהיה מהלך במדבר והיה רעב
 ועיף וצמא ומצא אילן שפירותיו מתוקין
 וצלו נאה ואמת המים עוברת תחתיו
 לאחר שאכל ושתה א"ל אילן אילן כמה
 אכרכך — אלא יהי רצון שכל נגיעות
 שנוטעין ממך יהיו כמותך, אף אתה כמה
 אכרכך, אם תורה הרי יש לך תורה,
 אם בעושר הרי יש לך עושר — וגדולה
 אלא יה"ר שיהו צאצאי מעיך כמותך.

ובברכות נא: יסופר שפ"א איקלע
 עולא לבי ר"ג בריך ברכת מזונא יהיב
 ליה כסא דברכתא לר"ג, ובקשו ר"ג
 שישלח גם כסא דברכתא לילתא והוא
 לא רצה, וכששמעה ילתא כעסה ועלתה
 לבי חמרא והברה ד' מאה דני חמרא.

ומצינו בכמה מקומות שהיה דיון העיר
 ככתובות צד: שאמר לרב ששת חרא
 דאנא דינא ומר לאו דינא, (שרב ששת
 לא היה יכול להיות דיון יען שהיה סומא).

וב"מ סו. שא"ל ריש גלותא רב יהודה
 קרע לשטרך — איכא דאמרי אמר לו
 דרדקי קרעיה דכ"ע לגבי דידי בדינא
 דרדקי נינהו.

וב"ק צו: אמר ר"ה על ר"ג שהוא
 אח לשמואל בדינא.

וכן ב"ב סה. שאמר לו ר"ה הלכתא
 כוותיכו דמקרביתו לכבא דריש גלותא.

א"ל הלא הוזמנת אותי לדין לפניך, א"ל ר"ג השתא שתא דמר לא גמירנא אני אומנך לדין לפני? או הוציא רב יהודה שטר ההומנה וא"ל הא גברא והא דסקא, ואז הראה לו רב יהודה את גדולתו בתורה. ומה שמצינו גימין לו: א"ר יהודה אר"ג נאמן אדם לומר וכו' בל"ס צ"ל רב יהודה אמר רב, והמעתיק כתב ב' פעמים תיבת נאמן, והמעתיק השני עשה מנאמן נחמן.

ואף שר"ג היה המומחה היותר גדול בדיני ממונות אבל רב יהודה היה גדול ממנו כב"ב נו. כשאמר רב יהודה הדין שאם אחד אומר אבלה חמים ואחד אומר אבלה שעורים ה"ז חוקה, ור"ג הקשה לו ע"ז א"ל רב יהודה הכי השתא וכו', וב"מ סו. שא"ל לר"ג רב יהודה קרע לשטרך א"ל דרדקי קרעיה? גברא רבה קרעיה (להד ליטנא).

ומצינו מחלקותן ברכות לו, ב"ק כז, ב"מ כח; ב"ב יג.

וכן אבימי היה גדול ממנו כמנחות ז. שר"ג פנע באבימי והקשה לו ר"ג כמה קושיות והוא תירצם לו, וב"ק יב. א"ל ר"ג לרבא דתני אבימי.

וכן רב ירמיה בר אבא כב"ב קננ. ההוא דאתא לקמיה דר"ג לנהרדעא שלחיה לקמיה דר"י בר אבא וכו'.

חבריו הגדולים.

אבימי בר פפי יתיב עם רב נחמן ככתיבית ננ.

רב אדא בר מתנה יתיב גבי רב נחמן כזבחים ה:.

רב אחא בר יעקב, יוספר בב"ק מ. משתבח ליה רבא לר"ג ברב אחא ב"י דאדם גדול הוא — כי אתא לנביה א"ל ר"ג בעי מינאי מלתא — ושאלו שאלה אחת וזרם שהשיבו שאלו עור א"ל ר"ג שבקן איסתגר בקמייתא.

רב אידית, בסנהדרין לח: אר"ג האי

וזה שמצינו גימין נב; קידושין מז. עח; ב"ק צו; ב"ב קלח; חולין נו. שקראו הונא חברין, או קראו סתם הונא כעירובין מב; כתובות סח; ב"מ עא, ב"ב מז. וראה זה פלא שגם כשקראו הונא חברין גם אז קבל הכרעתו כקידושין מו, ב"מ טו. שאמר ר"ג הונא חברין מוקים לה במילי אחריו וכו'.

ושם עח: אר"ג אמר לי הונא בא לימלך וכו'. וב"ב קלח: אר"ג אמר לי הונא תנא רמ"א וכו'.

ובערכין כב. אר"ג מרישא לא הוה — כיון דשמענא להא דרב הונא חברין וכו'. ובנדה מנ. בעו מיניה מר"ג — א"ל מדאמר הונא חברין משמיה דרב וכו'.

וכל זה המורה בכיבוד שר"ה היה קשיש הרבה ממנו כי באמת היה תלמידו הגדול דרב ושמואל ולכן הלך אליו ר"ג לקבל ממנו תורת רבותיו.

ובס"הד מביא אר"ה אר"ג מעירובין עז. ולא ראה בפנים ששם הוא רבה בר"ה אר"ג.

וכן קרא ר"ג לועירי חברין כב"ב קנז. אף שמצינו ע"ז סא: ר"ג אמר ועירי.

וכן רב יהודה היה גדול הרבה מר"ג כקידושין ע: כשהומין אותו האיש שאכרין רב יהודה עליה דעבדא הוא לפני ר"ג לדינא, הלך רב יהודה לרב הונא לשאלו עצה מפיו אם ילך או לא, א"ל אינך צריך לילך משים דגברא רבה את אלא משום יקרא דבי נשיאה קים זיל, כשבא אצל ר"ג מצאו דקא עביר מעקה אמר לו לא סבר לה מר — כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה וכו', ובמשך שעה קמנה נכשל ר"ג בלשונו כמה פעמים ולא יכול להשיבו, עד ששמעה ילתא אשתו ההכמה ושלחה לו לומר שיפטרנו ממנו דלא נשוויך כשאר ע"ה, (ור"ג שכח כבר שהומינו לדין לפניו) א"ל למה בא אדוני הנח היום,

אפילו כוורא לחסא, וב"מ ננ. אמר ר"נ
הדר אמר רב חסא וכו'.

מבי רמי לר"נ — אישתיק — אמר
לו ר"נ מירי שמיע לך בהא וכו' סוף
המורה.

רב ייבא סבא בעי מד"נ וא"ל ר"נ
עני מירי (עניי אדוני) כב"ק ממ:

ר' יעקב בר אידי נפטר קורם ר"נ
כביצה כה:.

ר' יצחק קראו לר"נ מר כברכות ז;
ויסיפר תענית ו. איך שהחשיבו ר' יצחק
כדמיבא לעיל.

מניומי חבירו כב"מ סו.

רב מנשיא בר יעקב בזמנו כדמשמע
ב"מ כו.

רב ספרא, בשבת ע. הקשה לו ר"נ
וחולק עליו.

עולא, בכרכות לח: קראו ר"נ חביריני
היורדים מא"י, וקראו מר לעולא כב"מ
ט:; איקלע לבי ר"נ כברכות נא;
הקשה לו ר"נ כשבת לט:; גימין סו,
זבחים טו, חולין קכד, יתיב ר"נ ועולא
ככתובות ננ, א"ל עולא לר"נ כנימין
סו, ומצינו פסחים פ, גד, אמר להור"נ
זילו (או סוקו) וא"ל לעולא וכו'.

עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא
לקמיה דר"נ כשבועות ל.

רב עיליש בזמנו כנימין מה.

רב עינא סבא רמי לר"נ א"ל עינא
סבא — פתיא אוכמא מיני ומינד תפתיים
שמעתא כפסחים פח, מגילה יד:.

רב עמרם אף שהיה קשיש מרב נחמן
כספורש בכורות כו: אבל מצינו ברכות
ממ: ששאל מר"נ, וב"ב קסב. א"ל ר"נ
מנ"ל הא.

רב ענן קראו ר"נ מר כחולין נו,
ור"נ הקשה לו כב"מ ע, ב"ב מא,
ור"נ שאלו כי הויתו בי מר שמואל וכו'
קידושין כא:; וקרא לר"נ נחמן חקלאה
ככתובות עט, ושם קה: שלח ליה רב

ענן

מאן דידע לאהדור למינים כרב ארית
ליהרר, וגרסת רק"ם רב אידי.

ר' אמי היה גדול הדור בא"י בימי
ר"נ כחולין קכד, כי סליק רב הושעיא
א"ל ר' אמי ומשום דר"נ התנא דבי
נשיאה הוא מולול בשמעתיה דר' יוחנן?
ובשבת נא, כששמע ר' אמי שהורה ר"נ
להתירא בענין שבת איקפד עליו, ובנימין
סנ: כשהיה מחלוקת בדינא בין ר"נ
לרבא תלמידו שלחה לקמיה דר' אמי.
וראו זא"ז כברכות מז: כשאמר ר' אמי
שנים ושבת מצטרפין א"ל ר"נ ושבת
נברא הוא? וזה היה כשירד ר' אמי מא"י
לבבל לזמן קצר כמבואר בערכו.

וכן ר' אסי כעירובין לב: יתיב ר"ח
בר אבא ור' אסי ורבא בר נתן ויתיב
רב נחמן גביהו — אמר להו י"שר.
ובשבת קי"ב, רב נחמן בר יצחק (גדק"ס
ליתא תיבת רב יצחק, והוא נכון) סכתף
ועייל — אמר אלו אקלעין לי ר' אמי
ור' אסי מי לא מכתפנא קמיהו.

רב המנונא אותיב לר"נ כשהיה בסורא
כב"ב לא:.

ר' זריקא בזמנו בא"י כביצה כה:
ר' חייא בר אבא חבירו כעירובין לב:
רב חייא בר אבין חבירו ככתובות יא:
רב חייא בר נמרא חבירו ככתובות
ננ, ע"ז סג:.

ר' חייא בר רב מתנה א"ל ר"נ אבא
תני — ואת אמרת? כנדה ס:.

רב חנא בר גיזנא בפומבדיתא בזמנו
ככתובות נ:.

רב חסדא, קראו ר"נ חברין כביצה
כה, וקרא חסדא חסדא כב"ק כו;
ומצינו תמיד כשהיה בא ר"נ לסורא עול
לנביה רב חסדא כסוכה יד:; כתובות
צמ; ב"ב קלב; שבועות מח:.

רב חסא, ככתובות פה: קראו ר"נ
חסא, וכן יבמות קבא: אר"נ האלהים

רב הונא בר חייא יתיב קמיה דר"ג
 כב"ק קמו; ופ"א אמר לר"ג בשם ר"ה
 א"ל ר"ג אשלח לר"ה לשאול אם אמת
 הוא כב"ב קיא.

ר"ה בר חלוב בעי מר"ה כשבת קמו;
 ר"ה בר חנינא אר"ג ככתיבות קי,
 קידושין סב, ב"ב קנה.

ר"ה ברב יהודה אר"ג כפסחים מ:

רב זביר משמיה כב"מ יו,

מר זוטרא בר טיביא אר"ג כיומא פו;
 ר' זירא אר"ג כר"ה כ; גימין לט;
 מג; ב"ב יב, חולין יח; ובכתיבות פ"ד
 ה"ב, ה"ג ר"ג שלח לר"ג בר יעקב.

חמא שליח ציון, בביצה כה: אמר לו
 ר"ג כי סלקת להתם אקוף וזיל אסולמא
 דצור וזיל לנביה דר' יעקב בר אידי.
 רב חייא בר יוסף תנא קמיה דר"ג
 כביצה לב:

רב חנינא תיזאה אתא לקמיה דר"ג
 וכו', כחולין צה:

רב חנן בר רב קטינא הקשה לר"ג
 כחולין יט.

ר' טבלא, בב"ב קיא. א"ל ר"ג זיל
 אהדר בך ואי לא משמתינא לך. ובחולין
 קלב, רב טבלא הורה שפמיה, ור"ג
 חיביה, אזל ר' טבלא לקמיה א"ל מ"ט
 עביר מר הכי וכו'.

רב טיבי בר רב מתנא אתא לקמיה
 דר"ג כב"ב קנא.

ר' יונה ר' יסה חד בשם מר עוקבן
 וחד בשם רב נתמן בר יעקב כעירובין
 פ"ז ה"א.

רב יוסף קבל ממנו כובמות סו: שישב
 בשלהי פרקיה דר"ג, וב"ק קמו: יתיב
 רב יוסף אחירי דר"ה בר חייא ויתבי
 ר"ה בר חייא קמיה דר"ג, וב"ב סו:

יתבי רב יוסף קמיה (דר"ג בר יעקב ובס"ה)
 שג: בזה). ובקידושין כ: אמר רב יוסף
 דרשיננהו ר"ג להני קראי כפיני, רב יוסף
 אר"ג כתענית ל; אבל גס ר"ג קרא

לרב

ענן לההוא גברא לר"ג נדידיניה מר וכו'.

רבא בר אבין בזמנו כפסחים מ.

רבא בר רב הונא זיטי דרש אפתהא
 דנהרדעא — א"ל ר"ג פוקו א"ל לאבא
 (חברי) שקילא טיביך ושדי אחיזרא
 כביצה כט:

רבא בר נתן חבירו כעירובין לב:

רמי בר שמואל בכתיבות צו, א"ל
 ר"ג א"ב נמצאת מכשילן לע"ל.

רב ששת, יתבי בהדרו כובחים ה;
 ואמר על רב ששת ביטבועות מא: אנא
 ורב ששת דתנינא הלכתא ספרא ספרי
 תוספתא וכולא גמרא, ובכתיבות צד:
 א"ל ר"ג תדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא
 וכו'.

הלמודיו ואומרי מאמריו.

ר' אבא בעי מר"ג כעירובין עו:

אבוי משמו כעירובין ג; ובכתיבות
 נו, הקשה לרב יוסף והאמר ר"ג, וב"ב
 קינ: תנא רבה בר חנינא קמיה דרב
 נתמן — א"ל אבוי דלמא דין נחלות
 קא אמרת.

רב אחא בר ר"ה הקשה לרב נתמן
 כחולין עו:

רב אחא בר מניומי אר"ג כב"ב קמח;
 איתיב לר"ג כב"ק קי.

רב אחדבוי בר רב מתנה אתא לקמיה
 דר"ג כב"ב קנא.

אמימר משמיה דר"ג כחולין מה:

רב ביבי תני קמיה דר"ג כחגיגה כב,
 יבמות יב; בעי מר"ג כב"מ כג; הקשה
 לר"ג כב"ב לו:

גידל בר מניומי קרא לר"ג מר ככרכות
 סט.

רב דימי בעי מר"ג כחולין קיב, א"ל
 ר"ג כובחים עד:

רב דימי בר יוסף בעי מר"ג כחולין
 יב, ואחתיה תבעתיה לדינא קמיה דר"ג
 ולא אתא, שלח ליה ר"ג אי לא אתית
 מחינא לך בכילוא וכו' כב"ב קנא:

למקום אבי רבא, מסר לו רב יוסף בר חמא את בנו רבא לתלמידו והיה עמו כל ימי חייו כמבואר בערכו.

רבה, מצינו ביבמות סו: יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פירקיה דר"ג, רבה אר"ג כפסחים קו; יבמות סד; אבל ר"ג החשיבו מאוד כפסחים מ. שאר"ג מאן דציית ליה לאבא (לשון רבנות, רש"י) אכיל נהמא דעיפושא.

רבה בר"ה איקלע לבי ר"ג שבת קיט, אר"ג כעירובין עז, ור"ג קראו בר חברין כביצה כה, ופ"א איקלעו רב חמדא ורבה בר"ה לבי ריש גלותא אנגינהו ר"ג בסוכה, כסוכה י:.

רבה בר חנינא תני קמיה דרב נחמן כב"ב קיג.

רבה בר רב שילא אר"ג כב"ב קנה: רמי בר חמא אותיב לר"ג כעירובין לד; ב"מ סה, א"ל לר"ג כב"ב קו, אר"ג כגיטין לט; ובא הוא ואחיו מר עוקבא לדינא קמיה דר"ג ככתובות צד; הוי קאולי בארבא כבכורות כז:.

רב שיזבי אר"ג כעירובין עז.

רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן ככתובות ק.

רב שמואל בר רב יצחק קבלה מיניה דר"ג כגדה ו:.

גדולתו ומדותיו היקרות, ובניו ובנותיו.

הנה מלבד מה שהיה בקי גדול בדיני מסונות עד שאמר סנהדרין ה. כגון אנא דן דיני מסונות ביחודי, ובכורות לו. אמר כגון אנא אוכל להתיר (מזם כבוד) ביחוד, היה גם בקי בדיני דפרסאי כב"ב קעג: והיה עניו גדול כעירובין סד. כשאמר לו רבא תלמידו מ"מ אמר מר הכי והאמר ר' אחא ב"ר חנינא — אמר לו הדרי בי.

והיה מכתף ועי"ל לכבוד שבת כשבת קיט. (לגרסת דק"ס). והיה זהיר מאוד בג' כעדות

לרב יוסף סיני כעירובין לו, מחלקותן ברכות כה.

רב יוסף בר חמא אר"ג כגיטין מג: רב יוסף בר מניומי, ככתובות ק. אמר לדירי מפרשא לוי טיניה דר"ג, אמר רב נחמן כברכות כג, עירובין מה. עי; יבמות קא: קה, כתובות פא; גיטין ט. מה: עי; ב"ב צו, ב"מ טז: לב, ב"ב קלב. קמה. קנמ.

רב יימר סבא בעי מר"ג ככתובות נג, ר' יצחק בן אלעזר בשם רב נחמן בר יעקב כירושלמי שבת ר"פ.

ר' יצחק בר שמואל בר מרתא יתיב קמיה דר"ג כגיטין יג. סג:.

מר בריה דרבנא משמיה דרב נחמן כברכות נח; שבת פו:.

נחמיה בריה דרב חנילאי תלמידו כעירובין מג:.

רב נחמן בר רב חמדא שלח לר"ג בר יעקב ילמדנו רבינו ככתובות קד; ב"ב טו; סנהדרין ה. כד.

ר"ג בר יצחק יתיב אחורי דרבא ורבא יתיב קמיה דרב נחמן כעירובין מג; ב"ב קנב, ועיין לעיל.

רב סחורה, רבא השתבח לפני ר"ג שהוא אדם גדול, וכשבא לפניו להתיר לו נדר איקפד ר"ג עליו כנדרים כב:.

רב עוקבא בר חמא אותיב לרב נחמן (עירובין לד: לגרסת דק"ס וגרסת שלנו רב עוקבא בר חמא), ב"מ סה, ואתא עם אחיו רמי לדינא לפני ר"ג ככתובות צד:.

רב פפא בר שמואל, בשבת נד: יתיב קמיה דר"ג (לגרסת רש"י) ויתיב וקא אמר בשעה שבורעת לילד וכו' — א"ל ר"ג אי"כ עשיתה ילתא?

רב בר שבא איקלע לבי ר"ג ולא רצה לאכול מה שנתנו לו א"ל ר"ג נאמו לשבא כחולין קיא.

רבא היה תלמידו המובהק, אשר מיום שבא רבה בר אבוח עם ר"ג למחואו

יתיב קמיה דר"ג תווייה דהוא נוכס, א"ל ר"ג לימא ליה מר דלא לצערן, א"ל מר לאו אדם חשוב הוא? א"ל מאן חשוב מאן כפון מאן רקיע, א"ל ליתחוי לי מר (לאחר מיתה), אתחוי ליה ושאלו אם היה לו צער מיתה, אמר לו כמישחל בניתא מחלכא, ואי אמר לי הקב"ה זיל בההוא עלמא כד הוית (שאלוד שנית) לא בעינא דנפיש בעיתותיה.

ובסדר תנאים ואמוראים טובא שנפטר הר"ל"א לשטרות, וכפי שהבאנו לעיל שבפצירת שמואל (תקס"ה) היה אז ילד קטן כבר שבע, א"כ הגיע לזקנה מופלגת לשבעים ושבע שנים, ונפטר בשנה אחת עם הלמידו רבה.

אבל באגרת דרש"ג לא נזכרה פצירתו יען שהגאון יזכיר אך ראשי מתיבתות, אבל ר"ג אף שנהג ישיבה אבל לא היה ריש מתיבתא כדמוכא לעיל.

ר' נחמן (אמורא ירושלמי בדור החמישי).

נזכר אך בירושלמי שישב קימי ר' מנא (בנו של ר' יונה) ואמר בשמו ככלאים פ"ב ה"ג שבת פ"ב ה"א, פסחים ס"פה, מו"ק פ"א ה"ה.

ובפס' דר"כ ורבתי פ' החדש ר' נחמן ור"א בר יוסי ור' אחאי.
ובס'הר לא הרגיש בזה.

רב נחמן בר אבא.

בע"ז למ. ר"ג בר אבא אמר רב, אבל גרסת הרי"ף והרא"ש רב חנן בר רבא. ובקידושין לג. אר"ג אי לאו תורה כמה נחמן בר אבא איכא בשוקא, באמת תיבת בר אבא ליתא ברש"י שם, וכן ליתא בדק"ס כדמוכא מגילה כג. אות ס'. וכן ליתא בתשב"ץ ח"א סקמ"ו שמביא הגמרא בשם סתם ר"ג וזה ברור, ועיין ערך ר"ג בר רבא.

רב נחמן בר אדא.

אמר שמואל עירובין לר': פ': (ושם

קב.

סעודות בשבת ובמצות ציצית כמפירש שם קיח:.

והיה זהיר מאוד להרר פני זקנים והיה שולח שמשו להחזיק בידם, אך הוא בעצמו לא רצה לזלזל בכבוד תורתו ואמר אי לאו תורה כמה נחמן (תיבת בר אבא ליתא ברש"י וכן בדק"ס מגילה כג. אות ס' מביא סכ"י בן) איכא בשוקא כקידושין לג.

והיה נקרא מחסידו דבבל כמגילה כח:.
יראת חטאו גדלה כ"כ עד שאמרו יומא יח; יבמות לו; בר איקלע ר"ג לשבנציב מכרוז מאן הוויא ליומא, וכתום' שם, ולכן לא לפלא מה שאמר להנא סוף סוטה לא תיתני יראת חטא דאיכא אנא, ואף שכפי הנראה אשתו משלה עליו כדמוכא לעיל שהגדה ד' מאה דני חמרא וכמביאר בערכה, אעפ"כ מכרוז מאן הוויא ליומא אך כדו שלא יבא לידו הרור עבירה.

ונראה שמשליו שאמר מגילה יד: איתתא כהדי שותא פלבי, שפיל ואויל בר אוזא ועיניה מטייפי, לא יאה יהירותא לנשי, אמר זאת כנגד אשתו ילתא.

בניו מצינו הון כריה דר"ג כיבמות לד:.

מר זוטרא כריה דר"ג כב"ב ז. ואמר בשמו כמה פעמים.

רב חי'א כריה דר"ג כב"ב מו.

ר"פ כריה דר"ג כב"מ קיג.

רבה בר רב נחמן כשבת קיט.

ובתו דונג (או דודק לגרסת השאלחות) כקידושין ע.

ומצינו שהיו לו שתי בנות שנשבו כאשר יסופר עליהן בניטין מה, שהיו בחשן קדרא בידיהו ורב עיליש התפלא ע"ז עד שאירע שנשבו בנתיה דר"ג וגם רב עיליש נשבה למקום ההוא ומצאן שאינן צנועות כ"כ ע"ש.

פצירתו יסופר מו"ק כת שרבא היה

רב נחמן בר רב הונא.

באגרת דרש"ג ח"ג פ"ד כותב שהוא מלך במתא מחסיא אחר רב אידי בר אבין משנת תשס"ג עד תשס"ו לשטרות ואז נפל שמדא, ולפי זה היה עוד תלמיד רב אשי שנפטר תשל"ח כי מר בר רב אשי מלך אחר ר"ג בר רב הונא.

ובזה יבורר לנו כמה נטרות תמדות, ככתובות כב. אר"ג בר יצחק — דכתיב בי דינא דרבנא אשי, ולהבין איך יאמר כן רנב"י על רב אשי והרי כשנפטר רנב"י היה אז רב אשי עוד עול ימים? אך בל"ס תיבת בר יצחק הוא מ"ס והוא ר"ג בר"ה, והיה באמת תלמידו דרב אשי.

וזה שמצינו קידושין ו: א"ל רב נחמן לרב אשי.

ובחולין פ. א"ל רבינא לרב אשי — א"ל ר"ג לרב אשי.

ובע"ז טו: רב אשי אמר — מתקף לה רב נחמן.

ובזבחים כו. מתרין רב נחמן (בר יצחק הוא טעות הדפוס) דבריו רב אשי שהקשה למר זוטרא.

וכן מצינו אותו עם רבינא כנדה נג: אמר רבינא איפיק, ר"ג אמר לעולם לא תיפיד וכו'.

ובעירובין כו. אמר רבינא ואיתימא רב נחמן.

ובכתובות ז. פריך הגמרא והאמר ר"ג אמר לי הונא בר נתן.

בכל אלו המקומות הוא ברור שזה ר"ג בר רב הונא.

וברכות סא. דרש ר"ג בר רב חסדא מאי דכתיב וייצר, מביא בדק"ס שם גרסא ר"ג בר"ה אך הוא מ"ס כי שם הקשה לו ר"ג בר יצחק.

והיטב דיבר הגאון בעל דו"הר ח"ג מז. מה שאמר ר"ג חולין פה. כגון אנו ליון, ומשמע מזה שהיה עני, הוא ר"ג

בר"ה

קכ. נחומי בר אדא, וכן הוא ביצה לא: רב נחומי בר אדא.

ובירושלמי ברכות פ"ב ה"ד א"ר יונה תנא רב נחמן בר אדא.

רב נחמן בר אושעיא.

א"ר יוחנן שבת סה, ונוכר תענית כד: לגרסת ע"י, וגרסא שלנו ר"ג בר אושפזתי.

רב נחמן בר אושפזתי (אושפזתי).

כתענית כד: יסופר שרב פפא נזר תעניתא חלש ליביה ונעם מידי שרף פינכא דדייסא בעא רחמי ולא אתא ממרא, א"ל ר"ג בר אושפזתי אי שרף מר פנכא אחריתא הוה אתא ממרא (וכדרך שחוק א"ל).

ובערוך ערך בר יאמר שהוא שם אמו של רב פפא ונזרם בר אושפזתי, ובע"כ צריכין אנו לומר שהוא ר"ג בר יצחק.

רב נחמן בריה דרב איקא.

נוכר מכות כא, אבל צ"ל ר' חנינא בריה דרב איקא.

רב נחמן בר אמי.

נוכר עירובין סו. אמר משמיה דאולפנא.

ובסה"ד ערך אולפני גרם רב חנין בר אמי, ובדק"ס גרם ר' חנין בר אמי משמיה דאילפי.

ובמו"ק כב: א"ל רב הסדא לר"ג בר אמי לגרסת הערוך.

רב נחמן בר ברוך.

בשבת סו: אמר אדא מרי אר"ג בר ברוך אמר רב אשי בר אבין א"ר יהודה. ובמו"ק מ"ז גרם ר' נחמיה בר ברוך.

רב נחמן ברב גוריא.

בשבת צה. יסופר שאיקלע לנהרדעא ושאלו מיניה ולא ידע להשיב כהונן א"ל רבך קטיל קני באגמא הוה, ובדק"ס הגרסא רב חמא בר גוריא.

רב חסדא תעניתא. ויסופר שם שבקש לר"נ בר יצחק שיבא לרור אצלו, וא"ל לא המקום מכבד את האדם אך האדם מכבד את מקומו, א"ל ר"נ בר ר"ח אי הכי ניקום אנא לגבי מר, א"ל מושב יבא מנה בן פרס אצל מנה בן מנה וכו'.

וכשבא אליו דבק בחבירו החדשוהכיר גדולתו בתורה ואף שר"נ בר ר"ח היה הריש בעירו אבל רנב"י היה גדול ממנו בתורה כנ"ב ה. שר"נ בר ר"ח רמא כרנא אדרבנן א"ל ר"נ בר יצחק עברת אדאורייתא וכו'. ושם לו: כששלחו בני פום נהרא לר"נ בר רב חסדא ילמדנו רבינו — אמר להו ר' אחא וכל גדולי הודו אמרי וכו', אר"נ בר יצחק רבותא למיחשב גברי?

ובכתובות סג: שבועות יב: חולין פח: דרש ר"נ בר ר"ח — אמר רבא הא בוכרא, אמר לו ר"נ בר יצחק מאי בוכרתא אנא אמריתיה ניהליה וכו'. ומצינו שדרש משמיה דר' מבלא:

כמנחות עח. שדרש העיד ר' סימאי כר"ה יט: מגילה יב.

וכן מצינו דרשותיו ברכות סא, סוכה גי, ע"ו לה:.

ובהוריות י: כששמע רבא מה שדרש אמר אטו צדיקי אי אכלי תרי עלמא מי סני להו?

רב נתמן בר יהודה.

בירושלמי עירובין פ"ו ה"ח ר' יעקב בר אחא ור"ז — חד אמר בשם מר עוקבן וחד בשם ר"נ בר יהודה, ובל"ס היה כתוב רנב"י והוא בר יעקב, ונעשה מזה בר יהודה.

רב נתמן בר יצחק.

ע"פ עדות עצמו בתענית כא: שאמר לר"נ בר רב חסדא אנא מנה בן פרס ופירש"י יען שאביו נקרא תמיד אך בשם

יצחק

בר"ה כי ר"נ (סתם) ידוע שהיה עשיר מופלג, והוא היה אחיו דרבינא (האחרון) בר רב הונא.

רב נתמן בר רב זבדא.

בשבת כה: א"ל אבוי לרבא דאמר ר"נ בר זבדא ואמרי לה ר"נ בר רבא אמר רב, וכדק"ס גורם רב חנין בר רב חסדא.

ר' נתמן בר חנין.

נשאר לנו ממנו מאמר יקר כב"ד פמ"א"ו שאמר כל מי שהוא להוש אחר בולמוס של עריות סף שמאכילין אותו מכשרו.

רב נתמן בר רב חסדא.

אביו הוא רב חסדא הנודע חבירו דרב ששת כמפורש סנהדרין ה. א"ל ר"נ בר יעקב הכי אמר אביה דאבוך משמיה דרב, והוא מ"ס וצ"ל אבוה דאבוך והוא רב חנין בר רבא שהיה תלמיד וחתנו דרב, וחמיו דרב חסדא וכמבואר בערכם, וכן הוא דעת התוס' ב"ב קמר. ד"ה לודי, א"כ היה ניסו דרבא.

הוא קבל תורתו מאביו כדמצינו שבת קמו. שדרש משמיה.

ורבו המובהק היה ר"נ בר יעקב ככתובות קד: סנהדרין כד: שלח לר"נ בר יעקב ילמדנו רבינו, וב"ב מו: שלח ר"נ בר רב חסדא לרנב"י ילמדנו רבינו ארים מעיד — הוה יתיב רב יוסף קמיה א"ל הכי אמר שמואל וכו', והבין בס"הד שרב יוסף ישב קמיה דר"נ בר רב חסדא ובמחילה שגנה היא ששטם הפשים שישב קמיה דר"נ בר יעקב.

וכן מצינו ששלח קמיה דרבה כה"ג מאי כניסין פ.

וכפי הנראה היה הריש והדרשן בעיר דרוקרת כתענית כא: שהעיר דרוקרת היתה מוציאה חמש טאות רגלי, ויצאו ממנה ז' מתים ביום אחד ונזר ר"נ בר

לא אול לנביה — כדחזא ר"נ בר יעקב
היה אול לנביה.

ועוד בחיי רב יוסף היה כבר אדם
גדול כשבת לו: שא"ל אב"י לרב יוסף
הא ר"נ בר יצחק מרי דעובדא (מדקדק
במגשיו, רש"י), אבל בדק"ס ליתא תיבת
בר יצחק וכן ליתא ברפוס שונצני, וכן
יומא עג. כשרצה ר"נ בר יצחק להרץ
קושיית רב אדא בר אהבה א"ל אב"י אל
זר משיית ליה וכו'.

והוא החשיב מאוד לרב יוסף וקראו
סיני כעירובין ל, מ"ק יב.

אבל מה שמצינו עירובין רפ"א ר"נ
בר יצחק בשם ריב"ל הוא מ"ס וצ"ל ר'
יצחק בר נחמן שהיה תלמידו דריב"ל.

וכן נדה פ"ב ה"ה רב נחמן בר רב
יצחק שאל לרב הונא צ"ל ר"נ בר יעקב.
וכן ב"ק פ"ט ה"א ר"נ בר יצחק שאל
צ"ל בר יעקב.

ובמבוא הירושלמי יאמר שנוכר ב"ב
פ"ג ה"ג שאמר קרא מסייע למר שמואל,
אבל אין שום ראיה מזה כי הירושלמי
מובא ברשב"ם ב"ב לח: ד"ה א"ל ושם
סתם ר"נ שהוא בר יעקב, כי באמת
בימי פעולת ר"נ בר יצחק כבר נחרבו
ישיבות א"י.

ומצינו חולין ה: רנב"י א"ר אסי וצ"ל
ר"נ בר כהן.

וכן קבל מר' חייא בר אבין, בעי
מיניה כב"ב צו, שאלו כברכות ו, שבת
ק, פסחים לב, מ"ק י, ערכין כב.

וכן מצינו שאמר כתובות קר. הני רב
יהודה בר קוא.

והוא הרביץ תורה עם רבא חבירו עוד
בחיי רב יוסף (שהיה לו לרבא ישיבה פרטית)
והוא היה היה שם הריש כלה כב"ב כב.
שיסופר שם רב דימי מנהרדעא אייתי
גרונרות בספינה א"ל ריש גלותא לרבא
פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא נקיט ליה
שוקא, ורבא שלח לרב אדא בר אבא —

וע"י

יצחק מכלל שלא נסמך, אבל הנאין
יעב"ץ שם מפרש שחלילה שיקל בכבוד
אביו יהיה כמו שיהיה, אך מפרש יען
שרב חסדא היה עשיר מופלג כמו"ק כח:
וגם בנו ר"נ היה עשיר ולכן קראו מנה
בן מנה, אבל ר"נ בר יצחק הוא בעצמו
היה עשיר כנטיין לא: תוד"ה אנא, אבל
אביו יצחק לא היה עשיר ולכן קרא א"ע
מנה בן פרס.

אמו היתה יראת ה' כאשר יסופר
שבת קטו: שאמר לה כלדאי בריך ננבא
הוה, לא שבקתיה גלווי רישיה וא"ל כפי
ראשך כי היכי דתיהוו עלך אימתא
דשמיא ובעי רחמי, לא הוה ידע אמאי
קא אמרה ליה, יומא חד יתיב וקא גרים
תותי דיקלא נפל גלימא מעייליה דרישיה
דלי עיניה חזא לדיקלא אלמיה יצריה
סליק פסקיה לקיבורא בשיניה (והקל לא
שלו היה, רש"י).

ואמו היתה אחות רב אחא (או הייא)
בר יוסף כשבת קטו. מיסתמיך ואול רב
אחא בר יוסף אכתפיה דר"נ בר יצחק
בר אחתיה א"ל כי מטינן לבי רב ספרא
עיילינא, כי מסו עייליה בעא מיניה —
כי נפק אתא א"ל (רנב"י) מאי בעא מד
מיניה וכו'.

וקרוב מאוד לומר שרנב"י קבל תורתו
מדודו.

וכן זכה עוד לקבל מרב חסדא, כדמצינו
ע"ז סג. רנב"י אמר רב חסדא, ומצינו
עירובין מג: יתיב ר"נ בר יצחק אחוריה
דרבא ויתיב רבא קמיה דר"נ, א"ל ר"נ
בר יצחק לרבא מאי קא מיבעיא ליה
לרב חסדא וכו', וב"ב קנב. יתיב רנב"י
אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דר"נ
קא בעי מיניה — ואחיה ליה בידיה
ואשתיק, כי קם ארנב"י לרבא מאי
אחוי לך וכו', ובנטיין לא: חליף ואויל
רב נחמן בר יעקב, ורבא ורנב"י הוה
יחבין רבא אול לנביה, ר"נ בר יצחק

מנה בן מנה.

ובאמת טיבך שקבע דירתו אצלו והרכיב שם תורה הרבה.

ודבריו היו כדברי האורים לר"ג בר רב חסדא בכתובות סג; שבועות יב; חולין פח: שדרש ר"ג בר רב חסדא ורבא אמר על זה הא בזכרא א"ל ר"ג בר יצחק מאי בזכרא אנא אמריתא ניהליה וכו', וב"ב ת. ר"ג בר רב חסדא רמא כרגא אדרבנן א"ל רב נחמן בר יצחק עברת אדאורייתא וכו', ובשבת צד: ההוא שכבא דהוה בדווקא (ובריה דדוקרת) שרא ר"ג בר יצחק לאפוקיה לכרמלית.

וכן נדה נח: אר"ג בר יצחק והאי דדוקרת כעיר שיש בה וכו', (ואף שזכור אחר רב אשי לא שמעש דבריו אך הוא ממסוריו הש"ס).

וכפי הנראה שאחרי פטירת אביו כשמלך רבא במחוזא והיה אז ריש הדור כולה והוא בצירוף כל חכמי הדור התחיל להניח יסוד לסידור הש"ס או לקח ר"ג בר יצחק חלק היותר גדול במלאכתם הקדושה, וזה שאמר פסחים קה: אנא לאא חכימא אנא (לא התכם שבמתיבתא) ולא חזואה אנא ולא יחידאה אנא אלא גמרא וסדרנא אנא.

ויען שאז היה רוב לימודם בע"פ לכן השתדל להקל מעל התלמידים שיתקיים תלמוד בידם ועשה סימנים כדמצינו שבת לג. ס; תענית י, יבמות כא,, ע"ז כח, חולין קי, ערכין יא. נדה מה. וזה כונתו שאמר עירובין נד: ע"ו יט. אנא עבידתיה וקיימתיה.

וכן היה דרכו בקודש לגרום ההלכה ע"ש אומרה בדיוק וזה שמצינו קידושין מד. שאמר אנא לא ר' אבין בר' חייא ולא ר' אבין ב"כ אלא ר' אבין סתם למאי נ"מ למירמא דידיה אדידיה.

וכן פסחים קו. אמר אנא לא גידול בר מנשיא ולא גידול בר מניומא אלא גידול

וע"י פסיד גרונרות ידיה והלך אצל רב יוסף — ומת רב אדא בר אבא וכל אחד התאונן לומר אנא ענישתיה רב יוסף, רב דימי, אבין, רבא, ור"ג בר יצחק אמר אנא ענישתיה, דר"ג בר יצחק ריש כלה הוה (בישיבת רבא) וכו'.

והנה אף שמצינו עירובין מד. שאותיב לרבא, הקשה לרבא כשבת קב, כתובות כד; וב"ב פו. כשאמר רבא ת"ש — אר"ג בר יצחק בששפך איקפד רבא מירי שפכן קתני, אבל לא שהיה תלמידו אך יען שרבא היה הריש ישיבה והוא היה הריש כלה, אבל היו כחברים ממש ולכן לא מצינו בשום מקום שיאמר דבר הלכה בשם רבא או שיקרא אותו בשם מר, לבר פ"א בכריתות ת. שאמר לר"פ משמיה דרבא.

ואדרבה מצינו ב"ב קנב. שאמר לרבא "מאי אחי לך", וברכות לה: מצינו שהקשה לרבא אי קבע עלייהו סעודתיה מאי א"ל לכשיבא אליהו ויאמר וכו'.

ומזה מצא בר"ז ח"ג צד 180 מקום להתנפל על רנב"י ולומר שלא היה גדול בתורה, ושנג בזה האם אין ידוע לו שכן דרך חברים להקפיד וע"ז ולהעמידם על האמת וגם אפילו נגד רבותיהם, כדמצינו רב יוסף שאהדר אפיה מר"ה רבו אף שרב הונא היה רבן של כל בני הגולה כמבואר בערכו.

והנה כבר הבאנו לעיל שעוד בחיי רב יוסף היה רנב"י ריש כלה בישיבת רבא, אבל כפי הנראה הלך אח"כ לעיר דווקרת כאשר יוסף תענית כא: שר"ג בר רב חסדא שהיה הריש והדרשן שם בקשו וא"ל ליקום מר ליתי לגבן, (ופירש"י דרנב"י הוה יתיב בין גברא דלש השיבו כולי האי), והשיבו כי לא המקום מכבד את האדם אך האדם מכבד את מקומו, א"ל ר"ג בר רב חסדא אי הכי איקום אנא לגבי מר, והשיבו רנב"י יבא מנה בן פרס אצל

כשבת מו: שאמר בריך רחמנא דלא כסיפיה רבא לרב אויא.
 וברכות לט: כששאל להנא שלו מה שמך א"ל שלמן א"ל שלום אתה ושלום משנתך.

חבריו הגדולים.

רב הונא בריה דרב יהושע היו ביחד בישיבת רבא כב"ב כב, מתיב על דברי רב נחמן בר יצחק והוא תירץ לו כפסחים לג, ובסנהדרין ל: אמר לו רנב"י תנוח דעתך שהנחת את דעתו.

רב חייא מהורמיו ארדשיד, כב"ב נב, ארנב"י אישתעי לי וכו'.

מר בריה דרבנא (דרבנא) אמר עליו רנב"י שהוא ירא שמים כשבת כא, ובעי מיניה רנב"י שם קח.

ר"פ היה עמו בישיבת רבא כב"ב כב, אמר לר"פ משמיה דרבא כריתות ה. רבא בר שאילה בניטין לט: אשבחיה רנב"י ושאלו.

רמי בר חמא ביבמות לט: א"ל רנב"י אכשור דרי?

ובומניו היו שני ראשי גלותא האחד מר שמואל ככיצה כה: שאמר אנא אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא וכו', ואח"כ אבא מרי כנדה סו: שהלך רנב"י לפיים את אשתו שהטביל.

ובס"הר כותב שאבא מרי היה חמיו ואין שום מקור לזה (זולת אם נאמר שר"ג בר יצחק היה תנא דבי נשואה) ושם מוכח אך שהיה החכם שלו.

תלמידיו והאומרים בשמו.

רב אחא הקשה לו כע"ז ג, וביוחסין גורם רב אחא גלילאי.

רב אחא בר יעקב משמיה כב"ב נב, איבו, יסופר ע"ז לה: שאכל פת כותי ואמר רנב"י לא תשתעו בהדיה.

רב אשי, במנחות קב, אמר אמריה לשמעתא קמיה דר"ג ובתוס' שם גרסי קמיה דר"ב או ר"ג בר יצחק.

סתמא למאי נ"מ למירמא וכו'.
 וכן בבבאייתו במקרא היה ער להפליא והעמיד ע"י הגרסאות על מכונו כשבת עו: שנשאל נמיאה או נמיעה אמר רב נחמן בר יצחק הגמיאיני וכו'.

וביצה לה: אמר מאן דתני משירין לא משהבש וכו'.

וביבמות יו. מאן דתני ראשונה לא משהבש (ושם חסר חיבת בר יצחק).

וב"ק ס. מאן דתני ליבה לא משהבש. ושם קטז: מאן דתני מסיקין לא משהבש וכו'.

ובעירובין כא. מאן דתני אנשי לא משהבש (ושם חסר חיבת בר יצחק).

וכן היה בקי גפלא במסורה כדמצינו שאמר שבת כח: מקרן כתיב, ושם נה: בני כתיב, ויומא לח: חסידו כתיב, ושם עה: מחספס כתיב, וסוכה ט: בסכת כתיב, ומנילה טו: ורב כתיב, ויבמות סה: וכשבה כתיב, וכתובות סט: ינחם כתיב, וע"ז כד: ויעלה כתיב, והוריות ד. כצות כתיב, ובסנהדרין ה. מי כתיב ואשמיעכם, ושמעתי כתיב.

ומאמרו בהלכה מלאים בכל הש"ס וכמעט שנוכל לומר שהוא נכלל בכלל הוויות דאביי ורבא שהוא היה רוח החיה באיפנים במתיבתא דרבא.

ומלבד גדולתו בתורה היה חסיד גדול כשבת לו: שקראו אביי מרי דעובדא (עין לעיל).

וכשמת רב אדא בר אבא היה מתאונן פן נענש ע"י כב"ב ככ, (כפי' החו"ס שם). והיה רגיל לומר תנוח דעתך שהנחת את דעתי כפסחים לב, סנהדרין ל:.

ואמר ברכות ו: כל הנהנה מסעודת חתן ומשמחו כאלו כנה אחת מחורבות ירושלים.

ואמר שם יהא אדם זהיר בתפלת שחרית.

וכבוד חבריו היה יקר עליו כנפשו

רב נחמן בר פפא.

נוכר ב"מ פ: מתיב על דבריו רפרם
בר פפא.

והיה חסיד גדול כחולין ס: שהיה לו
גינה וזרע ולא צמח, בעא רחמי אתא
מטרא וצמח, אמר היינו דרב אמי.

רב נחמן בר רבא.

אמר רב נוכר שבת כה: וברק"ם
גרס רב חנין בר רבא, ובל"ס הוא הנוכר
ע"ז למ, כשם ר"ג בר אבא אמר רב זו
סולתנית.

רב נחמן בר שמואל בר נחמן.
(או נחמני).

הוא קבל תורתו מאביו ואמר בשמו
כשבת פ"א סה"ד, ב"ד פ"מ"ו.

ויסופר ב"ב פ"ט ה"ד שנתפס לעבודת
המלך אתא עובדי קומי ר' אמי.

ונזכר הנחומא (נובער) נחכר בשם ר'
נחמיה וצ"ל נחמן ככתנחומא הישן.

ושם ריש תצוה רב נחמן בר שמואל
וחסר תיבת בר נחמני.

ובמגילה פ"א סה"א השיב לר' הלבו.
ובקה"ר פ"כ"ב ר' הנחומא אר"ג
בריה דרשב"נ ור' מנחמא — כל אגידה
ושתיה שנאמר במגילה הזאת בתורה
ובמע"מ הכתוב מדבר.

ר' נחמן דיפו.

נוכר ב"ד פנ"ג"ד אמר בשם ר' יעקב
דקיסרין.

וביוק"ד פ"רה ר' נחמיה ור' נחמן
דיפו בשם ר' יעקב דקיסרין.

ובתנחומא אחרייה אמר בשם ר'
פנחס.

רב נחמן מנהרדעא.

נוכר חולין צה: איקלע לרב כהנא
לפום נהרא כמעלי יומא דכפורי — א"ל
ר"ב שקול ואכול וכו'.

וגרסת הרשב"א בחרושיו לחולין שם
רב הנן מנהרדעא.

רב ביבי הקשה לו כברכות ו:.

ר"ה בריה דר"ג איקלע לגביה ורנב"י
א"ל כמה דינים כפסחים פו:.

אבל מה שמצינו אר"ג אמר לי הונא
בר נתן, הוא ר"ג בר רב הונא.

ר' יוחנן אחיה דמר בריה דרבינא
הקשה לו כשבת צד:.

רבינא בעי מיניה כפסחים קה,
הוריות ט.

מעניניו הפרטים וממשפחתו לא מצינו
כלום לכר מה שהיה מאיני הדעת
כיומא ל.

ובשנפטר רבא והמתיבתא הגדולה
נתחלקה שר"פ מלך בנרש, או מלך ר"ג
בר יצחק בפומבדיתא משנת תרס"ג עד
תרכ"ז לשטרות כדמובא באגרת דרש"ג
ח"ג פ"ג.

וקרוב לוודאי שהגיע לשנות שיבה כי
כמו שאמרנו לעיל שגם בחיי רב יוסף
היה כבר שמו נודע בין החכמים והיה
או בל"ס כבן שלשים ועוד, ורב יוסף
נפטר תרל"ד א"כ הוא חי קרוב לשבעים.

רב נחמן בר יעקב. ערך רב נחמן
(סהם).

רב נחמן בר כהן.

(אמורא ירושלמי בדור הרביעי).

בחולין ה, א"ר נחמן בר כהן א"ר אמי
(לגרסת שיטה מקובצת ודק"ס, וגרסא שלנו רנב"י
הוא טעות דמוכה).

ובכתובות קה: סנהדרין ז: דרש ר"ג
בר כהן — אם דיין דומה למלך שאינו
צריך לכלום יעמיד ארץ וכו'.

וגם יש לנו מסנן הלכה אחת קידושין
לג: דרכיב כמהלך דמי.

ולגרסת דק"ס נוכר ב"ב ח: דרש
הפטיק והם יקחו את הוהב.

רב נחמן בר נתן.

נוכר ב"ב ח: לגרסת הרא"ש שם ס"ל,
שאמר אמר קרא והם יקחו את הוהב,
וגרסא שלנו סהם ר"ג.

רב נחמן מפרהמיא.

בקידושין פא. אמר לרב אשי, מר נמי לילקי וכו', וביוחסין הגרסא בן פרמא, ובס"הד ר"נ מפרפטיא.

נחמן סבא.

נוכר ברכות פ"ב ה"ד ומגינה רפ"ב, ר' יוסי (חביוו דר' יונה) אמר הני נחמן סבא.

נחמני. (נחמני, נחמיה פ"דז).

רבה בר נחמני הנודע, והוא היה אבי ר' אושעיא ור' חנינא חברין דרבנן כמבואר בערכם, ואבי כלייליל אבי אביי. ר' חייא בר נחמני ברכות מח:.

ר' יהודה כ"נ חגיגה טו.

ר' יהושע הכהן בר נחמני תנחומא השא"ה.

ר' יעקב בר נחמני חולין נ:.

ר' יצחק בר נחמני, ר' שמואל בר נחמני ברכות לד.

ר' נחמני.

נוכר שקלים פ"ד ה"ב ר' אילא בשמו. ובמד' תהלים פנ"ב"ד ר' נחמני אמר ע"ש שהתיר וכו', אך המאמר טובא ב"ר רפ"ב ע"ש נחמן בריה דרשב"ג, ובילקוט שם בשם ר' נחמיה.

נחשא.

ר' פרוזוק בר נחשא מדרש תהלים רפצ"א, ובילקוט תהלים רמו תשנא ר' פרוודירי בר נחשא.

נחשון. עניני בר נחשון קה"ר פ"ג"יא.

ר' נחשון.

נוכר ילקוט תהלים רמו תשנ"ב, אמר כל צרה שמנעת אצלנו נמצא לנו זה שאמר הכתוב עמו אנכי בצרה, ובמדרש תהלים ספ"טו מובא המאמר ושם חסר שם האומר.

ניולי. אמר רב הונא חולין מה:.

ניורת. בשבת קכא: הרג נחש בשבת,

ופירש"י ישראל היה ונקרא ע"ש מקימו. ניזוף.

ר' יוחנן בן הניזוף (תנא) שבת קטו: , ובתוספתא שם.

ר' ניחא בר סבא.

תלמיד ר' יונה, כיבמות רפ"ט בעי קומי ר' יונה, ושם פ"ח ה"ו אמר בשם ר' יונה, ובבלאים רפ"ט ר' ניחא בר סבה ר' יוחנן (צ"ל ר' יוסי) בשם ר' זעירא.

נימוס אחי ר' יהושע הגרסי. (מסות ר"ע). נוכר בתוספתא מבשרין פ"ג ובכורות י: א"ר יוסי סח לי נימוס אחי של ר' יהושע הגרסי שהשוחט את העורב וכו'.

נימוס (או אבנימוס) הגרדי.

פילוסוף גדול מחכמי או"ה בזמן ר"מ כחגיגה טו: ששאל לר"מ כל עמר דנחית ליורה סליק וכו'.

וברור"ר פ"ב"ג אבנימוס הגרדי מתיא אמו ועלה ר"מ להראות לו פנים ומצא אותם יושבין אכלים, לאחר זמן מת אביו ומצאן ר"מ עסוקין במלאכתן א"ל כמדומה אני שאמך חביבה עליך יותר מאביך א"ל ולא כן כתיב אשה לבית אמה — א"ל יפה אמרת שאין אב לך.

וב"ר פס"ה"כ ובפתחתא דאיכ"ר"ב א"ר אבא בר כהנא לא עמדו פילוסופין בעולם כבלעם בן בעור וכאבנימוס הגרדי. וש"ר רפ"ג שאל את רז"ל הארץ היאך נבראת תחלה — א"ל לך אצל אבא יוסף הכנאי וכו'.

ר' ניסא. ערך ר' ניסא.

ניפמיים הגר.

נוכר יבמות צח. אמר ר' יוסי מעשה בניפמיים הגר שנשא אשת אחיו מאמו.

ניקומבי.

נוכר פסחים פ"ח ה"ח, מ"ק פ"א ה"ה, סנהדרין פ"ו ה"יא הני קומי ר' זעירא.

ניקנור

ניקנור.

חסיד גדול בבית שני ונזכר במשנה יומא פ"ג מ"י שנעשו נסים לדלתותיו, ובגמרא שם לח. מה נסים נעשו לדלתותיו, אמרו כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים בחזירתו עמד נחשול של ים לטבעו נמל אחת מהן והשליכה לים, ועדיין לא נח הים מועפו, בקשו להטיל את חברתה, עמד הוא וכרכה אמר להו הטילוני עמה, מיד נח הים מועפו, והיה מצמער על חברתה, לסוף כשכאו ליבשה כצבצה ויצאה מתחת דופני הספינה, וי"א בריה שבים בלעתה והקיא אתה ליבשה, ואמרו עליו במשנה שם זכר צדיק לברכה.

ובן הוא מדות פ"ב מ"ג כל השערים נשתנו להיות של זהב חוץ משער ניקנור מפני שנעשה בהם נס, וי"א מפני שנחשתן מצהיב.

ובבבא פ"א מ"ה על פתח ניקנור היו משקין את הסומות ומטהרין את היולדות ומצורעים.

ובן פסחים פה: שער ניקנור לא נתקדשה מפני שמצורעין עומדין שם. וברכות פ"ט מ"ה יען ששערו היה במזרח כשקלים פ"ז ה"ג, לכן לא יקל ראשו כנגד שער המזרח שהיא מכיון כנגד בית קר"ק.

ויש נקנור רשע אחר משרי יונים כדמוכא במגילת תענית פ"ב ומוכא תענית יח: שהיה עובר לאלכסנדריה — ובכל יום ויום היה מניף ידו נגד ירושלים — וכשנכרה מלכות בית חשמונאי ונצחום — חתכו את ראשו ותלאוהו נגד ירושלים, ובקדמוניות יסופר שלכן נקרא שער נקנור יען שהרגו שם את נקנור הרשע, אבל נאמנו עלינו דברי המשנה כי אין הדעת סובל שיוכר שם רשע תמיד.

גידון קיסר.

בנימין נ. יסופר שהרומאים שלחו אותו

להחריב את ירושלים וכשבא לא"י מצא תינוק וא"ל פסיק לי פסיקך א"ל ונתתי את נקמתי כאדום ביד עמי ישראל אמר, קו"בה בעי להרובי ביתיה ובעי לכפורי ידיה בההוא נכרא? ערק ואול ואיגיד ונפק מיניה ר' מאיר.

רב ניתאי.

נזכר ב"ב ק"א. סבר למיעבד עובדא בר' זכריה בן הקצב א"ל שמואל — אפס זכריה.

ניתאי איש תקוע.

נזכר במשנה חלה פ"ד מ"י שהביא חלות מביתר ולא קבלו ממנו. ובירושלמי שם מפרש יען שהיה אדם גדול לכן לא קבלו ממנו שלא ילמדו לקבעו חובה.

ננאי בר חבי.

נזכר יבמות קטו: והיה בזמן רבה בר אבוח ואינו שם חכם.

ננס.

שמעון בן ננס הנודע.

ויש אבא שאול בן ננס אבות דר"ג פ"כט"ב אבל שם הוא מ"ס וצ"ל אך אבא שאול.

ננס הקצב. ערך ר' יהושע בן אלם.

ר' נסא—נסה—ניסא—ניסה.

אמורא ירושלמי כדור הרביעי.

בירושלמי שביעית פ"ד ה"ב ר' נסא בשם ר' אלעזר.

ובנימין רפ"ה איתא ר' אלעזר בשם ר' ניסא וצ"ל להיפוך.

וב"ק פ"ט ה"ה ר' נסא בשם ר' בון בר חייא.

וב"מ רפ"ג ר' יוחנן ור' אלעזר, ר' נסא מוסף בשם ר' יוסי בר' חנינא,

ופי' הפני משה וז"ל ר"י ור"א אמרי תרויהו דר' נסא מוסף בשם ריב"ח,

ובמחילה שגגה היא כי ר' נסא היה מאוחר ופשמ הפשום שר' יוחנן ור"א

ר' נפתלי.

בירושלמי תענית רפ"ד שהיה כהן והיה לו אצבע עקומה ושאל לר' מנאב' אם מותר לו לעלות לדוכן. ויש רב יצחק בר נפתלי כתובות צו.

נקדימון בן גוריון.

שמו האמיתי היה כוני כמפורש תענית כ"י, והוא היה מהשלשה עשירי דירושלים כגימין נו. כשצדו הרומאים על ירושלים העמים עליו הוא ושני מרעיו העשירים לזון ולכלכל את כל העיר משך כא' שנה, אך הכריזו קמו ושרפו כל האוצרות. ולמה קראו לו נקדימון יסופר תענית יט: שפ"א כשעלו כל ישראל לרגל לירושלים לא היה להם מים לשתות, ובא לארון אחד והלוח ממנו יב' עינות מים על משך זמן קבוע שאם לא ירדו מים עד הזמן ההוא ישלם לו עבורם, וביום שנשלם הזמן ועדיין מטר לא בא שלח לו הארון שישלם לו מחיר המים, ובא נקדימון לבית המקדש והתפלל שירדו גשמים, וה' שמע תפלתו וירדו גשמים כ"כ עד שנתמלאו כל הבורות של הארון מים ועוד יותר, אבל יען כשהגשמים ירדו כבר שקעה החמה מען הארון שברשותו ירדו המים כי כבר שקעה החמה, חזר ונכנס לב"ה המקדש והתפלל שתזרח החמה וכן היה, ולכן קראו לו נקדימון יען שנקדה החמה בעבורו. ובכתובות טו: יסופר עליו כשהיה יוצא מביתו לב"המד היו מציעין תחת רגליו כלי מילת וא"כ היו באין עניים ולוקחין אותן לעצמן.

ולבנו פסקו חכמים ד' מאות זהובים לקיפה של בשמים ליום אחד, וכשחרב בהמ"ק ראה רי"בזו פ"א ריבה אחת שלוקשה שעורים מבין גללי בהמתן של ערבים ובקשה ממנו שיפרנסה וא"ל בת מי היא, ואמר לתלמידיו זוכר אני כשחתמתי על כתובתה והיה כתוב בה

אמרי, ור' נסא מוסיף שגם ריבר"ח אמר כדבריהם.

ובעירובין פ"ב סה"א ר' יונה אמר, ר' נסא שאל מהו למלטל בין הפסים. וב"מ רפ"ג מצינו להיפך שר' נסא אמר בשם ר' יונה ונראה מזה שהיה חבירו.

ובירושלמי סוף תרומות א"ר ניסא אנא לא חכים לאבא (שלא הכיר את אביו) ואימא אמרה לי אביך הוה אמר מי שאין לו שמן של חולין מדליק שמן שרפה בחנוכה. ומהו אנו רואין שאביו היה ת"ח.

וברכות פ"ז ה"ב א"ר נסא כמה זמנין אכלית עם תחליפא אבא (וצריך למחוק תיבת אבא) ועם אניניא בר סיסוי חביבי ולא זמנין עלי עד שהבאתי ב' שערות, אבל המעשה מובא ב"ר פצ"א-ג ושם א"ר אסי זמנין אכלית עם ר' תחליפא ור' חנינא בר סיסוי חביבי.

וזה ר' נסא נזכר בהלכה כמה פעמים כברכות פ"ג ה"א-כא, כלאים פ"ב ה"ג, פ"ג סה"א, שבת פ"ג ה"ו. וכן נזכר הרבה פעמים בירושלמי ב"ק ב"מ, וב"ב.

האומרים בשמו מצינו רבנן דקסרין כשבת פ"ז סה"א.

ר' רדיפא אמר, ר' נסא שאל עירובין פ"א ה"י.

ר' שמואל בריה דר"י בר' בון א"ר נסא בבתובות פ"ז סה"ו.

ר' ניסא או ניסא דקסרין.

נזכר אס"ר פ"ב-מ. ואיכה רבתי בפתחתא-כו.

ר' נסיב.

נזכר ש"ר פ"מריים ואולי צ"ל ר' נסי.

נפתא.

ר' יצחק בר נפתא הנודע. וכן ר' יוחנן נקרא בן הנפח עיין ערכם.

ובחגיגה פ"ב מ"ב חולק עם יהושע
ב"פ בענין סמיכה ביו"ט והוא אומר
להסמיך.

נתזה.

בקידושין מ: אמרו ר' מרפון וזקנים
היו מסובין בעלית בית נתזה בלוד.

נתזואי.

בעירובין נח. אר"נ כגון דיסקרתא
דנתזואי ופירש"י כרך של אותו האיש.

נתן או רב נתן.

(נתן הנביא, שמואל ב' פ"זכ).

אבא בר נתן מו"ק פ"ג ה"ד.

רב אדא (או אחא) בר נתן חולין מס.

אמי בר נתן (הוא סתם ר' אמי),

איסי בר נתן ברכות סב.

רב אסי בר נתן שבת נג.

רב הונא בריה דרב נתן ברכות מב.

רב חייא בריה דר"נ פסחים מא.

יהודה בר נתן ברכות ס.

רב כהנא בריה דר"נ יבמות ס:

רב משרשיה בריה דר"נ פסחים קמ.

רבא בר נתן עירובין לב: (והוא אבא

בר נתן).

ר' נתן. (הכבלי תנא דמתניתין).

אביו אף שלא נזכר בשמו אבל יש

לנו בקבלה מפי רבינו האי גאון מוכח

בערוך ערך קמרא שהיה ריש גלותא דבבל,

והוא מהוריות יג: שא"ל רש"בג לר"ג

נהי דאהני לך קמרא דאבוך למהווי אב"ר,

וקמרא הוא חגורה של כסף וזהב שלובשין

השרים לפני מלכי פרס.

ממי קבל תורתו קרוב מאוד לומר

שמלבד רבותיו בבבל שלא נודע לנו

מהם שום דבר. היה בא"י וקבל מכל

גדולי הדור מר' ישמעאל כדמשמע שבת

יב: א"ר נתן קרא והטה וכתב על פנקסו

וכו', והלשון משמע כמו שראה בעיניו

המעשה, ופסחים סז: נדה מג: אומר

משום ר' ישמעאל.

אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ
משל חמיה ובכה ריו"בו וכו'.

ובאיכה רבתי פ"א"מה מוכח ששמה
היה מרים.

ובכתובות סה. שבלתו שהיתה שומרת
יבם פסקי לה חכמים סאתים יין לציקי

קדרה מע"ש לע"ש.

נקוסא. ר' יהודה בן נקוסא (תנא)
יומא יח.

נקי.

נזכר בירושלמי מע"ש פ"ב ה"ב שהיה
שמש (במגדול) צבעא בזמן הבית, ואית

דאסרי סופר היה.

ובספר המלים להרר"ש קרוקם צד
366 מביא שהוא היה בעל מסורת בימי

התנאים.

נקי הדעת שבירושלים. נזכר
סנהדרין כג. ל.

נרבאי.

יוחנן בן נרבאי כה"ג פסחים נז,
ובכריתות כת. הגרסא יוחנן בן נרבאי.

נריה. ערך גדיה.

נרשיה.

שמעון בר נרשיה כלאים פ"ג סה"א,
ושם איתא במעות נרשיה.

וקרוב מאוד לומר שהוא שם עיר הנודעה
בשם נרשאה כיומא סט, ביצה מו,

פסחים קו, גימין סט: ב"מ סח, חולין
קכו.

נ"ט. אבא שאול בר נש נדה כה:

נתאי הארבל.

הוא היה האב"ד דיהושע בן פרחיה
והמה קבלו מהזוגות יוסי בן יועזר איש

צירדה יוסי בן יוחנן איש ירושלים כאבות
פ"א מ"ו מ"ז.

ונשאר לנו ממנו מאמרו היקר שאמר
הרחק משכן רע ואל התחבר לרשע ואל

תתיאש מן הפורעניות.

וכן אמר משום ר' אליעזר כפסחים מח, סוכה יט:

משום ר' יוסי הגלילי כמנחות לח: משום אבא יוסי המחזיז כמכלתא בשלח פ"ג.

וכן מצינו זכחים צו, א"ר נתן לא אמר ר' טרפון אלא זו בלבה, ומשמע מזה שקבל ממנו.

ואך אח"כ כשנברו הגזירות בא"י ונהרגו ונסבחו על קיום מצות ה' או הלך לו ר' נתן לבבל לבית אביו, וזה שאמר ר"נ במכלתא יתרו מס' בחורש פ"ו לאוהבי ולשומרי מצותי אלו ישראל שהן יושבין בא"י ונותנין נפשם על המצות, מה לך יוצא ליהרג על שמלתי את בני, מה לך יוצא לישרף על שקראתי בתורה, מה לך יוצא ליצלב על שאכלתי מצה וכו'.

ומצינו אותו שהלך לראות את אחיו במדינות אחרות כחולין מו: א"ר נתן פ"א הלכתי לכרכי הים באתה אשה אחת לפני שמלה בנה הראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתי שהיה אדום, אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיבלע בו דמו המתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי. ושוב פ"א הלכתי למדינת קפוטקיא באתה אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת — שלישי הביאתו לפני וראיתי שהיה ירוק — א"ל בתי המתיני לו עד שיפול בו דמו — וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי.

והנה כ"ז שהיו הגזירות בתקפן בא"י ולא היו יכולין להקבץ אל מקום אחד אפילו לעבר שנים או לקבוע חדשים, היה או חנניה בן אחי ר' יהושע מעבר שנים בנהר פקד בבבל, אבל כאשר עברו מעט הגזירות והתחילו תלמידי דר"ע להתקבץ ונתאספו לבקעת רימון היה ראשית מעשיהם לעבר שנים בא"י,

והוצרכו לשלח לחנניה ב"א ר"י שלא יעבר עור בחו"ל כדין המפורש שאם יכולין לעבר בא"י או עברוהו בחו"ל אינה מעוברת.

ויסופר ברכות כג, ששלחו אצלו את ר' יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל, ושלתו ע"י ג' איגרון לר' יצחק ור' נתן כמפורש נדרים פ"ו ה"חוסנהדרין פ"א ה"ב ובקשו מהם שיעמדו לימין השלוחים להוציא הרבר לאור שלא יעבר עוד חנניה בא"י, אך הוא לא רצה לשמוע להם ואמר מפני מה עובר עקיבא ב"י בנהרדעא יען שלא הניח כמותו בא"י, אף אני לא הנחתי כמותי. אז קם ר' יצחק וקרא באורייתא אלה מועדי חנניה באר"י, אמר, (הלא כתיב) אלה הם מועדי ה' א"ל גבן (פ"ו) אם אתה עומד על דעתך ולא תשמע לקול שלוחי א"י א"כ צריכין אנו לשבש התורה ולקרא אלה מועדי חנניה, ור' נתן הוסיף עצים ואש על המדורה וקם וקרא כי מבבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקד, אמר להו (הלא כתיב) כי מציון תצא תורה וכו' א"ל גבן, וכשראה חנניה שכולם קשרו עליו אז הלך לשאול עצה מפי זקן הדור ר"י בן בתירה בניצויין וע"פ עצתו חזר בו וקבל עליו שלא לעבר עוד, והוא בעצמו רכב על סוס ורץ לבל מקומות מושבות ב"י להגיד להם שחשבונו הוא טעות.

והחכם גרעץ בח"ב צד 382 טעה טעות גדול בפשט הירושלמי וחזפה דברים אשר לא כן על חנניה באר"י ולא ראה שאין שום מחלוקת בין הבבלי להירושלמי, ואך בבבלי יסופר את מי שלחו ובירושלמי יסופר למי שלחו מי היו או גדולי הדור בנהר פקד.

ובחולין מו: יסופר שר' חנניה חלש על לנביה ר' נתן וכל גדולי הדור, ובל"ם הוא חנניה בן אחי ר' יהושע שנזכר כמה פעמים בשם חנניה כמביאר כערכו.

ובתוכות ימ, דינו המפורסם מוציאין
מדר' נתן שמציאים מזה ונותנין לזה.
ושם כו: שומעין דבריו של זה היום
וכו'.

ושם נו. בת ישראל פקחת שנתארסה
לכהן ונתחרש אוכלת בתרומה.

ונדרים כו: יש נדר שמקצתו מותר.
וב"ק נג. בעל השור משלם מחצה
ובעל הכור מחצה.

וב"ב עה: ספינה ואותיות נקטות במסירה.
וחולין יב: דלא בעינן כונה לשחיטה
כחולין.

ובר"א רבה פ"א כל שהוא בלא יבא
הולד פסול.

ובבבב דר"ג רפ"ה כמה דינים ממני
אודות עיר ירושלים.

וכן דרכו לומר מנין, כפסחים כב:
מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר.

ושם עה: מנין שכל ישראל יוצאין
בפסח אחה.

וב"ק מו. מנין שלא יגדל אדם כלב רע
בתוך ביתו.

ובתוכות מו. אוהרה למוציא ש"ר
מנ"ל.

וכן נמצאו מאמריו כברכות יב. שאמר
בטלי לומר עשרת הדברות מפני תערומות

המינין.
ויזמא נב. אמה מרקסין לא הכריעו

בו חכמים.
ותענית מו: אי אפר מקלה היו

נותנין.
וגימין נא. אימתי בזמן שקדם מקחו

וכו'.
ובבבב סא: מזבח של שילה היה של

נחשת קלל.
דבריו היקרים באגדה. כברכות מו:

אמר איהו ע"ה כל שאין לו מזוזה על
פתחו.

ישם ת. מנין שאין הק"נה מואם
בתפלתן של רבים.

והנה אח"כ כשנתבטלו הגזירות
והתיישבו באושא ורשב"ג נתמנה לנשיא
או בא ר' נתן שמה ונתקבל בחיבה
יתירה ומינהו לאב בית דין כמפורש
הוריות יג. וזה היה בל"ס א) יען שאביו
היה הריש גלותא ממשפחת בית דוד.
ב) יען שעזר להשלוחים, ג) יען שהיה
גדול מאוד בדני ממונות וכמו שאמרו
ב"ק לט. נג. ב"מ קיז: ר' נתן דיינא
הוא נחית לעומקא דדינא וזה היה
התמנות האב"ד וכן פירש"י שם.

ר' נתן והמשנה.

הוא נזכר במשנה אך שתי פעמים,
ברכות פ"מ מ"ה אמר הפרו תורתך משום
עת לעשות לה'. ושקלים פ"ב מ"ה חולק
עם ר"מ בדין מה לעשות במותר המת
שר' נתן אומר בונין לו נפש על קברו.
אבל מצינו כתובות צב; תמורה מו.
שאמרו תניא זו משנת ר' נתן (פי' שרבי
סתם המשנה אליבניה). ובפסחים צה. במשנה
חבורה שאבדה פסחה אמרו בירושלמי
שם שר' נתן היא. ואולי זה כונת שמואל
שאמר ב"מ פו. רבי ור' נתן סוף משנה,
כי אך דור חכמי הלמירי דר"ע נחשבו
לחכמי המשנה לא כן ר' נתן שלא היה
מתלמידיו אף שהיה חבר ר"ס, והוא
ממש כמו ר' יאשיה ור' יונתן אף שהיו
זקנים הרבה מרבי לא נזכרו עוד במשנה,
ואך ר' נתן יען שהיה האב"ד באושא
ורבי שסידר בעצמו המשנה נזכרו עוד
במשנה פעמים אחדות, אבל בכרייתות
נזכר הרבה פעמים.

מפרש מחלוקת ב"ש וב"ה כיבמות
סב. נדרים עא. קידושין מג.

והלכותיו המפורסמות שבת ע. חולק
על ר' יוסי וס"ל הבערה לחלק יצאת.

ושם צד. חי נושא א"ע.
ובפסחים סה. שבות צריכה התירו.

ור"ה כו: שופר אם הרביקו במינו
כשר.

דבי אליהו ר' נתן אומר כל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב — כימות ההמה חמה מהלכת בגופה של רקיע וכו'. ובחכמת הרפואה כדמוכח חולין מזו:

ובהיותו האב"ד בסנהדרין אושא קבל רבי ממנו כב"ב קלא, שרבי שאלו (ובירושלמי כתובות פ"ד ה"א רבי שאל לר' נתן הבבלי מ"ט אמרו הלכה כר"י בן ברקא) ואמר רבי ילדות היתה בי והעזתי פני בנתן הבבלי, ובירושלמי שם הלשון שאתא רבי לגביה אביו א"ל קפחת את נתן הבבלי, (וגקרא בשם זה שבת קלד, גיטין סה; ב"ב עג).

ומה שמוכח בסדר תנאים ואמוראים שרבי זר' נתן קבלו מר' מאיר הוא מ"ס וצ"ל שרבי קבל מר' נתן זר"מ.

וחולק עם רבי בכתובות צב; גיטין סג, ב"ב קמה.

האימרים בשמו מצינו ר' ארא בר' שמעון כק"ר פ' שמור רגלך, אך הוא מ"ס וצ"ל כדמוכח המאמר בברכות פ"ב ה"ג בש"ר יוחנן.

ר' חנינא בן אורי בשמו כד"ר פ"א, ר' ישמעאל בר' יוסי בשמו כתוספתא אהלות פ"ה.

ר' מתאי בן חרש קראו רבי כאבות דר"נ רפ"א (אך לא היה תלמידו והוא כמו מר).

ר' סימון בשמו כויק"ר פ"יו, נתן בר שילא משמו כחולין נ: נח: ומצינו שאליהו דיבר אתו כגיטין ע, שא"ל אליהו אכול שלישי וכו'.

וכשהיה בסנהדרין אושא אירע דבר גדול כאשר יסופר הוריות יג. שהיה המנהג משנים קדמוניות כשהיה בא הנשיא או האב"ד או החכם היו כולם עומדים מפניהם בשוה, אבל רש"ב רצה שיהא היכר בינו לבין האב"ד והחכם, התקין, כשיכנס הנשיא יעמדו כל העם ולא ישבו עד שאומר להם שבו, ומפני האב"ד יעשו שורה מכאן ומכאן עד

שישב

ור"ה מזו אדם נידון בכל שעה, ושבת לב, בעון נדרים מתה אשתו של אדם.

וכן יבמות קט: הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו הקריב עליו קרבן, ושם סה: מצוה לשנות מפני דרכי שלום.

וב"מ נט: מוס שבך אל תאמר לחברך, ומכלתא תשא אמר הלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה, ושם בשלח פ"א במדה שאדם מודד בה מודדין לו.

בעלי מחלקותי, ר' יאשיהו כשבת קה, מכלתא משפטים פ"ג.

ובעירובין פג, הניא ר' נתן זר' דוסא אמרו וכו'.

ר' יונתן הקיסוני בעירובין צו, ר' יהודה כמכלתא בשלח מס' עמלק פ"א.

ר' יוסי כסוכה כו, ספרי ואתחנן פ"ה.

ר' יעקב כקידושין עט; גיטין יד; ב"ב קנג:.

ר' יצחק כמכלתא בא פ"ב, פ"ו, משפטים פ"ב.

ר' נתן זר' יצחק אימרים שם בא פ"א.

ומצינו מנחות לח, ר' יצחק משום ר' נתן.

עם סומכוס שאל ממנו כיצד אמר ר' יהושע בכתובות נב,

מחלקותן ב"ב עג.

ועם רש"ב מצינו אותו אך פ"א שבת קכח, שא"ל ר' נתן אלא מעתה הבבלי זמורות ושלטלו.

ונזכר במכלתא לערך לח' פעמים.

אבל מה שמצינו כתובות נה, אתמר

רב זר' נתן הוא מ"ס וצ"ל ר' יונתן.

והנה מלבד גדולתו בתורה היה בקי גדול בחכמת המזלות כפסחים צד, הנא

דאבוך (שהיה ריש גלותא בבבל) למיהו
אב"ד, שויןך נמי נשיא?.

והלשון יש אומרים מצינו ע"ז שו",
שכוועות לה; חולין פ, מנחות ע"ג;
וב"ב שו"; מכלתא יתרו פ' ויסע מצינו
מחלוקת ר"ג וי"א.

וכן פסחים כט, אמרו מאן יש אומרים
ר' נחוניא בן הקנה היא.

ממקראיו הפרטים לא מצינו שום
דבר, ואך פטירתו נזכר במכלתא יתרו
מס' עמלק פ"ב משמת ר' נתן אברה
חכמתו, וכן מובא במכלתא דרש"בי
הנדפס בהפלאס ח"ב צד 580, ומזה משמע
שלא הניח בנינים, אבל גרסת הגר"א
משמת רי"ב, וזה אמת כי מצינו ברכות
כ. (לגמט וקס) ר' יהודה בריוה דר' נתן
היה שקיל באתריה דרבי בשוקא דטבריא
חזייה דקא מפחיד ומיתנח א"ל וכו'.

אבל נשאר לנו ממנו טוב מבנים
ומבנות הוא המסכתא היקרה בשם אבות
דר' נתן, ועוד בשם מט' מדות דר"ג
כדמובא בהקדמה לאגרת בראשית (בובער)
בהקדמה להגאון ר' אברהם בהערה אות
כ' שהאריך בזה הר"ש בובער ז"ל בטוב
מעם ודעת.

ובספר בקורת התלמוד צד 17 ירצה
לומר שאבי ר' נתן הוא יוסף הכבלי,
וטעות גדול בידו כי יוסף הכבלי היה
תלמיד ר"א בן שמוע כמפורש מנחות יח.
ור' נתן היה האב"ד באושא אצל רש"ב
שהיה חברו דר"א בן שמוע א"כ איך
אפשר להיות שתלמיד רא"בש יהיה אבי
ר"ג האב"ד בדורו.

ר' נתן (אמורא).

נזכר ויק"ר פ"כא"ה עם ר' אחא אמרו
בשם ר' סימון, ובי"ר פ"ה"ח אמר בשם
ר' אחא.

ונזכר בירושלמי תרומות פ"ו ה"א
א"ר נתן טעמא דנתן בר הושעיה, ומזה
משמע שהיה בדור הרביעי לאמוראי דא"י.

נרב

שישב במקומו, ומפני ההכנס יהיה אחד
עומד ואחד יושב. וכשתיקן זאת רש"ב
לא נמלך עם ר' נתן ור"מ, ולא ידעו
מזה כלום. למחר כשבאו לבית הועד
וראו השני הגדול הזה היטב חרה להם,
ועשו ביניהם קשר להעביר את רש"ב
מנשיאותו, והמה ידעו שרש"ב אינו בקי
במס' עוקצין, וגמרו בדעתם שלמחר
כשיבא הנשיא ישאלו לו שילמוד לפניהם
המסכתא הזאת, והוא ודאי לא יהיה
ביכלתו להשיבם או יאמרו למי נאה
למלל גבורות ה' (להיות נשיא וריש מתיבתא)
למי שיכול להשמיע כל תהלתו, ואז
נעבירה, ור' נתן יתנשא לנשיא ור"מ
לאב"ד,

אבל להצלחת רש"ב נתודע הדבר
לר' יעקב בן קרשי התנא שהיה בישיבה,
ואמר בל"ס יבא הדבר לידי כיסופא
לרש"ב, מה עשה, הלך וישב לו אחורי
עלייתא דרש"ב וגרם מסכתא עוקצין,
ורש"ב כששמע שגרם המסכתא הזאת
שלא בזמנה (שאו ודאי למדו מס' אחרת)
הבין שלא על חנם עושה כן, ולכן נתן
דעתו בזה וגרם המסכתא הזאת. וכן היה
כשבאו למחר לבית הועד אז קמו ר'
נתן ור"מ וא"ל ניתי מר וניתני עוקצין
פתח ואמר, כשגמר אמר להם אי לא
גמירנא כסיפיתנן ולכן פקר והוציאום
מבית המדרש, וישבו בחוץ. אבל גם
המה לא טמנו ידם בצלחת, והתחילו
לכתוב קושיות ושלחו לפנים, והקושיות
שלא יכלו לתרצם בפנים כתבו הם
התירוצים ושלחו (להראות שהמה גדולים
יותר מהם) אז קם ר' יוסי ואמר, תורה
בחוץ ואנו מבפנים? והתרצה רש"ב
שיוכלו לבא לפנים אך קנסן שלא יאמר
שמעתא על שמם ואסיקו לקרא לר"מ
בשם "אחרים" ולר' נתן בשם "יש
אומרים", ולכסוף הלך ר"ג לפיים את
הנשיא, או א"ל נהי דאהני לך קמרא

רב נתן.

נוכר יומא עת. ריש גלותא איקלע להגרוניא לבי רב נתן, רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא, רבינא לא אתא. ולא נמצא עוד במק"א.
ומה שמצינו ביצה לה; נזיר נא.
רב נתן, שם צ"ל רב נתן בר אושעיא.

רב נתן אבוב דרב הונא בר רב דרב נתן.

הוא נקרא ע"ש בנו יען שבנו היה ידוע יותר ומפרסם שהיה ריש גלותא בזמן רב אשי ולכן קראוהו ע"ש בנו, וכן מצינו חגיגה ה: רב אידי אבוב דר"י בר אידי (לגרסת דק"ס), וכן אבא אבוב דר' ירמיה בר אבא שבת נו: ועוד בכמה מקומות.

וזה רב נתן היה ג"כ גדול הדור בפסחים קיז: שאמר הקידוש לפני ר"פ כסבי דפומבדיתא ושבתיה ר"פ, וכן הוא יומא פז: לגרסת הר"ף ורק"ס, ובפסחים מג: מתקיף, ונבחים ע: מתיב.

מר נתן אסיא. ערך רב נתן בר

אסיא.

רב נתן בר אבא א.

היה תלמידו דרב כב"ס מא. הרגמא רב נתן בר אבא קמיה דרב, וביצה לב: רב נתן בר אבא אמר רב. נ"פ.

ובירושלמי ע"ז ספ"ב נתן בר בא אמר קמי שמואל ידע אנא מפרשא בין עוברי דגים טמאין וטהורין, טמאין עגולין, טהורין ארוכין, אחוי ליה הרא סלפיתא — א"ל טמא, א"ל לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך דאמר על טמא טהור. והירושלמי טובא בתור"ה אמר רבא בע"ז מ. בשם רב נתן בר רבא, והיא היא כי רבא ואבא אחר הוא.

ר' נתן בר אבא ב.

(ברור השלישי לאמוראי דא"י).

בירושלמי מו"ק פ"ג סה"א יוספר שר'

שמואל בר אבא היה אבל ובה אליו ר' אלעזר והוא נמל צפרניו או ולא כיסה, אבל כשבא אליו ר' נתן בר אחא כיסה אותו, וא"ל ומה את סבור דאת חביב עלי כר"א? וזה אי אפשר להיות רב נתן בר אבא תלמידו דרב ושמואל, כי רב שמואל בר אבא היה עוד קמן מר' זעירא כמבואר בערכו.

ר' נתן בן אבטולמס. ערך ר' יונתן.
רב נתן בר אב"י.

נוכר חולין צה: שנאבדה לו תבלת ואח"כ מצאן ולא היה לו בהן סימן ואך הכירן במביעת עין ובה לרב חסדא לשאל לו אם הם כשרין אם לא.

רב נתן בר אבין.

נוכר חולין מה: יתיב קמיה דרב ובדק ברוב עורו וברוב מוחו א"ל רב אם רוב עורו קיים מוח זה לא מעלה וכו', וכאמת צ"ל רב נתן בר אבא כדמוכא ברק"ס שם אות נ'.

ר' נתן בן אבישלום. (תנא דבוייתא).

נוכר ברכות כב. במחליקת עם ר' יוסי, ר' יונתן בן יוסף, ר' נתן בן אבישלום, ר"י הסנדלר ור' יהודה.

רב נתן בר אושעיא.

ובירושלמי נקרא נתן בר אושעיא. מי היו רבותיו לא מצינו בשום מקום, וידוע אך שהיה חבירו דרב יהודה כדמצינו קידושין לב. עד: שחולק עם רב יהודה, וביצה לה: רב יהודה ורב נתן [בר אושעיא, דק"ס] חד הני משילין וכו'.
וכן חולק עם רב חסדא כיבמות פמ, מכות ג, ובחולין קלה. מתרגם רב חסדא אליביה.

ואח"כ עלה לא"י וזכה לקבל מר' יוחנן כשבת קב: שבעי מר"י.

וכן בירושלמי כתובות פ"ג ה"ג וב"ב רפ"ט א"ר חייא בר זוא אנא לא שמעתי

ובסנהדרין ל. אמר לרבונא הכי אמרין משמיה דרבא.

ובמו"ק כ. יסופר שאמו דרה בעיר חוואי (הרחק מעיר מחוזא מקום רב נתן ב"א) ונפטרה ולא שמע עד שנעשה שמועה רחוקה ובה לפני רבא ופסק לו שצריך לנהוג אבלות אך יום אחד, אותיביה מכרייתא א"ל יחידאה היא ולא ס"ל כוותיה.

רב נתן בר אסיא.

בפסחים נב. יסופר שאול מבי רב (מכירם, דק"ט) לפומבדיתא ביו"ט שני של עצרת ושמתיה רב יוסף, ובר"ף ודק"ט גרסי מר נתן אסיא.

ר' נתן בריה דר' ברכיה.

נוכר ילקוט קהלת פ"ה פסוק ויהרון ר' ישמעאל בר תנחומא ור' נתן בריה דר' ברכיה בשם ר' ירמיה, ובקה"ר שם גרסא אחרת.

ר' נתן בן המשולם. ערך ר' יוחנן בן המשולם.

נתן בר מר זוטרא.

נוכר סנהדרין כט. אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא — סהדי שקרי אאוגרייהו זילי.

ר' נתן בר טובי, (תלמיד ר' יוחנן).

בברכות כח. ר' זירא כי הוה חליש מגירסיה הוה אויל ויתבי אפתחא דבי ר' נתן בר טובי — נפק אתא א"ל ר"ז מאן אמר הלכה בי מדרשא א"ל הכי אמר ר' יוחנן אין הלכה כר"ז — תנא מיניה ארבועין זמנין, א"ל לר"ז חדא היא לך או חדת (חדשה) היא לך וכו'.

וכן הוא בירושלמי ברכות פ"ד ה"ארכו: שחולק עם ר"ז בשם ר' יוחנן בענין תפילת המנחה.

ר' נתן בר יוסף. ערך ר' יונתן א.

ר' נתן בר יצחק בר אחא. ערך ר' יונתן.

מר' יוחנן אלא נתן בר הושעיה בעי קומי ר"י.

ובשבת פא: אמר, גברא רבה (בר' יוחנן) אמר מלתא נימא בה מעמא.

ובנויר נא. כתיב נתן על דברי ר' יוחנן וחסר תיבת בר אושעיא.

ובכורות כו: חולק עם ר' אלעזר אר"ל.

ובסה"ד כתב שמתקיף לשמואל גיטין יח, ובמחילה מכבודו שמעולם לא ראה את שמואל ושם אך מתקיף על דברי שמואל, וכן ב"מ יג. מתרץ דברי שמואל.

ונזכר בירושלמי תרומות פ"ז ה"א בשם נתן בר הושעיה אמר כאן בנערה — ורב נתן מפרש דבריו, ובכתובות לב. מובא המאמר ע"ש עולא, ובל"ס הביא עולא מאמרו לבבל.

וכפי הנראה חזר לבבל כדמצינו גיטין יח. שאבי תירץ לו קשייתו.

וכן נזיר מד: אמר אביי אשכחינהו לחבריה דרב נתן בר הושעיא וכו'.

ובעירובין נב. רב יהודה בר אשתתא אייתי ליה כלכלה דפירי.

ובנויר נא. אמרו על בעיית ר' ירמיה ת"ש דהני רבי נתן בר אושעיא וצ"ל רב נתן בר אושעיא, ובסה"ד העתיק דתניא ר"נ בר אושעיא וצ"ל דתני.

ר' נתן בן אלעזר.

נוכר תנחומא בראשיתיו שאל לר' שמואל, ובב"ר פ"ג ד הגרסא ר' שמעון בן יהוצדק שאל לר"ש בר נחמני.

רב נתן בר אמי.

היה תלמידו דרבא ועשיר גדול ככתובות מט: וכו"ב ח: שרבא כפייה ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה.

ובשבת קג: תרגמא קמיה דרבא. ובקידושין ל. א"ל רבא אדידך על צוארי דברוך (השיאו אשה). וב"ב קלה. א"ל רבא חישו לה.

שהיתה א"א וכבש את יצרו — וכשהיה יוצא לשוק היה נר דולק בראשו ועל שם כך קרי ליה ר' נתן דצוציתא, ומובא בקצרה בשאלות וארא. א"כ דעת רש"י שעוקבן בר נחמיה ריש גלותא ומר עוקבא שהיה בזמן שמואל אחד הוא. וכבר האריך בזה היוחסין בערך נתן ומר עוקבא, וביוחסין השלם, ובסה"ד, ובספר פירושים והארות להחכם ר"א קראכמל, וכולם לא העלו ארוכה שאיך יכול להיות מר עוקבא נתן דצוציתא בימי שמואל ובימי רב יוסף.

וע"פ עיון רב נראה שהצדק עם רש"י ואך טעות קל נפל באגדה שם ותחת מר עוקבא צ"ל מר עוקבן או שהיה כתוב מר עוקב'.

הנה הס"ע זוטא אף שידוע שעלו בו קמשונים וטעותים רבים בשמות ובשנים אבל לפעמים יועיל לנו לברר האוכל מתוך הפסולת, וז"ל בשנת [מאה] ששים ושש לחורבן היה ריש גלותא בשמו שכניה ואחריו חזקיה בנו ואחריו נתן עוקבן הוא נתן דצוציתא ושכיב נתן ומלך ר"ה בנו ושכיב עקיב וכו'. ופי' הדברים המקוטעים האלו נזכר להבין מתוך אגרת דרש"ג ח"ג פ"א וז"ל ובימי דרבי היה ר"ה קמא ריש גלותא בבבל כהוריות יא. שמת ביומי דרבי (ומובא לקבורה בא"י) ואתמני בתר ר"ה מר רב עוקבא עכ"ל.

ומזה נבין דברי סע"ז היינו שנתן עוקבן דצוציתא עליו נאמר כמה אגדות מה שאירע לו עם הא"א והיה בע"ת גדול ולכן קראוהו דצוציתא.

וכנו ר"ה היה בימי רבי, וכנו מר עוקבא היה בימי שמואל, וזה שאמר ושכיב עקיב, צ"ל ועמד עקיב — ושכיב עקיב והוא מר עוקבא.

ואח"כ יוספר בסע"ז שמלך נחום בנו ואח"כ יוחנן, שפמ, ענן בנו, נתן בנו, ושכיב

רב נתן בר מניומי.

בשבת כא: אמר רב כהנא דרש ר"נ בר מניומי משמיה דר' תנחום נר הנוכה שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה. וכן דרש שם משמו והבור רק — אבל נחשים ועקרבים יש בו, ונרסת הרא"ש שאמר בשם רב, דק"ס.

רב נתן בר מר עוקבא אמר רב יהודה, ברכות יג:.

ר' נתן בן עמרם. ערך ר' יונתן.

נתן בר שילא.

היה ריש מבחאי בציפורי בזמן רבי כחולין נ: נח: והעיד לפני רבי ב' הלכות משום ר' נתן. ובספר כפתור ופרח פ"ד גורם ר' נתן בר שילא.

ר' נתן ביראח.

נוכר כתובות עה. היה שונה ברייתא ורב אחא בריה דרבא ורב אשי שקלו וטרו בדברי הברייתא שהביא.

ר' נתן ברבי.

כן מובא בסה"ד מספרי ואתחנן חולק עם רש"כ"י, וכאמת כתוב בספרי בר"כ"י והוא ר"ת בר יוסף והוא ר' יונתן בר יוסף.

ר' נתן דבית גוברין. ערך ר' יונתן.

נתן דצוציתא.

בשבת נ: אמר רב יוסף ועוד אחד בדורנו (שהיה בעל תשובה גדול) ומנו עוקבן בר נחמיה ריש גלותא, והיינו נתן דצוציתא, א"ר יוסף הוה יתיבנא בפירקא והוה קא מנמנמ וחזאי בחלמא דקא פשט ידיה וקבליה [וקבלוה, דק"ס], (ופירש"י ע"ש ניצוצין דנורא שהמלאך פשט את ידו וקבל תשובתו, ל"א על שאחזו המלאך בציצית ראשו). וכסנהדרין לא: שלחו ליה (מ"י) למר עוקבא לדזיו ליה כבר בתיה שלם, ופירש"י שמצא בספר אגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה שנתן עניו באשה

היה בדרום, אבל ר' נתן דרומה לא מצינו בשום מקום.

נתן החבר.

זכר הנחומא תלדותיכב אמר בשם ר' אחא.

ר' נתן כהן אחיו דר' חייא בר אבא. ערך ר' כהן, ובב"ר פ"רה איתא ר' נתן בר אחי דרח"ב וצ"ל אחי.

ר' נתנאל, (נתנאל, ד"ה א' פ"טו-כד).

זכר בפדר"א פ"ז אמר ג' מאות שנה עד שלא נולד יאשיהו נקרא שמו. ושם פ"כה זכר אחר ר' יהושע בן קרחה.

ושם פ"מח אמר ראו אבותיו של משה תארו כמלאך, מלו אותו לח' ימים וקראו שמו יקותיאל, ר' שמעון אימר טוב קראו אותו. ומוה אנו רואין שהיה בזמן התנאים.

ד

סבא.

כבר ידוע מה שכתבו התוס' בחולין ה' ד"ה אשכחיה שיש מפרשים דכ"מ שמוכר ההוא סבא הוא אליהו, אבל התוס' דחו זה משבת לד', ואנחנו לרגל מלאכתנו נביא כ"מ שזכר ההוא סבא בש"ס.

ברכות ה': תני ליה (לר' יוחנן) ההוא סבא משום רש"בי.

ושם ח': א"ל (לר' יבוי בר אבוי) ההוא סבא ובלבד שלא יקדים.

ושם מג': כי נח נפשיה דרב — עד דאתא ההוא סבא וכו'.

ושבת כג': אמר לה (לאשתו דרב יוסף) ההוא סבא.

ושם לד': א"ל (לרש"בי) ההוא סבא כאן קיצין בן זכאי — אמר ההוא סבא בן יוחי מיהר ביה"ק — יהיב ביה עיניו ונעשה גל של עצמות.

ושם

ושכיב נתן ועמד נחמיה בנו, ושכיב נחמיה ועמד עקביה בנו רבא ורב אדא חכמים שלו, ושכיב מר עוקבן דצוציתא ועמד אחריו הונא מר אחוי אבוי ורבא ורב יוסף בר חמא חכמים שלו עב"ל. ובל"ס נפל מעות בדבריו כי חשיב מקודם רבא ורב אדא היו החכמים של מר עוקבן ורבה ורב יוסף ואבוי יהו חכמי דריש גלותא שמלך אחריו, אך צ"ל להיפוך שרבה ורב יוסף היו חכמים של מר עוקבן דצוציתא, ורבא ורב אדא חכמים דאחוי הונא מר.

ומכל שמות הראשי גלותא אנו רואין שהיו קורין לבניהם שמות אבותיהם, כנהוג בכל ישראל. והנה זה מר עוקבן בר נחמיה היה נקרא ע"ש אבוי אבוי זקנו אשר נקרא בשם נתן עוקבן, וגם זה מר עוקבן בר נחמיה היה בעל תשובה גדול ולכן נקרא בסע"ז בשם מר עוקבן דצוציתא. וזה שאמר רב יוסף ועוד אחד בדורינו (שהיה בע"ת) ומנו עוקבן בר נחמיה ריש גלותא (שבשם זה היה נודע כשהיה ריש גלותא) ומסיים רב יוסף והיינו נתן דצוציתא, פי' ששמו האמיתי הוא מר נתן עוקבן דצוציתא ע"ש אבוי זקנו שהיה ג"כ בע"ת.

ובזה טרו כל הרחוקים והכל על מקומו יבא בשלום.

ר' נתן דרומה.

בירושלמי עירובין פ"ו סה"ד ר' חנינא ור' יונתן סלקין לחמתה דגדר אמרין נמתין עד שיבאו זקני דרום לכאן, אתא ר' נתן דרומה ושאלון ליה ושרא, שמע רש"בל ואמר וכו', אבל הוא מ"ס וצ"ל כדמוכא המעשה בבבלי עירובין סה': על ר"ל ותלמידו דר' חנינא ושאלו לר' אפס. וכבר בארתי בערכו שאף שהיה הריש בצפורי אחרי פטירת רבי תחת נשיאות ר"ג בר רבי אבל מקומו הקבוע

הכי עבדי קמאי דקמך ואצלח עיסקייהו.
 וחולין ו. אשכחיה ההוא סבא לר"ש
 בן אלעזר — לר' יצחק בר יוסף.
 ושם כח: א"ל ההוא סבא לר' ירמיה.
 ושם קכא: א"ל ההוא סבא לר"א הבני
 א"ר יוחנן.

ונדה ח: א"ל ההוא סבא לר"ו.
 ושם ט: בעא מיניה ההוא סבא מר'
 יוחנן.

ושם כז: א"ל ההוא סבא לר' אמי
 אסברא לך טעמיה דר' יוחנן.
 ומע"ש פ"ג סה"נ חד סבא אמר לר'
 חנינא ולר"ב לבל אבוכון לא הוו עבידון
 כן.

ובכורים פ"ב ה"ב חד סב שאל לר'
 יוחנן.

ושם פ"ג ה"ד תני חד סב קמיה דר"ו.
 וחולין ירושלמי (הגדפס כעת) נד: חד
 סב שאל לר' יוחנן — א"ל ניכר אותו
 האישי שאין לו מח בקרקדו.
 ומכמה מקומות אנו רואין בבירור
 בדעת התוס' שאין זה אליהו.

סבא קרויא.

כשבת מה: בעא מיניה ההוא סבא
 קרויא ואמרי לה סרויא מר' יוחנן, ופרש"י
 סרויא — קרויא ע"ש מקומן.

סבה (או סבא).

ר' ניחא בר סבא יבמות דפ"ט ובלאים
 דפ"מ.

סבי.

בכרכות כב. וחולין קלו: נהוג עלמא
 כהני תלת סבין, כר' אלעאי — ור' יאשיה
 — וכו"ר בן בתירה.

סבי דבי רב.

כב"ק עה. אמר רבא קפחתי לסבי
 דבי רב ופירש"י שהוא רב המנונא
 שנקרא כן כסנהדרין יז, אבל שם אמרו
 אך אמרי בי רב, רב המנונא, ובתוס'
 שם מפרשים שהוא רב הונא.

סבי

ושם צה: בעי מיניה ההוא סבא מר"ו.
 ושם קיפ. א"ל ההוא סבא (ליוסף מוקיר
 שבא) דיוף שבתא פרע שבתא.
 ושם קמא: א"ל ההוא סבא לר'
 אבהו.

ופסחים טו: א"ל ההוא סבא לר'
 ירמיה,
 ושם נ. א"ל ההוא סבא לרבא לעלם
 בתרב.

ושם נג: א"ל ההוא סבא לרב יהודה
 י"שר.

וסוכה נב. תני ליה ההוא סבא לאביו.
 ותענית כא. אתא ההוא סבא הני ליה
 לאילפא.

וחגיגה כה: א"ל ההוא סבא לרבא
 בר עולא.

וכרכות סב: שר"ע שמע לההוא סבא
 דקאמר לה (לאשתו) עד כמה קא מדברת
 אלמנות חיים וכו'.

וגיטין עו: א"ל ר' אלעזר לההוא
 סבא.

וקידושין יב. א"ל ההוא סבא לרב
 יוסף.

ושם עא. אמר שמואל משמיה דסבא.
 וכ"ב עה: אמר רבא אמר לי ההוא
 סבא לדידי הווי לי ירושלים קמייתא.
 וסנהדרין ק. א"ל ההוא סבא לר'
 ירמיה י"שר וכן אר"י.

וע"ז לו. א"ל ר' אלעזר לההוא סבא.
 ומכות יא: אמר ההוא סבא מפירקיה
 דרבא שמיע לי.

ושם יט: תנא להו ההוא סבא (לר'
 חנינא ור' הושעיא) בדר' שמעון ב"י.

ובבבא יב: א"ל ההוא סבא לר' ירמיה
 כי פתח ר' יוחנן.

ומנחות כח: אמר שמואל משמיה
 דסבא (ופירש"י משום זקן אחר).

ושם לו. אתא ההוא סבא תנא ליה
 לרבי.

ושם מג. א"ל ההוא סבא לר' מני

ואין ירוע אם היה צורבא מרבנן, (ורש"י פירש אלם שם מקום).

סבר. ערך בן סבר.

סברין. ר' יצחק בן סברין זכחים ט.

סגנאי.

ר' מנחם בן סגנאי עדיות פ"ז מ"ח, וביוחסין השלם גרסת יעב"ץ סגנאי, ומצינו איכ"ר פ"א-ל"ט ר' יהודה בן סיגנא, אך שם צ"ל בר סיסין.

ר' סובייה.

בירושלמי פסחים פ"ו סה"א רש"ב"ל בשמו, אך צ"ל כדמוכא המאמר עירובין פ"י ה"יב רש"ב"ל בשם לוי סיכיה. וכן הוא האמת כדמצינו יומא פ"ח ה"ז שאמר בשמו אך שם חסר תיבת בן לקיש.

סוגא. ערך פוגא.

סומר. ר' שמואל בר סומר ברכות פ"א ה"א.

סומה בר כתבה.

במדבר רבה פ"דרא אמר בשם רש"ב"ל, וגרסת הרד"ל סמא בר רקתא.

סומכוס בר יוסף, (תנא דמתניתין).

שם אביו נזכר אך פ"א בירושלמי ברכות פ"ב ה"א שאמרו שם סומכוס בר יוסף אומר כל הסומך באחד סאריבין לו ימיו ושנותיו, והמאמר מוכא ברכות יג: ושם סתם סומכוס.

והיה בר א"י כמפורש ב"ב ע"ג, ובספר דרכי המשנה נפל טעות שהיה בכלי.

הוא היה תלמידו הגדול דר"מ, וכמו רבו שאמרו עליו שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו יען שהיה חריף גדול, כן נאמר על תלמידו כעירובין יג: תלמיד אחד היה לר"מ וסימכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה מח' מעמי טומאה וכו'.

סבי דהגרוניא.

בשבת יא. וכן תנו סבי דהגרוניא, אר"א בר' צדוק.

סבי דמתא מחסיא.

בב"מ סח. אמר רב אשי אמרו לי סבי דמתא מחסיא.

סבי דגונויא.

בקידושין כה. שלא אתו לפירקיה דרב חסדא א"ל לרב המנונא זיל צנעינהו — אמרו ליה לאו המנונא אלא קרנונא.

סבי דסורא. כסנהדרין יז: אמרו שהמה ר"ה ורב חסדא.

סבי דפומבדיתא.

כסנהדרין יז: אמרו שהמה רב יהודה ורב עינא, ונזכרו עירובין ע"ט: ופירש"י שם רב יהודה וישיבתו, ופסחים קיז: אמר רבא אשכחתינהו לסבי דפומבדיתא (רב יהודה ורב עינא, רש"ב"ם), וקשה מאוד להבין דבריו הקדושים, איך יאמר רבא כן על רב יהודה, אבל האמת ששיבת רב יהודה אף לאחר פטירתו היתה נקראת על שמו יען שהוא היה המיסר, וכדמצינו ע"ז מה. אמר אבימר אמרו לי סבי דפומבדיתא ירוע שאבימר היה הרבה דורות אחר רב יהודה.

וכן חגיגה יג. רב יוסף היה גמיר מעשה מרכבה, סבי דפומבדיתא הוו תנו מעשה בראשית א"ל ליגמרוי סר מעשה מרכבה, אמר להו אנמרון לי מע"ב, בתר דאנמרון, לא רצה הוא לגומרן מעשה מרכבה, וזה אי אפשר לומר על רב יהודה.

סביא.

ביבמות טז. מ"ז: ר' יוחנן וסביא דאמרי תרווייהו. ושם פ"ז: פליגא בה ר' יונתן וסביא ומשמע שם שהוא שם חכם.

סבטא בן אלם.

נזכר סנהדרין סד. שעבד לפעור בשוגג.

המוטל בספק חולקין בלא שביעה כב"ק
לה: מו, ב"מ ב: ו. צח: ק, ב"ב
קמא..

והדין בב"מ סט. שחיוב לפלל באתינות
יח' חדש.

וב"ב סג. האומר תנו חלק לפלוני
בבור אין פחות מרביעי.

ושם יב. אמר סומכוס האומר לחבירו
מנת בכרם אני מוכר לך לא יפחות מנ'
קבין ור' יוסי אמר אין אלו אלא דברי
נביאות.

ובהוריות ג: חולק עם ר' אלעזר.
והיה בקי בלשון יוון כנזיר ח: שאמר
הן אחת, דינן שתיים וכו' והוא לשון
יוני.

וכן נזכר תענית יו..

האימרים בשמו מצינו אך יהודה בן
נקוסה כב"ק למ:.

וכפי הנראה האריך ימים, כי כשבא
רב לא"י וזה היה בל"ס כבר כשהיה רבי
נשיא או היה עדיין סומכוס בחיים
ככתובות פא. א"ר אבא שאלתי את
סומכוס, ופ' רבינו האי גאון שזה ר'
אבא הוא רב כדמוכא בערכו באריכות.

סורחב בר פפא.

נזכר כתובות יז: אמר משמיה דועירי,
והוא אינו בן רב פפא הידוע, אך בן ר"פ
סבא.

סורמקי. רב חניבא בר סירמקי
יומא יו..

רב סחורה.

בנדרים כב: משתבח ליה רבא לר"ג
כרב סחורה דארם גדול הוא ובקשו ר"ג
כשיבא אצלו יבואהו לפניו. וקרה שהיה
לו נדר להתיר ובא לפני ר"ג ולא יכול
למצא פתח חרמה ואיקפד ר"ג וא"ל זיל
לקילעך, נפק רב סחורה ופתח פתחא
לנפשיה איזוהו דרך ישרה שיבור לו
הארם וכו'.

והיה תלמידו דר"ה כדמצינו תמיד

רבא

ומה שמצינו סנהדרין רפ"ד תלמיד
ותיק היה [לר"מ] והיה מטהר את השרץ
וכו' והוא תלמידא קטוע ממורא דסיני
הוה, לא קאי אסומכוס כי תיבת לר"מ
הוא הגהה מאיזה מעתיק כי המאמר
מובא עירובין יג: ושם תלמיד אחד היה
„ביבנה", וידוע שר"מ היה באושא.

ונזכר במשנה שלש פעמים בעירובין
פ"ג מ"א שאומר מערבין לישראל (אך)
בחולין, ושני פעמים בשם ר"מ כב"מ
פ"ו מ"ה, וחולין פ"ה מ"ג. וב"ק מו.
אר"י אמר שמואל זו (משנתנו) דברי
סומכוס.

ובכריתא אמר משום ר"מ יומא יח.,
יכמות צ., כתובות לו., ב"מ פ., גדה ח:
כא:.

והיה גדול כ"ב עד שר' נתן שאל
תורה מפיו ככתובות נב. ששאלו ר"ג
איך אמר ר' יהושע, וזה יען שידע ר"ג
שר"מ מסר לו רובי תורתו.

וכן חולק עם ר"נכב"ב עג., ועם ר"א
בן יעקב כב"מ בט:.

ובנזיר מט: יוספר שלאחר פמירתו
של ר"מ א"ר יהודה אל יכנסו תלמידי
ר"מ לכאן מפני שקנתרנים הן — דחק
סומכוס ונכנס אמר להם כך שנה לי
ר"מ — כעס ר' יהודה — א"ר יוסי יאמרו
מאיר שכב, יהודה בעס, יוסי שתק, תורה
מה תהא עליה?

דבריו בהלכה מצינו שבת כו. אמר כל
היוצא מן הבשר אין מדליקין בו אלא
בשמן דגים.

ושם כו: סיככה כמזוי פסולה.
וב"ק יז: צדורות וחזיר שהיה נזכר
באשפה — תרנגולים שהיו מפריחין —
מהרסין — והויקו משלמין נוק שלם.

ושם עה. ברין תשלומי ד"וה.
ושם קיב. הגזל והניח לבניו, גדולים
חייבין להתחזיר, קטנים פטורין.

ודינו המפורסם בכל הש"ס ממון

א"ל מבית אביך (שהיה כהן) אתה למד יין ושכר אל תשת. וזה ר' יונתן אי אפשר לומר שהוא תלמידו דר' חייא כי הוא לא היה כהן כמבואר בערכו, אך היא ר' יונתן חבירו דר' יאשיה ושאל לר' סימאי לנסותו, וראיה לזה מירושלמי תרומות פ"ט ה"א שמוכא המאמר הזה בשם א"ר אבין, ר' עקיבא שאל את רש"בי "מיבדקיניה" חסם מבחויז וכו'. וכן היא הכינה בבבלי ששאלו ר' יונתן למיבדקיה.

ונזכר שבת מזו. ומגילה ה. דת"ר ר' סימאי אומר מנה הכתוב שהים וכו'.

ויבמות פנ: דתניא ר' סימאי אומר אנדרוגיגוס חייבין עליו וכו'.

ובתובות כט: דתניא ר' סימאי אומר מן הכל עושה ר"ע ממזרין וכו'.

ובסנהדרין פנ: דתניא רס"א מנין לטבול יוסכו'.

ושם צ: תני רס"א מנין לתח"ה מן התורה.

וכן נזכר בתוספתא שבת פ"ב אחר ראבר"ש, ובספרי האויגריב.

וכן נזכר סוטה מ. אחר רב ושמואל, וזה מסידור הש"ס לענין הנוסח דמודים דרבנן.

ובר"ה יט: דרש ר"נ בר ר"ח העיר ר' סימאי משום חגי זכריה ומלאכי.

וכן מצינו דרש ר' סימאי כשבת פתח. מכות י'.

ומצינו יומא י. פליגי בה ר' סימאי ורבנן ואמרי לה ר' סימון ורבנן (והוא יען ששמותיהן קרובין ול"ז לכן היו מסופקין בישיבה מי מהן אמר), ובוזה זכינן להבין הירושלמי ב"מ פ"ד ה"ה יעקב בר זבדי ר' יוחנן בשם ר' סימון כל מע"ש, וידוע שר' סימון היה תלמידו דר' יוחנן, אך הוא מ"ס וצ"ל בשם ר' סימאי וראיה לזה מצינו במע"ש פ"ד ה"ב איתא המאמר בפירוש ר' יעקב בר אידי בשם

רבא אמר רב סחורה אר"ה כברכות ה. כו, שבת כד, עירובין נד, יבמות קו, ב"ק כא, סנהדרין מט; מנחות מ:.

ובב"מ לנ. שנחלקו אוהו רבו שחייב בבכורו יותר מאביו וא"ר יוסי אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו, ואמר רבא ע"ז כגון רב סחורה דאסכרן (פירוש המשנה של) וזהמא ליסטרון [מה היא] וכבר האריכו התוס' ביבמות קו. וע"ז יט. ובסה"ר מקשה איך יאמר רבא שאסכריה אך המשנה הזאת הלא מצינו שהיה רבו מובהק כי אמר משמו כמה הלכות, אך העיקר כמו שאמרו התוס' סנהדרין מט: שכל מה שאמר רבא בשמו המה אך הלכות ר"ה, ומה שקבל ממנו בעצמו הוא אך פירוש המשנה, ואין להאריך יותר.

ומצינו ר' אבינא בר סחורה פסחים פ"י ה"ה, ר"ה בר סחורה חולין קז.

סמינא אר"ל. נזכר ב"מ קיו. ופירש"י שם חכם תלמיד ר"ל.

ר' סידור.

נזכר חלה פ"ב ה"א תנא ר' סידור מסייע לר' מנא, ובשבת פ"ז רה"ב א"ר סידור, יהודה ברבי למד מכשירין ששה ירחים לסוף אתא חד תלמיד מן ר' סימאי ולא ידע להשיבו וכו'.

פליגי.

נזכר שביעית רפ"ג שאל לר' חייא בר בא, (ובסה"ד איתא שבועות בטעות).

רב סימא ברביה דרב אידי. נזכר מנחות כה. הקשה לרב אשי.

ר' סימאי—סימאי, (תנא דבביתא).

הוא היה בר א"י כדמשמע קידושין יב. כי אתא רב דימי אמר. שיער ר' סימאי בדורו וכו'.

והיה לערך בזמן רבי אך האריך ימים אחריו כדמצינו ב"מ צ: בעי מיניה ר' יונתן מר' סימאי תסמה מבחויז מהו—

ר' סימאי, ונשמט אך תיבת ר' יוחנן מאמצע.

וכן מעשרות פ"א ה"א ר' יוחנן בשם ר' יוסי צ"ל סימאי.

וכן ר"א אמר בשמו כמע"ש פ"ב ה"א. ר' חייא בר אבא א"ר סימאי כסוטה יא, סנהדרין קו.

נהרדעא בשמיה כסוטה מ. וביבמות ער. ריש לקיש אמר ר' סמיא זנראה שצ"ל א"ר סימאי.

והיו לו תלמידים רבים כדמצינו שבת פ"ו רה"ב א"ר סורר, יהודה ברבי למד מכשירין ששה חדשים לסיף אתא חד תלמיד דר' סימאי ושאל ליה וכו'.

וביצה פ"ג ה"ב חד תלמיד מן דר' סימאי אול לאנטרדם וכו'.

ובקידושין פ"ג ה"טו ר' סימאי הורה בבפר ספוריא הלכה בר"ט.

והיה גדול כ"כ בעיני חכמי דורו (שזה היה לערך בזמן ר"ג בר רבי ור"י נשיאה) עד ששלחו אותו ור' צדוק ג' לעבר שנה בלוד (שהיא ביהודה) ושבתו כאינו והורו בטרפחת כרבי בופק בחולין נו.

וזכה לבג גדול הדור אשר זכה להקרא בשם ר' מנחם כגון של קרושים כפסחים קד, ולדעת התוס' שם ד"ה דלא שגם אביו ר' סימאי היה איש קדוש.

ר' סימאי בר קיסי.

נוכר פסדר"כ כפ"ו קלד. אמר בשם ר' יוחאי, ובשהש"ר פ"ח פ"ד ו"ג. גרם ר' סימון בן קזוות בשם ר' לוי.

סימון.

ר' יהודה בר סימון ב"ק מז.

ר' יוסטי בר' סימון עירובין פ"ו ה"ד.

ר' יוסי בר' סימון מע"ש פ"ד ה"ב.

לוי בר סימון חולין קמא.

ר' סימון.

היה תלמידו דר"ב כדמצינו ר' סימון ארו"בל ב"ק קמו, ערכין טו, ברכות

פ"א ה"ה, פ"ד ה"א, שביעית פ"ו ה"א, תרומות פ"ח ה"ג, שבת פ"ח ה"א, עירובין פ"י ה"יב, יומא רפ"ה, סוכה פ"ג ה"א, ביצה פ"א ה"ו, מגילה פ"א ה"ה, פסחים רפ"י, ועוד בכמה מקומות.

וברכות פ"ו ה"ח ר' סימון ר' תדאי בשם ר' יהושע וצ"ל רי"בל ככרפוס ווינציא, כ"ר פ"ד ר"ו, פ"ל מ"כ, ויק"ד פ"א ג, פ"ל ד"יא, במ"ר פ"ב ר"ה, ד"ר פ"ה"ה.

וכן אמר הלכה בשם ר' איניני בר סיסי כפסחים פ"י ס"ה, יומא פ"ג סה"ה.

בשם ר' חילפיי כשביעית פ"ו ה"א.

בשם ר' חנינא כמ"ק פ"ג ה"א.

בשם ר' יוחנן כפסחים פ"ד סה"א.

ומה שמצינו ב"מ פ"ד ה"ה ר' יוחנן בשם ר' סימון כל מע"ש שאין בקרנו שוה פרוטה אין מוסיף חומש הוא מ"ס וצ"ל כדמובא מע"ש פ"ב רה"ב ר' יעקב בר אידו [ר' יוחנן] בשם ר' סימאי. בשם ר' יונתן דבית גוברין כיומא פ"ו ה"ג.

בשם ר' נתן כויק"ר פ"י ו.

בשם ר' שמואל בר נחמן כברכות פ"א ה"ה, מגילה פ"א ה"א.

בשם ר' שמעון בר אבא כאיכ"ד פ"א ל"א, כ"ר פ"ט ר"א.

בשם ר' שמעון בן חלפתא כשהש"ר פ"א י"ט.

בשם רש"בל כברכות פ"ו ה"ו, ש"ד פ"ג ר"ה.

בשם ר' שמעון חסידא כמד' תהלים הישן ספ"עג, וכמד' כוכב איתא המאמר במטעות א"ר שמעון בשם ר' סימון.

בשם ר' שמעון נזירא כשבת פ"ב סה"ג.

ומה שמצינו יבמות פ"א ה"ו ר' סימון בשם ר' יוסי הוא ר' יוסי בן נהוראי.

תכיריו היו כל גדולי תלמידו דר' יוחנן

האומרים בשמו, מצינו ר' אחא כויק"ר
פ"כא"ה.

ר' ברכיה כב"ר רפ"ו, ספ"י.

ר' חלקיה בשמו כשקלים פ"א ה"ה,
יבמות פ"ח ה"ב, ב"ר פ"יחד, פס"ר פ'
אנכי מנחמכסני. ה. מ.

ר' יהושע בר אבין בשמו כיומא פ"ג
סה"ה.

ר' פנחס בשמו כב"ר פ"יחד, תנחומא
אחרית.

ר' פנחס חכהן בר חמא בשמו
כתנחומא וירא"ט, במ"ר פ"כ"כד (שם
חסר תיבת חכהן).

ר' שמעון לודייא בשמו כש"ר פ"ג"ה.
ר' תנחום בר חמא תלמידו כמ"ק
פ"ג ה"ז שאמר „ר' סימון רבי“ עבד וכו'.
אמר בשמו כב"ר פ"ד"ג.

והיה מקורב מאוד לבית הנשיא כשבת
נה. שא"ל ר"ז לוכחינהו מר להני דבי
ריש גלותא (ויען שר"ז היה בבלי קראן בשם
זה) א"ל לא מקבלי מינאי.

ובמד' תהלים פ"יב"ג. ר' זעירא שלח
לר' סימון אתה סיפק בידך למחות.

ובאיכ"ר פ"ב פ' ולא זכר, ר' הושעיא
שלח לר' סימון בשביל שאת שריו בבית
של קצין מ"מ אין אתה מוכיחן, והשערת
הרשב"ב שם את כו' שצ"ל ר' אושעיא
זעירא שלח לר' סימון וזוה נשתרבב
במ' תהלים על ר' זירא.

וכפי הנראה היה הוא בבית הנשיא
המפקד על ענייני קידוש החודש ועיבוד
השנה וזה שמצינו סוכה פ"ד סה"א ר'
סימון מפקד לאילן דמחשבין יהבון
דעתכון וכו'.

ר' סימון אחוה דר' יהודה בר זבדי.
נוכר בירושלמי ב"ב רפ"ג וב"ר
פפ"ה"ג אמר בשם רב הרין חינוק כ"ז
שמושלך בשוק אביו ואמו נאמני עליו.
ובקידושין פ"ד ה"ב איתא המאמר ע"ש
ר' אבא אחוי דר"י בר זבדי עיין ערכו,

ר'

יוחנן, כר' אלעזר, כדמובא שבת לא:
ר' סימון ור"א הוי יתבי חליף ואויל ר'
יעקב בר אחא ב' א"ל חד לחבריה
ניקום מקמיה דנבר דחיל חמאין הוא
וכו', ובקידושין לג': ר' חלקיה ור' סימון
ור"א אמרי, ובסנהדרין פ"א ה"ב ר"א
בשם ר' חנינא מעשה — שנכנסו לעבר
שנה בלוד — עקרוה מיהודה וקבעוה
בגליל, בעין מיעקר אף ההן סימנא
(גם קידוש החודש) א"ל ר' סימון אין אנו
מניחין ביהודה אפילו זכר?

ובשבת פ"ח ה"א, שקלים רפ"ח שאל
ר"א ממנו.

וכן ר' אמי היה חבירו כשבת רפ"ט
בר מדינה שאל לר' סימון ושרא ושאל
לר' אמי ואמר איקפר ר' סימון. ומה
שמצינו כתובות לא. ר' סימון א"ר אמי,
צ"ל כדמובא בעירובין כ: רב ספרא א"ר
אמי.

ר' אבא, אמרי תרווייהו כפסחים פ"ה
ה"ד, פ"ה ה"ז, תענית פ"ב ה"יב.

ומצינו במד' תהלים פ"יח"ח אמר בשם
ר' אבא.

וכן ר' אבא בר זמינא כברכות פ"ד
ה"א"כח: ר' פנחס ור' סימון ר' אבא
בר זימנא ממו בה בשם ר' אברימי דמן
חיפה.

ר' אבהו, כשביעית פ"ו ה"א ר' סימון
ור' אבהו הוון יתיבין אמרי וכו'. ומה
שמצינו שבת פ"ו ה"ב א"ר סימון שרא
לי ר' אבהו מיסב קילורות בשבת, זה
היה דרכם אם היו צריכין היתר לצורך
עצמן היו שואלין לחבריהן ואפילו לקטנים
מהן שאלו.

ר"ה בר פפא כב"ר פ"נא"י.

ר' יצחק מגדלאה כפס' רבתי פ'
והשלמים"ג.

ור' לוי הנדע בשערי אנדה כברכות
פ"א ה"א"ד. אמרו פליגי בה תרו אמוראי
ר' לוי ור' סימון, וכן שם ה"ה.

ר' סימון בר תדאי. ערך ר' סימון דתרי.

ר' סימון דתרי.

בירושלמי שבת פ"ג סה"א אמר בשם ר' הושעיא, ובר"ן שם גורם ר' סימון בר תדאי, וכן היתה הגרסא הזאת לפני היוחסין השלם מירושלמי הנ"ל.

ר' סימון מן דרוכא.

נזכר אס"ר פ"ד ד"ד, ואולי הוא סתם ר' סימון שהיה ג"כ מדרום אצל רי"ב, רב סימונא.

רב סימונא.

הוא לא נזכר בגמרא ואך באגרת דרש"ג ח"ב פ"ד מביא שרב עינא ורב סימונא הכניסו כמה סברות בגמרא. ובסדר תו"א יאמר שהם תקנו פרקי דכולהו הנזכרים בסדרן, ועיין דורות הראשונים ח"ג פ"ו שהאריך בזה.

סימן.

בב"ב קיג. סימן אמר רבה בר רב שילא, ובמסורת הש"ס כתב י"ל שהוא שם חכם.

ויותר נראה שחסר בגמרא תיבת אימם סימן, והוא ר"ת המקראות איש ידבקנו, ממות, ממטה, או שצ"ל בחב"ש סימן והוא שמות האמוראין שמתרצין שם, וכן הוא דעת בעל דק"ס שם אות ט'.

סיני. הוא רב יוסף עיין ערכו.

ר' סיסא. נזכר ש"ך פ"נא"ח חולק עם ר"ה.

סיסי.

אינייני בר סיסי ברכות פ"ו ה"ב, ובסנהדרין ספ"ב הגרסא ר' חנינא בר סיסי.

לוי בר סיסי הידוע.

ר' סיסי.

בירושלמי ריש מעשרות אמר ר' יוחנן בשמו, וכבר בארנו בערך ר' סימאי שכך צ"ל גם כאן.

סיסין

ר' סימון בר זבדי או זבדי.

היה תלמידו דר' אילא כפסחים פ"ח ה"ו תנא קומי ר' הילא, ובסוכה פ"ב ה"ח מתיב קומי ר' אילא.

וכן מצינו שבעי קומי ר' יוסי (ר' אסי) כשביעית פ"ב ה"ח.

ולמד עם בנו דר' יוסה כשבת פ"ז ה"א ע"פ עדות ר' חזקיה.

וחולק עם ר' שמואל בר נחמני כפסחים רפ"ט, נדרים פ"ו ה"יג.

וכן נזכר פסחים פ"ט ה"א שאמר גולגלתו של ארנן היבוכי מצאו תחת המזבח, ובסוטה פ"ו ה"ה אמר ויאות אין תימי אבני המלון.

האומרים בשמו מצינו ר' חזקיה, ר' יונה, ר' פנחס כקה"ר רפ"ב.

ונפטר על פני רבו ר' אילא כברכות פ"ב ה"ח והוריות פ"ג ה"ה כד דמך ר' סימון בר זבדי עאל ר' לוי (ובב"ר פ"צא"ט

איתא ר' אלעאי, ובקה"ר פ"ה"ד איתא ר' אילא זהו שם אהר כידוע) ואפטר עלוי — אנו

אברנו את ר' סימון מי מביא לנו תמורתו. וכן הספידו ר' לוי ואמר שבמים מציאה

מצאו ויצא לבם אנו שאבנו את ר"ם בר זבדי עא"כו.

ר' סימון בר' יהושע.

נזכר ויק"ר פ"כח"ט, אבל הוא ט"ס יצ"ל כדמוכא המאמר בפסדר"כ ע: ר' סימון בשם רי"ב.

ר' סימון בר' יהושע בן לוי.

נזכר מגילה פ"א רה"ה, ובל"ס צ"ל בשם רי"ב כל והיה כתיב כ"ר והוא בשם ר' ונעשה מזה בר'.

ר' סימון בר מרתא. נזכר כ"ד ספ"ט.

ר' סימון בן קוזות.

נזכר שהש"ר פ"חזו אמר בשם ר' לוי, והמאמר מובא בפסדר"כ קלד. ושם ר' סימאי בר קומי בשם ר' יוחאי.

וב"ק יח, ובחים יש: בר. הקשה לרבינא.

ובע"ז נ: רב סמא בריה דרב אשי הקשה לרבינא בר ירמיה (ובדק"ס הגרסא לרבינא ותיבת בר ירמיה נמתק, אבל בדפוס פיוני ווינציוא וקרא הגרסא רב סמא בריה דרב אשי, והוא יותר נכון, והוא כן רב אשי שהיה בימי רב אשי ונזכר תמיד בדפוסים הישנים כשם רב אשי כמבואר בערכו).

ובכתובות סז, אמרו שרבינא אנוה לברתיה דרב אשי מבנו רב סמא, ופירש"י שרב סמא מת כתיי רב אשי אביו, אך סתום רי"ד משמע שמת אח"כ, וכן הקשה הריטב"א שם על רש"י, ובפ"י שם כתב שם"ס הוא ברש"י וגם דעת רש"י שנפטר אחר רבינא. ורבינא זה הוא רבינא האחרון כי רבינא הכירו דרב אשי נפטר קודם רב אשי כמבואר בערכו.

רב סמא בר חילקאי.

בחולין לח. אמר רבינא אמר לי סמא בר חילקאי אקשי בה אנוה דבר אנוברם וכו'.
ובבחים קנ. הקשה לרבינא אמו גר לאו אינש היא?

רב סמא בריה דרב ייבא.

נוכר ב"ב ט. קרא לר"פ מר, ומשמע שם שהיה תלמידו דר"פ.

רב סמא בריה דרב ירמיה.

נוכר כתובות לג. ומשמע שם שהיה בזמן אביו.

רב סמא בריה דרב מרי.

נוכר ברכות סב: רב חנא בר ארא אמר משמו.

רב סמא בריה דרב משרשיא.

נוכר חולין יז: שא"ל רבינא לרב אשי אמר לן רב סמא בריה דרב משרשיא משמך דאמרת ליה משמיה דרבא וכו',

רב

סיסין.

ר' יהודה בר סיסין קידושין פ"ג ה"ג. ר' יעקב בר סיסין מעשרות פ"א ה"ד.

רב סלא, (פלא בן משלב, נחמיה פ"א-ז). א"ר ירמיה ביצה לא, אמר רב המנונא תענית ז; קידושין ע..

רב סלא חסידא.

לא נשאר לנו ממנו שום דבר הלכה או אגדה אך נזכר ע"ש אחיו כברכות ה: כט: רב יהודה אתיה דרב סלא חסידא (בזמן רב הונא).
ובפסחים ענ: רב יוסף בריה דרב סלא חסידא.

סלמאי הנתופתי.

בניו נזכרו לשבח בתענית כח. שפ"א גורה המלכות שלא יביאו עצים למערכה והמה בחכמתם הביאו, ועליהם אמרו חכמים זכר צדיק לברכה.

רב סמאי.

במנחות מב. יסיפר שרבינא ורב סמא הוו יתבי קמיה דרב אשי, חזייה רב סמא לגלימיה דרבינא דסתר — א"ל לרבינא לא סבר לה מר — א"ל בשעת עשייה איתמר, איכסיף רב סמא א"ל רב אשי לא תתיקף לך, חד מינייהו כתיי מינן (ורבינא מא"י היה, רש"י), וצדק מאוד הגאון בעדה"ר ח"ב צד 474 שצ"ל רב אבא ורב סמא בריה דרבא, וזה רב אבא היה באמת בר א"י כמבואר בערכו.
ונזכר ב"מ. אחר רבינא.

רב סמא בריה דרב אסי.

נוכר כתובות לג: הקשה לרב אשי. ואביו רב אסי היה בן דורו של רב אשי כמבואר בערכו, ובנו היה תלמיד רב אשי.

רב סמא בריה דרב אשי.

בכתובות לג: הקשה לרב אשי ולא שני לך וכו', ובמנחות כה. איתא רב סימא.

מעלי ומעייל להו בגוהרקא דרבא, ורבא
א"ל שפיר עכרת.

ומו"ק כח: יסופר שהיה בפטירת רבא,
ורבא בקשו שיאמר למ"המ דלא לצעריה,
ונראה לרב ספורס אחר פטירתו וא"ל
דלא היה ליה צער מיתה אך כהקוט
דס.

ספרא.

ר' חנינא בר ספרא מדרש שמואל
פ"כה.

ר' יהודה בר ספרא פסחים ע:.

רב ספרא. נזכר זהר תרומה קסה:
ובנו הינוקא.

רב ספרא.

אביו היה אדם גדול בזמן ר' זירא
בירושלמי כלאים פ"ט ה"ד, אביו רב
ספרא שאל לר' זעירא מהו למיתן פרימין
גו גולתא — א"ל חכם רבי (הוא כמו מר
בבבלי) לרב הונא, דר"ה אמר אסור.
ומהלשון משמע שאבי רב ספרא היה בר
בבל ובה עם בנו רב ספרא לא"י בזמן
ר' אמי ור' אבא.

וקבל הרבה מר' אבא כפסחים נא:
ששאל מר' אבא כגון אנן דידיעין בקביעא
דירחא — במדבר מאי א"ל הכי א"ר
אמי.

וכן סנהדרין ו. א"ר אבהו שנים שרנו
— איתבי ר' אבא לר' אבהו — א"ל רב
ספרא לר' אבא, ובחולין צג. א"ל רב
ספרא לר' אבא, "משה" מי אמר רחמנא
לא תיכול בישראל? ובכתובות כא: אר"ס
א"ר אבא.

וברכות סב: רב ספרא על לכה"כ
אתא ר' אבא נחר ליה אבנא א"ל (רב
ספרא) ליעול מר, בתר דנפק א"ל (ר'
אבא) עד השתא לא עיילת לשעיר וגמרת
לך מילי דשעיר וכו'.

ובשבת קמה. יספר ר"ס זימנא חרא
איקלעית להתם ואיכלין מיניה (מתרגומא

דר'

רב סמא בר רקתא.

בקידושין ט. חולק עם רבינא ונשבע
תנא דמלכא. וב"מ י: אמר קמיה דרבינא
משמיה דר' חייא בריה דרב אויא (לגרסת
הרא"ש והר"ן ודק"ס).

ובד"ר פ"ירדא סמא בר רקתא בשם
רש"בל לגרסת הרד"ל, ושם איתא סומא
בר כתבה.

רב סמא בריה דרבא.

נזכר ב"מ מב: קודם רב אשי, ובחולין
מו: אמר האי ריאה דרמיא ככשותא
וכמוריקא טרפה. וכן נזכר זבחים טו...
ובאגרת דרש"ג ח"ג פ"ד יאמר שהיה
ריש ישיבה בפומבדיתא מן שנת תשנז עד
תשפו.

ר' סמיא.

נזכר יבמות עד. ר"ל אמר ר' סמיא,
ונראה שצ"ל ר' סימאי.

אבא סמוקיד.

נזכר במ"ר פ"גנו. ר' ברכיה ר' חלבו
בשמו.

ומצינו בירושלמי ברכות פ"ט ה"א ר'
ברכיה ור' חלבו בשם ר' אבא סמוקה
אף גלפי החיות וכו'. וקרוב מאוד לומר
שהוא ר' אבא הארמוני כי הירושלמי
מוכא בילקוט יהושע רמז לג ר' ברכיה
בשם ר' אבא הארמוני.

סמליון.

בסוטה יג: וספרי ברכה"לר סמליון
אומר וימת שם משה ספרא רבה דישראל,
ופירש"י שם חכם, ובערוך ערך סמליון
פ"י שם מלאך.

סמקאי. חילפי בר סמקאי בר פ"נא"בי

סנמן. ר' חנינא בר סנמן בר פ"ויט"ב.

ססרמאי. רב שמואל בר ססרמאי

תענית יד.

רב ספורס (או שעוריס) אחוה דרבא.

נזכר ב"מ עג: שהיה תקיף אינשי דלא

לרבה אליבא דר' נחמיה — א"ל רב ספרא מידי דהוה אנרף של רעי א"ל אבוי לרבא למר — הני קערות היכי מטלטלינן להו א"ל, רב ספרא חברין תרנמיה מידי דהוה וכו'.

ובשבת ע. שקיל ומרי עם ר"נ. אבל רבה היה גדול ממנו וכשהיה רבה הרוש מתיבתא בפומבדיתא ישב רב ספרא לפניו וקבל ממנו כסנהדרין מא: רב כהנא ג' ורב ספרא תנו סנהדרין בי רבה פנע בהו רמי בר חמא א"ל מא אמריתו בה בסנהדרין דבי רבה — א"ל ומאי קשיא לך — א"ל א"ה אמריתו בה, טובא אמריתו וכו'.

וזה רב כהנא היה תלמידו דרב יהודה ועלה לא"י ירד אח"כ לבבל לזמן קצר עם רב ספרא כאשר יסופר פסחים נב: רב ספרא נפק מא"י לחו"ל הוה בהדיה גרבא דחמרא דשביעית, לוו בהדיה ר"ה בריה דרב איקא ורב כהנא אמר להו איכא דשמיע ליה מיניה דר' אבהו — קרי רב יוסף (על ר"ם) עמו בעצו ושאל וכו'.

וכשבא לבבל עשה שותפות עם איסור (גיורא) כב"ם לא: איסור ור"ם עבוד עיסקא בהדי הרדי אול רב ספרא פלג ליה בלא דעתיה דאיסור באפי בי תרי אתא לקמיה דרבה בר"ה, א"ל זיל אייתי תלתא — א"ל רב ספרא מנ"ל הא — א"ל אבוי וכו'.

ובשהיה אצל רבה מצא שם את אבוי ושקיל ומרי עמו כמה פעמים כעירובין מה: קנ, ביצה לח: (קראו שם אבוי מר), יומא יא, חולין נא, בכורות ד..

אך לא שהה זמן רב בבבל כמפורש חולין קי: שא"ל אבוי כי סלקת להתם (לא"י) בעי מיניהו כבדא מה אתון ביה (כי אז כבר נפטר ר' אמי ולא הוקם עוד ריש מתיבתא והיו שם אך קיבוץ חכמים במקומות שונות ולכן א"ל אבוי הלשון, בעי מיניהו" כי

לא

דר' אבא) ואי לא ר' אבא דאשקין חמרא בר ג' מרפי איתנסי, (וגם מזה נראה שהיה בר כבל וכן שמו מעיד עליו שנקרא תמיד בשם רב ספרא).

וכן מצינו איתו עם ר' אבהו (בקיטין) כע"ז ד, משתבח להו ר' אבהו למיני ברב ספרא דאדם גדול הוא שבקו ליה מיכסא דיג' שנין ומצאו איתו פ"א ושאלו ממנו פירושא דקרא ולא ידע להשיבם וצערותיהו אתא ר' אבהו אשבחינהו — א"ל אמרי לכו שהוא אדם גדול בתנאי אבל בקראי לא אמרי לכו.

ובגיטין כט: רב ספרא הקשה לר' אבהו ור"ח בר פפא ור"י נפחא ולא ידעו להשיבו ואמר רבא ע"ז קפחינהו רב ספרא לתלתא רבנן סמוכי.

וביצה לח: אמר רב הושעיא שפיר עביד (ר' אבהו ור"ח בר פפי ור"י נפחא) שאחיכו על ר' אבא, א"ל רב ספרא משה שפיר קאמרת? ולא שמיע להו וכו'.

וב"ם סב: סה: תני ר"ם בריבית דבי ר' חייא (בהלכות ריבית ששנה ר"ח, רש"י), וברכות לד: א"ר חייא אר"ם משום חד דבי רב (ובדק"ם ליתא תיבת ר' חייא).

וברכות סג, א"ר ספרא, ר' אבהו משתעי כשירד חגניה וכו'.

וכן מצינו שבת ה: אמר רב ספרא א"ר אמי אר"י, ובע"ז ל: אמר משום ר' יהושע דרומא.

וכן היו בירו הלכות ישנות בקידושין ל. אמר משום ר"י בן חנניה.

וכזמן רב נחמן ורבה ורב יוסף ירד לבבל (בי ר"ג נפטר בשנה אחת עם רבה כמבואר בערכו) כי היה מהנחותי, אבל היה אז כבר גדול הדור, וזה שמצינו בכורות י: שא"ל רב ששת לר"נ ספרא חברך תרנומה וכו'.

ובשבת קכד, יתיב רב ספרא ורב אחא בר הונא ור"ה בר חנינא ויתבי וקאמרי,

וזה שא"ל רבא שמר אינך חשיב כרווק כי יש לך אשה בא"י ואינך דומה מי שיש לו פת וכו'.
וכן מצינו איתו עם רבא כשבת קלבו,
פסחים נט', ובחולין צא. קראו רבא
משה.

ויסופר בב"ב קמד. שמת אביו דר"ס
ושבך מעות ושקיל רב ספרא הכסף ועבר
בהו עיסקא, אתו אחיו תבעינהו כרינא
קמיה דרבא אמר להו, רב ספרא נברא
רבה הוא לא שבך גירסיה וטרח לאחריני.

והיה גדול כ"כ בעיני רבא עד כששלחה
אימיה דשבור מלכא לרבא קרבן שיקריב
בעבורה יסופר ובחסים קמו: ששלח את
רב ספרא ורב אחא בר הונא שהם יעשר
כדין, וזה בל"ס יען שהיה כמה פעמים
בא"י וידע כל המקומות שצריכים לזה.

האומרים בשמו מצינו אך ר"ן אר"ס
א"ר המנונא כחולין פ..

ורב אחא בר יוסף בעי מיניה כשבת.
קמ..

סמדותיו היקרות מצינו שהתרחק מדבר
שקר עד קצה האחרון כחולין צד: מר
זוטרא כריה דר"ג היה קאזיל מסיכרא:
לבו מחווא ורבא ורב ספרא הוו קאתו
לסיכרא פגעו אהרדי — א"ל למה להו
לרבנן דטרוח ואתו כולי האי א"ל רב
ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר
(משום מדבר שקר תרחק) אי הוה ידעינן מפי
הוה מרחינן.

ולא לכך שלא הוציא דבר שקר מפיו
אבל דרשו עליו סוף סבות ודובר אמת.
בלכבו כגון רב ספרא ופירש"י משאלות
ויחי שרב ספרא היה לו חפץ למכור ובא
אחד לקנותו וא"ל אני אתן לך כך וכך
ורב ספרא גמר בלכבו למכור לו בדמים.
הללו אך לא היה יכול לענותו שהיה
קורא ק"ש אן, והאישה ההוא סבר שרוצה
יותר והוסיף לו, ולאחר שסיים א"ל טול
החפץ בדמים שאמרת בראשונה כי כן
היה בדעתך ליתנם לך.

ובשאלתות

לא היה עוד ריש מתיבתא) כי סליק אשכחיה
לרב זריקא א"ל אנא שלקי לר' אמי
ואבל כי אתא (רב ספרא שחור לבבל) לגביה
(לאב"י) א"ל וכו' כי הדר סליק אשכחיה
לר' זריקא וכו'. ומהו אנו רואין כבירור
שהיה מהנחותי, והיה בא לקיסרין ששם
היה מקום ר' זריקא במבואר בערכו, וזה
שמצינו תענית כג. שא"ל ר' זריקא תא
חוי מה בין תקיפי א"י לחסירי דבבל
וכו'.

וכשהיה בא"י בקשו ר' אבא כשילך
לבבל יבוא לו הכסף שחייב לו רב יוסף
בר חמא (אב"י רבא) וכשבא למחוזא ובקש
הכסף מר"י בר חמא א"ל רבא כריה מי
כתב לך התקבלתי כב"ק קד; וכשהכיר
לדעת את הצעיר החרוף הזה התרועע
עמו ושקיל וטרי עמו אף שבל"ס היה רב
ספרא וכן הרבה ממנו, וזה שמצינו שבת
קא; סוכה לט. שאמר לרבא משה
שפיר קאמרת? אלא אמר רב ספרא
וכו'.

וכן היה רניל לומר הלשון הזה כביצה
לח: שאמר כן לרב הושעיא, ובחולין צא,
אמר כן לר' אבא.

ובחולין קלנ. רבא ורב ספרא איקלעו
לבי מר יוחנא כריה דרב חנא בר אדא
— רבא אכל, רב ספרא לא אכל, אקרויה
לר"ס בחלמא מעדה בנד וכו', אתא
לקמיה דרב יוסף א"ל דלמא משום
דעברי אשמעתא דמר אקריין הכי א"ל
וכו'.

יודע שלרבא היה ישיבה פרמית גם
כחיי רב יוסף בב"ב כב, וזה שמצינו
פסחים קיג: תני תנא קמיה דרבא —
שלושה הקב"ה מכריו עליהן בכל יום על
רווק הדר בכרך ואינו חוטא, צהבו פניו
של רב ספרא א"ל רבא לאו כגון מר
אלא כגון רב חנינא ורב אושעיא וכו'.
(וקרוב מאוד לומר יען שהיה לרב ספרא אשה
בא"י ואך הוא בעצמו היה במחוזא אצל רבא

אבא סקרא. ערך בן נטית.

סתריאל.

ר' ישמעאל בן סתריאל (בזמן רבו)
בכורות נו:.

ע.

עניל. ר' חנינא בר עניל ב"ק נד;

עדה קדושה.

כן היו נקראין ר' יוסי בן המשולם
ור' שמעון בן סנסיא בירושלמי מע"ש פ"ב
ה"ה, עיין ערכם.

עדו. (עדו הנביא, ד"ה ב' פ"ג י"ב).

ר' חנניה בר. עדו תוספתא סוף עדיות.

עדי.

בערוך ערך נמס מביא ממנילה יב;
מרדכי מוכתר בנימוס הוה כעדי פי'
(כאדם אחד ששמו עדי) שהיה ידוע בדורו
וזהיר במצות, אבל רש"י שם לא גרס
תיבת כעדי.

עדי מייעא.

במנחות טט: יסופר עליו שנחית ליה
(מן העננים) רום כיוצא חימי בג' פרסי.

עדל או ערל. ערך בן תדל.

עוא. רב אחא בר עוא חולין נ:.

רב עובדיה, (תלמיד רבא).

בברכות טז. תני קמיה דרבא, ובגדה
כ: יסופר שאפרא הורמיז אמיה דשבור
מלכא שדרה דמא לקמיה דרבא הוה
יתיב רב עובדיה קמיה ארחיה אמר לה
האי דם חימוד הוא, ופשט הפשוט שרבא
הרית, אבל ניוחסין כתב שקאי על רב
עובדיה, וכתב בסה"ד שמעה היוחסין
בוה, אבל כן הוא דעת הרש"בא בגדה
שם וז"ל ונ"ל דרב עובדיה הוא דארמיה,
דרבא לא הוה בקי בדמים, והאריך שם
בראיות.

וב"ב כב: רבא שרא לרב יאשיה ולרב
עובדיה השוקא.

ובשאלתות שלנו איתא שהיה לו חמור
למכור, והק"ב שילם לו מדה כנגד מדה
כאשר יסופר ב"ק קטו, שפ"א אול
בשיירתא לוינהו ארי וכל לילה היו נוהגין
לו חמור וקאביל כי מטא זמניה דרב
ספרא שדר ליה חמורו ולא אכליה,
וכן היה ודור מאוד בכבוד שבת כשבת
קומ, שהיה מהריך רישא בעצמו לכבוד
שבת.

ובמו"ק יב. יסופר שמר זומרא בריה
דר"נ בנו ליה אפדנא מקבלי קיבולת
חוי' לתחים (ובנו בחו"ה) איקלע רב ספרא
ור"ה בר חנינא ולא עלו לגביה.

משפחתו מצינו שהיה לו אח בשם רב
דימי כערכין טז. רב דימי אחיה דרב
ספרא חלש על לגביה רב ספרא לשיולי
ביה, ואח אהר בשם ר' יוחנן כחגיגה
פ"א ה"ו.

ונפטר בבבל בעיר פומבדיתא במקום
אבוי כמו"ק כה. שאמרו כי נח נפשיה
דרב ספרא לא קרעו רבנן עליה אמרו
לא גמרינן מיניה אמר להו אבוי מי תניא
הרב שמת, חכם שמת תניא. ועוד כל
יומא שמעתיה בפומין בני מדרשא, וכמו
שאמרנו שהיה מהנחותי והביא תורת א"י
לבבל ומבבל לא"י.

וראה זה פלא שלא נזכר שום דבר
ממנו בירושלמי אף שמפורש שהיה כמה
פעמים בא"י כדמוכא לעיל.

ובמבוא הירושלמי ערך רב ספרא
יכחיש ויאמר שאך בנערותו הלך לא"י
ולא ישב שם ימים רבים. ומה שמוכא
ע"ז ד. משתבח להו ר' אבהו למיני ברב
ספרא הוא שלא בדיוק. ובמחילה דבר זה
לא ניתן להאמר להכחיש גמרות מפורשות
כאשר הבאנו לעיל, ולא נודע לנו הסיבה
למה לא נזכר בירושלמי.

רב ספרא בריה דרב ייבא.

נזכר ב"ב ה. אמר לרבינא, ושם ט.
גרס רב סמא, אך בדק"ס הגרסא רב ספרא.

עובר גלילאה. ערך גלילאה.

עוזיאל, (עוזיאל דוד משה, שמות פ"ד-יח).
יונתן בן עוזיאל סוכה כח.

ר' עוזיאל בריה דר' נחוניא
דברת תורן.

נזכר בירושלמי שבת פ"א סה"ז וביצה
ל"ג ה"ב ר' חזקיה בשמו, ובמע"ש איתא
בטעות ר' יחזקאל. ובמו"ק ה. מובא
המאמר בשם ר' עוזיאל בר בריה דר'
עוזיאל רבה.

ר' עוזיאל רבה. עיין ערך הקורם.

עויא.

רב אחא בר עויא פסחים לג.; ובסה"ד
ערבב אויא ועויא ביחד ולא קרבו
זל"ו.

רב עירא א.

היה בר א"י תלמידו דר' אמי ור' אסי
כדמצינו תמיד דרש רב עירא זמנין
משמיה דר' אמי וזמנין משמיה דר' אסי
בברכות כ.; פסחים קיט.; גיטין ז.
סוטה ד.; חולין פד.;

ומצינו סוכה נב. דרש רב עירא
ואיתמא רי"ב ל' שמות יש לו ליצה"ר.
ופסחים קי: אמר קערות וכברות אין
בהן משום זוגות.

ובכתובות קיב. ר' חלבו ור' עירא
ור' יוסי בר' חנינא איקלעו לההוא
אתרא — לשנה איקלע ר' אלעזר להתם
וכו'.

ובזמן אביו בא לבבל כחולין נא. א"ל
רב ספרא לאביו חזי מר האי צורבא
מרבנן דאתא ממערבא ואמר רב עירא
שמי, שלח אביו שיבא אצלו ולא רצה,
ואזל אביו לגביה, א"ל מפטיר כנסיות
לעילא מרבי רבה (ר' יהודה הנשיא, רש"י,
ובל"ס צ"ל ר"י נשיאה, ודעת: ה"יחסין מאמר
דאשון ערך רבי יותר נכון שכונתו על ר' יוחנן
שקראו רבי רבה, וזה שאע"פ שהיה תלמיד ר'
אמי ור' אסי אבל זה היה עוד בחיי ר' יוחנן).

רב עירא ב.

היה תלמידו דרפא וחבר רבינא,
כחולין נה. שאמר משמיה דרבא, וב"ב
קלא. חולק עם רבינא משמיה דרבא,
ובפסחים עג. מתקיף לה רבינא — אמר
רב עירא וכו'. ובכתובות קג. א"ל לרבינא
מי דמי.

ומה שמצינו מנחות מג. רב אדא קמיה
דרבא משמיה דרב עירא צ"ל רב אויא
שהיה קשיש מרבא, (דק"ט).

ומצינו רב אחא בריה דרב עירא בזמן
רב אשי בברכות מד..

ר' עירא סבא.

בפסחים נא. כי אתא רבב"ח (מא"י
לבבל) אכל דאיתרא, עול לגביה רב
עירא סבא ורבה בריה דר"ה, כיון
דחזינהו כסיה מינייהו, אתו וא"ל לאביו
א"ל שוינכו ככותאי. וברו"ף גרס רב
אויא, וברא"ש עויא, ועיין ערך רב אויא
סבא.

עולא.

בלי שום ספק שסתם עולא הנזכר
תמיד בבבלי הוא עולא בר ישמעאל
הנזכר תמיד בירושלמי, ואך במק"א נשאר
לנו שמו ושם אביו בבבלי כסנהדרין צב,
וראיה לזה מצינו סוכה פ"ד ה"ה עולא
בר ישמעאל בשם ר"א שלמי חגיגה
ששחמן מערב הרגל אין יוצאין בהן ידי
חובתו, ובפסחים ע. המאמר הזה ע"ש
עולא אר"א.

וכן גיטין פ"ה סה"ו עולא בר ישמעאל
בדין הוה אפילו לא נודעה לרבים לא
תכפר וכו', ובגיטין נה. איתא בשם סתם
עולא.

אביו ר' ישמעאל היה חכם גדול
כמבואר בערכו.

ובשבת יג. יסופר עליו דכי הוה אתי
מבי רב הוה מנשק לאחותיה אבי דחיהו
ואמרי. לה אבי ידיהו.

וזכה עוד לקבל מפי חכמי האמוראים

ה"ב, שבת פ"א ה"ג, חגיגה פ"א ה"ד, סוכה פ"ד ה"ה.

והוא נתמנה משיבת ר' יוחנן בא"י ומשיבת רב יהודה בבבל להביא תורת המתיבתות מזו לזו, והיה נקרא בירושלמי בשם "עולא נחותא" ככלאים פ"ט סה"ג, וזה שאמרו ברכות ט: א"ל ר' אלעזר לעולא כי עיילת להתם (לכבל) שאיל בשלמא דרב ברונא אחי.

וכן מצינו ברכות כז; שבת קח; ר"ה כ. כב; סנהדרין סג. כי אתא עולא.

והיה גדול כ"כ בעיני חכמי בבל עד שאמר עליו רב חסדא ברכות לח. רבותינו היורדין מא"י ומנו עולא. וזה היה עוד בחיי ר' יוחנן כנדרים כב. יסופר שעולא כמיסקי לא"י איתלוז ליה תרי בני מחווא בהדיה, קם חד שחמיה לחבריה א"ל לעולא יאות עבדי א"ל אין ופרע ליה בית השחיטה, כי אתא לקמיה דר' יוחנן אמר עולא דלמא חו"ש אחויקי ידי עוברי עבירה א"ל (ר' יוחנן) נפשך הצלת.

ואי אפשר למענת ולומר שהיה בר בבל וזה היה בפעם הראשונה שעלה לא"י, כי מפורש תענית ט: עולא איקלע לבבל הוא פורחות א"ל פנו מאני, דהשתא אתי מטרא, לסוף לא אתי אמר, כי היכי דמשקרי בבלאי הכי משקרי מיטרייהו.

וכן פסחים פח: עולא איקלע לפומבדיתא קריבו ליה טורינא דתמרי א"ל בכמה כי הני בוזא א"ל תלת בוזא, אמר, מלא צנא דדובשא בוזא, ובבלאי" לא עסקי באורייתא, בליליא צערוהו אמר מלא צנא סמא דמותא בוזא בבבל, ובבלאי עסקי באורייתא.

וכן ר"ה כ. אמר עולא ידעו חברין בבלאי מאי טיביתא, "עכדינן" בהרייהו. וב"ק לח. רב שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברתא א"ל רבנן לעולא קום ניול

ננחמיה

דרור הראשון כדמצינו עולא א"ר אישיעא כחולין עו.

וקראו כך פירשה ר' הושעיה אבי המשנה כיבמות פ"ג ה"ג.

עולא א"ר חנינא כמנחות ל:.

עולא ארי"בל כחולין קכב.

בשם ר' יצחק כנדרים פ"ד ה"ב (ושם עולא בר ישמעאל).

וכן אמר הוה קאימנא קמי דבן פוי כחולין מו.

וכן אמר עולא, בן זכאי אמר כחולין נב.

עולא משמיה דבר פדא כקידושין נד: עולא אמר רב כשבת קמג:.

עולא משום ר' שמעון בן יהוצדק כתענית כב:

אבל רבו המובהק היה ר' יוחנן כחגיגה יט. אמר עולא בעי מיניה מר"י — ואמר לי וכו', ובנדרים כב. כי אתא עולא לקמיה דר"י — א"ל וכו'.

ובמבוא הירושלמי צד קכ. יאמר שלא מצינו שדיבר עולא עם ר"י פא"פ ולכן יש מקום ספק אם היה תלמידו והוא שנגה.

וכן מצינו עולא אר"י כברכות לח: גא: נח; שבת ז. עירובין סז; יבמות עז, גיטין למ. עט, קידושין לח: ס, כנהדרין מז, ע"ז נד, זבחים יד; חולין מז: עו: קבד, מעילה ב.

וכן חולק על ר"י כחולין קכב.

וכן קבל הרבה מרש"בל כדמצינו עולא ארש"בל בפסחים נו; חגיגה ח; גיטין נ; כ"מ ט: קא, זבחים לב:.

וכן עולא א"ר אלעזר כעירובין כא; פסחים ע; כתובות עד, גיטין כ, ב"ק יא. יא: כמה פעמים, סנהדרין מז, זבחים יד:

וכן אמר עולא מתיב ר"א כשבת מד; ובירושלמי עולא בר ישמעאל בשם ר"א כמעשרות רפ"ג פ"ה ה"ב, כלאים פ"ט

ונחמיה, אמר להו כמי אית לי גבי נחמתא
 רבבלאי דגידופא הוא (פי' שלא רצה לילך
 עמהם) אול הוא לחודאי גביה וכו'. ומכל
 זה אנו רואין בכירור שלא היה בר בבל
 ולא ידע טבעת הארץ ופירותיה.
 וכן אמרו בירושלמי דמאי ספ"א עולא
 בר ישמעאל בשם ר' יוחנן, נחת עולא
 לתמן ואמרה בשם ר"י,
 ובביאי לבבל לא ישב במק"א אך היה
 הולך משיבה לשיבה למסור שם תורת
 א"י, וביותר היה אצל רב יהודה
 בפומבדיתא כקידושין עא: עולא איקלע
 לפומבדיתא לבי רב יהודה חזייה לרב
 יצחק בריה דר"י דגדל ולא נסיב וכו'.
 וכן שבת קמו. עולא איקלע לפומבדיתא
 — א"ל רב יהודה וכו'.
 וכן פסחים פה. ותענית ט. עולא
 איקלע לפומבדיתא וכו'.
 וביצה כב. עולא איקלע לבי רב יהודה
 — איתביה לעולא.
 ובפסחים קד: עולא איקלע לפומבדיתא
 שלח את רב יצחק בנו לראות איך טבדיל
 ושלח לו בידו כלכלה דפירי.
 והיה חביב מאוד על רב יהודה כחולין
 צד. כשאיקלע לבי רב יהודה פתח עבורו
 חביות יען דחביב ליה לרב יהודה.
 וכן עולא הוקיר מאוד את רב יהודה
 כנדה כ: עולא איקלע לפומבדיתא איתו
 לקמיה דמא ולא חזא (מפני כבודו של רב
 יהודה), ואף שהיה כפי גדול ברמים
 כדאמרו שם כ. עולא איקלע לפומבדיתא
 חזייה להראו מיעא דלבוש לבושא איכמא
 אמר להו שחור דתנן כי האי, מרשו
 מיניה פורתא פורתא יהבו ביה ארבע
 מאה זוזי, ומזה נוכל לראות את גדולתו
 וחכמתו בעיני חכמי הישיבה.
 וכן שקיל וטרי עם רב יהודה הרבה
 פעמים בהלכות כקידושין לח: ע"ז נג;
 חולין עז. סה; וכן אמר רב יהודה משמיה
 דעולא כע"ז מ..

ובגוטיין ימ: מצינו רב יהודה מצטער
 קרי וחתים א"ל עולא לא צריכת.
 וכן מצינו אותו עם רב נחמן בברכות נא.
 עולא איקלע לבי ר"ג כרוך דיפתא ברוך
 ברכת מוונא וכו' וילתא כעסה עליו וקראה
 אותו ממהדורי מילי (ע"ש שהיה הולך ממקום
 למקום), ור"ג קראו מר כב"מ ט; חולין
 עז; הקשה לעולא כשבת למ; גיטין
 סז; חולין קכד, אותיב לעולא כזכחים
 טו, יתיב ר"ג ועולא ככתובות נג, ע"ז
 סג, וקראו ר"ג עולא חברינו בברכות
 לח; ובפסחים פ. א"ל ר"ג זילו וא"ל
 לעולא מאן ציית וכו'. וב"ק יב. אמר
 עולא אר"א הלכתא וכו' א"ל ר"ג אמר
 ר"א אפילו מיתמי — אר"ג אישתמטין
 עולא (נשמט ממני), מחלקותן קידושין מד;
 וכן מצינו שאיקלע לבי רב מנשה
 כעירובין קד: איקלע לבי רב שמואל בר
 יהודה כשבת קט; והלך לנחמו כב"ק
 לח: והוא קרא לעולא מר.
 וכן מצינו עולא איקלע לבי ריש גלותא
 חזייה לרבה בר"ה דיתיב באוונא דמיא
 וכו' סוף שבת.
 איקלע לבי אסי בר היני בעי מיניה
 א"ל עולא הכי א"ר אלעי כשבת קמו..
 והביא מנהגים רבים וכמה דינים מא"י
 כר"ה כ. דאמר עברוהו לאלול.
 ושם כב. אמר קרשוה לירחא במערבא,
 ובשבת פה; ב"מ קה: בעו במערבא,
 ובשבת קח: כי אתא עולא אמר
 במערבא מלחי כישרי כישרי.
 ובפסחים צג: מן המודיעים לירושלים
 טו' מילין הוי.
 ובחגיגה כה. חבריא מדכן בגלילא.
 ובגוטיין נז. אמר לרידי חזי לי ההוא
 אתרא ואפילו שיתין ריבותא קני לא
 מחזיק.
 וגם הורה הוראות בבבל כעירובין ו;
 שאמר הני אבולי דמחוזא אלמלא
 דלתותיהן ננעלות בלילה חייבין עליהן
 משום

ר' אבינא (בש) עולא בר ישמעאל
בשם ר"א כמעשרות פ"ה ה"ב, שבת פ"א
ה"ג.

רב אדא בר אהבה משמיה דעולא
כב"ק נה, וקשה מאוד להבין כידוע
שהיה תלמידו המובהק דרב, וגרסת דק"ס
יותר נכון שגורם רב אחא בר אדא.

רב אושעיא מתיב לעולא כניטין מזו:
ובזבחים לב: איתא רב הושעיא. מחלקות
גיטין עז:.

רב אחא בר אדא משמיה כב"מקין:
וכן צ"ל בב"ק נה. לגרסת דק"ס.

ר"ה בר חייא משמיה כנדרים נו,
רב המנונא יתיב קמיה דעולא וקא הוי
בשמעתא כיבמות יו,

אמר משמיה דעולא כשבת י, גיטין
ה, קידושין עח: אותיב לעולא כנדרים
כמ, חולין לד:.

ר' יורא יתיב קמיה דעולא, ורבה
בקשו בעי מיניה דעולא כפסחים לו:
ומצינו ע"ז מ. רמי ליה עולא לר' דוסתאי
דמן בירי — סמי מכאן עוברן, א"ל ר'
יורא לא תיסמי וכו', ומע"ש פ"ב ה"ג
ר"ו אמר ראיתי בחלמא כד ייכל לעולא
בר ישמעאל קופרא שמינא (שהוא יודע
שעם הדבר) למחר אתא שאל ליה וכו'.

רב חגא אותיב לעולא — אמר עולא
חגי לא מידע ידע מאי דקאמרי רבנן
תיובתא קמותיב? בע"ז סח, אמר משמיה
דעולא כניטין כג.

רב חייא בר אבא משמיה כחגיגה כה:
רב חייא בר אמי משמיה כברכות ח,
שבת יז, יתיב גביה דעולא ככתובות נג,
ע"ז סג:.

ר' חייא בר אמי משמיה כניטין כב.
רב יהודה בר אמי משמיה כמ"ק ה:
ר' יהושע בר אבא משמיה כשבת קכו,
מ"ק ה:.

ר' יונה (בש) עולא בר ישמעאל
בש"ר אכלאים פ"ט ה"א, סוכה פ"ד ה"ה.

משום רש"ה, ובסוכה כ: הני בודיתא
דבני מחווא אלמלא קיר שלהן מסבבין
בי.

והיה גדול כ"כ עד שקראו אותו עולא
רבה ככתובות סה: דרש עולא רבה
אפיתחא דבי נשיאה (הוא ריש גלותא)
אע"פ שאמרו אין אדם זן וכו'. ובקידושין
לא. דרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה
— בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהי'
לך אמרו וכו'.

הלכותיו ומאמריו מלאים בכל הש"ס
בבלי וירושלמי, ונביא אך מאמרים אחרים
בענייני אגדה.

בברכות ת. אמר מיום שחרב בהמ"ק
אין לו להק"בה אלא ד' אמות של הלכה
בלבד. גדול הנהגה מיגיעו יותר מירא
שמים. לעולם ידור אדם במקום רבו.
והוא אמר המשל המפורסם אסתרא
בלגינא קיש קיש קריא כב"ם פה:.

והנה אף שלא זכה להיות ריש מתיבתא
אבל היה גדול כ"כ והיו בידו הלכות
רבות מרבותיו עד שכל גדולי הדור קבלו
ממנו, כר' אבא שאותיב לעולא והוא
א"ל דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי
שמעתא כניטין למ, ב"מ יא.

הקשה לו ר' אבא כניטין נ: עט,
קידושין נח.

ובפסחים נג: יסופר עולא היה רכיב
חמרא ואזל ר' אבא מימיניה ורבב"ח
משמאליה א"ל ר' אבא לעולא ודאי
דאמרתו משמיה דר' יוחנן וכו'.

אביי זכה עוד בנערותו לראותו כאשר
יסופר פסחים קד: כשבא עולא לפומבדיתא
שלח רב יהודה לרב יצחק כריה שילך
אצל עולא וישמע איך הוא מבריל, ורב
יצחק שלח את אביי, ובסנהדרין ל:
כשאמר עולא הלכה כר"ב — א"ל אביי
הלכה מכלל דפליגי והאמר וכו' — א"ל
גברא אנברא קא רמית, ובל"ס היה אז
אביי עוד עול ימים.

עולא או רב עולא

הוא היה בדור החמישי לאמוראי דא"י בשבת פ"ג ה"ה ר' עולא אומר בעין קומי ר' אחא, ובשקלים פ"א ה"א התיב ר' עולא קומי ר' מנא, ובשבת צו. אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא (יודוע שהם היו בדור הרביעי).

ובסוף ימי אביו ורבא כשירדו חכמי א"י לבבל ירד גם הוא עמהם וזה שמצינו כי אתא עולא בת בקלבנו א"ל רבא והיכא בת מר וכו' כסנהדרין מג.:

והיה כחבר לרבא כחולין קלא. עולא הוה יהיב מתנתא לכהנתא איתיביה רבא לעולא — א"ל עולא „רבי” ממונד (והוא כמו מר), וכן יבמות קו.; נזיר נא. אותיביה רבא, ובסנהדרין סה. א"ל רבא, וב"ק יא. א"ל רבא מאי דעתך, רבא אמר עולא ע"ז נא..

ונזכר שבת לא. דרש רב עולא.

ובקידושין לא. בעו מיניה מרב עולא עד היכן כיבוד אב ואם וכו'.
ובשבת סב: דרש רב עולא (לגוסס דק"ס) מאי דכתיב ויאמר וכו'.
ושם לא: דרש רב עולא וכו'.

והוא היה רבו דרב אשי כסנהדרין כת. שאמר רב אשי כי הוינן בי עולא. ובל"ם נמצאו כמה מאמרים שאמר עולא והמה שייכים לעולא האחרון. ומצינו רבא בר רב עולא שבת לא.; רבינא בריה דרב עולא ביצה ג.; ר' בנאה בריה דר' עולא פסחים נד..

רב עולא בר אבא.

היה חסיד גדול כסנהדרין פח: שלחו מתם איהו בן עה"ב ענוותן ושפל ברך שייף עייל שייף ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, יהבי בי רבנן עינייהו ברב עולא בר אבא. ובכתובות עה. אמר רב עולא ב"א אמר

עולא

רב יוסף, בפסחים לו: יתיב רבה ורב יוסף אחורי דר"ו ויתבי ר"ו קמיה דעולא, ובסנהדרין ל: א"ר יוסף משמיה דעולא, ופסחים נג: קרי רב יוסף עליה, דולה מים עמוקים עצה בלב איש זה עולא.

רב כהנא קרא לעולא נברא רבה כר"ה כב.; אמר משמיה ככתובות עד: רב עולא בר אבא אמר עולא ככתובות עה..

רפ עמרם אמר הא מלתא שמעית מיניה דעולא כניטין כו:.

רבא מצינו הרבה פעמים עם עולא, אך הוא עולא האחרון כמבואר בערכו.

רבה בפסחים לו: א"ל רבה לר"ז בעי מיניה מעולא.

א"ל רבה לעולא כשבת לא.; עירובין קד., פסחים נו.; מ"ק כו..

א"ל רבה לדידך קשיא ולרב יהודה קשיא כפסחים צו:.

רבה בב"ח בפסחים נג: עולא הוה רביב חמרא והוה ר' אבא מימינו ורבב"ח משמאליה — הדר עולא הוא ברבב"ח ביישות וכו'.

רבין בר חיננא אמר עולא כמנחות ל:.

מדבריו וחיוו הפרטים לא נשאר לנו מאומה, ואך זאת ידוע שנפטר בבבל בחיי ר' אלעזר ככתובות קיא. שאמרו עולא הוה רגיל דהוה סליק לא"י, נח גפשיה בחו"ל אתו וא"ל לר"א, אמר את עולא על ארמא טמאה תמות והכיאו את ארונו לא"י.

וכן הוא בכלאים פ"ט סה"ג עולא נחותא הוה אידמך תמן שרי בכי א"ל מה לך בכי אין מסקין לך לא"י א"ל אינו דומה פולטתו בחיק אמו לפולטת בחיק נכריה.

ומצינו רב אחא בריה דעולא שבת נד.; רבא או רבה בריה דעולא ברכות יב., יבמות עז.

קיו: שנחית קמיה דרבא אמר כסבי דפומבדיתא ולא א"ל ולא מירי.

וביומא סו. נחית קמיה דרבא פתח באתה בחרתנו וסיים כמה אנו — ושבתיה. ובמגילה כא: בעי מרבא, ושם כד: בעי מאביי.

עולא ביראה.

נוכר מגילה ד. ובירושלמי שם פ"ב ה"ד, מ"ק כו, ויק"ד ספ"יא א"ר חלבו אמר עולא ביראה א"ר אלעזר, ובויק"ד פ"יג"ב אמר בשם רש"כי.

ר' עולא דקסרין.

בירושלמי פסחים פ"ג סה"ב, נדה פ"ב ה"ז ר' יעקב בר אחא (כשם) ר' עולא דקסרין בשם ר' חנינא. והיה לערך בדור השני לאמוראי א"י.

עולא חזנא. ערך בר עולא.

עולא מנשש ארחתיה דאימיה.

נוכר ב"ב ט: ולפירש"י הוא רב ששת ולפי' ר"ג הוא רב אחדבו בר אמי, עיין ערכם.

עולא שכפא.

נוכר ע"ז פ"ב ה"ט תני קומי ר' דוסא (האמורא) וא"ל ר' דוסא חוזר בך, ור' זעירא א"ל לא תחזור בך.

עופרן. רבה בר עופרן מגילה י:.

עוקבא.

רב חמא בר עוקבא פסחים נב:.
רב שימי בר עוקבא ברכות י:.

עוקבא.

בכתובות פ"ח ה"ח לא רצה לפרנס את בניו וקראו ר' יוחנן רשעיה.

מר עוקבא.

באגרת דרש"ג ח"ג רפ"ב יאמר שאחר רב הינא (רוש גלותא) אתמני מר עוקבא לריש גלותא, וכן הוא דעת רש"י מו"ק ד"ה כי יתבן, דמר עוקבא היה נשיא (הוא ריש גלותא בבבל). והצדק אתם כי כן

מצינו

עולא אר"ה, א"כ היה לערך בדור הרביעי לאמוראי בבבל.

עולא בריה דרב אידי.

נוכר ב"ק מב. בהלכה, ורבא מקשה עליו.

עולא בריה דר' אלעזר.

נוכר ילקוט שה"ש רמז תתקפא והוא ט"ס וצ"ל עולא ביראה כדמוכא המאמר בויק"ד ספ"יא.

עולא בר ר' זכאי.

כן מובא ביוחסין מחולין נב. וכן הוא באמת גרסת ר"ג ותוס' שם ד"ה נעקרה, וכן הוא בדפוס שונצינו, אבל גרסא שלנו אמר עולא, בן זכאי אמר וזה מהגהת מהרש"ל, ובחנם תפס מה"ר את היוחסין.

עולא בר חנינא או חנינא.

נוכר בסוכה לג, לו, נזיר נא: בשם תני עולא ב"ה.

עולא בר ישמעאל.

עולא בר מנשיא. אמר משמיה דאבימי גימין עט.

עולא בריה דרב עיראי.

היה חברו דרב יוסף כשבעות ל. שהיה לו דינא קמיה דר"ג שלח ליה רב יוסף עולא חברינו עמית בתורה, וב"ק ז: הקשה לו אביי.

ונזכר בהלכה שבת קכט, ביצה כב, ב"ק ז, זכחים יא:.

עולא בר קישב.

בירושלמי תרומות ספ"ח יוספר שהתחייב ראשו למלך וברח ללוד נבי רי"בל ויען שהיה סכנה לכל בני העיר מסרו למלכות, ובעם עליו אליהו, ובמ"ד פ"צד"ט גרם בר קישר.

עולא בר רב.

היה חזן הכנסת בומן רבא כפסחים

מצינו בסדר עולם זוטא שאמר ושכיב נתן ועמד אחריו ר"ה חכמים דברוהו ושכיב [ועמד אחריו עקוב כצ"ל] ושכיב עקוב, וכונתו למר עוקבא דידן. והנה אם נאמר שהיה בנו של ר"ה ריש גלותא שנפטר בחיי רבי, ידוע שר"ה מלבד נשיאותו היה גדול בתורה שקראוהו רב דונא, אבל בלי זה מצינו שאבי מר עוקבא היה איש ירא שמים ומדקדק במצות כחולין קה. שאמר מר עוקבא אנא להא מלתא חלא כר חמרא לגבי אנא, דאלו אנא כי הוה אביל בשרא האידינא לא הוה אבל גבינה עד למחר.

וזה מר עוקבא ריש גלותא היה יחיד במינו שמלבד שהיה גדול ונשיא בעמיו, וגדול בתורה שהיה תלמיד שמואל, היה לו גם בית דין במקום מושבו בעיר כפרי והוא היה האב"ד כמפורש קידושין מד: שנחלקו שמואל וקרנא א"ל הא מר עוקבא ובית דיניה בכפרי, וזה שאמר רש"י שבת נד: ד"ה עשיתה שמר עוקבא היה עשיר ואב ב"ד בימי שמואל ורב יהודה (יען שהאריך ימים גם אחר שמואל וכאשר נבאר).

וכן מפורש שבת נה. שא"ל שמואל לרב יהודה שינא רישך בקירי ורישא דרישך (הוא מר עוקבא) בחמימי הא יתיב מר עוקבא אבי-בית-דין, וזה שאמר ר"ה יט: שלחו ליה למר עוקבא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר, וכירושלמי מגילה פ"א סה"ד מר עוקבא אשכח תרין איגרון בחדא כתוב ושפר באנפי ובאפי חבריאי מוספא על שתא תלתין יומין וכו', וזה כשהוקם לריש גלותא מצא בכתבי הריש גלותא את המכתבים האלו וכסנהדרין יא: שאמרו שהנשיא בא"י היה שולח איגרות לכל הגולה להודיעם אם עיברו את השנה, ומכתבים כאלו היה אך ברשות ראשי הגולה, וזה ברור.

והנה אף שהיה ריש גלותא אבל היה

תלמידו דשמואל כמפורש מו"ק טו: שמואל ומר עוקבא כי הווי יתבי גרסי שמעתא הוה יתיב מר עוקבא קמיה דשמואל ברחוק ד' אמות, וכי הווי יתבי בדינא הוה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא ברחוק ד' אמות, והווי חייקי ליה דוכתא למ"ע בציפתא ויתיב עילויה (מנמיכין לו מקום כשיושב בדין, רש"י) כי היכי דלישתמען מיליה (דשמואל שהיה רבו בתורה, רש"י) ומר עוקבא הוה מלוי לשמואל כל יומא עד אושפיויה, יומא חד אויריד מר עוקבא בדיניה (ושכח ללוות את מר שמואל) ואזיל שמואל בתריה (ומר עוקבא לא הרגיש) כי מטא לביתיה א"ל שמואל לא סגי לך דאולינא בתרך? הב לי רשותא למיהדר (זהכיר מר עוקבא ששמואל בעס עליו) ונהג נזיפותא בנפשיה חד יומא.

ובאמת קבל הרבה משמואל כדמצינו עירובין פא, ב"ק קיב: אמר לדירי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל. מר עוקבא אמר שמואל כשבת קח: ר"ה כב, יבמות יב. עי, ב"ב קמד:.

וכן מסר לו שמואל דרכי הרפואה כשבת קח: שר' ינאי שלח למר עוקבא לישדר לן מר מהני קילורין דמר שמואל. ובשבת קמ. רב אחא בר יוסף חש ביוקרא דליבא אתא לקמיה דמר עוקבא ונתן לו רפואה.

ובעירובין סה. שכימא דשותא (שזוח דרומית מנשבת) לא הוה נפיק לדניא. ובל"ס קבל כל זה משמואל רבו. וכן מצינו שאמר בשם אבהו דשמואל ולוי כשבת קח: מו"ק כו:.

ושמו הטוב הלך למרחוק עד ששלחו לו מא"י וכתבו עליו לדיוי לי כבר בתיה שלם (פי' להחכם המאיר במשה רבינו שלום) כסנהדרין לא: וכתב שם רש"י שמצא בספר אנדה שהיה מר עוקבא בע"ת וכו', וכבר בארתי בערך נתן צוציתא שמעות קמן נפל בדברי רש"י ע"ש.

מת. עי, גיטין פה, ע"ז יו, כו, נדה נב, וזה יען שגם רב חסדא היה דר בכפרי לכן אף שמר עוקבא לא היה ריש מתיבתא, אבל יען שהיה אדם גדול קבל ממנו ר"ח הלכותיו.

וכן מצינו ר' זירא בשמו כשבת קח. מבי בריה דמרי מבי אמר מר עוקבא כר"ה כב..

רב יוסף אמר זימנא חדא עליה בתר מר עוקבא לבי באני וכו' כשבת קמ..

רב יוסף בר אבא אמר מר עוקבא כב"ב קמד.:

בר ליואי אמרו הוי קאי קמיה דמר עוקבא כשבת קח.:

רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא כיבמות יב..

רב מרי בר מר אמר מר עוקבא כיבמות עו..

ומצינו שאיקלע לגינוק בעו מיניה — לא הוה בידיה כתענית יא: כן הוא נרפח רש"י וכן צ"ל בע"ז למ..

וה' ברכו בעושר כשבת נד: (שם ברש"י ד"ה עשיתה), וגם באשה צנועה וטובת לב שעמדה המיד לימינו במעשה הצדקה כאשר יסופר בתורות מו: שהיה עני בשכנותו שהיה מניח בכל יום ד' זוזי בחור שבמפתן שעל פתח ביתו והעני היה לוקח אותם, יומא חד רצה העני לידע מי ישים הכסף בפתחו, ההוא יומא הלכה אשתו עמו לשום הכסף, והעני כשראה אותם נפק בתרייהו אך הם ברחו ממנו כדי שלא יתבייש, אך היא מתה עליו בחייו כסנהדרין כט..

ועוד יסופר בכתובות שם ממעשיו הגדולים שהיה עני בשכנותו שהיה שולח לו ד' מאה זוזי כל ערב יו"הכפ, פ"א שלח לו הכסף ביד בנו, ובא בנו בחזרה עם הכסף ואמר לאביו שאין צריך יען שראה שמולפין הבית ביין ישן, אך מר עוקבא בלבו המהדר לא די שלא כעס אך כפל

הכסף

ובגיטין ז. שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנ"ל דאסור שרטט וכתב להו אל תשמח ישראל וכו'.

ובירושלמי מנילה פ"ג ה"ב מוכא מר עוקבא מישלח כתב לריש גלותא דהוה דמיך וקאים בזמרין ישראל אל תשמח בעמים אל גיל. וזוה מביא החכם גרעין בח"ב ציין 489 שמר עוקבא לא היה ריש גלותא, אך אין שום אף צל ראה יען שהיה גם חכם אחד בשם מר עוקבא בא"י וכמו שנביא להלן.

ומצינו אותו גם אחרי פטירת רב ושמאל, כשישב ר"ה על כסא רב בסורא אמרו בכתובות סט: שרב ענן (תלמידו דשמאל) בא להתאינן על ר"ה שבוישו, לפני מר עוקבא שקראו ענן, והשיב לו מר עוקבא נברא דלא ידע מאי מרוחא ישלח לר"ה ויקרא לו הונא חברין?

וכן שם עט. שבא ענן לפניו להתאינן על רב נחמן, ויודע שר"ג היה עוד קטן בפטירת שמואל.

ומ"ק כ. כששיב בר חמוה דמר עוקבא על רב הונא לגביה וכו',

ואו אירע מעשה שנגיבא ציערו, ושלח לר' אלעזר לשאול לו וא"ל בני אדם העומדין עלי ובידי למסרם למלכות — שלח ליה דום לה' הרבר יצא מפי ר"א ונתנהו לגניבא בקולר (אך לא נהרג אז כמבואר בערכו, ומה ששלח לשאל מר"א קרוב מאוד לומר שהיה ירדו טרם עלותו לא"י ששניהם היו תלמידי דשמואל ולכן שלח לשאל להכירו האהוב ואשר נתעלה מאור בא"י) כגיטין ז..

מחבריו מצינו רב מתנה שחולקין כמו"ק כו: וכן צ"ל בשבת עה: ושם חולק עם ר"פ, אך ברק"ם איתא כהונן רב מתנה.

וכאשר הבאנו לעיל שב"ד היה בכפרי לכן מצינו הרבה פעמים רב חסדא אמר מר עוקבא כברכות י: כט: שבת קמו: קיט: עירובין כא: פסחים מ, כתובות

ובעירובין פ"א סה"א רבנן דקיסרין בשמו.

רב עוקבא בר חמא.

נזכר עירובין לד: אותיב לרב נחמן.

ר' עוקבה בר אחא.

נזכר בירושלמי קידושין פ"ג ה"ב ר' זעירא כד סליק להכא שמע — א"ל מהו כן הא אזלא התיא דר"ה — א"ר עוקבה בר אחא עמו הייתי כד אמר ר' בא ר"ה בשם רב.

מר עוקבא בר חייא.

נזכר יבמות סג: רב חסדא אמר בשמו.

רב עוקבא בר חנינא מפריישנא.

נזכר פסחים צא. רמי לרבא.

מר עוקבא בר חמא.

הוא ואחיו רמי בר חמא שניהם היו חתניו דרב חסדא כמפורש ברכות מד. ונשותיהן היו כהנות והם לא היו כהנים. ובכתובות צד: יסופר שאימיה דרמי בר חמא כתבתיהו לנכסה לו בצפרא, ולאורתא כתבתיהו למר עוקבא ב"ח, אתא רמי ב"ח לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסא, אתא מר עוקבא ב"ח לקמיה דר"ג ואוקמיה בנכסא.

והרבה פעמים נזכר בשם „רב עוקבא בר חמא“ וידוע שהוא מר עוקבא ב"ח כביצה יא: שאמר מר עוקבא ב"ח כל המדרה אין מדרה יותר מחמשים אמה, והמאמר הזה מובא ב"ב כג: בשם רב עוקבא בר חמא.

וכן מצינו את שני האחין ביחד כב"ב כט: רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא זבין אמתא בהדי הדדי — נפק ערער עיליה אתו לקמיה דרבא, ואף שרמי בר חמא היה גדול כמו רבא ואפשר שהיה זקן ממנו, אבל אפשר לומר שהמעררים באו אצל רבא ולכן הלכו גם הם.

ורב עוקבא בר חמא נזכר בהלכה כסוכה מד: שמתרץ תרי קשקושי הוי.

וב"מ

הכסף ושלח את בנו עם שמונה מאה זוז וזן אותו לכף זכות יען שהוא מפונק מאוד ולכן צריך לזה.

וכי נת נפשיה דמר עוקבא צוה להביא לו חיובנא דצדקה ומצא דהוה כתיב שחלקו אלפי זוזי אמר, צדה קלה הכינותי לדרך רחוקה כזו עמד ונתן מחצית הונו לצדקה.

וכפי הנראה השאיר אחריו שני בנים גדולי התורה, את מרי בר מר עוקבא כחולין מג: ואמר בשמו כיבמות עי, ואת רב נתן כברכות יג: ואולי הוא נקרא ע"ש זקנו כדמובא בס"ע זומא.

מר עוקבא.

בימי מר עוקבא ריש גלותא היה מר עוקבא אחר והוא מת לפני שמואל כב"מ ע. ההוא דודא דבני מר עוקבא (יתומים היו, רש"י) דהוה בי מר שמואל וכו'.

מר עוקבא. (אמורא בא"י).

בברכות ו. אמרו מר עוקבא הוה שכיח קמיה דר"ש בן פזי והוה מסדר אנדתא קמיה דריב"ל.

ובכתובות ס: אמר מר עוקבא לי התיר ר' חנינא וכו'.

ובסנהדרין ע. מר עוקבא א"ר זכאי. ובכתובות פז. שלח ר' זכאי למר עוקבא בין דלא שבועה וכו'.

ואולי מר עוקבא זה הוא הנזכר מגילה פ"ג ה"ב ששלח כתב לריש גלותא ישראל אל תשמח אלי גיל.

רב עוקבא.

בירושלמי יומא פ"א ה"ב אמר בשם ר' יהושע בן לוי.

וברכות נה: ר' ביתא בר ביונא א"ר עוקבא א"ר פנדא (לגמט היוחסין ובגמרא הגרסא ר' עקיבא).

ובכתובות עב: אמר רבב"ח זימנא חדא הוה קאזלנא בתרייה דרב עוקבא.

וב"מ כא: מתרין הכא במנשתא
 דבירי עסקין.
 ובב"ב קנ. מוסיף על דברי ר' יצחק
 ואמר והוא שמיבלעין בה' קבין.
 ושם אמר הכא בנקעים מלאים מים
 עסקין.
 ובזבחים נה: אמר מר עוקבא ב"ח
 א"ר יוסי בר' חנינא.

רבנא עוקבא.

ורבנא נחמיה בני ברתייה דרב.
 שניהם היו גדולי הדור עד שאמרו
 חולין צב. שהם שרי נאים היוצאים
 מישראל.
 והיו תלמידי רב חסדא כב"ב נא:
 שאמרו לו שביק מר רברבי ועבד
 כוטרין? וכפסחים קמו; ביצה כמ.
 אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש.
 ובסוטה למ. איתא אדבריה ר"ח לרב
 עוקבא וצ"ל לרבנא עוקבא.

רב עוקבא ממישן.

נזכר שבת לו: אמר לרב אשי אתון
 דמקדביתו לרב ושמואל וכו', ושם מנ.
 אמר לרב אשי תינח בימות החסה וכו'.
 וברא"ש שם לנ: יאמר שהלכה כרב אשי
 דהוא בתראה.
 וכפי הנראה לקח גם היא חלק עם
 רב אשי בסידור הש"ס.

מר עוקבן.

בירושלמי עירובין פ"ו ה"ח ר' יעקב
 בר אחא ור"ז תר בשם מר עוקבן וחד
 בשם ר"ג בר יהודה ונראה שצ"ל בשם
 ר"נ בר יעקב כדמצינו שם פ"ו ה"א
 ר' יונה ור' יוסי חד בשם מר עוקבן
 וחד בשם ר"נ בר יעקב, ושם פ"ח ה"ה
 מר עוקבן בשם רב.
 וקרוב מאוד לומר שהוא סתם מר
 עוקבא הריש גלותא.

מר עוקבן בריה דר' יוסי.

ר' נחמיה בריה יבמות פ"ד ה"א.

עוקבן בר נחמיה ריש גלותא.
 הוא היה בזמן רב יוסף והיינו נתן
 דציציתא שהיה בעל תשובה כשבת נו:
 ועיין ערכו.
 וב"ב נה. אמר רבה הגי תלת מילי
 אישתעי לי עוקבן בר נחמיה משמיה
 דשמואל.

עוקבן הבבלי.

בסנהדרין לא: יסופר ששלחו למר
 עוקבא מא"י שיעשה שלום בינו לבין
 ירמיה אחיו ואם לא ישמע לו ישאו
 שילך למכריא ע"ש.

עוקב הרים.

בשם הנכבד הזה היו נקראין ר"מ
 ור"ל כסנהדרין כד. הרואה את ר"מ
 כב"המר כאלו עוקב הרי הרים — הרואה
 את ר"ל כב"המר כאלו עוקב הרים
 וטוחנן זב"ו.
 וכן רבה היה נקרא עוקב הרים סוף
 הריית.

רב עזא.

רב אדא בר רב עזא קידושין פא:
 רב אחא אורבא בר רב עזא המורה כא.
 ר' עזרא. ערך ר' עוריה.

ר' עזרא בר בריה דר' אבמולם.

במנחות נג. יסופר שא"ל רבנן לר'
 פרידא שר' עזרא בר בריה דר' אבמולם
 דהוא עשירי לר' אלעזר בן עזריה דהוא
 עשירי לעזרא (הסופר) קאי אבבא, אמר
 מאי כולי האי? (שאתם מפרשים לפני יחוסו),
 אי בר אוריין הוא יאי — א"ל בר אוריין
 הוא, אמר להו ליעול וליתא, חזויה
 (פירש"י שר' פרידא חזי לר' עזרא, ור"ג פירש
 שר' עזרא חזי לר' פרידא), דהיה עכירא
 דעתיה, פתח ואמר — כיון דשמעיה
 דאמר אדיר פתח ואמר יבא אדיר וכו'.

עזריה.

אבי התנא הנודע ר' אלעזר שמיניהו
 לנשיא תחת ר"ג.

ובכ"ר פמ"היד איתא בשם ר' יוחנן
בר פפא וצ"ל ר' חנינא.

בשם ר' יהודה בר' סימון כב"ר פמ"א-
ו, פמ"ב-ח, ספנ"ר, ש"ר פמ"ב-ד, ויק"ר
פ"כניג, איכ"ר פ"א-לג, תנחומא תצא"ו.
ובירושלמי תענית פ"ד ה"ה, ב"ר
פ"רה ר' עזרא בשם ר"י בר סימון,
ובשהש"ר פ"א רפ"יגומר' תהלים פ"מורה
ר' עזריה בשם ר' יהודה כל"ס חסר
תיבת בר' סימון.

בש"ר יודן כב"ר פ"למ"ח, ובירושלמי
נזיר פ"מ סה"ב ר' עזרא בשם ר' יודן.
ר' חנינא ור' עזריה בשם ר' יוחנן
ב"ר פצ"ח-ה, יג.

ר' עזריה בש"ר יונתן כפרד"כ צמ"ג.
ר' עזריה בשם ר' יוסי בר' חנינא
כב"ר פ"צרי, תנחומא ראה"מ.

ביחד עם ר' יונתן בן חגי ור' יצחק בר
מריון, וכל"ס צ"ל ר' עזריה, (בשם ר')
יצחק בר מריון, כדמצינו ב"ר פע"ד-י
שאמר בשמו.

ר' עזריה בשם ר' יצחק כב"ר פ"א-ה,
פמ"כ"ו.

בשם ר' לוי כב"ר פנ"ג-יא.

בשם ר' סימון כפרד"כ רפ"א, כ"ר
פ"סח"ו והמאמר הזה נשנה בר"ד פ"כ"ו
ושם איתא בטעות ר' עזריה בר' סימון
וצ"ל בש"ר סימון.

ר' עזריה ור' יונתן בן חגי בשם ר'
שמואל בר יצחק כפרד"כ ר"פ שמעון.

בשם רשב"ל כפרד"כ קלא"ג, תנחומא
בראשית-טו, ובירושלמי ברכות פ"א ה"א-
ה, אמר על הא דרשב"ל ושם ר' עזרא.
האומרים בשמו מצינו ר' כהן כאס"ר
פ"א ה"יב.

ר' לולאני בר' טברי בשם ר' יצחק
קמריקי ור' עזריה כפס' רבתי פ' פרה.
ר' תנחומא בשמו בר"ד פ"ג-ה.

ונזכר עוד כמה פעמים במדרשים אבל
קשה להעמיד על הגרסאות על נכון.

ר'

וגם הוא היה אדם גדול כיבמות טו.
שהוקן ר' דוסא^יבן הרכינס אמר ויש לו
בן לעזריה חבריט?

והוא היה עשיר גדול והיה לו אח בשם
שמעון ופרנס אותו כרי שיכול ללמוד.
וזה שנוכר במשנה ובחים פ"א מ"ב,
ובהרות פ"ח מ"ז שמעון אחי עזריה
אומר, ופירש"י בסוכה כא, ובריש ובחים
שעזריה עסק בפרגמטיא וזן את שמעון
אחיו שלמד תורה והתנו בנייהן לחלוק
בשכר לטורו.

וכן מוכא ברמב"ם בהקדמתו לזרעים
פ"ג.

עזריה.

(עזריה מלך יהודה, מלכו כ' פ"ד-כא).

נוכר בזהר חדש רות פ"א ששאל ר'
יוסי איש כפר אונו.

ואולי הוא ר' עזריה הנזכר ספרד"א
ספכ"ח שאמר לא נבראו המלכויות האלו
אלא עצים לניהנם.

ר' עזריה או ר' עזרא.

(אמורא ירושלמי בדור החמישי).

הוא היה תלמידו דר' מנא (כנו של ר'
יונה) כדמצינו ר' עזריה בעי קומי ר' מנא
כמע"ש פ"ר ס"ה, שבת פ"ו ה"א-כה:
ספ"טו, עירובין רפ"ב, פסחים פ"א ה"ח-
ט, פ"ב ה"ד.

ר' עזריה קומי ר' מנא כשבת פ"ז
ה"א-כה.

וכן מצינו ר' עזרא בעי קומי ר' מנא
כירושלמי ריש תרומות פ"ו ה"א, יבמות
פמ"ז ה"ו, גיטין פ"א סה"א פ"ג ה"ג.

וכן היו בירו קבלות מכל גדולי חכמי
הדרות שלפניו, כדמצינו ר' עזריה משום
ר' אחא כב"ר פל"מ-ה, פמ"א-ט,
פ"מ-ה.

בשם בר חטיא כב"ר פנ"ג-יב.

בשם ר' חגי כב"ר פע"ד-י.

בשם ר' חנינא בר פפא כשהש"ר
פ"ד-ה.

רב עיליש.

בנימין מה. יסופר שרב עיליש ראה דבר נפלא מבנות רב נחמן שהיו בחשן בקדרא בידיהו (ולא נכוו ידוהן) אמר, כתיב ואשה בכל אלה לא מצאתי הא איכא בנתיה דר"נ.

וקרה שרב עיליש נשבה וגם בנות ר"נ נשבו והובאו אל מקום אחד, יומא חד הניע שעת הכושר שהיה יכול לברוח אמר, איזל ואראה בנות ר"נ ואם באמת כשרות הן יארע נס לכולנו ושמע שמדברות זו לזו לאמר, מה חסר לנו כאן, בנהרדעא היה לנו בעלים וגם כאן לא יחסר לנו, נאמר להשבוין להוביל אותנו למקום רחוק שלא יבאו בעלינו לפדות אותנו, והוא ברח וניצל, ואז הבין שעשו זאת על ידי כשף.

וכפי הנראה היה מדיני העיר מחווא תחת רבא כב"ב קלג: סבר רב עיליש קמיה דרבא למימר — א"ל רבא דייני דחצצתא הכי דייני — איכסיף רב עיליש קרי רבא עליה אני ה' בעתה אחישנה, ובנימין עז: הקשה לרבא מה שקנתה אשה קנה בעלה איכסיף רבא.

וכן נזכר פסחים סה: ונפטר בחיי רבא כב"ב סח: שאמרו בני רב עיליש נפק עלייהו ההוא שמרא — אמר רבא, רב עיליש גברא רבה הוא ואיסורא לאינשי לא הוה ספי.

רב עינא.

הוא היה מסבי דפומבדיתא בזמן רב יהודה כסנהדרין יז: סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא, ושם כו: חולק עם רב יהודה.

ואפשר שהוא הנקרא בשם רב עינא סבא כפסחים פח, מגילה יד: שאותיב לר"נ א"ל עינא סבא ואמרי לה פתוא אוכמא מיני ומינג תסתיים שמעתא, ונזכר בהלכה ר"ה כו. מתיב על דברי ר' שמואל בר יצחק.

ר' עזריה בר' סימון.

נזכר ר"ר פ"בין, אך הוא מ"ס וצ"ל בשם ר' סימון כדמובא המאמר כ"ר פס"ח"ו.

ר' עזריה דכפר חטיא.

בייק"ר פ"זרד, פדר"כ סא. ר' אבא בר כהנא ור' חנין תרווייהו אמרי בש"ר עזריה דכפר חטיא.

עיוקה.

ר' חנינא בר עיוקה כ"ר ספ"יג.

עזת.

ר' מנשיא בר עזת סנהדרין יט, וי"ג עזת או אילת.

עמל.

ר' חנינא בר עמל אמ"ר פ' ובמלאת.

עייא.

כן היה נקרא ר' חייא כמ"ק מז: שרבי קראו כן, ובכריתות ת. קראו כן בר קפרא שלא היה יכול לבטא ח"ת כהונן כמנואר בערכו.

רב עילא. (עילי, דיה א' פ"יא-כט).

במנחות פא. אמרו רב עילא חלש עול לגביה אבוי ורבנן, ובשיטה מקובצת גורם רב עילא בר אבא, וגרסת דק"ס יותר נכון רב עולא וכן הוא ברפוס ווינציא רפ"ט, וש"ח.

עילאי.

ר' אבא בר עילאי ברכות פ"ט ה"ה. רב הונא בריה דרב עילאי יומא לה. רב יוסף בריה דרב עילאי סוכה כו, (ושם דק"ס ר' יצחק).

רב עולא בריה דרב עילאי שבת קכט, רבא בריה דרב עילאי שבת סב:, ואולי הוא ר' אבא דלעיל.

ר' עילאי.

בע"ז יג: ר' יונה אשכחיה דקאי אפתחא דצור, בעא מיניה, וגרסת דק"ס יותר נכון ר' אלעה או אלעאי הנודע.

אחוי דחיפה אמר שמשית בנדרין שמשית בשבועות (פ' בקי אני במס' נדרים ושבועות או שלמדתי מס' נדרים ושבועות), בעי דחיפא מיבדקיניה היו לפניו ה' ככרות ואמר שבועה — א"ל חייב על כל א"א א"ל אינו חייב אלא אחת, חור חיפא ובדקיה — א"ר יוסי מסכתבא באחוי דחיפא.

ובפאה פ"ו ה"ה, ומע"ש פ"ה ה"ה חיפא שאל, ובירושלמי חולין (הנדפס בעת) לה: חיפא שאל לר' חנאי א"ל נשמעינהו מן הרא דאמר ר' בא בשם רבנן דתמן. וכן נזכר בירושלמי ר"ה רפ"א אמר אין מוקדם ומאוחר בתורה, ור' יונה שקיל ומרי בדבריו.

ובשבת ס: א"ל איפה (ופירש"י בנו של רחבה דפומבדיתא) לרבה בב"ח אתון תלמידי דר"י — אנן נעביד כר' חנינא.

וביבמות קט. אמר עיפא כ"ט דר"א — א"ל רבנן — אמר אבוי היינו מעמא וכו'. ונזכרו האחים ביחד בשם קשו בה בני רחבה כשבת קנ, סנהדרין כו. או אמרי חריפי דפומבדיתא בקידושין למ. עיקש. (עירא בן עקש, שמואל ב' פכ"ג-כו). חזקיה אבי עיקש בימי ר"ג דיבנתה, בכורות לח.

עבבר'י. (עכבו, מלכים ב' פכ"ב-יב).

ר' חנניא בר עבברי ירושלמי סוף תרומות, ובל"ס הוא שם עיר כב"מ כד: ע"ו ל, כי לא יקרא בן ישראל ע"ש שרץ טמא, ואע"פ שאנו קורין בשמות חיות טמאות, זה יען שנזכרו בתורה כמו בנימין ואב יסף, גור אריה יהודה או ואהיה להם כדוב, אבל אחרי שרצים טמאים אף שנזכרה עכבר בתורה לא היו קורין בשמותן, ומה שמצינו חולדה הנביאה, אמרו באמת במגילה יד: ע"ו תרי נשי יהירן הויין וסניין שמייהו.

עבימאי.

ר' יונתן בן עבימאי שבת מט.

עלי

ובסוכה מח: מנה"מ אמר רב עינא דאמר קרא וכו'.

וב"ק יט: בעי כשכשה בונבה מהו ובחולין פד: מצינו דרש רב עינא אפתחא דבי ריש גלותא השוחט לחולה בשבת חייב לכסות, אמר להו רבה אשתומא קא אמר (דבר תוסא) לישממיה לאמוריה מיניה, ופירש"י יחתכו את לשונן, ובל"ס כנת רכינו שצריך לתקן לשוננו שלא כיון יפה להלכה במה שאמר, אבל קשה מאוד לומר שרבה יאמר כן על רב עינא שהיה כבר גבר סבא בזמן רב יהודה ור"ג, וגרסת דק"ס יותר נכון שגורם שרבינא אמר כן, וא"כ אין זה רב עינא אך רב עינא מרבנן סבוראי שמלך בסורא כדמובא באגרת דרש"ג ח"ב פ"ד יו"ל רב עינא בסורא, ורבי סימוניה בפומבדיתא ובהר הכי רב רבאי מרוב (הנזכר ג"כ עוד בגמרא) ורבינא הוא רבינא בר אומציא שנפטר תתי"ו לשטרות.

רב עינא סבא. ערך רב עינא.

עיני בן היקף. ערך אליועני.

עיניני בר נחשון. ערך אניני בר

סיסי.

עיפא בן רחבה מפומבדיתא.

(ובירושלמי נקרא בשם חיפה.)

אביו רחבה היה תלמיד מובהק לרב

יהודה כפסחים יג.

והיה לו אח בשם אבימי ושניהם היו

נקראין בשם חריפי דפומבדיתא כסנהדרין יז:

והיה תלמיד רבה כשבועות כח:

שאמרו עיפא תני שבועות בי רבה פגע

ביה אבימי אחוי א"ל שבועה שלא

אכלתי — מהו, א"ל אינו חייב אלא

אחת, א"ל אישתבשית — אמר אבוי

וימנין דמשתכח להא דעיפא כדמרי.

ובירושלמי נדרים פ"ג ה"ג ושבועות

פ"ג ה"ז מובא המאמר בזה הלשון, אבימי

הא מלתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו
לעיינין ממהניתן.

וכע"ז עו. רמי ליה רב עמרם לרב
ששת — א"ל עמרם ברי וכו', וב"מ לח:
כשהקשה רב עמרם לרב ששת דלמא
לירד ולמכור תנן א"ל דלמא מפומבדיתא
את דמעילין פילא בקופא דמתמא.
וכן מצינו בעי רב עמרם מרב חסדא
כב"ב ע.

וכן קבל מר' יצחק הלכות ר' יוחנן
כזכחים ז; מנחות עט: א"ר עמרם א"ר
יצחק אר"י, וכן צ"ל בסנהדרין יא: ושם
חסר תיבת ר' יצחק, וכן קידושין יח:
אמר רב עמרם א"ר יצחק.
וכן שאל מר"נ כברכות מט:

וכן קבל הלכות מהנחותי כניטין כו:
שאמר הא מלתא שמעית מיניה דעולא.
וביזמא עה. אמר רב עמרם ארבנ"ח
שאלו את ר"א.

ועם רבה ורב יוסף היה כחבר כדמצינו
ב"מ כ: שאותיב לרבה ורבה קראו
תרדא ופקע ארזא דבי רב מר אמר
משום לתאי דידי וכו', וכן צ"ל בב"ק
קה: ושם איתא בטעות רבא וצ"ל רבה.
ובסוטה ו. השיב לו רב יוסף על
דבריו, ובע"ז מט. שלח לרב יוסף והוא
השיבוהכי אמר רב יהודה אמר שמיאל.
ואביי משיב לרב עמרם כשבת קכו;
בכורות מז.

וכן נזכר מנחות עט: הוי בה רב
עמרם, ובגדה כה: אמר רב עמרם תנא
ב' ידכותיו כב' חומין וכו', ושם מוכח
שהוא רב עמרם השני.

ומצינו רב מנשיא בר תחליפא א"ר
עמרם כיומא עה.

והרב משכיל לאיתן תופס את ס"הר
מה שלא זכר שרב עמרם היה תלמיד
רבא ממ"ק כד. שא"ל רבין בר אדא
לרבא אמר תלמידך רב עמרם, ובמחילה
הוא מעה בפשמ הנמרא כי שם א"ל

רבין

עלי בצלים.

עיין בירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב המעשה
בבתו.

עמרם.

ר' חייא בר עמרם בכורות לו:
ר' יונתן בן עמרם חגיגה כ.

רב עמרם (א).

הוא היה תלמידו דרב כפסחים קה.
רב חנניא ורב שלמאי ותלמידו דרב הו
יתבי בסעודתא וקאי עליהו רב המנונא
ככא — א"ל רב עמרם הכי אמר רב.
וכן מצינו תמיד רב עמרם אמר רב
כמו"ק יט; יבמות לד, נדרים כה, סוטה
יב: יח, ב"ב קסד; סנהדרין קד;
ע"ז יט, בכורות כו:.

וכן קבל מרב אסי כעירובין קב. שרמי
בר יחזקאל שלח לרב עמרם נימא לן מר
מהלין מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה
דרב אסי.

ובירושלמי מכות פ"א ה"ה ר' בא בר
ממל רב עמרם, רב מתנה אמר רב.

ובימי רב נחמן היה אז כבר זקן גדול
כבכורות כו: ר"ג ורב עמרם ורמי בר
חמא הוו קא אזלי בארבא סליק רב
עמרם לאפניו אתאי איתתא ושאלה להם,
א"ל רמי בר חמא לר"ג לא ליחוש מר
לשבא? וב"ב קסב. א"ל ר"ג לרב עמרם
מנ"ל הא.

האומרים בשמו מצינו רב אידי בר
אבין א' אמר רב עמרם כברכות מט;
שבועות יא: כא:.

רב חייא בר אבין אמר רב עמרם
כיבמות כה; בכורות יח, ובכתובות יא:
א"ל ר"ח בר אבין לר"ג אפשר רב עמרם
וכל גדולי הדור יתבי כי אמר רב ששת
להא שמעתא וכו'.

רב עמרם (ב).

הוא היה תלמידו הגדול דרב ששת
כיבמות לה; סוטה ו, ב"ב נג: שאמר

ומחמור עליהן באיסורין, רש"י) היו משכיבין אותו בבית קר, ואחיו חולי צינה, ואך ילתה אשת רב נחמן (שהיתה מכית נשיאה) עשתה לו רפואה והצילתו מטות, וכן שבת קלו, אמרו שהיה מנגיד על הזורע כלאים בחו"ל.

ונזכר מיכה יא. שהיה רמי תבלתא לפרוזמא — הלאן ולא פסק — אתא לקמיה דרב חייה בר אשי לשאול ממנו, ויסיפר ב"ב קנא. שאמו היה לה מלוגא דשמרא כי קא שכבה צותה שיתנו לעמרם בנה אך אחיו עררו ע"ז ובאו לפני רב נחמן והוא פסק שהמה שייכים לרב עמרם. והוא נפטר בחיי רב יוסף כע"ז למ. שר"ה בר מניומי זכין תכילתא מאנשי דביתיה דרב עמרם חסירא (לאחר כותה, רש"י) אתא לקמיה דרב יוסף (לשאור אם נאמנין הן).

עמרם צבעא.

בנימין נב: יוספר שהיה אפטרופוס של יתומים אתא לקמיה דר"נ, ולא ידוע שבו בין החכמים.

רב ענן. (ענן נחמיה פ"י-כו).

שם אביו נזכר פ"א בעירובין ער. שהיה נקרא בשם רב, שאיבות בר איהו קראו רב ענן בר רב. והיה תלמיד מובהק לשמואל כדמצינו אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל כעירובין צה, כתובות נה. פט, ב"מ נא; חולין לח. ואמר שמעת מיניה דמר שמואל כנימין מד:.

רב ענן אמר שמואל כיבמות צו, ב"מ ע, ב"ב יכ, שכועות מ; חולין ד: מו; שבת רפ"ג, יבמות רפ"מ. וכן מצינו רב ענן אמר רב כברכות ל; שבת יב:.

ואחרי פטירת שמואל כפי הנראה הרביץ תורה בנהרדעא והיה שם מדייני העיר ככתובות קה: שאחר הביא לו

כנתא

רבין ב"א לרבא אמרי תלמידך שרב עמרם תני וכו' כי כן הוא ביומא נ. ומנחות ז; וכן צ"ל בנכחים צנ:.

רב עמרם בריה דר' שמעון בר אבא. אמר בשם אביו כשבת קיש; ובשם ר' חנינא כסנהרין ע.

רב עמרם חסירא.

לא לחנם זכה להקרא בשם זה כי המאורע הגדולה אשר קרה עמו לא זכה עוד שום איש לעמוד בנסימן גדול כזה ולבייש את עצמו אך להנצל מן החטא, כאשר יוספר קידושין פא. שהנך שביות דאתיאן לנהרדעא והביאום לבית רב עמרם ונתן להם מקים בהעליה, וצוה לסלק הסולם מן העליה, והסולם היה כבר כ"כ עד שהיו צריכין עשרה בני אדם להעמידו על מקומו. ואירע שהלך רב עמרם על פני העליה וראה את פני אחת מן הבתולות השביות והתחילה התאיה להבעיר בלבו, וחטף הוא בעצמו את הסולם הכבד הזה והעמידו אצל העליה ועלה על הסולם, אך כשבא באמצע הסולם התגבר על יצרו הרע והתחיל לצעוק נורא כי עמרם נורא כי עמרם, וכשהתקצו תלמידיו אליו וראו את כל המעשה איך שרבם עומד על הסולם וצועק נורא כי עמרם א"ל הלא ביישתנו? א"ל מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי, וליצה"ר אמר חזי דאת נורא ואנא בשרא, והבשרא התגברה על הנורא.

והנה אף שלא מצינו ממנו שום הלכה אבל אנו רואין שהרביץ תורה עם התלמידים, וכן היה מראשי העיר שהובאו אצלו השביות.

וכן משמע מנימין שהיה לו התמנות בבית הריש גלותא שאמרו שם מו: רב עמרם חסירא כי הוה מצערין ליה בי ריש גלותא (העכרים מפני שהיה חסיד ופרוש

ענן ענן, ועוד מרווחא דשלחי לי לא ידענא מאי ניהו, וסיפר לו רב ענן כל המעשה א"ל מר עוקבא נברא דלא ידע מאי מרווחא ישלח ויקרא לר"ה הונא חברין?

ובס"הר הקשה למה כעס ר"ה על שקראו הונא חברין, הלא בחולין נז. קרא ר"ג לרב ענן מר, ור"ג קרא כמה פעמים לר"ה חברין וא"כ למה רגז ר"ה על רב ענן שקראו הונא חברין? אך לא קשה מירי, כי לא מצינו מעולם שר"ג יקרא את ר"ה בפניו או לשלוח לו בכתב וקראו בשם הונא חברין, ור"ה לא כעס אך יען שכתב לו כן וביישו בפני רבים שר"ה היה או נשיא כל הדור כי היה ריש מתיבתא דסורא.

מחבריו מצינו אך רב חנן כקידושין למ. רב חנן ורב ענן הוו שקלי ואולי באורחא חזוהו לההוא נברא דקא זרע זרעים בהרי הרדי א"ל ניתי מר נשמתייה וכו'.

והאומרים בשמו מצינו ר' זעירא כיבמות ספ"ט.

ר' חלבו כשבת רפ"ג, ויכופר עליו בכתובות קו. שאליהו היה רגיל דאתי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו, כיון דעבד הכי (ששלח לר"ג את האיש שידון לפניו) איסתלק, יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא, כי אתא היה מבעית ליה בעותי ועביר תיבותא ויתיב קמיה עד דאפיק ליה סידריה, והיינו דאמרי פדר דאליהו רבה, סדר אליהו זוטא.

ממעשיו הפרטים מצינו שבת קי"ט. שהיה לביש ערב שבת בגדים פשוטים להודיע שצריכים להתעסק בצרכי שנת. ומתורתו נשארה לנו לזכר עולם בשם תני דבי רב ענן כעירובין נד, סיכה מ"ט.

רב ענן בר חייא.

בכתובות כא. ההוא שמרא דנפיק

מבי

כנתא דנילרנא דבי גילי א"ל מאי עבדתך א"ל דינא אית לי, לא קביל מיניה — שדריה לקמיה דר"ג שלח ליה נירוייניה מר לההוא נברא.

ובעירובין ו: שכעו מרב ענן צריך לנעול או אין צריך לנעול אמר להו תא חזי הני אבולי דנהרדעא דטימן עד פלגיהו בעפרא ועייל ונפיק מר שמואל וכו'.

ושם ער. ההוא מביאה דהוה דייר ביה אינות בר איהי עבד ליה לחיאי ושרא ליה שמואל, אתא רב ענן (אהרי פטירה שמואל) שדיה וכו'.

וכן כתובות עח: שאשה אחת רצתה לאברוחי לנכסה — אתא לקמיה דר"ג קרעיה ר"ג לשמרא, אול רב ענן לקמיה דמר עוקבא (שהיה ריש גלותא ואב"ד דכפרי) א"ל חזי מר, נחמן חקלאה היכי מקרע שמרי דאינשי, וידוע שר"ג היה בנהרדעא, והיה קשיש הרבה מר"ג כי הוא היה תלמיד מובהק לשמואל לא כן ר"ג.

וזה שמצינו קידושין כא: ששאלו ר"ג כי הויתו בי מר שמואל וכו', וכן חולין נז. שא"ל ר"ג מר אמר, שמואל בדיק בידא ומכשר והונא חברין אמר רב וכו', וב"מ כשאמר רב ענן אמר שמואל מעות של יתומים מותר להלוותן ברבית, א"ל ר"ג משום דיתמי נינהו וכו', וב"מ מא. רב ענן שקל בידקא — אתא לקמיה דר"ג צ"ל שם רב חנן, כגרסת הערוך ערך ברק.

ובכתובות סט. יוספר שפ"א שלח לר"ה (אנת) הונא חברין שלם — הוה יתיב רב ששת קמיה א"ל ר"ה זיל אימא ליה ענן ענן ממקרקעי או מממלמלי ומאן יתיב בי מרווחא ברישא אול רב ששת לקמיה דרב ענן א"ל מר רבה (אתה אדוני רבי אבל) ר"ה רביה דרבה — וא"ל מה שצוהו ר"ה, אול רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר היכי שלח לי ר"ה

ונזכר זכחים פח: אמר כמהלוקת כאן וכו', וכן דרש שם למה נסמכה פ' קרבנות לפ' בגדי כהונה וכו'.

ר' ענניאל בר ששון. נזכר ש"ר פ"גזו.

עצרי.

משה בר עצרי הבהן, ונכדו היה רב הונא צורבא מרבנן כדמובא ב"ב קעד:.

עקביה.

איסי בן עקביה פסחים קיג:.
חנניה בן עקביה עירובין פו:.

עקביה. (אמורא).

בירושלמי סוטה פ"ד ה"ג, ר' יעקב בר אחא אמר, עקביה שאל את רשב"ל, ר' ירמיה [אמר] עקביה שאל את ר' חנינא.

רב עקביה.

בסוף ע"ז אמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מלתא אי לאו רב עקביה דגברא הוא, וגרסת הערוך ובתוס' שבת מב: רב עוקבא או מר עוקבא, ועיין נזיר נג. בתוס' שם.

עקביה בן מהללאל.

במשנה עדיות פ"ה מ"ו העיד ר' דברים, הוא היה מטמא שער הפקודה ודם הירוק וחכמים מטהרין, הוא היה מתיר שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחמו וחכמים אוסרין, הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את שפחה המשוחררת וחכמים אומרים משקין, א"ל מעשה בכרכמית שפחה משוחררת שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבמליון, אמר להם דוגמא השקוה, וא"ל חכמים חזר בר בר דברים שהיית אומר ונעשך אב"ד לישראל, אמר להן מוטב לי להקרא שומה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום, שלא יהו אומרים בשביל שררה חזר בו.

והלכותיו

מבי דינא דמר שמואל והוה כתוב ביה מדאתא רב ענן בר חייא ואסהיר — ואחד דעימיה ומנו רב חנן בר רבה (או רבא).

וקרוב לומר שהוא הנזכר יבמות קטו. ההוא גיטא דאשהכח בסורא וכתוב ביה הכי בסורא מתא אנא ענן בר חייא נהרדעא — ובדקו רבנן מסורא ועד נהרדעא ולא הוה ענן בר חייא אחרינא לבר מענן ב"ח מחגרא, ומאי דפליגי שם אבוי ורבא בזה לא שהיה המעשה בימיהם אך איפליגי בהרין, אבל הוא רב ענן ב"ח דלעיל.

רב ענן בר יוסף.

נזכר מד' תהלים פ"סהדר ר' ברכיה ור' חלקיה ורב ענן בר יוסף בשם רבי (אידי).

ובפד"כ פ' שובה ר' ברכיה בשם ר' ענן בר' יוס', ועיין ערך רב חנן בר יוסף.

רב ענן בר רבא.

בר"ה לא. אמר בשם רב אבל צ"ל שם רב חנן בר רבא.

רב ענן בר תחליפא.

היה תלמיד שמואל כדמצינו שאמר יומנין סניאין הוה קאימנא קמיה דשמואל כפסחים קא, כתובות סא, ואמר לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל כמ"ק יח:.

ומצינו סנהדרין צו: שלח ליה רב ענן בר תחליפא לרב יוסף צ"ל רב חנן בגרסת דק"ס.

ר' ענני בר ששון.

(ענני, ד"ה א' פ"גז"ד).

נזכר מ"ק כד: שדרש אפיתחא דבי נשיאה — שמע ר' אמי ואיקפד אמר אמי דיריה היא? דר"א אמר ר' אושעיא היא.

ובשבת סד: אמר משמיה דר' ישמעאל [בר' יוס'] הכל ככבול, ועיין בירושלמי שם פ"ו סה"א.

(ג) הלשון שאמר לבנו בעדיות שם אני שמעתי מפי המרוכים, משמע שהיה בזמן בני בתירא שאז נתבטל כח הסנהדרין ע"י אבי הורדוס, ונשארו אך בתי מדרשות לתורה, ומשמרת הנשיאות הושם לפי שעה על ראש בני בתירא ולכן אמר אני שמעתי מפי המרוכים, אבל אח"כ כשהוקם שתי הכתות בית שמאי ובית הלל לא מציינו בשום מקום שיאמרו לאהר מתלמידי ב"ש או לאחד מתלמידי ב"ה שיחזור בו, יען כי או היה שני בתים לתורה שווין בתוארן ובקימן ול"ז וב"ש היה זמן רב קודם ב"ה כמבואר בערכם.

ובספר מביא המשנה צד 271 יאמר י"ל שעקביה בן מהללאל היה בעת שנתמנה ראב"ע וא"ל שיבחרו אותו לאב"ד, וכן רוצה לומר שם שאיסי בן עקביה שהיה בזמן רבי הוא בנו, וכמה רחוק ד"ו מן האמת.

והחכם הזה חשב יען שנוכר בעדיות והעיד שם חשב שכל מס' עדיות נישנית בו ביום, והוא שגנה, שאז נתחברה כל העדיות ביחד אבל לא שכל החכמים הנזכרים שם היו בזמן ההוא, וזה ברור. ובעדיות שם יסופר שנדוהו ומת בנדויו וסקלו כ"ד את ארוננו, אמר ר' יהודה (ובספרי בהעלותך פק"ה איתא ר' יהודה בן בתירא וזה נכון) חו"ש שעקביא נתנדה שאין עזרה ננעלת בפני כל אדם מישראל בחכמה וביירתא חטא בעקביא ב"מ.

ובשעת פטירתו אמר לבנו חוזר בד' דברים שהייתי אומר — אני שמעתי מפי המרוכים והם שמעו מפי המרוכים, אני עמדתי בשמועתי — אבל אתה שמעת מפי היחיד — ובקש מאביו לאמר אבא פקיד עלי לחברין, א"ל איני מפקיד, א"ל שמא עולה מצאת בו, א"ל לאו מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך.

ואולי שם בנו הוא ר' חנניה בן עקביה.

עקיבא

והלכותיו הללו מובאים כ"א במקומו, בנדה פ"ב מ"ו, בכורות פ"ג מ"ד, נגעים פ"ה מ"ג.

ועוד נזכר בנגעים פ"א מ"ד ר' דוסא בן הרבנים אומר מראות נגעים ל"ו, עקביה ב"מ אומר ע"ב.

(ונראה שאין בזה שום מחלוקת ואך יען שהיה בקי מאוד במראות נגעים עד שידע להכיר ע"ב מראות שונות זו מזו, ומה שהשכו באחרונה זה יען שהולך מן הפחות אל המרובה).

ונשאר לנו ממה מאמרו היקר באבות רפ"ג שאמר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת — מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממ"ה הקב"ה.

והנה אנו יודעין בבירור שעקביה היה אחרי שמעיה ואבטליון, אבל באיזה זמן היה אחריהם דעת דרכי המשנה צד 56 שחי קרוב לימי הלל ושמאי ואחרי פטירת שמאי רצו לעשותו לאב בית דין ומעמו יען שחי' טרם התגלע המחלוקת ולא נשמע יחיד האומר הלכה וזה עקביה ערב לבו — לכן א"ל חוזר בך, עכ"ל. ושכח הרה"ח הזה שכבר מציינו שהולך שמאי והלל עם חכמים כמה פעמים וכמפורש שבת טו. שחכמים חולקין עליהן.

אבל נראה בבירור שהוא היה עוד טרם שנתמנה שמאי לאב"ד וכשיצא מנחם או רצו למנות את עקביה.

ונביא ג' ראיות (א) שאמרו בסנהדרין פת. מפני מה לא הרגו את עקביא בן מהלאל כדון זקן מצרא, וידוע שארבעים שנה קודם החורבן פסקו דיני נפשות בסנהדרין בשבת טו, ומזה אנו רואין שהיה קודם זמן הזה.

(ב) מהלשון שא"ל חוזר בך ונעשיך אב"ד מוכח שהיה קודם שמאי כי ידוע שאחרי פטירת הלל ושמאי נתבטלה משרת האב"ד ואך ר"ג הזקן היה הנשיא.

עקיבא.

איסי בן עקיבא.

הנינא בן עקיבא ובשניהם צריך לומר
בן עקיבא.

רבי עקיבא בן יוסף.

כשהגענו לכתוב תולדות האיש הפלאי
הזה, כל אשר נעמיק יותר נתפלא הפלא
ופלא אלף פעמים, וגם אז לא נגיע אף
לחצי שבחו של הגדול מרבבה הלזה,
ואך ההשגחה העליונה שגזרה שיחרב
בית מקדשנו ושינמל כבוד מביית חיינו
הזמין לנו הרפיאה קודם למכה ברמות
עקיבא בן יוסף להציל את נשמת האומה
מכליון חרוץ, הוא לא נתברך מידי
ההשגחה לא ביחוס אבות ולא בעושר
וגם לא בחכמה, כי היה בן גרים, וע"ה,
רועה בהמות, וכבר בא בשנים, ואך ע"י
אשה יקרה גדולה מרבבה נתהפך עליו
הגלגל מן הקצה אל הקצה, להיות מראשי
חכמי הדור המחכים את רבותיו, ועשיר
מופלא, ובסוף ימיו להיות ריש הדור
כולו, והעמיד תלמידים לאלפים ולרבבות.
ובזה אנו רואין איך שכתר התורה
גדולה מן הכהונה ומן המלכות, כתר
כהונה ניתן בירושה לבני אהרן, כתר
מלכות ירשו בית דוד, ולפחות צריך
אביו להיות בן ישראל, אבל כתר התורה
ירושה היא לכל האדם.

שמעיה ואבמליון אף שהיו מב"ב של
סנחריב נתעלו למדרגה היותר גבוהה
בישראל להיות ממקבלי התורה לנשיאים
ולאב"ד בסנהדרין, וכן היה אצל ר"ע.
והנה הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקה
יאמר שיוסף אבי ר"ע היה גר צדק,
ונאמנו עלינו דבריו, כי בל"ס היה לפניו
מקור לזה בדברי חז"ל.

וכן מביא ביוחסין ערך ר"ע וז"ל ר"ע
בר יוסף גר צדק מבני בניו של סיסרא,
ובגישתו נז: אמרו מבני בניו של המן
למדו תורה בבני ברק, מבני בניו של

סיסרא למדו תינוקות בירושלים, מב"ב
של סנחריב למדו תורה ברבים ומאן
נינהו שמעיה ואבמליון, (ובתנחומא ויקהל-ח
שהיו מב"ב של סיסרא ולמדו תורה ברבים
באנשי כנ"ה).

ובסנהדרין צו: אמרו מב"ב של סיסרא
למדו תורה בירושלים, מב"ב של סנחריב
לימדו תורה ברבים ומאן נינהו ש"וא,
מב"ב של המן למדו תורה בבני ברק,
ובדק"ם שם מביא גרסא מן כ"גילקוט
תורה, מב"ב של סיסרא למדו תורה
בירושלים והוא ר"ע.

ובמנורת המאור פ"ג נר ה' כלל ג'
ח"ב העתיק מב"ב של המן לימדו תורה
בבני ברק ומאן נינהו רב שמואל בר שילת
(וכן הוא ביוחסין ערך רב שמואל בר שילת
שהיה גר צדק מב"ב של המן כדאיתא בפ'
חלק והוא המלמד נערים, וכן הוא בעין יעקב).
מב"ב של סיסרא למדו תורה בירושלים
ומנו ר"ע וחבריו, מב"ב של סנחריב
לימדו תורה ברבים ומאן נינהו שמעיה
ואבמליון.

וכן מובא בברכות כז: בפ' רב נסים
נאון וז"ל איתא בסנהדרין פ' חלק מבני
בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים
ומאן אינון ר' עקיבא.

העתקתי כל הגרסאות הראות שכמה
מעיתים נפל בספרים, ונדקדק איך אפשר
לומר שר"ע לימד תורה בירושלים הלא
ידוע שבהיותו בירושלים היה עדיין ע"ה,
(ב) מה ענין רב שמואל בר שילת שהיה
בבבל בסורא לבני ברק? אך מכל
המקומות האלו נוכל לברר הגרסא
הנכונה שכך צ"ל מבני בניו של סנחריב
לימדו תורה בירושלים ומאן נינהו שמעיה
ואבמליון, מב"ב של סיסרא לימדו תורה
בבני ברק ומנו ר' עקיבא בסנהדרין לב;
מבני בניו של המן לימדו תורה לתינוקות
ומנו רב שמואל בר שילת כב"ב ח:.

ולמדנו מזה שיוסף אבי ר"ע היה
חומר מגזע סיסרא שר צבא יבין מלך כנען

דר"ג פ"ו וירושלמי שבת פ"ו סה"א, וזהו כשהיה רועה את צאן העשיר כלבא שבוע, בתו היפיפיה בשמה רחל (שמה נזכר אדר"ג שם) ראתה כי ברכה בהרועה הלזה וכי היא צנוע ומעלי (בל"ס מתה עליו אשתו) נפלה ברשת אהבה, והיא ממרום שבתה נילתה לו את אהבתה אליו וכי נכונה להנשא אליו אך בתנאי שיעזוב צאן אביה וילך לבי רב ללמוד תורה.

והנה אף שאין אנו באין לכתוב סיפורי אהבים, אבל נוכל לצייר בדעתנו, איך בת איש היותר גדול בעמו אשר התענגה על רוב טוב נכית אביה גמרה בדעתה לעזוב את כל כבודה ולהנשא לאיש הפחות שבפחותים עני, ע"ה בא בשנים, וגם בן יש לו, ובל"ס ידעה מראש שאם יתוודע לאביה גרש יגרש גם שניהם מנחלתו.

ונעלה מעל כל ספק שלא בין לילה נעשה הדבר הגדול הזה, ועקיבא הרועה שידע היטב איך צעדו הראשון הוא מסוכן לנפש העדינה בת אדונו, כמה ספיקות נפל בלבו פן לא יצליח בלמדו, ובמה יתפרנס משך הזמן ההוא, ולא ידע לשיית עצות בנפשו אם לשמוע בקול אהבתו נפש יקרה כרחל או לחדל.

והנה ראה באר ועליה אבן חלולה וכששאל מי עשה החלל הזה וסיפרו לו שהמים שנופלים תדיר על האבן המה חקקו ועשו כמשך הזמן את החלל הזה, או ראה ר"ע כעין מלאך שלוח ממרום אליו, ואמר אם מים יכולים לפסול אבן, ד"ת שקשין כברזל עאכ"ב שיכולין להחקק על לבי, מיד גמר בדעתו לעשות רצון אהובתו והשיב לה אין! ונתקדשה לו בצניעה.

אך אביה כששמע מבתו שהאמת כן הוא לא די שגירש את ר"ע מביתה, גירש גם אותה והדירה מנכסיו, והיא לא די

שלא

יוסף הלזה שהיה גר צדק (לדעת הרמב"ם) אף שב"ס לא היה ת"ח ולכן לא דאג לחנך את בנו עקיבא וללמדו תורה ומסבואר באבות דר"ג שר"ע היה כבן ארבעים שנה ואפילו את הא"ב לא ידע, וכמו שאמר ר"ע בעצמו פסחים מט: כשהייתי ע"ה אמרתי מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור, אבל בל"ס היה יוסף אביו בעל מדות טובות, כי אז שבכר היו תחת עול מלכי הרומאים ונדבה לבו להתגיייר אות הוא שרוח מהרה נוססה בו ולולא כן לא היו קורין חבריו לר"ע תמיד בשם „עקיבא בן יוסף“.

ואביו האריך ימים עד שזכה לראות את בנו מראשי גדולי הדור כמפורש שמחות רפ"ט מעשה כשמת אביו של ר"ע חלצו לפניו והוא לא חלק, ופי' הטור ב"ד ש"מ לפי שהיה גדול הדור ואין כבודו לילך חלוק בתף.

שנת לידתו נוכל לשער ממה שאמרו ספרי ברכה סל"ו שר"ע חי מאה ועשרים שנה ומבואר אצלנו לקמן שר"ע נהרג לערך ס"ח שנה אחר החורבן והוא ת"ג לשמרות א"ב נולד לערך ש"ל לשמרות חמשים ושתים שנה לפני החורבן.

ימי נעוריו מכוסה בערפל יען כי היה ע"ה ומה לחו"ל לספר ממנו, אך זאת ידוע לנו שהיה לו כבר אשה וגם בן היה לו גם כן ע"ה כמפורש באבות דר"ג פ"ו.

את פרנסתו מצא מעבודתו הקשה בבית העשיר היותר גדול בירושלים הנודע בשם כלבא שבוע שהיה רועה בהמותיו, וכשהיה כבר במבחר שנותיו או נהפך עליו הגלגל מן הקצה אל הקצה ומאשפות אביונים ועניי הדעת הוקם על על במתי ההצלחה בתורה ובגדולה בעושר ובחכמה ובאריכות ימים, וכאשר יסופר בכתובות סב: ונדרים נ. ואבית

בדרך מת מצוה וניטפל בו ר' מילין והביאו לקבורה, וכשבא אצל ר"א ור' יהושע אמרו לו על כל פסיעה ופסיעה כאלו שיפך דמים, ומן אותה שעה לא זו מלשמש חכמים.

ויסופר באדר"נ פ"ו כשבא לפני ר"א ור' יהושע א"ל רבותי פתחו לי מעם משנה כיון שא"ל הלכה אחת הלך וישב בינו לבין עצמו — חזר ושאלן והעמידן בדברים.

וישב לרגלם ושתה בצמא את דבריהם ונעשה כמעין המתגבר, והיה כמשרת נאמן להם כפסחים לו. שאר"ע שבתו היה אצל ר"א ור"י ולשתי להם עיסה ביין ושמן ודבש.

וכפי הנראה לא הרגיש בו ר"א שאדם גדול בכוחות נעלים יושב לרגליו וסכר שעקיבא הרועה אך יתחמס באורן של ת"ח כי כל העת ההיא לא פתח פיו נגד רבותיו.

וכשנשלמו הי"ב שנים שנתנה לו רשות יסופר בכוחות סב: שהלך למקום אשתו (וע"פ סיבה) שמע להוא סבא שאומר לאשתו עד כמה את מתנהגת כאלמנה חיה, אך היא ענתה לו אם ישמע לי היה יושב עוד י"ב שנה כיון דשמע שהיא נותנת לו רשות חזר לבי רב.

וכשישב עוד שנה אחת לפני ר"א ור' יהושע אז נתגלה לר"א שאור חדש הופיע בבית המדרש כמפורש פסחים פ"ו מ"ג שנחלקו ר"א ור"י בענין אם שבות דוחה את השבת, או קם הארי מירכתי הלכנו ועמד נגד רבו וא"ל הואה תוכיח, ור"א לא היה יכול לענותו, וזה שאמרו בירושלמי שם פ"ו ה"ג יג שנה עשה ר"ע נכנס אצל ר"א ולא היה יודע בו וזו היא תחלת תשובתו הראשונה לפני ר"א, ור' יהושע א"ל הלא זה העם אשר מאסת בו צא נא עתה והלחם בו, כי ר' יהושע

שלא חזרה בה, אך באמצע ימי החורף נישאת לעקיבא הרועה, הע"ה האביון, והיו ישנים בבית התבן בלי כר התת מראשותיהם, ותבן היה נכנס בשערותיה הנאות והוא היה מלקט הקש מבין שערותיה, ואמר לה אם יתן ה' ואתעשר או אעשה לך ירושלים דהבא לשאת על ראשך היפה.

ויסופר שאלוהו בא אליהם והקיש על הדלת ובקש מהם. שירחמו עליו ויתנו לו מעט תבן כי אשתו ילדה ואין לו אפילו מעט תבן לשום מראשותה, ובוה מצא ר"ע מעט נוחם לנפשו הענומה ואמר לאהובתו ראי יקרתי איך שאנו עשירים מול האיש העני הלוח כי יש לנו רב תבן ולזה אין כל.

וראשית מעשהו היה שהלך הוא ובנו אצל מלמד הניקוה וא"ל רבי למרני תורה ואחו ר"ע בראש הלוח ובנו בראש הלוח וכתב לו הא"ב ולמד, וכן למד בהתמדה יתירה עד שלמד כל התורה.

וכל משך הזמן הזה לא נהנה משום איש ואך היה מביא חבילה של עצים בכל יום חציו מכר והתפרנס מזה בדוחק וחציו מתקשט בה.

ובירושלמי שבת פ"ו סה"א שמכרה אשתו העדינה את קליעת שערה וזנה בהכסף את בעלה כדי שיכול ללמוד תורה.

וכשירע בעצמו שיצא מכלל ע"ה ועת לילך ולשמש את גדולי הדור או נמל רשות מרחל רעיתו על משך שתיים עשרה שנה ובא לפני ר' אליעזר ור' יהושע (וזה היה זמן רב עוד קודם החורבן ואע"פ שריכ"ז רבם היה קיים אכל גם אז היו להם ישיבות פרטיות אשר מכרו תורת רבם לתלמידהם), ואמרו סנהדרין סח. שנמר מר' אליעזר ולא סברה ומר' יהושע נמר ואסבריה, ויסופר נויר פ"ו ה"א-לה: שזה היה תחלת תשמישו לפני חכמים שפ"א מצא

ממנו מדותיו היקרות כמפורש ברכות כב.,
חגיגה יב.

וכן השתלם בכל המדעים למד להבין
ולדבר בכמה לשונות כסנהדרין יז.;
בחכמת הרפואה כמדרש שמואל פ"דא,
בחכמת המבע כבמ"ר פ"טלד (ששאלו
מלך הערבים אני בוני ואשתי כושית וילדה לי
בן לבן והשיב לו כי הוא בנו ע"פ חכמת המבע).
בחכמת התכונה עד שעיבר שנים וכאשר
נביא לקמן.

ור' יהושע רבו סמכו כסנהדרין פ"א
סה"ב.

ויסופר בכלה רבתי רפ"ב שפ"א היו
הזקנים יושבין עברו לפניהם ב' תינוקות
אחד גלה ראשו ואחד כסה ראשו, זה
שגלה ראשו רא"א ממור, רי"א בן הנדה,
רע"א ממור ובן הנדה, אמרו לו עקיבא
איך מלאך לבך לעבור על דברי רבותיך
אמר להם אני אקיימנו, הלך אצל אמו
והיא הודית לפניו שהוא ממור ובן הנדה,
אמרו גדול היה ר"ע שהכחיש את חבריו
באותו שעה ואמרו ברוך שגלה סודו
לעקיבא ב", ואמרו שם קרי להו רבותיו
וקרי להו חבריו, כיון דחזו דקא גבר
עלייהו הו להו חבריו.

ושמו הטוב היה הולך וגדול עד
שהתקבצו אליו תלמידים מכל ארצות
פוזרי ישראל עד שהגיעו לדעת חו"ל
בכתובות סג. לכ"ד אלף, ובגדרים נ.
כ"ד אלפי זוני תלמידים, וביבמות סב:
י"ב אלף זוגים מנבעת ועד אנטיפרס,
ובל"ס שכן היה לרביתנו קבלה נאמנה,
אבל בתנחומא חיי שרה"ח שהיו לו שלש
מאות תלמידים, והכונה שהם היו התלמידים
המובהקין שלו.

וכאשר נשלמו הכ"ד שנים מיום שעזב
את אהובתו או שם לדרך פעמיו עם
תלמידיו הרבים למקום משכן אשתו
העניה, והיא כששמעה שבא יצתה
לקראתו, אך הנדבכה הזאת אשר היתה

כאלמנה

יהושע הכיר היטב את התלמיד החדש
כי ברכה בו.

ור"א שהיה מטבעו איש רגון השיב
לו פסחים סט. עקיבא! בשחיטה השבתני
בשחיטה תהא מיתתו, אך ר"ע לא זחה
דעתו עליו ויען בענוה ויאמר לו רבי!
אל תכפירני בשעת הדין כך מקיבלני
ממך הוזה שבות היא וכו', ואמרו שם
שהאמת היה שר"א גמריה איתעקר ליה
ואתא ר"ע לאדכוריה, ומה שלא א"ל בן
בהדיה סבר לאו אורח ארעא.

וכן היה דיבורו תמיד בנחת ובהכנעה
לפני ר"א כר"ה כה, ע"ז מז: שא"ל
ר"ע לר"א רבי! תרשני לומר לפניך
ד"א שלמדתני.

ובשהש"ר פ"א פסוק לריח יסופר
שפ"א שהה ר"ע לבא לב"המד וישב לו
מבחוי, נשאלה שאלה אמרו הלכה מבחוי,
חורה ונשאלה אמרו תורה מבחוי, חורה
ונשאלה אמרו עקיבא מבחוי, פנו לו
מקום וישב לרגליו של ר' אליעזר.

ובנויר פ"ג מ"ד אמר דנתי לפני ר"א —
וכשבאתי והרצתי לפני ר' יהושע,
ובכריתות פ"ג מ"י אמר שאלתי את
ר"א, ובשבת למ: אמרו בפירוש שהיה
תלמיד ר"א ור"י.

וברבו ר' יהושע דבק בכל נפשו
כאשר יסופר ברכות סב. אר"ע פעם אחת
נכנסתי אחר ר"י לבי"הב ולמדתי ממנו
ג' דברים, וכששאלו (אה"ב) בן עזאי עד
כאן העזת פניך בברך א"ל תורה היא
וללמוד אני צריך.

ולא לבד שקבל מהן חכמת התורה,
אבל גם למד מר' יהושע מעשה מרכבה
כחגיגה יב.; ור"א למדו הלכות כשפים
כסנהדרין סח.

ולא היה די לו במה ששימש את ר"א
ור"י, שימש גם את החסיד המפורסם
נחום איש גז מסך כב שנה ולמד

„הקב"ה והים" יהיו הערבים, כשהגיע הזמן לפרוע חלה ר"ע ולא היה יכול להביא לה הכסף, יצתה המטרוניא אצל הים ואמרה רבש"ע הלא אתה והים היו הערבים עבור ר"ע ועתה שלמו לי עבורי, ובאיתה שעה נכנסה רוח שמות בלכ בת קימר ונכנסה לבית גנזיו ונמלה ארגו מלאה אבנים טובות ומרגליות והשליכה לים, והים פלט הארגו למקום שהמטרוניא עמדה, ולאחר זמן כשבא ר"ע עם הכסף לשלם לה סיפרה לו שכבר שילמו לה הערבים עבורי וגם החזירה לו המותר.

ומן אשתו של מורנוסרופוס ומן קטיעא בר שלום.

ועשירותו גדלה כ"ב עד שאמרו אבות דר"נ פ"ו שהיה לו שלחנות של כסף וזהב והיה עולה למטתו בסולמות של זהב, ואז קיים הבטחתו שהבטיח לרחל יקירתו בבית התבן שיעשה לה עיר של זהב כמפורש שבת נט'.

ובירושלמי שם פ"ו ה"א יוספר שנתקנאה בה אשת ר"ג הנשיא, אך ר"ג ענה לה האם גם אתה מברת קליעת רישך כמו שעשתה היא למענו?

והנה מצינו בסוטה פ"ה מ"ב שא"ר יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי — והלא עקיבא תלמידך, ולפי סדר השנים בל"ם הכירו ר"ע לריב"ז כדמצינו שמחות פ"ח כשנהרגו ר"י כה"ג ורשב"ג הנשיא באתה השמועה אצל ר"ע ור"י בן בתירה וקרעו בגדיהם וכו', כי אז כבר היה ר"ע חכם גדול, וריב"ז האריך ימים גם לאחר החורבן כמבואר בערכו, אבל לא מצינו בשום מקום שום רמז שריבר ר"ע עם ריב"ז או שיאמר שום הלכה משמו, ולכן בע"כ צריכין אנו לומר כפירש הרמב"ם שזה היה מרוב חשיבותו דר"ע בעיני ר' יהושע שחשבו לאיש כערכו, ולכן קראו תלמיד ריב"ז, אבל באמת היה אך תלמיד ר"א ור"י.

וכשהתקבצו

כאלמנה חיה כ"ד שנה, ואביה גרשה מבית תענוגיה והיא התפרנסה מיגיע כפה לא היה לה בנד ללבוש, ויאמרו לה שכניה שאילי מאני לבוש ואיכסאי, אך היא ענתה להם יודע צדיק נפש בהמתו.

וכשבאתה אליו נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה, ושמשיה שראה זאת רצה לדוחפה, אך ר"ע א"ל הניחו להענייה הזאת (כי תורה) שלי ושלכם שלה היא, כי היא הביאתני לידי מעלה גדולה כזו.

ואביה שכפי הנראה ניצל מתוך המהפכה בחורבן הבית ועשירותו עמו, התחרט את אשר כבש רחמיו מביתו ורצה להתיר נדרו, וכששמע שבא חכם גדול לעיר בא אליו וסיפר לו כל המעשה איך שהדיר בתו מנכסיו יען שנשאת שלא ברצונו להרועה שלו שהוא ע"ה, וישאלהו ר"ע אם ידעת שהוא גברא רבה מי נדרת? א"ל אפילו פרק אחד ואפילו הלכה אחת גם אז לא הייתי נדרר, אז נידה לו שהוא הוא עקיבא הרועה, אז נפל כלבא שבוע על אפיה ונשקיה על כרעיה ויהיב ליה פלגא ממוני.

וכאשר התחילה ההצלחה להאיר פניו לר"ע אז בכל אשר פנה הצליח כאשר יוספר נדרים נ, כי מלבד מה שנתן לו חותנו מחצית עשירותו, הלך פ"א על שפת הים ומצא האיל דכפינה ובתוכו היה מונח כסף וזהב.

ופ"א נתן ד' זווים לספונאי להביא לו דבר מה שיארע להם ולא מצאו מאומה אך מצאו תיבה על כיוף ימא והביאו לו וכשפתחה מצא בתוכה מלאה אבנים טובות.

ופ"א הוצרכו החכמים כסף הרבה לב"המד ושלחו את ר"ע אצל מטרוניא ללות ממנה א"ל מי יהיה הערב שישלמו לי, וביתה היה אצל שפת הים א"ל

ודן לפני בהלכה, אמרתי לו בני מי העלוך וכו'.

והחשיבו כחבר לו כתוספתא דמאי פ"ה שא"ל ר"ג עקיבא! היאך מלאך לבך לעבור על דברי חבירך.

וכשהוצרך ר"ג ליסע לרומי מצינו שר"ע ארח לחברה תמיד עמו ועם ר' יהושע כסוכה כג: וכדמוכא דו"ר רפ"ו שר"ע הוה סליק לרומי.

ובתוספתא ביצה פ"ב מעשה בר"ג וזקנים שהיו ברומי ונפלה המנורה כלילי יו"ט עמד ר"ע וזקפה א"ל ר"ג עקיבא! מה לך להכניס ראשך בין המחלוקת א"ל לימדתנו רבינו וכו'.

ובספרי עקב ר"ג ור"י וראב"ע ור"ע היו נכנסין לרומי ושמעו קול המונה — ור"ע משחק, ומוכא בקצרה סוף מכות. וכן מע"ש פ"ה מ"מ שהיה עם ר"ג ור"י וראב"ע בספינה.

והוא עמד תמיד לימין הנשיא ולקח חלק גדול בכל דבר שנפל בין החכמים וכאשר נידוהו לר"א בענין תנור של עכנאי ב"מ נט: ואמרו מי ילך ויודיעו, אר"ע אני אלך, שמא ילך אדם שאינו הגון ונמצא מחריב — מה עשה ר"ע לבש שחורים וישב לפניו ברחוק ד' אמות א"ל ר"א עקיבא! מה יום מיומים, א"ל רבי! כמדומה לי שחברים בדילים ממך ובוזה שייך מעט חמת ר"א, ומני אז כפי הנראה לא ראה פני רבו עד יום מותו. וכן מצינו אותו במחלוקת הגדולה בר"ה כה. שגזר ר"ג על ר' יהושע שיבא אצלו במקלו ובמעותיו ביוה"כ שחל להיות בחשבונו, והיה ר' יהושע מיצר מאוד ור"ע בחכמתו הראה לו שכל מה שר"ג עושה צריכין אנו לשמוע אליו, ובוזה השקיט את חמת ר' יהושע ונשאר השלום על מכונו, אך כשאירע שר"ג ציער את ר' יהושע במעשה דר' צדוק, ואח"כ במעשה דתפ' ערבית ברכות כו: או

וכשהתקבצו לאחר החורבן כל חכמי הדור ליבנה תחת נשיאות ר"ג אף שהיה לכל אחד ישיבה פרמית כמו ר' יהושע בפקיעין, ור"א בלוד, וכן ר"ע הנהיג ישיבתו הגדולה בכני ברק כמפורש סנהדרין לב; ב"ב קד, ובשמחות פ"ב, זה היה אך ורק להרביץ תורה בישראל ולהעמיד תלמידים הרבה, אבל סנהדרי הגדולה אשר משם יצאה תורה והלכה פסוקה לכל ישראל היתה אך ביבנה מקום מושב הנשיא, וכל גדולי הדור היו באין לעתים מוזמנים לדעה מה יעשה בישראל ולתקן תקנות כלליות, וכל דבר מחלוקת שנפל בישראל היו נושאין ונותנין שמה ע"פ הנשיא וב"ד הגדול, כי כל מגמת ראשי הדור היה אך לאחד כחותיהן אל מקום אחד דהקהל ולעמוד על נפשם מול האויב הגדול מבפנים ומבחוץ.

ור"ע לקח חלק גדול בסנהדרי יבנה כסנהדרין יו: שהוא היה מהד' ראשי סנהדרין שידעו ע' לשון כדחשיב שם ר"א ר' יהושע ור"ע, ושמעון התמני דן לפנייהם בקרקע.

ור"ע אף שידע בעצמו שלא נופל הוא מכל חבריו הגדולים אעפ"כ היה נכנע מאוד לפני הנשיא ר"ג כברכות לו. שאמר לר"ג למדתנו רבינו, וכן פסחים מח: שאמר דנתי לפני ר"ג ילמדנו רבינו, ובסוכה פ"ג מ"מ אמר צופה הייתי בר"ג ור"י וכו', וכריתות פ"ג מ"ז ח. מ. אמר שאלתי את ר"ג ור"י, ובברכות לו. א"ל ר"ג עקיבא! עד מתי אתה מכניס ראשך בין המחלוקת.

אבל היה חביב מאוד בעיני ר"ג עד שקראו בני כיבמות קבא. אר"ג פ"א הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה והייתי מצטער על ת"ח שבה ומנו ר"ע, וכשעליתי ליבשה בא וישב

עמד גם ר"ע לימין ר' יהושע רבו ועשו קשר ביניהם להעביר את ר"ג מנשיאותו וכן עשו.

וכמעט שנתעלה או ר"ע למעלה היותר רמה ונשגבה בישראל להיות נשיא הסנהדרין, ואך דבר אחד היה בערכו שכהתחילו לחשוב ולומר להקים את ר"ע אמרו (דלמא עניש ליה, זה מרשי' והיה כתוב בגליון והובא בפנים במעות) לית ליה זכות אבות, וכן הוא מפורש בירושלמי שם פ"ד ס"הא שאמר ר"ע אשרי אדם שזכו לו אבותיו אשרי אדם שיש לו יתד כמי להתלות בה, ונפל הגורל על הצעיר שבהם ראב"ע יען שהוא היה עשירי לעזרא.

ואח"כ כשנתפיים ר' יהושע לר"ג אמרו בנמרא שר"ע התנגד להשלום ואמר לר"י כלום עשינו אלא בשביל כבודך למחר אני ואתה נשכים לפתחו. ויותר נראה גרסת הירושלמי שם פ"ד ה"א ותענית פ"ד ה"א שר"א בן עזריה אמר כן להם בתרצתם! אני ואתם נשכים לפתחו של ר"ג, כי גרסת הבבלי קשה מאוד להבין (א) שמצינו שר"ע עמד תמיד לימין ר"ג, (ב) מה שאמר למחר אני ואתה נשכים לפתחו, וכי מה הבדל לר"ע אם יצטרך להשכים לפתח ר"ג או ראב"ע, ועוד מה שאמר מקודם „אני" ואח"כ אמר „ואתה" לר' יהושע.

וכמעט שהושב השלום על מכונו קפצה עליהם רוגזת צרת הבת ששלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים הלכה כמותינו והללו אומרים הלכה כמותינו עד שצתה בת קול ואמרה — הלכה כב"ה כעירובין יג.; ואמרו בירוש' שביבנה יצתה הב"ק, והיינו ע"פ הכרעת דבן גמליאל וכל חכמי הדור, ושמחו מאוד שנתבטלו השני בתים מישראל, ואחרו בחותיהם אל מקום אחר.

אבל בימי ר' דוסא בן הרכנים הוקן

יוספר ביבמות טז. שהותרה צרת הבת לאחין (כב"ש) והיה הדבר קשה לחכמים מפני שחכם גדול היה (רדכ"ה) ועינוקמו מלבא לבית המדרש והלכו אליו ר' יהושע וראב"ע ור' עקיבא, והנה את ר' יהושע ידע מכבר כר"ה כה. והשיבו על מטה של זהב, ור' יהושע הציג לפניו את ראב"ע אמר לו ויש לו בן לעזריה חברנו, אמר לו ר' יהושע רבי! אמר לתלמידך אחר וישב, הוא עקיבא בן יוסף, א"ל אתה הוא עקיבא בן יוסף ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו שב בני שב כמותך ירבו בישראל.

וכשהתחילו לסבב אותו בהלכות עד שבאו לצרת הבת א"ל שלא מפיו יצא הדבר אך מפי אחיו הקטן יונתן שהוא מתלמידי ב"ש והוא חריף גדול והזהרו שלא יקפח אתכם בהלכות, וכשיצאו פגע בו בר"ע אקשיה ליה ואוקמיה, א"ל אתה הוא עקיבא ששמך הולך מסוף העולם וע"ס אשריך שוכית לשם ועדיין לא הגעת לרועי בקר א"ל ר"ע ואפילו לרועי צאן.

ואח"כ שהותחלו הגזירות כאשר יוספר תענית כט. שנגזרה להרוג את ר"ג ואך ע"פ אחר מחסידי או"ה נתבטלה, או בל"ס לא היו יכולין לעבר שנים בא"י, כי מורנוסרופוס הרשע נתעלה מאוד עד שחרש את (מקום) ההיכל (וזה אות שלא חבנה עוד), וכאשר נבאר להלן שהיה דו שנאה כבושה ביחוד על ר"ע, וכידוע שלא היו יכולין לעבר שנים בלתי רשות השלטון כסנהדרין יא. והוצרכו לשלוח לעבר שנים בחו"ל, או נבחר לכבוד הוה רבי עקיבא ושלחוהו לנהרדעא כמפורש יבמות פמ"ו מ"ו אמר ר"ע כשירדתי לנהרדעא לעבר השנה מצאתי נחמיה איש בית דלי, והוא העיר לר"ע קבלה בשם ר"ג הזקן שמיאין האשה ע"פ עד אחר, וכשבאתי והרצתי הדברים לפני ר"ג שמח לדברי, ומפורש שגם ר"ג היה חי

ואמר אבי אבי רבב ישראל ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין שולחני להרצותי, ובגמין פג. שלאחר פמירת ר"א נכנסו ריה"ג ור"מ וראב"ע ור"ע ובקשו להשיב על דבריו, אך ר' יהושע א"ל אין משיבין את הארי לאחר מותו.

רבי עקיבא וחבריו.

הנה מלבד מה שהגיע למעלה הרמה והגשבה עד שהחכים את רבותיו ר"א ור"י וחשבוהו כרע וכאח וחבר, היו לו עוד חברים כל גדולי ווקני הדור. ר' אלעזר בן עזריה שזכה להיות נשיא בישראל ואח"כ לאב"ד עוד בימי עלומיו, היה חברו ור"ע כחגיגה יר. שאמר לו עקיבא! מה לך אצל הגדה כלך מדברותיך. אצל נגעים ואהלות, וכיבמות פו: שהיתה גינה שראב"ע היה לוקח ממנה מעשר ראשון אול ר"ע אהרריה לפתחיה לבי קברי אמר (ראב"ע) עקיבא בתרמילו ואנא חיי?

וכן מצינו אותם ביחד כמו"ק כח: סנהדרין סח. קא, גימין פנ. ועוד בכמה מקומות.

וכן ר' חלפתא אמר לתלמידיו אף אני אומר בן אלא שעקיבא אומר וכו' כתוספתא מע"ש פ"א, ב"ב פ"ב, כלים ב"מ פ"א, אהלות פ"ה.

חנניה בן אחי ר' יהושע אף שהיה צעיר לימים ממנו קראו (שלא בפניו) עקיבא בן יוסף כברכות סג. ר' יהודה בן בתירא (הראשון) כשבת צו: שקראו עקיבא.

וכן ר' יהודה בן בבא מחלקות עירובין פ"ב כ"ד יומא פו:

וכן ר' יוחנן בן נורי קראו עקיבא כערבין טז: שאמר מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים לקה עקיבא ע"י שהייתי קובל עליו לפני ר"ג ברבי וכ"ש שהוסיף בי אהבה, ודברו וע"ז כר"ה פ"ד

מ"ה

עדיין, אף שהוא נפטר קודם לכל חבריו כמפורש בערכו, וזה היה זמן רב ושנים הרבה קודם שירד ר' עקיבא פעם שנית לנהרדעא לעבר שנים שאז לא הניח כמותו בארץ יען שאז כבר נפטרו כל ראשי חכמי הדור וכאשר נבאר לקמן, ובפמירת ר"ג לא מצינו אותו ונזכרו שם אך ר' יהושע ור"י בן נורי כעירובין מא, ואפשר שאז הלך למסעיו הגדולים כר"ה כו. שאר"ע כשהלכתי לערביא היו קורין לדכרא יובלי, כשהלכתי לגליא היו קורין לנדה גלמודה, כשהלכתי לאפריקי היו קורין למעה קשימה.

וכן הלך לברכי הים כיבמות צח, אמר בן יאסין כשהלכתי לברכי הים מצאתי נר אחר שנשא אשת אחיו מאמו א"ל בני מי הרשך א"ל — על ספסל זה ישב ר"ע ואמר שני דברים וכו', ובויפרין כב"ק קיג. שאמר ר"ש דבר זה דרש ר"ע כשבא מויפרין וכו', ובגינוק כע"ז לר. לט. (אך שם נראה יותר שצ"ל מר עוקבא ולא ר"ע).

וע"י מסעיו הרבים רכש לו מיב כל אומה כדמצינו ברכות ח: שאמר בנ' דברים אני אוהב את המדיים כשחיתכין — כשנושקין — וכשויעצים אין יועצים אלא בשדה.

וכשנפטר ר' אליעזר (הרבה שנים אחר ר"ג) יוספר סנהדרין קא. כשחלה ר"א נכנסו ד' זקנים לבקרו ר"מ ר' יהושע ראב"ע ור"ע — נענה ר"ע ואמר חביבין יסורין א"ל סמכוני ואשמעה דברי עקיבא תלמידיו, ושם סח. יוספר כשחלה ר"א נכנסו ר"ע וחבריו לבקרו — וישבו לפניו מרחוק ד' אמות א"ל למה באתם, א"ל ללמוד תורה באנו, א"ל ועד עכשיו למה לא באתם — תמיה אני אם ימותו מיתת עצמן א"ל ר"ע שלי מהו א"ל שלך קשה משלהן.

וכשנפטר היה (ר"ע) מכה כבשרו

(ר' טרפון), ור"ע שהיה ארוך כדורו והיה מגיע לכתפו דר' טרפון במ"ר פ"מילא אבל בנדה כד: לא נזכר ר"ע.
 ריה"ג היה צעיר לימים מר"ע עד שקראו בני כספרי קרח-מב, ושם חוקת-לג אר"ט אני ראיתי האיל מנגח זה ר"ע, והנה צפיר העוים זה ריה"ג.
 ובתוס' ע"ז מה. כתבו שהיה תלמיד חבר דר"ע, אבל מצינו חגיגה יד. שאמר לו ריה"ג עקיבא! עד מתי אתה עושה שכינה חול, ובסנהדרין סו. שא"ל לר"ע אני דנתי ואתה דנת וכו'.
 מחלקות עירובין צו, מנחות לו:.

רבי עקיבא והמשנה.

הוא נזכר במשנה רס"ו פעמים.
 היינו בכלים עשרים פעמים.
 ננעים מ"ו פעמים.
 בכורות, כריתות, אהלות בכל אחת עשר פעמים.
 עריות מ' פעמים.
 עירובין, פסחים, יבמות, סוטה, ב"ב, סנהדרין בכל אחת שמונה פעמים.
 פאה ז' פעמים.
 כלאים, שביעית, תרומות, חלה, שבת, שקלים, נדרים, פרה בכ"א שש פעמים.
 מע"ש, כתובות, מנחות, גדה בכל אחת ה' פעמים.
 ברכות, נזיר, מעילה, בכ"א ד' פעמים.
 מעשרות, יומא, תענית, ב"ק, מכות, שבועות, זבחים, מקואות, ידים, מכשירין, טהרות, עוקצין בכ"א ג"פ.
 ר"ה, סוכה, גיטין, ב"מ, הוריות, ע"ג, זבים, מבול-יום בכל אחת ב' פעמים.
 ערלה, בכורים, ביצה, תמורה ואבות בכ"א פעם אחת.
 ובאלו המסכתות לא נזכר כלל דמאי, מגילה, מו"ק, חגיגה, קידושין, ערכין, תמיד, מדות, קנים.
 בעל מחלקות הראש והראשון הוא

מ"ה, וכן יומא לת. אמר כשבאתי וסחתי דברי לפני ר"ע.
 וכן ר' ישבב בכתובות כמ, שאמר באו ונצווה על עקיבא ב"י, ושם נ. מעשה באחד שבקש לבזבז יותר מחומש ולא הניחו חבריו ומנו ר' ישבב ואמרו לה ר' ישבב ולא הניחו חבריו ומנו ר"ע, ובנוזר סה. א"ל ר"ע כל מה שיגעת לרוק יגעת, וכן ערכין כח. מפורש שהיה חברו.
 וכן חבריו האהוב ר' ישמעאל שקראו ר"ע אחי כסנהדרין נא; ור' ישמעאל א"ל עקיבא מעית כיומא עה:.

ועוד חכם אחד בשם פפוס כמכלתא בשלח פ"ו שא"ל ר"ע ריך פפוס, ואפשר שהוא פפוס בן יהודה שזכר עם ר"ע ברכות סא: וקראו עקיבא ושניהם נתפסו בבית האסירים.

ועוד היו לו שני חברים אחד היה ר"ע כמו תלמיד חבר לו והוא ר"ט, ואחר היה לר"ע כת"ח והוא ריה"ג, כי בכתובות פד: מספקא להו אם ר' טרפון היה רבו דר"ע או חברו יען כי מצינו ספרא ויקרא פ"ד שא"ל ר"ע תרשני לומר לפניך מה שלמדתני ור"ט השיבו אני הוא ששמעתי ולא היה לי לפרש ואתה דורש ומסכים לשמועה כל הפורש ממך כפורש מן החיים.

וכן קידושין סו: א"ל עקיבא! כל הפורש ממך וכו', ובמס' כלה עמד ר"ט ונשקו לר"ע וא"ל רבי בחכמה ואלופי בד"א, ובספרי חקת-לג דרש ר"ט על ר"ע ראיתי האיל מנגח זה רבי עקיבא, ובקידושין מ. שר"ט וזקנים היו מסובין בעלית בית נתזה בלוד נענה ר"ט — גענה ר"ע.

מחלקותם מצינו ספרא ויקרא פ"ח. אבל כפי הנראה היה ר"ט זקן ממנו כדמשמע מנחות כח: שא"ל ר"ע ליהודה בר נחמיה צהבו פניך שהשבת את זקן

רבו ר' אליעזר חולק עמו כ"ח פעמים במשנה.

עם חבירו ר' ישמעאל כ"ו פעמים.

עם ר' מרפון כ"א פעמים.

עם ר"י בן נורי י"א פעמים.

עם ריה"ג עשר פעמים.

עם בן ננס ה' פעמים.

עם בן עזאי ד' פעמים.

עם ר' יהושע ור"ג נ' פעמים עם כל אחד.

ועם ר' אלעזר בן יהודה, ראב"ע, ר' יהודה בן בתירא, ר' ישבב, ושמעון התמני פ"א עם כל אחד.

ומחלוקת ר"ג וראב"ע עם ר' יהושע ור"ע פ"א בעירובין פ"ד מ"א, ובברכות פ"ד מ"ג מכריע ר"ע בין ר"ג לר' יהושע.

הלכותיו המפורסמות במשנה.

ברכות פ"ד מ"ג אם שנודה הפלתו בפיו יתפלל שמונה עשרה, ואם לאו יתפלל מעין י"ח.

ושם ספ"ו אפילו אכל שלק והוא מוזנו מברך אחריו ג' ברכות.

ופאה פ"ג מ"ו קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים, ולכתוב עליו פרוזביל, ולקנות עמו נכסים וכו'.

ותרומות פ"ג מ"ג השותפין שתרמו זה אחר זה תרומת שניהם תרומה.

ושם פ"ו מ"ו אין משלמין אלא ממין על מינו.

וחלה פ"ג מ"ו הכל הולך אחר הקרימה. וכלאים פ"ו מ"ה אין אדם מקדש דבר שאינו שלו.

ובכורים פ"ג מ"י אין מעטרין את הבכורים אלא מו' המינים.

ושבת פ"ב מ"ג פתילת הכנר שקפלה ולא הבהבה מהורה היא ומרליקין בה. ושם רפ"ט ע"ז מטמאה כנדה.

ושם רפ"טו לא של שבת קריבין ביו"הכ, ולא של יו"הכ קריבין בשבת.

ושם רפ"יח כל מלאכה שאפשר לעשותה

מע"ש אינה דוחה את השבת.

ויבמות פ"ד מ"ב ממזר מחייבי לאוין, ולכן אין קידושין תופסין בחייבי לאוין.

ושם פ"יב מ"ה חלץ בינו לבינה כשר. וכתובות פ"ט מ"ב אין מרחמין בדין.

ונדרים פ"ט מ"ו נדר שהותר מקצתו הותר כולו.

ושם פ"א מ"ד יפר שמא תעדיף עליו יותר וכו', וזוה שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם כיבמות צ"ג.

וסוטה פ"ה מ"א כשם שאסורה (הסוטה) לבעל כך אסורה לבעל.

וסוף גיטין אפילו מצא אחרת גאה הימנה יכול לגרש את אשתו.

וב"ק פ"ג מ"ח אף הם שחבל באדם משלם במותר נוק שלם.

וב"מ פ"ב מ"ו שאסור לו להשתמש בדמי אברה, לפיכך אינו חייב באחריותו.

וב"ב פ"ד מ"ב, מוכר בעין יפה מוכר.

וסנהדרין פ"י מ"א הקורא בספרים החיצונים אין לו חלעה.

ובכורות פ"ה מ"ו, ופ"ח מ"ו המוציא מחבירו עליו הראיה.

ומעילה רפ"ד הנהגה מן הקדש שוה פרוטה אע"פ שלא פנס מעל.

וכלים פ"יג מ"יג כל שבים מהור חוץ מכלב המים.

ואהלות פ"ב מ"ב רביעית דם אפילו משני מהים מטמא.

וידים רפ"ג כל המטמא בנגים בשעת מגעו מטמא את הידים להיות תחילות.

הלכותיו המפורסמות בברייתא בגמרא.

ברכות לה. אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיברך.

ושבת ד. קלוטה כמו שהונחה דמ"א, ושם קבה. כל ישראל בני מלכים הם,

והוא מב"ק פ"ח מ"ה. עירובין עם: תחומין דאורייתא.

כיון שהגיע לרבר אחד א"ל תלמידיו
רבי! מנין לך, א"ל הלכה למשה מסיני,
נתיישבה דעתו — אמר לפניו רבש"ע
יש לך אדם כזה ואתה ניתן תורה על
ידי? א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני,
ומן המליצה הנפלאה הזאת נוכל להבין
את גודל ר"ע בעיני חז"ל.

ובצדק אמרו עירובין נג. לבן של
ראשונים כפתחו של אולם זה ר' עקיבא.
ובשקלים רפ"ג ור"ה פ"א סה"א אמרו
ר' עקיבא ור' ישמעאל המה אבות
העולם, ושם רפ"ה א"ר יונה כתיב לכן
אחלק לו ברכים — זה ר"ע שהתקין
מדרש הלכות ואגדות, וי"א אלו אנשי
כנ"הג תקנו, והוא תיקן כללות ופרטות.
ולא לחנם השתבח בניסין סו. וקראוהו
אוצר בלום.

ומפורש אבות דר"נ פ"יח למה ר"ע
דומה לפועל שנמל קופתו יצא לחוץ
מצא חטים מניח בה, שעורים מניח בה
וכו', כיון שנכנס לביתו מברר חטין
בפני עצמו, שעורים בפ"ע וכו' כך ר"ע
שעשה כל התורה טבעות טבעות.

ובספרי עקב אמר דבר בעתו מה
טוב ומה אילולי עמד שפן בשעתו עזרא
בשעתו ר"ע בשעתו לא היתה תורה
משכחת מישראל.

ובצדק אמרו בירושלמי סוטה פ"מ
ה"י על המשנה משמת יוסי בן יועזר —
במלו אשכולות, ולא עמד אשכול עד
שעמד ר' עקיבא.

והנה אף שהתאונן ר"ע ואמר שלא
כא לידי מידת ר"א רבו שלא אמר דבר
מה שלא שמע מפי רבו כבכורות כו',
אבל גם זאת היתה לו לתשועת עולמים
שלא חג חוגה סביב רעיונותיו הנשגבים
ודעתו הרחבה ולבו הפתוח כפתחו של
אולם, ובשלמד עם אלפי תלמידיו השתדל
לפרש להם התורה והמשנה על יבוריה
ומקור התורה שבע"פ בתורה שבכתב

ולכן

ושם צו. לילה זמן תפלין.
ופסחים ה: אין ביעור חמץ אלא
שרפה, והפערה לחלק יצאת, ולא אמרינן
הואיל וכו'.

ושם לב: חמץ בפסח אמר בהנאה,
ולפי דמים משלם.

ור"ה כו. אין עד נעשה דיין.

ומו"ק ב: המקיים בכלאים לוקה.

ויבמות צח. גר נושא אשת אחיו מאמו.

וגיטין מט: מיטב שדרו של מו"ק.

וקידושין יח: יש אם למקרא.

וב"מ פא: המלוה על המשכן — אבד

המשכן אבדו מעותיו.

וסנהדרין סג. לא בעינן מעשה.

וע"ז נא: ע"ז של ישראל אסורה מיד.

וחילין מט: סימן חלב, תותב קרום

ונקלף.

והנה מלכד אלו ההלכות המעוטין
שהזכרנו מצינו הלכותיו בש"ס בבלי
ירושלמי, מכלתא, ספרא וספרי, אשר
יעלו לאלפים.

וכבר כתב הנאון בעל מצפה איתן
בהנהותיו ליבמות מו. שר' עקיבא
נוכר בש"ס תקס"ד פעמים, והלכה כמותו
בשע"ה פעמים, ובמכלתא נזכר חמשים
פעמים.

ודי לנו מה שאמרו סנהדרין פה. סתם
מתני' ר"מ, סתם תוספתא ר' נחמיה,
סתם ספרא ר' יהודה, סתם ספרי ר"ש
וכולוהו אליבא דר"ע.

ובמנחות כט: אמרו ע"ד מליצה בשעה
שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב
וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו
רבש"ע מי מעכב על ירך, א"ל אדם
אחר יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות
ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על
כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות,
אמר לפניו רבש"ע הראהו לי, א"ל תוור
לאחורך, הלך וישב בסוף ח' שורות ולא
היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו,

ואמר מודה אני — ששמת חלקי מיושבי ב"המר.

ומיום שהתחיל ללמוד לא פסק פומיה מגרסא כפסחים קט. שאמרו מימיו של ר"ע לא אמר הגיע עת לעמוד חוץ מע"פ וערב יוה"כפ.

ובשמחות פ"ח יסופר שבנו היקר ר' שמעון היה נוטה למות ואעפ"כ לא ביטל ר"ע ת"ת עה שבאו וא"ל שהוא מת. וזה שאמר קידושין מ: תלמוד גדול שמביא לידי מעשה.

וכן עשה הוא שקבל על עצמו להיות גבאי עניים כירושלמי פאה פ"ח ה"ו, ר"ע בעון ממנתייה פרנס (עניים) אמר נמלך גו ביתי (כי ידג שרעיתו הצדקה תעזור לו בזה) הלכו בתריה שמעו שא"ל שיקבל הפרנסות ע"מ שאפילו יקללוהו ויבוזוהו.

וכן היה כי היה באמת גבאי עניים כמפורש מע"ש פ"ה מ"ט שר"ג נתן לו המעשר עני, וכן קידושין כו. אמרו שר"ע יד עניים הוא.

מן הנאות התרחק עד קצה האחרון ואמר אבות דר"ג פ"א כל המתנאה על ד"ת דומה לנבלה מושלכת בדרך כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרחק ממנה.

והשכיל מכל מלמדיו. להעביר על מדותיו למד מר' נחוניא הגדול כאשר יסופר מגילה כת. ששאלו ר"ע כמה הארכת ימים אתו גוויי וקא מחי ליה סליק יתיב ארישא דדיקלא א"ל רבי! אם נאמר כבש למה נאמר אחד, א"ל צורבא מרבנן הוא שבקוהו, — אמר לו מימי לא קבלתי מתנות ולא עמדתי על מדותי וכו', וזה שיסופר תענית כה: מעשה בר"א שירד לפני התיבה ואמר כ"ד ברכות ולא נענה, ירד ר"ע ואמר אבינו מלכנו — וירדו גשמים — ויצתה ב"ק ואמרה לא מפני שזה גדול מזה

ולכן כל התוספתות (שהוא פירוש להמשנה) וספרא וספרי (שהמה רמזי ההלכה בתורה) כולוהו אליבא דר"ע, כי תלמידיו למדו שיטת ר"ע רבם.

והוא השתדל תמיד להעמיד דברי רבותיו הראשונים ולהסיר מהם כל סינים שנפלו במשך הזמן ע"י תלמידים שאינם טובהקין כשבת יו. כשאמר ר"מ אקפח את בני שזו הלכה מקיפחת ששמע השומע ומעה, א"ל ר"ע אני אתקן שיהו דברי חכמים קיימים. ובקידושין סו; זבחים יג, פ"א ס"הא, ספרי בהעלתך—לו א"ל ר"מ כל הפורש ממך כפורש מן החיים, אני שמעתי ואין לי לפרש ואתה דורש ומסכים לשמועה.

והאמת היה נר לרגלו שב"מ שמצא שמעו גם הראשונים בא הוא ולימד האמת כשבת סד; זקנים הראשונים אמרו שלא תבחול — עד שבא ר"ע ולימד וכו'.

וכן מצינו הלשון עד שבא ר"ע ולימד מע"ש פ"ה מ"ח, ר"ה יו; נדרים כו, ב"מ סב, תוספתא פסחים פ"א, מו"ק פ"ב.

ולכן כשנכנס לפרדם הוהיר לכן עזאי וכן זומא כשאתם מגיעין אצל אבני שיש מהור אל תאמרו מים מים משום דובר שקרים לא יכון נגד עיני, והמה שלא נזהרו נפגעו, אבל ר"ע יצא בשלום כחגיגה יד; ושם מו: אמרו שגם אותו בקשו מלא"הש לרוחפו א"ל הקב"ה הניחו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי, וזה אך יען שהאמת היה נר לרגליו.

ואליו נתייחס ספר אותיות דר"ע וספר יצירה.

וכשנתברך מה' בעושר וכבוד וגדולה לא גבה לבו אך היה מזכיר תמיד ימי עניו ומרודו והימים שהיה ע"ה כאבות דר"ג פכ"א מעשה בר"ע שהיה יושב ושונה לתלמידיו ונזכר מה שעשה בילדותו

ד' אלפים דנרי זהב, ונמלן ר"ע וחלקן לעניים, לימים מצאו ר"מ א"ל היכן העירות שלקחת עבורי — הביא לו ספר תהלים וקרא בו עד שהגיע לפסוק פיור נתן לאביונים, א"ל זו העיר שקניתי עבורך, עמד ר"מ ונשקו וא"ל רבי בחכמה ואלופי בר"א והוסיף עוד כסף רב לחלקן לעניים.

ויסופר בנדרים מ. מעשה שחלה אחר מתלמידיו ונכנס ר"ע לבקר וביכר וריבץ לפניו, א"ל רבי החיותני, יצא ר"ע ודרש כל מי שאינו מכקר חולים כאלו שופך דמים.

והמעשה שיוספר בכלה רבתי פ"ב שפ"א מצא ר"ע לההוא גברא דדרי טונא אכתפיה ולא מצא לסניוי והוה צווח ומתאנח, א"ל מאי עבדתיך א"ל שעברתי על כל התורה כולה, ושאלו אם הניח בן, א"ל שבקית אשה מעוברת, והלך ר"ע לעירו ונטר עד דילדה ומל אותה ולמדו תורה, ואח"כ איתחוי ליה האישה ההוא וא"ל תנוח דעתך שהנחת את דעתי.

חביבותיה לכל הנברא בצלם אלהים ככלל ולעמו ישראל בפרט, ממאמריו היקרים שאמר אבות פ"ג מ"ד חביב אדם שנברא בצלם, חביבין ישראל שנקראו בנים למקום — שניתן להם כלי חמדה. ופסק שגזל עכו"ם אסור מן התורה כב"ק קיג.

ומאמרו היקר סוף יומא במשנה אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים.

ובתו"כ, פ' קדושים אמר ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה.

והיה דן את כל האדם לכף זכות כיומא לח. כשסיפר לו ריב"נ המעשה בזמן ממשפחת בית אבטינום שהיו ממונים על הקטורת, א"ל ר"ע מעתה אסור לספר בגנותן של אלו, ובשקלים פ"ה ה"א שולגו עיניו דמעוה.

השקפתו

אך מפני שזה מעביר על מדותיו. ועל כל דבר ודבר שאירע לו אמר גם זו לטובה (וזה למד מרבו נחום איש גמ זו) כאשר יסופר ברכות ס: שפ"א בא ר"ע לעיר ולא מצא אכסנאי אמר כל מה דעבד רחמנא לטב עבד, הלך ולן בשדה והיה עמו חמור ותרנגול ונר וכא הרוח וכבה את הנר, והתחיל אכל את התרנגול ובא ארי ואכל לחמורו אמר כל דעבד רחמנא לטב, לסוף באו שורדים ובזבו את כל העיר ואם היתה הנר דולק או התרנגול חי או חמורו שהיה נוער אז היו השורדים מצאו גם אותו ועי"ז ניצל מהן.

ומאמרו היקרים באבות פ"ג מ"ג מעשרות סייג לעושה.

ובמס' כלה אמר מה יעשה ויהיו בניו עשירים ויתקיימו יעשה חפצי שמים וחפצי אשתו, ואלו הן חפצי שמים יפור מעותיו לעניים.

ואמר שם כל מי שאינו עוסק בתורה גורם עניות לבניו.

ובאבות דר"ג ספ"ג יוספר מעשה בחסיד אחד שהיה רגיל בצדקה פ"א ישב בספינה וטבע ספינתו בים ראהו ר"ע ובא לפני ב"ד להעיד על אשתו להנשא, עד שלא הגיע עת לעמוד בא אותו החסיד ועמד לפניו, א"ל אתה הוא שטבעת בים א"ל הן, וכי העלוך א"ל צדקה שעשיתי — באותה שעה פתח ר"ע ואמר ברוך אלהי ישראל שבחר בר"ת, ובדברי חכמים שהן קיימין לעולם, שנאמר שלח לחמך וכו', וכתוב וצדקה תציל ממות.

והיה מעשה על הצדקה כירושלמי פסחים ס"פ שהלך ר"ע לקבץ גזרות, ובמס' כלה יוספר שר"ט היה עשיר גדול ולא היה נותן צדקה כראוי מצאו ר"ע א"ל רבי רצונך שאקח עבורך עיר אחת או שתים א"ל הן, ונתן לו ר"ט

בעניני עבודה יספר עליו תלמידו ר' יהודה בכרכות לא. כשהיה מתפלל עם הצבור היה מקצר ועולה מפני מורח הצבור, וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו אדם מניחו בווייתו זו ומוצאו בוויית אחרת.

ונפש אחת מישראל היה חביב עליו כנופו ופסק בירושלמי קידושין ס"א שאפילו יש בידו אך מצוה אחת יש לו חלעה"ב.

ובתוספתא יומא פ"ד שהיה שולח את העם ביוה"כ"פ להאכיל את ילדיהם, ובכל ערב פסח. היה מחלק אגוזים לתינוקות כדי שלא ישנו.

והיה באמת אהוב למעלה ונחמד למטה עד שיסופר ע"ז בה: מעשה בתלמידו דר"ע שהיו הולכין לכויב פגעו בהן ליסטים — א"ל תלמידי מי אתם א"ל תלמידי ר"ע, א"ל אשרי ר"ע ותלמידיו שלא פגע בהן אדם רע מעולם. ולכן כשאמר ר"ע סנהדרין ק: שדור המדבר ועשרת השבטים אין להם חלק לעה"ב אמרו עליו שבקיה ר"ע לחסידותיה. ואחרי כל גדולתו ותפארתו אמר שהש"ר פ' לריח אני אין בי כח לומר כמו שאמרו רבותי (ר"א) אלא רבותי חסרוה ואני לא חסרתי (מרבותי) אלא כמריח אתרוג — וכמדליק מנר לנר.

ישיבתו הגדולה ותלמידיו הגדולים. כאשר אמרנו לעיל שמלבד שלקח חלק גדול בסנהדרין יבנה היה לו ישיבה רבתי בעיר בני ברק ותלמידיו לאלפים עומרים אותו ומחכים לכל הגה היוצא מפיו וכמו שאמרו כתובות סב: שהיו לו יב' אלף תלמידים מנגבת עד אנטיפרס, ובב"ר פס"א"ג מעכו ועד אנטיפרס, אבל לדאבון לבו אחרי עמלו הרב להדריכם בדרך האמת והשלום לא עלתה בירו ולא נהנו כבוד זל"ו והיתה עינם צרה אלו באלו ומתו כולם בפרק אחר מפסח

ועד

השקפתו הגדולה על ידיעת ה' והבחירה אמר אבות פ"ג מ"ד הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נידון והכל לפי רוב המעשה.

ומאמרו היקרים אבות דר"ג רפכ"ו סייג לכבוד שחוק (שלא לשחוק), סייג לחכמה שתיקה, סייג לנדרים פרישות, סייג למהרה קדושה, סייג לענוה יראת חטא, הוא היה אימר אל תבא לבין הלצים — אל תאכל לחם עם בהן עם הארץ — אל תפרוץ בנדרים — אל תרניל עצמך לאכול מן הסעודה שמא יהא סופך לאכול מן הקנים (או מן הקופה של צדקה, וזה שאמר פסחים קיב, עשה שבתך חול וכו'), ואל תבא לידי ספק שמא תבא לידי ודאי — אין ע"ה חסיד ולא הביישן למד ולא הקפדן מלמד.

בענין טהרת המשפחה אמר טיטה יו. איש ואשה זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן.

ויסופר באבות דר"ג פ"טו ששלטון אחד שיגר לו ב' זונות מקושטות והיו מתנפלות עליו כל הלילה והוא ישב ביניהם ולא פנה אליהן וכששאלו השלטון למה עשה כזאת השיב לו שריחן בא אלי מבשר נבלות ושרצים.

ואמר שם פכ"ו כל הנושא אשה שאינה מהוגנת לו עובר משום ה' לאוין — ומשום וחי אחיך עמך שמותך ששונא אותה רוצה הוא שתמות.

ולכן מה מאוד עמוקים ואמיתים מה שאמר. סוף גיטין שאפילו מצא אחרת נאה הימנה יגרש את אשתו, כי אדם צריך לחשוב בדעתו שאשתו היא היותר נאה מכל הנשים ולחיות עמה חיי נחת ובשלום, אבל אם כבר מצא אחרת נאה הימנה א"כ דעתו תמיד על אשה אחרת ועובר על כל החרוש על רעך רעה, לכן יותר טוב לגרשה ולא למרר חייה.

וכל נחמתו היתה אך מה שנשארו לו מעט מהרבה מכל תלמידיו אבל שקולין היו כנגד כולם, והמה שבעה תלמידיו הגדולים כיבמות סב. כשמתו כל תלמידיו והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ, ר' יהודה, ר' יוסי, ור"ש ור"א בן שמוע, וכב"ר פס"א-ג קא חשיב ר"מ ר' יהודה, ר' יוסי ר"ש, ור"א בן שמוע, ור' יוחנן הסנדלר ור"א בן יעקב, ואית דאמרי ר' יהודה ור' נחמיה ר"מ ר' יוסי ורשב"י ור' חנינא בן חכניאי ור' יוחנן הסנדלר, אמר להם בני הראשונים לא מתו אלא שהיתה עיניהם צרה אלו לאלו תנו דעתכם שלא תעשו כמעשיהם.

ובקה"ר פ"יא-ו קא חשיב גם ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי.

והנה אף שהובא בכמה מקומות שהם היו תלמידיו האחרונים, אבל אין הכונה שאחרי שמתו כל תלמידיו או התחיל ללמוד עמהן והוא שהלך לו לדרום במקום שהיו דרים שם, שזה דבר שא"א שמצינו כמעט כולם ששמשו ימים רבים לפני ר"ע, אך כבר בארתי בערך ר"מ שהגרסא האמיתית הוא כדמובא באגרת דרש"ג ח"א פ"א והיה העולם שמם עד שבאו אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ולא קאי שר' עקיבא בא אצלם, אך קאי על ר"מ וחבריו שהם נשתדלו מכל חכמי ישראל והם העמידו תורה באותה שעה, וכדמצינו ויק"ר פ"כא-ח שר' חנינא בן חכניאי ורשב"י הלכו ללמוד תורה בכני ברק אצל ר"ע ושהו שם יג שנה, ובנדה נב. אר"ש מצאני חנינא בן חכניאי בצדון וא"ל כשאתה מניע אצל ר"ע — אמור לו והלא בן שלקות העיד במעמד כולכם כיבנה — א"ל ר"ע בן שלקות איני מכיר וכו'.

ורשב"י מצינו שישב לרגלי חכמי יבנה עוד בזמן קדום שהוא היה השואל

ועד עצרת ועיני רבם רואות וכלות. מתלמידיו שנשארו לנו שמם וזכרם מצינו ר' אחא אומר משמו תוספתא שבת ספ"טז כלים פ"ו ה"ח.

ר' אלעזר חסמא שלמדו לפרום על שמע כויק"ר פ"כנ"ד.

ר' אלעזר בן פילא השיב על דברי ר"ע טהרות ספ"ו במשנה.

רבי בנימין משמו שמחות פ"מ, ואולי הוא בנימין גר מצרי תלמידו הנזכר בירושלמי יבמות פ"ח ה"ב, ובבבלי שם עו: נקרא בשם בנימין.

בן עזאי כברכות כב. סב, והיה אח"כ כתלמיד חבר שלו כב"ב קנח; והתאונן ואמר חבל עלך בן עזאי שלא שימשת את ר"ע כנדרים עד:.

ר' חזקא כדמשמע ב"ב קיט:.

ר' חנינא איש אוני תלמידו בנימין פ"ו מ"ו.

ר' חנן בן פיטום תלמידו כתענית כב:.

חנניה בן חכניאי תלמידו כחגיגה יד; ויק"ר פ"כא-ח.

לוי הסרד כדמשמע יומא פה.

נחמיה העמסוני משמו כ"ב שנה ברכות פ"מ ה"ה.

ר' שמעון בן אלעזר משמו מעשרות ספ"ב.

ר' שמעון בן יהודה בשמו ב"מ פ"ו ה"ב.

שמעון השקמוני תלמידו כב"ב קיט.

וכן עקילם הנר תירגם התורה לפני ר"ע כקידושין פ"א סה"א.

ור' אושעיא בנו של ר' יהודה הבושם העיד לפני ר"ע משום ר"ש כחולין נה:.

ועוד מצינו הלכותיו ומאמריו היקרים כפי חכמי האמוראים כדמצינו ר' יוחנן בשמו ד"ר פ"כ"א.

רב כהנא בשמו סנהדרין עו.

רב ששת בשמו כסוכה ט.

חיץ ביבמות סב: וב"ר פס"א-ג.
 וכן ר' אליעזר בנו של ריה"ג בקה"ר
 פ"א-ו.
 ור' נחמיה שאמרו סנהדרין פנ. סתם
 תוספתא ר' נחמיה אליבא דר"ע ובב"ר
 וקה"ר שם.

ומכל זה אני רואין בכירור שהיו
 תלמידיו כמעט כל ימיהם, ולכן צריכים
 אני לומר מה שקראן אחרונים יען שהם
 נשתיירו מכל תלמידיו וזה ברור.

והנה לערך משנת ג"ב שנה אחר
 החורבן שסבלו צרות רבות משרי רומי
 עד שעברה רוח קנאה עליהם ובראשם
 עמד איש אחד בשם שמעון בר כוויבא
 ומרד בהרומים כדמוכא בספר הקבלה
 להראב"ד שכבש ערים רבות והעיר ביתר
 היתה עיר המלוכה שלו ושם היו סנהדרין
 עד שאמרו סנהדרין יז: שבב"ר של ביתר
 היו שלשה חכמים גדולים שידעו ע' לשון,
 וגם התנא הנודע ר' אלעזר המודעי דוד
 בר כוויבא היה שם כתענית פ"ד ה"ה,
 א"כ לא לפלא מה שמעה ר"ע אחריו,
 ואמרו שם ר"ע כד הוה חמי בר כוויבא
 אמר דין הוא מלכא משיחא, ואפשר
 שזוהי הוציא הרמב"ם בסוף ספר משפטים
 שר"ע היה נושא כליו של בן כוויבא,
 והכונה יען שר"ע היה אז רבן של כל
 בני הגולה וזקן מופלג לערך יותר ממאה
 שנה והוא הסכים עליו שהוא המשיח
 בל"ם האמינו כל העם בו והתאחדו
 כחותיהם ביחד נגד הרומאים.

וקרוב מאוד לומר שגם מתלמידיו
 הרבים התחברו עם בר כוויבא בהסכם
 רבם הקדוש אך ר' יוחנן בן תורתא
 העמידו על האמת וא"ל עקיבא! יעלו
 עשבים בלחיוך וערין בן דוד לא יבא.
 ואז כפי הנראה עזב את ארץ ישראל
 והלך לו שנית לנהרדעא לעבר שנים
 כי חורבן ביתר הביאה מהפכה ואבדן
 העם הרבה יותר מחורבן הכית, כי כשחרב

המקדש

אם תפלת ערבית רשות כברכות כח,
 ובירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב שר"ע סמך
 אותו ור"ם ואמר ישב ר' מאיר תחלה,
 נתכרכמו פני ר"ש א"ל ר"ע דייך שאני
 ובוראך מכירין כוחך.

וכן ר"מ מפירש עירובין יג. ששימש
 את ר"ע בילדותו ולא היה יכול עדיין
 להכין עיקרי תורתו ולכן בא לפני ר'
 ישמעאל ללמוד ממנו נמרא ואח"כ בא
 לפני ר"ע.

ובסנהדרין יג: שר"ע סמכו אך לא
 קבלו ממנו, ובירושלמי שם פ"א ה"ב.

והוא היה באמת הראשון שבתלמידיו
 וירש ממנו לשונו המהור והקצר כששנה
 המסנה ופירושה וזה שאמרו סתם מתני'
 ר"מ — אליבא דר"ע.

ובל זה לא נעשה בזמן קצר אך במשך
 שנים הרבה.

וכן ראב"י ב' היה תלמידו כיבמות
 צג., וכן בב"ר פ"סא-ג.

וכן ר' יהודה שמשו זמן רב כדמצינו
 עירובין מא. אר"י פ"א היינו יושבין לפני
 ר"ע ות"ב שחל להיות בשבת היה והביאו
 לו ביצה מנוגלת וגמאה בלא מלח
 (ופי' החוס' קבלה נידונו שר"ע אותה שנה מסוכן
 היה), ובכרות לא. אר"י כך היה מנהגו
 של ר"ע.

וכן ר' יוסי אמרו פסחים ית. כשיטת
 ר"ע רבו אמרה, ובתרומות פ"ד מ"ג
 אר"י מעשה בא לפני ר"ע, ובתוספתא
 פרה ספ"ד אר"י בזה הלכה קפצתי לפני
 ר"ע.

וכן ר' יוחנן הסנדלר אמרו בכרות
 כב. בפירוש שהיה תלמידו דר' עקיבא,
 ובחגיגה פ"ג ה"א אמר לר"ם שמשתי
 את ר"ע עומדות מה שלא שימשת ישיבות,
 וביבמות פ"ב מ"ה היה הוא השואל את
 ר"ע כשהיה בבית האסורין בדין חליצה
 וכאשר נביא לקמן.

ור"א בן שמוע לא נמצא בשום מקום

המקדש הורשו תיכף להתאסף ביבנה ולמנות נשיא עליהם ולא הביטו הרומאים בעין רעה על חכמי ישראל ודתם ובהיותם בבית המדרש שכחו כל התלאות והצרות ומשם יצאה אורה לכל העולם הישראלי, אבל בזמן מלחמת ביתר ראה ארדינוס קיסר כי בח העם הקטן הזה מונח בתורתם, וקרוב מאוד לומר שאלישע'י אחר עובר ישראל ודתו גלה להשונא את כל זה, ולכן כשהתגברו על בר כוזיבא ועשו הרג רב בישראל לא אמרו דיים, ואך כל ישעם וחפצם היה למחות את שמי היהדות מקרב הארץ, וכן גזרו שלא להקהיל קהלות להגות בתורה, ואף גם לא ליחד את השם, והביטו בשבע עינים על כל צעד וצעד, ובפרט לעבר שנים ולקביע חרשים שבזה תלויה כל מועדי ישראל שהם זכר לחרות, דבר זה היתה אסור לבא בקהל ישראל ואשר ימצא עובר על דבריהם היתה אחת דתולהמית, ולכן הלך לו ר"ע לבבל ועיבר שם השנים וזה שאמרו השלוחים ברכות סג. להנניה בן אחי ר' יהושע הנח לר"ע בן יוסף שלא הגיח כמותו בא", אבל חזר אח"כ לא"י ומסר תורתו לתלמידיו היקרים כדי שלא תשתכחה התורה מישראל.

ואם כי שבל"ס הביטו עליו בעין חשד שגם הוא שם ידו נגד המלוכה אבל לא מצאו בו עון אשר חטא כי מעולם לא לקח שום חלק בפרהסיא ואך הגה בתורה יומם ולילה.

ועל אותו הזמן אמרו תוספתא ברכות פ"ב ה"יג אר"מ פ"א היינו יושבין לפני ר"ע בב"המד והיינו קירין את שמע ולא היינו משמיעין לאזנינו מפני קסודור אחר שהיה עומד על הפתח, א"ל אין שעת הסבנה ראייה.

נשיו, בניו ובנותיו.

כימי חיי הארוכים היו לו אנחות ושמחות.

אשתו הראשונה כפי הנראה מתה עליו בעודו היותו רועה וע"ה והשאירה לו בן אשר שניהם התחילו ללמוד ביחד את הא"ב כאבות דר"נ פ"ו, ואשתו השניה הנחמדה רחל בת כלבא שבוע היא היתה עקרת ביתו היא התענה בכל אשר התענה הוא, היא מכרה את שערותיה היפות ובהכסף תמכה את אהובה כדי שיכול לעסוק בתורה, היא היתה אלמנה חיה כ"ד שנים כל משך הזמן שר"ע ישב לרגלי רבותיו, וכשבא נפלה לרגליו ונשקה לו והוא אמר לתלמידיו שלי ושלכם שלה הוא, אך אח"כ קיים דברו מה שהבטיח לה בהיותם ישינים בבית התבן שיעשה לה ירושלים דדהבה עד שאשת הנשיא ר"ג נתקנא בה.

ור"ע אהבה אהבה מהורה ונאמנה וכשרצו שיתמנה לפרנס עניים אמר איזיל ואימלך באנשי ביתי, כי ידע נאמנה שהיא תעזור לו בכל יכלתה.

והולידה לו בן נחמד בשם שמעון אשר זכה להובילו לחופה כירושלמי ברכות ספ"ו מעשה בר"ע שעשה משהה לשמעון בנו ועל כל חבית וחבית שהיה פותח היה מברך עליה ואומר חמרא מבא לחיי רבנן וכו'.

וכן מובא שבת סז: אך שם לא נזכר שם בנו.

אך לדאבון לבו מת על פניו כשמחות פ"ח ור"ע העיד עליו שהוא בן עה"ב שזיכה את הרבים. ובמו"ק כא: יוספר שמתו בניו של ר"ע וכל ישראל הספידום הספר גדול ומרוב הכבוד שעשו לו ניחם עליהם.

וכן ילדה לו בת יקרה שנתארסה לבן עזאי על מנת שילך ללמוד תורה, ושם מפורש שהיתה בת (רחל) בתו דכלבא שבוע.

ועוד מצינו לו בת יקרה ונחמדה כאשר יוספר שבת קנ"ו שהכלדאים אמרו

לה

דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום א"ל מפני מה אתם בורחים אמרו לו מפני רשתות — א"ל רצונכם שתעלו ליבשה ונרוד אני ואתם — אמרו לו אתה הוא שאומרין עליך פקח שבחיות — מפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו עאכ"ו, אף אנחנו עכשיו שאנו יושבין ועוסקין בתורה שכתוב בה כי הוא חייך — אם אנו הולכין ומנמלין ממנה עאכ"ו.

ולא היו ימים מועטין עד שתפסוהו לר"ע וחבשוהו בבית האסורים ותפסו לפפוס בן יהודה וחבשוהו אצלו אמר לו אשריך ר"ע שנתפסת על דברי תורה.

ומפורש כאן שלא התערב עם שינים ולא נתן יד למורדים נגד המלוכה, ואך בפשמות שעבר והרביץ תורה ברבים, ושק"ב פני האומרים שנהרג בחורבן ביתר יען שעזר לבן כוזיבה, כי לו היה באמת כן אזי לא עכבוהו בבית האסורין זמן רב והיו ממתין אותו תומ"י כאשר הרגו כמה אלפים ורבבות מישראל בלי שום דין ומשפט אך כמורדי המלך.

אבל תפיסת ר"ע היה ד"א לנמרי וע"י סבה קטנה הקים אויב נורא כנגדו ואשר ארב לו משך כמה שנים עד שלבסוף נלכד ברשתו.

והוא, שר אחד משרי רומי שהיה בקיסרין בשם הידוע טורנוסרופוס הרשע וכשהיה ר"ע יושב על גרם המעלות בעושר וכבוד התוכח עמו המיד בענייני האמונה כרמצינו ב"ב י. ששאל את ר"ע אם אלהיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן (וכידוע את דת הרומאים שהיו הורגין את העניים בלי חמלה וקראו אותן חלאת סין האדם) וכשראה איך שר"ע היה פרנס עניים ומשתדל בכל כחו עבורם התפלא מאד ע"ז, ור"ע השיבו תשובה מחוכמה, וכן בסנהדרין סה: ששאלו מה יום (הצבת) מיומים א"ל ומה נבר בנוברין —

ואח"כ

לה שביום חופתה ינשכנה נחש ותמות, והיתה דואגת על זה, וביום חופתה אירע שנמלה את מחם שערותיה ונעצה בכותל, וע"פ נס דקרה בהמחם בעין הנחש והיא לא ידעה, וכשנמלה המחם מן הכותל ראתה שנחש מת נסרח אחרי המחם, וכששאלה ר"ע איזה מצוה עברה וסיפרה לו שביום חופתה בא עני אחד ושאל שיתנו לו מה לאכול, ויען שכל בני הבית היו טרודים מאוד לא נענה, אך היא הרגישה בזה ונטלה חלקה ונתנה להעני הזה, א"ל אביה מצוה קעברת ונפקודרש וצדקה תציל ממות.

ואילי היא חתנו שהיה גדול הדור בשם ר' יהושע בן כפיסאי כשבת קמו:

ובן מצינו במד' תהלים פ"נמ"ג מעשה בכנו של ר"ע שנשא אשה — א"ל ר"ע מצא או מוצא.

ועוד היה לו בן גדול הדור בשם ר' יהושע כפסחים ק"ב.

וכבר האריכו התוס' בכמה מקימות אם הוא ר"י בן קרחא אם לא, ואם נאמר כן בע"כ צריכין אנו לומר שהוא הכן שהיה לו מאשתו הראשונה כמבואר באריכות בערכו.

ימי חייו האחרונים ומיתרתו הגוראה. ר"ע שפסק בעצמו בתוספתא שבת ספ"טז שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז נ"ע ושפיכת דמים, כמה דברים אמורים שלא בשעת הגזירה אבל בשעת הגזירה אפילו מצוה קלה שבקלות אדם נותן נפשו עליה, ואיך לא יקיים זה בכל נפשו.

הוא התגבר כארי והרביץ תורה ברבים כמפורש ברכות סא: שנזרו שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לר"ע שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסקין בתורה א"ל עקיבא! אי אתה מתירא מפני המלכות? א"ל אמשול לך משל לשועל שהיה מהלך ע"ג הנהר וראה

את ר"ע, ובסוף מגילת תענית שנתפס
ה' תשרי ע"ש.

אבל עדיין לא היה בידו להמיתו
תומ"י כי בל"ס שיחדו בעדו בכל כחם
לכל שרי המלוכה, ובפרט שהיו כמה
גדולי ישראל שהיו מאוהבי בית המלוכה
כר' יוסי בן קיסמא, ויוחאי אבי ר' שמעון
תלמידו, כאשר יסופר פסחים קיב. כשהיה
חבוש ר"ע בבית האסורין א"ל רשב"י
רבי לסדני תורה ואם לאו אומר לאבא
ומסרך למלכות.

ובהפסגה קיבץ ששי צד 39 יאמר
החכם ר"י אלוקר שזה היה בראשית
ימי למודו לפני ר' עקיבא ואו היה עדיין
רשב"י ע"ה ומביא ראיה ממעילה שאמרו
חכים בר יוחאי, וזוה רוצה לומר שר"ע
היה שתי פעמים חבוש בבית האסורין,
אבל כל הרבר מעות גדול הוא, שר'
שמעון בן יוחאי לא היה מעולם ע"ה כי
גם טרם שנפרד ר"א היה או תלמיד
מקשיב בכרכות כת, והמעשה דמעילה
זה היה עשרות בשנים אחרי פטירת
ר"ע וכל הדור ההוא, ואחרי שיצא רשב"י
מן המערה והתיישבו באושא כי אמרו
שם שלר' יוסי היה כבר בן גדול בתורה
שארר לחברה עם רשב"י.

אבל קרוב אל האמת נוכל לימר
שב"ס פיזר יוחאי ממון רב להקל מר"ע
ישיבתו בבית האסורין שלא ישב ביחד
עם אסירי המלך ולכן היה יכול רשב"י
לכא אליו, וזה שא"ל שאם לא ילמרו
תורה אזי יאמר לאביו שיסיר השגחתו
ופורוץ ממנו ממנו וממילא ישימו אותו
בבית האסורין אשר למידרי במלכות וכן היה
באמת לבסוף.

ויסופר ביבמות קח: ששברו אדם אחד
כד' מאות זוז לשאול מר"ע בבית האסורין
בדן מיאון.

ושם פ"יב מ"ה מעשה שתלצה בינו
לבינה בבית האסורין ובא מעשה לפני

ר"ע

ואח"כ א"ל קבר של אביך יוכיח שאינו
מעלה עשן בשבת, א"ל ביותו ביישתו
וקלתו.

ובתנחומא תוריעזו התוכח עמו ע"ד
המילה ונצחו.

ובגדרים נ: ושם בר"ן יסופר באריכות
איך שר"ע היה מקפחו בקראי בפני
קיסר ומקנטרו בדברים, פ"א בא לביתו
סר וועף אמרה לו אשתו מפני מה פניך
זועפים? א"ל מפני ר"ע. אמרה לו תן לי
רשות ואני אבשילו בדבר עבירה, והיא
היתה יפת תואר מאוד ובאתה לר"ע
וכשראה אותה ירק ושחק ובכה ושאלה
אותו על זה, אמר לה שתיים אומר לך,
מה שירקתי על שבאת ממפה סרוחה
(והוא היה מתלוצץ בעוברי עבירה בקידושין פ"א),
זמה שבכיתי על האי שופרא דבלי בארעא,
אבל מה ששחק לא הגיר לה, כי ראה
בר"הק שתתנייר והנשא לו.

וכן היה שהלכה מבעלה ונתגירה
ונשאת לר' עקיבא והכניסה לו הון רב
(ושם בפ"ה המיוחס לרש"י שזה היה לאחר מות
מורנוסרופוס אבל בר"ן ליתא זה כי באמת לא
סת וכאשר נבאר).

וכל המקראות הללו היה די והותר
להבעיר אש בלב הרשע הזה על ר"ע.
והיא עשה את עצמו כאלו שכח את כל
הדברים האלו, אבל הוא שמר צעדי ר"ע
ללכדו ברשתו אבל לא מצא, (וכאשר
אמרנו לעיל שר"ע היה רחוק מאוד מכל מחשבות
המרד נגד הרומאים שידע היטב הליכות עולם
בי מי יכול לרזן מי שהתקף ממנו), ואך
השתדל לעלות ממעלה למעלה עד שנעשה
שופט לכל דיני נפשות בכל ארץ סוריא
או מצא בע"ח לנבות את חובו.

וכשגזרו הרומאים שלא יעסקו בתורה
זבעבודה העמיד שומרים בכ"המד דר"ע
פן עוברים על מצות המלך כתוספתא
ברכות פ"ב ה"ג שאפילו ק"ש לא קראו,
אבל ר"ע שלא נשמר כראוי והקהיל
קהלות ועסק בתורה או נתן צו ותפסו

ברכות סא: בשעה שהוציאו את ר"ע זמן ק"ש היה והיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים.

ובירושלמי שם פ"ט ה"ה שהיה מיתרוך קימי מירנוסרופוס הרשע וכשהגיע זמן ק"ש התחיל לקרות בשמחה, א"ל סבא! אי חרש אתה אי מבעט ביסורין (להכניעני) א"ל תיפח רוחיה דההוא גברא לא חרש אני -- אלא כל ימי הייתי מצמער לקיים בכל נפשך ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? והיה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד, יצתה ב"ק ואמרה אשריך אשריך ר"ע וכו'.

ונהרג בקיסרי (מקום מושב שרי רומי) כשמחות פת. כשנהרג ר"ע בקיסרי באתה השמועה אצל ר"י בן בבא ור"ח בן תרדיון עמדו וחגרו שקים וקרעו בגדיהם הספידוהו הספר גדול, ובמנחות כט: שהיו שוקלין את בשרו במקולין וכששאל (משה) ואמר זו תורה וזו שכרה? א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני.

אבל במד' משלי פ"ט והובא בקצרה בתוס' ב"מ קיד. שר' יהושע הגרסי משרתו הלך ממנו ערב יוה"כ פ' והלך לו לביתו, בא אליהו והגיד לו שר"ע מת בבית האסורין והלכו שניהם שמה ומצאו פתח בית האסורין פתוח ושר בית הסהר ישן ולקחו את גוף הצדיק והלכו כל הלילה עד שהגיעו למרפילון של קצרין -- ונפתחה מערה לפניהם ומצאו שם מטה -- והשכיבוהו אותו שם ויצאו ונסתמה המערה.

והיה או בן מאה ועשרים שנה כמפורש ספרי ברכה.

ומשמת רבן של כל ב"הג במלה כבוד התורה כסוטה פ"ט מ"ו, ובגמרא שם שבמלו זרועי תורה ונסתתמו מעיינות החכמה, ובירושלמי שם שפסקי הדרשנין. אבל ר"ע לא מת כי תורתו שמסר לתלמידיו חיים וקיימים גם עמנו כהיום

ר"ע והבשר, ויסופר בירושלמי שם שר' יוהנן הסנדלר עשה עצמו רוכל ועבר עם סחורתו לפני בית האסורין דר"ע והיה מכרו מאן בעי מחטין מאן בעי צינורין, חלצה בינו לבינה מהו.

ור"ע שהביר את קול תלמידו החביב ובנותו, הציץ מן החלון, וא"ל אית לך כושין אית לך, "בשר".

ולב מי לא ירעד מן המעשה הנוראה הזאת איך שסיכנו א"ע גם בעת שהחרב היה מונח על צוארי כולן, אך לשמוע את פסק ההלכה דרבם הקדוש.

ובסנהדרין יב. אמרו כשהיה בבית האסורין עיבר ג' שנים זו אחר זו.

ואו הראה את גדל חסידותו כאשר יסופר, עירובין כא: שר' יהושע הגרסי היה משרתו ובכל יום ויום היו מכניסין לו מים במרה, יום אחד מצאו שומר וא"ל היום מימך מרובין שמא לחתור ביה את בית האסורין אתה צריך, ושפך חצי מהן, וכשבא לר"ע א"ל יהושע! אין אתה יודע שוקן אני וחי תליון בחיך -- א"ל הן לי מים שאמיל ירי, א"ל לשתית אין מגיעין ליטול ירך מגיען, א"ל מה אעשה שחייבין עליהם מיתה, מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דברי חברי, אמרו לא מעם כלום עד שהביאו לו מים ונטל ידיו, וכששמעו חכמים בדבר אמרו מה בזקנותו כך בילדותו אעכ"ו, אם בבית האסורין כך וכו'.

והרשע מירנוסרופוס עמל בכל כחו להרשיעו ולרונו למיתה באיכ"ר פ"ג פסוק כבהה, שר' עקיבא היה עומד ונרון לפני מירנוסרופוס והיה שם יהושע הגרסי עומד בתפלה עמו ירד ענן והקיפן אמר דומה אני שלא ירד הענן והקיף אלא כדי שלא תשמע תפלתו של רבי.

ואחריתו הנוראה תסמר שערות כל בשר איש כאשר ניבא עליו רבו ר"א שמיתתו היתה קשה מכולן כאשר יסופר

אבל המקור הוא במ"ר אמר ושם ר'
יעקב בר זבדי.

עקי"ם הגר. ערך אינקלוס הגר.

עקשיה.

ר' חנניה בן עקשיא, משנה סוף
מכות.

ר' שמעון בן עקשיה סוף קנים.

ערובא. ר' פנחס בן ערובא גיטין נו.

ערך. ר' אלעזר בן ערך אבות פ"ב.

ערסלא.

נוכר יומא פ"ו מ"ג שא"ר יומי מעשה
והוליכו (לשעיר המשתלה) ערסלא וישראל
היה (לאפוקי דלא הוה כהן או לוי).

עשבי. רבה בר עשבי מו"ק יא.

עשתור. בנימין בר עשתור בכורים
פ"א ה"ד.

עתליי. (ישעיה בן עתליה, עורא פ"הו).

ר' יעקב בר אדא בר עתליי גיטין
פ"א ה"ב.

פ.

פאפי יונאה.

נוכר ב"ב כה: שהיה עני והעשיר
אתא לקמיה דרב אשי.

ר' פבנא. ערך ר' פנדא.

ר' פדא.

נוכר קידושין יו. ובל"ס צ"ל בר פדא
ועיין ערך ר' יהודה בן פדיה, ובחולין
קכד: תור"ה אר"פ.

פדאי.

ר' חנינא בן פדאי. ערך רב חנינא
בר חייא.

פדיה. (פדיה אבי זוכבל, ד"ה א' פ"גיים).

ר' יהודה בן פדיה עיין ערכו.

ובס"הר מביא ר' יהושע בן פדיה
ממדרש משלי פ"ו, אבל ברפויסם

הראשונים

הוה, ור"ש אמר לתלמידיו בני שני
מדות, שמדותי הרומות מתרומות מדותיו
של ר"ע כנימין סו.

ועד שלא שקעה שמשו של צדיק זה
זרחה שמשו של צדיק אחר בקידושין עב:
שאמרו כשמת ר"ע נולד רבי והוא שהציל
מכליון את כל תורת רבינו הקדוש
והטהור רבי עקיבא.

ר' עקיבא. (אמורא).

נוכר בירושלמי יבמות פ"ב ה"יב, ר'
עקיבא א"ר חייא בי ר' שבתאי מקשי,
ופי' קרבן העדה שהוא שם אמורא.

וברכות נה: א"ר עקיבא א"ר פנדא,
אך יש גורסין שם ר' עוקבא.

ובכתובות פ"י ה"ה א"ר עקיבא קומי
ר' מנא.

ובסוטה רפ"ג א"ר עקיבא מן דקיימין
קם ר' בא בר ממל עם ר' ירמיה, ור'
ירמיה הקשה לו.

ר' עקיבא בר אחא.

נוכר בירושלמי יבמות פ"טו סה"ה
זו"ל ר' שמואל ר' אבהו ר' עקיבא בר
אחא בשם ר' יסא אין בודקין עידי מיתה
וכו', ויען שלא נזכר בשום מקום עוד,
נראה שתיבת ר"ע נעתקה ממקומה
מהברייתא כי המקור הוא בתוספתא שם
פ"יד ה"י ר"ט ור"ע אומרין בודקין וכו',
וכן הוא בבבלי סוף יבמות, וצ"ל ר'
שמואל ר' אחא בשם ר' אבהו בשם ר'
יסא, אין בודקין עידי מיתה — ר' עקיבא
אומר בודקין וכו'.

ר' עקיבא בן דוסא.

באגרת דרש"ג ח"א פ"ב מביאו שהיה
בזמן ר"מ וחבריו, אבל בנוסח ב"ג, וסדר
החכמים שם הגרסא ר' יעקב בן דוסאי
והוא נכון.

ר' עקיבא בר זבדי.

נוכר ילקוט אמור רמו תרמ"ב, אמר
בשם ר' אבהו וכן היה לפני היוחסין.

שמעון אמר עליו דצדיק גמור הוא.
 וכן מביא באגרת דרש"ג ח"א רפ"ב
 ר' פדת קדמאי בדור שלפני רבי.
 וביוחסין מביא ר' פדת חבירו דרבי
 והאריך ימים והיה לו להיוחסין הגרסא
 במו"ק כה: כי נח נפשיה דר' פדת
 הספידו ר' פדת נכדו.

פוגא

היה שמעיה דר' יוסי בר' חנינא ככ"ב
 צ: ובדק"ס גורם סוגא, ובחנם חלקהו
 בסה"ד לשנים.

פומבדיתאי אמרי.

פסחים קר., ורב ששת אמר לרב עמרם
 דלמא מפומבדיתא את דמעילין פילא
 בקיפא דמחטא ב"מ לח:.

ורייני דפומבדיתא היה רב פפא בר
 שמואל, אמוראי דפומבדיתא רבה ורב
 יוסף, חריפי דפומבדיתא עיפה ואבימי
 בני רחבא, סני דפומבדיתא רב יהודה
 ורב עינא כסנהדרין יז:.

פוגיא. ר' שמואל בר פוגיא פסדר"ב
 ספ"א.

פועירא. אלעזר בן פועירא קידושין
 סי..

פופידתא. מר בר פופידתא עירובין ס.

פזי.

ר' איינא בן פזי ירושלמי עירובין
 ספ"ה.

ר' הלל בן פזי כתובות רפ"ט.

ר' חנינא בן פזי תנחומא לך"ב.

ר' יהודה בן פזי תענית טז.

ר' שמעון בן פזי ברכות י.

וכוהר לך מובא מעשה למה נקרא
 שמו בן פזי.

פזי.

בזמן רבי, בתוספתא אהלות פ"ח
 מעשה ברבי ור' ישמעאל בר' יו"א
 הקפר ששבתו בחנותו של פזי בלוד, כן

היא

הראשונים כתוב ר' יהודה בן פדיה
 והמרפס השני העתיק ר"י, ובא השלישי
 ועשה מזה ר' יהושע.

ר' פדת בנו של ר' אלעזר (בן פדת).
 היה תלמיד אביו כברכות יא: מו"ק
 כ. אורי ליה ר"א לר' פדת בריה, ואמר
 בשם אביו יומא פ"ב ה"ג.

וכן מצינו אמר ר' פדת א"ר יוחנן
 כברכות נה: פסחים קא. כתובות סד,
 ע"ז לח.

וכן אמר בשם ר' הושעיא כסוכה
 ספ"ד, ב"ק פ"ד ה"ג.

והיה האמורא דר' יסא כמנילה פ"ד
 ס"הי ר' פדת היה אמורא דר' יסא מילין
 דשמע מן אביו הוה אמר כך אמר רבי
 בשם אבא, מילין דלא שמע מן אביו
 (וידע שר' יסא אמר בן בשם אביו) הוה אמר
 בן אמר רבי בשם ר' אלעזר.

ור' זורא היה כמו חבירו כנדה ת.
 שא"ל ר"ז חזי דמינך ומאכרך קשריתו,
 והוא הספיד לר' יוחנן כמו"ק כה:
 (לגרסת ע"י ודק"ס).

הלכותיו נזכרו שבת יג., עירובין קב,
 יומא מד: סא; חגיגה יט, ב"ב קעא.
 האומרים בשמו מצינו ר' חגי בשמו
 ככ"ר פ"בד.

רב חנן בר אמי א"ר פדת כע"ז לח.,
 ובפסחים קא. איתא ר' חנן בר אבי
 א"ר פדת וצ"ל רב חנן בר אמי כבדק"ס,
 ובברכות נה: אמר רב הונא בר אמי
 א"ר פדת נראה שצ"ל רב חנן בר אמי.
 אבל מה שמצינו עירובין פ"י ה"יב
 ריב"ל בשם ר' פדת צ"ל בשם ר' פדייה.
 רב יצחק בר ביסנא — אתא לקמיה
 דר' פדת ביבמות קיג:.

ר' ירמיה בשמו כיומא ספ"ד, פ"ה ה"ו.
 וכשנפטר הספידו ר' יצחק בר ביסנא
 כמו"ק כה: לגרסת ע"י ודק"ס.

ר' פדת הזקן.

נזכר תקוני זהר כ"ט, ור' אלעזר בר'

היא בתוספתא צוקרמנדל, ובספר כפתור
ופרה פ"א ובר"ש שם, וגרסא שלנו
בחנתו של כותי.

ר' פזי אבי ר' יהודה.

בירושלמי ברכות פ"ד ה"א ותענית
ז"ד ה"א אמרו קם ר' יוסי עם ר' יודה
בן פזי א"ל שמעת מאביך הרא מלתא,
א"ל אבא לא היה אמר כן. וכסנהדרין
פ"ב ה"ג ר' יודה בן פזי בשם ר' פזי
בשם ר' יוחנן.

ומצינו בילקוט הושע רמז תקכד א"ר
פזי אין טוב אלא תורה.

ובע"ז פ"ג סה"א חד מן אילין דבי ר'
פזי רצו מהנשיא להתחתן בו והוא לא
רצה ואמר שאינו כראי להתחתן במשפחה
רמה כזו, אבל כפי הנראה התחתן בהם
כהוריות ספ"ג אמרו אילין דבר פזי
ודבר הושעיא הוו עלין ושאלין בשלמא
דנשיא בכל יום ודבר הושעיא היו המיד
מקדימין, אולו אילין דבר פזי ואיתחתנן
בנשיאותא ורצה למיעל ברישא אתו
לקמיה דר' אמי, ובאס"ר כ"דד מוכא
בפירוש על ר' יהודה בן פזי.

ובחילון מו. אמר עולא הוה קאימנא קמיה
דבן פזי ואיתו לקמיה עופא וברק—
ושלח ליה דבי נשיאה וקם ואול וכו'.

ופמירתו מצינו בירושלמי ע"ז פ"ג
סה"א שצוה לפני מותו פנו החצר מפני
המומאה ותנו מקום כסא ליהושפט.

פזי.

בת ר' חייא אחות תאימה לטוי שילדה
לו יהודית אשתו כיבמות סה; ובתום'
ב"ב קמט. רוצים לומר שר' שמעון בן
פזי הוא בנה, אבל מצינו בפירוש במגילה
יג. שר"ש בן פזי אמר כי היה פתח
אבא פזי בדה"י (לגרסת ע"י ורקס) א"כ
אנו רואין שהוא שם אביו ולא שם אמו.

פמורי. ערך יהודה בן פמורי.

פמי"ש. ר' מני בר פמיש פסחים סו.:

פמרוס.

ר' יוסי בר פמרוס חמיו דר' יהושע
בן לוי מ"ק פ"ג ה"ה.

פמרוקי. ערך אפמוריקי.

ר' פמרוקי אחוה דר' דרוסא.

נזכר בירושלמי יומא פ"ד ה"ד אמר
בשם ר' בא בר בינה וכן מוכא המאמר
בשהש"ר פ"ג"ח ר' פמרוקי אחיו דר'
דרוסא בשם ר' אבא בר בונא.

ובמ"ד פ"יב"ד ר' פמרוקי אחיו דר'
דרוסאי בשם ר' ואיבו אבא, והוא מ"ס
וצ"ל בשם ר' אבא בר אבינא, ובסה"ד
ערך ר' אפמוריקי לא הרגיש בזה.

פיאבי.

ישמעאל בן פיאבי כה"ג פרה פ"ג
מ"ה. ויש ר' אלעזר בן פיאבי לישגורסין
במהרות ספ"ז, אבל גרסא שלנו שם בן
פילא.

פיולי. ערך בר פיולי.

פימוס.

ר' חנן בן פיטום (תנא) תענית כב;
וביחסין מביא לוי בר פיטום עיין ערכו.

פילא.

ר' אלעזר בן פילא (תנא) מהרות
פ"ז מ"ט.

ר' יודן בן פילא ירושלמי ברכות פ"ט
ה"ה.

ר' פילא.

נזכר ש"ד רפ"כד ר' תחליפא דקסרין
בשמו.

פיקה. ערך בר פיקה.

פישון הגמל.

נזכר יבמות קו: א"ל ב"ה לבי"ש
והלא פישון הגמל מיאנה אשתו שלא
בפניו.

פכסם. יוסף בר פכסם נזיר רפ"ז.

פלימי

הרבה גלי ליה נפשיה שהוא השמן וציערו
כדי שלא יהא רגיל לומר כן גירא
בעיני דשיטנא אך יאמר מעתה רחמנא
נגער בשמן.

ר' פוליא—פילפי, בר פריטה.
בירושלמי מגילה פ"א סה"א מתיב
קמיה דר' יונה, (ושם פ"ד ה"ב גרס פילפא)
והמאמר מובא בסופרים פ"כא ושם ר'
פילפא בר ר' פרימ, ובתענית פ"ד
ה"ג התיב ר' פליפה בר פריטה קומי ר'
זעורה.

ר' פליפי בר נהוראי.

נזכר בר פ"עא"ט. בשאמר ר' נהוראי
שאכיהו משל גר א"ל ר' פליפי בר נהוראי
מאן חוית למימר כן, ונראה שכן צ"ל
א"ל ר' פליפי לר' נהוראי.

ר' פנדא.

בברכות נה: א"ר עקיבא א"ר פנדא
א"ר נחום, ובדק"ס מביא כמה גרסאות
ר' פנא, או ר' פנדא.

פנחס.

רב אחא בר פנחס עירובין כט:
אלעזר בן פנחס יומא יח.
ר"ה בריה דרב פנחס מו"ק טו:
חנן בר פנחס קידושין עב.
ובשקלים רפ"ה יוחנן בר פנחס.

פנחס.

היה אדם גדול בבית שני ממונה על
המלבוש במקדש, ונזכר שקלים פ"ה
ט"א.

רב פנחס.

היה תלמידו דרבא כרמצינו שאמר
תמיד בשמו כשבת מו; יבמות כט;
גיטין פג; גררים עג; נדה מו:
ומצינו חגיגה כו. אמר משמיה דרב
וצ"ל משמיה דרבא כב"מ סב. והמאמר
מובא ב"ק נד; סנהדרין פה. ושם חסר
תיבת משמיה דרבא, וביבמות כב:
המאמר שאמר משמיה דר"פ.

וכן

פליטי. ר' יעקב בר פליטי סוכה פ"ב
ה"ה.

ר' פלמיא דנדה.

(פלמיה, ד"ה א' ס"ד"טד).

נזכר קה"ר פ"א"ה ר' שמואל בשמו.

פלמיון איש רומי.

נזכר דרשה ממנו בשהש"ר פ"ח"ה,
ובמד' תהלים כחדב גורם פלמיון איש
רומי.

פלומי. (תנא דברייתא).

במנחות לו. בעי מרבי מי שיש לו
שני ראשין באיזה מהן מניח תפילין
(ורבי סבר שדורך שחוק הוא שואלו) א"ל קים
גלי אי קבל עלך שמתא, אדהכי אתא
ההוא גברא וא"ל שנולד לו ינוקא עם ב'
ראשים.

ונזכר בברייתא בברכות מח: אחר ר'
יוסי שפלומי אומר צריך שיקדים ברית
לתורה.

ובפסחים ח: אמר חור שבין יהודי
דארמאי אין צריך לבדוק מפני הסכנה.
ובר"ה כה. אומר בזמנו אין מקדשין
איתו וחולק עם ראבר"ש.

ובבבב"ה. חולק עם ר"א בן ירמיה
וחנן בן פנחס בדין כמה כדי סתירה.
ובתענית כה. תניא פלומי אומר אני
ראיתי אותה הבית — שקירה ר' חנינא
בן דוסא בתפלתו.

ויסופר עליו מעשה נפלא בקידושין
צא. שהיה רגיל פלומי לומר בכל יום,
גירא בעיניה דשיטנא, (שלא התירא עוד
מפני היצ"ה) יומא חד טעלי יומא דביפורי
הוה אידמי ליה כעניא אתא קרא אבבא
אפיקו ליה ריפתא, ובקש העני שירשה
לו לאכול על שלחנו, וכשישב לאכול
עבד מילי דמאים, וגער בו פלומי וא"ל
שב שפיר, ועשה העני עצמו כמת, ויצא
קול שפלומי הרג נברא, וערק פלומי
לבה"ב ורץ אחריו, וכשראה שמצטער

פ"ח ה"ג, תענית פ"ב רה"ב, גדרים רפ"ט (ושם ר' חנינא דציפורין), גימין פ"ט ה"א, שבועות פ"ג ה"ב, ע"ז פ"ג ה"ו, וכן נזכר ברכות פ"ג ה"ב.

ומצינו הרבה פעמים סתם ר' פנחס במדרשים ונראה שהוא ר' פנחס בר המא הבחן הנודע בשערי אנדה ואינו נזכר בשום מקום בהלכה, עיין ערכו.

פנחס איש הבתה (המתה).

בספרי אמור"כה אמרו עליו שעלה גורלו להיות כה"ג והלכו הגזברין ומצאוהו חוצב ומלאו עליו את המחצב דנרי זהב, אר"ח בן גמליאל וכי סתת היה והלא חותנינו היה ולא מצאוהו אלא חורש, ובתוספתא יומא פ"א גרם איש חבתה.

פנחס בר אבא אבי שמואל.

הוא היה אחי שמואל ושניהם נשאו ב' אחיות כסנהדרין כח; ובבבבורות למ. בעא מיניה פנחס אחיה דמר שמואל משמואל ולא ידע להשיבו קרי עליה פסחים בזו בן (שא"ע שאינו מחודר כ"כ שאלו שאלה שלש יכול להשיב).

ובמ"ק יח. יוספר שפנחס נעשה אבל, על שמואל לגביה לנחמו וראה שצפרניו גדולות א"ל אמאי לא שקלית להו? א"ל אם היית אבל מי מולזלת ביה כולי האי? והואי כשגגה שיוצאה מלפני השלים ונעשה שמואל אבל.

ר' פנחס בר אבין.

נזכר במ"ר פ"יאדג אמר בשם ר' חנין, ונשנה המאמר בפד"כ מה. ושם ר' פנחס בשם ר' אבין. ובירושלמי סוטה פ"ט ה"א ר' פנחס בי ר' בון ואולי צ"ל בשם ר' בן.

ר' פנחס בר אידן.

נזכר במ"ר פ"א"יא ואפשר שצ"ל בש"ר אידן.

רב פנחס בריה דרב אמי.

הוא היה חברם דר"פ ור"ה בריה דרב

הושע

וכן נזכר מ"ק יד: אמימר ואי תימא רב שישא בריה דרב אידי מתני הכי — אמר רב פנחס אף אנן נמי תנינא ורב אשי הקשה עליו, ובשבועות כב. מתרץ דברי ר"פ. ומכל זה אנו רואין שהיה כבלי בדור רבא ור"פ, ולכן אי אפשר לומר כדעת מבוא הירושלמי שרב פנחס תלמיד רבא עלה לא"י יען כי אז כבר חרבו ישיבות א"י וכדאמר בעצמו שם צד קיו, ור' פנחס הנזכר תמיד בירושלמי הוא אמורא אחר.

ר' פנחס.

(אמורא ירושלמי בדור הרביעי והחמישי).

הוא היה תלמיד מובהק לר' יוסי (הבירו דר' יונה) כפסחים פ"ה סה"ג, יבמות פ"א ה"ב שא"ר פנחס לר' יוסי לא כן אלפן רבי.

ופאה פ"ו ה"ב, כתובות פ"ח ה"א בעי קומי ר' יוסי.

וביבמות פ"יא סה"ב אמר קומי ר' יוסי בשם ר' אמי.

וביבמות פ"י ה"ה ר' יוסי שאל לר' פנחס היאך סבר, רבי"א א"ל כר' ירמיה א"ל חזור כך ואי לא אני כותב עלך זקן ממרא, (ומה שקראו רבי הוא כמו סר והיו קונין גם לתלמידיהם בשם זה).

וחבריו מצינו ר' הונא ור' חזקיה בפאה פ"ג ה"ז שעלו שלשתן למבקרא לר' יוסי, וכן ב"מ רפ"ד עלו שלשתן לגבי ר' יוסי, ובסנהדרין פ"ג סה"ט איתא במעות ר' חזקיה חוקק וצ"ל דחוק.

מקומו היה במבריא מקום ר' יוסי ואח"כ עלה לציפורי (שהיא בראש הר כמגילה ו). כעירובין פ"ה ה"ה ר' פנחס סלק להכא (לציפורי) חזא — א"ל ר' יודה בר שלום וכי.

ושם קבל מסנו ר' חנינא או חנניה (חבר דר' מנא) כדמצינו שאמר בשמו כמעשרות פ"ג סה"א, ערלה ספ"א, יומא

יהושע בכתובות פה, ומרימר או רב יימר
איכלעו לפירקיה כפסחים ק, ורב אשי
קראו מר ושאל ממנו כובחים ז.
ונזכר עיד בפסחים סא. שיש שינוי
בעלים לאחר מיתה, וזבחים ד. ג"כ
לענין שינוי בעלים, וחלוין פב. בענין
עגלה ערופה.

פנחס בן גובתא דאריה.

מוכא ממנו מעשה כספרא בלק שהיה
מעניל בחביות ובה אליו שרו של פעור
ושמט עליו את השפוד וברח והלך לו
ובה עליו כלילה שנית א"ל למה את
מקלנני, א"ל שייב איני מקללך מעתה,
וכירושלמי סנהדרין חלק ה"ב גרס מנחם
איש גופתה אריה.

ר' פנחס בר זבאי. נזכר מו"ק פ"ב
ה"א.

ר' פנחס בר הייא הבהן.

נזכר הנחומא נחיה אך הוא מ"ס
וצ"ל בר חמא כדמוכא המאמר שם
ס"ח.

ר' פנחס בר חמא הבהן.

האמורא המפורסם הוה אשר נרע
בשערי אנדה ודרשותיו מלאים במדרשים,
נקרא לפעמים בשמו במלואו ולפעמים
בשם ר' פנחס בר חמא, או ר"פ הבהן
וגם בשם סתם ר' פנחס, אך אי אפשר
לנו למעות ולומר שהוא רב פנחס תלמיד
רבא או ר' פנחס תלמיד ר' יוסי כי המה
נזכרו אך בהלכה, וזה אך באנדה, וכדמצינו
במ' תהלים פ"צא"ג ר' פנחס בר חמא
והמאמר הוה מיכא במ"ד פ"יב"ג ושם
ר' פנחס הבהן.

וכן במ' תהלים פ"ג"ז ר' פנחס בשם
ר' הושעיא ובפ' רבתי פ"לביט המאמר
בשם ר' פנחס הבהן, ולכן נביאם ביחד.
הוא קבל דרכי אנדה מכל גדולי הדור
כדמציט שאמר ר' פנחס בשם ר' אבא
כב"ר ספ"עח, מד' תהלים פ"י"ז.

ר"פ הבהן בשם ר' אבא בר פפא
כמד' תהלים פ"לביב.

ר"פ בשם ר' אבין כפדר"כ מה.

ר"פ א"ר אושעיא או הושעיא בכתובות
קה. ושם בירושלמי רפ"ג, ברכות רפ"ה,
מגילה רפ"ג, מד' תהלים פ"ג"ז, פ"י"ג,
פ"ד"ט, פ"כ"יח.

ר"פ בשם ר' איבו כב"ר פ"מכ"ב.

בשם ר' אלעזר בר מנחם כברכות פ"א
ה"א"ה; מד' תהלים פ"ככ"ח, פ"נודה.

בשם ר"ה ציפורה כיומא ע"ז.

בשם ר"ו כמד' תהלים פ"ד"ג.

ר"פ בר חמא בשם ר' חלקיה כתנחומא
וירא"ל, פ' רבתי פס' אנכי מנחמכם ס"ה.

ר"פ בשם ר' חלקיה כמד' תהלים
רפ"ח.

ר"פ בשם ר' חלקיה הדרומי כתנחומא
קרושים"א.

ר"פ בשם ר' חנינא כילקוט ס"פ
משפטים.

ר"פ בשם ר' יהודה בר' סימון כברכות
פ"ט ה"א אמר, ע"ו גראית קרובה ואינה

אלא רחוקה ומוכא כמד' תהלים פ"ד"ג
ושם חכר תיבת בר' סימון.

ר"פ בשם ר' יוחנן כברכות פ"ב ה"א,
תנחומא ואתחנן"א.

ר"פ בר חמא בשם ר' יוחנן כתנחומא
וארא"ט.

ר"פ בשם ר' לוי כמד' תהלים פ"נודא.
ר"פ"ור' אחא בשם ר' חמא בר' חנינא

כמד' תהלים פ"יח"יא.

ר"פ בשם ר' סימון כתנחומא אחריית.
ר"פ הבהן בר חמא בשם ר' סימון

כתנחומא וירא"ט.
ר"פ עם ר' חלקיה בשם ר' סימון

כיוק"ר פ"יח"א, מד' תהלים פ"פ"ו,
פפ"א"דו.

ר"פ בשם ר' ראובן כתנחומא
בראשית"ית, ב"ר רפ"עה, מד' תהלים
פ"לר"ו, פ"קב"א.

וכמד' תהלים פ"יט"ב משה תיקן
 לישראל סדר תפלה.
 ושם ס"ו ממה שהשמים מוריד גשמים
 — לפיכך השמים מספרים וכו'.
 ושם ק"ה"ה אמר משל דיוסף ויעקב
 לפרה שהיו מבקשין למשוך אותה למקולין
 משכו בנה תחלה.
 ובתנחומא בהעלותך דייט כנור היה תלוי
 למעלה מראשותיו של דוד.
 ומדרשותיו הובא גם בבבלי כב"ב
 קמז. דרש ר"פ בר חמא מפני מה נאמר
 בדוד שכיבה וביואב מיתה, דוד שהניח
 בן כמותו נאמר בו שכיבה — קשה עניות
 בתוך ביתו של אדם יותר מחמשים
 מכות — כל שיש לו חולה בתוך ביתו
 ילך אצל חכם וכו'.
 ובתענית כה. יספר ר"פ מנין היה לו
 לר"ח בן דוסא עזים.
 האומרים בשמו ותלמידיו. מצינו ר'
 ייחנן דיפו בעי מר"פ בר חמא כבמ"ר
 פ"כב"כד.
 ר' יהודה נשיאה ג' בעי קומי ר"פ בר
 חמא ברור"ר ספ"ה.
 ר' נחמן דיפו בשם ר"פ בתנחומא
 אחרי"ח.
 ובירושלמי יומא פ"ג סה"ז וקה"ר
 פ"ג נ"יא יסופר שחד אסיא בציפורין אמר
 לר"פ בר חמא בא ואמסר לך שם המפורש
 א"ל איני יכול דאוכל אנא מעשר (כי אף
 שהיה כהן לא אכל תרומה מפני המומאה) ואולי
 אבא לידי קטטה ואקללם בשם.
 וב"ר פ"ו"ז יסופר שר"פ בר חמא
 היה לו אח בשם ר' שמואל ומת בציפורי
 (כמ' שמואל פ"ט"ג הגרסא שמת בסכני והיא
 הגרסא הנכונה שר"פ בעצמו היה בציפורי).
 ור' פנחס אחיו ישב עם חבריו (ואף שהיה
 רחוק ממנו) הרגיש שמת אחיו.

ר' פנחס בי ר' חנניא.

בירושלמי שבת פ"ד ה"א ר' חנניה
 אביו השיב על דברי ר' חניי ור' פנחס

בי

ר"פ הבהן בר חמא בש"ר ראובן
 כתנחומא תלדותי'א (משפטים תנחומא הישן)
 קדושים"ה.
 ר"פ בשם ר' שמעון [בן לקיש] כשקלים
 פ"ו ה"א.
 בשם ר' תנחום בר חנילאי כברכות
 פ"ט ה"א, מד' תהלים פ"ד"ג.
 חבריו מצינו ר' יודן כמד' תהלים
 פ"א כ"א.
 ועם ר' יהודה בר שלום כתנחומא
 וארא"כב שר"פ הבהן בר חמא חולק עמו
 פא"פ.
 ושם ויחייא ר"פ הבהן ור' יהודה
 הלוי בר שלום אמרו האספו הטהרו.
 ושם וארא"כב אמרו כי אפילות הנה
 פלאים עשה הקב"ה בהם.
 וכמד' תהלים פ"ק"ט"ב ר' יהודה
 הלוי ב"ש ור"פ הבהן ור"ה שלשתן אמרו
 וכו'.
 מדרשותיו היקרות נביא, בתנחומא
 תלדותי'א אר"פ בר חמא א"ל ישראל
 כטל את עושה אותנו.
 ובמ"ר פ"יא"ב ותנחומא לר"ד אימתי
 עשה הקב"ה אברהם לגוי גדול כשיצאו
 ישראל ממצרים וקבלו התורה.
 ובתנחומא נה"ח למשפחותיהם יצאו
 — וכי יש לכהמות משפחות? אלא אותן
 שלא נדבקו אלא במינן, (שם ס"ה איתא
 בטעות בר חייא וצ"ל בר חמא).
 ושם וירא"כא אמר, על שהוא יחיד
 בעולמו יודע משפטן של בריותיו.
 ושם ס"לו כיון שילדה שרה היו תמתין
 וכו'.
 ושם ס"מה מדו מוריה.
 ושם בשלח"יב אם קיתתה ולא בא
 חזור וקרה.
 ושם ס"יג אין ישיבה למעלה.
 וש"ר רפ"ט ר"פ הבהן בר חמא פתח
 מניד מראשית — כל הקורא פסוק זה
 סכור שמא פלינקרא יש למעלה.

וכן שם בסוטה בסוף המשנה רפ"בי וריוות מביאה לידי נקיות וכו', וכן הוא בירושלמי ובמתניתא דבני מערבא, וגם שם הוגה ע"פ מהרש"א שהוא ברייתא, וכן מוכח בע"ז כ: וכן כתב התו"מ. ולפי דבריהם לא נזכר כלל ר' פנחס ב"י במשנה. ומצאתי בירושלמי דמאי פ"א ה"ג שאמרו דהמשנה שם הלוקח לזרע ולבהמה, רפ"בי אמרה.

אבל גם אם נאמר שלא נזכר במשנה ידוע לנו בבירור שהיה מגדולי הדור בתורה כמפורש שבת דג: שקודם שישיב רש"בי במערה כי היה מקשי רש"בי קושיא היה רפ"בי מתרץ לו יב' פירוקי.

הוא היה חתן רש"בי כמפורש שבת לג: אבל דעת הוהר בלק ר: שהיה חמיו דרש"בי שאמרו שם ר' פנחס הוה אויל למחמי ברתיה אתו דר"ש, ושם פנחס רמ: שאמר רש"בי לר' אלעזר בריה ותנל יולדתך דא ברתיה דר"פ בן יאיר חסידא.

ושם שמיני לו, ר"א הוה אויל באורחא אשכחיה לרפ"בי — פתח ר"א ואמר עמרת זקנים בני בניו וכו', ושם האוינו רפח. הלך למרחוק שרפ"בי נפטר גם קודם רש"בי.

אבל אין לנו עסק בנסתרות, וע"פ הכבלי היה חתן רש"בי, וכן מוכרח סכמה מקומות כידוע שרש"בי היה רבו דרבי ונפטר עוד בחיי רש"בג כשהיה רבי ור"א בר"ש עדיין תלמידים יושבין ע"ג הקרקע לפניהם כב"מ פג. ורפ"בי היה בזמן כשהיה רבי כבר נשיא בישראל וכבר נפטר אז גם ר"א בר' שמעון, ומזהר עצמו באחרי מות ס. סתירה לדבריו שאמרו שם שאמר ר' אלעזר אנא לגבי אבא ור' פנחס ושאר חברייא על אכ"ב, ואם ר"פ היה זקנו לא היה קורא לו בשמו.

בי ר' חנניא השיב על קושייתו. ובשקלים פ"ב סה"א חילק עם ר' אבא מרי

רב פנחס בן רב חסדא.

בקידושין לב. יסופר שהוא ורב מרי אחיו היו בני הלולי דבריה דרבא (ואם אביהם הוא פתח רב חסדא א"כ היה רבא ניסס) ודל רבא כסא לר"פ ולר"ה בריה דר"י וקמו מקמיה, לרב מרי ורב פנחס בריה (צל בני) דרב חסדא ולא קמו מקמיה ואיקפד.

ובכתובות סא. רב פנחס ורב מרי בני ר"ח מר קדים ספי (להשמע) ומר מאחר ספי, דקדים ספי משתעי אליהו בהדיה וכו',

וב"ק קין. מצינו רב מארי בריה דרב פנחס בריה דר"ה, וגרסת דק"ס רב מרי ור"פ בני דר"ה.

ר' פנחס בן יאיר.

ישנם תנאים שנמצא מהן הלכות או אגדות מעט מועד או לא כלום אבל בכל זאת המה מגדולי המעשה והאומה, והמיוחד שבהם הוא ר"פ בן יאיר, הוא נזכר במשנה אך בסוטה פ"ט מ"טו אומר משחרב בהמ"ק בישו חברים ובני חורין וחפו ראשם ונדלדלו אנשי מעשה ונברו בעלי זרוע ובעלי לשון ואין דורש ואין מבקש ואין שואל, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. כן הוא במשנה שבמשניות ובירושלמי, אבל נמרא כבבלי הוגה ע"פ מהרש"א שדבריו רפ"בי אינן מן המשנה והוא אך ברייתא, ומביא ראייה ספנהרין צו. ושם איתא תניא ר' נהוראי אומר — נערים ילבינו וכו', ובמתניתא דבני מערבא המאמר דרפ"בי איתא במשנה אך על שם ר' אליעזר, והמאמר מיום שחרב בהמ"ק על שם ר' יהושע ולא על שם ר"א וגרסא זו נראה עיקר שחושב כסדר, תחלה ר"א ואח"כ ר' יהושע.

מעשיו ומדותיו הגדולים.

בחולין ז. יסופר שרפ"ב מיזם שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו ולא בצע מימיו על פרוסה שאינה שלו. ופ"א הלך לפדיון שבויין והיה צריך לעבור נהר גינאי, א"ל גינאי, חלוק לי מימך ואעבור כך — חלק ליה. והיה עמו ישראל אחד שהלך למחון חטים לפסח וגזר רפ"ב שתתחלק הנהר גם עבורו, ועמהן התלוה ההוא מייעא, אמר אם נשאר אותו יאמר וכי כך עושין לבני ליה? וגזר על הנהר שתתחלק גם עבורו. ואמר רב יוסף ע"ז כמה נפיש נברא ממשה — שלמשה נתחלק הים פ"א ולרפ"ב ג' פעמים. שמע רבי שאורח הגון כזה עובר עליו, נפק לקבל פניו ובקשו שיסעוד אצלו א"ל הן, ושמת רבי מאיר, א"ל רפ"ב כמדומה לך שאני מודר הנאה מישראל? ישראל קדושים הן — אך עתה אין לי פנאי כי עוסק אני במצוה אך לכשאחזור אבא אליך. כשחזר איתרמי רפ"ב בפתח שעמדו שם כודנייתא חוורתא אמר, מה"מ בביתו של זה ואני אסעוד אצלו? שמע רבי ויצא לקראתו והפציר בו והנמיחו שימכור אותם או יפקיד אותם או יעקר אותם ולא הועיל כל הפצרות רבי ולא סר אליו. וזה היה כדי שלא יצטרך לעבור על מדותיו היקרות ולבצע על פרוסה שאינו שלו.

ובירושלמי דמאי פ"א ה"ג שאלוהו תלמידיו אם גם הם יוכלו לעשות כזאת לחלק את הנהר, והשיב להם אם ידעתם בנפשכם שלא עשיתם שום רעה מיטיכם לשום איש ישראל ולא בוייתם לשום אדם או תוכלו לעשות כן.

אמונתו בהשגחה פרטית.

יסופר בירושלמי דמאי פ"א ה"ג שבא פ"א למקום אחד וסיפרו לו שהעכברין איכלין תבואותיהם, א"ל ידע תדעו שהוא

יען שאין אתם מעשרין התבואות וקבלו עליהן שיעשרו כראוי ומני או לא ננעו כהן העכברין לרעה.

ופ"א באו אליו וא"ל שהמעין אינו מספיק להם לשנות ממנו א"ל דלמא אין אתם מעשרין כראוי וקבלו עליהן לעשר כראוי ומני או הספיק המעין לכל צרכיהן.

ופ"א רצה רבי להתיר חרישה בשביעית אך רפ"ב לא הסכים עמו.

ומעשה בחסיד אחד שהיה חופר בורות לעובדים ושבים פ"א עברה בתו לפני נהר ונפלה לשם ובא רפ"ב לנחמו ולא קבל הנחומים וספרו לרפ"ב מעשיו הגדולים שהחסיד היה עושה או אמר רפ"ב אפשר שהיה מכבד את בוראו במים והוא מקפחו במים? מיד יצתה קול שניצלה בתו מן הנהר.

ופ"א עברו ב' עניים והניחו אצלו ב' סאין שעורין מה עשה לקח וזרען ונתרבו כ"כ עד שאח"כ כשבאו איתן העניים אליו א"ל שצריכין להביא גמלים וחמורים ליקח תבואותיהן.

וגם על חמורו יסופר נפלאות כחולין ז. שלא רצתה חמורו לאכול מתבואה שאינה מעושרת כראוי, עד ששנור בפי חו"ל שבת קיב; שקלים רפ"ה אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים ולא כחמורו דרפ"ב.

ומיבא שם מעשה נפלא שפ"א ננבזה לכמים והיתה אצלם ג' ימים ולא רצתה לטעום כלום, וכאשר ראי שסוף סוף תמיה אצלם שלחה לנפשה וכשנאת לבית רפ"ב אמר הדין עלובתה, זה ג' ימים שלא אכלה הנו לה לאכול, וכשנתנו לפניה שעורין שלא מעושרין ולא רצתה לטעום. א"ל תלמידיו הלא למדתנו רבינו שלבהמה אין צריכין לעשר דמאי א"ל מה נעביד להרא עלבתא דהיא מחמרא על עצמה,

ומכל

ובשקלים ספ"ג אמר זריות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי מהרה, מהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חמא, יראת חמא מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי רוי"הק, רוי"הק מביאה לידי תח"המ, תח"המ מביאה לידי אליהו ז"ל.

וקרוב מאוד לומר שהוא ר"פ הנזכר קידושין עא. שאמרו בימי ר' פנחס בקשו לעשות בכל עיסה לא"י והיה אז זקן גדול עד שעבדיו הוצרכו לשאת אותו בעריסה, (כי אי אפשר לומר שהוא ר' פנחס האמורא שאמרו שם א"ר יוחנן היכלא ביריגו היא) ומוזה שהאריך ימים.

ר' פנחס בן לוי. נזכר שקלים פ"ב סה"ג לגרסת הכבלי.

רב פנחס בריה דרב מרי.

נזכר זבחים ד: וגרסת דק"ס בריה דרב אמי והוא הנכון.

ר' פנחס בן ערוכא, (תנא דברייתא).

נזכר גיטין נו: אמר אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת טיטוס פצעו את מוחו וכו'.

ובבבורות לח: א"ר יוחנן משמו בענין רפואה.

ר' פנחס בריה דר' שמעון.

נזכר ילקוט רות רמז תרה, אבל ברור"ר סיף פ"ו הגרסא ר' פנחס בר חמא.

ר' פנחס דדהובא.

בקה"ר פ"ב"ב א"ר פנחס דדהובא מערבב מה חדותא עברא, ודעת סה"ד שאין זה שם עיר אך צ"ל א"ר פנחס דחוכא מעורב.

וכן מובא ויק"ר פ"כ"ג ר' אבא ב"כ פתח לשחוק אמרתי טהולל אם הדין דחוכא מעורב מה חדותא מהניא, ולכן

מה

ומכל זה נוכל לראות את גודל רפ"כי בעיני כל בני דורו.

ושם בדמאי פ"א ה"ג יסיפר שפ"א בלע עכבר אחד מרגניתא דמלכא ובאו אצלו א"ל וכי מכשף אני? א"ל באנו לשמך הטוב, והוא הכיר את העכבר שבתוכו היה המרגליות וקידש ש"ש בזה, וזה שאמר בב"ק ק"ג: במקום שיש חילול השם אפילו אכרתו אסורה.

מדבריו היקרים נשארו לנו במ"ר פ"יג"י שאמר למה בכל קרבנות הנשיאים כתיב קרבנו, עתדים חסר, ובנחשון כתיב וקרבנו, עתורים, מלאים וכו'.

וכן שם פ"יריב"ח ובשהש"ר פ"א א"מ אמר אם אתה מחפש אחר ד"ת כמטמונים הללו אין הקב"ה מקפח שרך.

ובפ' רבתי ס"פ ב' דעשרת הדברות ריב"ל בשמו מפני מה ישראל מתפללים ואינן נענין מפני שאינן יודעין סוד שם המפורש.

ובירושלמי תענית פ"ג ה"ד ר' יהודה בן יאיר בשמו שלשה ברא הקב"ה ומתנחם עליהן שבראם כשרים, ישמעאלים, ויצ"ה"ר. ומקצת המאמר טובא במ' תהלים ספ"לב בשמו ע"י ר"א בן יעקב ונראה שצ"ל ר' יהודה בן יאיר, (ובסוכה נכ: מובא אמרו בני רב ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה).

מקימו נראה שהיה בלוד כדמוכח תוספתא סוף אהלות מעשה כרבי ור' ישמעאל ברי' ור"א הקפר ששבתו בחנותו של כותי (או פזי) בלוד והיה רפ"כי יושב לפניהם — וסמכו על דבריו שאין מובאה עד שיהא העכ"ום כמדור מ' יום.

ואליו נתיחס מדרש תרשא (סו זקוקין דגורא).

וקדושתו גדלה כ"כ עד שאמר כתובות מו, אל יהרהר. אדם ביום יבא לידי מימאה כלילה.

מה שכתב בעל שבע חממות שהוא שם עיר הוא טעות.

ר' פנחס דיפו. נזכר פסחים פ"א סה"א.

ר' פנחס החבר.

נזכר ש"ר פ"איד אמר בשם ר' יונה, ובסה"ד כתב לא מצאתי.

ר' פנחס צפוראה.

נזכר יומא עז: (לגרסה דק"ס) א"ר פנחס משום ר' פנחס צפוראה, וגרסא שלנו ר"ה צפוראה, וביוחסין היה כגרסת דק"ס.

פנמי.

ר' לוי בר פנמי קה"ר פ"חג, ועיין ערך לוי בר בוטא.

פנמקקה.

עליו יוספר מעשה נפלא בירושלמי תענית פ"א ה"ד שכניו ר' אבהו (בקיסרין) היו צריכין למטר וחלם לר' אבהו שאיש אחד בשם פנמקקה יתפלל וירדו נשמים, שלח אחריו ושאלו מה מעשיו וסיפר לו שהוא עובר ד' עבירות בכל יום שהוא משכיר וזנות, ומייפה מושב לצים, ומכניס הבגדים להזנות בבית המרחץ ומרקד לפניהם, א"ל אולי עשית איוה דבר טוב, א"ל שפ"א באת אליו אשה ישראלית ורצתה להשכיר א"ע לזנות, וראה שהיא בוכה, א"ל מה אתה בוכה? א"ל שבעלה חבוש בבית האסורין ולכן רוצה היא להשכיר א"ע לזנות כדי לפדות בהממון את בעלה, כששמע זאת לקח את כל כלי ביתו ומכרן ונתן לה לפדות את בעלה כדי שלא תצטרך לזנות, אז א"ל ר' אבהו כדאי אתה להתפלל על הגשמים וכן היה.

פניאל כה"ג, (פניאל, ד"ה א' פ"חכה).

בנימין נח. יוספר שבתו צפנת נשבת והתעולל בה השבאי כל הלילה למחר והוציאה למוכרה וכו'.

אבא פנימין, (תנא דבריימא).

נזכר בירושלמי תרומות פ"ג סה"ג, ובילקוט המכירי על תהלים פ"כהיד מכוא פנימין אומר כדי שתושיט ידה, אבל המקור הוא בסיטה פ"א ה"ב ושם מינימין אומר.

פנקאי.

נזכר בפסחים נו. לגנאי והיה מכה"ג בבית שני ע"ש.

ר' פס. הוא ר' אפס, עיין ערכו.

פסיסא.

נביה בר פסיסא בימי אלכסנדר מקרון סנהדרין סא.

פפא.

ר' אבא בר פפא עירובין סג.

ר' אבא הכהן בר פפא במ"ד פ"טריין.

ר' אדא בר פפא ב"ק פ.

ר' אחא אריבא דהוא ר' אחא בר פפא שבת קיא..

דרו בר פפא ע"ו כו.

ר' חייא בר פפא ב"ק פ..

רב חמא בר פפא סוכה מט.

ר' חנין בר פפא עירובין סה..

ר' חנינא בר פפא ב"ק פ..

רב חננאל בר פפא שבת פח.

רב נחמן בר פפא ב"מ פ.

סורחב בר פפא כתובות יו.

רבא בר פפא שבת סו.

רביש בר פפא חולין מב.

רמי בר פפא יומא עז.

רפרם בר פפא ברכות כו.

רפרם בר פפא מסיכרא פסחים לא.

רב שמואל בר פפא יומא לו.

רב פפא.

שם אבי רב פפא לא נזכר בשום

מקום ומצינו אך ב"מ כח: אבהו דר"פ

אתא לקמיה דרבה בר רב הונא, ושם

משמע שרא היה ת"ח מפורסם.

והחכם גרעץ בח"ב צד 421 יאמר

נה; מו"ק יג, כתובות סא, נדרים צ;
מנחות צא; חולין קלג, והוא עם חבירו
ר"ה בריה דרב יהושע ישבו תמיד לפני
רבא ושקלו וטרו עמו, אותיבו לרבא
כב"מ סג; א"ל לרבא כב"מ ט; ורבא
קרי להו משלחי גלימי דאינשי בכתובות
פה, גיטין עג.

ר"פ משמיה דרבא כפסחים ז; יבמות
קג; כתובות ז, שבועות לו;

הקשה לרבא כיבמות מו, עירובין כו.
ורבא היה גדול כ"כ בעיניו עד שקראו
שבור מלכא כפסחים נד.

ורבא אמר לר"פ פוק תרגמא לר"ה
בר חיננא כסנהדרין פז, וגם קראו רבא
מר בכתובות פה.

וכן מצינו את ר"פ ורב אדא בר מתנא
קמיה דרבא בכתובות פה.

וכן קבל הרבה מאביו כדמצינו ר"פ
שאל מאביו בברכות כ, סוכה מו; מו"ק
כו, פסחים עח, כתובות יז;

וקרא לאביו מר כיבמות קי, ובשבת
קיט; א"ל ר"פ דידי ודידך מאן, ובמעילה
ג; אותיביה ר"פ ואביו אישתיק, ובפסחים
קיא; כשהלך אביו באורחא הלכו ר"פ
מימיניה ור"ה בריה דר"י משמאליה.

והנה אף שמצינו שקבל ר"פ מרב
אידי בר אבין א' כפסחים לה, יבמות
פה, שישב קמיה עם ר"ה בריה דר"י
וקראו דרדקי, מר"ה בר חיננא בכתובות.
סא: שאר"פ בדיק לן רה"בה, ובפסחים
מו, אמר ר"ה בר חיננא לבריה כי עיילת
קמיה דר"פ רמי ליה, וכן קבל מרב
המנונא (ת"ח דרב חסדא) כנדה כו יתיב
ר"פ אחורוי דרב ביבי קמי דרב המנונא
ויתיב (רב המנונא) וקאמר, אמר להו ר"פ
— אחיכו עליה אמר ר"פ אפילו כי הא
מלתא (דאתאי לירו חובא) לימא אינש ולא
נשתוק קמיה רביה, וכן ישב לפני רב
אחא בר יעקב כחולין לג, אבל רבותיו
המובהקים היו אך רבא ואביו.

שר"פ היה בר חנן ובעודו נער נתיתם
מאביו ואמו ואינו מציין שום מקור לזה.
ושגג בשתיים, א) שלא היה יתום, ב)
ששם אביו לא היה חנן, וטעותו נראה
מכתובות ט; שאמר רב פפא בריה דרב
חנן מבי כלוחית אול אמרה קמיה דרב
שימי בר אשי, והוא סבר שהוא סתם
ר"פ ולא עיין שרב שימי בר אשי היה כמו
הלמיד לר"פ כתענית ט; וטעותו שמצא
בכתובות יז: שאביו קרא לר"פ יתמא
ופזה הוציא שהיה יתום, ולא עיין ברש"י
שם שמפרש יתמא, יתום ממנהג הנהג,
כי מפורש כיבמות קו. כשהיה ר"פ כבר
גדול הדור שתפס את רבו אביו בב'
דינים גם אז היו בחיים אביו ואמו
דר"פ.

ולפי דעת הערוך ערך בר. ששם אמו
דר"פ היה אושפרתי. כתענית כד: ר"פ
גור תעניתא חלש ליכיה טעים מירי בעא
רחמי ולא אתא סטרא, א"ל רב נחמן,
בר אושפרתי, פי' הוא שם אמו דר"פ
עכ"ל. אבל היוחסין מיאן בזה שאיך
אפשר לומר שר"פ יגזור תענית בפני
ר"ג שהיה רבו דרבו, ולכן יאמר היוחסין
שהוא שם אמורא, רב נחמן בר אושפרתי,
ובחנם תפס סה"ד את היוחסין בזה.

ובספר כפתור ופרח פ"מד מביא שא"ל
לר"פ מה שמך אמר להו רב פפא,
אמרו לו והא כתיב יהללוך זר ולא פיך
אמר להו אם אין זר. פיך. ולא נמצא
ד"ז בשום מקום, ומעין זה נמצא על ר"ה
בר נתן עיין ערכו.

והגאון רא"ד האימים בהנהותיו שם
מביא שמצא בתשובת הרשב"א בראשית
כז"ד דא"ל לר"פ מה שמך א"ל ר"פ,
א"ל והא כתיב יהללוך זר ולא פיך אמר
והא אין זר, פיך, והוא כמעט כמו שמובא
בכ"יפ.

רבו הגדול היה רבא, כמו שאמר ר"פ
תמיד, בדיק לן רבא כעירובין נא, פסחים

ר"פ לאבוי אחרי שנעשה יתום, ואז מצא בע"ח לנכית את חוכו שאז הראה לו ראה כשנהית יתום אף שאתה גדול שכחת גם מה שעשתה אמך ביום חופתך, וכן מצינו ברכות כ, שר"פ היה כבר גדול הדור בזמן אבוי שאמר שם ר"פ לאבוי מ"ש ראשונים דאתרחיש להו ניסא — ואנן קא מתנינן בעוקצין יג' מתיבתא (כיג' פנים יש בינינו משנה וברייתא של ששה סדרים ומס' עוקצין גם היא ביג' פנים רש"י). ובפסחים קיא: יסופר שאבוי שקיל ואויל ור"פ היה מימיניה ור"ח בריה דר"י משמאליה חוייה להווא קטב מרירי דקא אתי לאפיה דשמאליה אהררא לר"פ לשמאליה — א"ל ר"פ אנא מ"ש? דלא חשש לי, א"ל את שעתא קיימת לך (ופירש"ב יען שר"פ עשיר היה ויש לו מזל טוב). ובשנפטר אבוי גם אז לא זו ר"פ מרבו רבא שמלך תחת אבוי, וזה שמצינו בשבת כו, ב"ק סו, שבעות כו, בכורות נד: כשמקשה מרבא על רבא תירצו חדא מינייהו ר"פ אמרה, וזה יען שהיה תלמידו המובהק דרבא וכשאמר ר"פ סברו שאמר כן נשם רבא.

תבריו.

רב אדא בר מתנא ישב עמו לפני רבא ככתובות פה. וקראו שם בפניו רב פפא.
 רב אייא סבא, נמו"ק כר: אדבריה ר"פ ודרש. ובסנהדרין נז: הקשה לר"פ ב' פעמים ור"פ תירץ לו.
 רב אחא בריה דרב איקא חולק עם ר"פ כנדרים ל, ובשבת ו, מתרץ לר"פ קשייתו.
 ר"ה בר חיננא, בעירובין כו, יסופר שהריש גלותא אמר לר"ה בר חיננא ליעביד מר תקנתא בכוסהניה, אול עביד קנה קנה פחות משלשה, אול רבא שלפינהו, אול ר"פ ור"ה בריה דר"י נקטינהו מבתריה.

וכפי הנראה ישב הוא וחבריו ר"ה בריה דר"י לפני רבא עיד בחיי רבי יוסף (שגם אז היה לרבא ישיבה פרטית) כמפורש בבא בתרא כב, ואז היו עדיין עניים והתפרנסו בדוחק כהוריות י: שבאו לקמיה דרבא אמר להו אוקימתון מסבתא פלן א"ל אין, איעתריתו פורתא א"ל אין דזכנן קמינא דארעא, קרי עלייהו אשריהם לצדיקים וכו', אך אח"כ עשה ר"פ מסחר בשבר והצליח עד שנעשה עשיר גדול וזה שקראו רבא סודני (בעל שער תמרים, רש"י) ככרכות מר; מנחות עא, נדה יב:.

וכן מצינו שסחר ביחד עם ר"ה בריה דר"י בשומשמן בניטין עג.

ואחרי פטירת רב יוסף כשמלך אבוי בפומבדיתא וגם רבא היה נכנע תחת אבוי או ישב ר"פ לפני אבוי כל שני מלכותו ולכן מצינו את ר"פ ככל הש"ס שהקשה לאבוי לערך מה' פעמים כדמובא בערך אבוי, אבל ר"פ היה אז כבר גדול הדור, וכאשר יסופר כיבמות קו, שבת חמוה דר"פ נפלה לפני יבם שאין הגון לה אתא לקמיה דאבוי א"ל חלוץ לה ובכך אתה כונסה, א"ל רב פפא לא סבר לה מר להא דאמר ר' יוחנן, ואלא היכי אימא ליה, א"ל חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זיו, לבתר דחליץ לה אמר לה (אבי) זיל הב ליה א"ל (רב פפא) משטתא אני כך עבדה ליה — א"ל (אבי) אבוך היכא א"ל במתא, אימך היכא א"ל במתא (ופירש"י כמדומה אני שיש לך אב ואם סמוכין לך לספק צרכיך לפיכך קא מחדרין שמעתיה, אבל אבוי ידוע שהיה יתום מיום הולדו) יהיב ביה עיניה ושביבן.

וכבר בארתי בספרי בית ועד לחכמים בערך יתמא שמצינו בכתובות יז: כששאלו ר"פ לאבוי משחא דחפיפותא קאמר מר? א"ל (אבי) יתמא לא עכדא לך אמך דרדוגי משחא ארישא דרבנן, וזה ששאלו

ריפתא בהרי הדרי עם ר"ה בריה דר"י.
מר שמואל היה ריש גלותא בומנא
כמנחות לד. שר"פ איקלע לגביה.

רב שמואל, בנדה לג: יוספר שר"פ
איקלע לתואך אמר אי איכא צורבא
מרבנן הכא איזיל אקבל אפיה א"ל
התיא סבתא איכא הכא צורבא מרבנן
ורב שמואל שמיה — אזל לגביה רמא
ליה תורא (שחט לכבוד ר"פ שור) רמא ליה
מתני' אהרדי — אר"פ יהא רעוא דתאכיל
האי תורא לשלמא — שבקיה ואתא
לקמיה דרב שימי בר אשי, (ואמרתו בזה
שאפשר שלכן מציינו ב"ק קד: ועוד בכמה מקומות
שאמרו נפק לאפיה, עד תואך היינו שמחוס
והלאה לא בא עוד להעיר הזאת אך הלך עד
תואך, ואח"כ מצאתי כן בהפליס ש"ב חזכרת א,
ואפשר לומר שכן הוא כונת התוס' שם).

וחבירו החביב מכולם היה רב הונא
בריה דרב יהושע, הוא היה חברו
מנעוריו עד יומו האחרון, שניהם למדו
אצל אביי בפסחים קיא: ושניהם קנו
קמינא דארעא וניזונו במנה והיו אז
לפני רבא כהוריות י: ועוד בחיי רב
יוסף ישבו שניהם לפני רבא בישיבתו
הפרטית כב"ט כב.

וכן מציינו אותם ביחד לפני רבא
בכתובות פב, קידושין רב; ב"מ ט:
סג:

ורבא קראן קאקי חיורי בכתובות פה,
גיטין עג.

ושניהם היו בהלולא דבריה דרבא
ודלא להם כסא כקידושין לב:
ורבא היה חביב עליהם מאוד כעירובין
כה.

ושניהם הגיעו להוראה עוד בחיי רבא
כב"ב קל: שאמר להו רבא כי אתא
פסקי דדינא דידי לקמייכו וחיותו ביה
פרבא לא תקרעו עד דאתיתו לקמאי
— דאין לדיון אלא מה שעניו רואות,
וקרוב מאוד לומר שהתיישבו או בעיר
נרש (הסמוכה למחוזא), ואפשר שעל אותו

הזמן

רב זבד אמר לר"פ ת"ש כובחים כ;
אותו ר"פ כניטין כט; שקלו וטרו יחד
בברכות מה:

חייא בר רב מדיפתו, כב"ב י. אמר
לר"פ שמא עני בא לירך וכו'.

רב חמא (פנהודעא) בכתובות פי. אמר
לו לר"פ ודאי דאמרייתו משמיה דרבא
וכו'.

רב חנינא בריה דרב איקא, יוספר
ברכות נח: שפגעו ביה ר"פ ור"ה בריה
דר"י — ויהבו ביה עיניהו ושכיב.

יימר בר חשו בשטו בכתובות פד.

רב יהודה מסקרתא, בנדה לג. אר"פ
אמרייתא לשמעתיא קמיה ומשמע מזה
שהיה גדול מר"פ אף ששניהם היו תלמידי
דרבא.

יהודה בר מרימר או מר בן מרימר היה
קשיש מר"פ בכתובות נב: שר"פ קראו
מר, וכן משמע מכתובות פי:

יוסף שידא בומנא כפסחים קי.

רב יצחק בריה דרב יהודה היה בהלולא
דאבא מר בריה דר"פ ודלי ליה ר"פ
כסא דחמרא ולא קם מקמיה ואיקפד
כקידושין לב; אבל הוא ט"ס וצ"ל
כנסת השאלות קרושים רב יצחק בריה
דרב משרשיא.

רב מרי ורב פנחס בני ר"ח היו עם
ר"פ בחתונת בריה דרבא כקידושין לב:

רב נחמיה בריה דרב יהושע במו"ק
יט: אמר אשכחתינהו לרב פפי ולרב
פפא וכו'.

רב פנחס בר אמי בכתובות פה. פגע
בר"פ ור"ה בריה דר"י וכו'.

רב פפי בכתובות ז. אמר לר"פ מאי
דעתך, והיו ביחד כמו"ק יט:

רב פפא בר אבא בומנא כיבמות כא:
מו, ב"ק י:

ובני רב פפא בר אבא בעו מרב פפא
כב"מ צא, הקשו לר"פ כשבת קיט.

רבא בר שמואל בברכות כב: כרבו

הדור, כי מאמרו והלכותיו מצינו בכל הש"ס, לכן נתמנה הוא לריש מתיבתא. וכן מצינו בפירושו שתיכף אחרי פסירת רבא נעשה ר"פ הריש כתענית ט: שאמרו רב חייא מווסתינא הוה שכוח קמיה דרבא כי נח נפשיה דרבא בא לפני ר"פ, וכן רב הונא בר מנח.

והנה אף שר"פ היה הריש, אבל שניהם לקחו חלק בחלק בהנהגת הישיבה והנהגת העיר כולה כשבת פט: שא"ל ההוא מרבנן לר"כ מ"מ לא שכחת קמיה דר"פ ור"ה בריה דר"י דמעייני באגדתא.

ומ"ק יט. אמר רב נחמיה בריה דרב יוסף אשכחתינהו לרב פפי ולר"פ ולר"ה בריה דר"י.

ובמגילה כו: רמי בר אבא הוה קא בני בי כנישתא — אתא לקמיה דר"פ ואמר ליה, לקמיה דר"ה בריה דר"י ואמר ליה.

וידוע שר"פ הוה בנרש כמפורש בב"מ צג: בר אדא סבולאי הוי קמעבר חיותא אנמלא דנרש — אתא לקמיה דר"פ, וכן היה שם ר"ה בריה דר"י כעידובין ננ. שאמר הני מולייתא דבי בידי ודבי נרש אזקנין.

וביומא סט. אמר ר"ה בריה דר"י הני נמטא נרמא דנרש שריא. ובחולין קכו. אמר ביברי דנרש אינן מן הישוב אר"פ כשמתא נרש — לא אבה נרש שמוע דבר ה'.

וכן מצינו מכות ז. א"ל לר"פ, ובמנחות טח: שניהם אכלי חדש וכו'.

ובר"ה יז. יוספר שר"ה בריה דר"י חלש ובא ר"פ לבקריה חזא דחליש ליה עלמא וצוה ר"פ להכין לו תכריכין, אך אח"כ קם מחליו, וסיפר לו שבאמת נקנסה עליו מיתה, אך יען שהוא מעביר על מדותיו חיה.

והנה אף שהיה חבר ממש לר"פ אבל יען שר"פ היה הריש מתיבתא לכן כל

תלמיד

הזמן נאמר עליהם הלשון מה שלא מצינו בשום אמורא אחר שאמרו „אלא כי אתא ר"פ ור"ה בריה דר"י מבי רב פירשה" כעידובין יב., ב"ק ז: פט., שבועות לד; זכחים פו..

וכן סחרו ביחד כניסין עני. שזבני שומשמי. ושניהם הלכו למסעיהם כיבמות פה. שאיקלעו להינצבו לאתריה דרב אידי בר אבין וקראן דרדקי. ושניהם איקלעו לבריה דרב אידי בר אבין ועבד להו עיגלא כשבת קלו..

ושניהם כרכו ריפתא ביחד עם רבא בר שמואל כברכות כב: נ..

ויספר בפסחים פט: שעירבו ריפתא בהדי הדדי דאכל ר"ה בריה דר"י חדא אבל ר"פ ד, א"ל לר"פ פלג לו, אזל עירב בהדי רבינא אך אח"כ אמר מאה פפי ולא חד רבינא.

וברכות נח: יוספר שהלכו באורחא פגעו ביה בר' חנינא בריה דרב איקא אמרו לו בהדי דחוינג ברכינן עלך תרתי, א"ל אנא נמי כיון דחותינכו חשבתניכו עלואי כמ' רבוא וברכיני עלייכו תלתא — א"ל חכימת כולי האי? יהבי ביה עינייהו ושכיבו.

וב"ב כו. שהיה לרב פפא דקלים אמיצרא דר"ה בריה דר"י, וקראו ר"פ מר.

וכשנפטר רבא יאמר רבינו ש"ג באנתו ח"ג פ"ג שנתחלקה המתיבתא הגדולה לשתיים, ר"ג בר יצחק מלך בפומבדיתא ור"פ מלך בנרש. והאמת כן הוא כמפורש ברכות נז. ר"פ ור"ה בריה דר"י חזו חלמא, ר"פ דעייל לאגמא נעשה ריש ישיבה, ור"ה בריה דר"י דעייל ליער נעשה ראש לבני כלה. וזהו כשיסר ר"פ ישיבתו הגדולה בנרש לקח את חברו האהוב והיה לו יד ימינו, ויען שר"פ היה עשיר מופלג והיה באמת מראשי גדולי

מר וזמרא משמיה דר"פ כיבמות עה :
בתובות צא, כ"מ סו :

רב מרי שאל מר"פ כברכות כד.
רב משרשיא אמר לבריה כי עיילת
לקמיה דר"פ בעי מיניה — כי אתא
לקמיה א"ל ר"פ אי דייקין כולי האי לא
הוה תנינן כעירובין מח.

רב נחמן בר אישפרתי (או אושפזתי)
קרא לר"פ מר כתענית כד ; ועיין
לעיל.

רב נתן אביה דר"ה בריה דר"ג נחית
קמיה דר"פ — ושנחיה כפסחים קיו :
רב סמא בריה דרב ייבא קרא לר"פ
מר כב"ב ט.

רב פנחס משמיה כיבמות כב :
פפא תוראה אורי ליה ר"פ כניטין ימ.
רב בר שבא אותיב לר"פ כעירובין
לג ; ואתא לדינא לקמיה כשבועות ל :
לגרסת סה"ר.

רב בר שרביא אתא לקמיה דר"פ
כשבועות ל :
רמי בר אבא אתא לקמיה דר"פ כמגילה
כו :

רבינא הקשה לר"פ כב"מ עד : והיה
עמו עוד ביחד אצל רבא כזבחים ב :
שאמר לר"פ לא הוית גבן באורתא
בתחומא בי חרמך דאמר רבא מילי
מעלייתא.

רב שימי בר אבא הקשה לר"פ כפסחים
נש : לגרסת דק"ס, וגרסא שלטו רב שמן
בר אבא הוא מ"ס שרב שמן ב"א היה
תלמיד ר' יוחנן, והיה בא"י.

רב שימי בר אדא הקשה לר"פ כנויר ג :
רב שימי בר אשי הקשה לר"פ כעירובין
ג ; נזיר כו ; ויוסופר תענית ט : שהיה
שכיח קמיה דר"פ והוה מקשי ליה טובא,
יומא חד חזייה לר"פ דנפל על אפיה
ושמע דאמר, רחמנא ליצלן מביסופיה
דשימי, קביל עליה שתוקתא. וכן משמע
מנדה לר : שהיו כמו חברים.

תלמידי הישיבה נחשבו לתלמידי ר"פ
ולא לר"ה בריה דר"י, ולכן מצינו כולם
עם ר"פ כרב אדא בר אבהו ג' שתרגם
קמיה דר"פ כחולין קלג :

בר אדא סבולאה אתא לקמיה דר"פ
כב"מ צג :

רב אידו בר אבין ב' אותיב לר"פ
כחולין קלא.

אמימר משמיה דר"פ כחולין ח.

רב אשי אמר, אמר לי ר"פ כע"ז מ.
ובן ב"ק קי. שא"ל ר"פ לרב אשי רב
זביר ורב עיירא לא ס"ל הא דרב
יהודה.

ר"ה בריה דרב איקא, ר"פ איקלע
לגביה וקרא לר"פ מר ברכות מג :

ר"ה בר מנח ורב ח"א מווסתניא הוו
שכיחי קמיה דרבא ובשנפטר אתו לקמיה
דר"פ כתענית ט :

ר"ה בריה דרב נתן הקשה לר"פ
כפסחים יז : נש ; ב"מ סו ; הוריות ט ;
זבחים מא : צא ; ור"פ איקלע לגביה
כברכות מב.

רב יוסף בריה דרב סלא חסידא תרגם
קמיה דר"פ כפסחים עג ; חולין עד ;
ערכין לג :

רב יוסף בריה דרבא שלח לקמיה
דר"פ כניטין ט.

רב יוסף בר שמעיה אותיב לר"פ
כעירובין מא : וכן צ"ל בזבחים ו ; א"ל
לר"פ מנחות ט :

רב יימר בר שלמיה שלח לר"פ
כמנחות לא.

רב כהנא הקשה לר"פ ככתובות פו.
גיטין פט, ובל"ס הוא ר"כ חבירו דרב
אשי, ובשבת פט ; א"ל ההוא מרבנן
מ"ס לא שכיחת קמיה דר"פ וכו'.

מר בר (ב) אשי הקשה לר"פ ככנהדרין
עז ; ובל"ס אין זה בנו של רב אשי, וכן
היא גרסת דק"ס מר בר אשי.

רב שימי בר זירי הני קמיה דר"פ
 בתמורה כר..
 רב שישי (או ששת) בריה דרב אידי
 הקשה לר"פ כב"מ סה, ב"ב ה, וקרא
 לר"פ מר כב"מ קט,
 רב שמואל בר אחא קמיה דר"פ כמנחות
 לד, יומא לו. לגרסת דק"ס, הקשה לר"פ
 בנוזר נא; ור"פ עשאו שליח לגבות
 עבורו הכסף ממחוזאי כב"מ מו, ב"ב
 עז: קנ; ובב"ק קד: איתא בר אבא
 וצ"ל בר אחא.
 רב שמואל בר אידי היה שכיח קמיה
 דרבא וכשנפטר רבא אתא לקמיה דר"פ
 בתענית ט:
 רב שמואל בר שימי תרגמא קמיה
 דר"פ כריתות כז:
 והנה למותר לנו להביא הלכות ר"פ
 ודבריו היקרים באגדה יען כי יעלו לכמה
 מאות כי הוא היה אחד מעמודי התוך
 שבש"ס בבלי, וע"פ רוב המה שקלי
 ומריא עם אביו ורבא אשר ישב רוב
 שנותיו לפניהם. ונביא אך לשונות ר"פ
 שהיה רגיל בהן.
 מצינו תמיד שאמר בלשון הלכך,
 כברכות נט. הלכך נימרינהו לתרוייהו
 ברוך זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים
 במאמרו.
 ושם נט: הלכך צריך למיטר רוב
 ההודאות והאל ההודאות.
 ושם ס: הלכך צ"ל רופא כל בשר
 ומפליא לעשות.
 ומנילה כא: הלכך נימרינהו לתרוייהו
 הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע.
 ושבת כ. וחולין כו. הלכך בעינן רוב
 עוביו ורוב הקיפו.
 ותענית כט: הלכך בר ישראל דאית
 ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט וכו'.
 ויבמות עב. הלכך יומא דעיבא ויומא
 דשותא לא מהלינן ביה וכו'.
 וסוטה פ. הלכך נימרינהו לכולהו,

וחולין מו. הלכך בעינן כוית במקום
 מרה וכוית במקום חיותה.
 ושם סה. הלכך בעינן רוב ארכו ורוב
 הקיפו.
 וכן דרכו לומר ש"מ כיומא כח: ש"מ
 יומא דעיבא כולה שימשא.
 ויבמות קג. ש"מ האי איסתירא עד
 ארעא נחית.
 וב"ב עה: ש"מ האי עיבא ג' פרסי
 מיהו.
 ושם פד. ש"מ האי שמשא סומקתי
 היא.
 וכן מובא הלשון ש"מ ע"ש ר"פ
 בסנהדרין יח: יש, חולין נח, ערכין יט;
 תמיד כז, גדה כז.
 ונראה בכירודיען כי הוא היה ממסדרי
 הגמרא ופוסקי ההלכה.
 ויען שהיה סוחר גדול ומעורב עם
 הבריות לכן מצינו על שמו אמרי אינשי
 הרבה יותר מכל חבריו, ונביאם ע"פ סדר
 א"ב.
 אבב הנואתא נפישו אחי ומרחמי,
 אבב בויוני לא אחי ולא מרחמי שבת
 לב..
 אנב אורחך לבעל דבכך אישתמע
 סנהדרין צה:
 אנרא דבי טמיא שתיקותא ברכות ו:
 איתתך נוצא נחין ולחיש לה ב"מ
 נט..
 באתרא דמריה תלא' ליה זייניה תמן
 קולבאי רעיא קולתיה תלא, סנהדרין
 קג,
 בכיה ליה למר דלא ידע חיכי למר
 דלא ידע ווי ליה למר דלא ידע בין טב
 לביש, שם.
 בת דינא בטל דינא שם צה..
 גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה
 קמיה, שם צד..
 גירדנא דלא מייזן שתא בציר משני,
 ע"ו כו..

שב שני אימרי בקתא מבקא דא"ל
 חויתיה לבר מחווא דסחא במיא וסליק
 ואיכרך בסדינין ואותיבת עליה ומצית
 מיניה ולא הודעת לי חולין נח.
 תלה ליה קורא לד"א ואיהו ידיה
 עכיד ברכות מג.
 תרי קבי דתמרי חד קבא דקשייתא
 וסריח יומא עם.

ישיבתו הגדולה וחביבותיה להם
 ומדותיו היקרות.

הנה כבר הבאנו לעיל שאחרי פטירת
 רבא יסד ישיבתו בעיר נרש והיתה גדולה
 כ"כ עד שאמרו כתובות קו. דכי הוו
 מפטרי רבנן מבי ר"פ הוו פיישין מאתן
 רבנן, ואמר מו"ק יז. תיתי לי דלא שמיתי
 צורכא מרבנן.

ובסנהדרין ק. יסופר שפ"א אישתי
 ואמר כגון הני רבנן (לשון גנאי) ואותיב
 בתעניתא.

וכל מעשיו היה עושה לפניו משורת
 הרין ככתובות צו. שפ"א קנה שדה
 מאחד דאיצטרכי ליה זווי למזבן תורי
 לסוף לא איצטריכו ליה והחזיר לו ר"פ
 שדהו.

ושמו הטוב גדל כ"כ עד שגם כותים
 היו באין לדון לפניו ככ"מ סט.

והיה גדל פתילהא לכבוד שבת כשבת
 קיט, ורבא קראו סודני כנדה יב; ופי'
 הערוך ירא שמים כדכתיב סוד ה' ליראיו.

והיה גבאי צדקה כאשר יסופר ב"ב
 ת. שפ"א בא עני המחזיר על הפתחים
 ובקש ממנו שיתן לו צדקה ולא רצה
 ר"פ ליתן לו כדן המפורש שם שעני
 המחזיר על הפתחים אין נזקקין לו, אך
 רב סמא (או רב ספרא, דק"ס) כריה דרב
 ייבא א"ל אי מר לא מודקיק ליה אינש
 אחרינא (והוא) לא יודקק לו ימות?
 והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט
 השערה כאשר יסופר שם י. שעלה פ"א
 בדרגא אישתמיט כרעיה בעי למיפל

וא"ל

נבבא אפוס מחתרתא רחמנא קרי
 ברכות סג. בע"י.

גירדותיה לארמאה שפיר ליה איתלי
 ליה נורא כדיקניה ולא שבעת חוכא מיניה
 סנהדרין צו.

דנפצא נברא תיקרי בסיפי בבא ותיתיב,
 יבמות קיח.

דפרע קיניה מחריב ביתיה סנהדרין קב.
 זרע ולא תובין זבין ולא תיזול יבמות

סג.

חברך מית אשר, איתעשר לא תאשר
 גיטין ל.

מום ולא תשפין, שפון ולא תיבני
 יבמות סג.

כד מפתח בני סטרא בר חמרא מוך
 שקך זגני ברכות נט.

כורכשתא ושינרא עברו הלולא מתרבא
 דביש גרא סנהדרין קה.

כוזא מלעיל כאיסתרא מלתחת סיכה
 כב.

כל אנב, גביא בעי, כל אשראי ספק אתי
 ספק לא אתי פסחים קיג.

כמשלם שערי מכרא נקיש ואתי תיגרא
 בביתא ב"מ נט.

לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא
 שבת קנה.

מסנני ושילמי הואי איון לגברי נגרי
 סנהדרין קי.

נחית דרגא נסיב איתתא, סק דרגא
 בחר שושבינא יבמות סג.

נפישו גמלי סבי דטעיני משכי דהוגנא
 סנהדרין נב.

פיץ מלחא ושדי בשרא לכלבא נדה
 לא.

קמי דשתי חמרא חמרא, קמי דפיקא
 גרידיא דובלא כוסה י.

קפיץ זבון ארעא, מתין נסיב איתתא
 יבמות סג.

רהים זגפיל תורא ואויל ושדי ליה
 סוסיא באורי"ה סנהדרין צח.

וא"ל חייא בר רב מדפתי שמא עני נא לידך ולא פרנסתו.

וכרו"ד ח"ג צד 181 מצא מקום להתנפל על רבותיו הקדושים ויאמר „כאשר לא השיג ר"פ את מעלת רבותיו „נחכמת התלמוד אף כן לא השיג „במדות טובות כי רבא הכיחו על כי „אינו נושא ונותן באמונה נישין עני „ופ"א אירע לו אסון שעלה במעלה „ונשבר אחר השלבים — וא"ל חייא בר „רב שמא עני נא לידך — ובל"ס רמו „לו תוכחה מסותרת כי היה נודע שר"פ „אינו מותר בממונו לצדקה שכן ספרו „עליו שאף לעני המחור על הפתחים „לא היה נזקק לו מפתו ב"ב מ: עכ"ל. ולא נוכל להאמין שהחכם הזה ימעה בפשט הפשוט בנמרא ואך כודון עשה הדבר הזה, הלא מפורש שם שהיה גבאי צדקה ולא רצה ליתן להעני מקופה של צדקה כדון הבריייתא שאם הוא עני המחזיר על הפתחים אין צריכין ליתן לו, וזה דוקא אם הוא מחזיר על הפתחים, וכא החכם הזה והויפך ואמר שאף לעני המחזיר על הפתחים לא היה נזקק לו מפתו? וכן לא יעשה.

והגה בכר כתבנו שמתחלה התפרנס בדוחק, אך אח"כ עשה בית שבר ומוזה נתעשר כמפורש פסחים קיג. דאמר אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי (ובפסחים מט. אמר אי דאו דנסיכנא בהנתא לא איעתרי, אך כבר כתבו התוס' שם דהא והא נרמא).

וכן ב"מ סה. אמר שכראי לא פסיד. ואמרו שם שאר"פ מרשא דידי שרי מ"מ שכראי לא פסיד, זוזי לא צריכנא, אנא הוא דקא עבידנא מלתא גבי לוקת, פי' הדברים שהיה מוכר ר"פ שכרא שלו בזמן הוול בתשרי כשער של ניסן, וגם בזה התנפל עליו כרו"ד שם ואמר „וכן „במסחרו היה מנהגו למכור סחורתו „ביתר מכדי דמיה במכרו לזמן אף שזה

„נחשב כרבית ונדה לו היתר מלבו אמרו „מרשא דידי שרי מ"מ שכראי לא פסיד“ עכ"ל.

ובמחילה מכבודו שמעה בפשט הנמרא, כי אלו היה מוכר ר"פ ביותר מכדי דמיה מפני שמכר שישלמו המעות לזמן מאוחר, או היה באמת איסור בדבר, אבל ר"פ שהיה עשיר גדול ולא היה נדרש לו הכסף, והיה יכול להמתין עד ניסן עם השכר, וגם סחורתו טובות היו, ולכן אך טובה עשה עם האנשים במה שנתן להם בתשרי ע"מ לשלם בניסן, ואך יען שדין רבית אסור גם ללוה ליתן, כמו למלוה ליקח, לכן א"ל רב ששת כריה דרב אידי מאי חוי מר דקא אולת בתר דידך שהוא מותר, זיל בתר דידהו, וזה ברור.

וכן מה שהתנפל עליו ואמר שלא היה נושא ונותן באמונה מגיטין עני. נעתיק לשון הגמרא ונראה חלומותיו שאמרו שם ר"פ ור"ה בריה דר"י זבן שומשמי אנודא דנהר מלכא אגור מלחי לעבורינהו קבילו עלייהו כל אונסא דמתיליך, לסוף איסתבר נהר מלכא אמרו להו אנורו חמרי אפקעינהו ניהלן דהא קבילתו עלייכו כל אונסא דמתיליך, ומוזה הוציא שלא נשא ונתן באמונה, אבל איה מצא שלא עשה כדון הלא מפורש שהם קבלו עלייהו כל אונסא, וגם לא החמרון הבעון לדינא אך להיפוך ר"פ ור"ה בריה דר"י תבעו את החמרון למלא התנאים שהתנו עמהם. וכן הוא הדין להלכה וכדפסק רבינא, ואך רבא פליג ע"ז וסובר שהוא אונס דלא שכיח הוא ולכן נתן צדק להחמרון, אבל האם עשו שום דבר שלא כדון?

וכן יאמר החכם שם שלפעמים עשה ר"פ שלא כמשפט הצדק נגד חבריו ועשה למוכנת עצמו ואמר כי אין רע ב"ב כב. עכ"ל, פה גרש את הסאה כי אין שום רמז רמזיה שם שעשה שלא כמשפט,

ושם

ושם יסופר אך שר"פ ור"ה בריה דר"י נקטו לרב אדא בר אבא, ועי"ז נגה ונתאחר רנ"ב, ומה עשו הם? ובשבת קמ: אר"פ האי מאן דאפשר למישתא שיכרא ושתי חמרא עובר משום בל תשחית, וחשדוהו שלמובת עצמו הוא דורש, ולכן אמר שם קית: לדידי חשדן ולא הוי בני.

וכן מה שאמר ב"ב צא: כל מילי עתיקא מעליא לבר מתמרי ושיכרא והרסנא וזה בל"ם יען שסחר כזה לכן ידע מכעם, וכמו שמצינו עירובין סה. שר"פ לא מצלי בביתא דאית ביה הרסנא משום ריחא.

מדבריו הפרטים מצינו שהיה איש שמן כב"מ פה, שאמרו שהיה כי דקורי דהרפנאי (אבל היוחסין כתב ששם קאי על ר"פ בר אבא והצדק אתו). וכן אמרו הענית יא. שהיה אוכל כל פרסה ופרסה חדא רפתא, וכן מובא בפסחים פט: שהיה אוכל פי ארבע נגר חבירו ר"ה בריה דר"י.

ובברכות ח: יסופר שר"פ הלך פ"א לגבי ארמית הוציאה לו מטה וא"ל שב אמר לה איני יושב עד שתנביהי המטה, ומצאו שם הינוק מה. ובפסחים קיב: מובא שם ברש"י וברשב"ם המעשה בע"א שברח עי"ז מן המדינה.

גישו ובני ביתו.

אשתו הראשונה היתה כהנית כפסחים סט., ואכל מתנות בשביל אשתו כחולין קלכ..

והיא ילדה לו בן נחמד בשם אבא מר אשר אביו התפאר בו ככתובות פה. שאמר קיים לי בנוויה דלא משקר, ועשה עמו לפניו מש"הרד ואפסוק לכבודו מלאכול כברכות מה:.

וגם בת היה לו כהוריות יב: שפ"א יתיב ר"פ וקא מכעי ליה א"ל הונא בר

נתן תנינא -- קס. ר"פ ונשקיה ברישיה ויהיב ליה ברתיה.

ואשתו השניה היתה בת אבא סוראה ככתובות למ: , סנהדרין יד: .

וכן לקח עבור בנו אבא מר את בת אבא סוראה אחות אשתו ככתובות נב: , ואמרו שם ת. שבירך ר"פ משעת אירוסין יען שהיה מתוקנים לו כבר הכל.

ויסופר שם נב: כשהלך ר"פ לאבא סוראה לכתוב הכתובה עבור כלתו שמע יהודה בר מרימר נפק אתא וכפייה ר"פ שיבא עמו לבית אבא סוראה, ויען שהיה נשוא פנים מאוד לכן כתב אבא סוראה כל מה שהיה לו לבתו.

ואשת ר"פ נזכרה ברכות מד: , ובסנהדרין יד: שכל מה שהרויחה לקחה לעצמה.

וזכה ר"פ לשנות שיבה ועוד יותר, כמו שהבאנו לעיל שגם בחי' רב יוסף היה כבר תלמיד גדול וישוב בשיבת רבא וירוע שרב יוסף נפטר תרלד ולפחות היה אז כבן כה', א"כ נולד לערך תרט, ומפורש באגרת דרש"ג ח"ג פ"א בנוסח סדר החכמים ויוחסין השלם שמלך תשסרי שנין אחר רבא, ורבא נפטר תרסג א"כ נפטר ר"פ תרפב לשטרות, וכן הוא כפירוש בקבלת הראב"ד.

ובאגרת דרש"ג הגדפס ביוחסין נפלו ב' מעותים, א) שאמר שם שר"פ מלך תריסר שנין ושכיב בשנת תרפז, וא"כ לפי זה מלך ר"פ מן שנת תרעה וזה שמונה שנים אחר פטירת ר"ג בר יצחק וא"כ איך יאמר הגאון שם בעצמו שאחר רבא נתחלקה ישיבת רבא לשנים, אך בל"ם מלך ר"פ תומ"י אחרי רבא ובאשר הבאנו לעיל שמפורש כן בנמרא, ולכן בע"כ צריכין אנו לומר תחת תרפז, תרפב, וזה ממש מן שנת תרסג (ממטות רבא) עד שנת תרפב היינו ימ' שנים, והיינו שהגיע לשבעים ועוד, וכן מכא

מנביא שכן הוא בדפוס שונציני כדמונא בדק"ס.

רב פפא בריה דרב אחא בר אדא.
בברכות כמ. א"ר תנחום א"ר אסי אר"ל בל טעה ולא הזכיר של ר"ח — סיים חוזר לראש, אר"פ בריה דר"א בר אדא הא דאמון סיים — א"ל מנ"ל הא א"ל מאבא מרי שמייע לי ואבא מרי מרב, ולא שאמר כן לר' תנחום, כי ר' תנחום היה בא"י ור"פ בככל אך בני הישיבה שאלוהו.

והוא היה בזמן אבוי ורבא כסנהדרין כמ: שאמר (לאבוי לגרסת השאלות) הכי אמרינן משמיה דרבא.

ובעירובין כא: אמר משמיה דרב אחא בר עולא כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת, מתקיף לה רבא וכו'.

רב פפא בריה דרב חנין.

היה בזמן רב יוסף במנחות כח: דתני קמיה דרב יוסף א"ל רב יוסף סמי דידך מקמי דידי — א"ל אדרבא סמי דידך מקמי דידי.

וב"מ קינ. תרנמה ר"פ בריה דרב חנין (לגרסת דק"ס) קמיה דרב יוסף, ובגמרא איתא בריה דר"נ.

רב פפא בריה דרב חנן. סופרו של רבא כב"ב קננ.

רב פפא בריה דרב חנן מבי כלוחית או צלוחית.

נוכר כתובות ט: אמר קמיה דרב שימי בר אשי.

רב פפא בריה דרב יוסף.

נוכר ב"מ קינ: תרנמ קמיה דרב יוסף.

רב פפא בר יעקב.

נוכר חגיגה יד, וגרסת ע"י רב אחא בר יעקב, וכן מובא המאמר בילקוט ישעיה רמז סג'.

החכם גרעין שחי בערך עה שנה, ואם נאמר שנפטר תרפו א"כ איך יאמר שם הגאון שאחרי פטירת ר"פ יסר רב אשי ישיבתו הגדולה ומלך קרוב לששים שנה הלא נפטר תשלח א"כ המה אך נא' שנה, ולכן בע"כ צריכין אנו לומר שנפטר ר"פ תרפ"ב ולכן באמת מלך רב אשי נא' שנה וזה שאמר שמלך קרוב לששים שנה.

רב פפא בר אבא.

היה בזמן רב פפא כיבמות כא: שאמר ר"פ כגון כלתיה דבי ר"פ בר אבא.

ושם מו. א"ל ר"פ לרבא חוי מר הני דבי פפא בר אבא וכו'.

וב"מ צא. אר"פ הני מילי בעו מינאי דבי ר"פ בר אבא.

וזה ר"פ בר אבא היה בעל בשר כב"ק י: שאר"פ כגון פפא בר אבא (שהיה בעל בשר, ור"י), וצדק היוחסין במה שכתב שמה שאמרו ב"מ פה. דר"פ גופיה כי דקורי דהרפנאי, קאי אר"פ בר אבא.

ובסה"ד מביא שר"פ בר אבא אשכח לרבה בר שמואל א"ל תני מר מירי כשכיר ב"מ עכ"ל, וכן הוא הנרסא באגרת דרש"ג ח"א פ"ו. והוא טעות הדפוס וצ"ל שבועות מה: אך שם הוא שרב ששת אשכחיה לרבה ב"ש, וכן מובא הטעות בערך רבה בר שמואל.

והיו לו בנים ת"ח כשבת קיז. א"ל בני ר"פ בר אבא לר"פ, וביומא סו: הקשו לרבינא.

רב פפא בר אבא רישבא.

בחילין נד. יוספר דמחו ככוליא (את הנהמה) וקמליה אתו לקמיה דר' אבא, והיוחסין לא הביאו, וכתב נסה"ד יען שלא היה חכם וסברתו שצ"ל דבי פפא בר אבא, ולכן מדויק הלשון שאמרו אתו לקמיה ולא, אתא" וחסם עדיף

רב פפא בריה דרב נחמן.

נוצר ב"מ ק"ג, תרגם קמיה דרב יוסף, אבל גרסת דק"ס ר"פ בריה דרב חנין.

רב פפא בר שמואל.

רבותיו היו רב חסדא ורב ששת כדמצינו שבת נד: יתיב קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר—א"ל ר"ג א"כ עשיתיו ילתא, (וגרסת רש"ל יתיב קמיה דר"ג). ובפסחים מזו, מהר"ץ קושית רב חסדא, ובכתובות לו. ר"פ בר שמואל אמר רב ששה.

ושם לו: אותיב לרב יוסף.

וכפי הנראה כשהיו אביו ורבא לפני רבה ורב יוסף היה אז ר"פ בר שמואל מדייני פומבדיתא כמנהדרין יו: אמרו דייני פומבדיתא ר"פ בר שמואל.

וכר"ה כו. רפ"בש סבר למיעבד עובדא כמתני' א"ל רבא וכו'.

ושם לד: רפ"בש קם לצלוי א"ל רבא לא אמרו וכו'.

ובסנהדרין כו: סבר רפ"בש לאכשורה—א"ל רבא וכו'.

וב"ק פד. ההוא דקטע ידא דינוקא אתא לקמיה דרפ"בש א"ל—א"ל רבא והא אנן תנן—א"ל—א"ל אביו וכו'.

ויסופר ב"מ ס: ההוא עבדא סבא שצבע לוקנו ובא לרבא שיקנהו ולא רצה ובא לרפ"בשוקנאו, יומא חד א"ל להעבד אשקין מיא אול ורחץ הצבע סוקנו וא"ל ראה שאני זקן מאביך, קרי אנפשיה צדיק כצרה נחלץ (זה רבא) ויבא אחר החתיו.

ובב"ב צ: שתיקן כילא בת ג' קפיוו ושלח לפומבדיתא (פי' שרצה שבני עירו יקבלוה לטהר) ולא רצו, ושדר לפאפונאי וקבלוה, וקרי ליה רוז פפא.

ושם ענ: גבי מעשיות דרבב"ה אמר ר"פ בר שמואל אי לא הואי ההם לא הימני.

רב פפא סבא.

אמר המיד בשם רב כקידושין עא: סנהדרין טז: מנחות לג:.

וביותסין ערך דארו בר פפא מביא יא' בני ר"פ סבא שהיו בזמן רב, וכתב ששמע מאביו שקבל מהחכמים הזקנים שמועילים לשכחה.

ובספר האשכול ה' ס"ת כתב שיא' בני ר"פ אינם מר"פ אחר אך היו בזמנים שונים, ויש לו קבלה שמועילים להסיר שכחה, וזוהו נהגו להזכירן כשמסיימין מסכתא.

פפא תוראה.

נוצר ניטין יט. אורי ליה ר"פ (ופירש"י סרסר של שוורים).

פפוס בן יהודה, (תנא הביוו דר"ע).

במכלתא בשלח מס' ויהו פ"ו דרש פפוס לססתי—והוא נאחד וכו' א"ל ר"ע דייך פפוס.

וביותסין כתב שבפ' חלק ב' דרשות ממנו אך גרסתנו שם צד: ר' פפייס. וכן במכלתא יתרו פ"א הגרסא ר' פפייס, והמכלתא דבשלח מובא בב"ר פ"כא"ה ושם ר' פפייס.

ובל"ם הוא הנקרא בברכות כא: בשם פפוס בן יהודה, ויסופר שם שמצא לר"ע מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה א"ל, עסיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? וא"ל המשל הנפלא בשועל עם הדגים, לסוף נתפסו שניהם, ואו א"ל פפוס ב"י לר"ע אשריך ר"ע שנתפסת על ד"ת, ואוי לו לפפוס שנתפס על דברים במלים.

ומצינו בירושלמי ברכות פ"ב ה"ט יהודה בן פפוס תלמיד ר' יהושע וכל מעשיו היה לש"ש.

ובבבב"ב ופרח פ"מד גרס פ"ב בן יהודה.

פפוס ולוליגוס אחיו.

במגילת הענית רפ"ב ביב' יום (כארי

ניצלו מידי הרשע שלא הספיק לגמור מעשהו עד שבאו מרומי והורידו אותו מגדולתו בימי אדרינוס קיסר והרגוהו. וידוע שאדרינוס צוה לבנות את ביהמ"ק כב"ר פ"סד"ט שאמרו בימי ר"י בן חנניא גזרו מלכות רומי לבנות ביהמ"ק, אז הושיבו פפוס ולוליאנס מרפיון (שולחנות) מעכו עד אנטיכיא והיו מספקין לעולי גולה כסף וזהב, אך אח"כ התחרט הקיסר שהלשינו עליהם ונתבטלה המלאכה והתקצצו כולם בבקעת רמון וכמעט שיצאה מרד, אך ד' יהושע החכם הגדול אמר להם אז המשל הנפלא דהארי והעגור, ובוה הרגיע מעט את רוחם המר.

ועל שני האחין הללו יסופר בירושלמי שביעית רפ"ד וסנהדרין פ"ג ה"ה ומובא בתוס' שבת עב: ד"ה רבא שהיו צדיקים גדולים וכשישבו בבית האסורין נתנו להם מים בזוכית צבועה ולא קבלו (שחשבו שהוא יין נכר). וקרוב מאוד לימר שהם לא נהרגו, ומה שמצינו הרוגי לוד כבר פירש הערוך ערך הרג שהמה שמעיה ואחיה (או אחיו), אבל פפוס ולוליינוס אחיו היו בעיר לודקיא והם שתי ערים רחוקות זו מזו, כדמוכא בספר שבע חבמות בערכם.

פפי (או רב פפי).

ר' אבא בריה דרב פפי שבת פ"ג ה"א.

אבימי בר פפי כתובות נג.

רב הונא בריה דרב פפי חולין מח, נדרים עו.

ר' חייא בר פפי ויק"ר פ"יתרא.

ר' חנניא בר פפי כתובות פא:.

רבי פפי (אמורא נא"י בדור הרביעי).

נובר שבת קנא: א"ר לוי אמר ר' פפי א"ר יהושע לאחר ג' ימים בריסר נבקעת ונופלת לו על פניו וכו', והיא

נרסא

יום טוריינוס שתפס את ליליינוס ואת פפוס אחיו בלודקיא, אמר, אם מעמיו של חנניה מו"ע אתם יבא אלהיכם ויציל אתכם מידי—א"ל, חנניה מו"ע כשרין היו ונבוכדנצר מלך הגון היה וראוי לעשות נס ע"י, אבל אתה מלך רשע ואין ראוי לעשות נס ע"י, ואנו חייבין מיתה ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים יש למקום—ואם אתה הורגנו עתיד הקב"ה לתבוע דמנו מידך, אמרו לא נסע משם עד שבאת עליו דיופלה של רומי ופצעו את מוחו.

ומוכא המעשה בספרא אמור קלושם כשתפס מרינוס.

וכתענית יח: איתא טוריינוס אך אמרו שם שהרגו.

וכן בשמחות פ"ט איתא כשהרג טורניאנוס וכו'.

ובירושלמי תענית ספ"ב א"ר יעקב בר אחא בטל יום תיריון יום שנהרגו לוליינוס ופפוס.

ובצדק העיר החכם גרעץ בח"ב צד 224 שא"א לומר שנהרגו ע"י טוריינוס כי מצינו אותם בחיים גם בימי אדרינוס, ולכן בל"ס הצדק כמו שמוכא במגילת תענית ושם המקור הראשון אשר משם נעתק אח"כ בנמרא ובמבלתא, ושם ליתא שהרגו, וכן ליתא ברק"ם בתענית שם.

ומי היו האחין הללו יסופר בספרא בחקתי"כו אר"מ גאון עוזכם כגון פפוס בן יהודה ולוליינוס (ובל"ס חיבת בן יהודה הוא מיותר). וידוע שהקיסר טוריינוס לא היה מעולם ביהודה, ולכן יאמרו כי הוא קיטוס שר צבאו והוא היה רשע עריץ וכאשר ראה שהתחיל המרד ביהודה (קודם טיודת ביתר) תפס את ראשי ב"י ובהם את פפוס ולוליינוס אחיו ורצה להרגו, וזה כדמוכא תענית יח: שא"ל ואתה רשע והריוט" ואם היה הקיסר טוריינוס לא היו אומרין לו כך, ואו

שא"ל רב פפי משום דאתיתו ממולאי
אמריתו מילי מולייתא?

ואף שקרא לרב ביבי בר אבוי מר
כחולין מג: אך ידוע שגם חבר לחבר
קרוין בר.

וכן רב כהנא (וכו דרב אשי) היה הבריו
ושקיל ופרי עמו כסופה מה, ב"מ קב,
ב"ב קלג.

וכפי הנראה שאחרי פטירת אבוי
והמתיבתא באה תחת רבא במחוזא,
אעפ"כ לא נתבטלה ישיבת פומבדיתא
והיה שם קיבוץ חכמים הרבה אך כולם
היו כפיפין תחת רבא.

ורב ביבי בר אבוי היה שם הריש, או
ישב שם גם רב פפי והרביץ שם תורה
הרבה וזה שמצינו יבמות עה: שהוא
עובדא דהוה בפומבדיתא סבר רב ביבי
בר אבוי לאכשורי א"ל רב פפי משום
דאתיתו ממולאי וכו'.

ואחרי פטירת רבא היה או רב פפי
כבר מראשי וקני הדור וידוע שאו נתחלקה
המתיבתא למקומות הרבה, וממנו קבל
רב אשי כר"ה כט:; חולין עז. פב.
שאמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי.

וכן רב ירמיה מדיפתא אמר ע"ז מ.
לדידי אמר רב פפי, וב"ב נב. וסנהדרין
כו. אמר רב ירמיה מדיפתא עבד רב פפי
עובדא כרבא, ובשבת קט: אמר כותיה
דרב פפי מסתברא.

וכן מר זוטרא כסיכה מו. שאמר חוינא
ליה לרב פפי דכל אימת דמנח הפילין
מברך.

ורב משרשיא מתוסנייא שלח לרב פפי
ילמדנו רבינו כיבמות כא:.

וגם רבינא שוכה עוד להיות הלמיד
רבא קבל מרב פפי הלכות רבא כב"מ
נד:.

ושם מ. סיפר לו רבינא מעשה מרב
מבור.

וכן

גרסא מוטעת ובדק"ם איתא אמר ר"פ
משום ר' יהושע דסכנין.

ובירושלמי מובא המאמר אמר ר' אבא
בריה דר"פ ור' יהושע דסכנין בשם ר'
לוי.

וביבמות פ"טו ה"ג המאמר ושם ר'
בריה ורב פפי ר' יהושע דסכנין בשם ר'
לוי.

והגרסא האמיתית נשארה ביוק"ר רפ"ח
ושם ר' אבא בר כהנא בשם ר' פפי ור'
יהושע דסכנין בשם ר' לוי ושלשתן דרש
ר"ע וכו'. ואח"כ מביא ר' אבא בריו
דר' פפי ור' יהושע דסכנין בש"ר לוי,
ונראה שצ"ל ר' אבא ב"כ בשם ר"פ
ור"י דסכנין בש"ר ל.

וב"ב עה: א"ר לוי אמר רב פפי
משום ר' יהושע דסכנין אם ג' ירושלים
הן וכו', ובדק"ם הגרסא א"ר לוי ואיתימא
ר' פפי משום ר"י דסכנין.

ומכל אלו המקומות אנו רואין שהיה
הלמיד דר' יהושע דסכנין הנדע בשערי
אגדה, תלמידו דר' לוי.

רב פפי.

היה תלמידו הגדול דרבא ואמר תמיד
בשמו כשבת צנן, פסחים ז, יומא סב,
מגילה כו; יבמות קג; כתובות ז. ח.
כא; ב"מ נד; ב"ב קכו, ע"ז ד,
שבועות לו; חולין מו:.

ובימי רב פפא ור"ה בריה דרב יהושע
היה כבר מגדולי הדור ככתובות ז.
שא"ל רב פפי לרב פפא מאי דעתך
וכו'.

ומו"ק יט: אמר רב נחמיה בריה דרב
יוסף או רב נחמיה בריה דרב יהושע
אשכחתינהו לרב פפי ולרב פפא ולר"ה
בריה דר"י וכו'.

ובבבבבות כ. א"ל רב פפי לר"פ ולר"ה
בריה דר"י.

וכן רב ביבי בר אבוי היה חבר לו
בעירונין עה; יבמות עה; ב"מ קמ.

וכן מצינו נדרים עו: תני רב זומי דבי רב פפי.

ובימיו היה מר שמואל (ריש גלותא) ורב פפי היה רגיל לכא אצלו כביצה יד: רב פפי איקלע לבי מר שמואל (אינו סתם שמואל אך ריש גלותא הוה, רש"י).

ובסנהדרין כז: בר חמא קמל נפשא א"ל ריש גלותא לר' אבא בר יעקב (ונראה ש"ל רב אחא בר יעקב) פיק עיין בדינו — ורצו לחייבו אך רב פפי מצא לו זכות ופטרותה, קם בר חמא נשקיה אכרעיה וקבליה לכרניה דכולי שניה.

וחכה להיות חתנו דר' יצחק נפחא כמפורש חולין קי, ועיין ערך ר' יצחק נפחא.

ר' פפיים (תנא דמשנה).

נוכר עדיות פ"ז מ"ו, מ"ו, תמורה פ"ג מ"א שהעיד עם ר' יהושע, וכן העיד שם פ"ו מ"ה.

וכן נזיר פ"ג מ"ב העיד על מי שנזר ב' נזירות וכו'.

ובשקלים פ"ד מ"ז אמר שמעתי כדכרי שניהם (ר"א ור' יהושע).

וביצה כמ: חולק עם ר' יהודה בן

בתירא.

וכן נזכר סנהדרין צד, מכלתא יתרו מס' עמלק פ"א, ואדר"נ רפ"ב.

ומצינו ר' תימא בן פפיים כירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ו.

פקוד, (שם מקום, ירמיה פ"ג י"א).

משרשיא בר פקוד מרבנן סבוראי,

נוכר באגרת דרש"ג ח"ג פ"ד.

פרודה.

נוכר מדות פ"ה מ"ג לשכת הפרוה, ופי' הרמ"בם שהוא שם עכ"ם שהיה חותר בקיר לראות משם היאך היה כהן עובר העבודה ונהרג שם, והרע"ב מפרש אדם מכשף ע"ש, והר"ש מפרש שאינו שם אדם.

ר' פרוודק.

נוכר מר' תהלים רפ"א אמר בשם ר' יהודה בר' סימון, וכן מובא במ"ד פ"י ב"ג.

פרומה.

ר' פליפה בר פרוטה מנילה פ"א. סה"א, ובסופרים פ"כא ה"ז ר' פוליטא בר פריט.

פרחיה. יהושע בן פרחיה הנודע.

ר' פרחיה. נוכר זהר חדש רות.

פרטא.

ר' אלעזר בן פרטא פסחים קיט:.

ר' יוסי בן פרטא נדרים מא..

ר' לוי בן פרטא חולין צה..

ר' פרטא. ערך ר' אלעזר בן פרטא.

ר' פריגורי דקיסרין.

בירושלמי תרומות פ"א ה"ב ר' פריגורי א"ר לעזר בי ר' ישמעאל, וכן הוא נזיר פ"ו ה"ב, וצ"ל א"ר לעזר בר' ישמעאל.

פרידא. ר' יוסי בן פרידא (תנא).

עירובין יא:.

ר' פרידא.

זקנו היה ר' חייא בר אביה שמצא גולגלתו דיהויקים בשערי ירושלים ושרפה כמפורש סנהדרין פב. ופירש"י שם שהוא זקנו דר' פרידא.

ועל ר' פרידא יסופר מעשה נפלא.

בעירובין נד: שהיה לו תלמיד אחד

קשה ההבנה עד שהיה צריך ללמוד עמו

הלכה אחת ד' מאה פעמים עד שנמר,

פ"א קראו את ר' פרידא לילך למלתא

דמצוה, וכשגמר ללמוד עם התלמיד

כדרכו ראה שאינו יודע ההלכה א"ל מה

יום מיומים? א"ל כששמעתי שקראו לך

לילך מכאן, אמרתי השתא תלך ולא

נתתי דעתי עוד ללמוד, אז א"ל א"כ לא

אלך עיד, והב דעתך ואתני לך, והרר

חור

ר' פרנך.

היה תלמידו דר' יוחנן כדמצינו תמיד
ר' פרנך אר"י כשנת יד, סוכה לב,
מו"ק ט, ב"מ פה, נדה כו, תנחומא
שלח בהוספה-טו.

וכן אמר בשם ר' חנינא כפסחים פ"ה
ה"ו.

ובסוכה פ"ג סה"א ר' חנינא ר' פרנך
רב מתנה יוסי בר מנשיא בשם רב.

פשפשה.

בירושלמי שביעית פ"ו ה"א פשפשה
א"ר יוסי שאלית לר' אבא, ומפרש בפני
משה שהוא שם חכם, ויותר נראה שהוא
שם מקום.

ובספר אהבת צ"י מפרש פשפשה הוא
כמו שצריכין לבדוק ככתובות קי: שאמרו
נוה היפה בודק.

פתחיה, (פתחיה, נחמיה פ"א יכ"ד).

זכר שקלים פ"ה מ"א שהיה ממונה
במקדש על הקניין, ואמרו שם פתחיה
זה מרדכי ולמה נקרא שמו פתחיה
שהיה פותח בדרבים ודורשן וידוע בע'
לשון.

פתיא אוכמא.

כן קרא ר"נ לרב עינא בפסחים פח,
ור' אסי קרא כן לר"ז ע"ז טו. ורבא
קרא כן לרפרס בר פפא ברכות נ.

פתר ראש.

ר' יהושע בן פתור ראש (תנא), נזיר
נו:.



ר' צדוק א' ב' ג'.

(צדוק הכהן, שמואל ב' פ"ט י"ז).

ערך ר' אלעזר בר' צדוק.

ר' צדוק בן חלוקה.

ביוסא עת. אמר רבנ"ח שאלו את ר'
אלעזר (בן פדת) — עמד ר' צדוק בן
חלוקה על רגליו ואמר אני ראיתי את

ר'

חזר עמי עוד ר' מאה פעמים, ובזכות זה
הוסיפו לו שנים הרבה, (ובל"ס מה שאמרו
חז"ל שתוספו לו ר' מאה שנה הוא בלשון
גזומא שא"כ היה חי עוד בימי הנאונים ולא היו
שוחקין מלהוכיר דבר נפלא כזה).

והאמת שהאריך ימים רבים כי היה
בזמן רבי במפורש בירושלמי פאה פ"ז
ה"ג שרבי שאלו שיראזו האשכול הגדול
שכברמו אשר כולם יתפלאו ע"ז, וקודם
שבא רבי לכרמו ראה מרחוק שור בין
כרמו ושאלו הלא השור יחבל את הכרם
א"ל אין זה שור, אך זה הוא האשכול.
ובפאה פ"ז ה"ג וב"ב פ"מ ה"ה שר'
פרידא עקר ב' פוגלן עבר רבי שזרען
אחר ר"ה ונתנדלו עד ערב יו"הכפ,
באותה שעה התיר רבי ליקח ירק במוצאי
שביעית והוא במשנה שביעית ספ"ו
שרבי התיר אותם, ובוהו אני רואין שהיה
בזמן רבי.

והאריך ימים עד ימי ר' אמי כמנחות
נג: נג. שבעי מר' אמי.

והוא ראה דור העשירי דר' אלעזר בן
עזריה כמנחות נג. שא"ל רבנן לר'
פרידא, ר' עזרא בר בריה דר' אבטילם
דהוא עשירי לרא"בע קאי אבבא, ואז
דרש ר"פ הפסוק אמרת לה'.

ובמגילה כו: שאלו את ר' פרידא
במה הארכת ימים א"ל מימי לא קרמני
אדם לב"המד, ולא ברכתי לפני כהן, ולא
אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה.
ובאגרת דרש"ג ח"א פ"ב חשבו בדור
רש"כנ.

ר' פרידא.

בסה"ד מביא מירושלמי פאה פ"ז ה"ג
וב"ב פ"ט ה"ה, וירושלמי מיטעה נזרמנה
לו כי בירושלמי שלנו כתוב ר' פרידא
כדמיבא בערכו.

פרנך.

חזקיה בר' פרנך ברכות כג.
ר' יצחק בן פרנך כלה רבתי רפ"ג.

קהלה קדישא דבירושלים.

בברכות ט: העיד ר' יוסי בן אליקים משום קהלה קדישא דבירושלים כל הסומך גאולה לתפלה וכו'. ובר"ה יט: העיד רי"ב בשמם.

וביצה יד: בנ. אר"ש בן פזי ארי"ב כל א"ר יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלה קדישא דבירושלים.

ונראה שנקראו כך יען שמחורבן ביתר ואילך לא היה רשאי שים איש ישראל ליכנס אפילו לתחום ירושלים ואעפ"כ מסרו חסידו עליון את נפשם ודרו בחשאי בירושלים (כל"מ שיהו בעדם) ועסקו בתורה ובתפלה, ולכן קראו אותם קהלה קדישא כי היו צפויים אלי חרב בכל רגע, אבל אינם שייכים לעדה קדושה כמבואר בערכם.

קוינא.

ר' חלפתא בר קוינא, תוספתא מכשירין פ"ג ה"ב.

קוסי (או קוזות).

ר' סימאי או סימון בריה, פדר"כ ספ"ז ושהש"ר פ"ח פ"ו.

קוסם.

גביעה בר קוסם כ"ר פ"סא"ו, וגרסא שלנו בסנהדרין צא. גביהא בן פסיסא.

קופיא. ערך בר קופיא.

ר' קוריים. נזכר ערלה פ"ב רה"ב.

קורשאי.

ר' יעקב בר קורשאי שבת פ"י ה"ח, ובהריות יג: בן קרשי.

קזא. ערך בר קזא.

רב קמינא.

רב אחא בר רב קמינא יבמות סו.
רב דניאל בר רב קמינא תענית ט.
רב הונא בר רב קמינא נדרים סה.
ר' חנא בר רב קמינא יומא נד.
רב חנן בר רב קמינא חולין יט.

רב

ר' יוסי בן זמרא זקן ויושב בישיבה הוה וכו'.

ומזה נראה שהיה ברור שאחר רבי כי ר"י בן זמרא היה מחותנו של רבי. וגרסת דק"ס ר' יצחק בן חלוקה, וכן לא הביא היוחסין את ר' צדוק בן חלוקה.

צורבא מרבנן.

הוא שם תואר לת"ח ונמצא כמה פעמים בש"ס.

אבא צידוני.

נזכר קה"ר פ"דנ, תלמידו דר' אבא ואבא צידוני אמרו בשם ר' שמואל בר נחמני.

ציון. ערך בן ציון.

ציתאי. ערך בר ציתאי.

צנועין.

נזכר מע"ש פ"ה ס"א והצנועין מניחין את המעות.

וביומא למ. והצנועין מושכין את ידיהם.

ובדמאי פ"ו מ"ו צנועי ב"ה היו נוהגין כב"ש.

וכן מצינו ר"ש הצנוע עיין ערכו.

צפנת בת פניאל כה"ג.

בנימין נח. יוספר שנשכית ונתעלל בה שבאי כל הלילה למחר הלבישה ו' חלוקים והוציאה למכור וכו'.

רב צפרא.

ביוחסין מביא מירושלמי כלאים פ"ט ה"ד אבוה דרב צפרא שאל לר"ו, ובירושלמי שלנו איתא רב ספרא.

ק.

קבוטל.

ר' זכריה בן קבוטל יומא פ"א מ"ו.

קדירה. ערך בן קדירה.

ובר"ה לא. אמר שית אלפי שני הוי
עלמא.

ובבתובות נ. אמר כל המכנים את
בנו פחות מכן שש רץ אחריו ואינו
מניעו.

ובע"ז יח: אמר כל המתלווץ מוונתיו
מתמעין.

ויספר עליו ברכות נט. רב קמינא
הוה קאויל באורחא כי מטא אפתחא דבי
איבא ממיא ננח גוהא אמר מי ידע אובא
ממיא מאי גוהא רמא ליה קלא קמינא
קמינא אמאי לא ידענא בשעה שהקב"ה
זוכר את בניו ששרויים בצער בין או"ה
מוריד ב' דמעות לים הגדול — והיינו
גוהא, אמר רב קמינא איבא ממיא כריב
ומיליה כדריבין וכו'.

ובמנחות סא. יסופר מלאכא אשכחיה
לרב קמינא דמיכסי סדינא, א"ל קמינא
קמינא — ציצית של תבלת מה תהא
עליה.

קמינא חריך שקי. הוא ר' יורא עיין
ערכו.

קמיעה בר שלום.

בע"ז י: יסופר שהיה שר גדול ונכבד
במלכות רומי והקיסר היה שונא היהודים
וקיבץ כל שריו וא"ל מי שעלה לו נימא
ברגלו יקטענה ויחיה או יניחנה ויצמער
אמר לו יקטענה ויחיה, אמר להו,
קמיעה בר שלום חדא דלא יכלת להו
לכולהו — ועוד קרו לך מלכותא קמיעה,
א"ל מימר שפיר קאמרת, מיהו כל דוכי
למלבא שדו ליה לקמינא חלילא, כד
הוה נקמין ליה ואולין (להרוג אותו) א"ל
ההוא מסרינתא ווי ליה לאילפא דאולא
בלא מיכסא (אתה יוצא ליהרג בשביל ישראל
ואין אתה מהול) נפל על רישא דערלתייה
קטעה, וציה שכל נכסיו יתנו לר"ע
וחרביו — יצתה ב"ק ואמרה קמיעה בר
שלום מוזמן לחיי הע"הב.

ואפשר שלכן קראו לו קמיעה עין

שנצח

רב טובי ברב קמינא נדה ו:.
רב שמואל בר רב קמינא ברכות מז..

רב קמינא.

לא מצינו בשום מקום מי הוי משפחתו
ואבותיו או רביתיו, ואך בבכורות מד:
אמר רבה בר"ה אמר רב קמינא אר"ל
דס רבה שחין רבה וכו'.

וזאת ידוע לנו שבזמן רב חסדא היה
מגדולי הדור ורב חסדא קבל ממנו כב"מ
עמ. אמר רב חסדא אמר רב קמינא
מנין למוכר שדהו לס' שנה שאינה
חוזרת ביובל וכו'.

ובכורות לה. אר"ח אר"ק לא שני
אלא דא"ל אא"כ היה בו מים וכו'.

ובשבת קמ: אמר רב קמינא העומד
באמצע המטה וכו', וכולם המהו מה
ענין רב קמינא לשם, אך צ"ל שם אמר
רב חסדא א"ר קמינא, ושם אמר רב
חסדא כמה מאמרים לכן הביא גם המאמר
הזה מה שאמר רב חסדא בשם רב
קמינא.

ובבכורות מד: רבה בר"ה אמר רב
קמינא.

מהלכותיו נשארנו לנו שבת נ: שא"ל
רב מרדכי לרבא, מתיב רב קמינא
תיובתא.

וב"מ נה. אמר שב"ר נוקקין אפילו
לפחות משה פרוטה.

וב"ב צג: תני רב קמינא רובע קטניות
לסאה.

ובחולין כח: אמר ת"ש חלקי לשנים
וכו'.

ובאגדה מצינו שבת קיט: אמר אפילו
בשעת בשלונה של ירושלים לא פסקו ממנה
אנשי אמנה.

וביומא נד. אמר בשעה שהיו ישראל
עולין לרגל מגלגלין להן הפרוכת וכו'.

ובהענין ו: אמר אין הנשמים נעצרין
אלא בשביל במול תורה.

שנצח למלכא במה שקמע א"ע וקראהו
בר שלם שיש לו חיי לעה"ב.

קיס.

רביא בר קיסי יומא מב..
רבין בר קיסי חולין כ.:
רבינא בר קיסי ב"ב סג. והוא שם של
איש אחד,

קיסמא.

ר' יוסי בן קיסמא שבת קנב..
ר' שמעון בר קיסמא שבת עה.:

ר' קיסמא בן גירי.

נוכר זהר חדש רות צו: עם ר'
רחומאי.

ובציוני פ' היו שרה ר' קיסמא אימר
שת קבר אדם, ר' רחומאי אימר הקב"ה
קבר אותו.

קיסנא.

רב מבי בר קיסנא עירובין קד.י.
וביבמות ט: איתא רב טובי.
רנא בר קיסנא ב"ב יב..
קיפוק. ערך בר קיפוק.

קיריא. רבה בר קיריא כלאים פ"ט
סה"ר.

ר' קירים דאירמה.

נוכר ביצה פ"ג ה"ח אמר מי שיש
בידו למחות ואינו מוחה קלקלה תלויה
בו, ובשבת ספ"ה מוכא המאמר ע"ש ר'
קירים דירמה.

קלא.

בגדה נט: אמרו וכן אורי ליה ר'
אנא לקלא, ופירש"י ותוס' שהוא שם
חכם.

קלא דרומה עבדיה דר"י נשייא,
נוכר ביצה פ"א ה"ם ר"ז שאלו.

קמחית.

היא היתה אמן של ישמעאל ויוסף
וישבב ששמשו כולן ככה"ג, ואמרו יומא
מו. שהיו לה שבעה בנים וכולם שמשו

ככה"ג. ושאלוה חבמים מה עשית שזכית
לכך א"ל מימי לא ראו קורות ביתי
קלעי שערי, א"ל הרבה עשו בן ולא
הועילו.

וירושלמי מנילה פ"א ה"י אמרו
עליה המליצה כל קמחא קימחא וקמחא
דקמחית סולת, ועיין ערך ישמעאל בן
קמחית.

קמציא ובר קמציא.

בגיטין נה: יסופר שע"י נחרב ירושלים
ע"ש כל המעשה באריות.

ר' קמצפא.

בסה"ד מביא מתוס' חגיגה בשם
ירושלמי, ולא נמצא בירושלמי שלנו, אך
בחגיגה פ"א סה"ב ושם ר' קריספא, עיין
ערכו.

קמצר. ערך בן קמצר.

קנה. ר' נחוניא בן הקנה ברכות פ"ד
מ"ב.

קסקסאה. רב יצחק בר קסקסאה
ברכות נא.

קפוכאי. ר' יהושע בן קפיסאי שבת
קמו..

קצב. ר' זכריה בן הקצב כתובות פ"ב
מ"ט.

ר' קצרא.

נוכר תנחומא ויחירו הלך עם ר'
אלעזר בפולי של חוץ מטבריא, ויש שם
גרסאות אחרות, ועיין ערך כובס.

קצרתא. ר' יצחק בן קצרתא ר"ה
פ"א ה"א.

קצרתא.

ר' יוחנן בן קצרתא שהש"ד פ"ב"ט.
ר' יוסי בן קצרתא שבת פ"ב ה"ו.

קרה.

בבבורות נת. אמר בן עזאי כל חכמי
ישראל דומין עלי כקליפת השום חוץ

מן הקרח הזה (והוא ר"ע, רש"י וע"ש בתוס').

קרתה.

ר' יהושע בן קרתה הנודע, ויש ר' אמי בר קרתה ב"ב פ"י ה"ח.

קרתנאה.

רב אדא קרתנאה סנהדרין צב.

רב אחא קרתנאה ברכות לג.

יעקב קרתנאה קידושין פו.

ובשבת קנב, אמר חד גזואה (סו"ט) לר"י בן קרתה טהכא לקרחינא כמה הוי וכו'.

ר' קריספא—קריספי, קרוספי.

קריספדא—כרוספדאי—קרציפא.

כל השמות הללו של אמורא אחד, הוא היה תלמיד ר' יוחנן כדמצינו ר' קרוספא בשם ר"י כירושלמי ריש שביעית (ובצה"ד איתא בטעות כתוספתא שביעות), שם פ"ג ה"ה, שבת פ"ו רה"ב.

ר' קריספא בשם ר"י כברכות פ"ג ה"א.

ר' קריספא אמר פליגא ר"י ורש"ב כל כפאה רפ"א"ב, חגיגה פ"א סה"ב.

ר' כרוספדאי אר"י כר"ה מז; כריתות כד, פסדר"ב נד.

ומה שמצינו שנת פ"א סה"ד, ר"ה פ"ב סה"ה, מו"ק פ"ג ה"ה ר' קריספדא בר יוחנן היא ר"ת בשם ר' יוחנן.

ובקה"ר פ"דיו ר' קרוצפי בשם ר' יוחנן.

ובויק"ר פ"ד"ב ר' ברכיה ור' קרציפא בשם ר' יוחנן.

וכן מצינו ר' קריספא בשם ר' חנניה בן גמליאל כשביעית פ"ו ה"ה, נדרים פ"ו ה"ח, סנהדרין פ"ג ה"ח.

בשם ר' יוסי בר"ח כשקלים פ"ז ה"דריה.

בשם ר"ל ניכמות פ"א ה"א, ה"ב. ומצינו סנהדרין סט. א"ר כרוספדאי א"ר שבת.

ובגדה זו, ר' כרוספדאי בריה דר' שבתאי נראה שהיה כתוב ב"ר שבתאי והוא ר"ת בשם ר' שבתאי.

ומע"ש ספ"א ר' זכורא יתיב מתני לבריה—עבר ר' קריספא א"ל לא תתניי כן.

ונזכר בשם ר' קרציפי במד' משלי פ"ד"כו.

האומרים בשמו מצינו ר' יונה בשם ר' קריספא כתובות דפ"א.

ר' יוסי בשמו מע"ש פ"ד ה"ג.

ונפטר בחיי ר' אמי כירושלמי סוף מו"ק אמרו ר' קרוספי דמך בטועד ועשר לו איבריי שלא מדעת ר' אמי.

קרנא.

הוא היה חבירו דשמואל כשבת קח. שמואל וקרנא הוו יתבי אנודא דנהר מלכא—א"ל שמואל גברא רבה קאתי ממערבא וחייש במעיה—ויל תהי ליה אקנקניה, אזל אשכחיה לרב ושאלו קרנא כמה שאלות והקניטו א"ל מה שמך א"ל קרנא, א"ל יהא רעוא דתיפוק ליה קרנא בעיניה, וב"ב פט. איתא שנענש ע"י שמואל ופירש"בם דהא והא גרמא.

ובקידושין מד: טחלוקת שמואל וקרנא. וכירושלמי ב"ב צ"ה ה"ה כשתפס ריש גלותא את רב וחבשיה, על קרנא והוציאו לחפשי, ושם נקרא בשם רב קרנא.

ובסנהדרין יז: אמרו דייני גולה קרנא, היינו שהוא ושמואל היו דיינים בנהרדעא.

והוא חיבר כריתות ככ"ק מז: הני רב יהודה בר סימון בנזקין דבי קרנא, ובסנהדרין ל. תני רב אידי בר אבין בנזקין דבי קרנא, (ופי' הר"ח והערוך במס' דנזיקין סנהנה חצונה שהיה שונה אותה קרנא).

וכן מצינו ב"ק ד. דתני קרנא ר' אבות נזיקין ואדם אחד מהן.

וב"ק פ"ח ה"ז הני רב קרנא לבעימא אחת.

ר' ראובן בן איצטרובלי.

גדול הדור בזמן רש"בי, כמעילה יז. שפ"א גזרה המלכות שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו את בניהם וכו' הלך ר' ראובן בן איצטרובלי וסיפר קומי והלך וישב עמדם וע"י חכמתו נתבטלה הגזירה, ואח"כ הכירוהו שהוא יהודי וגזרו שנית, ושלחו את רש"בי ור"א בר' יוסי לרומי לבטל הגזירות.

ונשאר לנו ממנו ב' מאמרים יקרים, במ"ק יח: אמר רב משמו מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים שמה' אשה לאיש, ועוד אמר שם משמו אין אדם נחשד בדבר אא"כ עשאו וכו'.

ובירושלמי כלאים פ"ט סה"ד יספר ששני בני ר' ראובן איצטרובלום תלמידי דרבי הוא, ורבי ראה שם"המ מסתכל בהון וחרק בשיניו, אמר (רבי) יגלו לדרומא שמא הגלות מכפרת וכשבאו לשם מתו (בי רגלוי דבר נש וכו').

רב.

רב אחא בר רב קידושין יג..

עולא בר רב פסחים קיז:

רמי בר רב שבת לב:

רב. בערך ר' אבא בר איבו.

רב.

בעירובין כד. מצינו א"ל רב אבא אבוה (או אחוה) דרב בריה דרב משרשיא הכי אמרינן משמיה דרבא, ואין לזה שום פירוש וביחוסין מביא רב משרשיא בר רב וסה"ד חולק עליו, אבל הצדק עם היוחסין וכן צ"ל כאן אמר רב, אבוה דרב משרשיא בריה דרב. וכן הוא דרך הגמרא להביא את האב ע"ש בנו כמו בפסחים קמו. רב נתן אבוה דר"ה בריה דרב נתן ועוד בכמה מקומות וכן הוא בדק"ס.

רב בר יודה.

ירושלמי פ' תפלה השחר, כן מביא

בסה"ד

ישם פ"ט ה"ב תני רב קרנא אפילו גזל עגל וכו'.

ונזכר כתובות קיא, קידושין מד. אמר קרנא דברים בנגו.

קשישא. ערך מר קשישא.

קתרום.

בפסחים נו. אמר אבא שאול ב"ב משום אבא יוסף בן חנן — אוי לי מבית קתרום אוי לי מקולמסן ואמרו שם שהיו כה"ג וכל משרתיהם היו רשעים.

ר.

ר' ראובן. (תנא).

נזכר בתוספתא שבועות פ"ג ה"ה שפ"א שבת ר' ראובן בטבריא מצאו פלוסופוס אחד א"ל איזהו שינוי שבעולם א"ל זה הכופר במי שבראי. ובפדר"א פ"מב א"ר ראובן הכל הולך אחר הראש.

ר' ראובן.

(אמורא בא"י בדור השלישי והרביעי).

בירושלמי כתובות פ"א ה"ז בעי קומי ר' מנא א', ובמד' תהלים פ"א"כ אמר בשם ר' חנינא.

ובשבת ספ"ו אמר ר' ראובן באותה שעה ירד מלאך וסמרו על פיו • (של גבוכדנצר).

ומצינו שהיה בקי בלשון יוני כפתיחתא דאיכה"לא, שם פ"א"כנ.

האומרים בשמו מצינו ר' ביבי כסנהדרין פ"א ה"א שאמר חותמו של הקב"ה אמת.

ר' חלקיה הדרומי בשמו כתנחומא קדושים"א.

ר' פנחס בשמו כתנחומא בראשית"ה, ב"ר רפ"עה.

ר' פנחס הכהן בשמו כתנחומא תולדות"יא.

רב חנן בר רב רבא ברכות נח.
רב יוסף בריה דרבא (סתם) ברכות
יג .:

רב מנשיא בריה דרבא ניצה ל:
רב משרשיא בריה דרבא (סתם)
חולין נ.

רב נחמן בר רבא שבת כה:
רב סמא בריה דרבא ב"מ מב:
רבה בריה דרבא עירובין צג.

רבא, (סתם).

דבר זה מוסכם שמתם רבא הוא בר
רב יוסף בר זבדא כמפורש עירובין נד.
(סוכה לד. ושם חסר תיבת בר חמא). ביצה
ה, נדרים נה, ב"ק צו. קד; (וב"מ ע.
איתא רבה בר יוסף בר חמא וצ"ל רבא), חולין
מג: עז.

ומה שמצינו ב"מ סז: אמר רבא בריה
דרב יוסף משמיה דרבא הוא ט"ס וצ"ל
מר בריה דרב יוסף כברק"ס, וכן צ"ל
בהרא"ש שם ס"ו.

אביו רב יוסף בר חמא היה הריש
במחוזא עוד בימי רבה בר אבהו, כדמוכא
באגרת דרשב"ג ח"ג פ"ב וז"ל (כשהרבה
נהרדעא ע"י פפא בר נצר) ואזל רבה בר
אבהו — למחוזא והוה ההם רב יוסף בר
חמא אביה דרבא, ובל"ס נולד שם בנו
רבא, כי רבא מזכיר כל כך פעמים את
מחוזא ומנהגיה דאך איש הנוולד בה
ונתגרל בתוכה ידוע לו וכאשר נביא
להלן.

את שנת לידתו נוכל לשער משנת
פמירתו, דהנה בקידושין עב: אמרו
כשמת רב יהודה נולד רבא וידוע שרב
יהודה נפטר תר"ו לשמרות ואם נקבל
הדברים כפשוטן או ידוע לנו בבירור
מתי נולד רבא, כי לדעת רש"י ע"ז יט:
ד"ה והא רבא שחי אך ארבעים שנה,
וכן כתב ר"ה ית. שגורס אביו ורבא
מדכית עלי אתו. ולפי זה הלא אמרו

שם

בסה"ד, וירושלמי מוטעה נודמנה לו כי
ברכות פ"ד ה"א יכו: איתא רב כר'
יהודה, פי' רב ס"ל כר"י וכדמסיים שם
בפירוש.

רב בר שבא.

זכה עוד לראות את רב נחמן כחולין
קיא. רב בר שבא איקלע לכי ר"נ איתו
ליה כבדא שליקא לא אבל אמרו ליה
לר"נ בר בי רב דלנו (תלמיד שנתארה
אצלך) לא אכיל א"ל ר"נ נאמו לשבא,
ומזה אנו רואין שבימי ר"נ היה מן
התלמידים, ובימי ר"כ (וכו דרג אשי)
ור"פ היה כבר מגדולי הדור כברכות
יט: שתרנמא רב בר שבא קמיה דר"כ
אחיבו עליה, אר"כ גברא רבה אמר מלתא
לא תחיוכו עליה.

ומ"ק כו. א"ל לר"כ.

וב"מ סז: רב בר שבא הוה מטיק בי
ר"כ זוזי וכי.

ובשבעות ל: רב בר שבא הוה ליה
דינא קמיה דר"פ אותיביה ואותיב נמי
לבע"ד, (ושם איתא בר שרביא אבל ברק"ס
איתא בר שבא).

ובעירובין לג: אותיב לר"פ.

אבל מה שמצינו ברכות יד. רב בר
שבא איקלע לגביה דרבינא שם צ"ל רבא
בר שבא והוא אמורא מאוחר כמבואר
בערכו.

רב בריה דשמואל.

נזכר במד' תהלים רפ"ט אמר בשם
שמואל טוב מאיד זה יצ"הר, ובסה"ד
ערך רבה בר שמואל מביא המדרש
ודעתו שצ"ל רבה בר שמואל.

רב מדיפתא.

חייא בר רב מדיפתא ברכות ח:

רבא.

רב אחא בריה דרבא עירובין צג:

רב הונא בריה דרבא ב"ק עב.

רב חביבא בריה דרבא ע"ז לד.

ובפסחים קיו: אמר רבא אשכחתינהו
לסבי דפומבדיתא (רב יהודה ורב עינאי,
רש"ג).

וכן עירובין עט: אמר רבא הני תרתוי
מילי סבי דפומבדיתא (רב יהודה ושיבתו
רש"י) אמרינהו.

וגם בזה כתבו התוס' בכורות יד:
שרבא לא ראה את רב יהודה, אבל
במחילה מעצמותיהן הקדושים איך אפשר
לומר כן, הלא ידוע שאביי ורבא היו
חברים כל ימיהם שוין בכל דבר, ועל
אביי מפורש פסחים קד: שראה את רב
יהודה וכמנואר בערכו באריכות, ולמה
לא נאמר כן על רבא חבירו, ואך יען
שאביי נתגדל כבית רבה דודו שהיה
כפומבדיתא לכן מצינו אותו יותר עמהם,
אבל רבא שהיה בסחוא מקום אביו לכן
מצינו אותו אך עם ר"ג, אבל עם ר"ה
ורב יהודה כי מלכד שהיה עוד עול ימים
ולא זכה להיות תלמידם לא בא לפומבדיתא
אך ע"פ מקרה.

ולכן האמת יורה דרכו שרבא נולד
לערך תקפט לשטרות ובפמירת ר' יוחנן
היה כבן עשר שנים ולכן מה שמצינו
את רבא הרבה פעמים עם עולא היא
עולא האחרון, כי עולא הנחותי נפטר
קודם ר"א (שנפטר בשנה אחת עם ר' יוחנן),
ובפמירת ר"ה היה כבן יט' שנה, ובפמירת
רב יהודה תר"י היה. כבן כא' שנה, ורב
חסדא שנפטר תרך היה אז רבא כבר
גדול הדור כבן שלשים והיה באמת
תלמידו המובהק וכאשר נבאר.

וכן אביי חבירו שמפורש עליו שחי
ששים שנה ונפטר תרמט א"כ נולד
תקפט ולכן היו באמת חברים שוין
בשנים ובחכמה ואך רבא האריך ימים
אחריו.

ובזה זכינו לידע שרבא לא היה כהן,
ובר"ה יח. צ"ל רבה ואביי מבית עלי
קאתו, ולא רבא, וכן גרסי התוס' בכורות

שם בפירוש שחי אך ארבעים שנה, א"כ
נפטר תר"ן לשטרות.

אבל רבינו שרירא נאון באגרתו ח"ג
פ"ג (אשר כל דבריו הם מספרי הזכרונות אשר
היה כתוב יושר פמיות ראשי מתיבתות דבבל)
כתב שרבא נפטר תרסג, וא"כ לפי זה
אם נאמר שחי אך ארבעים שנה א"כ
נולד יג' שנים אחר רב יהודה, ודבר זה
אי אפשר לומר.

אך כבר בארנו בערך רב אשי שהצדק
עם הרמ"בם וגם רש"י בעצמו חזר בו
וס"ל כהרמ"בם שהגרסא בנמרא קידושין
עב: עד שלא מת רב יהודה נולד רבא,
וכאמת היה רבא כבר יותר מעשרים
שנה כשנפטר רב יהודה, ובפמירת ר"ה
(שנת תר"ה) היה כבר כבן יט' שנה.

וזכה עוד לראותו כמגילה ח: תני רב
שמואל בר יצחק קמיה דר"ה א"ל רבא
זכי.

ובשבת נה. א"ל רבא לר"ה.
וכן משמע מפסחים קיד: דרבא היה
מדרר אסילקא וארווא אמר הואיל ונפק
מפומיה דר"ה.
ובתמורה לא. א"ל רבא לר"ה תניא

דמסייע קך.
ובחולין ט: בעי ר' אבא לר"ה ור"ה
השיבו — א"ל רבא (לר"ה).

ואף שדעת התוס' במנחות לו. וכתובות
יד. שרבא לא ראה את ר"ה, אבל לא
גובל לשבש את כל המקימות האלו
ולומר שצ"ל רבה תחת רבא, אבל מה
שמצינו כלאים פ"א ה"ט רבא בשם ר"ה
צ"ל ר' בא, כי רבא נזכר אך פ"א
בירושלמי בשמו ושם אביו.

וכן שימש את רב יהודה כב"ק צו.
א"ל רבא לרב יהודה.

אמר משמיה כשבת קכמ.
ושם קלד: אמר רבא בהרי הרנמינא
דסבי (רב יהודה ורבה בר אבוח) למה לי
(מה לי לחלוק נגד זקנים הללו, רש"י).

לראות את בנו הולך וגדול גם בתורה גם במע"מ ככ"ק צו. שאביו רב יוסף בר חמא היה תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי ועבד בהו עבידתא, א"ל רבא בריה מ"ט עבד מר הכי.

וכן ב"ק קד: יוספר שר' אבא הוי מסיק זוזי דרב יוסף בר חמא א"ל לרב ספרא (שהלך מא"י לבבל) בהדי דאתית אייתניתו ניהלי, כי אזל להתם (כשבא למחוזא מקום רבא) א"ל רבא בריה מי כתב לך התקבלתי? א"ל לא, א"ה זיל ברישא ויכתוב לך התקבלתי, לסוף א"ל (רבא) אי כתב לך נמי התקבלתי לאו כלום הוא וכו'.

ורבו המובהק היה ר"ג כדמצינו בעי מר"ג כשבת ד. עב: עט, עירובין לו, פסחים עב.

אמר רבא כי הוינן בי ר"ג כשבת מוז, פסחים ל.

אמר רבא כי הוה אולינן בתריה דר"ג בברכות כג.

אותיב לר"ג בברכות טב: כ"ב קנא: רבא קמיה דר"ג כעירובין סג: ב"ב קנב.

שמעית מיניה דר"ג תרתי — ולא ידענא הי מינייהו כחולין מט:

חוינא לר"ג דכרע בברכות לד:

רבא אר"ג כקידושין ט, ב"מ ז.

הקשה לר"ג כיבמות בב, כתובות עט.

ורבא נתגדל כ"כ בימי ר"ג עד שהיה חולק עמו כגומין סג: ששלחו לקמיה דר' אמי — הדר שלחוה קמיה דר' חייא בר אבא (עם מי הצדק).

ובעירובין סד. א"ל רבא מ"ט עבד מר הכי — א"ל הדרי בי.

וברכות לו. א"ל רבא לא תפלוג עליה דר"י וכו'.

ובנזיר לב, ב"מ מג. א"ל רבא לר"ג לדיוך וכו'.

כו, ולכן אמר רבא לשמעיה (שהיה כהן) שיזכה המתנות.

וכן ביבמות קה. כתבו התוס' דרבא לא היה כהן, וכן מביא רש"י בר"ה יח, שלא היה כהן.

ובסה"ד מביא ראיה מכ"ב יב. שאמר רבא ואנא בתרא וכתב המהרש"א שאי אפשר לומר שרבא קילל שימות רמי בר חמא, ואך הכונה שיגרשנה וישא אותה רבא וא"כ לא היה כהן.

ועוד ראיה מברכות ח: שא"ל רבא לבניה לא תנסבו גיורתא א"כ לא היה כהן.

וכן מצינו מו"ק כת. שרבא ישב אצל ר"ג כשהיה נוסס, משמע קצת מזה שלא היה כהן.

ובהיותו עוד ילד קטן מצאו שכבר נוססה בו רוח חכמה בברכות מח. אב"י ורבא הוה יתבי קמיה דרבא, אמר להו למי מברכין אמרו ליה לרחמנא, ורחמנא הויא יתיב, רבא אחוי לשמי מללא, אב"י נפק לברא אחוי כלפי שמיא א"ל רבה תרוויכו רבנן היתו.

אבל להבין איך בא רבא (שאביו היה במחוזא) לפני רבה בילדותו בפומבדיתא? ולכן נראה יותר גרסת בה"ג שם שגורס אב"י ורבא בר רב חנן, ובוה יכואר לנו הפליאה הגדולה מה שלא מצינו בשום מקום בש"ס שרבא ידבר פא"פ עם רבה או שיאמר איזה הלכה או אגדה משמו, ואך מצינו אותו בפמירת רבה כב"מ פו. ורוב קבלותיו היה אך מרב נחמן, ולהיפוך אצל אב"י מצינו שהיה כל ימיו אצל רבא, וזה יען שרבא נתגדל במחוזא בבית אביו ושם היה ר"ג, ואב"י היה תמיד בפומבדיתא אצל רבה.

וכמו שאמרנו שאביו היה הריש במחוזא, ואב"י שראה כי ברכה בו השתדל שילמוד מתוך הרחבה, וזה שאמר רבא עירובין טה. אי קרצתן כינה לא תנאי. ואב"י וכה

מכבודו הלא יאמר הוא בעצמו שרבא חי ענ' שנה, ומפירש באגרת דרש"ג ח"ג פ"ג שרבא נפטר תרסג א"כ נולד תקצ, ור"ח נפטר תר"כ היה אז רבא בן שלשים, והחכם תפש החבל בשני ראשים האמין שרבא נולד כשנפטר רב יהודה היינו שנת תרי, והאמין שחי ענ' שנה ולא ראה מעותו.

וכן קבל מרב ששת כרמצינו א"ל רבא לרב ששת כיבמות נה:

רבא אמר רב ששת כברכות כג; כתובות סג; ב"ק פח, מנהדרין צב; וכן צ"ל בב"מ ע. (ושם איתא רבה נשעות).

וברכות לד: אמר רבא חוינא לרב ששת דקעביד הכי.

וב"מ מז. אמר רבא על רב ששת נברא קא חוינא ותיובתא לא קא חוינא. והיה לו עוד רב מובהק אחד הוא רב יוסף כחולין קלג. שאמר רבא בדיק לן רב יוסף, ורב יוסף קראו דרדקי כשבת קמב:

ולא עזב את רבו הקדוש גם כשהיה עוד כיומא נג: רבא כד הוה מיפטר מרב יוסף הוה אויל לאחוריה עד דנגפן כרעיה ומתווסן אסקופתא דבי רב יוסף דמא, א"ל לרב יוסף הכי עביד רבא (כי רב יוסף שהיה עור לא ראה זאת) וברכו רב יוסף ואמר יהא רעוא דתרומ רישך אכולה כרכא.

ובעירובין נה. יסופר שרבא בריה דרב יוסף בר חמא (ובגדרים נה. איתא סתם רבא) הוה ליה מלתא לרב יוסף בהריה (שרב יוסף כעס עליו) כי מטי מעלי יומא דכפורי אמר רבא איזול ואפייסיה, אול אשכחיה לשמעיה דקא מזני ליה כסא, א"ל רבא הב לי ואימוניה אנא, יהיב ליה מזניה, כרמעיה (רב יוסף) אמר, דמי האי מזינא למזינא דרבא.

ומזה את רואין ששמשו זמן מרובה, אבל רבא הרביץ כבר תורה עם תלמידים

והיה בפטירת רבו כמ"ק כח. רבא הוה יתיב קמיה דר"ג חוייה דהוא נוסם א"ל (ר"ג לרבא) לימא ליה מר דלא לצערן א"ל רבא מר לאו אדם חשוב הוא?

וב"ב קנא: א"ל רבא לתלמידיו לאו אמינא לכו לא תתלו ביה בוקי סריקו וכ'.

ומכל זה את רואין שהיה תלמידו המובהק.

וכן רב חסדא היה רבו המובהק כמפורש סיכה כט. שרבא ורמי בר חמא כי הוה קיימי מקמיה דר"ח מרהמי בנמרא בהדי הדדי והדר מעייני בסברא.

וביצה כח. א"ל רבא לר"ח דרשינן משמך וכ' א"ל יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמאי.

רבא אר"ח בעירובין קג; ביצה יו, יבמות עד; ובחיים יט, נדה ט; הקשה לר"ח ככתובות יט..

וכנדה סא. אמר רבא מנ"ל לסכא (רב חסדא) הא.

ויסופר ב"ב וב: שרבא ורמי בר חמא היו אצל רב חסדא ובת ר"ח (נערה קטנה) יתבה בכנפיה דאביה אמר לה מאן מינייהו בעית, אמרה לו תרוייהו, אמר רבא ואנא בתרא, וכן היה באמת שנשאת מקודם לרמי בר חמא ואחרי מותו נשאה רבא וכאשר נביא להלן.

וכיומא עה: איתא בפירוש שהיה תלמידו דר"ח שיסופר שם שאריסיה דרבא היה מייתי ליה השליז כל יומא, יומא חד לא אייתי ליה אמר רבא ש"מ נח נפשיה דר"ח ובדיל רבה אביל תלמידיה (כי תלה הזכות מה שהיה מוצא השליז בזכות רבו רב חסדא).

והנה אחרי כל הנמרות המפורשות האלו בא הראה"ו בח"ג צד 177 ויאמר שרבא לא היה תלמיד ר"ח כי היה כבן עשר שנים בפטירת ר"ח, ובמחילה

דרב מתנה כזבחים כמ..
רבא אמר רב סחורה אר"ה כברכות
ה. כו. עירובין נד., יבמות קו., סנהדרין
מט: מנחות ט.:

והיה משבח רבא את רב סחורה לפני
ר"ג דאדם גדול הוא כנדרים כב.; ומה
שאמרו ב"מ לג. אמר רבא כגון רב סחורה
דאסברן וזהמא ליסטרון (ומשמע שאך דבר
זה קבל ממנו כבר כתבנו התוס' שכל ההלכות
שקבל ממנו היו הלכות ר"ה, ואך הסברא דמשנה
זו קבל מרב סחורה בעצמו).

רבא אמר רבין כשבת יב.:
רבא אמר שמואל בר אבא כשבועות יז:
וכן מצינו הלשון אצלו שאמר, ר'
אידי אסברא לי כנדרים ה., קידושין מ.,
ב"מ עד.:

בר אדא מרי אסברא לי כזבחים לח..
בר אדא משוחאה אסברא לי כעירובין
ט.:

בר אהינא אסברא לי כקידושין נא..
בר המדורא אסברא לי כשבת קז:
קבה., יבמות פג.:

רב בר שגא אסברא לי כחולין מח..
ומזה אנו רואין את גודל יקרת דוחו
שאמר כל דבר בשם אוטרו.

הזקנים שברורו היו, ר' אבא שהלך
לא"י, ובימי רבא היה כבר זקן גדול
כב"ק קד.:

ומצינו חולין מג: כשפסק רבא שהשור
טרפה אינגל מלתא ומטי לקמיה דר' אבא
(בא"י), א"ל זילו א"ל לבריה דרב יוסף
בר חמא דלשלם דמי תורא.

וכן רב אחא בר אדא היה בימיו זקן
גדול כב"ב קסו.

וכן רב אחא בר יעקב עיין ערכו.
וכן רב אחרבוני בר אמי שאמר רבא
אישתעי לי רב אחרבוני ב"א משמיה
דר"א ב"ב ט.

וכן ר"ה בר אבין כר"ה כא. ששלח
לרבא בר חזית וכו'.

עוד בחיי רב יוסף וכן גם אביי כמפורש
ב"ב כב..

ורבא היה גדול כ"כ בעיני רב יוסף
עד כששלחו רבא לבריה ללמוד לפני
רב יוסף ככתובות סג. שאלו רב יוסף
אבוך במאי זהיר כשבת קיח.; אבוך היכי
עבדי כברכות יג.; אבוך כמאן ס"ל
כעירובין פב.; ומה אנו רואין את גודל
רבא עד שרב יוסף בקש לידע את
הכרעתו.

וזה היה כבר שנים הרבה אחרי פטירת
רב חסדא וכבר נפטר גם רמי בר חמא
והוא נשא את אשתו בת רב חסדא וזה
שמצינו שבת קכט. שבת ר"ח טבלה בנו
תלתין יומין שלא בפני בעלה ואצמניאת
ואמטי לערסה בתריה דרבא לפימבדיתא,
וזה יען שהיה הולך לפרקים לשם, אבל
מקום מושבו היה במחזוא.

והנה מלבד רבותיו המוכהקים האלו
מצינו ברכית לח. אמר רבא אמר רב
אסי, ובשבת צה: א"ל רבא שמא לא
שמעת, ובתוס' ב"ב קנה. ד"ה איתמר
גרסי רבה, אך אין אנו צריכין לזה והוא
ר' אסי שדיה בא מא"י לבבל ואז ראה
איתו רבא.

ושלח לר' אמי כניטין סג..
רבא אמר זעירא כסיטה ה.,
ואת ר' חייא בר אבא כברכות טו.
שא"ל רבא לא סבר לה מר וכו', ובניטין
סג. שלח לא"י לשאול לרח"בא.
רבא אמר רב חסא כב"מ נו..
רבא א"ר יצחק ביבמות עד. (אך שם
עא. ופסחים צו. הגרסא רבה), ב"מ טכ..
ורבא אמר האלהים אמרה (ר' יצחק)
ונסירנא לה מיניה כמנילה י.

אמר רבא אמר לי ר' יצחק בר אבדימי
כיבמות ג.

רבא אמר ר' ירמיה בר אבא ככתובות
ס. (ונראה שצ"ל ר' אבא א"ר ירמיה כ"א).
אמר רבא אמריתא לשמעתא קמיה

רב אסי בר חמא אמר לרבא הכי
אמר רב ששת ב"ק צנ.

גוריא בר המא בזמנו ככרכות נג:
שרבא היה מברך במוצאי שבת על אור
שלו.

רב דימי מנהרדעא בזמנו כב"ב כב.
ר"ה בר חנינא כע"ז מ. נפק שיפירא
דרבא ואמר, שיפירא דרה"כח ושרי,
ובעירובין כה: שרבא שלף הקנים שעשה
ר"ה בר חנינא. ובנדרים כג: א"ל רבא
ואת דרשת ליה בפירקא?
ר"ה בר רב נחמן כע"ז נו.

ר"ה בר סחורה תרנם קמיה דרבא
כבכורות ס.

רב המננא ר' היה כחבר לרבא כמבואר
בערכו.

מר זוטרא בריה דר"ג יסופר בחולין
צד: שהלך משיכרא לבי מחוזא, ורבא
ורב ספרא הוו קאתו לסיכרא פגעו
בהרדי וכו'.

ר' זירא ב' מצינו סוף הוריות כשהוצרכו
לדיש מתיבתא (אחרי פטירת רב יוסף) היה
ביחד עם רבא.

ובסנהדרין ח: רבא ברא גברא שדריה
לקמיה דר"ז וכו'.

וביצה ת. חולקין רבא ור"ז ודבריהם
הובאו לא"י כביצה פ"א ה"ג שאמר ר'
יוסי בר' בון (שהיה זמן קצר בכבל עם
הנחותי) איתפלגין ר"ז ור' אבא בר יוסף
(הוא רבא), וזה הפעם האחת אשר נזכר
בירושלמי, אבל מה שמצינו שביעית פ"ד
ה"ז רבא מתקל כיפי (לידע אם האבנים
האלו מאי הן) שם צ"ל ר' בא ככתובות
קיב. שר' אבא כשעלה לא"י מנשק כיפי
דעכו, ר' חנינא מתקין מתקליה (ואך נתחשו
שמות האמוראים).

וכע"ז לר: ההוא ארבא דמורייתא
דאתי לנמילא דעכו אותיב ר' אבא דמן
עכו נטורי בהדה א"ל רבא, צ"ל א"ל
ר' אבא כגרסת הב"ח.

וכן רב ימר סבא ככתיבות נג. שעוד
כימי ר"ג היה נקרא כן.

וכן ר' ירמיה שהלך לא"י בימי עלומיו
ורבא לא הכירו ובא"י גרל והצליח,
ובימי רבא היה כבר מזקני הדור כמנחות
נב. שאמרו רבנן דברוי רבא קמיה דר'
ירמיה, אמר בבלאי טפשי — אהדרה
קמיה דרבא אמר, מבישותין אמרי קמייהו
ממיבותין לא אמרי קמייהו, וזה שאמר
רבא עליו כתובות עה. וחד מינן כי סליק
להתם עדיף כתרי מינייהו דהא ר' ירמיה
לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן כי סליק
להתם קרי לן בבלאי טפשי.

ומה שמצינו סוטה פ"א ה"א רבא
בשם ר' ירמיה הוא ר"ת ר' בא, וכדמצינו
כתובות ספ"א רבא בשם ר' ירמיה ואח"כ
אמרו בפירוש ר' בא.

וכן רבה בר מרי ששאל רבא ממנו
מנא הא מלתא דאמרי אינשי כב"ק צב.
פב: צנ., א"ל רבא כמ"ק כח; יבמות
סג; מנהדרין קג; איקלע לבי רבא
ככרכות מב: מד.

וכן רב שמואל בר יצחק כמגילה ה.

חבריו.

אבא בר מרתא כגיטין לו; ובא לנחם
את רבא כמ"ק נו; ורבא אמר עליו
כמה לית ביה דעתיה להאי צורבא
מרבנן.

אהבה בריה דר"ז א' בזמנו כעירובין
צו:.

רב אויא איקלע לבי רבא כשבת מו.
רב אידו בר אבין שא"ל אבוי ורבא
מידי שמיע לך בהא כמ"ק טו.

איבו בזמנו כע"ז לה: שאכל פת כותי
ואמר רבא לא תשתעו בהדי.

ר' אילא, א"ל רבא נדה טו, אבל
הוא ט"ס וצ"ל אמר רבא ולא שרבא
דיבר אתו כמבואר בערכו.

רב איקא בריה דרב אמי בזמנו, ורבא
איקפד עליו כב"ב קמט:.

קמיה דרבא למימר — א"ל רבא דייני
דחצצתא הכי דייני איכסיף קרי רבא
עליה אניה בעתה אחישנה.

רבא בר רב חנן (תלמידו דרבה) חני
קמיה דרבא — א"ל רבא כוכחים נה.
קמו:

רבא בר שילא בזמני ככתובות קד:
שרבא אמר עליו דשפיר דן,
רבא בר שימי כחולין כמ:

וכן רמי בר חמא שניהם היו לפני
רב חסדא ולמדו ביחד כסיכה כמ. דכי
הוה קיימי מקמיה דר"ח מרהטי בגמרא
כהדי הודי והדר מעייני בסברא.

וביבמות ח: א"ל רמי בר חמא לרבא
וכו'.

ובנזמין עמ. א"ל רמי בר חמא מנ"ל
לסבא (רב חסדא) הא.

ובכתובות יח: א"ל רבא כל כמיניה?
ושם כמ, שביעות מה: אמר רמי ב"ח
כמה מעליא הא שמעתא, אמר רבא מאי
מעליותא.

וב"ק כ: אמר רבא עליו כמה לא חלי
ולא מרגיש גברא דמריה סיעיה.

ונפטר הרבה קודם רבא כברכות מו:
ורבא אמר דנח נפשיה יען שלא אומין
עליה דרב מנשיא בר תחליפא, ורבא
נשא את אשתו בת רב חסדא כאשר
נביא להלן.

רב פפא בר שמואל כסנהדרין כו:
סבר רב פפא בר שמואל לאבשוריה
א"ל רבא וכו'.

א"ל רבא לרב פפא בר שמואל כר"ה
כו. לד; ב"ק פד, ב"מ קט.

וקרא על רבא צדיק מצרה נחלץ
כב"מ ס:

רפרם בר פפא א"ל רבא מנ"ל לסבא
(רב חסדא) הא כנדה סא:

ורבא א"ל לימא לן מר מהני מילי
מעליאתא דהוה עביד ר"ה כתענית כו;

מהני

וכן מה שמצינו יבמות פ"ד ה"יא ר'
בא בר זוטרא בשם שמואל כל שהוא
בה"י רבה, באל"ף רבא, ופי' הקה"ע
שקאי על רבה ורבא, במחילה מכבודו
איך יאמר כזה, והאמת כדמוכא בירושלמי
נדה פ"א ה"ג כל שהוא בהרבה הרי הוא
בארבה וכמביאר בערך ר' אבא כ"ו,
אבל רבא לא היה מעולם בא"י ובסוף
ימי רבא כבר נחרבו ישיבות א"י וירדו
כולם לכבל.

רב חנניא אמר לרבא תניא דמסייע
לך כב"מ לא, א"ל רבא תני כחולין
עד.

רב יצחק בריה דרבב"ח א"ל רבא
תא ואימא לך מלתא דהוה אמר אבוך
כסיכה מג:

מניומי אסיא מסר לרבא כמה דרכי
רפואות בע"ו כח:

ר"ג בר רב חסדא בכתובות סג;
חולין פח: אמר רבא על דבריו הא
בוכרא.

רב ספרא קרא לרבא משה כשבת
קא; סיכה לט.

ורבא קראו משה כחולין צג.
ורבא קראו גברא רבה כב"מ קמד.

וקראו רבא מר כפסחים קיג:
א"ל רב ספרא כשבת קלב; עירובין

נו; פסחים נט:
ועוד כשהיה רבא בימי עלומיו היו

ביחד כב"ק קד;
ושניהם איקלעו לבי מר יוחנא כחולין

קלג. וכששלחה איפרא הורמיו לרבא
שיקריב בעדה קרבן בקש מרב ספרא

ורב אחא בר הונא שהמה יראו לעשות
את חפצה כוכחים קמו:

רב עיליש בנימין עז: הקשה לרבא,
ורבא איכסיף.

ורבא אמר עליו שהוא גברא רבה
כב"מ סח: בעי מרבא כב"מ צו.

ויסופר ב"ב קלג. כבר רב עיליש

מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה
 דרב חסדא כבירות ה.

ורבא קראו פתיא אוכמא כבירות נ:
 (והכונה כדפירש"י בע"ז סז: תורה מפוארה
 בכלי מכוער).

רבה בר מתנה חבירו בסוף הוריות.
 רבין בר רב אדא אמר לרבא אמרי
 תלמידך וכו' כיומא נ.

רבין בר נחמן מתיב ורבא מתרץ
 כיבמות פר:.

רב שישא בריה דרב אידי מתקוף על
 רבא ורבא השיב לו כיבמות עד:.

מר שמואל היה בימיו הריש גלותא
 כביצה כא: אדבריה רבא למר שמואל
 ודרש, והיה רבא רגיל אצל ריש גלותא
 כבירות נ, פסחים עד; מו"ק יא,
 ב"ב כב.

אבל חבירו האהוב היה אביו אשר
 כפי הנראה היו חברים מנעוריהם ולא
 התפרדו עד יום מות אביו.

ובכל הש"ס מצינו מחלוקתם עד
 שאמרו סוכה כת. היות דאביו ורבא.
 א"ל אביו לרבא כשבת כה: לה,
 עירובין לז: נא. פת: צו. צת, פסחים
 יא. לנ; סוכה ב, מו"ק יא, מגילה פ,
 יבמות נה: סט; כתובות ו: לו: פא.
 פא; נזיר סד; סוטה ו, קידושין ד.
 ה: יח, סד, ב"ק יא. נח: קיג: קיט,
 ב"מ לו: לו: ט. צ: צד. קטז; ב"ב
 יב. כט. קל. קלה. קעד; סנהדרין טו.
 מז; ע"ז נ; שבעות ה. יח. כנ, מכות
 ז; הוריות ב; זבחים כד. סב; מנחות
 יא. כד. קי, חולין ט: כ: קכ. קלה. קלו,
 בכורות מה, ערכין ד. ד: יט; תמורה
 לא, כריתות יח: כד. נדה לו:.

אותיב לרבא כשבת קבד, פסחים
 צד; ביצה יב; יומא נ. סה, תענית
 יב, מגילה כז, כתובות עה; גיטין
 כח, מכות ז, זבחים טו; מנחות כא,
 תמורה יט, כריתות יז:.

רמי ליה אביו לרבא כשבת צה.
 ב"ק ז.

אביו ורבא דאמרי תרוייהו כבירות
 ננ, שבת ז. יב. ממ: סז. ענ. עה. קנ.
 קמ, עירובין לה. עח. פסחים קי, ביצה
 ל; מגילה טו; תענית כו, יבמות נג,
 כתובות נב; ב"ק מב, ב"ב ה. מ. מח;
 סנהדרין כט: לב; שבעות מב, מכות
 ז, הוריות ט, זבחים לג. סה, מנחות
 לה: לו. חולין נ.

אמרו דבר אחד שבת כז; ועיין ערך
 אביו.

הרגמא אביו אליבא דרבא כשבת נב;
 פב. קטו, עירובין פ; פסחים יא; סוכה
 ימ, כתובות קי, ב"מ כב. פ: קו. קמ,
 סוטה ח; בכורות נה.

ורבא קראו תמיד בשם נחמני כשבת
 לג. עד, נדרים נד; כתובות סה. ע"ז
 נח.

ויסופר סוף הוריות שאביו ורבא ור"ז
 ורבה בר מתנה הוו יתבי והוו צדיכי
 רישא (שאו נפטר רב יוסף בפומבדיתא) אמרי
 כל דאמר מלתא ולא מפרך ליהו רישא
 ונפל הנורל על אביו או קם רבא וא"ל
 נחמני פתח ואימא.

והנה מה שמצינו תמיד מקורם אביו
 ואח"כ רבא, לא שאביו היה חכם יותר
 מרבא או קשיש ממנו כי אדרבא מצינו
 ב"ב כב. שעוד בחיי רב יוסף רבם
 הנהיגו שניהם את ישיבתם הפרטית ורב
 אדא בר אבא היה אומר לרבנן אדמגרמיתו
 גרמי בי אביו תו אכלו בשרא שמינא
 בי רבא, אבל יען שאביו זכה למלוך
 בפומבדיתא קודם רבא, לכן סדרו בש"ס
 את אביו מקודם.

ומצינו שרבא היה הולך לפומבדיתא
 לפני אביו כע"ז נח. שאמר רבא כי
 אתאי לפומבדיתא אקפן נחמני שמעתתא
 ומתניתא.

וכן מצינו שניהם ביחד עוד טרם

שמלך

ביה ברכתא דרב יוסף — ובכולהו אלין
שנין לא הויא אלא חדא מתיבתא, עב"ל
וזה כמו שהבאנו לעיל.

העיר מחווא ידוע שהיתה עיר גדולה
מאוד עד שהיו בה ששים רבוא כעירובין
ו: ברש"י ד"ה אבולי, והיו עשירים גדולים
כב"ק קי"ט, והיתה מרובה באוכלסי ישראל
כ"כ עד שהתישבו שם גם יהודי רומאי
והיה להם בית הכנסת על שמם בזמן
רבא כמגילה כו.

והיו שם גרים הרבה כקידושין עג.
כשרדש רבא במחוא גר מותר בכהנית
מענהו בשיראי.

וכשהיה דורש במחוא היו הולכין כ"כ
אנשים עד שהיו כשתי מחיצות ועי"ז
הובאו הגי זיקי דהיה שדיין בריסתקא
דמחוא, שהיו שייכים לרבא כעירובין
מד: (רש"י).

וכן מציינו דרש רבא במחוא כשבת
קלג: ואמר רבא לבני מחוא אוקירו
לנשייכו כי היכי דתתעתרו כב"מ נמ,
ואמר להם עושו בהדי הדדי כי היכי
דליהוי לכו שלמא במלכותא כב"מ מ,
אתקין רבא במחוא כביצה ל, גדה סו,
הווא ליפתא דאתי למחוא נפק רבא
חויא דכמישא ושרי למיזבן מיניה (ביר"ש)
כעירובין מ, ואמר רבא מריש ה"א הגי
בני מחוא כולהו רחמו לי וכו' ככתובות
קה: מריש ה"א הגי ארנקי דמחוא וכו'
ככתובות סו, א"ל רבא לבני מחוא וכו'
כשבת קמו: מ"ק כב.

יודע היטב את טבעם ואמר האי
דחריפי בני מחוא משום דשרו מיא
דדגלת, האי דגיתורי (שאדומים הם) משום
דמשמשי ביממא, והאי דניירי עינייהו
משום דדיירו בכית אפל ככרכות נט:
וכן אמר שבת לב: הגי נשי דמחוא
דאכלן ולא עבדן, ושם קמ. אמר הגי בני
מחוא כיון דכפנקי אפילו חמרא נמי מסי
להו, וב"מ עז. אמר בני מחוא אי לא

שמלך אבוי כדטובא ברכות נו. ששניהם
הלכו לבר הדיא לפתור להם החלומות
ואבוי שנתן לו כסף פתר לו לטובה,
ורבא שלא נתן לו פתר לו הכל לרעה,
ואמרו שם ששניהם הלכו אצלו וספרו
לו חזינן בר חמרא דקאי איסדן ונוער,
לאבוי אמר מלכא הוית וקאי אמורא
עלך, לרבא אמר פמר חמוד גהיט מתפילך.

ויסופר שם שאמר לו רבא חזאי תרי
גרגלידי דלפתא, א"ל תרין קולפי בלעת,
אול רבא הווא יומא ויתוב בי מדרשא
כוליה יומא (כדי שלא יתקיים פתרון החלום),
אשכח הנהו תרי סני נהורי דהו קא
מנצו בהדי הדדי, אול רבא לפרוקינהו
ומחואו לרבא תרי, דלו למחוייה אחריתי
אמר מסתיי תרין חזאי.

והנה לאחר פטירת אבוי שנפטר
תרמ"ט לשטרות או מלך רבא, אבל לא
בפומבדיתא אך יסד ישיבתו הגדולה בעיר
מגורו מחוא ואף שכבר היה לו שם
ישיבה, אבל כשנפטר אבוי או באו כל
הלמידי אבוי לרבא והמתיבתא הגדולה
באה תחת רבא ונתקיים עליו או ברכת
רבו רב יוסף שברכו יהא רעוא דתרום
רישך אכולה כרכא כיומא ננ.

והיה באמת ריש הדור כולו וכולם היו
כפופין תחתיו (כי כשמלך אבוי היו או רבא
גדול כמותו), ונתקיים עליו כדפתר לו בר
הדיא ברכות נו. (לאחר שנתן לו רבא כסף
ופתר לו לטובה) שסיפר לו רבא שחלם
לו דאפדנא דאבוי נפל וכסין אבקא א"ל,
אבוי שכיב ומתיבתיה אתיא לנגך, א"ל
חזאי אפדנא דידי דנפל ואתו כו"ע שקיל
לכינתא לכינתא, א"ל שמעתתך מברדן
בעלמא.

וזה שכתב רש"י באגרתו ח"ג פ"ג
ולכתר אבוי מלך רבא במחוא דמן
פומבדיתא הוה (והכונה שכל הלמידי אבוי
מפומבדיתא באו לרבא). ומלכותא דרבא מפי
הוי נפישא והיה שליט טובא ואתקיים

עבדי חלשי, ובר"ה יו. אמר ואינהו משפירי שפירי בני מחווא ומקרין בני גיהנם, ובשבת יב. אמר רבא לא אמן אלא דבני מחווא וכו', ושם קבד: רבא הוה קא אויל בריתקא דמחווא אתווסאי, מסאניה מינא אתא שמעיה שקל חספיה וקא מכפר ליה וכו'.

וה' ברכו בעושר רב כאשר אמר בעצמו מו"ק כח. הני תלת מילי בעאי קמיה שמאי, תרתי יהבו לי. חדא לא יהבו לי, חכמתיה דר"ה ועותריה דרב חסדא ויהבו לי, ענותנותיה דרבה בר"ה לא יהבו לי.

ובתענית כ: כשיספר רפרם בר פפא גדולות ועשירות דר"ה וסיפר באחרונה כי היה כרך ריפתא הוה פתח לבביה ואמר כל מאן דצריך ליתי וליכול אמר רבא כולו מצינא מקיימנא לבר מהא משום דנפישו בני חילא דמחווא (דאיכא עניינים טפ').

מסחרו היה בין כבוכות נני, וגם ספינות היה לו כב"ב קנג.

וב"ב קמט: איסור גיורא הוה ליה יבאלפי זוזי בי רבא וכו', וכן ירש מבר מל שמואל יב אלפי זוזי כנדרים נה.

וגם היה לו שדות שנתנן באריכות כב"מ עג. ויסופר ב"ק כט: שהיה זורק קוציו מן השדה לנהר הגליל.

והוא הרכיש לו את ידידות בית המלוכה דשבור מלכא ובפרט אם המלך איפרא הורמיו כנדה כ: ששדרה פ"א דמא לקמיה דרבא ארחיה אמר דם חימוד הוא, אמרה ליה לברא תא חזי כמה חכימי יהודאי, אמר לה דלמא כסומא בארזבה, הדר שדרה ליה שיתין מיני דמא וכולהו אמרינהו, ההוא בתרא דם בניס הוה ולא ידע (כי לא ראה מעולם דם כזה בעירובין סה), אסתיעע מלתא ושדר לה (במתנה) סריקותא דמקטלא כלמי (והיא סברה שלכן שלח לה סריקותא לרמו על

דס זה) אמרה, יהודאי בתווי דלכא יתביתו.

ובתענית כד: יסופר שרבא ננדיה לאחד דבעל עכו"ם ומת, אשתמע מלתא בי שבור מלכא בעא לצעורי לרבא, א"ל איפרא הורמיו אימיה לא ליהוי לך עסק בהדי יהודאי דכל מאן דבעין ממרייהו יהיב להו, א"ל מאי היא, בעין רחמי ואתי מטרא, אמר לה לבעי רחמי האינדא בתקופת תמוז וליתי מטרא, בעי רחמי ולא אתי אמה לפניורבש"ע אלהים באונינו שמענו — ואנו בעינינו לא ראינו אתא מטרא עד דשפך מרזכי דמחווא לדיגלת, אתא אכזה איתחזי ליה בחלום וא"ל מי איכא דמיטרח קמי שמאי כולי האי, שני דוכתיך, שני דוכתיך, למחר אשכחיה דמרשם פורייה בסכיני, וזה שאמרו חולין קלג. דרבא נוף הוה משום האי מעשה, וב"ב י: שאיפרא הורמיו שלחה ד' מאה דינרי לקמיה דר' אמי ולא קבלינהו ושלחה לרבא וקבלינהו משום שלום מלכות שמע ר' אמי ואיקפד, וחלקן לעניי עכו"ם.

וכובחים קמז: שלחה לרבא קרבן שיקריב בעדה לש"ש מה עשה רבא ביקש לרב ספרא ורב אחא ב"ה וא"ל זילו ודברו תרי עולמי גילאי (שימצאו שני בחורי חמד בני גיל אחד מאו"הע, רש"י) והם ילמדו אותן איך לעשות ולהקריב על חוף הים לש"ש.

והחכם נרעץ בח"ב צד 421 יאמר שרבא מפני שלום מלכות צוה לשני בחורי ישראל המהורים מכל שמץ עון להעלות הקרבן, ובמחילה טעה בפשט הגמרא, שלא רב ספרא וחברו הקריבו הקרבן ורבא שלחן אך ללמד את הנערים או"הע איך לעשות וזה מפורש שם שמותר להורות לעכו"ם גם בזהו איך להקריב קרבן וזה ברור. ולא לחנם אמר שנתנו לו חכמתיה

מקמי נברא רבה, ומ"ק מן. ההוא סבחא דאיתפקר ברב טובי בר מתנה אימני עליה אכני ורבא ושמתוהו.

ואמר שבת קיט. תיתי לי דכי אתא צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מויננא רישי אבי סדיא כמה דלא מהפיכא בזכותיה, ואמר בנדריים סב. שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרי לי תיגראי ברישא, שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה, ושם סב: שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יהיבנא אברגא, שרי ליה למימר עבדא נורא אנא וכו'.

וב"ב כב. יסופר שרבא שרא (השוקא) לרב יאשיה ולרב עובדיה לאקבועי דלא כהלכתא (אלא לפנים משורת הדין). מ"ט כיון דרבנן נינהו אתו לטרדא מנרסייהו. והחכם גרעין בח"ב צד 419 מצא מקום להתנפל על רבא שעשה גם נגד דין משנה או ברייתא ומסמן ב"ב כב, ובמחילה מעה בפשט הגמרא כי שם אמרו בפירוש שעורא תיקן שיהו רובלין מחזירין בעירות — וה"מ לאהדורי אבל לאקבועי לא, ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לאקבועי נמי, וכדן המפורש שם שהיו נקיטין השוק לצורבא מרבנן וזה הוא לפנים משורת הדין, אבל לא נגד דין איזה משנה או ברייתא, והיכן מצא משנה או ברייתא שאין הדין כן?

ומה שהוציא החכם הזה לעז על רבא בדבר הכסף דאיסור גיורא ב"ב קמט. לקח קישית התום' ולא לקח תירוצים שנאמר באמת, וזה דרכם כסל למי.

והנה אף שאמר שבקש ענותנותו דרבה בר"ה ולא יהבו ליה, זה אמר מרוב ענותנותו, יען שהחזיק את עצמו אך לבינוני כברכות סא.:

ונכל לראות את יקרת לבו המהורה מתפלתו היקרה שהיה אומר בתר צלותיה כברכות יז. שאמר אלהי עד שלא נוצרת

דר"ה כי היה באמת ראש הדור כולו וכמו דאמר בעצמו עירובין כמ. הריני כבן עזאי (ופירש"י הריני מוזמן להשיב בחיובות).

וכן סוף הוריות אמרו שהיה חריף, וזה שאמר ברכות ו: אנרא דשמעתא סברא.

והוא קנה את התורה בדמי חייו כשבת פת. שפ"א חזי"א ההוא מינא לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא דידיה תותי כרעיה וקא מייץ בהו וקא מבוען אצבעתיה דמא א"ל עמא פויוא וכו'.

ולימוד התורה היתה מקור שעשועיו עד כשראה את רב המטנא דקא מאריך בצלותיה אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה? כשבת י.

ואמר סוטה ד: יקרה היא מפנינים אפילו מכה"ג שנכנס לפני ולפנים. ושם כא. אמר תורה מגנא ומצלא.

ובמנחות קי. אמר כל העוסק בתורה אין צריך לא עולה וכו'.

והאמין דאך התורה הרפואה היותר נאמנה ליצ"הר, וזה שאמר ב"ב מן. ברא הקב"ה יצ"הר ברא תורה תכלין.

ואמר שבת פח: למיימינים בה סמא דחיי.

ואמר סוטה לה. מפני מה נענש דוד מפני שקרא לתורה זמירות.

וברכות כה: אמר לא נתנה תורה למלאכי השרת.

ואמר השח שיחת חולין עובר בלא העשה כיוסא י"ט.

והרבצתו בתורה עם הלמידיו גדלה כ"כ עד שאמרו שבת לג. שחש בהדרוקן ואמרו יען דאנסי ליה רבנן בעירניה בע"כ (היו אונסין אותו להשהות נקביו).

ות"ח נושאי דגל התורה היו חביבים עליו עוד יותר מן התורה עצמה, וזה שאמר סכות כב: כמה מיפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי

אמורא עליה ודרש דברים שאמרת לכם טעות הם בירי.

לאו מילתא היא דאמרי כיבמות כ: עו, מכות ת. ח; זבחים צד, מנחות יב: צו.

או הדר ביה רבא מההיא כשבת כו, ב"ב כד.

אמיתו בהשגחה פרטית ממאמריו היקרים ברכות סג: שאין יוצא מפי הקב"ה דבר לבטלה.

ובקידושין לב. הקב"ה עלמא דיליה. ובסנהדרין קו: הקב"ה לבא בעי.

ובשבת קיט: אמר לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו בה בעלי אמנה.

ואמר ברכות ה. אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, פשפש ודא מצא יתלה בבטול תורה — ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הן שנא' כי את אשר יאהב ה' יוכיח.

והמעשה הנפלא שיסופר כתובות סו:

דעני אחד בא לפניו ושאלו במה אתה סועד א"ל בתרנגולת פטומה ויין ישן, א"ל רבא ולא היישת לדוחקא דציבורא?

א"ל אמו מרידהו קאכילנא — אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חויה ליה יג' שני והביאה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר (רבא) מאי דקמא? אז פנה אל העני בסבר פנים יפות וא"ל נענתי לך קום אכול.

ולא לחנם בקש ממנו מחילה כי רבא אמר בעצמו המלביץ פני חבריו ברבים אין לו חלע"הב כב"מ נט; ואמר ר"ה יו, כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על פשעיו.

ויען שידע שה' היא אמת לכן מצינו תמיד שנשבע ואמר האלהים כעירובין יד; מגילה י, כתובות קב; גיטין יג:

יו, ב"ק קו, ב"מ טו; סנהדרין סו: עב.

ומימי נעוריו היה אך האמת גר

לרגליו

אינו כדאי ועכשיו שנוצרתיו וכו' יהו רצון — שלא אחטא עוד וכו'.

וביומא פו: כי הוה נפיק רבא לדינא אמר הכי, בצבו נפשיה לקמלא נפיק,

וצבו ביתיה לית הוא עביד, וריקן לביתיה אויל, ולואי שתהא ביאה כיציאה.

ואמר ברכות יו. תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים.

ואת כל חבריו החשוב לגדולים וטובים ממנו כמו שאמר שבת קיא; סנהדרין ח; קידושין מח: אני וארי שבחורה

תרגמינא ומנו ר' חייא בר אבין.

וב"ב פח. אמר כן על ר' זירא. ובנדרים צ. אמר מאן חכים למיעבד

הא מלתא אי לאו רב אחא בר"ה דגברא רבה הוא.

וכיבמות קיג. אמר מאן חכים כרב מלכיו דגברא רבה הוא.

ובסוף ע"ז אמר מאן חכים — אי לאו רב עקביא דגברא רבה הוא.

וב"ב קעד. אמר מאן חכים למיעבד כי הא מלתא אי לאו רב חנין בריה

דרב ייבא, וכן פפחים עו. קרא לרב חנינא בריה

דרבא מפשרוניא גברא רבה.

וב"ק מ. משתבח ליה רבא לר"ג ברב אחא בר יעקב דאדם גדול הוא.

ובנדרים כב: משתבח לר"ג ברב סחורה דאדם גדול הוא.

ובזבחים מג: אמר כל קרא דלא מפרש ליה רב יצחק בר אבדימי וכל מתניתא

דלא מפרשא לה זעירי לא מיפרשא. וכשוכה לתרין מתניתא דר' אושעיא

שמח כ"כ עד שאמר ב"ק קיא; ב"מ סב: כי שכיבנא נפיק ר' אושעיא לוותי

דתריצנא מתני' כותיה.

והוא בעצמו לא בוש לומר שטעה כמו שאמרו בעירובין קד, ב"ב קכו,

וזבחים צד; גדה סח. הדר אוקי רבא

(והיטב פירש הגאון יעב"ץ יען שרבא היה מחור
אתר שלום בערב יום הכפורים כנדרים נה,
ובני מחוזא היו רשעים כר"ה יו. ולכן אתא
ליה שלמא כל עיוה"כ וא"ל מסתייד.)
ומצינו שהיה בקי במבעיות כמשמע
ממאמריו תענית ג.:

תלמידיו הגדולים ואומרי מאמריו.
אבהו בר גניבא שלח לרבא ילמדנו
רבינו כב"ב קלמ.:

אבימי מהגרוניא משמיה דרבא ככתובות
קמ.:

רב אדא קמיה דרבא כמנחות מג.:

רב אדא בר אבא, כב"ב כב. אמר לו
רבא פוק תהי ליה (לרב דימי מנהרדעא)
בקנקניה, ורב דימי חשב שהוא רבא,
אמר לו בין דידי לרבא איכא טובא מיהו
בע"כ אנא רבך ורבא רבה דרבך.

רב אדא בר מתנא רמי לרבא כעירובין
ח: לד; כתובות כח, שבועות יח.
הקשה לרבא ככרכות כג. סב; שבת

ח, מגילה כח; גיטין כח.:

ואמר לאחד זיל קמיה דרבא דחריפא
סכינא כחולין עו.

רב אדא בר אהבה הקשה לרבא
כשבת צד. קלח; פסחים ס, יומא יד.
נדרים נו; ב"ב קלג.

והיה באמת תלמידו המובהק כתענית
ה. שהיה מסדר מתנייתא כ"ד וימנין כנגד
תורה נביאים וכתובים ועייל קמיה דרבא,
וביבמות סא: אמר רבא עליו "מבלי לב",
ואמר משמיה דרבא כפסחים יד, כתובות
סח; והוא רב אדא בר אבא כב"ב כב.
רב אדא קרחינא אמר משמיה דרבא
כיבמות י.

רב אושעיא הני קמיה דרבא ככרכות
מו; וצ"ל רב יאשיה דק"ס.
רב אחא בר אבא הקשה לרבא כזבחים
ד: ועיין ערכו.
רב אחא בר ביבי אמר משמיה דרבא
כיבמות ח.

לרגליו כב"ק צו. שגם לאביו לא נשא
פנים וא"ל מ"מ עביד מר הכי.
ובסוכה לב: אמר שרי ליה מרי לרי
מרפון.

ובעירובין סא: קרא למר יהודה
פלגאה (יען שהוא חולק על דברי חכמים).

והיה מודקדק מאוד במצות, שהיה
מלח בעצמו שיבטא לכבוד שבת כשבת
ק"ט.

וקלל למי שמקדש אשיכרא כפסחים
קו.

ובכל ערב פסח היה שותה יין כי
היכי דניגרריה לליביה דיאכל מצה מפי
לערב שם קו.:

והיה צם שני ימים ביום הכפורים
משום ספיא כר"ה כא.

ויסופר סנהדרין עב. שפ"א נבנו ממנו
דיכרא במחתרתא ואהררינהו לו, אך הוא
לא קבלם אמר הואיל ונפיק מפומיה
דרב שהגנב קנאן בדמים שלו.

ובע"ז סה. יסופר דבר נפלא שרבא
אמטי ליה קורבנא לבר שישך ביום אידם,
אמר, ידענא ביה דלא פלח לע"א, אול

אשכחיה דיתיב עד צואריה בוורדא
וקיימין זונות ערומות קמיה א"ל אית
לכו כהאי גונא לעלמא דאתי? אמר לו

דידן עדיפא מהאי, ובר שישך לא הבין
איך אפשר שבע"הב יהיה הענוג יותר
מוה, ושאלו מפי מהאי מי איכא? א"ל

אתון איכא עלייכו אימתא דמלכותא —
עד דיתבי אתא שליח המלך ואמר לו
קום דקא בעי לך מלכא, כי נפיק ואזיל

אמר (בר שישך) עינא דבעי למיחזי לכו
בישותא תיפקע, א"ל רבא אמן, פקע
עיניה דבר שישך.

ויסופר תענית כב. שהוה אתי לרבא
שלמא ממתיתבתא דרקיע כל מעלי יומא
דכיפורי הוה קא חלשא דעתיה יען
שלאבוי הוה אתי כל ערב שבת, אמרו
ליה מסתייד דקא מגנית אכולא כרבא,

רב אחא בר רב הונא ארתיב לרבא
 כמנחות מו: וצ"ל בר הונא כמנחות
 עא, וחולין לב, ובקידושין נ: בעי
 מרבא.
 רב אחא בר תחליפא הקשה לרבא
 כב"ק לד: אמר משמיה דרבא כעירובין
 סח: אותיב לרבא כסנהדרין כד.
 רב איקא מפשרניא רמי לרבא
 כעירובין קד.
 ר' אליקים שמעיה כע"ו נו.
 ר' אלעזר מהגרוניא אמר הכי אמר
 רבא כעירובין סג, ורבא איקלע להגרוניא
 גזר תעניתא ולא אתא מטרא וציה
 שילינו בתענית, למחר שאלם מי איכא
 דחוא חלמא לימא, אמר לו ר' אלעזר
 מהגרוניא לדידי אקריון וכו'.

אמימר משמיה דרבא כקידושין י.
 רב אשי וזה עוד לראות את רבא
 כדמצינו שהקשה לרבא כמעילה ג,
 אמר משמיה דרבא ככתובות קט, כ"מ
 צו.
 בר אבין ספרן בזמנו כמ"ק כה:
 וצריך לומר שם רבא כי היה אתי דיגלת
 כגרסת עין יעקב.
 רב גמדא משמיה דרבא כביצה ו,
 נימין יט: כ"ק עב.
 רב דימי בר חיננא ורבין בר חיננא
 אתו לקמיה דרבא (לדינא) כב"ב יג:.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר חיננא
 ליה לרבא וכו' כשבת מב, והיה בחתונת
 בריה דרבא ורבא דלי כסא וקם מקמיה
 כקידושין לב:.

רב הונא בר יהודה היה שכיח קמיה
 דרבא כתענית ט, אתא לקמיה דרבא
 לבי אביוני כב"ק קיו, איקלע לבי רבא
 ככרכות נב, שנת כד, פסחים נב,
 אמר קמיה דרבא כפסחים יב, נדרים
 יט, וכחים ו, מותיב לרבא כוכחים ענ:
 ר"ה בר מנחם היה שכיח קמיה דרבא
 כתענית ט.

רב הונא בריה דרב נתן הקשה לרבא
 כנדרים יב.
 רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא
 יבמות ח, כב"מ לה, גדה בו.
 רב הונא מדיסקרתא הקשה לרבא
 כב"מ מז.
 הלל בעי מרבא כביצה כו:
 רב המנונא בריה דרב יוסף תלמידו
 כברכות כד, שאמר זימנא חדא הוה
 קאימנא קמיה דרבא ואמר לי זיל איתי
 לי תפלין ולאנמורן הלכה למעשה.
 ובדק"ם גורם רב נחמיה בריה דרב
 יוסף.
 רב זביר משמיה דרבא כשבת צג,
 ר"ה ו, סוכה מד, כ"ק ה. כא: כה.
 לג, כ"ב צמ:.

מר זוטרא בריה דר"נ הקשה לרבא
 ככבורות גד:
 רב חנינא בר יוסף בר רבא משמיה
 דרבא כב"ב קמג:
 ר' חזקיה בשם רבא כיבמות פ"ח ה"א,
 וצ"ל בשם ר' בא.
 ר' חייא אריבא אתא לקמיה דרבא
 ככתובות קד:.

רב חייא בריה דרב הונא אמר חיננא
 לאביי ורבא דמצלי אצלו כברכות לד:
 אמר משמיה דרבא כנדה ט, ובכריתות
 כה. תני ר' חייא קמיה דרבא וחסר תיבת
 בריה דרב הונא.
 רב חייא מוסתניא הוה שכיח קמיה
 דרבא כתענית ט.
 רב חלקיה בריה דרב אייא הקשה
 לרבא כב"מ צו:
 רב המא בר בוזי קרי אותו רבא
 דרדקא כב"ב מז:
 רב חנא בר יהודה משמיה דרבא
 כברכות מח.
 רב חנן הקשה לרבא כפסחים קיו,
 רב טובי בר רב קיסנא רמי לרבא
 כקידושין למ: ונראה שצ"ל רמי לרב.

רב מרי בריה דבת שמואל רמי לרבא
כברכות מזו, אמר חוינא ליה לרבא וכו'
כסוכה מזו, ועיין ערכו.

רב מרדכי בעי מרבא כשבת צט;
ושם נ: אמר לרבא מתיב רב קמינא וכו'.
רב משרשיא א"ל לרבא כעירובין מזו.
סת, גיטין כה, צ, סוטה ג, ב"ק ה,
ב"ב צט: קמה: קנא; אותיב לרבא
כשבת קנד:

נהרדעא משמיה דרבא כשבויעות ז.
רב נחמיה בריה דרב יוסף אמר הוה
קאימנא קמיה דרבא, וקרא לרבא מר
כביצה כת.

רב נחמן בר יצחק היה ראש כלה
בישיבת רבא בעוד רב יוסף היה קיים
כב"ב כב:.

אותיב לרבא כעירובין מד.
אמר לו לרבא כשבת קב, כתובות
כד; חולין מט:.

יתיב רנב"י אחורי דרבא — אמר לו
לרבא מאי אחוי לך כב"ב קנב.

ובעירובין מג: יתיב רנב"י אחורי
דרבא ויתיב רבא קמיה דר"נ אמר לו
רנב"י לרבא מאי קא מיבעיא ליה לרב
חסדא וכו'.

וב"ב פו, איקפד רבא עליו.
רב נתן בר אמי תרגם קמיה דרבא
כשבת קנ; ורבא כפייה ואפיק מיניה
ד' מאה זוזי לצדקה ככתובות מט; וא"ל
רבא אדירך על צוארי דבריך (השיאו אשה)
קידושין ל, א"ל רבא חושו לה ב"ב
קלה, אתא לקמיה דרבא כמ"ק כ.

סבי דפומבדיתא קמיה דרבא כפסחים
קיו:.

רב עובדיה תני קמיה דרבא כברכות
טו, ורבא נקיט לו שיקא כב"ב ככ.

יהיב רב עובדיה קמיה דרבא כנדה כ;
רב עירא משמיה דרבא כב"ב קלא;
חולין מב:.

עולא בר רב נחית קמיה דרבא
להתפלל

רב מביימי משמיה דרבא כב"ק מא:
רב יאשיה תני קמיה דרבא כברכות
טו: (לגרא דק"ס), ורבא צוה לשרא
עבורו השוק עד שימכור סחורתו כב"ב
כב.

רב יהודה מדיסקרתא הקשה לרבא
כיבמות פו; נוזר לה, סוטה ו; כה,
נדה לה, למ:.

יהודה מר בר מרימר משמיה דרבא
ככתובות פ:

רב יהושע אמר, דרש רבא כפסחים
נג; ואולי הוא אבי רב הונא בריה דרב
יהושע.

ר' יונה בר תחליפא בדק ליה רבא
גריא ושחט בהעיפא בהדי דפרח כחולין ל:
רב יימר בר שלמיא מותיב לרבא,
ורבא לא אהדר ליה כב"ב מ.

ר' יעקב בר אבא איתיב לרבא עירובין
יב; הקשה לרבא כזבחים ע; איקלע
לבי רבא וקרא לרבא מר כפסחים קג.
ר' יעקב מנהר פקוד אמר משמיה
דרבא ככתובות לג:.

ר' יעקב מצעה הקשה לרבא כחולין
פד:.

רב כהנא תלמידו כברכות כד, אמר
בעי רבא ככתובות סג; אמר משמיה
דרבא כב"ק מא:.

רב כהנא חמוה דרב משרשיא בעי
מרבא כב"ב צו:.

מנימין כנודקי — אתא לקמיה דרבא
כחולין מט:.

מר בר אממר משמיה כשבת מה:
מר בר רב אשי אמר הוה קאימנא קמיה
דרבא כעירובין קב; והוא ט"ס וצריך לומר
קמיה דרבא.

מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא
כשבת מה; גיטין עב; ב"ס סו.

רב מרי בר רב חסדא היה בחתונת
בריה דרבא ודל רבא כסא קמיה ולא
קם ואיקפד רבא עליו כקידושין לב:.

סבינא א"ל זיל אמטייה לרבא כעירובין סנ.
 וקרא לרבא מר כברכות מו. עירובין מו.
 ורבינא אמר לו אמר לן רב אדא בר
 אהבה משמך בכתובות סח; ובעירובין
 מו: א"ל רבינא לרבא מאי דעתך וכו',
 ובזכחים ב: א"ל רבינא לרב פפא לא
 הוית נבן באורתא — דאמר רבא מילי
 מעלייתא.

ורבא קראו דרדקי כב"ב מו:
 רב רחומי היה שכיח קמיה דרבא
 במחוזא — ונח נפשיה בכתובות סב;
 רב שיזביתני קמיה דרבא כב"מ קד;
 ורבא אמר עליו שהוא גברא רבה כניטין
 נה:.

רב שימי בר אשי משמיה דרבא
 כיומא סב.

רב שימי מנהרדעא מפח ליה רבא
 בסנדליה כב"ק לב:.

רב שמואל בר אירי הוי שכיח קמיה
 דרבא כתענית טו.

רב שמעיה בר ועירא, שלח רבא ע"י
 לאביי הלכות כעירובין צג, כתובות פא.
 רב שרביא הקשה לרבא כיבמות קיב,
 גיטין כה, אמר משמיה כשבת קלו:.

רב תחליפא אביה דר"ה משמיה
 דרבא כיומא וי, כריתות כה:.

והנה להביא את כל הלכות רבא
 צריכין אנו להעתיק רוב סוגיות הש"ס
 כי כמעט אין לך סוגיא בנמרא שלא
 יזכר שם אביי ורבא ואין זה מעין
 מלאכתנו, ונביא אך לשונות רבא מה
 שהיה רגיל בהם.

בעי רבא שבת כג: צא, קנג, פסחים
 י; יומא בד; סוכה לו, כתובות נג,
 נדרים סמ, גזיר יג: יז. ל: מב. נא;
 קידושין ז: ז, חולין מז. ע.

גזירה, שבת יג. מו: יז: לר. קיז:
 קכב; פסחים ט, לג:.

גזירה לגזירה לא גזרינן שבת יא;
 עירובין צט, יומא מד:.

(להתפלל) כפסחים קיז; יומא פז; בעי
 מיניה כמגילה כא:.

רב עוקבא בר חיננא רמי לרבא
 כפסחים צא.

רב פנחס משמיה דרבא כשבת מו:
 רב פנחס בר רב חסדא איקפד רבא
 עליה על דלא קם מקמיה כשדלה לו
 כסא בחתנות בנו כקידושין לה:.

רב פפא תלמידו המובהק, אמר ברק
 לן רבא כעירובין נא, ורב פפא קראו
 מר כב"מ עג; ושבור מלכא כפסחים נד;
 רבא החשיבו מאוד וקראו סודני כברכות
 מד; וקראו רבא מר בכתובות פה.
 ועיין ערכו.

ר"פ בריוה דרב חנן היה סופר דרבא
 כב"ב קנג.

ר"פ בריוה דרב אחא בר אדא בשם
 רבא כסנהדרין כט:.

רב פפי משמיה דרבא כפסחים ז,
 יומא סב, מגילה כו; יבמות קג;
 כתובות ז. ת, ב"מ עד.

רב, אביה דרב משרשיא בריוה דרב
 אמר הכי אמרינן משמיה דרבא כעירובין
 כד, ועיין ערכו.

רבא בר משרשיא הקשה לרבא כגזיר מו:
 רבא בר תחליפא אמר לרבינא — אולו
 שיילוהו לרבא כעירובין טו.

רבה בר ליואי אותיב לרבא כפסחים
 מ; ושם קי. איתא רבא בר ליואי נענש
 על שהקשה לרבא בפירקא וביושו ברכים.
 רוניא שתלא דרבינא — אתא לקמיה
 דרבא כב"מ קט, ב"ב ה.

רבינא וכה להיות תלמידו, בעי מרבא
 כיבמות נד; קמיה דרבא כברכות לח,
 אותיב לרבא כפסחים יב; גיטין עג,
 נדרים כו; ב"ב קנא; ע"ז כב. (ורבא
 איכתיף).

הקשה לרבא כברכות לג; סב; שבת
 קי, גיטין יח, ב"ק יז; חולין עז.

רבינא איקלע למחוזא אייתי אושפיוזה

טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי
צנא דקרו חגיגה י.

כיפי תלא לה? עירובין צו:
כמה טובה אשה וכמה רעה
אשה רעה יבמות סג:

מאה זוזי בעסקא כל יומא בשרא
וחמרא, מאה זוזי בארעא מילחא וחמורה
יבמות סג.

מאן האי דלא חש לקימחא סוכה נה.
נפיש קטילי קדר מנפחוי כפן שבת
לג.

נפל תורא חדר לסכינא שבת לב.
עד השתא קרי לן מפשאי והשתא
מפשאי דמפשאי יומא נו.

פרצה קוראה לגנב סוכה כו.
צורבא מרבנן דלא נפישא ליה חמרא
לינמע גמוע סוכה מט:

קשה אשה רעה כיום סגריר יבמות
סג:

שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא
חליף סנהדרין כמ.

נשיו ובניו ומשפחתו.

כפי שמוכח מברכות נו. שפתר לו בר
הריא כשסיפר לו רבא חזאי תרי יוני
דפרחן וא"ל תרי נשי מגרשת, משמע
שהיה לו נשים עוד טרם שנשא את בת
רב חסדא, אבל עקרת ביתו ואשתו
החכיבה היתה אך בת רב חסדא.

ויסופר ב"ב יב: שבת רב חסדא
(קטנה) יתבה בכנפיה דאביה ויתבי רבא
ורמי בר חמא אמר לה מאן מינייהו
בעית אמרה לו תרוייהו, אמר רבא ואנא
בתרא, ופי' שם המהרש"א שכונתו היה
שרמי בר חמא יגרשנה כי לא יתכן לומר
שקילל לרמי בר חמא.

וכן היה באמת כי רמי בר חמא
נשאה כברכות מר, אך אין ידוע אם
באמת גרשה כי כפי הנראה מת רמי
בר חמא קודם רבא כברכות מו, ובדק"ס
שם שמת בנינקותיה, ורבא נשאה עשר

שנים

הדר אמר רבא או הוי בה רבא ברכות
לו: שבת כו, פסחים מ, יבמות קיד;
שבועות יג; בכורות נד:

ואודי רבא למעמיה בכורות לו;
שבת ה: פ. קבד; פסחים ו. ל. קי,
ביצה ח; חגיגה כב, גיטין פד; ב"ב
נו. צו; סנהדרין עד; זבחים צד:

מנא אמינא לה ברכות נו; שבת סו.
עב; עירובין מ, פסחים כו. קז; סוכה
כב. לו: לו, מגילה יט, קידושין יב;
ב"ק עג; ב"ב קעג; סנהדרין סא;
ע"ז סו; מנחות יב, חולין קכה; בכורות
לא; גדה לו: מב: נא.

מריש הוה אמינא מגילה כו; כתובות
סו. קה:

פשיטא לי שבת כג; מגילה נ;
כתובות נג, זבחים צח; מנחות ז;
חולין טו.

שלוש מדות בכלי חרס שבת צה;
שלוש מדות בניטין גיטין עט.
שלוש מדות בסכין חולין יז;
שהי תשובות בדבר שבת מו, קכב;
קנג; כתובות פז: צה. קי, המורה כב,
כריתות יג.

דבריו היקרים במש"ל ואמרי אינשי.
או חברתא או מיתותא הענית כג.
איהו בקרי ואתתיה כבוציני מגילה יב.
אפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי
מגילה יב:

אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה
בצדה — מצוה לגרשה יבמות סג:

ברזל רבה אכיל תלמידיה יומא עה;
בחברתה ולא בסילתא יבמות סג;
בר מרקיד בי כובי פסחים מט.
גירא בגורא מקטיל מדויל ידיה משתלם
פסחים כח.

היכי דמי אשה רעה מקשטא ליה
תכא ומהדרא ליה נכא יבמות סג:
חלופי שופרי כיבא שבת סב:

נתקיימו התיירא פן תתקיים גם זה
כאשר פתר לו ואמר תרי קולפי בלעת
וכן היה, וכן כשפתר לו שבניו ימותו
באמת מצינו כן כמ"ק כו: שאיתרע
ביה מלתא.

והיא ילדה לו שני בנים נחמדים עד
שרבא התפאר בהם.

את רב יוסף, ורבא מסר לו את
תורתו כדמצינו אמר לו רב יוסף ברביה
דרבא לרבא כיבמות סד.

ורבא שלחו ללמוד לפני רב יוסף
ככתובות סג.

ואמר חכים יוסף ברי במדפות כר'
יוחנן חולין כח:.

וקרוב יותר לומר שרב יוסף ברביה
שקראו על שם אביו היה מאשתו הראשונה
יען כי זכה עוד ללמוד לפני רב יוסף
ולפתות היה אז כבן ששנה ורב יוסף
נפטר תרל"ד א"כ נולד רב יוסף ברביה
דרבא לערך תרי"ט עוד שנה אחת קודם
פטירת רב חסדא, ובת רב חסדא שהתה
עשר שנים ואם נאמר שמתרמי בר חמא
אם בן מת שנים הרבה קודם רב חסדא
ולא משמע בן בנמרא, ואם נאמר שגרשה
רמי בר חמא ע"כ מוכרח מזה שרבא
לא היה כהן, ולכן קרוב יותר לומר
שהיה בנו מאשתו הראשונה.

וכן היה לו בן חכים בשם רב משרשיא,
וגם עליו אמר רבא שחכים במדפיות
כר' יוחנן כחולין נ.

ונכדיו בני רב יוסף היו גם בן שני
חכמים אחד בשם נאני כיבמות סו:,
והשני בשם רב חביבא כב"ב קמג:.

וברכות ח: א"ל רבא לבניה כשאחם
חותכין בשר אל תחתנו ע"ג היר ואל
תשבו על מטת ארמית ואל תעברו אחורי
בי"הכנ וכו'.

ונכדי רבא היו דור תשיעי למלא
מכפרי זקנו דרב, (אם נאמר שרב יוסף ברביה
היה בן בת רב חסדא).

שנים אח"כ כיבמות לד:; וכששאלה
רבא קא מרגני רבנן אבתריך (כי ילדה
בנים לרבא וכל ששהתה עשר שנים ונשאת
שוכ אינה יולדות) א"ל אנא דעתאי עלך
הוא, וכתום' שם ד"ה דעתאי שהיה
לרבא אשה אחרת וקוטה כל הזמן שאם
יגרשנה אז תנשא לו.

ועמה ראה חיים של שלום כי היא
היתה אשה מלומדת וחשובה כחגיגה ה.
שפ"א שדר רבא בשר שאינו מנוקר
לאשתו ואמר קיים לי דכקאה בניקור.
ובכתובות פה. אמר קיים לי בבת רב
חסדא דלא משקרא.

ובחולין מד: שרא רבא מדיפתא אמרה
לו בת ר"ח אבא וכו'.

ובכתובות לפ: אמר רבא אמרה לי
בת ר"ח כי ריבדא דכוסילתא.

ובשבת קכט. יוספר שפ"א טבלה בנו
תלתין יומין (ללידה) שלא בפני בעלה
ואצטניאת ואמטוי לערסה בתריה
לפומבדיתא.

ובברכות נו. כשסיפר לבר הדיא ואמר
חזאי דשא ברייתא דנפל א"ל אשתך
שכבה ואמר רבא כולחו מחילנא לך
(מה שגרם לו צער והפסד גדול ע"י שפתר לו
לרעה) בר מברתיה דרב חסדא, לא שמתה
או בזמן אביו עוד טרם שמלך רבא כי
מצינו בפירוש ברכות סב. שאמרו מקמיה
דמלך רבא היתה מקרקשא ליה בת רב
חסדא, ובתר דמלך עבדה ליה כותא,
וכן מפורש כתובות סה. שחומה דביתיהו
דאביו אתאי לקמיה דרבא (לאחר פטירת
אביו) אמרה לו פסוק לי מזוני — בהדי
דקא מחוי ליה אינלו דרעא נפל נהורא קם
רבא על לביתיה תבעה לבת רב חסדא,
א"ל מאי הוה האידנא בני דינא וסיפר
לה נפקא אבתרה מחתא לה בקולפי
דשידא עד דאפקה לה מכולי מחווא.

ומזה אנו רואין שלא כל פתרוגותיו
נתקיימו, אך רבא כשראה שאחרים מהן

רבא בר אבין.

נזכר פסחים ט. והיה בזמן ר"ג ור"ה,
ובכתובות כג. ר' אישעיא מתני ארישא,
רבה בר אבין מתני אסיפא.

רבא בר אביןא. ערך ר' אבא בר
אביןא.

רבא (או רבה) בר רב אדא.

הוא ורבין בר רב אדא (אפשר שהוא
אחיו) היו תלמידי דרב יהודה כביצה
לג: שאמרו כי הוינן בי רב יהודה.
ושניהם אמרו משמיה דרב יהודה
כתענית כד: כתיבות ז:.

ושניהם אמרו משמיה דרב כיומא נג:.
וכן מצינו רבה בר רב אדא אמר רב
בקידושין ע., רבה בר רב אדא אמר
רב אדא אמר רב כמנחות למ., ואפשר
שגם ביומא ובקידושין חסר תיבת רב
אדא באמצע.

ומכות יח. רבא בר אדא א"ר יצחק,
ובסוכה ג. רבה בר רב אדא אמר לא
נצרכה וכו'.

ובדפוס ווינציא כתוב רב' ונעשה מזה
רבה ובאמת היה שמו רבא.

רבא בר אהילאי.

היה לערך בזמן רב פפא כפסחים ל.
ההוא תנורא דמחו ביה מיחיא אסרה
רבא בר אהילאי למיכליה לריפתא אפילו
במילחא — א"ל רביןא לרב אשי וכי
מאחר דאיתותב רבא ב"א וכו'.

וכן זבחים י. מתקף על דברי ר'
ירמיה ומתרג' תירוץ אחר ועליו מתקף
רב אשי.

ושם טז: מתקף על דברי רבא,
(ונדק"ס גורם רבה בר אהילאי וכן הוא ביוחסין)
ומזה אנו רואין שהיה קודם רב אשי
ואחר רבא.

וכן נזכר ב"ק סד: אמר מ"ט דרב
דאמר מודה בקנס וכו'.

היינו רב חנינא בן רב יוסף בן רבא,
חתן רב חסדא, חתן רב חנן בר אבא
חתן רב, בר איבו, בר אחא, בר סלא
מכפרי.

פמירתו.

במו"ק כת. יסופר שרב שעורים אחיו
ישב לפניו וראה שהוא גוסס א"ל
רבא לימא מר למדאך המות דלא לצערן
א"ל ומר לאו שושביניה הוא? אמר לו
כיון דאימסר מזלא לא אשנח בי, א"ל
ליתחוי לי מר, איתחוי ליה, וסיפר לו
שצער המיתה היה אך כי ריבדא
דכוסילתא.

ושם כה: כשנפטר רבא נשוק כיפי
דרגלת אהרדי.

ושם אמרו רבא כי הוה אתא דגלת
(כן הוא בע"ז) א"ל לבר אבין קום אימא
מלתא קאי ואמר באו רוב שלישית במים
וכו', ואפשר שהוא עשה הספר על
רבא אז.

ובאגרת דרש"ג ח"ג פ"ג שמלך במחזוא
יד שנים ונפטר תרס"ג לשטרות, וכבר
אמרנו לעיל שגולד לערך תקפ"ט אם כן
חי לערך עוד יותר מן עד שנים

ונתקיים עליו ברכת רב יוסף שברכו
יהא רעוא דתרים רישך אכולא כרכא
כיומא נג., ופי' ר"ח שיהא הלכה כמותו
בכ"מ, דהלכתא כרבא דהוא בתראי,
ולנבי אבוי הלכה כמותו חוץ מי"על
קנ"ם.

וישיבתו נתחלקה לשתיים רנב"י
מלך בפומבדיתא ור"פ בנרש.

רבא אחוה או אבזה דרב מרי
בר רחל.

נזכר שבת קנד., ועיין ערך רב מרי
בר רחל.

רבא בר אבא.

אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל
פסחים ל:.

רבא בר אהינא.

נזכר מנחות לו: חולק עם רב יוסף. ונזכר בשם „בר אהינא“ בקידושין נא. שאמר רבא, בר אהינא אסברא לי, ואפשר שגם במנחות היה כתוב אמר רבא, בר אהינא אמר טלית וכו' או שבקידושין היה כתוב אמר רבא בר אהינא אסברא לי והסופר החסיר הר רבא ונשאר אך בר אהינא.

רבא בריה דרב אייבא סבא.

אמר לרב אשי מנחות, כן מוכא ביוחסין, וביוחסין השלם איתא רבה בריה דרב אייבא סבא, אבל שניהם לא נמצאו בש"ס, ואך באור זרוע הגדול ה' מריפות סתי"א מביא מחולין מו. א"ל רבא בריה דרב אייבא לרב אשי כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו, ובוה נפל כל הפלפול דס"הד בכירא, ואך מעות קמן נפל ביוחסין וצ"ל בחולין חחת במנחות, ועיין ערך רב אייבא סבא.

רבא בריה דרב אחא בר הונא.

אמר רב ששת נדה לא .:

רבא בריה דרב אידי בר אבין.

בשבת קלו. ר"פ ור"ה בריה דר"י איקלעו לבי רבא [כן הוא בהרא"ש] בריה דרב אידי בר אבין עביד להו עיגלא תילתא ביומטא דשבעה וא"ל אי איתרחיתו ליה עד אורתא הוה אכלינן מיניה. ובגמרא איתא סתם „בריה דרב אידי בר אבין“.

רבא (או רבה) בר איתי.

בשבעות לו: רב אחא ב"ה ורב שמואל בריה דרבנ"ח ורב יצחק בריה דרב יהודה תנו שבעות כי רבה פגע בהו ר"כ ושאלם, אמר להו רבא בר איתי מאן תנא זדון וכו'. וב"מ יד. אמר לרב אידי בר אבין ומי אמר שמואל הכי. ובכריתות כד. רבה בר איתי אר"ל.

רבא בר אפיתון.

נזכר ילקוט אסתר תתרטו אמר בשם ר"א בן שמוע ששמע מרבו — [ששרביתו של אחשורוש נשתרבב מאתים], והוא מ"ס וצ"ל רבה בר רב עופרין כמגילה מו:; וכן הוא במדרש לקח טוב.

רבא בר בינא.

בשם רב סנהדרין פ"ג ה"ג, והוא ר' אבא בר אבינא עיין ערכו.

רבא ברב הונא. ערך רבה בר רב הונא.

רבא בר רב הונא זוטרי. ערך רבה. רבא בר המדורי.

כן מביא היוחסין ספ"א דיבמות תלמיד שמואל, וכבר תפשו בס"הד שמעה בפשט הגמרא כי שם אמר רבא, בר המדורי אסברא לי, ולא ראה ס"הד שמעות נפל ביוחסין כי לא נמצא שמו בפ"א דיבמות ואך צ"ל פ"ו דשבת, ושם איתא אמר בר המדורי אמר שמואל.

ובדק"ס שם מביא מבי"א פ"פ שכותב אמר רב בר המדורי אמר שמואל ובל"ס היה להיוחסין הגרסא אמר רבא או שהיה כתוב אמר רב, ומוה הוציא היוחסין שהיה תלמיד שמואל כדרכו יען שאמר משמו.

רבא בר זבדא.

נזכר בירושלמי יבמות פ"א ה"ו. ובויק"ר פל"ו אמר ר' ברכיה בר חלבו בשמו, והיה כתוב רב"א והוא ר' בא בר זבדא.

רבא בר זוטרא.

בירושלמי שבת פ"ד ה"ד ר' יונה ר' זעירא רבא בר זוטרא ר' חנינא בשם רבי מעלין אונים בשבת, ובבבלי ע"ז כח: רבה בר זוטרא א"ר חנינא מעלין אונים בשבת, ומוה אנו רואין שרבא ורבה אחד הם, והוא ר' אבא וכן צ"ל בירושלמי ר' בא.

כו. רבא בר רב חנן היה לו דקלים
אמיצרא דפרדיסא דרב יוסף, הוי אתי
ציפרים יתבי בדקלא ונחתי בפרדיסא
ומפסדי, ובקשו רב יוסף שיקיץ אותם, ולא
רצה וא"ל אם רוצה מר לקצצם תעשה
כן, ומוהו אנו רואין שמקומו הקבוע היה
בפומבדיתא.

וכן כשמלך אבוי בפומבדיתא ישב
עמו ושקיל וטרי עמו תמיד כרמצינו
א"ל רבא (או רבה) בר רב חנן לאבוי
בברכות מה, שבת קמח, עירובין יד:
לח: מה: נא: סח: ענ: עה: פו: צג,
פסחים לט, ביצה ל, כתובות ו: סב,
סב, סנהדרין ס: סא, שנועות יח.

וקרא לאבוי מר כזבחים קי, וגם
קראו תרדא כריתות יח, וזה יען שהיו
חברים ממש.

וכן היה חכירו דרבא כמנחות ט,
חולין קכט.

ומצינו זבחים נה, תנא רבה בר' חנן
קמיה דרבא — א"ל אבוי, וביצה יב,
אושפויכניה דרבא בר"ח שאלו לא הוה
בידיה אתא לקמיה דרבא — אותיביה
אבוי, וב"ק נה, מתרץ אבוי קשייתו,
ושם טו: מתקיף לרב יוסף ורבא
מתרץ לו.

וכן רב אויא היה חבירו בקידושין
למ, שהיו מספקו ספוקי להרדי.

רבא בר רב חסדא.

נוכר בר' פ"הייג, ועיין ערך אבין
בר חסדא.

רבא בר חקלאי.

בעי מר"ה עירובין סז, וביחסין גורם
רבה בר חקלא, וכן הוא ברק"ס.

רבא בר יוסף.

נוכר סוכה לד, אחר אבוי, ובשבת
לו. המאמר ע"ש רב אשי (ובאמת הוא
סתם רבא).

וב"מ סו. אמר משמיה דרבא לגרסת

הרא"ש

רבא בר זימנא.

נשאר לנו ממנו מאמרו היקר שאמר
שבת קיב: אמר ר' זירא אמר רבא בר
זימנא אם ראשונים כמלאכים אנו כבני
אדם ואם ראשונים כבני אדם אנו
כחמורים וכו'.

והמאמר נשנה שקלים רפ"ה ושם ר'
אבא בר זמינא בשם ר' זעירא אין הוון
קרמאין מלאכין וכו'.

ובירושלמי דמאי פ"א ה"ג גרם א"ר
אבא בר זבינא (וצ"ל זמינא) בשם ר"ן,
והשניני הוא יען שהיה תלמידו דר"ז א'
ורבו דר"ז ב' ולכן בכבלי אמר ר"ז ב'
בשמו, ובירושלמי אמר בשם ר"ז א'.

רבא (או רבה) בר חיננא או חיננא.
ערך רבה.

רבא (או רבה) בר רב הנן.

הוא היה תלמידו דרבה מנוער כברכות
מח: אבוי ורבא [בר רב חנן לגרסת
בה"ג] הווי יתבי קמיה דרבה ושאלם
למי מברכינן א"ל לרחמנא, ורחמנא היכא
יתיב, [רבא בר רב חנן] אחוי לשמי
מללא — א"ל תרווייכו רבנן הויתו,
וכבר בארתי בערך רבא שהגרסא הזאת
היא האמיתית כי רבא היה מקומו
במחוזא, אבל רבא בר רב חנן היה
באמת בפומבדיתא.

והיה חביב מאוד על רבה כשבת קנג.
כששאל אבוי לרבה כנן מר דסנו ליה
מאן אחים הספידא, א"ל מסתייא את
ורבה בר' חנן (ובדק"ס ורבא).

ובעירובין צב. יתיב רבה ור"ז ורבה
בר' חנן ויתיב אבוי גבייהו.

וכן היה תלמידו דרב יוסף בעירובין
נא. רבא בר' חנן הוה רגיל דאתי
מארטיבנא לפומבדיתא (בשבת ע"י עירוב)
ואמר תהא שביתתי בצינתא (שהיה הולך
לפירקיה דרב יוסף, ר"ח).

וברכות מה. שאל מרב יוסף, וב"ב

הרא"ש וגרסת הנמרא מר בריה דרב
יוסף משמיה דרבא.

רבא ברב יצחק. ערך רבה בר רב
יצחק.

רבא בר ירמיה. ערך רבה בר
ירמיה.

רבא בר ישמעאל.

נוכר מו"ק ו; אמר רבא בר ישמעאל
ואיתומא רב יימר בר שלמיה, ובכתובות
י: רבא בר רבי ישמעאל.

רבא בר לואי. ערך רבה בר לואי.

רבא בר לימא. ערך רבה בר לימא.

רבא בר מחסיא.

ע"י נשארו לנו עשרה מאמרים יקרים
דרב בשבת י: שאמר רבא בר מחסיא
אמר רב גידל אמר רב.

א) שרי למיטר הימנותא כב"הכ.

ב) הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו.
ובשביל מאמר זה זכה בכ' מתנתא
דתורא מרב חסדא וא"ל חביבין עליך
שמעתתא דרב כולי האי? א"ל אין, א"ל
היינו דאמר רב מילתא אלבישיהו יקירא,
א"ל ר"ח אמר רב הכי? בתרייתא עדיפא
מקמייתא ואי הוה נקיטנא אחריחא
יהיבנא לך.

ד) אל ישנה אדם בנו בין הבנים.

ה) לעולם יחזר אדם וישב בעיר

שישיבתה קרובה.

ו) כל עיר שגנותיה גבוהין מכ"הכנס
לסוף חרבה.

ז) תחת ישמעאל ולא תחת עכ"ום,
תחת עכ"ום ולא תחת חבר וכו'.

ח) כל חולי ולא חולי מעיים, כל
כאב ולא כאב לב, כל מיחוש ולא מיחוש
ראש, כל רעה ולא אשה רעה.

ט) אם יהיו כל הימים דיו — אין
מספיקין לכתוב חללה של רשות.

י) יפה תענית לחלום כאש לנעורת.

ובתענית יב: איתא רבה בר מחסיא.

רבא בר מרי.

נוכר עירובין פו, וצ"ל רבה בר מרי
כגרסת עין יעקב.

רבא בר משרשיא.

נוכר נזיר מ: פריך לרבא, וגראה
שהוא ר"ת לרב"א והוא לרב אשי, כי
אי אפשר לומר שיקשה לרבא מפרכא
דפריך רבא מברניש לרב אשי וכוה
יתורץ קישית סה"ד.

רבא בר מתנא. ערך רבה בר מתנא.

רבא בר נתן. ערך רבה בר נתן.

רבא בר נתן בר אמון.

כן מובא בס"הר מקידושין ל, וגרסא
שלנו אמר לו רבא לרב נתן בר אמון.

רבא בריה דרב עולא. ערך רבה
עולא.

רבא בר רב עזא.

כתמורה כא. אמר בעו במערבא —
א"ל אב"י וכו'.

רבא בריה דרב עילאי.

נוכר שבת סב: ובדק"ס גרס רב
עולא.

רבא בר פפא.

נוכר שבת סו; וביוחסין רבא בריה
דרב פפא, ובר"ף גרס רפרם בר פפא.

רבא בר בריה דרב פפי.

נוכר בירושלמי שבת רפ"א א; וגראה
שצ"ל בריה דר' פפי והוא ר' בא בריה
דר' פפי.

רבא בר קיסי. ערך רבין בר קיסי.

רבא בר קיסנא. נוכר ב"ב יב.
בהלכת.

רבא בריה דרבה.

שם האמורא הוה נתחלף לפעמים
ונקרא בשם "רבה בריה דרבא", אבל

רבא בר שבא.

היה תלמיד רבינא כשבת קלט: שאמר היה קאימנא קמיה דרבינא ובחשי ליה בשופתא דתומא ואכל. וברכות יד. רב [רבא, דק"ס] בר שבא איקלע לגביה דרבינא וימים שאין היחיד נומר את ההלל הוה ולא פסיק ליה, כי רבא בר שבא לא חשבו עליה דרבינא. ובס"ה"ד ערבב אותו ביחד עם רב בר שבא מי שהיה תלמיד ר"נ.

רבא בר שאילתא.

נזכר גימין לט: שאשכחיה לר"נ בר יצחק ושאלו, וגרסת הב"ח רבה בר שילת. **רבא בר שילא.** ערך רבה בר שילא.

רבא בר שירא.

נזכר שבת סו. מתקיף על דברי רב יוסף לא שמיע להו הא דתני רב חנן בר רבא לחייא בר רב.

רבא בר שמואל.

נזכר ברכות כב; רב פפא ור"ה בריה דר"י ורבא (ברבי) בר שמואל כריכו ריפתא בהדי הדדי א"ל רב פפא הבו לי לדידי לברוך — אמר לו רבא (ברבי) בר שמואל תנינא — אלא הבו לי לדידי לברוך דנפול עילווי מ' סאה וכו', ומזה אנו רואין שהיו כולם חברים וא"כ ברור שאין זה רבא בר שמואל שהיה בזמן רב חסדא ורב ששת.

ואפשר שבחנם מחקי תיבת ברבי, כי הראשון היה נקרא רבה בר שמואל, וזה בא מא"י בזמן רבא והיה נקרא רבא ברבי שמואל, ואפשר שהראשון הוא הנוכח בירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ט בשם אבא בר שמואל.

רבא בר שרשום.

בב"ב לב: יוספר שנפק עליה קלא דקא אכיל איעא דיתמי א"ל אבוי אימא לי איזי גופא דעובדא וכו'.

בכל מקום נראה שצריך לומר רבא בריה דרבה.

הוא היה תלמידו דרב יוסף וחברו דאבוי ורבא כשבת קבנ. שלח ליה רבא בריה דרבה לרב יוסף ילמרנו רבינו — א"ל תניתוהו — איתביה — אמר אבוי טומאה אשבת קרמית? — אמר רבא מאן דקא מוהיב שפיר קא מוהיב. וכן יבמות עו. שלח לרב יוסף ילמדנו רבינו — א"ל — אמר אבוי אמי כו"ע — אלא אמר אבוי — אמר רבא אמי וכו'. ומזה אנו רואין שהיו כולם לפני רב יוסף. ובמנילה כב. שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף הלכתא מאי (ובדק"ס שם אות ו' רבא בריה דרבה).

ובכתובות צח. שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה או לא.

ובעירובין צג; מנילה ה; גימין נט. איתא רבה בריה דרבא (ובדק"ס מנילה שם גם רבא בריה דרבה).

ובשבויעת כד: מתיב רבא בריה דרבה על דברי רבא.

וכן נזכר כתובות סח. פו: היריות י. ומה שמצינו בב"ב ג. רבה בריה דרבא אמר לרב אשי צ"ל שם רב אחא בריה דרב אויא כגרסת דקדוקי סופרים, וכן מוכח מנמרא שם.

ובמכות י. אמר רבה בר מרי מי אוהב בהמין — יהבי כי רבנן עינייהו ברבא בריה דרבה (שהוא אוהב ת"ח ביותר והיו לו בניס ת"ח).

רבא בריה דרבה בר רב הונא.

נזכר עירובין נה: וחולק שם עם אבוי, ובחולין עו. חולקין רבה אמר רב אסי, ורבה בר"ה אמר רב אסי, ורבא בריה דרבה בר רב הונא א"ר אסי, ובסוטה מט. איתא אבא בריה דרבה בר"ה. ובחולין קכד: א"ל רבא בריה לרבה בר רב הונא.

רבא בר תחליפא.

נזכר עירובין מ. בזמן רבינא, והוא מ"ם כי רבא בר תחליפא היה מתלמידי רב, ובל"ם היה כתוב רב"א והוא רב אחא בר תחליפא וכן הוא בדק"ס.

רבא זומי. ערך רבה זומי.

רבא זעירא.

נזכר ערכין מז: מתקיף (על דברי ר' אלעזר) לה רבא זעירא ואיתומא ר"ש בר נחמני גדולה מזו אמרו — ואת אמרת וכו'.

רבא מברניש.

שקיל וטרי תמיד עם רב אשי כשבת כת. אמר לרב אשי איכא למיפרך — אלא אמר רבא מברניש, ובר"ה כו: אמר לרב אשי אי הואי התם הוה אמינא ליה היכי קבעך וכו', וב"מ עג: אמר לרב אשי חזי מר רבנן דקא אכלי רביתא. וזבחים יא. אמר לרב אשי ולפרוך — אלא וכו'.

ומזה אנו רואין שלקח חלק עם רב אשי בסידור הש"ס.

ובנייר לא. מ. מצינו שאמר לרבא, ואפשר שהיה כתוב לרב"א והוא ר"ת רב אשי.

רבא מפרזקי.

גם הוא לקח חלק גדול עם רב אשי בסידור הש"ס כי שקיל וטרי עם רב אשי כיבמות נט: (ושם מפרקין בשעות) כתובות לט: נזיר לח: (ושם איתא רבינא בשעות), ב"ק לו. כ"ב ד; זבחים י: קח.

ומצינו עירובין ג. מתרץ דין רבה, ורבינא מתרץ בע"א.

והיה מורה היראות כפסחים עו: ההיא ביניתא דאיטווא בהרי בשרא אסרה רבא מפרזקיא למיכליה בכותחא.

ומצינו הונא מר בריה דרבא מפרזקי ככתובות י.

רבא מפשרוניא.

רב המנונא בריה דרבא מפשרוניא גיטין מה:.

ר' חיננא בריה דרבא מפשרוניא פסחים עו.

רבא תוספאה. ערך רבה תוספאה.

רב רבאי דמן רוב.

הוא היה מרבנן סבוראי והיה מן עיר רוב אצל נהרדעא והאריך ימים רבים כדמוכא באגרת דר"ש גאון ח"ב ספ"ה, ונזכר עוד כנמרא סנהדרין מג. לגרסת ר"ח, שאמר מסתברא משל צבור.

רבה (מתם) בר נחמני (הכהן).

זה דבר מיסכם מכל רבותינו הראשונים שסתם רבה הוא בר נחמני, וכן מפורש באגרת דר"ש ג ח"ג פ"ג, וברש"י ב"מ פו. ורבה בר נחמני הוא בר פלוגתיה דרב יוסף, וכן הוא בהליכות עולם. אביו נחמני לא נזכר בשום מקום בפני עצמו ואך זאת ידוע לנו שהיה לו ארבעה בנים רבה, רב חנניה ורב אושעיא, וכייליל (אבי אביו).

ושני בניו רב חנניה ורב אושעיא הלכו לא"י ולמדו שם לפני ר' יוחנן, וכבר בארתי במקום אחר שנזכר נחמני בירושלמי פאה פ"ח ה"ת, וכייליל מת עוד טרם שנולד אביו, ורבה נשאר בבבל.

מתי נולד רבה, מפורש מ"ק כת. שרבה היה ארבעין שנין.

וכן מפורש ר"ה יח. רבה ואביו מדבית עלי קא אתו (שהיו כהנים) רבה דעסק בתורה וזיה ארבעין שנין, אביו דעסק בתורה ובג"ח היה שיתין שנין.

ולפים רהיטא אין לך מפורש יותר מזה, וידוע מאגרת דר"ש ג ח"ג פ"ג שרבה נפטר תרל"א לשטרות א"כ ידוע לנו שנולד תקצ"א, אבל דבר זה אי אפשר לומר בשום אופן, כי ידוע שאביו

בן אחיו תלמידו ישב לפניו בעודו נער קמן ככרכות מח, פסחים קמ"ג, ואב"י נפטר תרמ"ט לשטרות כדמובא באגרת דרב שרירא גאון ה"ג פ"ג, אם כן לפי זה שאב"י חי ששים שנה נולד תקפ"ט היינו ב' שנים קודם רבו ורודו רבה? (ב) מפורש שרבה שקיל ומרי עם עולא עד שקרא לרבה, רבי" כחולין קלא: וידוע שעולא נפטר בחיי ר' אלעזר כמפורש כתובות קיא, ור"א נפטר בשנה אחת עם ר' יוחנן כמפורש באגרת דרב שרירא גאון ה"ג פ"ב, ור' יוחנן נפטר תק"ן ולפי חשבון הזה היה רבה אז בן שנה, ואף אם נאמר כאשר בארנו בערכו שר"י נפטר תקצט, גם אז היה רבה אך בן עשר שנים, ועוד מפורש כתובות קיא: ששלחו אחי רבה לרבה שיעלה לא"י וא"ת אין לך רב, יש לך רב ומנו ר' יוחנן, ועוד ידוע שרבה היה תלמידו המובהק דר"ה וכאשר נבאר וידוע שר"ה נפטר תר"ח לשטרות א"כ היה אז רבה אך כבן טו שנה? ועוד ידוע שר' זירא היה חבירו ושניהם למדו לפני רב יהודה, ואח"כ עלה ר"ז לא"י ולמד שנים הרבה לפני ר' יוחנן, ולפי החשבון עדיין לא נולד רבה.

אך האמת יורה דרכו כדעת הגאון בעל דו"הר ח"ב ריט. שמעות קמן נפל בכפרים וצ"ל שרבה היה ששים שנה כשנת אב"י, וזה שאמרו ר"ה ית. אף ששניהם היו מבית עלי שמתים בקוצר ימים אך רבה ע"י שלמד תורה חי ששים שנה, ואב"י עסק גם בתורה וגם בג"ח וחי גם כן ששים שנה. ונשתבש מאת המעתיקים הראשונים שחשבו שאב"י שעסק בתורה ובג"ח חי ששים שנה ורבה שעסק אך בתורה חי ארבעים שנה, ולא ראו שאם רבה חי אך מ' שנה א"כ מה הועילה לו עסקו בתורה?

ונראה לי ברור שהאמת כן כי טוב יותר לשבש דברי אגדה מלשבש בכל המקומות שהבאנו לומר שר"י כבר נפטר קודם רבה או שהיה ילד קמן אז ולשבש שלא דיבר עם עולא וכדומה.

ולכן בע"כ צריכים אנו לומר שרבה חי ג"כ ששים שנה וא"כ נולד תק"עא לשטרות, ור' יוחנן שנפטר תקצ"ט היה בפטירתו כבן כ"ח שנה, ולכן שפיר כתבו לו אחיו שיבא ללמוד תורה מר' יוחנן.

וכפי הנראה עלה לזמן קצר לא"י, וראיה קצת מנדרים נט. שא"ל רב חסדא לרבה מאן ציית לך, ולד' יוחנן רבך.

וכן מצינו רבה אר"י כב"ב עה. (ב"פ) עה; מנהדרין קה. קד: (י"ג פעמים), ע"ז כז; מכות מז.

וכן הוא דעת התוס' ב"ב קנה. ד"ה איתמר.

וזה שמצינו שאמר רבה לאב"י כתובות ו: לא כהללו בבליים שאין בקיאין בהטייה, וזה היה אחר שחזר לבבל, ואפשר שמשם הביא הלכות ר' חייא כדמצינו רבה אמר ר' חייא כשבת קכז, עירובין עה. פח, כתובות פז.

אבל מה שמצינו עירובין נט, גיטין לח: רבה אמר רב זה מה שקבל מרביתיו, ובגדרים עז. רב שרי ליה לרבה נדרא בקישונא דבי רב, שם צ"ל שרי לרב הננאל כגרסת היוחסין, כי רבה נולד עשרות בשנים אחר פטירת רב.

ורבו המובהק היה רב הונא, בעי מיניה כעירובין יז, ואמר מנחות ל. רב הונא אסברא לי, ובכורות יז. א"ל רב הושעיא לרבה כי עיילת לקמיה דר"ה בעי מיניה.

וכן אמר כי היוינן בי ר"ה כעירובין מ. מ; רבה אמר רב הונא כנזיר מב; והיה גדול כל כך בעיני רב הונא עד שא"ל רב חסדא כמה פעמים פיק עיין

שא"ל רב אישעיא לרבה כי אולת לקמיה
 דרב חסדא לכפרי בעי מיניה.
 ובאמת היה רב חסדא זקן הרבה
 ממנו כי ר"ח נפטר תר"ך לשמרות וחי
 צב שנה א"כ נולד תקכ"ח, והיה קשיש
 מרבה מג' שנה, ולכן אף ששניהם ישבו
 לפני ר"ה אעפ"כ נחשב ר"ח כרבו, ולכן
 אף כשמלך רבה בפומבדיתא תיכף אחרי
 פטירת רב יהודה אף על פי כן היה
 הולך לרב חסדא וכאשר נבאר הלאה.
 וכן קבל מעולא כשבת לא; פסחים
 נו: צג; שהקשה לעולא ועורא תירץ לו.
 וכן פסחים לו: שא"ל רבה לר"ו בעי
 מיניה מעולא, וכן מו"ק כו. שהקשה
 לעולא.

חבריו היו.

רב אישעיא כב"מ ו; בבבורות יו.
 רב המנונא כב"מ ו; סנהדרין סא.
 רב יוסף בר אבא ורבה דאמרי
 תרווייהו כשבת קח.
 רב יוסף בר חמא (אני רנא) רמי
 לרבה כב"מ נח.
 מרי בר מר שדר לרבה ביד אבי
 מנות בפורים כמגילה ז.
 מר יהודה בוסנו וקראו רבה פלגאה
 כקידושין נח.
 רב מתנה בנימין נט; אמר לרבה
 הא דאמרת וכו', וב"ק נו: רבה א"ר
 מתנה.
 רב נחומי חולק עם רבה כעירובין
 עא: ועיין ערכו.

רב עמרם הקשה לרבה, ורבה קראו
 תרדא ופקע ארזא דבי רב כב"מ כ;
 רמי בר חמא בוסנו כעירובין צ.
 רבה בר בר חנא כנימין מזו.
 רבה בר מרי ביבמות סה: שאלו
 רבה, ונראה שצ"ל שאלו רבא.
 ושני חברים גדולים היו לו אחד בימי
 נעוריו ואח"כ נפרד ממנו והוא ר"ו, ואחד
 שהיה עמו כל ימיו והוא רב יוסף כהולין

סו.

בה דלאורתא בעי לך ר"ה מינך כיבמות
 סא; נימין כו, ב"ב קעב; ומוה אנו
 דואין שהיה כמו יד ימינו.

וכשנפטר רב הונא תר"ח לשמרות
 וכל תלמידו דר"ה באו לרב יהודה
 לפומבדיתא ישב גם רבה לפניו וזה
 שאמר רבה עירובין מ: כי הוינן בי רב
 הונא — כי אתאי בי רב יהודה אמר
 וכו'.

בעי מרב יהודה כעירובין ו, רבה
 אמר רב יהודה כשבת לדי; יומא עמי,
 ובגיטין מזו: רב"ב חלש עול לגביה
 רב יהודה ורבה.

וכן קבל מרב נחמן כדמצינו יבמות
 כז: יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פרקיה
 דרב נחמן.

רבה אר"נ כפסחים קי; יבמות סד;
 נדרים עז:

ואף ששניהם נפטרו בשנה אחת
 כדמוכא בסדר תו"א אבל ר"נ היה זקן
 הרבה מרבה, שר"נ הכיר עוד את שמואל
 והרכיב תורה כמחזא ובנהרדעא זמן רב
 קודם רבה.

אבל ר"נ החשיבו מאוד כפסחים מ.
 שאמר ר"נ על רבה מאן דציית ליה
 לאבא וכו' (והוא לשון רבנות).

וכן מצינו שישב לפני רב ששת
 כעירובין סה; רבה אמר רב ששת
 כקידושין כג:

וכן מצינו רבה אמר רב אידי כעירובין
 נז:

רבה אמר ר' אמי כשבת קכה.
 רבה אמר ועורא כנדרים מו.
 רבה אמר ר' יצחק כפסחים צו.
 רבה א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא
 כמגילה מזו:

רבה א"ר כהנא כיבמות קב.
 ולדעת רש"י כ"מ מ. ד"ה וכן שגם
 רב חסדא היה רבו, ואף שלא מצינו
 שיאמר רבה בשמו, אבל מצינו כ"מ ו:

יסופר סוף ברכות וסוף הוריות שבני הישיבה לא ידעו את מי להשיב בריש אם רבה שהיה חריף, או רב יוסף שהיה סיני, ושלחו לא"י לשאול מי קודם, והשיבו שמיני עדיף, אך רב יוסף לא רצה לקבל עליו את משרת הריש מתיבתא מפני המעשה שיסופר שם, ולכן מלך רבה וישב על כסא רב יהודה, ובמפורש נזכר ש. שהשיפורא (הוא שופר של גובה שהיו נותנין לתוכו גבנות השלוות לבני הישיבה אגרת דרש"ג ח"ג פ"ג) היו בני רב יהודה ואח"כ בני רבה.

ורב יוסף לא מש ממנו כל הימים ואף ששניהם הרביצו תורה אבל כבוד הריש מתיבתא היה לרבה, ורב יוסף אפילו אימנא לביתו לא קרא.

וזה שמצינו עירובין עת. שבני רב יוסף מרבה, ובשבת ית. קרא לרבה מר. ורבינו ש"ג באגרתו ח"ג פ"ג (שכל דבריו דברי קבלה אמיתית שהעתיק מספרי הזכרונות שהיו לפניו) יאמר שרבה ורב יוסף דהוה בפומבדיתא בתריה דרב יהודה כל חד וחד אמר לחבריה מליך את — וכיון דכל חד וחד מדחי לגבי חבריה קמת מלותהון והוה אויל לגבי רב חסרא לסורא כמה שנין ובסוף יומא דר"ה בר חוא רבה דאצטריבא ליה מלתא. מובא קביל עליה ראשונתה ומלך כב' שנין ומת תרל"א ושמענא מן לבותא דילנא דהנהו שני דבתר רב יהודה דלא קביל ראשונתה מלך רב הונא בר חייא בפומבדיתא, והוה ליה ההם מדרש גדול, וכד שכיב ואיצטריך ליה מלתא לרבה למהוי רישא קביל עליה ראשונתה כי היכי דלא תבטל תורה במתיבתא בפומבדיתא וכו'.

ושם יאמר הגאון ר' שלמה שולם תימא דלבריהם דאמרינן בנימין ס. ההוא שיפורא דהוה בני רב יהודה ולבסוף בני רב יוסף — ואם איתא דר"ה בר חייא

מלך

מו. כשבא פולמוסא לפומבדיתא וערקו רבה ורב יוסף פגע בהו ר"ז א"ל ערוקאי (וזה היה עוד טרם שהלך ר"ז לא"י וישבו כולם לפני רב יהודה, כי אח"כ כשעלה ר"ז לא"י לא שב עוד לכבל כמבואר בערכו).

וכן רבה ור"ז איקלעו לבי ריש גלותא כברכות מב., שבת מח.

ושניהם ישבו לפני עולא בפסחים לו.: וקראו זה לזה מר כברכות מב, שבת מח, מגילה ז.

יתיב רבה ור"ז כעירובין צב.

רבה ור"ז דאמרי תרווייהו כשבת עד .:

ויסופר במגילה ז: שעברו סעודת פורים בהרי הרדי איבסיס רבה ושחמיה לר"ז, ואח"כ בעי רחמי ואחיו, לשנה האחרת בקשו לסעוד ביחד ולא רצה ר"ז וא"ל שלא בכל שעתא מתרחיש ניסא.

ורב יוסף היה חבירו מנוער כדמובא לעיל שהיו ביחד בעוד היות ר' זירא בפומבדיתא.

ושניהם ישבו לפני ר"ג כיבמות סו.; לפני עולא בפסחים לו.; לפני רב ששת כעירובין סה.; ורב יוסף קראו מר כשבת יח, ומחלקות בכל הש"ס יגיעו למאות.

רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו כדמובא בערך רב יוסף.

וכפי הנראה גם טרם שמלך רבה היה לו איזה התמנות בבית הריש גלותא עוקבן בר נחמיה וכדמצינו ברכות מב., שבת מח. רבה ור"ז איקלעו לבי ריש גלותא.

וב"ב נה. אמר רבה הני תלת מילי אישתעי לי עוקבן בר נחמיה ריש גלותא משמיה דשמיאל.

ובמוכה לו, א"ל רבה להנהו דמגדלי הושענא דבי ריש גלותא וכו'.

ובחולין פד: דרש רב עינא אפתחא דבי ריש גלותא — א"ל רבה אשתומא קא אמר לי שמשיה לאמוריה מיניה.

וכשנפטר רב יהודה בשנת תר"י

מלך בפומבדיתא היה לו לתלמוד להזכירו ולומר שאחר רב יהודה היה השיפורא אצלו והוא בעצמו מזכיר המימרא עכ"ל.

אבל רבינו שרירא אמת וקבלתו אמת, כי זה דבר בלתי ספק שתיכף אחר פטירת רב יהודה מלך רבה, כי רבינו אומר בפירוש שרב יהודה נפטר תר"י, ורבה נפטר תרל"א, ומפורש בגמרא שרבה מלך כב' שנים א"כ בע"כ צריכין אנו לומר שתיכף אחר רב יהודה מלך רבה שאם לא כן לא יהיה כב' שנים לרבה, והיינו שצריכין אנו לחשוב נס שנת תר"י לרבה, ובל"ס נפטר רב יהודה בתחלת השנה, ורבה נפטר בסוף שנת תרל"א ואז יהיו כב' שנים.

וכן מפורש בגמרא ע"ז יט. שאמר רב חסדא לרבנן בעינא דאימא לבו מלתא ומסתפינא דשבקיתו לי ואזליתו— שבקוהו ואזול קמיה דרבה.

וכן עירובין מנ. אמרו הני שב שמעתא דאתאמרין בצפרא בשבתא קמיה דר"ח כסריא, בהדי פניא קמיה דרבה בפומבדיתא. וכן מה שמביא בעצמו מגימין ס. שהשיפורא אחר רב יהודה היה תחת רבה, אך הענין כך הוא, כשנפטר רב יהודה היה אז רבה אך בן לח' שנה (שנולד תקע"א ומלך תר"י), וזה שאמרו סוטה כב; והא רבה אורי קודם ארבעים.

ורב חסדא היה אז זקן גדול בן שמונים ושתים שנה, ולכן אף שרבה היה חריף גדול, ואפשר שידע שראוי הוא לאותה איצמלא, וגם בל"ס צוה רב יהודה לפני סותו שאחד משני תלמידיו הגדולים (רבה או רב יוסף) ימלוך תחתיו ולא יתבטל ישיבתו הגדולה אשר אך מעשי ידיו יסודה, אעפ"כ נתן כבוד להזקן שבדור ואשר היה כמו רבו בשבתם אצל ר"ה, ולכן לא קבל השררות הראשית עליו ואך היה נכנע תחת רב חסדא.

ואף שלא מצינו בגמרא שהיה הולך רבה אצל רב חסדא, אבל בל"ס שכן היה, ואז אירע המעשה אשר יוספר בכורות לא. שרבנן הוצרכו לכא לפני ר"ה בר חייא לשאול ממנו הלכות וכאו אליו רבה ורב יוסף ורבנן ומצאוהו שנעשה נבאי המלך ורצו לפרוש ממנו א"ל הדרי בי, אך רב יוסף לא עייל, אבל רבה (שמכלי זה לא קבל עליו הראשית מפני כבודו דרב חסדא) עייל, וזה כונת רבינו באגרתו שהיה לו בקבלה מפי רבותיו שכל השנים שלא קבל רבה עליו הראשית והיה נכנע תחת רב חסדא או הרביץ ר"ה בר חייא תורה הרבה בפומבדיתא והיה לו [בית] מדרש גדול, ורבה שמח ע"ז שבתוך כך תתרבה תורה הרבה בפומבדיתא, אבל בית מדרש דר"ה בר חייא אינה שייכה למתיבתא דרב יהודה ורבה והשיפורא, והנהגת המתיבתא היה תחת יד רבה שמלך תיכף אחר רב יהודה, אבל להיות ריש מתיבתא דכל הדור זה לא רצה כ"ז שר"ה ור"ה בר חייא היה קיים, ליקח תחת ידו, ואך אח"כ כשנפטר ובסורא לא הוקם ריש מתיבתא או קבל רבה הראשית ואז היה ריש הדור כולו ומישיבתו יצאה תורה לכל בני בבבל, וזה ברור.

והחכם שפ"ר בח"ב צד 406 יאמר שאחר רב יהודה מלך ר"ה בר חייא עשר שנים ואחריו רבה כב' שנה, וכמחילה טעה מעות גדול בזה ומכחיש את דברי רש"ג בלי שום ראיה.

וכשמלך רבה בפומבדיתא התקבצו אליו למאות ולאלפים תלמידים עד שאמרו שבחדשי הכלה (אדר ואלול) התקבצו אליו שנים עשר אלף תלמידים, ובכתובות קו. כי היו מפטרי רבנן מבי רבה הווי פיישי ד' מאה רבנן.

ונהג נשיאותו ברמה כשבת ל; רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מלתא

רבא מצינו ברכות מה. שישב לפני רבה בקמנותו, אבל שם צ"ל רבא בר רב חנן שהיה באמת תלמידו בשבת קנני, עירובין צב, אבל מצינו שרבא היה בפטירת רבה וכאשר נבאר.

רב שמואל בריה דרבב"ח תני שבועות כי רבה כשבועות לו:.

רב שיזבא בעי מרבה כב"ק נא: אבל כאשר אמרנו שהיו לו תלמידים לאלפים.

ואחרי כל גדולתו בתורה ובחכמה לא העניקה לו ההשגחה העליונה את טובה וכמעט כל ימיו היה לו כעס ומכאובים והיה עני מדוכה ביסורין כעדות רבא מו"ק כח. שאמר בני חיי ומוזני לאו בזבותא תליא מלתא אלא במזלא, דהא רבה ורב חסדא תרווייהו רבנן צדיקי הוו, מר מצלי ואתי מטרא ומר מצלי ואתי מטרא, (ומה שמצינו תענית כד. שרבה נזר תענית ובעי רחמי ולא אתי מטרא צ"ל שם ר"פ כבוכות כ.), רב חסדא חיה צב' שנין, רבה חיה ארבעין (צ"ג שיתין) שנין, בי רב חסדא שיתין הלולי, בי רבה שיתין תיכלי, בי ר"ח סמידא לכלבי ולא מתבעי, כי רבה נהמא דשערי לאינשי ולא משתבח.

וכן מפורש עירובין סח. כששאל רבה בר רב חנן לאביו למה לא יעשו לא עירוב ולא שיתוף, ומתשובת אביו משמע שלא היה לרבה כבר לחם לעשות עירוב, וכפי הנראה הוקל מעט העוני ממנו מיום שישב על כסא רב יהודה כמנילה ז: ששדר למרי בר מר ביד אביו בפורים טסקא דקשבא ומלא כסא קמחא דאבשונא, ואביו א"ל בדרך בדיחותא השתא אמר מרי אי חקלאי מלכא ליהוי דיקולא מצואוריה לא נחית, (ופירש"י אתה נעשית מלך וראש בפמבדיתא ואיך שולח לו אלא דברים המצויין לכל).

וכן ע"ז מו: שפ"א ובין חמרא לישראל

החשוד

בבדיחותא וברחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא.

וברכות ל: אבוי הוה יתיב קמיה דרבה חזייה דקא בדח טובא אמר וגילו ברעדה כתיב.

ועמלו בתורה גדלה כ"כ עד שהיה ישן ביום אך כשינת הסוס סוכה כו: והיה בקי גדול בדינים עד שנקרא בשם שכור מלכא כב"ב קט:.

ומצינו שהוא בעצמו היה מצלח ציבי לכבוד שבת, שבת קימ.

מגדולי תלמידיו מצינו הראש והראשון היה אביו בן אחיו אשר גדלו בביתו והעניקו מטובו כי נשאר יתום בלי אב ואם, וכדמצינו שישב לפניו בעורו קמן כברכות מה, פסחים קטו: וקבל כל תורתו ממנו וקראו תמיד בשם מר בין בפניו בין שלא בפניו כמבואר בערכו.

וכן אביו בר אבין תלמידו ולמד אצלו מס' תרומות כפסחים לד.

רב אחא בר הונא תני שבועות ביה רבה כשבועות לו: ורב חסדא שלח ע"י לרבה הלכות כפסחים מו, יבמות פט: הקשה לרבה כמנחות פד: (כצ"ל).

ר' חנינא בר אבין למד תרומות בי רבה כפסחים לד.

רב יצחק בר אבדימי אמר רבה כזבחים כח. לגרסת שיטה מקובצת ודק"ס. רב יצחק בריה דרב יהודה תני שבועות כי רבה כשבועות לו:.

רב כהנא ורב ספרא תנו שבועות בי רבה כסנהדרין מא: ולא שהיה תלמידו כי מצינו שבת קכד. שקרא רב ספרא לרבה חברין, אך יען שהיה מהנחותי לכן כשהיה בא לבבל ישב לפני רבה ולמד ממנו מס' שבועות.

ר' נחמיה בר ברוך בעי מרבה כיבמית קב. לגרסת התוס'.

רב נחמן בר רב חסדא שלח שאלה לקמיה דרבה כגיטין פו:.

„בניהם לת"ת אף אשר היו חסרים כל
„הכנות ואין תקיה לאחריתם (משמש כמו
„עד ראיה ינבא), והבנים ממאסים לעבוד
„עבודה בחרו הכטלנות — לא יאומן כי
„יסופר — כימי רבה היו יושבין לפניו
„כשני חדשי השנה „ניסן ותשרי" יב'
„אלף, ממראה כזאת לא יכלה הממשלה
„להתעלם כי מספר גדול כזה יבטלו
„ממלאכתם ב' חדשים אשר הם עתות
„המלאכה עכ"ל.

וכמו נבואה נזרקה מפיו לאמר „לא
יאמן כי יסופר" כי כל דבריהם טעות
גדול כי החכם גרעין ערבב ב' מעשיות
ביחד מה שהיו באמת אשה מאת רעותה
כמה עשרות בשנים. המעשה דאתא
פולמוסא וערקו רבה ורב יוסף זה היה
כימי נעורי רבה שישב אז לפני רב
יהודה, ור"ן שהלך אח"כ לא"י בחיי ר"י
היה אז עדיין עמהם כמפורש שם,
והמעשה שהלשינו על רבה זה היה בסוף
ימי רבה כדמפורש שם שנפטר עי"ו.

וזאת שנית שלא הרגיש שפולמוסא
אינה חיל האויב הבא לבונו בו ולהרוג, אך
חיל המלך העובדים ממקום למקום בשעת
שלום ומוטל אך על בני העיר להכין
עבורם אוכל אשר ישלמו עבור זה ואך
הטורח מוטל על בני העיר כפסחים ה':
דאמר רבא לבני מחוזא בעירו חמירא
דבני חילא, ופירש"י חיל המלך ומטילין
תיקון טורח מזונותיהן על העירות.

וכן ביצה כא. אמרו בלשת באה
לעירנו — ושחמנו להם עגל והאכלנום
ופטרנום לשלום.

וכן ברכות ל. שבימי שמואל (ויהוה
ששבור מלכא היה מאוהביו) באה פולמוסא
דמלכא למתא ואטרודו רבנן, וכן עירובין
לד: ההוא פולמוסא דאתא לנהרדעא
ופירש"י חיל המלך היה מקום דחוק
לתלמידים מפני אנשי החיל.

ולכן לא ברח ר"ן כי היה שעת שלום.

והרב

החשוד למכור לעכ"ם ואב"י רמו לו
שאסור לעשות כן ורדף אחריו ג' פרסאות
ליקח ממנו החמור בחזרה.

ובגיתין לו: שרבה הלוח כסף לאבא
בר מרתא, אך כתר עניא אולא עניותא
שאירע שהשיב לו חובו בשנת השמיטה,
ורבה עשה כדון וא"ל משמט אני, ומצאו
אב"י עצב על רוע מולו אז הלך אב"י
לאבא בר מרתא שיביא לו הכסף שנית
ויאמר לו אעפ"כ קח ממני וכן עשה.

ועל הכל סבל מאוד מאנשי עירו
שהיו רמאים גדולים כב"מ מי, ונגבים
כגיתין כו, והוא שלא נשא פנים והוכיחם
תמיד שנאוהו מאוד כשבת קנג. ששאלו
אב"י כגון מר דסנו ליה כולוהו פומבדיתא
מאן אחים הספירא, א"ל מיסתיא את
ורבה בר רב חנן, וזה שאמר אב"י
כתובות קה: האי צורבא מרבנן דמרחמין
ליה בני מתא לאו משום דמעלי מפי
אלא משום דלא מוכח להו במילי
דשמיא.

זה אמר בל"ס כשראה שאנשי
פומבדיתא שונאין הן לרבו ודודו הקדוש
יען שהוא מוכיח להו.

ושנאתם גדלה כ"כ עד שהלשינו עליו
למלכות כב"מ פו. שאמרו איכא חד
נברי ביהודאי דקא מבטל יב' אלפי
נברי מישראל ירחא בקייטא וירחא
בסתא מכרנא דמלכא.

והחכם גרעין בח"ב צד 411 יאמר
„כימי שבור מלכא נשבתה הידידות בין
„בית המלוכה והיהודים — ומדברי
„הרדופה הזאת נודע רק דברים מקומעים
„לומר כשנכנס פולמוס לפומבדיתא ערקו
„רבה ורב יוסף חולין מו. וילשינו על
„רבה לפני המלך כי יבטל מכרנא
„דמלכא ב"מ פו. עכ"ל.

והר"ר אה"ו בח"ג רפמ"ו יאמר
„קנאת הסופרים הרבתה חכמה במלא
„רוחב ארץ בכל — האבות הקדישו

כתובות קי, ב) שכל מה שאמרו שם אין הכוונה על כל התלמידים שקבלו תורה מרבם, אך מפורש שם כי הוא מפורש רבנן סבין רב הוא פיישי אלפא ומאתן, ואצל רבה ורב יוסף ד' מאה, ואצל אבוי ב' מאות, ומפורש שבשני חדשי הכלה היו מתקבצין לאלפים. להמתיבתא וכאשר הלשינו על רבה שאליו יתקבצו יב' אלף, אבל אח"כ כשעבר חדש אדר ואלול והיו צריכין לילך לבתיהם ולעירם ולעבודתם, גם אז הוא פיישי אצל רב יב מאות ואצל רבה ד' מאות, ואצל אבוי ב' מאות, כי בלי שום ספק היו כמה מהן שהקדישו כל ימיהם לתורה ולתעודה, ויש מהן שאבותיהם היו עשירים והספיקו לבניהם די והותר שהיו יכולין לישב תמיד לפני ה', והחכמים האלו לא שמו לב לכל הדברים האמיתיים האלה.

והכריזו דפומבדיתא שלא יכלו נשא את מוסר תוכחתו ולכן מסרו אותו למלכות. ויוספר ב"מ פו. שברח רבה לאקרא, ומאקרא לאגמא ומאגמא לשחין, ומשחין לצריפא, ומצריפא לעינא דמים ומעינא דמים לפומבדיתא, ושם מצאו שליח המלך וערק שנית לאגמא והוה יתיב אנורדא דדקילא וקא גרים, קא מיפלגי במתיבתא דרקייע אם בהרת קודמת לשער לבן טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת טהור, ספק, הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקייע אמרי טמא ואמרי מאן נוכח, נוכח רבה בר נחמני דאמר אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות, שדרו שליחא בתריה, לא הוי מצי מלאך המות למקרב ליה דלא הוה קא פטיק פומיה מגרסיה, אדהכי נשב זיקא והוא סבר שחיל המלך רצין אחריו אמר תינת נפשיה ולא ימסר בידא דמלכותא, כי הוה קא ניחא נפשיה אמר טהור טהור, יצאת ב"ק ואמרה אשריך רבה בר נחמני שנופך טהור ויצאתה נשמתך

בטהור

והרב ראה"ו מעה עוד ביותר וחשב ששני החדשים המה ניסן ותשרי שהמה באמת חדשי השנה העיקרים אשר יעשה בהם מלאכה, בניסן לקצור ובתשרי לאסוף התבואה, אבל כבר ידוע שחדשי הכלה שהיו מתקבצין כל התלמידים לבית המתיבתא ולסדר ספקיהן לפני הריש מתיבתא והוא יבחין אותם אם הצליחו כלמורם כל אחד ואחד בעירו ובישיבתו הפרטית, היה אך ורק חודש אדר ואלול והמה שני החדשים בשנה שבמלון ממלאכתם, וכן מפורש באגרת דרש"ג ח"ג פ"ג שהלשינו עליו על כ' ירחי דכלה אדר ואלול, ולהיפוך חדשי ניסן ותשרי בהם היה הדין שלא לזמן שום איש לדין כדי שלא יבטל ממלאכתו כמפורש ב"ק קיג.

וכן ברכות דה: שא"ל רבא לרבנן כממותא מינייכו ביומא ניסן ותשרי לא התחזו קמאי כי היכי דלא תטרדו במוזנייכו כולא שתא.

ואיזה מצא שהבנים ממאסם לעבוד עבודה בחרו הנבטלות, האם שכח שכמעט כולם היו עובדי אדמה, ואבוי בעצמו אמרו ניטין ס: שהיה לומר כל היום ובליילה היה משקה שדותיו, וכן אמרו הוריות י. גבי ר"פ ור"ה כריה דרב יהושע? ואיזה מצא בטלנים? הלאנשים היקרים האלו שעברו עבודתם כשרה וגם קבעו עתים לתורה ובשני חדשי השנה שהיו בטלים ממלאכתם הלכו לראש הדור לקבל ממנו הכרעתו הלזה אדם בטל יקרא?

וכן מה שכתב החכם גרעץ בח"ב צד 409 ויאמר שמספר המקשיבים לקח מרבה הניע להמספר אלף ומאתים איש, ושם צד 414 יאמר שבימי אבוי נתמעטו מספר התלמידים ונשארו אך שני מאות, במחיקה מעה בשני דברים, א) שהמספר אלף ומאתים נאמר אך על רב, כמפורש

הוא כדמצינו שהיה הריש במחוזא כעירובין כו. רבה בר אבוב מערב לה לכולה מחוזא.

וביבמות קמו: הנהו תרי שמרי דנפקי במחוזא — ואנבי בהו רבה ב"א.

ובשבת נט: דרש במחוזא. והרביץ שם תורה הרבה ותלמידו הגדול היה רב נחמן.

וכבר בארתי בערך ר"נ באריכות שרבה בר אבוב לא היה מעולם ריש גלותא ואך ממשפחת הנשיא, כי הריש גלותא היה או מר עוקבא תלמידו דשמואל, וכשהיה רבה בר אבוב בנהרדעא מצא שם את הנער היקר רב נחמן שאביו היה מסופרי דייני דמר שמואל, ואח"כ כשנחרבה העיר לקחו רבה בר אבוב כבן לו ומסר לו תורתו, ומצינו לערך מאה פעמים ר"נ אמר רבה בר אבוב. וכן אר"נ ברכות כא. כי הוינן בי רבה ב"א בען מינה — ואמר לן.

ובע"ז נא. א"ל ר"נ לאבוי שאלתי לרבה בר אבוב.

ובגיטין עב. א"ל ר"ה לר"נ בעי מינה מרבה בר אבוב.

ובע"ז סד. מביא ר"נ ראייה לדבריו מדהנהו דאתו לקמיה דרבה ב"א.

ורבה בר אבוב ראה כי ברכה בו יסופר יבמות פ: שאמר לרבנן עיינו ביה בר"נ אי בשרו מעלה הבל אותיב ליה ברתי (וזה יען שלר"נ לא היה לו זקן והיה מתוירא שמא עקר הוא כמפורש שם).

וכבר בארתי בערך ר"נ שקרוב מאוד לומר שילתא אשתרב נחמן היתה באמת בת רבה בר אבוב רבו ולכן מצינו שקראו ר"נ לבנו בשם רבה והוא ע"ש זקנו.

מקורותיו הפרטים מצינו שהיה עני גדול כב"מ קיד: שאשכחיה רבה בר אבוב לאליהו דקאי בב"הק א"ל לאו כהן הוא מר, א"ל לא מתני מר מהרות?

א"ל

בטהור, נפל פתקא מרקיע בפומבדיתא שרבה נפטר, נפקו אבוי ורבא וכולהו דבנן לעסוקי ביה, לא הוו ידעי דוכתיה אולו לאנמא חוו צפרי דמשללי וקיימי, אמרי ש"מ התם הוא, ספדוהו — שבעה ימים, וההוא יומא היה זעף בעולם והיה דוח סערה.

והניח אחריו בן גדול בתורה בשם רבא שהיה תלמידו דרב יוסף וחסד דאבוי ורבא כשבת קבנ. וכמבואר בערכו, אך לא ירש את כסא אבוי כי רב יוסף חבירו האהוב מנוער שהיה או כבר זקן גדול וגם עור נתמנה לריש מתיבתא בשנת תרל"א עד שנת תרל"ד.

רבה בר אבוב.

רבינו שרירא גאון באגרתו ח"ב פ"ג מביא שהוא נצר מגזע רבה בר אבוב, וקראו רבה בר אבוב זקננו, ומבית הנשיאים היה כי כן קבלה בידינו כי מבית נשיאים אנחנו ומזרע רבה בר אבוב.

הוא היה מתלמידיו של רב כי כל קבלותיו אמר בשם רב כשבת קבמ, עירובין עה: פה, נדרים כו; גיטין סג. עב. (אמר הכי אמר רב), ב"מ עו. עו: צט, סנהדרין נא; ע"ז נא, זבחים מד; בכורות י; כריתות יח.

וכן מצינו ע"ז נא. ששאל מחיאי בר רב.

אבל מה שאמרו כריתות כד. רבה בר אבוב אמר רב ששה הוא מ"ס וצ"ל רבה בר איבו.

ובל"ס שאחרי פמירת רב וכל תלמידיו הלכו לפני שמואל הלך גם הוא לנהרדעא וישב לפני שמואל אף שלא מצינו שיאמר בשמו.

ויאמר רש"ג באגרתו ח"ג פ"ב שבשנת תק"ע לשטרות כשבא פפא בר נצר והחריב לנהרדעא או הלך רבה בר אבוב לשכנציב ולשלחי ולמחוזא, והאמת כן

רבה בר ברונא.

נוכר שבת קי, ששאלו מאי מי דקלים
אמר רבה ב"ב תרתין תלאי איכא
במערכא ונפקא עינא דמיא מבינייהו
כסא קמא מרפיא אידך משלשל.
וזה שכתב ביוחסין שהיה תלמיד רב
כונתו על רב ברונא אביו.

רבה בר רב הונא.

אביו הוא רב הונא תלמידו הגדול
דרב, ובתחנות רבה בריה היה ערין רב
חי כמפורש מגילה כז; וזכה גם לקבל
מרב כרמצינו רבה בר ר"ה אמר רב
כברכות כה, שבת צו, קו, עירובין פה;
פסחים ז, למ, ביצה כה, יבמות כו;
ב"מ ע"ט, ב"ב צא, חולין נג.

רמי קמיה דרב כב"ב קלו:

וכן נזכר בירושלמי בשם ר' בא בר
הונא בשם רב כדמאי פ"ד ה"ה.

וכן מצינו רבה בר"ה אמר שמואל
כעירובין מט, ביצה כג.

וכן קרא לר"ג מר כשבועות מח;
כתובות צט:

רבה בר"ה אר"ג כעירובין עו.

ור"ג קראו בר חברין כביצה כה.

וכן רבה בר"ה אמר רב קטינא
כככורות מד:

ואת רב חמא בר גוריא קרא רבותינו
הבקיאים בדבר הלכה כנישין פו.

אבל רבו המובהק היה אביו רב הונא
כברכות נג: שא"ל ר"ה לרבה בריה
חטיף ובריק, ומו"ק כ: א"ל באפה נהוג
אבילותא, ומעילה טו: מתני ליה ר"ה
לרבה בריה (לגרסת שיטה מקובצת).

ובסיטא מט, יסופר שר"ה אשכח
תומרתא דחינוניתא שקלה כרכה בסודריה
אתא רבה בריה א"ל מורחנא ריחא
דחינוניתא, א"ל בני, מהרה יש כך, יהבה
ניהליה, אדהכי אתא אבא בריה שקלה
יהבה ניהליה, א"ל בני, שמחת את לבי
והקחיתא את שיני.

ובנישין

א"ל בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא?
א"ל ואמאי, א"ל דחיקא לי מלתא,
דבריה ועייליה לג"ע א"ל פשוט גלימך
כפי שקיל מהני מרפי ספא שקל, כי
הוה נפיק שמע דקא אמרי מאן קא אכיל
לעלמיה כרבה בר אבוב נפץ שדינהו,
אפילו הכי אתייה לגלימיה סחוט גלימא
ריחא זבניה בתריסר אלפי דינרי פלגינהו
לחתנותיה.

ואם כי המעשה במליצה ובחידות
יזכרו, אבל אנו רואין מזה שהיה עני,
וגם מזה ראייה גדולה שלא היה ריש
גלותא כידוע שהם היו תמיד עשירי
העם, וגם מזה אנו יודעין שהיו לו
בנות.

וכן מצינו מגילה טו: שאשכחיה
לאליהו ושאלו כמאן חויה אסתר וכו'.
וכן היה לו בן בשם רב חמא כעירובין
ג, יסופר גיטין עב. שרבה בר אבוב
חלש עול לגביה ר"ה ורב נחמן, א"ל
ר"ה לר"ג בעי מיניה וכו'.

רבה בר אבין. ערך רבא בר אבין.

רבה בר רב אדא. ערך רבא בר
רב אדא.

רבה בר אהילאי. ערך רבא בר
אהילאי.

רבה בר איבו.

אמר רב ששת גיטין לב, וכן צ"ל
ככריתות כד; ושם איתא במעות רבה
בר אבוב.

רבה בריה דרב אידי בר אבין.
ערך רבא.

רבה בר איסי.

אמר רב סוטה ל. ואולי הוא

רבה בר איתי

שהיה בומן רב כמבואר בערך רבא
בר איתי, וגם בסוטה ל. צ"ל רבה בר
איתי אמר רבה, וצ"ע.

ובנימין כמ: אמר הכי אמר אבא מרי
משמיה דרב.

וכן ב"ק כא: צו. כששלח ר' אבא
בר זבדא למרי בר מר שישאל מר"ה,
ובתוך כך נפטר ר"ה, אז שלח רבה בריה
הכי אמר אבא מרי.

ובסנהדרין ה. כי הוי מנצי רבה בר"ה
בהרי ריש גלותא אמר לאו מיניכו
בקימנא רשותא, נקימנא רשותא מאבא
מרי וכו, ועיין ערך רבב"ה.

וכפי הנראה היה מנצי אך עם אנשי
דבי ריש גלותא, אבל הריש גלותא
בעצמו היה מאוהבו הנאמנים בשבת
קסו. שבועא מיניה ריש גלותא.

ובסוכה י: רב חסדא ורב"ה איקלעו
לבי ריש גלותא, אנגיניהו ר"ג בסוכה.

ושם כו. ר"ח ורב"ה כי הו עיילי
בשבתא דגלא לבי ריש גלותא הוי גני
ארקתא דסורא.

וברכות מט, שבת סב; פסחים ק:
רבה בר"ה איקלע לבי ריש גלותא.

וסוף שבת עולא איקלע לבי ריש
גלותא חוייה לרבה בר"ה דיתיב באוונא
דמיא.

ומכל אלו המקימות נראה שהיה אוהב
נאמן להריש גלותא שהיה בימיו.

וקרוב מאוד לומר שעלה לא"י לזמן
קצר לפני ר' יוחנן כמפורש מנחות נטז
בעי רבה בר"ה מר' יוחנן, ופסחים צ,
ב"ב קלה; סנהדרין לא: רבה בר"ה
אר"י, ולכן מצינו גם שאמר משמיה דר"י בל
במגילה יב: (לגוסת צ"י).

וע"פ עצת אביו התחבר לרב חסדא
כשבת פב. שא"ל ר"ה מ"מ לא שכחת
קמיה דר"ח דסחרדן שמעתיה, והוא שמע
לקול אביו כנימין פו: שקרא לר"ח
חבריו הנקראין בדבר הלכה.
וכן כשר"ג היה איקלע לסורא מצינו
תמיד שר"ח ורבה בר"ה היו נכנסין אצלו

כסוכה יד; כתובות צט: ב"ב קלב:
שבועות מח:

ומצינו אותם ביחד כשבת פט, פסחים
י; כתובות צט; נדה כח. ר"ח ורבה
בר"ה דאמרי תרוייהו.

ושניהם היו רגילין אצל ריש גלותא
כסוכה י: כו, ושניהם אלו בארבא
כחולין קה:

וכשנפטר ר"ה אף שהיה אז רבה
בריה יותר מששים כי רב הונא מלך
ארבעים שנה וכבר היה נשוי רבה בריה
עוד בחיי רב כמפורש לעיל, אעפ"כ ישב
על כסא ר"ה רב חסדא תלמיד חבר
שלו שהיה אז זקן גדול כבן שמונים
שנה, ושתי שנים לא נתמנה ריש מתיבתא
בסורא מפני כבודו דרב יהודה שהיה
בפומבדיתא, אך בשנת תרי לשמרות
שנפטר אז רב יהודה נתעלה ר"ח לריש
מתיבתא בסורא, ורבה בר ר"ה היה
הדיין בסורא וזה שמצינו שבת י. ר"ח
ורבה בר"ה הו יתבי בדינא כולי יומא,
הוה קחליש לכיידו תני להו רב הייא בר
רב מרפתי וכו'.

וכן ברכות יב. רבה בר ר"ה (לגוסת
דק"ם) סבר למקבעינהו בסורא (לקרא עשרת
הדברות בכל יום) א"ל רב חסדא כבר
במלום מפני תדעומות המינין, וכן ב"מ
כח: שאבוה דר"פ אתא לקמיה, ושם
לא: שאיסיר ורב ספרא אתו לקמיה
לדינא.

וכן כתב היוחסין שהיה דיין, אך לא
ציין המקום.

וכפי הנראה יען שר"ח היה זקן גדול
לכן אירע כמה פעמים שהוא היה במקום
הריש מתיבתא, וזה שאמרו נימין סנ.
דרש רבה בר"ה — א"ל רב חסדא מי
דמי — הדר אוקים רבה בר"ה אמורא
עליה ודרש והמכשלה הזאת תחת יריך
אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל
בהן.

ולוי בריה דר"ה בר חייא כשבת נא.
וכן מצינו אותו עם אביו כב"מ לב.
שהקשה לרבה בר"ה.

ומה שמצינו פסחים נא. כי אתא
רבב"ח עול לנביה רב עורא סבא ורבה
בר"ה — אתו וא"ל לאביו הוא מ"ס,
ונרפת מהרש"ל אמרו לאבוה, אך ברק"ס
הגרסא יותר נכונה שתחת רבה בר"ה
גורס רבה בר רב חנן וזה אמת.

מסקראיו הפרטים וכ"ב מצינו שהיה
עשיר כב"מ קת. שהיה לו יערות דאמרו
שם שרבה בר"ג היה קאזול בארבא הוא
ההוא אבא (יער) דקאי אגודא דנהרא
א"ל דמאן, א"ל דרבה בר"ה — א"ל
קוצו קוצו, אתא רבה בר"ה אשכחיה
דקייץ (האלנות שאצל הנהר) אמר מאן קציה
תקיץ ענפיה, אמרו כודהו שני דרבה
בר"ה לא אקיים ליה זרעא לרבה בר"ג.
ומבניו מצינו את רבא בריה כחולין
עי, ואפשר שהוא בנו אבא הנזכר סומא
ממ. כידוע שרבא הוא אבא.

ובנימין לו. שלא היה חותם שמו אך
היה צייר מכותא (ויקון ספינה).

ופטירתו מצינו מו"ק כה: כי נח
נפשיה דרבה בר"ה רב המנונא, אסקינהו
להתם (לא"י) כי מטו אגישרא קמו גמלי
(שלא ידעו מי יעבור ראשונה) א"ל ההוא
טייעא מאי האי? א"ל, רבנן דקא עברי
יקרא אהרדי — אמר, דינא הוא דרבה
בר"ה ליעול ברישא חליף גמליה דרבה
בר"ה, נתור ככיה ושניה דההוא טייעא,
פתח עליה ההוא ינוקא גזע ישישים
עלה מכבל ועמו ספר מלחמות, קאת
וקפור הוכפלו לראית בשוד ושבר הבא
משנער קצף על עולמו וחמס ממנו
נפשות ושמת בהם ככלה חדשה רוכב
ערכות שש ושמת בכא אליו נפש נקי
וצדיק.

ומה שכתב רש"י שם ד"ה ספר שרבה
היה בן ר"ה ראש גולה, אין זה מרש"י

וכן מצינו פלוגתתם בירושלמי ברכות
רפ"ב, מגילה פ"ב ה"ב, עירובין פ"א
ה"ו בשם אבא בר ר"ה (או הונא) ורב
חסדא, וידוע שרבה הוא בירושלמי אבא
כתרומות פ"א ה"ד אבא בר"ה אמר
שתוי אל יתפלל, והוא בעירובין סד:
בשם רבה בר"ה.

והיה עניו מאוד עד שגם לקמנים
ממנו היה קורא רבינו כידוע שרבא בר
ר"ג היה קמן ממנו כסנחות מא. שרבה
בר"ה איקלע לבי רבא בר"ג הוייה דהוה
מיכסי מלית כפולה — א"ל לאו היינו
כנף — מי סברת חובת גברא הוא חובת
מלית הוא זיל רמי לה.

וכן חולין קיא: שאיקלע לבי רבה
בר"ג ומצא בביתו כבוד דהוה בליעה
דמא בסמפון והורה להם איך לעשות.
וגם לפי סדר הומנים היה רבה בר"ה
גדול ממנו בשנים, אעפ"כ מצינו יבמות
כה. כששלח לו איזה דין לברר שלח לו
בלשון ילמדנו רבינו, ואפשר שנהג בו
כבוד יען שקללו כב"מ קה.

וכן אמרו קידושין ל. שלא היה טועם
אומצא עד דמייתי לינוקא לבית מדרשא.
ולא על חנם בקש רבא שיגיע למדרגת
ענותיותיה דרבה בר"ה, ולא היה יכול
להגיע כמו"ק כה.

משאר חבריו מצינו את רבה כחולין
עו. ששניהם חולקים איך אמר ר' אסי
(ושם איתא רב אשי והוא מ"ס).

וכן ר' אבא כדמצינו ששניהם קבלו
זה מזה כר"ה פ"ד ה"ו ושקלים פ"א
אמר ר' אבא בשמו, ובנימין פ"ו ה"ו
אמר בשם ר' אבא.

וכן רמי בר שמואל ורב יצחק בריה
דרב יהודה כנדה יז:

הלמידים לא מצינו לו הרבה יען
שכולם היו נחשבין לתלמידי דר' חומצינו
אך רב אייא סבא (או רב ייבא סבא) בעי
מיניה כחולין קבר:

באגרת דרש"ג וצ"ל שם רבה בר רב הונא ככנוסח ב"ג ולונדון כמבואר בערכו ובערך רבה.

רבה בר חמא.

תלמיד רב חסדא כסוכה כט. והוא רמי בר חמא.

רבה בר חנא, ובירושלמי אבא בר חנא. בדבר האמורא הגדול הזה אשר היה בדור האמוראים הראשונים וחברו דרב ובן אחיו דר' חייא באה ערבוכיא עם אמורא שהיה בדור השלישי בא"י ותלמיד ר' יוחנן אשר נקרא רבה בר בר חנא ובירושלמי בשם אבא בר בר חנא, ואך בירושלמי ע"פ רוב נשמרו שמותן כי הראשון נקרא כמעט תמיד בשם „אבא בר חנא" והשני בשם אבא בר בר חנא, אבל בבבלי קראו כמה פעמים את הראשון בשם השני, אבל נקל להבין אם הוא הראשון או השני.

ויש שרוצין לומר שהיו אב ובנו ושניהם היו נקראין בשם אבא, ולכן כשהזכירו את הבן קצרו את שמו תחת אבא בר אבא בר חנא לקרא בשם אבא בר בר חנא, אבל לא מצינו בשום מקום את האב והבן בחד או שיאמר הבן בשם האב, וגם הראשון היה בבלי ועלה לא"י בנערותו ובסוף ימיו ירד לבבל בזמן רב, והשני היה בר א"י ואך אח"כ היה מהנחותי וכאשר נבאר.

אביו חנא היה אחד מחמשת האחין דאבא בר אחא בר סלא מכפרי כסנהדרין ה. איבו (אבי רב) וחנא (אבי רבה) ושילא ומרתא ור' חייא כוליה בני אבא בר אחא וכו'.

וכפי הנראה כשעלה ר' חייא לא"י עלו עמו בני אחיו רב בר איבו ורבה בר חנא, והיה תלמידו המובהק דר' חייא דודו כמ"ק טו: שיצא ר' חייא ושנה לשני בני אחיו בשוק לרב, ולרבה בר חנא

שמע

כי ידוע שר"ה ריש גלוחא נפטר עוד בחיי רבי ככלאים פ"ט ה"ג, אבל ר"ה אבי רבה הובא לא"י ונקבר אצל ר' חייא ובניו והוא לא היה ריש גולה אך ממשפחתם כמבואר בערכו, ואפשר שכונת רש"י שר"ה היה ריש לכל הגולה.

רבה בר רב הונא זוטא מנהרדעא. הוא היה הדיין שם ככתובות סט. ששלח לו רב נחמיה כריה דרב יוסף כי אתיא החיא איתתא לקטך אנבה עישור ניכסי, וידוע שרב נחמיה היה תלמיד רבא א"כ היה רבה בר"ה זוטא הריש בנהרדעא בזמן ר"פ.

וכן ביצה כט: דרש רבא [צ"ל רבה ככדפוס שונציני ובשאלתות פ' אמור] בר"ה זוטי אפתחא דנהרדעא, א"ל רב נחמן פוקי וא"ל לאבא (חבוי, רש"י) שקילא מיכותך וכו', (והיכת ר"ג הוא ט"ס וצ"ל כנרסת דק"ס רב חמא והיא נרסא אמיתית כי רב חמא היה ג"כ הריש בנהרדעא אחר רבנ"י כדמוכא באגרת דרש"ג ח"ג ט"ב).

רבה בר זוטרא. ערך רבא בר זוטרא.

רבה (או רבא ובירושלמי אבא) בר חייא קמוספאה.

הוא היה תלמידו דרב כב"ב צג: רבא ב"ח קמוספאה משמיה דרב הבורר צרורות מנורנו של חבירו וכו'.

וכן הוא בירושלמי כלאים רפ"ב ר' יעקב בר אחא, אבא בר' חייא בשם רב הבורר צרורות וכו', והמאמר מוכא ביצה לח: ושם חסר תיבת רבה בר. וביבמות קר. רבה ב"ח קמוספאה עשה חליצה לפני שמואל, זאמר עליו שמואל כמה רב נביריה דעביד כחידאי, (ע"ש ברש"י).

ובסנה"ד מביא כתב רש"ג באילין שנין דהוה רבה בר נחמני כפוסמדיחא, רבה בר חייא היה מרביץ תורה בסורא, ובמחילה מכבודו שלא ראה שמעות נפל

ובמנחות למ. רב ורבה בר חנא הוו יתבי — אמר רב יאי גלימא ולא יאי תכלתא ורבה ב"ח אמר יאי גלימא ויאי תכלתא.

ובקידושין נט. יסופר שרבה ב"ח יהיב זוזי לרב שיקנה עבורו האי ארעא ואול רב וקנה לנפשיה יען שבעלי השדה היו בעלי זרוע ונהגו כבוד לרב ולא לרבה ב"ח.

והנה אף שמצינו תני רבה בר חנא קמיה דרב כשבת נ. ב"ק צא; מנחות מח; רבה בר חנא אמר רב כנדה מו, ברכות ס"ח, מגילה ס"א, לא שהיה תלמידו אך יען שרב היה הריש מתיבתא וראש הדור כולו חוץ משמואל לכן קבל רב"ח ממנו, אבל מצינו מחלקותם בע"ז עד; חולין ח; שבת פ"ד ה"ב, ביצה פ"ד ה"ה.

וכן מצינו ברכות ס"ח, מגילה פ"א סה"ט רב בשם אבא בר חנא, ואית דאמרי אבא ב"ח בשם רב.

וכן מצינו שבעי משמואל כחולין מח, רבה בר חנא אמר שמואל כשבת קד; גיטין יט.

מתלמידיו לא נזכרו בשמם חוץ מרב חננאל (תלמיד רב) כמו"ק יט. אורי ליה רבה בב"ח [צ"ל ב"ח] לרב חננאל, ועיין ערך רבה בר נתן.

מסחרו היה בין כב"מ פג. רבה בר חנא (כן הוא בעי' נדק"ס) תברו ליה הנהו שקילאי חביתא דחמרי שקיל לגלימייהו אתו לקמיה דרב א"ל הב להו גלימייהו א"ל דינא הכי? א"ל אין למען תלך בדרך טובים, ואח"כ תבעו שכתן, ורב א"ל שישלם להם שנא' וארחות צדיקים תשמור.

ממקראיו הפרטים מצינו ב"ב נב. שמתה אשתו ואמרה הני כיפי דמרתא ובני ברתה, אתא לקמיה דרב וכו'. ובמבוא הירושלמי ערך רבה כתב אבא

שמע רבי ואיקפד, וב"ב קכד. רבה בר חנא אר"ח, וב"ק פ"י ה"א אמר ר' בא בר חנא לא הוה ר' חייא חביבי פתר לה וכו'.

ויסופר במנהדרין ה, כי הוה נחית רבה בר חנא לבבל א"ל ר' חייא לרבי בן אחי יורד לבבל [ורבי נתן לו רשות ואמר] יורה יורה, ידן ידן, יתיר בכורות יתיר, ובשרב רצה לילך לבבל לא הרשה לו רבי להתיר בכורות ואמרו שם שעשה רבי כזאת יען שרצה שיכבדו גם את רבה בר חנא (דאלו לרב הוה נהגי יקרי בלאו הכי, רש"י).

ויסופר שם שרבה בר חנא ירד לבבל (וכן רב לזמן קצר) ודן שם דינא ומעדי, וכשבא אח"כ לא"י לפני ר"ח א"ל אי קיבלוך עליהו לא תשלם.

ורבה בר חנא שהיה בא"י כמה שנים גם אחרי פטירת רבי וכן רב הרביץ שם תורה הרבה והיה לו פירקא (וזה היה כבר תחת נשיאות ר' יהודה נשיאה הראשון) כמו"ק בא. רבה בר חנא איתרע ביה סכתא (אכילות) סכר דלא למיפק לפירקא א"ל ר' חנינא אם רבים צריכין לו אינו נמנע, סכר לאוקמי אמורא עליה א"ל רב, הניא ובלבד שלא יעמיד מתורגמן, וידוע שר' חנינא מיום שעלה לא"י בימי עלומיו לא ירד עוד לבבל, וא"כ בל"ס היה זה בא"י, ואח"כ בשנת תקל כשירד רב לבבל ויסר ושיבתו הגדולה בסורא מצינו גם את רבה בר חנא בבבל עם רב ושמואל כחולין מד: ההיא פסוקת הגרנרת דאתאי לקמיה דרב — א"ל רב כהנא ורב אסי לרב — שדרוה לקמיה דרבה בר חנא.

והיו אוהבים נאמנים כ"כ עד שאמר רב כירושלמי ב"מ פ"ה ה"ה כגון אנא לרבא בר בר חנא (וצ"ל לאבא בר חנא) ואבא בר חנא לי (מותו לנו ללות ז"מ בויבית, וזה יען שהיו קרובים ואוהבים).

בר חנא ובנו אבא שניהם היו בבליים ואבא בר חנא לא עלה לא"י, אבל בנו אבא בכ"ח עלה לא"י ולמד אצל ר' יוחנן, ולפלא על חכם שכמותו יטעה בדבר פשוט כזה אשר מפורש שהיה רוב שנותיו בא"י בזמן רבי ואחריו זמן רב כמפורש לעיל, וגם היכן מצא שרבה בכ"ח היה בנו של רבה בר חנא, אבל דבר זה ברור שרבה בר חנא היה בבלי, אבל

רבה בר בר חנא.

הוא היה תלמיד מובהק לר' יוחנן כב"ק יו. ארבב"ח כי הוה אולינן בתריה דרבי למשאל שמעתא. ובשבת ס: א"ל איפה לרבב"ח אתון תלמידי ר' יוחנן וכו'. ופסחים נא. ארבב"ח לבניה — אני שראיתי את ר' יוחנן וכו'.

רבה בר בר חנא א"ר יוחנן כבכרות יג: כג. כד; שבת כא; עירובין ו: כו. ל. מו. סג. פו; פסחים נג: צא. צב. צג: קיד, יומא ב. י. יב: כ: פה, סוכה יב: ימ. כו. לג. לט: מה: ממ, ר"ה ית, לד; ביצה כו. לג: לר, תענית יו. ל; מגילה ב. ה. ית. יח: כו. כו, מ"ק יו, יבמות מד: מו. נה: עו: עח, כתובות מ. עא: עב. עו. קא: קו, נדרים סב, נזיר כג. נא, סוטה מט; גיטין כא: נו: עג: פא. פט, קידושין עה; ב"מ יו. לח. מ. מו. מט. נח; ב"ב יב. צא: קלמ: קעג: קעו, סנהדרין כב. כח: לה. פב. קי; שבועות מו, ע"ז יד. כז: לר. לח: למ: מ: מח: נג: סה. סז. סט: עד. עה, מכות יד: יז, הוריות יא, זבחים כד: ל: סב, מנחות לא: לב: עא: קט, חולין כט: נב. עג: פח, בכורות ל. נה, גדה כז. מז: ג. סג, ובירושלמי כמה פעמים כבכרות פ"ב

ה"א ומ"ק פ"ג ה"ז אבא בר בר חנא אר"י.

וכן רבה בכ"ח א"ר יהושע בן לוי כבכרות כד; מגילה יב; ע"ז מג, חולין מה, ואי אפשר למעות ולומר שהוא רבה בר חנא כי כבכרות שם א"ל רב חסדא האלהים אם אמרה לי ריב"ל בפומיה לא צייתנא ליה, ולא יאמר כן לרבה בר חנא חבירו דרבתי.

וכן רבה בכ"ח אר"ל כפסחים יח. לה. עו; ב"ב עב; ע"ז סו; זבחים צח. ויסופר ביומא ט. ר"ל סחי בירדנא אחא רבב"ח יהב ליה ידא א"ל אלהא סנינא לכו (לכל בני בכל שלא עלו בימי עזרא) דכתיב וכו', ופריך ור"ל מי משתעי בהדיה רבב"ח ומה ר"א דמרא דא"י הוה ולא הוה משתעי ר"ל בהדיה, אר"פ שרי נכרא בנייהו או ר"ל וועירי או רבה בכ"ח ור' אלעזר, ופי' רש"י או ר"ל הוה הרוחץ וועירי פשט לו הוה, או רבב"ח פשט לו הוה ור"א הוה הרוחץ, וקשה מאוד להכין איך יאמר ר"א כן הלא הוא בעצמו הוה בבלי, ועוד שהיה צ"ל או ר"ל וועירי או ר"א ורבב"ח, ולכן נראה שרבב"ח הוה הרוחץ כי הוא היה באמת בר א"י.

ואף שמצינו שקבל מר"א כשבת יב: שאמר כי הוה אולינן בתריה דר"א לשולי בתפיחי, ואמר משמיה דר"א כסוכה מג; ירושלמי מ"ק רפ"ג, וביומא עח. אמר שאלו את ר"א, ובגמטין ה: רבב"ח אייתי גיטא — אתא לקמיה דר"א, זה היה אח"כ שר"א נתגדל ומילא מקום ר' יוחנן, אבל בחיי ר' יוחנן היו כולם תלמידיו.

ושם ביומא ט: יסופר שאהא אח"כ (ר"ל או ר"א) לר"י ודחה דבריו. וכזה עולה יפה סידור הנמרא שאמרו או ר"ל וועירי או רבב"ח ור"א, ודברי רש"י צ"ע.

ובניטין מו. רבב"ח חלש עול לגביה
רב יהודה ורבה (נ"א ורבנן).

וכן מצינו אותו בסורא אצל רב חסדא
כברכות כד: שא"ל ר"ח האלהים אם
אמרה לי רי"בל בפומיה לא צייתינא
ליה, אבל מה שאמרו שם יב. רבב"ח
סבר למקבעינהו (לומר עשרת הדברות בכל
יום) בסורא א"ל רב חסדא וכו', הוא מ"ס
וצ"ל רבה בר רב הונא.

ובע"ז למ. שאקלע לאקרא דאנמא
קריבו ליה צחנתא, שמעיה להווא גברא
דהוה קרי ליה באמי אמר — ש"מ דבר
טמא אית ביה לא אכל מיניה, לצפרא
עיין בה אשכח ביה דבר טמא, קרי
אנפשיה לא יאוונה לצדיק כל און.
ופסחים ק: רבב"ח איקלע לבי ריש
גלותא.

וכתובות עב: אמר זימנא חדא הוה
קאולינא בתריה דרב עוקבא וכו'.
ועולא שהיה בזמנו ג"כ מהנחותי היה
קשיש ממנו וזה שאמרו פסחים נג:
עולא הוה רכיב חמרא ורבי אבא מימיניה
ורבב"ח משמאליה — ורב יוסף קרי עליה
ואיש תבונות ידלנה.

ורב יוסף קבל ממנו הלכות א"י
כשבת למ: שא"ל רב יוסף בפירוש
שמיע לך (מר' יוחנן) או מכללא — א"ל
בפירוש שמיע לי.

וביבמות מו: אמר רב יוסף משמיה.
וכן ב"ק נא: רבה ורב יוסף משמיה
דרבב"ח.

וכן מצינו אותו עם ר"ג כנדה כ:
דילתא (אשת ר"ג) איתא דמא לקמיה
דרבב"ח וממי לה, הדר איתא לקמיה
דרב יצחק בריה דרב יהודה וכו', וב"ק
ק: ר"ג אמר רבב"ח.

ובהיותו בכבל קבל מחבמי בכל כדמצינו
גיטין כה, מנחות ל. אמר רבב"ח אמר
רב יצחק בר שמואל.

ומה שמצינו נזיר כג. ארבב"ח אר"י
— א"ל ר"ל, לא שר"ל דיבר עם רבב"ח
אך רבב"ח יכפר איך שר"י אמר כן ור"ל
השיבו וזה ברור.

וכן היה תלמידו דר' יאשיה דמן אושא
כגיטין לג: ארבב"ח ה' סבי הוינן קמיה
דר' יאשיה דמן אושא, ובמנחות למ,
בכורות כח: אמר סח לי ר' יאשיה דמן
אושא.

וכן אמר יומא עח: אני ראיתי את
ר"א דמן נוה שיצא בסנדל וכו'.

וכן אמר פסחים נא, בכורות לח:
סח לי ר' יוחנן (או ר' יוחנן) בן אלעזר
וכו'.

וכן אמר משמיה דר' מני א' כב"ק
נא:

ובימי ר"ה ורב יהודה נתמנה להיות
מהנחותי להביא תורת א"י לבבל ותורת
בבל לא"י כפסחים נא. כי אתא רבב"ח
(מא"י לבבל) אבל דאיתרא עול לגביה
רב עירא סבא ורב ר"ה, כיון דחוינהו
כסיה מינייהו אתו וא"ל לאבוי (צ"ל
לאבוא והוא ר"ה) א"ל שווינכו ככותאי,
וזה היה יען שלא בא על מנת להתישב
בבבל והיה דעתו לחזור כדאמר רב אשי
שם ולכן נהג מנהג א"י.

וכן יבמות נה: כי אתא רבב"ח אר"י
— מתיב רב ששת וכו'.

וכשבת קמח. רבב"ח איקלע לפומבדיתא
לא על לפירקיה דרב יהודה שרריה לאדא
דיילא, א"ל זיל גרביה (המשיבו בחזקה)
אול גרביה, אשכחיה דקא דריש אין
מחזירין את השבר א"ל (רבב"ח) הכי אמר
רב חנא בנדהא אמר שמואל מחזירין
את השבר, א"ל ולאו בדינא גרבתין?
ופסחים נג: אמר לרב יהודה יישר וכן
אמר ר' יוחנן.

ומ"ק יו. כשרצה רב יהודה לשמתיה
להווא צורבא מרבנן שאל את רבב"ח
מידי שמיע לך בהא, א"ל הביא ר"י.

הנבורים בגליון מרדכי פ"ו דברכות
סק"סו שצ"ל רבה בר"ה ור"ה הוא יתבין,
ובילקוט עזרא רמו אלף ס"מ גורם
אבא ור"ה ואבא כעס על ר"ה וצ"ל
להיפוך.

האומרים בשמו מצינו רב חנא בר
שאונה ארבב"ח אר"י כע"ו עה..

ר"נ כדלעיל.

רב יוסף ורבה כדלעיל.

רב עמרם כיומא עה.

רבין בשמו כע"ו סו..

מבניו ידוע לנו שהיה לו בן גדול
בתורה בשם ר' יצחק שנשא את חומה
בת איסי בריה דרב יצחק בר רב יהודה
כיבמות סד.:

ועוד היה לו בן שהתחתן עם בת רב
שמואל בר רב קמינא כברכות מזו..

וכן מוכח מפסחים נא. שהיו לו כמה
בנים דא"ל רבב"ח לבניה וכו'.

פטירתו לא מצינו בשום מקום אך
זאת מצינו שעשרים שנה אחרי ר' יוחנן
היה עוד בחיים כע"ו לח: שארבב"ח
אר"י הא ארבועין שנין דנפיק האי עובדא
ממצרים, ורבב"ח דיריה אמר הא שתין
שנין — ולא פליגי מר בשניה ומר
בשניה.

רבה בר חיננא (או חנינא) סבא.

אמר משמיה דרב ברכות יב. יב:
ה"פ.

רבה בר חנינא.

תלמיד ר"נ כב"ב קיג: שתנא קמיה
דר"ג — א"ל אב"י וכו'.

רבה בר חנן. ערך רבא בר חנן.

רבה בר חקלאי. ערך רבא בר
חקלאי.

רבה בר טוביא בר יצחק.

אמר רב עירובין כה, וברק"ס ליתא
תיבת בר טוביא וזה נכון כי הוא רבה
בר רב יצחק הנודע.

ובפסחים קיג: ב"ק נא: ארבב"ח אמר
רב שמואל בר מרתא.

והיה הולך לבבל ואח"כ היה עולה
לא"י וזה שמצינו אותו בא"י בזמן ר'
אמי כחולין קו. שאמר היה קאימנא קמיה
דר' אמי ור' אסי (וזה היה כבר אחר פטירת
ר"י ור"א).

ועם ר' אבא כיומא עח: ושם משמע
שדבר אתו בא"י.

וע"י מסעיו הרבים נשאר לנו מעשיות
מה שאירע לו כברכות נג: רבב"ח הוה
קאויל בשיירתא אכל ואשתלי ולא בריך
— א"ל אנמרו לי דאנשאי יונה דדהבא
אול וברוך ואשכח יונה דדהבא.

וכן ב"ב עג: עה. הספורים הנודעים
בשם מעשיות דרבב"ח.

ושם היה עמו ר"פ בר שמואל, ורבנן
א"ל כל אבא חמרא וכל בר בר חנא
סיכסא.

וכן חולין נה. רבב"ח הוה קאויל
במדברא אשכח הנהו דיכרי וכו'.

וביבמות קב: אמר לדידי חזי לי ההוא
מייעא דשקיל ספסירא וכו'.

והנה כבר הבאנו לעיל דעת מבוא
הירושלמי שהוא בנו דרבה בר חנא
וכעין קצת ראיה לזה מצאתי לפום
דהיטא בירושלמי ברכות פ"ח ה"ה שאמרו
שם אבא בר בר חנא ורב חונא הוין
יתבין אבלין והוה ר' זעירא קאים ומשמש
קומיהון עלה ומעין תרויהון בחדא ידיה
א"ל אבא בב"ח מה יריך חוריתא קמעין,
וכעם עליה אבוי א"ל לא מיסתריך דאת
רביע והוא קאים משמש, ועוד דהוא כהן
ואמר שמואל וכו'.

ורוצים לומר מזה שרבה בר חנא אמר
כן לבנו אבא בב"ח, אבל כבר האריך
בזה בספר אהבת צי"ו שהגרסא נשתבש
בירושלמי, כי ר"ן לא היה בזמן רבה
בר חנא שהיה מתלמידיו דרב יהודה,
אבל הגרסא הנכונה כמו שמוכח בשלמי

וכן מצינו רבה בר ירמיה אמר שמואל כפסחים לו; מו"ק ד, גיטין עד, נדה יא:

וכן רבה ב"י אמר רב חמא בר גוריא אמר רב כע"ו טו:

ובירושלמי מגילה ספ"ג אבא בר ירמיה ר' מתנה בשם שמואל, ב"פ. ובערלה פ"פ ה"ג אבא בר ירמיה, כהנא בר ירמיה בשם שמואל, וביוק"ד רפ"לד אמר בשם ר' מאיר.

ובזמן רב ששת היה כבר מגדולי הדור כדמשמע ע"ז נ: שאמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואיתי מתניתא כידיה ולית נגר ובר נגר דיפרקינה, אמר רב ששת אנא לא נגר אנא ולא בר נגר אנא ופריקנא ליה.

מקומו היה בסורא ושם קבל ממנו ר' זירא הרבה הלכות (מקום ר"ז היה בפומבדיתא כידוע אך היה הולך לפעמים לסורא) כע"ו טו: אר"ז כי אתאי לסורא אשכחתייה לרבה בר ירמיה וכו'.

וכן ר' זירא אמר רבה בר ירמיה כברכות מג. (ושם נבא בר ירמיה), פסחים לו, מו"ק ד, גיטין עד, כתובות קט. ובירושלמי ברכות פ"א ה"א, אר"ז בשם ר' אבא בר ירמיה (ג' תכופות הן והוא מימרא דרבא ברכות מג.) שם פ"ב ה"ג, פ"ז ה"א, תענית פ"א ה"ו, כתובות פ"ג ה"א, ב"ר פ"ט ה"א, סד' תהלים פ"ד, וכן נדה יא:

וכן ר' אבא אמר בשמו כברכות פ"ח ה"ב, ר"ה פ"ד ה"ו, יבמות ספ"ג, פ"ד ה"יא, פ"ז ה"ה, פ"יא ה"ו, ובכ"מ נוכר בשם אבא בר ירמיה.

וכן ר' יונה בשמו ביוק"ד פ"יא, ב. ולא מצינו שהלך לא"י, אך כפי הנראה הובאו הלכותיו לא"י ע"י תלמידו ר"ו. ומה שמצינו ע"ז טו: א"ר זירא א"ר אסי אמר רבה בר ירמיה א"ר חמא ב"ג, נראה שהם שני דברים ר"ז א"ר אסי,

רבה

רבה בר יונתן.

א"ר יחיאל ערסן יפה לחולה יומא מו.

רבה בר יוסף. אמר רב ערכין ה:

רבה בר יוסף בר חמא.

אמר רב ששת כן הוא ב"מ ע, אך הוא ט"ס וצ"ל אמר רב יוסף בר חמא אמר רב ששת, שהיה כאמת תלמידו.

רבה בר יעקב.

כן מובא בערוך ערך חל, והוא ר' אבא ב"י כשביעית פ"א ה"ו.

רבה (או רבא) בר רב יצחק.

מצינו תמיד רבה בר"י אמר רב כיבמות עא; ב"ב עז, חולין מה; ובקידושין כז, סנהדרין צח: צט: איתא רבא בר רב יצחק אמר רב.

ואח"כ ישב לפני רב יהודה כע"ו נה. א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה, ובמנחות כו. א"ל רב יהודה לרבה בר"י אסברא לך.

ומצינו סימיה טו: רבינא אלוי לרבא בר יצחק ד' אמות בעיר, מלא לידיה הזיקא ואינצל, אבל הוא ט"ס והגרסא הנכונה מצאתי בתוס' על התורה ס"פ שופטים ושם הגרסא האמיתית רבינא אלוייה לר"ג בר יצחק, ובסה"ד לא הרגיש בזה שהוא ט"ס.

רבה (או רבא—ר' אבא) בר ירמיה.

קרוב מאוד לומר שאכיו הוא רב ירמיה בר אבא תלמיד חבר דרב, ובנו נקרא אבא ע"ש זקנו, אבל לא מצינו בשום מקום שיאמר בשם אביו או שידבר עמו.

ונקרא תמיד בכבלי בשם רבה או רבא, ואך בנדה יא: בשם ר' אבא ב"י, ובירושלמי תמיד בשם אבא בר ירמיה.

ואפשר שזכה עוד לראית את רב כע"ו טו: שאמר משמיה דרב.

ורבה בר ירמיה אר"ח בר גיורא, ולא שר' אסי אמר בשמו.

רבה בר כהנא.

נוכר איכ"ר בסוף הפתיחות, ונראה ששם הכונה ר' אבא בר כהנא, ובנוזר מב. לגרסת התוס' שם רבה בר רב כהנא, אבל בגמרא איתא רבה אמר ר"ה, וכן משמע שם בגמרא דאמר רב יוסף אח"כ דאר"ה.

רבה (או רבא) בר ליואי.

בפסחים מ; ע"ו סה: אותיב לרבא ורבא התנייש וחזר בו. ואמרו פסחים קי. שרבא בר ליואי איתוק (ששתה זונות) דאמר רבא שזה יען דאותבן בפירקא הוה. ויש לנו ממנו ב' הלכות ביבמות יב: אמר רבה בר ליואי גבול יש לה קודם הזמן הוה אינה מתעברת וכו', ונדה מו: אמר, בעלה מפר לה כל שעה ושעה.

רבה בר לימא.

בר"ה ד, מגילה יג: אמר משמיה דרב, וביוחסין מביא ר' אבא בר לימא. רבה בר מחסיא. ערך רבא בר מחסיא.

רבה (או רבא) בר מרי.

כפי הנראה היה בר א"י, ואפשר שזכה עוד לראות את ר' יוחנן כמ"ק כח:; כנהדרין קא. שאמר הכי א"ר יוחנן. וכן ברכות מב: מד. אמר רבה ב"מ ארי"בל. וכיומא עת. יספר מטפחת היה לרי"בל וכו'. ובסוכה לב: תני משום רי"בנו שתי תמרות יש בניא בן הינם וכו'. וכן מצינו תמיד הלשון אמרי במערבא משמיה דרבה בר מרי כיומא פו:; מנהדרין קי, זבחים צ:.

ואח"כ ירד לבבל כיומא עה. כי אתא רבה בר מרי וכו'.

ורבא קבל ממנו הרבה כמ"ק כח: ששאלו רבא כתיב בצדקיהו בשלום תמות וכו'.

וביבמות סב: שאלו רבא מנא הא מלתא דאמור רבנן בני בניס הרי הן כבנים.

ושם סג: שאלו כתיב וכו'.

וב"ק צב. צב: צג. שאלו רבא מנא הא מלתא דאמרי אינשי והוא השיב לו מקור מפסוק או ממשנה וברייתא.

וכן כנהדרין קג: שאלו רבא מפני מה לא מנו את יהויקים.

ושם קא. שאלו ר' אבא כתיב כל המחלה — א"ל הכי א"ר יוחנן.

ורב דימי כשבא לבבל הביא מדרשותיו כנהדרין ק. שא"ל רב דימי לאביי הכי אמרי במערבא משמיה דרבא בר מרי עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנא'.

ובעירובין פו. דרש רבא ב"מ ישב עולם וכו'.

וכולם המה באגדה חוץ מוכחים צ: שאמר חמאת ע"ז חסר א' לחמת כתיב.

רבה בר מריון.

בעירובין יט. תנא רבה בר מריון בדבי רבן יוחנן ב"ז (בריייתא שסידר בב"מ, רש"י), ובסוכה לב: המאמר תני רבה בר מרי משום רי"בנו.

רבה (או רבא) בר מתנה.

היה תלמידו דרבה ורב ששת כפסחים לה. אביי בר אבין ור"ח בר אבין תנו תרומות בי רבה פגע בהו רבא בר מתנה א"ל מאי אמריתו בתרומות דבי טר (רבה). א"ל הכי אמר רבה, וחקשה להם א"ל מידי שמיע לך בהא א"ל הכי אמר רב ששת, ובשבת כא. תני רמי בר חמא — ת"ש דתני רבה בר מתנה.

וצוה לקוצצם והיער היה שייך לרבה בר"ה, ורבר"ה קלל למי שקצץ יערו לא יתקיים זרעו וכן היה שכל ימי רבר"ה לא איקיים זרע לרבה בר"נ כב"מ קח, ולכן אפשר ששלח לו בלשון ילמדנו רבינו כדי לפייסו.

ונזכר בירושלמי ערלה פ"ב ה"ג בשם אבא בריה דר"נ.

ובשבת פ"ו ה"ג ר' אחא בשם ר' אבא בר"נ.

ובירושלמי סנהדרין פ"י ה"א-לא. רבה בר נחמן בשם ר' ברכיה, ונראה שנפל מ"ס דאמרו שם עד איכן היתה זכות אבות קיומת ר' תנחומא א"ל בשם ר' חייא, רבה בר נחמן א"ל בשם ר' ברכיה וכו', וצ"ל ר"ת א"ל בשם ר' חייא רבה, ר' נחמן א"ל בשם ר' ברכיה.

רבה (או רבא) בר נתן.

ובירושלמי ר' אבא בר נתן.

הוא היה בבלי תלמידו דר"ה כב"ק לב. בעא רבה ב"נ מר"ה.

וחבריו בבבל מצינו עירובין לב: יתיב ר' חייא בר אבא ור' אסי ורבא בר נתן ויתביב ר"נ גביהו — א"ל ר"נ יישר וכן אמר שמואל, יודוע שר"נ לא היה מימיו בא"י וא"כ בל"ס היה זה בבבל, ור' אסי ור"ת בר אבא ידוע שעלו לא"י עוד בחיי ר' חנינא אך היו באין לפעמים בבבל.

ואח"כ עלה גם רבה ב"נ לא"י ולמד לפני ר' יוחנן כב"ב קעו. בעי רבה ב"נ מר' יוחנן.

ובשהיה בבבל היה כבר גדול הדור עד שאבזה או אחזה דרב יוסף בר חמא בעא מיניה כסנהדרין פא, וגם ר' חייא בר אבא אמר בשמו כיבמות פ"ד סה"א וזה יען כי כשעלה לא"י הביא עמו הלכות רבות מכותיו שבבבל.

ונשאר לנו ממנו הלכה אחת ב"ק

לה:

ובסוף הוריות יסופר שאבוי ור"ז ורבה בר מתנה הוו יתבי והוו צריכא רישא (למנות ריש מתיבתא כזומבדיתא כשנפטר רב יוסף), אמרי כל דאמר מלתא ולא מיפריך ליהוי רישא, דכולהו איפרוך, דאבוי לא איפרוך ומלך אבוי, ושאלו שם ר"ז ורבה ב"מ הי מינייהו עדיף, ר"ז חריף ומקשה ורבה בר מתנה מתון ומסיק, ונשאר בתיקו.

ודעת הרב דורות הראשונים ח"ב צד ללא. שהוא ר' אבא השני, והיו עומדין להבחר לריש מתיבתא שנים בכלים אבוי ורבא, ושנים הבאים מא"י ר"ז ור' אבא (רבה בר מתנה), כי אמורא אשר עמד בבבל בשורה הראשונה יחד עם אבוי ורבא, איך אפשר שאין ממנו בכל הש"ס שום הלכה? אך אם נאמר שהוא ר' אבא השני א"כ מצינו הרבה מהלכותיו גם בבבלי גם בירושלמי.

רבה (או רבא—ר' אבא) בר רב נחמן. בשבת קיט. וחולין קיא. רבה בר"ה איקלע לבי רבה בר"נ אייתי לקמיה ג' סאיי מחא, א"ל מי הוה ידעיתו דאתינא, א"ל מי עדיפת לן מינה (משבת) — אדהבי אשכח ההוא כבדא דהוה בה סמפינא דכליעא דמא והורי להם איך לעשות.

ומנחות מא. רבר"ה איקלע לגביה וחזי דרבא בר"נ מיכסי טלית כפולה — א"ל לאו היינו כנף — וא"ל לרבא בר"נ מי סברת חובת גברא וכו'.

מזה אנו רואין שרבה בר"ה היה גדול ממנו, וכן הוא לפי סדר הזמנים כי רבר"ה היה חבירו דר"ח חבירו דר"נ, והוא היה בן ר"נ, ואעפ"כ מצינו יבמות כה. ששלח רבה בר"ה פ"א אליו דין לברר וכתב לו בלשון ילמדנו רבינו, וזה יען בידוע שרבר"ה היה ענוותן גדול, ועוד אפשר יען שאירע פ"א שרבה בר"נ עבר בספינה וראה יער אגודא דנהר

לה: שאמר מענו חמין והודה לו בשעורין פמיר.

ויספר בירושלמי מו"ק פ"ג ה"ד שנאבד תפלין לאחד במועד אתא לגבי ר' חננאל ושלחיה לגביה ר' אבא בר נתן א"ל הב לי תפילך וייל כתוב לך, א"ל רב איזיל כתוב ליה פי' שר' אבא ב"ג אמר לר' חננאל שיתן לו תפלין שלו ויכתוב לעצמו תפלין אחרים, ורב פסק לו שאין צריך לזה אך מותר לו לכתוב תפלין עבור אותו האיש בלי הערמה.

ובמבוא הירושלמי ערך ר' אבא ב"ג מביא מזה שהיה ברור השני, ומנויר פ"ג (צ"ל פ"ז) ה"ב שהיה נושא ונותן עם ר' יסא תלמידו דר' יוחנן ור' יסא איקפיד עליו ומת עב"ל, ולא הרגיש הרב החכם אם ר' אבא בר נתן היה גדול כ"כ עד שר' חננאל שהיה תלמיד מובהק לרב שלח לו איך יעשה וגם רב היה אז במקומו, איך אפשר לומר שזה שנשא ונתן עם ר' יסא תלמיד ר"י שהיה ברור השלישי, ור' יסא יקפיד עליו על זקן הרור מדור העבר?

ובספר משפחות סיפרים ערך ר' אבא ב"ג שנג עור ויהר ובדא מעשה מה שלא היה מעולם וי"ל שם, הוא ר' אבא ב"ג היה בבבל בימי רב ומלאכתו היה סופר תפלין, ופ"א היה מעשה שנאבד לאיש תפלין במועד וצוה רב לר' אבא ב"ג שיכתוב לו תפלין במועד, ומציין מו"ק פ"ג ה"ד וסמ"ג ה' תפלין.

ובמחילה מכבודו שאם הזכיר את הסמ"ג היה לו לעיין שם להעתיק כראוי, ועוד היכן מצא שר' אבא ב"ג היה סופר?

אבל גרסת הסמ"ג היא האמיתית וכן מובא בתוס' בג' מקומות, בעירובין צו, מו"ק יט, ומנחות לו; וזה לשון הסמ"ג שהוא גברא דאבד תפלין אתא לקמיה דרב חננאל שדריה לקמיה דרבה בר

חננאל א"ל לספרא זיל הב ליה תפילך ואת כתוב אחרוני — אתא לקמיה דרב א"ל לספרא זיל כתוב ליה להדיה, וממש כן הוא הירושלמי שלאחר נאבד תפלין בחו"ה מובא לר' חננאל (שהיה סופר במפורש מגילה פ"א ה"ט) ושלח ר' חננאל לשאול לרבה בר חננאל (שהיה חבירו דרב) ופסק לו שיתן לו תפיליו והוא יכתוב עבור עצמות תפלין אחרים (והוא ע"ד הערמה קצת), אבל רב פסק שיכול לכתוב גם עבור האיש לכתחלה כלי הערמה, אבל רבה בר נתן היה באמת תלמיד ר"ה ואח"כ תלמיד ר' יוחנן, וזה שאמרו נזיר פ"ז ה"ב ר' יסא בשם ר"י שני מתים וכו', התיב אבא בר נתן הגע עצמך — והיה עיינן (שלי' אבא ב"ג היה עינים גדולות) ואיתחיו גחך ואיקפד עליו ומית, ובקרבן העדה מביא ב' פירושים א) שר' יוחנן כעס עליו, וי"מ שר' יסא כעס עליו, והראשון נראה עיקר עכ"ל.

רבה (או רבא) בר עולא.

קשה מאוד לומר שהוא בנו של עולא הגחתי תלמיד ר' יוחנן כי מצינו אותם ביחד כיכמות עז. אמר עולא אר"י — א"ל רבה בר עולא לעולא כמאן אי כר"י וכו', ואם היה בנו היה לו לומר א"ל רבה בר"ה.

וכן חגיגה כה: עולא אמר בדק לפסחו מותר לאכול בתרומתו, רבה בר עולא אמר אסור א"ל ההוא סבא לא תפלוג עליה דעולא, והיה לו לומר לא תפלוג עליה דאבוק.

ובימי אב"י ורבא היה כבר מגדולי הדור כעירובין ג. שחולקין רבה בר עולא ורבא.

ובעירובין צג: אמר רבא מורה ר"ח — אי הכי אמר רבה ב"ע כגון וכו'.

ובנבחים צו: מתרצין אב"י ורבא ורבה ב"ע.

ומנחות כא. אמר רבה ב"ע הכי

ובחולין צא. אמר רב שמואל בר אחא קמיה דר"פ משמיה, כת"ח נדמה לו וכו'.

מדבריו הפרטים מצינו אך כתובות יז: שא"ל ר"פ לאביי משחא דחפיפותא קאמר טר א"ל — כי הא דההוא מרבנן דאיעסק ליה לבריה בי רבה בר עולא ואמר ליה רבה בר עולא איעסק ליה לבריה בי ההוא מרבנן ודרדיג משחא ארישא דרבנן, ובפשטות הדברים שאביי אמר כן לר"פ.

רבה בר עילאי. ערך רבא בר עילאי.

רבה בר עופרן.

נזכר מגילה י. שפתח לה פיתחא (כשדרש המגילה) מהבא, ופי' התוס' עופרן נרסינן ולא עפרון.

ושם טו. רבה בר עופרן אמר משום ר' אלעזר וכו'.

רבה בר עשבי.

נזכר מו"ק יא. שרב יהודה שרא לרבה בר עשבי למיגדל מהולתא (בסה) בחול המועד.

רבה בר קיריא.

נזכר כלאים פ"ט סה"ד שהיה מטייל עם ר' אלעזר באיסטרון וכו', כצ"ל שם כדמובא המאמר כתובות פ"יב סה"ג.

רבה בריה דרבא. ערך רבא בריה דרבה.

רבה בר שומני ערך ר' אבא בר שומני.

רבה (או רבא) בר (רב) שילא

או ר' אבא בר שילא.

הוא היה תלמיד רב חסדא כשבת פא. שבעי מרב חסדא.

וכן רבה בר רב שילא אר"ה כשבת ז. לגנ, ב"מ ע, מנחות לג.;

ובחולין קב. רבה בר שילא אר"ח.

ושם

קאמר — א"ל אביי — רבא אי הכי וכו'. ובכתובות מג. מתיב רב יוסף — אמר רבה ב"ע לא נצרכה אלא להעדפה — אמר רבא נברא רבה כרב יוסף לא ידע דאיכא העדפה?, והמאמר נשנה ב"ק פז: ושם רבא בריה דרב עולא, אבל ברק"ס גרס רבה בר עולא.

ובחולין ב: מובא דברי רבה ב"ע ואח"כ דברי אביי ואח"כ דברי רבא.

ופסחים נח: מתקיף על דברי רבא.

ובשבת פז: אמר רב אויא ואיתימא

רבה ב"ע ת"ש (על קושיית רב יוסף וידוע שרב אויא היה מתלמידי רב יוסף).

אבל מה שמצינו ד"ה לא: אמר עולא ואיתימא רבה בר עולא א"ר יוחנן, צ"ל שם רבב"ח כביצה ה.

וכן מה שאמרו עירובין ת. א"ל רבה

בר עולא לרב ביבי בר אביי, רבי" לא

משנתנו היא זו — א"ל אי מהתם ה"א

— והא נמי תנינא — אי מהתם ה"א וכו',

ותשובות כאלו המה אך מרב לתלמיד,

באמת ברק"ס גורס רבין בר עולא וגם

ליתא שם תיבת „רבי“.

ונזכר ברכות יב. אמר כרי להזכיר

מדת יום בלילה.

ופסחים כא. שאמר מתני' ר"ג היא.

ובשבת עז: ששאלו גראינין או גרעינין

אמר רבא ב"ע ונגרע מערכך.

ובעירובין צ: אמר גזירה שמא יפחות

הגג.

וב"ק יד: דבר השוה לכל נפש.

ובע"ז סד. אמר מתני' בע"ז המתחלקת.

מדרשותיו היקרות נשארו לנו שבת

לא: אמר לא דיין לרשעים שאינן חרדין

ועצבין מיום המיתה אלא שלכם בריא

הן כאילם.

ושם סב: דרש כל הפסוק והיה תחת

בושם וכו'.

וביבמות סב: כל השרוי בלא אשה

שרוי בלא שלום.

מצמיח קרן ישועה, דאפטרותא מנן דוד, ותענית ח. אמר קשה יומא דמטרי כיומא דדינא.

והיה דין בעירו הסמוכה למחוזא ככתובות קד: שחמתיה דרב הייא אריכא — תבעה את אחי בעלה לדינא קמיה דרבה בר שילא — כתב לה אדרכתא — אתא לקמיה דרבא א"ל שפיר דנק.

ובחגיגה ה: ר' אילא היה סליק בדרגא דבי רבה ב"ש, וידוע שר' אילא היה מתלמידיו דרב לכן נח יותר גרסת הילקוט עמוס רמו תרמב ושם ליתא חיבת רב"ש.

וסנהדרין קיא: רב חנא היה סליק ואויל בדרגא דבי רבה ב"ש, שמעיה לההוא יניקא דאמר — אמר ש"מ ארך אפים ראה, ועיין מד' תהלים פ"צג"ח ופדר"ב קסו:.

ויסופר עליו חגיגה טו: שאשכח לאלהו ושאלו מאי קא עביד קב"ה א"ל קאמר שמועתא מפומיהו דרבנן ומפומיה דר"מ לא קאמר, דנמר שמעתא מפומיה דאחר, א"ל אמאי ר"מ רמון מצא תוכו אכל וקליפתו זרק, א"ל השתא קאמר, מאיר בני אומר (ששמע לקולך שאתה למדת זכות עליו ואומר שמועה מפי ר"מ).

רבה בר שילת. ערך רבה בר שאילתא.

רבה בר שימי א.

היה תלמידו דרב יוסף כחולין כט: שאמר לרבא מר לא אמר הכי ומנו רב יוסף.

ושם קב. אמר רבה בר שימי אמר רב חסדא ואיתימא רב יוסף, וביומא סג. רבה בר שימי מתני להו (לשמעתתא דרב חסדא), אבל

רבה בר שימי ב.

היה תלמיד רבינא כקידושין מה: שא"ל רבנן לרבינא ודיקמא — אמר להו

רבה

ושם קלב: אמר הני מבחי דהוצל קיימי בשמתא דר"ח כב' שנין.

וכן רבה ב"ש אמר רב מתנה כחגיגה כג, חולין מב, נדה כו, וכערכין י: רבא ב"ש א"ר מתנה,

וכן רבה ב"ש אר"ג כב"ב קנה:.

ובשבת סג. אמר רבא בר רב שילא ואמרי לה רב יוסף בר חמא אמר רב ששת.

וכן קבל מרב המנונא סבא ככתובות מ. אר"ו אמר רבה בר שילא אמר רב המנונא סבא, והמאמר מובא גיטין כו: ושם ר' אבא בר שילא.

ובגיטין פא: אר"ו אמר רבה בר שאילתא (צ"ל שילא) אמר רב המנונא סבא — א"ל ר"ז לרבה ב"ש מכדי — א"ל אף לדודי קשיא לי ושאלתיה לרב המנונא וכו'.

ונוכר ברכות ב: אמר א"ב לימא קרא ויטהר.

ושם י. אמר מסיפא דעניינא,

ותענית יב: אמר לימא הכי למחר אהא לפניך בתענית.

וכתובות קה: אמר האי דיינא דשאל שאילתא פסול למידן דינא.

ובעירובין ס: רבא (ובדק"ס רבה) בר רב שילא אמר אפילו תימא למורת.

ובקידושין כא. אמר א"ק ושב אל משפחתו וכו'.

וב"ב קנה. מחלוקת רבא ורבא בר שילא אר"ג כדן תוך זמן כלפני זמן.

ובגיטין מ. אמר כשרבו הניח לו תפלין.

ובשבת ז. אמר רבה (רבי) רב שילא כי אתא ר"ד אר"ג.

ושם קב: אלא אמר רבה ב"ש וכו'. ומאמריו באגדה מצינו ברכות ה. אמר

היינו דאמרי אינשי ליבעי אינש רחמי אפילו עד זיבולא בתרייהא שלמא.

ופסחים קיז: אמר דצלוחא (צריך לסיים)

ר' הייא בר אבא וכדמצינו זכחים קה. כעא מיניה ר' אבא בר שמואל מר"ח בר אבא, וקבל ממנו כשהיה בא לבבל כפעם בפעם.

והיה בקי בלשון ארמית כמו"ק י. שאמרו מאי מכליב רבה בש"א כלבתא, וב"ק ק. מאי כלבות ארב"ש כפרי דודי. וכן נזכר שבת יב: אמר אבל מסדר הוא פרשיותיו.

ויבמות סג: דרש הפסוק והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם זו חטוטש שכבי.

וניטין מה: אמר, בנר שחזר לסידו. ובירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ט דמר ר' בא בר שמואל שבועה שנתן פלוני וכו'.

ונשאר השם הזה גם ככלי כב"ב טו: א"ר אבא בר שמואל איוב וותרן בממונו היה (ובדק"ס הגרסא רבה).

ובעירובין יג. א"ר אבא אמר שמואל ג' שנים נחלקו ב"ש וב"ה, גרסת דק"ס א"ר אבא בר שמואל, וכן הוא הגרסא במנורת המאור נ"ג כלל ו' ח"א פ"א.

אבל אין זה רבא בריבי שמואל חבירו דר"פ כברכות כב: שאי אפשר לומר על גדול הדור שהיה בזמן רב ששת וקראו מר יהיה חבירו דר"פ? וכן מה שכתב בסה"ד שר"פ בר אבא קראו מר לא נמצא בשום מקום.

וביוחסין כתב שהוא בן שמואל הכהן, ולא מצאתי שום מקור לזה.

רבה בר תחליפא.

בחולין מה: אמר רבה בר תחליפא א"ר ירמיה בר אבא אמר רב, ובשבת קב. אמר משמיה דרב, ולכן הביאו השארית יוסף בתלמידו דרב, ושנג בזה בסה"ד שכותב שצ"ל שאמר בשם רבא, ולא עיין בפנים בחולין מה: שא"ל אביי לר"ז מאי תיבעי לך מי לא תנן — ואמר רבה בר תחליפא וכו', הרי אביי מביא

ראיה

רבה בר שימי בפירוש אמר מר דלא סבר להא דרב וכו' ופירש"י ותוס' שם בשם השאלות, ותוס' רי"ד שקרא מר את רבינא, וכן פסחים ו: אמר משמיה דרבינא.

וכן נזכר מגילה כד. אחר רב פפא שאומר הטעם מפני מה המפטיר בנביא הוא פורס על שמע משום דאתו לאנצווין, ולכן צדק היוחסין במה שאמר ששני רבה בר שימי היו ודלא כסה"ד.

רבה בר שירא. ערך רבא בר שירא.

רבה (או רבא) בר שמואל,

ובירושלמי ר' אבא בר שמואל.

הוא היה בזמן רב חסדא ורב ששת מן התנאים השונים, והיה בקי גדול בכרייתות כב"ק צח: שאשכחיה רב חסדא א"ל תנית מידי באיסורי הנאה א"ל אין תנינא — א"ל אי משכחת להו לא תימא להו.

ואמר בשם רב חסדא בחולין קב..

וכן עירובין יא: אשכחיה רב ששת א"ל תני מר מידי בצורת הפתח.

ושם למ: תני מר מידי בקדושות א"ל תנינא — א"ל אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי.

ושבועות מה: א"ל רב ששת תני מר מידי בשכיר א"ל אין תנינא.

וכן מקשה הנמרא כמה פעמים והתני רבה בר שמואל בעירובין צו, ר"ה ה. ב, יוסא פה, מו"ק יא, יבמות יב, ושם קכב. אמר רבה ב"ש תני בש"א.

ובסוכה נה. מיתבי דתני רבא בר שמואל.

וכן ברכות כט. מתקיף על דברי ר"ג אמר שמואל מי לא תנן.

והנה אף שמצינו רבה ב"ש אמר רב כיומא לו: בל"ס לא היה תלמידו, ומה שאמר ברכות מ. (ג:) רבה בר שמואל משום ר' הייא נראה יותר גרסת דק"ס

אתו נשי דבי מחווא דמי קמיה כבלי
ושירי קבי מינייהו, א"ל רבה תוספאה
והתניא וכו'.

וכן זבחים פא: הקשה לרבינא א"ל
הנ"מ למאן דאמרי מעיקרא.

וכן שבת צה, רבא תוספאה אשכחיה
לרבינא דקא מצטער מהבלא — א"ל לא
סבר לה מר להא דתניא וכו'.

וכן ב"ב סד, יתיב רבינא וקא קשיא
ליה היינו בור היינו דות, א"ל רבא
תוספאה ת"ש דתניא — יתיב רב אשי
וקא קשיא ליה היינו בור — א"ל מר
קשישא כריה דר"ח לרב אשי ת"ש.

ובבל אלו המקומות אנו רואין בבירור
שידבר עם רבינא כמו תלמיד לפני
רבו.

אבל רבינא האחרון היה חבר לרבה
תוספאה כיבמות עה: יתיב רבינא וקא
מבעי ליה — א"ל רבה תוספאה מלא
החוי ע"פ רובה וכלפי רישא, והתשובה
הזאת לא בתלמיד לרבו.

וכן מו"ק ד, רבינא ורבה תוספאה הוו
קאזלי באודחא חוו להווא גברא דהוה
דלוי דוולא בחו"מ א"ל רבה תוספאה
ליתי מר לשמתיה (יען כי הוא היה הדיין)
א"ל והתניא מדלין לירקות — א"ל מי
סברת מאי מדלין, מדלין מיא, מאי מדלין
שלופי כדתנן וכו', והלשון הזה אך מחבר
לחבר.

ונזכר עיד ברכות נ, דקאמר הני נ'
דכרכי רפתא בהרי הדרי וכו'.

והנה אף שהיה בסוף האמוראים מצינו
ממנו הלכה אחת שחידש כיבמות פ:
רבא תוספאה הכשיר הולד שנוולד אחר
יב' חרש שהלך בעלה למרינת הים שהוא
כשר.

ובאגרת דרש"ג ח"נ פ"ד כתב שמלך
בסורא, אחר מר בר רב אשי בשנת
תשעט ונפטר תשפה, ורבינא חבירו נפטר
תשפו כמבואר בערכו.

ראיה לדבריו מרבה ב"ת ואיך נאמר
שאמר בשם רבא.

ומה שמצינו עירובין מ, שרבא בר
תחליפא הקשה לרבינא — אתו לקמיה
דרבא, כבר פירשתי שהיה כתוב רב"א
והוא ר"ת רב אחא בר תחליפא וכמבואר
בערכו.

רבה זומי (או רבא—ר' אבא זומי).

הוא היה חבירו דרב אשי וקח עמו
חלק גדול בסידור הש"ס כמנחות לא:
שאמר לרב אשי הכי אמר ר' ירמיה
מדיפתי משמיה דרבא.

ושם נב, אמר לרב אשי ת"ש.

וביצה לב; כ"ב קב, אמר לרב אשי
אלא מעתה וכו'.

ובכורות לו, אמר לרבינא אנן משמיה
דר' אילעא מתנינן לה, ושם איתא רבא
זומי, וגרסת היוחסין שאמר לר"נ וצ"ל
שהוא ר"נ בר ר"ה האחרון.

ונזכר ב"ק קח; זבחים כד, רבה זומי
בעי לה הכי.

ובמנחות טו: איתא ר' אבא זומי,
אך בדפוסים הישנים ובשיטה מקובצת
איתא רבה זומי, ואבא הוא רבה או
רבא.

רבה מפרזקי, ערך רבא מפרזקי.

רבה מפשרוניא, ערך רבא מפשרוניא.

רבה מקובי.

נזכר קידושין ח, שמר בר רב אשי
קנה סודר מאמיה דרבה מקובי שוי עשרה
בתליסר.

רבה (או רבא) תוספאה.

הוא היה תלמידו דרבינא (חבירו דרב
אשי) כסוכה לב, שא"ל רבה תוספאה
לרבינא ואימי תרי כפי דתמרי (והשיב לו)
כפת כתיב, (ושאלו) ואימא חדא (והשיב לו)
כף קרי ליה.
וכן ב"ק קיט, רבינא איקלע לבי מחווא

פליגי אלא בשעיר המשתלח, והוא יומא נח נפשיה דרביא בר קיסי ואנחו בה סימנא רביא בר קיסי מכפר כשעיר המשתלח, ופירש"י והוא יומא דאיפלגי בה נח רביא בר קיסי, ומשמע מדבריו שקאי על ר"ש בן חלפתא, ולפי פשוטו קאי ארבינא שמת בימיו, וכן הוא דעת היוחסין וז"ל אמר רבינא אמר לי ר' ירמיה מדיפתא (בגמרא איתא הלשון א"ל ר' ירמיה מדיפתא לרבינא אבל בדק"ס הגרסא ככיוחסין ובזו מרה תלונת משכיל לאיתן) טעם בשעיר המשתלח ונתנו סימן רביא בר קיסי מכפר שמת אז.

ובחולין כ: מצינו רבין בר קיסי, וב"ב סג. רבינא בר קיסי.

רבין. כל ערך רבין תמצא בערך אבין.

רבינא הקדמון. ערך ר' אבינא.

רבינא. (סתם הוא חבירו דרב אשי וכן כתב הרא"ש חולין מה).

אבי רבינא לא נזכר בשום מקום וכפי הנראה לא היה אדם גדול כדמשמע ע"ז נ. שאמר רבינא אנא לא נגר ולא בר נגר, ועל עצמו אמר כן שהיה מקמין את עצמו אבל על אביו לא היה אומר כן אם היה ת"ח.

ובמנחות מב. רבינא ורב סמא הוו יתבי קמיה דרב אשי חזייה רב סמא לקרניה דגלימיה דרבינא דסתר — א"ל לא סבר לה מר להא דר"י א"ל בשעת עשייה איתמר, איכסיף (רב סמא) א"ל רב רב אשי לא תתקיף לך חד מינייהו כתרי מינן (ופירש"י שרבינא מא"י היה), אבל לא מצינו בשום מקום שרבינא או משפחתו יהיו מא"י כי מצינו אותו כל ימי חייו אך בבבל.

ונכון מאוד דעת הנאמן בעל דורות הראשונים בח"ב צד 574 שצ"ל תחת רבינא, ר' אבא ורב סמא (כיה דרבא)

וזה

ולמה נקרא שמו רבה תוספאה נעתיק לשון הנאמן בעל דורות הראשונים ח"ג י. וז"ל כבר בימי רב אשי היו לגדולי הדור מרימר, רב אירי בר אבין, ר"ג בר הונא, רב אחא מדיפתא, מר בר רב אשי, רבה תוספאה, וגם רבינא האחרון שהוא נפטר אחר כולם, והיה לסוגר את ימי הדור ההוא — אחרוני הדור של רב אשי ורבינא היו רבה תוספאה ורבינא האחרון, רבה תוספאה מצינו לו בהדיה בש"ס דין ודברים אם רבינא חבירו דרב אשי (כאשר נארנו לעיל) ורבה תוספאה ישב בסורא (על כסא רב אשי) באחרונה וכל סידור הש"ס נעשה בסורא בימי רב אשי וההשלמה אחריו, ורבינא (האחרון) לא מצינו לו כלל שהיה ריש מתיבתא (כי היה דיין בסורא כמעט כל ימיו) הנה הנעשה בישיבה בימיהם הלא ננמר הכל בימי רבה תוספאה, ולכן קראוהו כן, שהוא הוסיף עוד על הש"ס וגמרו, ורבינא לא האריך ימים אחריו ולכן נקרא בשם רבה תוספאה.

רבותינו שבארץ ישראל. הוא ר' אבא כסנהדרין יז.

רבותינו שבבבל. הוא רב ושמואל כסנהדרין יז.

רבותינו שבגולה. נזכרו שנת ספ"ה וביצה פ"ב ה"ח.

רבותינו שבדרום.

המה ר"מ ור' יהודה ר' יוסי ר"ש וראב"ד שכיבמות סב.

וכדורות האמוראים הראשונים הוא ר' אפס כעירובין סב.

רבי. ערך ר' יהודה הנשיא.

רביא בר קיסי.

ביומא מב: פליגי במשקל לשון של פרה אדומה ר"ש בן חלפתא ורבנן וא"ל ר' ירמיה מדיפתא לרבינא לא בפרה

אבל רבינא הכיר את מקומו ונורל רבו ולכן אמרו עירובין סג. שרבינא איקלע למחוזא איימי אושפויכניה סבינא וקא מחוי ליה א"ל זיל אמטייה לרבא.

אבל לא מצינו בשום מקום שידבר עם אביו כי אביו נפטר יד' שנים קודם רבא ובבל"ם היה או רבינא עוד עול ימים מאיד.

ומה שמצינו ב"מ נו. אמר אביו — אלא רבינא עד דמותיב מנחתום, אין זה מדברי אביו אך מסתמא דגמרא, ובדק"ם ליתא תיבת „אלא רבינא“.

ועם כל גדולי תלמידי דרבא התרועע עם ר"ה בריה דרב יהושע כסנהדרין סט., ובפסחים פט: יסופר שר"פ ור"ה בריה דרב יהושע עריבו ריפתא בהדי הדרי אדאכיל ר"ה חדא אכל ר"פ ד' א"ל פלג לי — אזל עריב בהדי רבינא, אדאכיל ר"ה חדא אכל רבינא תמניא, אמר מאה פפי ולא חד רבינא.

עם ר"ג בר יצחק שרבינא בעי מינה כפסחים קה., הוריות ט., אשכחיה לר"ג בר יצחק דתלי וקאי וכו' כגיטין לב:.

וכן עם ר"פ כב"מ עד: שהקשה רבינא לרב פפא, ובזבחים ב: א"ל ר"פ לא הוית נבן באורתא בתחומא דאמר רבא מילי מעליתא.

וכן עם רב פפי כב"מ גר: שאמר לרבינא הכי אמר רבא. ושם ממ. סיפר לו רבינא מההוא מרבנן ורב טכות שמיה.

וכן עם אממר כחולין נה. שחולק עם רב אחא בדברי אממר, ובשבועות ד: הקשה לאממר.

וכן רב ירמיה מדיפתא כקידושין לנ. שרבינא אותיב קמיה, וביומא סג. תירץ לרבינא.

ובברכות כה. רבינא הוה קאים קמיה דרב יהודה מדיפתא צ"ל רב ירמיה מדיפתא והיה כתיב ר"י ונעשה מזה רב

יהודה

וזה ר' אבא היה באמת מא"י כמבואר בערכו.

הוא זכה לקבל תורתו מפי רבא כדמצינו תמיד א"ל רבינא לרבא כברכות טו., עירובין סח. פה; כתובות סח; גיטין יח. עג., ב"ק יו; ע"ז ד; חולין עז., בכורות מה..

אותיב לרבא כפסחים יב; נדרים כו; כ"ב קנא; טכות ח, מנחות סו.. שאל מרבא כברכות כג. לג: סב; שבת קי, מגילה כח; יבמות גר: בעי מרבא כיבמות גר:.

רבינא ורב חמא בר בון הוו יתבי קמיה דרבא וקרא להו דרדקי כב"ב טז: יתיב קמיה דרבא כברכות לח.

אמר הכי אמר רבא כברכות נ.. אמר משמיה דרבא כשבת כא: קלו:.

ומצינו בזבחים ק: אמר רבא — א"ל רב אדא בר מתנא לרבא — א"ל רבינא אכילת פסחים מעכבא — א"ל רבא ציית מאי דאמר לך רבך, ולפי פשוטו שרבא אמר כן לרבינא על עצמו וכן הוא שבועות יח., וגרסת רבינו בעל המאור שרבינא אמר לרב אדא ב"מ שיציית מה דא"ל רבא, ולפי זה צריך לגרום „ציית מה דא"ל רבן“.

ואף שבל"ם היה או רבינא עוד עול ימים אעפ"כ היה גדול כ"כ עד שפ"א אותיב לרבא, ורבא איכסיף כע"ז כב., והגיע להוראה גם בחיי רבא כעירובין מ. ששרא לבני גננא דגזו לה אסא ביו"ט שני לאורתא, לאורתא ביה לאלתר, מתקיף לה רב שמעיה — אזלו שיילוה לרבא.

וכן גיטין עז. שהורה רבינא ורב אחא בר תחליפא הקשה לו ואיגלגל מלתא ומטא לקמיה דרבא והוא פסק כרב אחא ב"ת, ובב"ם נמל רשות מרבו (וזה כדעת התוס' סנהדרין ה: ד"ה אלא שאם נמל רשות מרבו יכול תלמיד להורות ברחוק ג' פרסאות),

וסוף ב"ק אמר ומתא מחסיא אתרא
דקפדי הוא.

וכן כתב רש"י יומא פו. שמקום רבינא
הוא מתא מחסיא.

ובאמת לקח חלק היותר גדול עם רב
אשי בסידור הש"ס, וכמה פעמים אירע
שהוא היה לזמן מועט הריש והראשון
בהמתיבתא והוא היה המכריע ואו ישבו
כל חברי רב אשי וחבריו לפניו, וזה
שמצינו א"ל רב אחא בר אבוי לרבינא
כשבת ד, ב"ק לט.:

רב אחא בר ביבי מר אמר לרבינא
הכי קאמרינן משמיה דרבא כיבמות ח..

רב ארא בר אהבה אמר לרבינא משמיה
דרבא ככתובות סח.:

רב יצחק בר נפתלי אמר לרבינא
הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיק ככתובות
צו..

רב נתן בר אמי אמר לרבינא הכי
אמרינן משמיה דרבא כסנהדרין ל..

ובכל המקומות האלו (ועוד בכמה מקומות)
לא נזכר כלל רבינא מקודם, ואך חבריו
שישבו לפניו באו לכלל הכרעה והוא
בראשם.

וכן היו לו חברים אשר ישבו ביחד
לפני רב אשי והראש והראשון הוא רב
אחא (בר רבא ולא בר רב כמבואר בעיני)
כחולין יז: רבינא ורב אחא בריה דרבא
הווייתו קמיה דרב אשי.

וביבמות מה: אמר לרבינא איקלע
אמימר לאתרינן וכו'.

ובעירובין צג: אשכחיה רבינא ושאלו
תנו מר מידי במחיצה א"ל לא.

ופסחים למ. אשכחיה רבינא דהוה
מהדר אמריתא א"ל מאי דעתך — א"ל
הדרי בי.

וכבר בארנו בערך רב אחא בר רבא
שכ"מ שחולקין רב אחא ורבינא הוא רב

אחא בר רבא, ואמרו פסחים עד: וחולין
צג: בכל התורה כולה רב אחא לחומרא

יהודה, וכן הוא בדק"ס, אבל היה חבירו
כיבמות ה. גר..

ובשנת תרפב לשמרות כשיסד רב
אשי את המתיבתא הגדולה במתא מחסיא
לקח את רבינא ליד ימינו והיה לו
כתלמיד-חבר כמפורש עירובין סג. רבינא
מר סכינא בכבל א"ל רב אשי מ"ט
עביר מר הכי? א"ל אנא תלמיד חבר
דמר אנא (הכס כמותו אלא שלמד ממנו דבר
אחד, רש"י).

וכן הוא האמת שרבינא היה קשיש
הרבה מרב אשי, כי רבינא היה תלמיד
מובהק לרבא, ורב אשי לא זכה לשמש
את רבא אך בסוף ימיו, אבל יען שרב
אשי יסד המתיבתא הגדולה במתא מחסיא
בעיר אשר מן שנת תרך מפטירת רב
חסדא עד תרפב לא היתה שמה ישיבה
כללית עד רב אשי, ויען שבו נקבצו
תורה וגדולה במקום אחד עד שגם הריש
גלותא שהיה גדול הדור וזקן ממנו
(ר"ה בר נתן) היה כיף תחתיו, ולכן לא
לפלא מה שגם רבינא היה יושב לפניו,
וכדמצינו עירובין סג., חולין יז. יתיב
רבינא קמיה דרב אשי.

אותיב לרב אשי כשבת פה..

א"ל רבינא לרב אשי כשבת נט:
עירובין נו., פסחים כד., סוכה לב., ביצה
מ., נדרים י.; קידושין ו.; ב"מ ט: צו,
מנחות כא.; חולין קלו..

ובכל אלו המקומות שקיל וטרי עמו
כחבר עם חבר.

ואך יען שרב אשי היה הריש מתיבתא
לכן קרא תמיד לרב אשי מר כברכות
כד.; שבת קמ., פסחים ל.; ביצה לב.;
ואמר לרב אשי אמר לן רב סמא
בריה דרב משרשיא משמך כחולין יז.:

וזה כבר ידוע שרבינא היה מקום
מושבו התמידית במתא מחסיא כשבת
קכה. שאמר רבינא כמאן מטללינן
האידינא כיסוי דתנורי דמתא מחסיא וכו',

רבינא לקולא והלכתא כרבינא לבר
 מהני תלת אוימי ביעי ומיזרקי דרב
 אחא-לקולא — והלכתא כרב אחא,
 פלוגתתם מצינו עירובין כד; סוכה
 יח; מנילה כו; יבמות יא. למ: מא;
 כתובות לד, סוטה כה, כ"מ מו. לה.
 סו. צה, כ"ב צה; סנהדרין כו; שבועות
 כג; ע"ז כו: לג: סא. עה, חולין ח.
 מו: סו..

וכן מצינו שא"ל רבינא לרב אחא
 בריה דרבא כשבת קב; גימין לב;
 ב"ק סב..

וכן צ"ל כונחיס צא. ושם איתא במעות
 רב אחא בריה דרב אשי וצ"ל בריה
 דרבא, אבל

רב אחא בר רב היה כתלמיד-הרב
 לרבינא כקידושין יג. ששלח לקמיה
 דרבינא, ובחולין לג. הקשה לרבינא,
 וב"ב קכד: אמר לרבינא איקלע אמימר
 לאתרין וכו'.

רב אחא בר תחליפא שניהם היו
 חברים בעוד רבא חי כעירובין מ.,
 גימין עג..

רב אחא מהוצל כביצה לב: שאמר
 רבינא לרב אשי אמר לן רב אחא
 מהוצל דמר שרקין ליה תנורא ביו"ט
 וכו'.

רב גזא. כיכמות מה: אמר רבינא אמר
 לי רב גזא איקלע ר' יומי בר אבין
 לאתרין.

מר זוטרא, א"ל רבינא לדידך וכו'
 כב"ב סא..

רב חביבא מחותנו עיין לקמן.
 רב חמא בר בוי ורבינא איקלעו לבי
 ריש גלותא ככרכות נ..

רב טבות, כב"מ טז. אמר רבינא
 לדידי אמר ההוא מרבנן ורב טבות שמיה
 (ובסנהדרין צו. ורב טבוטו שמיה) ואמרי לה
 רב שמואל בר זוטרי שמיה וכו'.
 רב מרדכי עם רבינא כביצה ו..

רב משרשיא א' עם רבינא אמרו
 משמיה דרבא כיכמות לו:.

רב משרשיא בריה דרב נתן אמר
 לרבינא הכי אמר הלל וכו' כפסחים
 קמז..

רב ספרא בריה דרב ייבא עם רבינא
 ככ"ב ה..

רב עיירא חולק עם רבינא בשמיה
 דרבא ככ"ב קלא; הקשה לרבינא
 ככתובות קנ..

רבא בר רב יצחק, רבינא אליה
 כסוטה מו:.

רבא וזמי אמר לרבינא אנן משמיה
 דר' אילעא מתנינן לה כככורות לו:.

רבין בר קיסי, בחולין כ: אמר רבינא
 אמר לי רבין בר קיסי וכו'.

רב שמן מסכרא, בנדה לו. אמר רבינא
 א"ל רב שמן מסכרא איקלע מר זוטרא
 לאתרין וכו'.

רב שמעיה חבירו כעירובין מ..

רב שרביא ורבינא משמיה דרבא
 כשבת קלו:.

והנה אף שרב אשי היה הריש מתיבתא
 וכולם היו כפופין תחתיו, אבל כמו
 שאמרנו לעיל שרבינא לקח חלק היותר
 גדול בישיבתו ובסידור הש"ס ולפעמים
 היה הוא בעצמו הריש והמכריע. ולכן
 מצינו לו תלמידים הרבה, כרב אדא
 בר מנומי שאל לרבינא כחולין מט.,
 תרגם קמיה כב"ק לא:.

רב אדא בר מתנא תלמידו כשבועות
 יח., ושניהם שיליו לרבא ככרכות כג.

רב אהרן הקשה לרבינא כב"ק קט.,
 מנחות עד:.

רב אחא בר אבוי הקשה לרבינא
 כשבת ד, כ"ק למ:.

רב אחא מריפתא הקשה תמיד לרבינא
 כשבת קלט; ביצה כא; יבמות ה. גד.,
 נדרים כג. טו., נזיר מב., גימין עג.
 קידושין מה; כ"ק כו, כ"מ נה..

הונא מר בריה דרב אידי שאל לרבינא כחולין מט.
הונא בריה דמר זוטרא הקשה לרבינא כב"ב פו.
מר זוטרא בריה דרב מרי הקשה לרבינא כפסחים סב, קידושין ז. כא, ב"ק כט; וב"מ נה. איתא רב זוטרא.
מר זוטרא בריה דרב מני הקשה לרבינא כזבחים מח.
זעירי מדיהבת הקשה לרבינא כתענית ז: ורש"י גורם מר זעירי.
רב חייא בר יצחק, בע"ז לג: רבינא שרא ליה למירמא ביה שכרא וכו'.
רב חביבא מסורא דפרת רבינא איקלע להתם כמ"ק כ. כד: וכן צ"ל כב"מ סא: ועיין ערכו.
רב יעקב מנהר פקוד יתיב קמיה דרבינא כסנהדרין סמ..
אמר משמיה דרבינא ככתובות צג, צח; ב"ב קנו:
מר בר רב אשי כפסחים כה: וכמבואר בערכו.
מרימר (שמלך כסורא אחר רב אשי) היה כמו תלמידו כיבמות עה: א"ל רבינא — ורבינא לשבושי למרימר הוא דבעי (לידע אם מחודד הוא להשיב על שאלתו, רש"י).
רב סמא בריה דרב אשי הקשה לרבינא כב"ק יח, וזבחים יט:
כמא בר חילקאי הקשה לרבינא כזבחים קג, ובחולין לה. אמר רבינא אמר לי סמא ב"ח אקשי בה וכו'.
רב סמא בר רקתא קמיה דרבינא כב"מ י; וחולק עמו בקידושין ט.
בני רב פפא בר אבא אותיבו לרבינא כיומא סי:
רב בר שבא בברכות יד. איקלע לנביה רבינא ולא היה חשיב עליה דרבינא, ואפשר שגם בשבת קמ. צ"ל רב בר שבא ולא רבא, או שצ"ל בברכות רבא בר שבא.

רב רחומי ב' אותיב לרבינא כחולין פט, אמר אנא חזיתיה לרבינא וכו' כיומא עה, יתיב קמיה דרבינא כזבחים עו, רבה בר שימי קרא לרבינא מר כקידושין מה; אמר משמיה כפסחים ו:
רבה זוטי חבירו כבכורות ל.
רב תחליפא בר גיזא הקשה לרבינא כע"ז סמ, וזבחים למ.
הלכותיו מלאים בכל הש"ס, אך באגדה דבריו מעטים.
ונשאר לנו ממנו אך היינו ראמרי אינשי אחד כיומא יח, אמר אי בר אחתיך דיילא הוי חזי בשוקא קמיה לא תחליף.
מדבריו הפרטים מצינו שהיה נבאי צדקה כב"ק קיט.
והיו לו שדות שנתנן באדיסות, ודוניא היה השתלא שלו כב"ב ה. קט..
והיה לו בן יקיר שהתחתן עם רב חביבא ככתובות ח. והיה בטוח כ"ב עד שברוך משעת אירוסין, ולבסוף לא אסתיע מלתא והדרי בהו.
ובגדה סו. רבינא איעסק לבריה בי רב חנינא (ונרסת הרי"ף והרא"ש והרשב"א רב חנינא) ומשמע שם שנשאה.
וכן היה לו בת כפסחים כה: שמר בר רב אשי אשבח לרבינא דשיוף לה לברתיה בנוהרקי דערלה א"ל אימור דאמור רבנן — א"ל האי אישתא וכו'.
וב"מ קד: רבינא משבח וכתוב לברתיה א"ל נקני מיניה דמר א"ל אי מיקנא לא מיכפל, ומשמע מזה שרבינא היה איש אמיד.
אבל מה שמצינו רב אחא בר רבינא בבורות נ. צ"ל בר רבא שהיה כהן. ופטירתו נזכר מו"ק כה: כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה ההוא ספרנא תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר, נשים לילות כימים על משים לילות כימים, ושם נפ"ח שרבינא נפטר קידם רב אשי, ולא

שאמרו כתובות ק: רבינא (חבירו דרב אשי) הוה בידיה חמריה דרבינא זומי יתמא בר אחתיה, והיינו שר"ה היה גיסו דרבינא ובנו רבינא נשאר יתום ולכן קראו רבינא זומי יתמי יען שנוכר עם רבינא דודו, אבל אח"כ כשגדל נזכר תמיד בשם סתם רבינא שאי אפשר למעות על רבינא דודו שהיה אז זקן הדוד.

ובל"ס קבל תורתו מרבינא דודו ורב אשי, וכדאמרו נדרים ח: רבינא הוה ליה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי — ש"ס לא שרי למישרי נדרא באתרא דרביה, ואי אפשר לומר שהוא רבינא חבירו דרב אשי, שהוא לא היה רבו וכמבואר בערכו אף שישב לפניו, אך הוא רבינא בן אחותו דרבינא.

ומצינו שאמו סיפרה לו איך שאביו היה ניהוג ככרכות לט: אמר רבינא אמרה לי אם אבוך עביר כר' חייא. ומנחות סח: אמרה לו אבוך לא הוה אכיל חדש אלא באורתא דשבסר נהוי תמיסר וכו'.

ומרימר שמלך אחר רב אשי חמש שנים מסר לו ג"כ תורת אביו כנדרים ס: אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב יוסף.

ושם צ. אמר מרימר לרבינא הכי אמר אבוך משמיה דרב פפי, ואי אפשר למעות שאמר כן לרבינא חבירו דרב אשי כי איך אפשר שרבינא שהיה תלמידו דרבא לא הכיר את אביו ומרימר שהיה צעיר ממנו לימים יאמר לו תורת אביו, אך בל"ס הוא רבינא האחרון בן ר'הומרימר הכירו עוד.

ובאמת היה רבינא זה תלמידו דמרימר כשבת פא: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא איתיביה רבינא — א"ל מתגלגל קאמרת וכו'.

ושם קכט. א"ל רבינא למרימר — הלכתא כמאן א"ל הלכה כר"ו.

נזכר באגרת דרש"ג זמן פטירתו יען שלא היה מראשי מתיבתא אבל במחזור וימרא ובספר הכריתות כתבו שנפטר תשלג לשטרות והוא חמש שנים קודם רב אשי, ולפי זה האריך ימים שהיה קשיש הרבה מרב אשי.

רבינא בר אבינא.

כן טובא בויק"ר פ"דג אמר משל לאורח שהיה רגיל לבא עם הנץ החמה וכו', אבל נראה שהוא מ"ס וצ"ל כדמובא המאמר בילקוט משלי רמו תתקנט א"ר ביבי בר רבינא.

רבינא בריה דרב הונא.

באגרת דרש"ג ח"ג פ"ד יאמר שמר בר רב אשי נפטר תשעט (בסתא מחסיא) ובתריה רבה תוספאה ושכיב בשנת תשפה (כן הוא בנוסת ב"ג) ובארבע בשבת דהוא יג' בכסלו בשנת תתיא שכיב רבנא אבינא בריה דר"ה דהוא רבינא והוא סוף הוראה.

וכן כתב לעיל מזה בח"ב ספ"ד וז"ל „ולפום הכי איתוספא הוראה דרא בתר דרא עד רבינא ובתר רבינא איפסקא כדחזא שמואל — דהוה כתיב ביה רב אשי ורבינא סוף הוראה, ובתר הכי אע"ג דודאי הוראה לא הות, הו סבוראי וכו'„ וכונתו על רבינא האחרון, כי רבינא חבירו דרב אשי נפטר קודם רב אשי ונמשך עוד ימי האמוראים משך זמן רב משנת תשלח עד תשפו (או תתיא).

וכבר האריך הגאון ברוה"ר בח"ג פ"ד והלאה שפ"ס נפל בהאגרת ותחת תתיא צ"ל תשפו היינו שנה אחת אחר רבה תוספאה, והאמת כדבריו כי כן מובא בקבלת הראב"ד שנפטר ד"א רל"ד ליצירה והוא תשפו לשטרות.

והנה רבינא זה ע"פ עדות רש"ג שאביו היה שמו רב הונא, לא זכה לקבל מאביו שמת עליו בילדותו ולא הכירו, וזה

אבל מר בר רב אשי היה גדול ממנו שקראו מר בכרכות לו, גיפין ו.

וכן מנחות לו: רבינא הוה קאזיל בתריה דמר בר"א בשבתא דרינלא.

ובחולין צו. מחלוקת רבינא ורב אחא בר רב (שהיה תלמיד חבר דרבינא הראשון) אתו שיידוהו למר בר רב אשי א"ל אבא שרי.

וחבריו היו כל גדולי הדור, כרבה תוספאה שקרא לרבינא מר כשבת צה, מ"ק ד.

אמר לרבינא כסוכה לבי, ב"ק קיט, ב"ב מד, זבחים פא:

ופשיט לרבינא בעי שלו כיבמות עה:

וכן רפרם (שמלך בפומבדיתא עד שנת תשנ"ד) כיומא עה. שריש גלותא איקלע להגרונאי לבי רב נתן, רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא, רבינא לא אתא, למחר בעי רפרם לאפוקי לרבינא מדעתיה דריש גלותא (שלא יבעוס עליו) א"ל מ"ס לא אתא מר לפירקא א"ל הוה כאיב לי כרעאי — איבעי לך למירמא סנדלא א"ל לא סבר לה מר להא דאמר רב אשי וכו'.

ובגיטין יא. רבינא סבר לאכשורי בכנופיאתה דארמאי א"ל רפרם ערכאות תנן, וגם מזה אנו רואין שהיה דיין העיר.

וכן מצינו שרבינא איקלע לדמהריא א"ל רב דימי בר"ה מדמהריא לרבינא וכו' כסנהדרין כט; מנחות פא.

ובימינו היו הנזירות ע"י פיזור רשיעה כדמוכא בסדר תנאים ואמוראים, וזה שאמר רבינא ביצה ו, והאידנא דאיכא חברי חיישינן.

וכן נזכר ב"ב קנו: שאמר מהדורא קמא דרב אשי ומהדורא בתרא דר"א, וזה אי אפשר לומר רבינא הראשון שנפטר קודם רב אשי ה' שנים.

ישם פו: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא א"ל רבינא למרימר ניתנה קאמרת וכו'.

ופסחים קיז: אמר רבינא אנא איקלע לסורא קמיה דמרימר ונחית קמיה שלוחא דצנורא ואמר בסבי וכו'.

וביצה כ. א"ל רבינא למרימר אתון הכי מתניתו לה אנן כדבעי מיניה רשב"ל מר"י וכו'.

וב"מ קד: מרימר מגבא שבחא א"ל רבינא והתניא וכו'.

ושם עב: יתיב מרימר וקאמר להא שמעתא א"ל רבינא — א"ל הכי השתא, ושבועות ד: הקשה למרימר.

ובחולין קלב. אמר רבינא אמר לי מרימר הלכתא כרב.

ובבברות נא. א"ל רבינא למרימר — א"ל אין.

ובגיטין יט: אמר רבינא אמר לי אמרימר (בר מר ינוקא) הכי אמר מרימר משמיה דרב דימי.

ובעצם ימי עלומיו נתמנה לדיין במתא מחסיא כפי שנראה מכתובות סמ. שאמרו רבינא אנביה לברתיה דרב אשי ממר בריה דרב אשי בינונית — מכריה דרב סמא בריה דרב אשי ויבורית ופירש"י רב אשי מת ומת רב סמא בריה בחייו (צ"ל אחייו) ובאתה בתו ליפרע וכו', וזה אי אפשר להיות רבינא הראשון שנפטר קודם רב אשי, אך הוא כמו שאמרנו שרבינא זה נתמנה לדיין במקום רב אשי (במתא מחסיא), וע"פ גבתה מבני דרב אשי.

וכן ב"ב כו. דבי בר מריון — אתו לקמיה דרבינא — מתקיף לה מר בר רב אשי — אמרוה קמיה דמרימר א"ל היינו וכו', וזה ממש כמו שאמרנו שאז היה כבר מרימר ריש מתיבהא בסורא, ומר בר"א הוה במתא מחסיא, ורבינא היה הדיין.

מתלמידיו מצינו הונא מר בר מרימר קמיה ככ"מ פא..

מר זוטרא בריה דר"ה בריה דרב פפי הקשה לרבינא כחולין מח..

רב משרשיא [בר] בריה דרב אחא הקשה לרבינא כחולין סו..

וכן כל דור הראשון דרבנן סבוראי היה תלמידיו כר' יוסי שמלך בפומבדיתא מן שנת תשפו ונקרא בנמרא בשם רב יוסף כדמצינו חולין מה, שהקשה רב יוסף לרבינא.

וכן ביצה יז. הני תנא קמיה דרבינא — א"ל אמי שבת — אלא אימא — אמר רב יוסף הלכה כרבי וכדמתרין רבינא.

וכן נדה מא. אמרו במאי פליגי אמר רבינא — מתקיף לה רב יוסף.

ובסנה"ד חשב שהיה רבינא בזמן רב יוסף, אבל כשנעוין בכל המקומות הללו נראה שידובר על רבינא האחרון, אבל הוא רב יוסף מראשי רבנן סבוראי הנוכרין עוד בש"ס וכמפורש בערכו, ומה שמקשה רב עקיבא בר חמא בחולין מח. קושיתו קאי אדברי ר"נ דלעיל ולא אדברי רבינא ורב יוסף.

והנה כמו שאמרנו שאחרי פטירת רב אשי נתמנה לדיין במתא מחסיא ורב אשי נפטר תשלח, ואם נאמר שרבינא זה נפטר תתיא א"כ היה דיין ענ' שנה ולא היה שותק מזה רש"ג, ורב יוסי דלעיל שהאריך ימים יספר הגאון מזה, אך האמת כדברי דו"הר שנפטר תשפו וכדמוכא בקבלת הראב"ד.

וידידי הרב החכם ד"ר לעווין כתב לי שמצא בפרמא כ"י ישן מאגרת דרש"ג ושם כתוב שרבינא בר הונא נפטר תענ ובל"ס צ"ל תשענ, אבל גם זה אינו נכון יען שנפטר אחר רבה תוספאה כדמוכא שם, ולכן בל"ס נפטר כמעט בשנה אחת עם רבה תוספאה, ובוזה ניחא לשון

הגאון מה שכותב, ובתריה רבה תוספאה ושכיב בשנת תשפה וכארבע בשבא ינ' בכסלו — שכיב רבינא, ולא אמר כדרכו, ובתריה"ה וזה יען שכמעט בשנה אחת מתו שניהם, ורבינא היה ריש מתיבתא אך זמן קצר, אבל אם נאמר שנפטר תתיא א"כ מלך כו' שנה והיה צ"ל ובתריה רבינא בר"ה ושכיב, וזה ברור.

רבינא בר ירמיה.

נוכר ע"ז נ: הקשה לו רב סמא בריה דרב אשי אך בדק"ס נמחק תיבת בר ירמיה, ומה שכתוב בגליון הש"ס שצ"ל רבה בר ירמיה הוא ט"ס.

רבינא בריה דרב עזרא. נוכר ביצה נ:.

רבינא בר סיסי.

נוכר ילקוט אייב רמז תתקכג אמר פעמים שאין העולם ומלואו מחזיקים כבוד אלהות, פעמים שהוא מדבר עם האדם מבין שערות ראשו, ובב"ר פ"ד"ד הגרסא ר' חנינא בר איסי.

רבינא בר קיסי. ערך רבא בר קיסי. רבינא בר שילא.

נוכר אך בהלכה, ורב חסדא קבל ממנו כדמצינו אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא כסוכה יג. ב"פ, מו"ק יז; ויבמות סח; ובזבחים לו. איתא בר שילא וצ"ל בר שילא כדמוכא המאמר בכ"מ ה' פסולי המוקדשין פ"ד ה"ט.

ובפסחים נט. איתא אמר רבינא אמר ר"ח, וצ"ל להיפוך אר"ת אמר רבינא בר שילא כדמוכא בדק"ס.

ובזבחים פט: אמר רבינא ב"ש אימורי קדשים וכו'.

ובירושלמי גימין פ"ב ה"ג א"ר ועירא תני בונה בר שילא.

רבינא מפרזקיא.

נוכר נויר לח: הקשה לרב אשי והיא

נוח גרסת תוספת רי"ד שכל זה הוא מדברי רמי בר יחזקאל שאמר שלא ישמעו לדברי יהודה אחיו שאמר בשם שמואל דעד ודיין מצטרפין, אך יספר דאיכלע רבנאי אחוה דר' חייא ב"א לקמן למיזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין „אין“ מצטרפין, ואח"כ מתחיל הנמרא שאמר אמיתר כמה מעלייתא הא שמעתא וקאי אדלעיל מה שאמר רב יהודה אמר שמואל שעד ודיין מצטרפין, וע"ו הקשה לו רב אשי ומשום דקלסה אביה דאמך (רמי בר חמא) את נמי מקלסת כבר פרכה רבא, אבל אין זה שייך לדברי רבנאי, שרבנאי העיד ממש להופיך שעד ודיין מצטרפין.

ובזה אין אנו צריכין לומר כדעת דורות הראשונים בח"ג צד 74 שאין זה רבנאי אחוה דר"ח בר אבא תלמיד ר' יוחנן, אך האמת שלא היו תרי רח"בא ותרי רבנאי, ואך שניהם זכו עוד בנערותם לראות את שמואל ורח"בא עלה לא"י ורבנאי נשאר בבבל.

ונראה מה שאמרו ב"ק קטז. אבימי בר נאוי חמוה דרבינא — אתא לקמיה דרבינא — מתקף לה רב כהן — אינגלגל מלתא מטא לקמיה דר' אבהו, צ"ל חמוה דרבנאי והוא רבנאי אחוה דרח"בא, כי בזמן רבינא לא היה עוד בחיים ר' אבהו ואפשר שלא נולד עדיין רבינא ובפרט להגיע להוראה, ורב כהן הוא ג"כ אחיהם כשבת פ"ב ה"ו.

וידוע שרח"בא זכה לשמש את גדולי האמוראים מדור הראשון כר"י בל ור' חנינא, ואעפ"כ היה עוד חי בימי רבא בנימין סג; ואפשר שאחיו היה עוד צעיר ממנו לימים, ולכן אינגלגל מלתא וממא לקמיה דר' אבהו שהיה אז מגדולי הדור בא"י.

וכן מה שמצינו חולין עו; כריתות יג. רבנאי אמר שמואל, וכן ב"מ ב. כ.

שאמר

מ"ם וצ"ל רבא מפרזקיא כמבואר בערכו.

רבמי—רבסי.

כן נקראין ר' אמי ור' אמי בירושלמי כע"ז פ"ה ה"יא ובכמה מקומות.

רבנאי.

נוכר ברכות לח: אמר משמיה דאבוי, ובדק"ס מביא גרסא שצ"ל רבא.

רבנאי אחוה דר' חייא בר אבא.

בברכות כא: אמרו ת"ש דתני רבנאי אחוה דרח"בא אתיא תוך וכו', והמאמר מובא סנהדרין עד: דתני רב ינאי וכו' ונתחלקה התיבה לשתיים וצ"ל רבינאי, ובמגילה כג: נשמט תיבת רבינאי אחוה ונשאר אך רח"בא.

ובע"ז למ. חנן חייטא זבן תכילתא מאנשי דביתיה דרבנאה אחוה דרח"בא.

ובכתובות נ: כידיה דר' בנאי אחוה דרח"בא היה מטלטלין דיתמי אתו לקמיה דמר שמואל א"ל זיל זון, ומשמע מזה שהיה תלמיד שמואל.

ובכתובות כא: אמר רב יהודה אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא, אמר רבא מאי מעליותא — אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתיהו להני כללי דכ"ל יהודה אחי משמיה דשמואל, איקלע רבנאי אחוה דר"ח בר אבא למזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין מצטרפין, אמר אמיתר כמה מעליא הא שמעתא א"ל רב אשי משום דקלסה אביה דאמך וכו', ופירש"י דלא גרסינן דאיכלע, ולא רמי בר יחזקאל אמרה, דא"א לומר כן שאמר רמי עדות זו על אמיתר ורב אשי שהיו כמה דורות אחריו.

אבל לגרסת רבינו רש"י קשה להבין שרמי בר יחזקאל לא סיים דבריו ואמר אך לא תציתו להני כללי דכ"ל יהודה אחי, ולא אמר איך אמר שמואל, ויותר

ר' תחליפא דקסרין תענית פ"ב ה"א
ועוד כמה וכמה חכמים.

וע"פ רוב נזכרו בשם רבנן דקסרין
כמע"ש פ"ד ה"ג, כלאים פ"מ ה"ב, שבת
פ"ו ה"ב י"ב.

רבנן דקסרין אמרין כפסחים פ"ג ה"ו,
רפ"ו, פ"ח ה"ח, יומא ספ"ב פ"ה ה"ב,
פ"ח ה"ג, סוכה פ"ג סה"א, פ"ד סה"א,
חגיגה פ"א ה"ח, מ"ק רפ"ב, שם ה"ב,
פ"ג ה"ב, יבמות פ"י ה"ז ספ"א, סוטה
פ"ה ה"ב פ"ח ה"ה, כתובות פ"ג ה"א,
נדרים רפ"ו, גיטין רפ"ו, נזיר פ"ג ה"ג,
קידושין פ"א ה"ב, הוריות פ"ג ה"ב,
שבועות פ"ג ה"ב, סנהדרין פ"ב ה"ג,
פ"ג ה"ה, פ"ו ה"ב, ע"ז פ"ח ה"ב, ב"ר
פ"כ"ד, פ"ל י"ח.

רבנן דקסרין בעין מע"ש פ"ב סה"א,
פסחים פ"ג ה"ג.

רבנן דקסרין פשטין ברכות פ"ו כה"ה,
פתרין פסחים פ"ו ה"ז, שמעון טעמא סוכה
רפ"א י"ג.

רבנן דקסרין אמרין איתפלגין רב ור'
יוחנן ברכות פ"ד ה"א י"ז; תענית פ"ד
ה"א י"ז.

אמרין איתפלגין ר' יוחנן ור' יוסי בר'
חנינא שבת פ"א ה"מ.

האומרין בשמם מצינו ר' חזקיה ע"ז
פ"ב ה"ב.

ר' כהן כתובות פ"ז ה"ז, קידושין פ"ב
סה"ד.

ר' מישא ירושלמי סוף דמאי.
ר' יצחק ב"א בשם זוגא דקיסרין דמאי
פ"ב ה"א.

והם אמרו בשם ר' אבהו פסחים פ"א
ה"ג, פ"ב ה"ר י"א.

בשם ר' אבינא ר"ה פ"א ה"א י"ד.

בשם ר' אחא כתובות פ"ה ה"ד.

בשם ר' אלעזר בשם ר' חנינא שבת.

פ"ב ה"ה.

בשם ר"ה בשם רב שבת פ"ג סה"ג.

בשם

שאמר רבנאי ומצאת דאתא לידיה משמע,
הוא רבנאי אחוה דר"ח בא, (וכן צ"ל כפ"ק
קינ: ושם בטעות רבינא).

רבנאי חזאי.

נזכר ביצה טו: רב תחליפא אחוה
דרבנאי חזואה ובדק"ס מביא גרסא רב
תחליפא אבהו — ואמרי לה אחוה דרבנא
חזואה, וכן הוא בהר"ף והרא"ש וכשכ"ל
הלקט כלל ב' ס"מו.

רבנן דאגדתא. יבמות פ"ד ה"ב.

רבנן דמבריא. תענית פ"ד ה"ו.

רבנן דגוה. סנהדרין פ"ג סה"ה.

רבנן דציפורי. תענית פ"ד ה"ו.

רבנן דקיסרין.

נזכרו הרבה פעמים בירושלמי וגם
בבבלי, ונראה שאף שהיה בקיסרין קיבוץ
חכמים גם קודם ר' אבהו וכדמצינו גם
שר' אליעזר שבת בסוכתו של ר' יוחנן
בר' אלעי בקסרי ואמרי לה בקסרין
כסוכה כזו; ור"ע נהרג שם כשמחות
פ"ח, ור' יוסי בן קיסמא היה שם בסנהדרין
צח, ור' הושעיא רבה ישב שם כחלה
פ"א ה"ד, ר' שמלאי דקסרין כויק"ר
פ"לא, אבל מוזן ר' אבהו שהיה מקורב
למלכות ומקומו הקבוע היה בקיסרין
כר"ה לד. התקבצו אליו כל חכמי הדור
ובולן היו חוסין בצלו וגם ר' אמי וישיבתו
הלכו ממבריא לקיסרין.

ומצינו כמה חכמים שם כמו ר' אבא
דמן קסרי תענית טו:.

ר' אדא דמן קסרי כמ"ק כ:.

ר' אסי דקיסרין כאיכ"ר פ"ד י"ח.

ר' חלפתא קיסריאה כאס"ר ר"פ ד.

ר' חזקיה היה שם כפסחים פ"ב ה"ד.

ר' יוסי דמן קסרי סנהדרין קח.

ר' יעקב דקסרין בר' פ"ג נגיד.

ר' ניסא דקסרי אס"ר פ"ב פסוק חור.

ר' עולא דקסרין פסחים פ"ג ה"ב.

רבנן דרומיא. ברכות פ"ב ה"ו.

רבנן דתמן.

נוכר הרבה פעמים בירושלמי והכונה על חכמי בבל.

ר' רדיפה.

היה תלמיד ר' יונה כפאה פ"ד ה"ה אמר איתפלגין ר' יונה ור' יוסי.

אמר בשם ר' יונה כפסחים רפ"ח, יבמות פ"א ה"ב, כתובות פ"ו סה"ו, קידושין פ"ב סה"ד.

וכן מצינו כתובות פ"ו ה"א ר' רדיפא, ר' אחא בשם ר' בון בר כהנא.

ובעירובין פ"א ה"י ר' רדיפא אמר, ר' נסא שאל.

ולא נמצא ממנו שום הלכה שיאמר מפי עצמו, ומצינו ר' יצחק בר רדיפא שבת כג.:

רובין.

כן קרא ר' ינאי את יהודה וחזקיה בני ר' חייא כחולין כ. שאמר עליהם יקבלו הרובין את תשובתם.

ובחגיגה פ"ג סה"ד א"ר ינאי הרובי היו אומרים בתרומה שנעשית ע"ג הקודש. ובחלה פ"ד ה"ד רבותינו שבגולה היו מפרישין ת"ום עד שבאו הרובין וכטלו מאן רובין תרמוניא.

ר' רומנוס.

היה תלמיד רבי כיבמות ס: ארי"בל עיר אחת היתה בא"י (ובירושלמי בכורים פ"א ה"ה, יבמות פ"ח ה"ב, קידושין פ"ד ה"ז גרס מעשה היה במשפחה אחת ברודוס או בדרוס) שקרא עליה ערעור ושיגר רבי את ר' רומנוס ובדקה.

ובשבת מז. אר"ו א"ר אסי א"ר יוחנן א"ר חנינא א"ר רומנוס לי התיר רבי למלטל מחתה כאפרה.

ובירושלמי מגילה פ"א ה"א רבי שלח לר' רומנוס לאנמונינום לבנות לו מזבח (ומזה ראה נמורה שאנמונינום שהיה אוהבו של רבי הוא רבינו הקדוש).

בשם ר' הילא יבמות רפ"ו.

בשם ר' הושעיא עם ר' יצחק כ"ג סוכה פ"א סה"א.

בשם ר' חייא פסחים פ"ו ה"יא, עירובין פ"א ה"א-ד.

בשם ר' חייא בר ווא יבמות פ"ד סה"א.

בשם ר' חייא בר טיטוס תרומות פ"ח ה"ג.

בשם ר' חייא בר יוסף יומא פ"א סה"א, הוריות פ"ג סה"ב.

בשם ר' חנינא חלה רפ"ב.

בשם רב חסדא קידושין פ"ד ה"ב.

בשם ר' יהודה בר טיטוס ע"ז פ"ב ה"ג, גיטין פ"ה ה"י, שביעית כפ"ה.

בשם ר' יוחנן סוכה רפ"ג, חגיגה רפ"ג.

בשם ר' יוסי בר' בון עירובין פ"ט סה"א, פסחים פ"ו סה"א, שבת פ"ח ה"א.

בשם ר' יוסי כ"ר חנינא שבת פ"ב ה"ה, פ"ו ה"ב, נזיר כפ"ד.

בשם ר' יעקב בר אחא שבת פ"א ה"ה, סוכה פ"ה ה"ו, ע"ז פ"ב ה"ח.

בשם ר' ירמיה כלאים פ"ד ה"ב, קידושין פ"ב ה"ח.

בשם ר' לא מו"ק פ"ב ה"ג.

בשם ר' נוסא או נסא פסחים פ"ב סה"ב, נזיר פ"ו ה"א-כה.:

בשם ר' שילה שבת פ"ב ה"ה, מכות פ"ב ה"ו.

בשם שמואל עם ר' אסי בר ניבוי שקלים פ"ג ה"ב.

בשם ר' שמי בשם ר' אחא שבת רפ"א.

בשם רש"בל שבת פ"ז סה"ב.

וכן נזכרו רבנן דקסרין בעירובין עו.:

סוכה ה.

משמיה דר' אבא מגילה ד..

משמיה דר' אחא סוכה נה..

מניה דרבני רש"י ולא ר' יהודה הנשיא
כדי שלא תקשה מרש"י זו על רש"י
דפסחים נב:

ובביצה יא: פירש"י יש מפרשים ספק
משמיה דר' יהודה נשיאה ספק משמיה
דרב יהודה ואני אומר לא ראה רחבה
את ר' יהודה נשיאה דהא מפומבדיתא
הוה ולא מצינו שעלה לא"י — ונראה
בעיני משום דרבנו מובהק הוה — הוה
קרי ליה „רבי“ דלא נספקיה ברב יהודה
אחר עכ"ל, וכן פ' התע"ש שם, והאמת
כפירש"י שרחבה לא הוה מימיו בא"י
ולא ר"י נשיאה בכבל.

ומה שמביא בסה"ד דר"י נשיאה ור'
אישעיה יתבי אקילעא דרב יהודה ב"ק
יט. א"כ משמע שהיה ר"י נשיאה בכבל
במחילה מכבודו לא עיין בירושלמי ב"ק
פ"א ה"א שהמעשה היה בא"י ויתבי
אקילעא דר"י נשיאה, וכמבואר בערכו.
ומצינו רחבה אמר רב יהודה כברכות
יח. לג; שבת סג; פסחים יג; ביצה
יא; יומא עב; מנחות לג; למ; חולין
סב; ובשבת מ: מפרש דברי רב יהודה.
ויסופר ערכין ו: שההוא מיעא דנדב
שרגא לבי כנישתא דרב יהודה שנייה
רחבה ואיקפד רבא (וצ"ל רבה כנסת שיטה
מקובצת כי רבה מלך אחר רב יהודה כפומבדיתא).
ובעירובין כב: בעי רחבא מרבא
(וצ"ל מרבא, סה"ד, או כנסת דק"ס שהיה כתוב
מרב"א והוא ר' אבא).
וב"מ כמ: שהיה בירו זווי דיתמי וְבא
לרב יוסף לשאול ממנו.

ונזכר עירובין כו: שאמר אנא ור"ה
בר חיננא תרגמינא.

ובכתובות סה: אמר רחבה למה מותר
בלאות לאשה מפני שמתכסה בהן בימי
נדתה.

והוא נשא האשה הנודעת בשם חומה
בת איסי בריה דרב יצחק בריה דרב
יהודה רביה, ואחר פטירתו נסבה רב

ונזכר נדרים לא. שאמר ר' רומנוס
שכרה של ספינה (דיונה) הוא ד' אלפים
דינרי דהבא, ולא קאי אדברי ר' יוחנן
אך כן סידרו בש"ס.

רוניא.

בב"מ צג: יסופר שאינו אפקוד כיתנא
בי רוניא אול שבו (שם נגב) שממיה
מיניה — אתא לקמיה דר"ג חייביה.
ושם קט. רוניא שתלא דרבינא הוה
אפסיד, סלקיה אתא לקמיה דרבא א"ל
חזי מר מאי קעביד לי א"ל שפיר עביד.
וב"ב ה. רוניא אקפיה רבינא מר'
רוחותיו — אתא לקמיה דרבא.

ואין אנו צריכין לומר ששני רוניא
הוו או שהאריך ימים, כי המעשה היה
בסוף ימי ר"ג, ורבינא היה תלמידו דרבא
ורבא היה תלמידו המובהק דר"ג, או
אפשר שהוא ר"ג בר יצחק.
רועין. ר' יהודה בן רועין (תנא)
סנהדרין ד..

רחבה דפומבדיתא.

הוא היה תלמיד מובהק לרב יהודה.
והנהגה בפסחים נב: אמר רב ספרא
נקיש הא כללא דר"ה בידך דדייק
ונמר שמעתא מפומיה דרביה, כרחבה
דפומבדיתא (שהיה מדקדק בשמועתו לדעת
ממי קבלה, רש"י), דאמר רחבה א"ר יהודה
וכו', ופירש"י ספק שמעיה מרב יהודה או
מר' יהודה נשיאה דהוה נמי בההוא דרא,
ובברכות לג: ברש"י ד"ה כרחבה פ'
שהיה מדקדק בלשון רבו ואומר סמו
כפול היה, ואע"פ שבלשון משנה קוררו
אצטבא, יש פותרין הא דרחבה מדאמר
רבי יהודה דדייק ספיקי דרבוותיה אי
מר' יהודה אי מרב יהודה, וקשיא לי
בגוה טובא חדא דרחבה לא ראה את
ר' יהודה מימיו, לא ר' יהודה בר' אלעאי
ולא ר' יהודה נשיאה עכ"ל, ומהרש"ל

אחאי מבי חתים, וכוזו יאיר לנו הדרך
 מה שאמרו עירובין יא. מאי פיתחי
 שימאי פליגי בה רב רחומי ורב יוסף,
 ובל"ס שניהם המה מרבנן סבוראי כי אי
 אפשר למעות ולומר שהוא רב רחומי
 תלמיד אבבי שא"כ איך יפלוג עם רב
 יוסף ויוזכר קודם לו.

ובמנחות לג. איתא במעות אבא יוסי,
 ובעירובין עא: פליגי בה רב רחומי
 (רחומי, הוא"ש ודק"ס) ורבה, ושניהם המה
 מרבנן סבוראי והיה להם הספק אם נקרא
 רחומי או ניחומי, וברק"ס מביא גרסא
 רב רחומי ואבא יוסי, ורב רחומי זה
 נפטר בניסן תתיו, וכוזו אנו רואין שרב
 רחומי הראשון נפטר בחיי רבא, והשני
 נפטר תשעים שנה ועוד אחר רבא כי
 רבא נפטר תרסג והוא נפטר תשנן,
 והשלישי נפטר ששים שנה אחר השני,
 ובסה"ד ערבב כולם ביחד ולא הרגיש
 ששלשה היו.

ר"ב רחומי מבידתא דשחוראי. כן
 טובא באור זרוע מגילה כא:.

ר' רחומאי.

נזכר זהו בהקדמה יא. ר' פנחס הוא
 שכ"ח קמיה דר' רחומאי בכ"ף ימא
 דגניסר והיה זקן גדול ועיניו כהות ואמר
 לר' פנחס ודאי שמענא דיוחאי חברנא
 אית ליה מרגליות אבן טבא ואסתכלית
 בנהורא דההיא מרגליות נפקא כנהירו
 דשמשא — פוק כרי פוק זיל אבתריה
 דההיא מרגליות דנהיר עלמא דהא שעתא
 קיימא לך.

ושם ח"א בהשמות ס"מא"ר רחומאי
 כבוד ולב הרי הן אחד אלא שכבוד נקרא
 ע"ש מעלה ולב אתקרי ע"ש פעולת
 מטה.

ר' רימון, (רמון, שמואל ב' פ"ד"ב).

כן מביא בסה"ד ממדרש שמואל רפ"ג:

ומד'

יצחק בריה דרבב"ח, ואח"כ אבבי כמפורש
 יבמות סד:.

והניח אחריו שני בנים גדולי ישראל
 איפא ואבמי שהיו נקראין חריפי
 דפומבדיתא כמפורש סנהדרין יז: או
 בשם סתם בני רחבה כשבת קנז,
 סנהדרין כו:.

רב רחומי א), (רחום, עזרא פ"ב"ב).

היה תלמיד דאבבי ורבא כנויר יג.
 שבעי מאבבי, ופסחים למ. הקשה לאבבי,
 ובכתובות סב: יוסף פמירתי שרב
 רחומי הוה שכ"ח קמיה דרבא במהווא
 הוה רגיל דאתי לביתיה כל ערב יו"הכפ,
 יומא חד משכתייה שמעתא הוה מסכיא
 דביתהו השתא אתי השתא אתי, לא אתא
 חלש דעתה אחית דמעתא מעינה, הוה
 יתיב באיגרא אפחית איגרא מתותיה ונח
 נפשיה.

ונזכר בעירובין יד: רב רחומי מתני
 הכי אר"י בריה דר"ש בר שילת משמיה
 דרב.

רב רחומי ב).

היה תלמיד רבינא (חבר רב אשי) כזכחים
 עז. שיתבי קמיה דרבינא ויתיב וקאמר
 משמיה דר"ה בר תחליפא — א"ל רבינא
 תורה תורה, ובחולין פט. אותיב לרבינא,
 וכיומא עת. אמר אנא חותיה לרבינא
 דעבר דרך מלבוש.

וזה רב רחומי מלך אחר רפרם
 כפומבדיתא משנת השנד עד תשנז או
 תשם כמפורש באגרת דרש"ג.

רב רחומי ג).

הוא היה מרבנן סבוראי ונזכר עיר
 בגמרא, וזה לשון רש"ג באגרתו ח"ב
 פ"ד ובתר הכי (אחריו רבינא האחרון) הוו
 רבנן סבוראי — כגון רב רחומי ורב
 יוסף ורב אחאי מבי חתים, ובאגרת
 הנדפס בסדר החכמים מביא כגון רב
 רחומי (וי"ג ניחומי) ורבה ורב יוסף ורב

ושם כה: אמר חצובא מקמע רגליהון
דרשעיא נטיעה מקמע רגליהון דקצביא
ודבעלי נדות וכו'.

ובסנהדרין יט. יספר מתקנות ר' יוסי
שהתקין בציפורי.
ובקידושין עב. אמר הכליתא (תפארתה)
של ככל שוניא, וגוביא תכליתא דחביל
ימא.

ובעירובין סד: אמר דרך מיל ושינה
כ"ש מפינין את היין, וע"ז אמר ר"ג
אמר רבה בר אבוה ל"ש אלא ששתה
וכו', וזה מסידור הנמרא ולא קאי אדברי
רמי בר אמי.

ובהלכה נזכר בנדה כ. ר' אמי בר
אבא אמר וכולן עמוק מכן ממא, דיהה
מכן מהור, ואיבא דאמרי רמי בר אבא
אמר וכולן עמוק מכן מהור דיהה מכן
מהור, ומזה אנו רואין שר' אמי ב"א
ורמי ב"א אחד הן. ויש

רמי בר אבא ב.

כמגילה כו: שהיה קא בני בי כנישתא
— אתא לקמיה דרב פפא ואמר ליה,
לקמיה ררב הונא [בריה דרב יהושע
כצ"ל] ואמר ליה, וגרסת דק"ס ויוחסין
אתא לקמיה דרב פפי ודר"ה בר תחליפא,
ולכל הגרסאות היה אחרון.

ואפשר שהוא היה חמיו דרב אשי
כחולין קיא. רב אשי איקלע לבי רמי בר
אבא חמיה חויה לבריה דקא שפיד כבדא
וכו', וכבר בארנו בערך רב אשי שצ"ל
רמי בר חמא. אבל אפשר לומר שהיו
לו ב' נשים, וכן הוא גרסת השאלות
אמור עב. שרמי בר אבא היה חמיו
דרב אשי מביצה כט: וגרסא שלנו שם
רמי בר חמא, ועיין ערך ר' אמי בר
אבא.

רמי בר אבין.

נזכר שבת כ: ונראה שצ"ל רמי בר
אבא או שהוא אמי בר אבין הנזכר
בכריתות כ.

ומד' ממושטש נודמן לו שבמדרשות שלנו
כתוב ר' סימון.

רישבא.

מר זוטרא בר רישבא ב"ב קכו:

רבייש בר פפא.

נזכר חולין מב: נה. אמר משמיה
דרב.

רמי בר אבא א.

שמו האמיתי היה ר' אמי בר אבא
ובקצרה רמי בר אמי.

הוא היה תלמיד ר"ה בעירובין י. אמר
רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא, א"ל
אביי — אהא אמרת ניהלן דאמר רמי
בר אבא אר"ה (וכן צ"ל שם ה. ושם בטעות
רמי בר חמא וכן מובא בהרא"ש ודק"ס רמי בר
אבא).

ושם סא. אמר רב יוסף אמר רמי ב"א
אר"ה.

ובעירובין ק: רמי בר אבא אמר רב
אמי.

וברכות נט: שבת קנא: רמי בר אבא
א"ר יצחק.

ובשבת כ: חולק עם רב יוסף.

ונשאר לנו ממנו ע"פ רוב דבריו
דיקרים באנדה כנדרים לב. א"ר אמי בר
אבא אליעזר כנגד כולם, וא"ר אמי ב"א
בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו
שנאמר עקב—חושבנא קע"ב, ואמר רמי
בר אבא השטן בחושבניה שם"ר, ואמר
רמי ב"א כתיב אברם וכתיב אברהם
בתחלה המליכו וכו', ואמר רמי בר אבא
מאי דכתיב עיר קטנה וכו'.

ומזה אנו רואין שרמי ור' אמי אחד
הוא.

וכן דרש גימטריאות כמגילה טו: אמר
בניו של המן היו מאתים ושמונה שנאמר
ורוב בניו בנמט' רח'.

וכן נזכר ביצה כה: אמר רמי בר
אבא הפשט ונתוח בעולה — מכאן למדה
תורה ד"א וכו'.

כעירובין לד; ב"ק קי, ב"מ סה, חולין לה, אר"נ גיטין לט.

וקרא לר"נ סבא כנימין עט.
ושרר אושפויכניה לקמיה דר"נ כב"מ נא..

ויסופר בבכורות כז. ר"נ ורב עמרם ורמי בר חמא הוו קאזלי בארכא סליק רב עמרם לאפניו אתאי ההיא איתתא עלת קמיהו א"ל ממא מת מהו שימבול ויאכל בתרוסת חו"ל, א"ל ר"נ לרמי בר חמא וכי הזאה יש לנו? א"ל רמי בר חמא לא ליחוש ליה לסבא (שרב עמרם היה הזקן שבהם), אדהכי אתא רב עמרם א"ל הכי אמר רב וכו'.

וכן מצינו רמי ב"ח אמר ר"ה כעירובין ה, ומה שאמרו בזבחים יח: ר"ה איקלע לארניזא רמא ליה בר אושפויכניה — א"ל בר מינה דההיא דשניה רמי בר חמא, הוא מ"ס וצ"ל רבה בר ר"ה, או שהוא ר"ה השני שעלה אח"כ לא"י.
וכן מה שאמרו שבת לב: רמי בר חמא אמר רב צ"ל רמי בר רב אמר רב כשבת לב.

וכן שאל לר' ירמיה מדפתי בדברי אגדה כמגילה יח:

וכן מצינו רמי ב"ח א"ר יצחק כיבמות לט: ב"ב פט, ע"ז לא:
רמי בר חמא אר"ל כע"ז מה, מנחות לה:

ולרב ששת היה כמו תלמיד חבר ואמר עליו רמי ב"ח הא נברא והא תיובתא כב"מ טו, וקרי עליה טובה חבמה עם נחלה כבכורות נב; וקרי עליה וישם דור את הרברים האלה בלבו כשנועות מה:

וכא לדין לפני רב ששת ככתובות צד; אבל היה כבר גדול הדור בימי ובימי רבה ורב יוסף, אף שהיה בל"ס צעיר מהם לימים כזבחים צו: שרב יצחק ברית דרב יהודה הוה רגיל קמיה

דרמי

רמי בר ברבי או ברובי.

כסנהדרין יז: אמרו (שכ"ט שאמרו) נהרבלאי מתנו הוא רמי בר ברבי, ובערוך ערך נהר וברש"י ביצה ח: ודק"ס גרסי רמי בר ברובי, וזה שמובא בסה"ד ובר ברובי והרב משכיל לאיתן כותב לא נמצא בר ברובי בשום מקום, ולא ראה שאך מעות קטן נפל בסה"ד וצ"ל בר ברובי ונמחק מעט הכ' ונשאר נו"ן, והיוחסין מכיבא בר ברביה.
ובכריתות לשון למודים שער ג' כתב נהרבלאי מתני הוא רב ביבי בר ביזא.

רמי בר דיקולי. ערך רמי בר תמרא.

רמי בר חמא.

הוא היה תלמידו הגדול וחתנו דרב חסדא כסוכה כט, דרבא ורמי בר חמא (כן הוא בע"י ובדק"ט) כי הוו קיימי מקמיה דרב חסדא מרשהי בגמרא בהרי הדרי והדר מעייני בסברא.

בעי מרב חסדא כעירובין ח: לד: עג, פסחים כז: זבחים צג, מנחות נח, פז: ג"פ.

הקשה לר"ח כברכות מז.

ואמרו ב"ק כ. שא"ל רב חסדא מ"ט לא הוית נבן באורחא בתחומא דאיביעיא לן מילי מעלייתא — א"ל (רמי בר חמא) מתני' היא, א"ל הי מתני' א"ל לבי תשמש לי שקל סודריה כרך ליה (וזה אך אות הכנעה מעט שלמד ממנו ד"א וצריך לנהוג בו כבוד).

ויסופר בכ"ב יב: שישב עם רבא בבית רב חסדא ובת ר"ח הקטנה ישבה בכנפיה דאביה אמר לה אביה מאן מינייהו בעית א"ל תרוייהו, אמר רבא ואנא בתרא, והאמת שכן היה כברכות מד. שרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא נשאו בנות רב חסדא.

וכן קבל הרבה מר"נ, אותיב לר"נ

רב ששת ואיקמיה בנכסיה, ורב עוקבא
ב"ח בא לפני ר"נ ואוקמיה בנכסיה ולבסוף
הפסיד רמי ב"ח ככתובות צד :

ויסופר ב"ב כט: ששניהם קנו אמתא
— ונפק עלייהו ערעור אתו לקמיה דרבא
(ואפשר שצ"ל קמיה דרבה או שכן היה דרכן
שגם הגדול היה הולך גם לפני הקטן ממנו לדין
שאירע לו) והפסידן רבא.

ומצינו שהיה לו שתי בנות אחת היתה
אם אמיתר ככתובות כא: , והאחת זכתה
להנשא לרב אשי כביצה כט: שאמר רב
אשי הא דין (אשתי) ברתיה דרמי בר
חמא, ורמי ב"ח מרי דעובדא היה
(מדקדק במעשיו), אבל יש גורסין שם רמי
בר אבא.

ואחותו נישאת לרב אויא ככתובות
נו:

ונפטר בחיי רבא ככרכות מז: דאמר
רבא לא נח נפשיה דרמי ב"ח אלא דלא
אזמין עליה דרב מנשיא בר תחליפא,
ובדק"ס גרס שמת כשהוא ינוקא, ואחר
מיתתו נשא רבא את אשתו בת רב
חסדא.

ובל"ס כשנפטר הניח בת קמנה והיא
הנשאת לרב אשי.

רמי בר רב יוד או יודא.

נזכר תענית כב: אמר רמי בר רב
יוד. ובגולה מהריעין עליה ופירש"י חכס
ששמו יוד.

ופסחים סב: רמי בר רב יודא אמר
רב מיום שנננו ספר יוחסין תשש נחן
של חכמים.

ובבבלי נה: רמי בר רב יהודה (רב
יוד, דק"ס) אמר רב לול קמין היה וכו'.

רמי בר יחזקאל, (אחי רב יהודה).

בבבלי נזכר המיד בשם רמי, ובירושלמי
בשם אמי בר יחזקאל.

הוא היה אחיו הקטן דרב יהודה
כקידושין לב. וסנהדרין פ: מתני ליה

רב

דרמי בר חמא שבקיה ואזיל לרב ששת,
יומא חד פגע ביה א"ל אלקפטא נקמן
ריחא אתי לה ליד, משום דאולת לך
לקמיה דרב ששת הוית לך כי רב ששת,
א"ל לאי משום הכי, מר כי בעינא מלתא
פשימ ליה מסברא, כי משבחנא מתניתא
פרכא ליה, וכן היה ששאלו ולא יכול
להשיבו.

ובעירובין צ. בעי רמי בר חמא —
אמר רבה מאי קא מיבעי ליה — ורמי
ב"ח אנב חורפיה לא עיין בה.

ובסנהדרין מא: ר"כ ורב ספרא תנו
סנהדרין בי רבה פגע בהו רמי ב"ח —
א"ל ומאי קשיא לך — א"ל אי הכי
אמריהו בה טובא אמריהו בה, א"ל
משיבותיה דמר אמרינן בה טובא,
מנויהותיה דמר לא אמרינן בה ולא חדא,
זמזא אנו רואין שהיה אז כבר מגדולי
הדור.

וכן אמר עליו ר' ירמיה שהוא גברא
רבה כפסחים מה..

והנה אף שהיה עם רבא כחבר ששניהם
למדו אצל רב חסדא כסוכה כט., ב"ב
יב: , וכן שבת כה., עירובין גב: , יומא
מא: , ב"ב ס., שרמי ב"ח שאל ורבא
משיב, וכתובות יח: א"ל רבא כל כמיניה,
ושם כא. א"ל רבא מאי מעלייתא, וב"ק
כ: אמר רבא עליו כמה לא חלי ולא
מרגיש גברא דמרי סיעיה, וכן שקיל
זמרי עמו כיבמות ח: , גימין עמי, ורבא
אמר עליו לפום חורפא שבשתא כב"מ
צו: , וכשאמר רמי ב"ח כמה מעלייתא
הא שמעתא א"ל רבא מאי מעלייתא
כשבועות מה: , אבל רמי ב"ח היה קשיש
הרבה מרבא ונדאמרן לעיל.

ונזכר עוד שבת כא. (קנה רב זכיד מתני
הכי אמר רמי ב"ח וכו'), כתובות סב: .

מדבריו הפרטים מצינו שאמו כתבה
לנכסה בצפרא לרמי ב"ח, ולאורתא
כתבה לאחיו מר עוקבא, ובא לדין לפני

— כל פנות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין, הוא כרייתא כדמוכא וזכחים סב; אך שם איתא רמי בר חזקיה וצ"ל יחוקאל.

ונזכר בירושלמי עירובין פ"ו ה"א כו. ר' בא אמי בר יחוקאל בשם רב. ובתענית פ"ב ה"ד ר' בא ר' אימי בר יחוקאל בשם רב.

רמי בריה דרב יבא.

נזכר שבת פג., ביצה ח; ע"ז מ ובערכין יא: מתרץ אחר דברי אביו.

רמי בר פפא.

יסופר ביומא עז: שרב יהודה ורב שמואל בר יהודה הוו קיימי אנודא דנהר פרת אמברא דהצדר והוה רמי ב"פ מהך ניסא, רמא להו קלא מהו למיעבר למיתרי לגבייכו למשאל שמעתא, א"ל רב יהודה רב ושמואל דאמרו וכו'.

וב"ב ק: יסופר שאחורו נשאת לרב אייא ומתה בחייו ועשה לה (כעלה) מעמד ומושב אמר רב יוסף מעה בתרתו.

רמי בר רב.

נזכר מכות כג; ובשבת לב: גרס רמי בר רב אמר רב.

רמי בר שמואל.

היה תלמיד ר"ה כנדה יז. שהוא ורב יצחק בריה דר"ה תנו נדה בי ר"ה אשכחינהו רבה בר"ה — אתא ואמר לאבות.

ובכתובות צו. הקשה לר"נ וא"ל א"ב נמצאת מכשילן לע"ל.

רמי בר תמרי.

הוא היה תלמיד רב יהודה וחרוף גדול כאשר יסופר חולין קי. שרמי ב"ת דהוא רמי בר דיקולא (ואפשר שהיה סוחר בתמרים ודקלים ולכן קראוהו בשני שמות הללו) מפומבדיתא איקלע לסורא (והמנהג היה שכפומבדיתא היו אוכלין כהל ובסורא לא היו

אוכלין

רב יחוקאל לרמי בריה — א"ל רב יהודה אבא, לא תיתני הכי.

ואפשר שקבל עוד מרב ושמואל כדמצינו חולין מד. שאמר הכי אמר רב, וכתובות ס. עז. הכי אמר שמואל.

ועלה לא"י כמפורש בכתובות קיא: רמי בר יחוקאל איקלע לבני ברק (ויודע שעיר בני ברק הוא בא"י כמפורש יהושע יז"מה עיר בנחלת דן, ומקום ישיבת ר"ע בסנהדרין לב). וראה זבת חלב ודבש. וכפי הנראה שלח משם לר"ה אימא דן איזו הנך מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דרב כשבת קלח:.

וכן שלח לרב עמרם נימא לן מר מהלין מילי מעלייתא דאמרת לן משמיה דרב אסי כעירובין קב..

ואח"כ חזר לבבל ככתובות כא. ס. עז: אמרו כי אתא רמי בר יחוקאל אמר לא תציתנהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל.

והביא משם ברייתות הרבה כשבת סה. תני רמי בר יחוקאל והוא שקשור באונה — והוא שקשור לה בסנדלה.

ושם קלח. מלית כפולה לא יעשה.

ובעירובין יד: ים שעשה שלמה ג' אמות תחתונות מרובעות.

ושם נח; סוכה כו. כמה שינת עראי כדי הילוך מאה אמה.

ויבמות יב. מיאנה בבעל מותרת לאביו.

ושם מז. אין מקבלין גרים מן הקרתויים. וב"ק יח: תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ושברו משלם נוק שלם.

וסנהדרין טו: מה איש מיתתו כב"ג אף בהמה.

וכולן המה ברייתות ואך במ"א מצינו שאמר הלכה מפי עצמו כב"ב קס: שמביא ראייה מן הפסוק שנמ פשוט עדיו שנים ומקושר שלשה.

ומה שאמר יומא נח: ים שעשה שלמה

אזל רפרם אמר לשמעתיה קמיה דרב
אשי, ובנישין סב. הקשה לרב אשי.
והיה חבירו דרבינא האחרון כיומא עת.
ריש גלותא איקלע להגרונאי לבי רב נתן,
רפרם וכולהו רבנן אתו לפירקא, רבינא
לא אתא. למחר בעי רפרם להפיס דעתיה
דריש גלותא (שלא יבעוס על רבינא שלא בא)
ושאלו מ"מ לא אתי מר לפירקא, א"ל
שהיה לי כאב בכרעי — א"ל רבינא לא
סבר לה מר להא דרב אשי, וכל הלשון
הזה מבורר שהיה אחר פטירת רב אשי
כי בחיי רב אשי לא היו מתקבצין לבי
ריש גלותא אך למקום רב אשי כדמובא
באגרת דרש"ג ח"ג פ"ג, ורבינא נפטר
עוד קודם רב אשי, אך הוא רבינא בר"ה
האחרון.

וכן נימין יא. רבינא סבר לאכשורי
בכנופיאתה דארבאי א"ל רפרם ערכאות
תנן, ופליג עם רב אחא (והוא רב אחא בר
רב).

וכן נזכר כתובות לו. וכדיתות י. אמר
רפרם זאת אומרת — ואמרו הא דרפרם
בדוותא היא.

וזכה להיות ריש מתיבתא בפומבדיתא
אחר רב נביהא מבי כתייל משנת תשמד
עד תשנר כדמובא באגרת דרש"ג ח"ג
פ"ד בנוסח ב"ג.

וכן מפורש בבכורות לו: שאמרו, רפרם
בפומבדיתא הו"ל בוכרא ויהביה ליה לכהן
בלא מומא אול שדא ביה מומא (הכהן),
יוסא חד חלש (רפרם) בעיניה אייתיה
לקמיה, א"ל בכור זה נתן לי ישראל
במומו ארפמיניה לעיניה (פתח עינוו כחוקה)
חזייה בשקריו א"ל לאו אנא דיהיבתיה
לך? ומוהו אנו רואין שהוא היה הריש
בפומבדיתא.

ור' אבהו האחרון היה מרישי כלה
בישיבתו כחולין מט. שאמר רב שמואל
בריה דר' אבהו (הוא היה מרבנן סבוראי
שנפטר תתיח כדמובא באגרת דרש"ג ח"ג פ"ד

בנוסח

אוכלין) ולכן היו זורקין את הכחל בסורא
לחוי, ורמי שבא לסורא אול ולקט להכחל
אכלם, ואתיווהו לפני רב חסדא, א"ל
אמאי תעביד הכי א"ל מאתרא דרב
יהודה אנא, א"ל והלא הרין הוא שצריך
אדם להחמיר כחומרי המקום שהלך לשם,
א"ל חוי לתחום אכלתים, א"ל במה
טויתניהו? א"ל בפודצני (הרצנים שאצל
היקבים), א"ל ודלמא טיין נסך נינהו
(ואסורין בהנאה) א"ל לאחר יב' חדש הוי,
א"ל ודלמא דנול נינהו, א"ל ראיתי
שכבר נקבו (ובל"ס כבר נתיימשו הבעלים
בהן), הדר ראה רב חסדא שאינו נושא
הפלין ושאל ע"ז א"ל חולי מעיים אני
ואמר רב יהודה שחולי מעיים פטור מן
התפלין, וראה שגם ציצית אינו לובש,
אך הוא ענהו שהוא מלית שאולה ואר"י
דפטור כל שלשים יום מציצית, אדהכי
הביאו לפני ר"ה אחד שלא קיים מצות
כביד אב ורצו להלקותו, אמר להו
שבקויה שכל מצוה שמתן שכרה בצדה
אין ב"ד שלמטה מזהרין עליה, א"ל רב
חסדא חוינא לך דחריפת טובא, א"ל אי
הות באתריה דרב יהודה או אראה לך
חורפאי.

וביבמות רמי בר דיקולי אמר שמואל.
זבמנחות כט: רמי בר תמרי דהוא חמוה
דרמי בר דיקולי (והוא ט"ס וצ"ל דהוא רמי
בר דיקולי, ותיבת חמוה בא בטעות מבסמוך
שאמרו אנרא חמוה דר"א כדמובא בדק"ס)
איפסיק ליה וי"ו דויהרג, אתא לקמיה
דר' זירא, ובל"ס הוא ט"ס כי קודם
שנפטר רב יהודה שהיה אז ר"ז בפומבדיתא
לא היה שואל לר"ז בפני רבנן, ואח"כ
הלך ר"ז לא? ולא שב עוד, וצ"ל קמיה
דזעירי.

רמ"ש. אנא שואל בן רמש נדה כה:

רעולאי. נידול בר רעולאי נימין לר.

רפרם.

היה תלמיד רב אשי ככתובות צה:

כמו תלמידו) בהרי פלונתא למה לך, ועוד
הא נהוג עלמא בר"י, ואי אפשר לומר
בשום אופן שהוא רפרם ב"פ תלמידו
הגדול דר"ה ואשר הכיר את ר"ה,
שאיך יאמר רבא עליו כלשון הזה.

ורפרם בר פפא זה זכה לישב על כסא
פומבדיתא אחר רב דימי מנהרדעא משנת
תרצ"ו עד שנת תש"ו כדמובא באגרת
דרש"ג ח"ג ספ"ג אך שם איתא סתם
רפרם, אבל בספר הקבלה להראב"ד איתא
רפרם בר פפא, ושם נפל ט"ם שכותב
שמלך תרצ"ו ונפטר תרצ"ו וצ"ל תש"ו,
וזה רפרם נזכר כתובות פו. וב"ק צח:
שאמרו הוה עובדא וכפייה רפרם [בר
פפא] לרב אשי ואנבי ביה כי כשודא
לצלמא, ופי' רש"י ואכפוי לרב אשי
ששרף שמר חבירו בילדותו כי באמת
הו רב אשי שנים הרבה אח"כ שנפטר
תשל"ח.

רפרם בר פפא מסיכרא.

נזכר פסחים לא; ששאל רב אחא
בריה דרב יוסף לרב אשי — מי בעינן
שלשה מפחים וע"ז אמר רפרם בר פפא
מסיכרא טפח.

ובב"מ טב. גרס אך רפרם מסיכרא
וחסר תיבת ר"פ.

ומצאתי גרסא יקרה ברק"ס שהיה
כתוב אמר רפרם „מסתברא" טפח,
ובאמת הוא סתם רפרם שמלך בשנת
תשמד כדלעיל.

רקתא.

רב סמא בר רקתא קידושין ט.



שאל.

ר' אסי בן שאול שבת נ. (והוא ר' יוסי
בן שאול).

ר' חלפתא בן שאול ברכות כט.

ר' יוחנן בן שאול שבת קכה:.

בנוסף ב"ג) אבא מרישי בלה דרפרם הוה.
ואחריו מלך רב רחומאי.

רפרם בר פפא א.

הוא היה תלמיד רב חסדא כשבת פב.
שהרגם קמיה דר"ח.

רפרם ב"פ אמר רב חסדא ככרכות
כו. נט, שבת פא, עירובין פג, תענית
יג, כתובות ד, קידושין פא; ב"מ פ;
ב"ב כה; מנהדרין מח.

ובגדה סא: אמר רפרם ב"פ אר"ח
בגד שאבד בו כלאים צובעו ומותר א"ל
רבא לרפרם ב"פ מנא ליה לסבא הא
א"ל מתניתין היא, (ובד"ד ח"ג ספ"ז טעה
וסבר שמה שאמר רבא מנא ליה לסבא הא קאי
על רפרם, והוא מעות כי מפורש שקאי על ר"ח
שהיה אז באמת זקן גדול).

ובכתובות ח. א"ל רבא לימא לן מר
מהני מילי מעלייתא דאמרת משמיה
דרב חסדא.

וזכה עוד להכיר את רב הונא כתענית
כו. שא"ל רבא. לימא לן מר מהני מילי
מעלייתא דהוה עביד ר"ה א"ל בינקותיה
לא דכירנא, בסיבותיה דכירנא, וסיפר
לו כל מעשיו הגדולים, ומה שממע שידע
את רב הונא עוד קודם זקנותו הגדולה,
ואמר אך שאינו זוכר מעשיו מה שעשה
אז, ולכן אי אפשר לומר שהוא רפרם
בר פפא שמלך בפומבדיתא ונפטר תשן,
שזה היה קרוב למאה שנה אחר פטירת
רב הונא.

ונזכר ביבמות כו. שאמר כלל לאתווי
צרת איילונית ודלא כרב אסי, ובב"ב
קס: נזכר קודם רמי בר יחזקאל, ובשתי
המקומות נזכר בשם סתם רפרם.

רפרם בר פפא ב.

הוא היה קמן מרבא ככרכות נ.
שרפרם ב"פ איקלע לבי כנישתא דאבי
גיבר קם קרא בספרא ואמר ברכו —
א"ל רבא פתיא אוכמא (ופירשי' כלי חרס
ולא פירש כדמפרש בע"ז טז: כי רפרם זה היה

וכן נדה סא. אמר אבא שאול מעשה בסלע בית חורין — והיה שם זקן אחד ור"י בן חנניה שמו, הוא מ"ס כי המקור הוא כתוספתא שם פ"ח וגרסי ר' שאול ויותר נכון כגרסת התוספתא צוקרמנדל ר' יוסי, כי מפורש נדה כד: שאמרו אבא שאול ארוך בדורו הוה ור' טרפון מניע לכתפי, ובוה אנו רואין שהיה בדור שקודם ר"ט וחבריו.

ובספר חקרי לב ח"ב צד 15 יאמר שאבא שאול היה אדם ננס ונפל טעות בדבריו.

הלכותיו במשנה נזכרו פאה פ"ח מ"ו, כלאים פ"ב מ"ג, שבת פכ"ג מ"ג כלל אמר כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו.

ביצה פ"ג מ"ח אימר אף במועד עושה בן.

שקלים פ"ד מ"ב, כתובות פ"ז מ"ו אימר אף המקללת ילדיו בפניו רט"א אף הקולנית.

גדרים פ"ו מ"ה הנודר מן הנכינה אסור בה בין מלוחה בין מפילה.

ניטין פ"ה מ"ד, קידושין פ"ד מ"ב אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי.

ב"מ ספ"ד לא יבור את הגריסין. ושם פ"ו מ"ז מותר אדם להשכיר משכנו של עני להיות פוסק והולך.

ב"ב פ"ב מ"ז כל אילן סרק נ' אמה. ושם מ"ג כל אילן סרק כנגד המשקלות.

סנהדרין רפ"י אף ההונה ה' באותיותיו. מכות פ"ב מ"ב, מנחות פ"ח מ"ג, שם פ"א מ"ה, מדות פ"ב מ"ה.

בגמרא בברייתא נזכר שבת יב. צא, פסחים לב: פו, יומא יד: סוכה לדי. נו, טו"ק יט: כד: כ"ק נא. קימ, סנהדרין פא:.

דבריו באגדה מצינו ברכות לא. המתפלל צריך שיכון את לבו לשמים

ר' יונתן בן שאול סנהדרין נו.

ר' יוסי בן שאול שבת קכה:.

ר' תחליפא בן שאול טו"ק י.

אבא שאול. (תנא דמשנה).

כפי הנראה זכה עוד לראות המקדש כדמשמע מאמריו מרות פ"ב מ"ה מערבית דרומית ר"א בן יעקב אומר שכחתי מה היתה משמשת, אבא שאול אומר שם היו נותנין יין ושמן.

ושם ספ"ה ראבי"א שכחתי — אבא שאול אומר לשבת כה"ג.

ומנחות פי"א מ"ה יאמר שם היו נותנין שני בזיכי לבונה.

וביצה פ"ג מ"ח אף במועד עושה (אבא שאול בן בטנית) כן מפני מצוי המדות.

ופסחים נו, יסופר, קורות של שקמה היו ברייתו והיו בעלי זרועות באין וכו'.

וכתובות קי. אמר נשים יקרות שבירושלים היו זנות את הנשים המגדלות בנייהם לפרה.

ובבבא בת. אמר סבין מטרפת היה במקדש — וגנוזה.

ובסנהדרין פ"א סה"ג אמר ב' ביצים הושם (כהר הזיתים).

ומכל זה משמע שיספר כמו עד ראה מה שהיה בבית המקדש.

מי היו רבותיו לא נמצא בשום מקום וקרוב מאוד לומר שקבל תורתו מרבן יוחנן בן זכאי כאבות פ"ב מח. שאמר

אבא שאול משמו, אבל היה או עול ימים ולא הגיע להיות מתלמידיו, אבל מה שאמרו בתוספתא כלאים פ"ד אבא שאול

אומר, ר"ע אומר יחזיר, בן עזאי אומר יספר, אינם דברי אבא שאול אך פשט הפשוט הוא שאבא שאול וכן ר"ע

אומרים יחזיר.

וכן שם אהלות פ"ו שאבא שאול אומר בזו היא מחלוקת לא קאי אדברי ר"ע וחכמים.

ואבא שאול בן במנית שהיו חנוונים בירושלים והיו ממלאין מדותיהן — אף הוא כנס נ' מאות חביות וחבירו כנס ג' מאות חביות וכו'.

ובתוספתא ביצה פ"ג מפורש יותר אמרו עליו על ראב"ז ועל אבא שאול בן במנית שהיו חנוונים בירושלים, כל ימי חייהם והיו ממלאין מדותיהם מערב יו"ט ונותנין ללקוחות ביו"ט — והעולם לניזכרים, א"ל אי אתם זקוקין לכך, א"ל אין רצוננו בהם, א"ל הואיל והחמרתם על עצמיכם, משל צבור הן יעשו בהם צורכי רבים.

ומובא המעשה בקצרה ביצה כט שאבא שאול בן במנית כנס שלש מאות גרבי יין מברורי המדות, וכבר בארתי בערך ר' אלעזר בר"צ שאין זה בנו דר' צדוק שהיה בשעת החורבן אך אבי דר' צדוק ששמו היה נ"ב ר"א.

ובתוספתא מנחות ספ"ג אבא שאול בן במנית ואבא יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר אי לי מבית ביתום — מבית קדרום — מבית אלחנן — מבית ישמעאל בן פיאבי שהם כה"ג ובניהם גזברים וכו', ומובא פסחים נו, ושם אבא שאול בן במנית משום אבא יוסף בן חנין, וזה יותר נוח כי יוסי בן יוחנן איש ירושלים היה קדמון מהזוגות שקבל מאנטינוס, ואיך יאמר על כה"ג שהיו בזמן מאוחר כמעט קודם החורבן.

מדבריו הפרטים מצינו בירושלמי ביצה פ"ג ה"ח שפעם אחת חלה ונכנסו רבותינו לבקרו א"ל ראו ידי שהיתה רגילה למדוד ביושה ובאמת עם כל זה החלתי בה.

ופסירתו נזכרה שמחות פ"ב שצוה לבנו שיקברו איתו תחת מרגלותיו של אביו ויתירו הכלת מאפולטו (יסויו הציצית מליתו).

ובגדרים כב: ר' שמעון בר רבי הוה

לית

אבא שאול אימר סימן לדבר תכין לכם וכו'.

וביומא פה, אומר שהולך נוצר מטיבורו. (ומה שאמר נדה כה. שנוצר מראשו כבר הקשו התוס' שם ותיקן ר"ת ור"ח שצ"ל כרשון פי' גדלו כהנב).

ביצה כ. אמר ומה במקום שכירתך סתומה כירת רבך פתוחה וכו', ומה שנדרים ונדבות קרבין ביו"ט לב"ה.

וביבמות לט: הכינס את יבמתו לשם נוי, כאלו פיגע בערוה ומה שמצות חליצה קודמת למצות יבום.

ומאמרו היקר שבת קלג. אמר הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה חנון ורחום.

מלאכתו מצינו נדה כד: שאמר בעצמו קובר מתים הייתי והייתי מסתכל בעצמות מתים, השותה יין חי עצמותיו שרופין וכו', ויספר שם כמה מעשיות.

אבא שאול בן אימא מרים.

בכתובות פג. אר"ג אמר שמואל משום אבא שאול בן אימא מרים ואיבא דאמרי לה מתניתא אבא שאול בא"מ אומר — ור"ג אמר שמואל אומר הלכה כבן אימא מרים.

אבא שאול בן במנית.

הוא היה זמן רב קודם חורבן הבית, וכידוע שר' צדוק היה כבד זקן בזמן החורבן שהתענה ארבעים שנה, ואבא שאול היה חבר עם אבי ר' צדוק כמפורש שבת פכ"ב מ"ה מעשה בימי אביו של ר' צדוק ובימי אבא שאול בן במנית שפקקו את המאיר במפיח וכו'.

ובר"ד ח"א צד 181 יאמר שבעניני טומאה לא היה מקפיד כ"כ, אבל היכן מצא החכם הזה שלא היה מקפיד בעניני טומאה הלא עשה כרין כמפירש שם בגמרא.

ושניהם היו חנוונים בירושלים כירוש' ביצה פ"ג ה"ח מעשה בר"א בר' צדוק

צ"ל משמיה דרבי והוא אבא שאול גבולו דרבי.

אבא שאול מבית מרמשא.

כן מביא היוחסין שהיה יחיד בדורו ותלמיד חבר דריב"ן, ואפשר שכן היה גרסתו באבות פ"ב מ"ח.

ר' שאול.

ביוחסין מביא שהיה בזמן ר' יורא וכתב בס"הד לא מצאתי.

ובאמת כן הוא בירושלמי מעשרות פ"ג ה"ב ר"ו בעי — א"ר שאול פעמים שהיא פוקעת.

וכן נזכר מע"ש פ"ד ה"א ר' שאול בעי הנע עצמן וכו'.

ובמדרש שמואל הישן ר' שאול בשם ר' בצלאל.

וכר"ר רפ"א איתא המאמר במעות רבי שאל לר' בצלאל וצ"ל ר' שאול בשם ר' בצלאל.

ר' שאול דנות.

נזכר קה"ר פ"יב"י מתני בשם ר' שמעון אם יאמר לך אדם מתי קץ הגאולה הוי א"ל כי יום נקם בלבי כתיב, ואולי הוא ר' שילה דינוה.

שאלתא.

רבא בר שאילתא גימין למ; אורכה בר שאילתא שם פא;.

שאינה.

ר' חנא בר שאינה ע"ז עה, וביוק"ר פ"ה"ב ר' יוחנן בר שאינה.

רב שבא. (שבא, בראשית פכ"היג).

נזכר הוריות ה: הקשה לרב כהנא ומצינו רב בר שבא ברכות יא.

רבא בר שבא שבת קמ.

אי רבין בר שבא חולין מה.

רב שמואל בר שבא שביעות יז;.

שבו.

שם נזכר ולסטים מזוין בזמן ר"ג ב"מ צני

שבו

ליה נדרא ולא הוי יכולין להתירו א"ל בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמצערי רבנן — א"ל לא, והתירו.

והנה דבר זה אי אפשר בשום אופן להיות שכן אבא שאול בן בטנית יהיה בזמן ר"ש ברבי? ובאמת בירושלמי נדרים רפ"ט מוכא המעשה בלשון זה, ר"ש לא מצא פתח לנדרו עד שבא אחר מוקני גליל, אית דאמרין ר"ש בן אלעזר הוה, ומזה אנו רואין שגם להירושלמי היה ספק מי הוא שהתירו לר"ש, ומזה נראה בבירור שצ"ל בבבלי א"ל בטנית מבני בניו של אבא שאול בן בטנית שכן היה להם בקבלה שאותו זקן שמגליל היה שמו בטנית ונצר מגזע אבא שאול בן בטנית.

שאל בן בידרי.

כן מוכא באוצר ישראל ממנחות לה; ועינו המעוה כי שם איתא ר' שמואל בר בידרי, וגם בדק"ס לא נמצא גרסא כזו.

אבא שאול בן חוגי. נזכר תוספתא מקואות פ"ג.

אבא שאול בן ננס.

נזכר אבות דר"ג רפ"מ, ונראה שתיבת בן ננס הוא מ"ס.

אבא שאול בר נש ואמרי לה בר רמש.

בנדה כה: אומר כמה בודקין אותו לידע אם זכר הוא (תנוגל) אם נקבה מביא קיסם וכו'; ורבה בר אבהו אמר ע"ז לא שנו אלא מלמטה למעלה וכו', ואפשר שהיה מתנאים האחרונים ודבריו שייכים לכרייתא דתני ר"ח שם.

אבא שאול גבל של בית רבי.

כמפורש בפסחים לד, ואפשר מה שאמרו נדה לה. אבא שאול משמיה דרב

דימי אמר מעשה בכלתו של ר' שבתאי שתפסה דסקיא וכו'.

וכן מצינו ר' חייא בריה דר' שובתי עירובין פ"ה ה"א, וביבמות פ"ב ה"יב ר' חייא בר' שבתאי, וכבר אמרו בתוס' גימין יא. שצריך לגרום שבתאי כי שבתאי הוא שכ עכ"ם, ונזכר ויק"ר ספ"יט.

שבתאי אצר פירי.

כיומא פב: יסופר שהוא עוברת דארחא אתו לקמיה דר' חנינא א"ל לחושו לה לה ולא אילחישא קרי עליה זורו רשעים מרחם נפק מינה שבתאי אצר פירי.

וב"ב צ: אר"י צ: אר"י כגון שבתאי אצר פירות.

שבתאי בריה דר' מרינום.

(ירושלמי בזמן ר' חייא).

בב"ט יו. יסופר שכתב לכלתיה איצמלא דמלתא בכתובתה אירכס כתובתה, אמר לא היו דברים מעולם אתו סהדי — אמר להם פרעתיה, אתא לקמיה דר' חייא אמר לו הוחזקת כפרן לאותה איצמלא.

ומביצה לב: משמע שהיה אדם גדול דאמרו שם שאיקלע לכבל בעא מיניהו עסקא לא יהבו ליה, מוזני נמי לא זיניהו, אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מורעו של אברהם אבינו וכו'.

ר' שובתי.

נזכר נדרים פ"ה ה"ה ר' שובתי ור' חסידא אעלון עובדא קומי ר' אסי וכו'.

ר' שובתי דצדוקי.

נזכר שביעית פ"ב ה"ה א"ר אסי הורה ר' לעזר לר' שובתי דצדוקי.

שגביון.

נזכר בתוספתא תרומות ספ"ב שהיה ראש בית הכנסת של אכזיב שלקח כרם

שבור מלכא.

כן נקראין שמואל ורבה כב"ב קמו: ובפסחים נד. שרבא נקרא כן. ויש שבור מלכא מלך פרס שדיבר תמיד עם שמואל כברכות נ"י, מ"ק כו, סוף ב"מ, סנהדרין צח.

שבנא אחי הלל הנשיא.

(שבנא, ישעיה סב"ב"ט).

בסוטה כא. יסופר שהלל עסק בתורה (מחוק עוני) ושבנא עביר עסקא לסוף א"ל תא נערוב ונפלוג יצתה ב"ק ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו וכו'.

שבנא אייט ירושלים.

נזכר שבת יב: ופירש"י אדם גדול היה.

ר' שבתאי.

היה מהאמוראים הראשונים בא"י כנדה כו: שא"ל ר' יוחנן לר"ל אילימא מהא דאמר ר' שבתאי א"ר יצחק סנדלאה ואמרי לה ר"י סנדלאה א"ר שבתאי.

וב"ק קיב: רב אשי (וצ"ל ר' אסי כגרסת הרי"ף והרא"ש ודק"ס) א"ר שבתאי — תהי בה ר' יוחנן.

ונראה שנקרא לפעמים בשם ר' שבתאי או שובתי והוא שנוכר גימין כו: ובירושל' שם פ"ג ה"ג וב"ב קסג. א"ר שבתאי אמר חוקיה.

וכן אמר ר' יסא תמיד בשמו כברכות פ"ח ה"ב, חלה פ"ב ה"ג, ב"ב פ"י ה"א (ושם ר' שובתי) סנהדרין פ"ח ה"א ר' יסא בשם ר' שבתאי.

ובסוכה ספ"ד א"ר שובתי.

ומצינו נדה מ"י ר' כרוספדאי בריה דר' שבתאי, ובסנהדרין סג. אמר ר' כרוספדאי א"ר שבתאי (ובדק"ס ר' שבתאי).

וב"ב פ"ם ה"א ארמלתיה דר' שובתי אתון בנטן קריבין לר' לעזר, ואולי הוא מה שאמרו כתיבית צי. כי אתא רב

וכימי אביו ורבא היה כבר מגדולי הדור כהגונה בר. שאביו אותיביה, ובנימין נה: כשאחיכו על דבריו אמר רבא נברא רבה אמר מלתא לא תחיכו עליה. ונוכר עירובין פת. מתקוף על דברי רבה בר"ה.

ובכורות לו. מתיב על דברי רב יהודה אמר שמואל. וב"ק לג: אמר. לא נצרכא אלא לפחת שחיטה, ובחולין קב. אמר (על דברי רב גידל אמר רב) אף אנן נמי תנינא. ומצינו רב יימר בריה דרב שיזבי ברכות נג:

רב שיזבי ב.

היה תלמידו דרבא כב"מ קיד: תני רב שיזבי קמיה דרבא, ושקיל ומרי שם בתלמיד לפני רבו. ובזכחים ספ: א"ר יוסי בר' אבין ר"מ קרא אשבח — א"ל רב שיזבי אלא מעתה.

ובאמת לא היה ר' יוסי בר אבין בזמן רב שיזבי, כי אם נאמר שהוא רב שיזבי הראשון או לא היה ר"י בר אבין גדול כ"כ שרב שיזבי יקשה לו או שלא נולד עדיין, ואם נאמר שזה רב שיזבי השני והקשה לר"י בר אבין כשהיה בבבל לזמן קצר ג"כ אי אפשר לומר כי ר"י בר אבין היה בתחלת אביו ורבא.

אך מצאתי בדק"ס גרסא יקרה שבתוב שם א"ל רב שיזבי לרבא, וזה אמת.

וזה רב שיזבי נוכר ב"ב קכו. ר"נ בר יצחק אמר — אממר אמר — רב שיזבי אמר אף אינו נימול לשמונה, שהיו כולם כחברים ותלמידי דרבא.

וכן נוכר חולין נו. רב שיזבי בדק בשימשא, רב יימר בדק במיא, אמר רב שיזבי הני אוויו דידן כעוף של מים דמיין.

רבעי מן הגוי כסוריא ונתן לו דמיו ובא ושאל את ר"ג.

שנוכלי. ר' מנשיא בר שנוכלי עירובין כמ.

שוכני. רב אבא (או רבה) בר שומני עירובין סד.

שונאי. נהוראי בן שונאי תוספתא מעשרות פ"א.

שונב. ר' יוסטא בר שונם ברכות פ"ח ה"ג.

רב שיזבי א.

בשבת כג: יסופר שרב חסדא היה רגיל דהיה חליף ותני אפיתחא דבי נשא דרב שיזבי (ופירש"י דבי נשא אביו, וא"ר חמיו) חזא דהיה רגיל בשרגני טובא (להרליק לכבוד שבת) אמר גברא רבה נפיק מהבא, נפק מיניהו רב שיזבי.

וביוחסין כותב שהוא רב שיזבי בר יימר ולא מצינו בשום מקום שם כזה.

הוא היה תלמיד דרב חסדא כדמצינו רב שיזבי אר"ח בשבת קלו; עירובין פ; יבמות פג; ובשבת קב. אמר רבא אמעיה רב שיזבא לרב חסדא (שדרש לפניו והורה לו רב חסדא, רש"י).

וכן מצינו רב שיזבי אר"ה בכורות יא.

רב שיזבי אר"ג כעירובין עז:.

בעא מרבה כב"ק נא:.

וכפי הנראה עלה לא"י לזמן קצר וקבל מר' יוחנן כדמשמע ב"ב קלה: שיתיב רבה בר"ה וקא אמר משמיה דר"י — רב שיזבי אמר, ר"א אמרה ואמר לו ר' יוחנן וכו'.

וכן יומא פא. רב שיזבי אר"י.

ובהיותו שם קבל מרביתו שמועות מר' אלעזר בן עזריה כעירובין נד; פסחים קית. אמר רב שיזבי משום ראב"ע.

שילא.

כונה בר שילא נימין פ"ב ה"ג.
 רב חיננא בר שילא שבת נח.
 רב יהודה בר שילא שבת קלמ.
 רב יצחק בר שילא קידושין לב :.
 נתן בר שילא חולין נח :.
 רבא בר שילא שבת סג.
 רבה בר שילא ברכות ב :.
 רבינא בר שילא סוכה יג.

ר' שילא. (תנא דתוספתא).

כתוספתא כלים פ"ד ה"ט אומר
 רשב"ג בשמו.

וכן נזכר תוספתא ברכות פ"ב ה"ט
 ומובא סוכה כו. ה"ד — משום ר' שילא
 אמרו חתן פטור וכו'.

ובתענית יא. ה"ד בומן שישראל
 שרויין בצער — דבי ר' שילא אמרו
 שני מלאכי השרת וכו' — הן מעדיין
 עליו — ר' חידקא אומר.

וכן נזכר מכלתא בשלח פ' ויסע פ"א.
 ומכל אלו המקומות אנו רואין שהיה
 עיד ברור ר"ג.

ונראה שהמעשה המובא ברכות נת.
 עם ר' שילא הוא התנא, דאמרו שם
 ר' שילא נגד לההוא נברא דבעל ארמית
 אזל ומסרו למלכא (ובדק"ס בכ"י אחר איתא
 ומסרו בני קיסר). שדן דינא בלא הרמנא
 דמלכא, שלחו פריסתקא אבתריה ושאלו
 מ"מ הלכת להאי ש"א"ל משום דבעל
 חמורה, יש לך עדים, א"ל אין, אתא אליהו
 ואסדיד, א"ל אי הכי בר קמלא הוא,
 א"ל אנן מיום שנלינו מארצנו לית לנו
 רשות למיקמלא, עד דיתבי לעיינו בדיניה
 פתח ר' שילא ואמר לך ה' הגדולה וכו'.
 א"ל מאי קא אמרת? א"ל הכי קאמינא
 בריך רחמנא דיהיב מלכותא בארעא
 כעין מלכותא דרקיע ויהב לכו שולטנא
 ורחמא דינא אמרו יען שחביב עליו כ"ב
 יקרא דמלכותא יהיב ליה קולפא ומינהו
 לשיבם (אפיתחיה דרומי, דק"ס). ושאלו ההוא

נברא

שזפר.

בר"ה כב. שהיה ראש של גדר ועיכב
 את העדים והורידו ר"ג מנרולתו.

שטח.

שמעון בן שטח.
 ובתו שלציון המלכה אשת ינאי המלך,
 כמביאר בערכם.

שיבחת.

כב"ק צא: א"ר חנינא לא שביב
 שיבחת ברי אלא דקן תאינא בלא זמנה,
 וברק"ם הגרסא שכחת ברי.
 וב"ב כו. פירש"י שבחת ברי כך שמו.
 ושם קבו: ההוא דאתא לקמיה דר'
 חנינא א"ל מוחוקני בזה (שנא להעיד על
 אחר) שהוא בכור א"ל מנא ידעת א"ל
 דכי הוה אתו לגבי אבתי א"ל זילו לגבי
 שבחת ברי דביכרא הוא ומסי רוקיה ופי'
 רשב"ם שבחת ברי שם הבכור ולא
 היינו בריה דר' חנינא הנזכר ב"ב כו.
 וכבר האריך בס"הד אם היה כך שמו
 „שבחת ברי" או ששמו היה שבחת ע"ש.

רב שייא.

בנכחים לד: אמר כוותיה דרב אשי
 מסתברא, ובחולין נח: לגרסת דק"ס א"ל
 רב שייא, וגרסא שלנו רב אישעיא.

ר' שייין.

היה תלמיד ר' אחא בעירובין פ"א
 ה"ו תנא ר' שייין קימי ר' אחא.
 ובשבת פ"ו רה"ב א"ר שייין אשנרת
 עיינה דר' אחא בכל אורייתא ולא אשבת,
 (חפש בכל החזרה פקום שכתוב מלאכות ולא
 מצא).

ונזכר שבת רפ"ג, עירובין פ"ו ה"ג.
 ונשאר לנו ממנו מאמרו היקר בכורים
 פ"ג ה"ג א"ר שייין זה שהוא מתמני
 בכסף אין עומדין מפניו, ואין קודין אותו
 רבי, והמלית שעליו כמרדעת של חמור,
 ועיין ערך ר' אשיין.

הדרשה ויצא, אז אוקי רב אמורא עליה ודרש.

ובספר ערך מלין צד 117 יאמר שרב נשאר מתורגמן לר' שילא עד יום מותו, ושגנה היא כי בנמרא מפורש שאך באותה הדרשה א"ל רב שצריך לסיים משום מעלין בקודש וזה ברור.

ואך פ"א לא נשא רב פנים לר' שילא כיבמות קבא. שאחד נטבע במים שאין להם סוף ור' שילא התיר את אשתו להנשא, אז קם רב ואמר לשמואל לשמתיה, אך שמואל שידע היטב את ר' שילא וגדולתו והבין שאך ע"פ שגנה הורי כזאת א"ל לרב יותר טוב לשלח אחריו ולשאלו וכשבא לפניהם הודה שמעה כי סבר שהוא מים שיש להם סוף.

ומצינו מחלוקת רב ודבי ר' שילא כר"ה כנ. (בלשון המשנה), גיטין נב.; סוטה מב.; קידרושין מג.; וכן נזכר בשם רב שילא כברכות טו.; ושבת ד.

מתלמידיו מצינו אך את רב חסדא ככתובות עה. שאמר הא מלתא מגברא רבה שמיע לי ומנו ר' שילא.

וכרכות טו.; מו"ק יז: רב חסדא א"ר שילא.

ואפשר שגם לאחר פטירתו נשאר בית מדרשו בשם דבי ר' שילא ונוכרין פסחים לט.; יומא לח.; מגילה יד.; חגיגה ה., גיטין נח., כ"ב טו.: (מחייבו עלה במערבא), סנהדרין צח:.

ומצינו סוטה ד: שאמר רב כל הבא על אשת איש — קשיא להו לדבי ר' שילא האי יד ליד — אלא אמרי דבי ר' שילא וכו'.

אבל מה שמצינו ברכות מט: וירושל' שם פ"ד ה"ו ר' שילא אמר רב הוא כל"ס רב שילא בר אבינא שהיה תלמידו דרב.

גברא שהלקהו האם עושה ה' נס לשקרא? א"ל רשע! לאו חמרי איקרו — וראה ר' שילא שרוצה לילך ולמסור עליו שקראם חמורים, אמר, האי רודף הוא — מחיה בקולפא וקמליה, ואז דרש הפסוק לך ה' הגדולה.

רב שילא.

ע"פ עדות רש"נ באגרתו ח"ג רפ"ב שרב שילא היה הריש סדרא בבבל אחרי פטירת רבי.

ורב היה אז עוד בא"י עוד שנים רבות, וכשבא רב לבבל בשנת תק"ל יסופר יומא כ: שרב איקלע לאתריה דר' שילא לא היה אמורא למיקם עליה דר' שילא קם רב עליה וקא מפרש מאי קריאת הגבר קרא גברא, א"ל ר' שילא ולימא מר קרא תרגולא — א"ל מר ניהו רב? נינח מר, א"ל אמרי אינשי אי תגרת ליה פיץ עמריה — מעלין בקודש ולא מורדין.

ובתענית פ"ד ה"ב יסופר ששמואל ודבית שילה היו הולכין לבית הנשיא בכל יום ובית שילה בראש, לטוף הלקי כבוד לשמואל שהוא יהיה בראש.

וכשבא רב לבבל חלק שמואל כבוד לרב שהוא יהיה בראש, אבל בית ר' שילא לא רצו להיות כת השלישי, ולכן נשארו שניים, ושמואל מחל על כבודו והיה הוא השלישי.

וזה ברור שר' שילא ודבית ר' שילא אחר הוא והכונה ר' שילא וישיבתו כי המעשה המוכח ביומא כ: עם רב ור' שילא מפורש בירושלמי סיכה פ"ה ה"ה תרגם רב קומי דבית ר' שילא.

וכשהתיישב רב בנהרדעא לזמן קצר לא ננע בכבוד ר' שילא אף שהוא היה גדול הרבה ממנו כסנהדרין מה. שפ"א דרש ר' שילא ואף שלא ישרה בעיני רב אעפ"כ לא אמר בפניו כלום, ואך כשסיים

ושמתי, א"ל ולא מיסתי מר מדליקתא (שם חכה בנחלתי), א"ל אנא איסי ב"י— דלא שלימ ביה רקבא, א"ל ואנא שילא בר אבינא בוכנא דפרולא דמתבר אסיהא דנחשא, חלש רב אסי ונח נפשיה, אול שילא אמר לדביתיהו שתכין לו תכריכין— ונח נפשיה דשילא, חזו דפרחא אסא כהאי פוריא להאי פוריא, אמרי ש"מ עבדו רבנן פייסא,

ומצינו ע"ז כב: אמר תחליפא א"ר שילא בר אבינא משמיה דרב (ושם מו.) איתא במעות בר אבימי.)

ונראה מה שאמרו ברכות מ"ט: וירושל' שם פ"ד ה"ו ר"ג א"ר שילא אמר רב הוא ר' שילא בר אבינא.

ובירושלמי מכות פ"ב ה"ה, סנהדרין רפ"ח א"ר זעירא תני ר' שילא בר בינה (או בינה), ובגיטין פ"ב ה"ג א"ר תני בינה בר שילא צ"ל שילא בר בונה.

ואפשר מה שמצינו יבמות כ"ג, כתובות מד: ע"ז כ"ג תני שילא הוא בר אבינא, או שצ"ל תני דבי שילא, ר' שילא בר יצחק.

נזכר מד' תהלים הישן פצ"א, אבל במד' תהלים בובער גרם ר' שמואל בר יצחק

שילא בר מרי. ערך שילא מרי.

שילא בר בריה דרב אחא.

בילקוט יחזקאל רמו שמו מתקיף לה שילא בר בריה דרב אחא והלא גלגול לצדיקים צער הוא, והמאמר הוא בכתיבות קיא. ושם איתא ר' אבא סלא רבא.

ר' שילא דינווה.

נזכר שבת פ"ב דה"ה רבנן דקיסרין בשמו.

ואולי מה שאמרו מכות פ"ב ה"ו רבנן דקיסרין בשם ר' שילה צ"ל ר' שילא דינווה.

וברור פ"הדיט אמר ר' שילא דינווה

האביון

ותורת רב שילא הובאה לא"י כמכות פ"ב ה"ו רבנן דקיסרין בשם ר' שילה. וכשנפטר רב שילא לא רצה רב להשאר על מקומו ואך התרחק לסורא, ושמואל נשאר בנהרדעא על מקום רב שילא כדמוכא באגרת דרש"ג ח"ג רפ"ב.

ר' שילא איש כפר תמרתא.

היה תלמידו דר' יוחנן ואמר בשמו כחגיגה פ"ג ה"ח, ב"ר רפ"ג, פס' רבתי ר"פ בתודש, מדרש תהלים פק"ד מו.

האומרים בשמו מצינו מגילה מו. א"ר אסי דרש ר' שילא איש כפר תמרתא ומה כתב שלמטה שלכותן של ישראל אינו נמחק כתב שלמעלה לכ"ש.

ובמגילה מו: א"ר חנינא בר פפא דרש ר"ש איש כפר תמרתא כל השירות כולן נכתבות אריח וכו'.

ובסוטה לה. ארחב"פ דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שנשתרבב לשינם וכו'.

ובנדה כו, ארחב"פ דרש ר' שילא איש כפר תמרתא תלת מתניתא ותרתי שמעתתא.

וכן ר' לוי אמר בשמי כב"ר פמ"ה ד, שהש"ר פ"ב ספ"ד.

והניח אחריו בן בשם ר' אחא כאב"ר ספ"ו.

רב שילא בר אבימי. ערך ר' שילא בר אבינא.

רב שילא בר אבינא. (תלמידו הגדול דרב.)

בנדה לו: יסיפר שילא בר אבינא עבד עיבדא כוותיה דרב, ורב קידם פטירתו אמר לרב אסי זיל צנעיה ואי לא ציית

גרייה (סו"ק אותו בדברי סגס שיחזור בו כי רב חזר בו), ורב אסי סבר שרב אמר לו גדייה (שמתיה), וכשנפטר רב א"ל רב

אסי הדר כך הדר ביה רב, א"ל או איתא דהדר ביה לדידי הוה אמר לי (דתלמידיה אנא) לא ציית, אול רב אסי

בר אבא אמר לר"פ וגרסא שלנו רב שימי בר אדא.

רב שימי בר אבוי.

נוכר כתובות ס. אמר הלכה בר' יצחק שאמר משום ר' יוחנן, ואולי צ"ל רב שימי בר אבא.

רב שימי בר אדא. נוכר נזיר ג: הקשה לר"פ.

רב שימי בר אשי. (תלמידו דאבוי זרבא). בניטין ס: יוספר שאתא לקמיה דאבוי ובקשו שיקבע לו עת ללמוד עמו, א"ל אבוי שביום אין לו פנאי שצריך ללמוד בעצמו, ובלילה צריך להשקות שדותיו, אמר לו רב שימי בר אשי אני אשקה שדותיך ביום ותלמוד עמי בלילה א"ל לחיי וכו'.

וביומא כז, קידושין סח: אמר אשכחתיה לאבוי דיתוב וקא מסבר לבריה וכו'.

ובר"ה נח: מתיב רב שמן בר אבא על דברי אבוי צ"ל כבדק"ס רב שימי בר אשי.

וכן אמר משמיה דרבא כיומא סב. לגרסת דק"ס.

וכשנפטר רבא ומלך רב פפא בנרש אמרו תענית ט: שהיה שכיח קמיה דרב פפא והיה מקשי ליה טובא, יומא חד חזייה דנפל על אפיה שמע דאמר רחמנא ליצילן מכיסופא דשימי, קביל עליה שתיקותא.

וכן מצינו שהקשה לר"פ כעירובין ג:, נזיר כו:.

ויוספר בנדה לג: שר"פ איקלע לעזר תוך והלך לקבל פני רב שמיאל — שבקיה ואתא לקמיה דרב שימי בר אשי, א"ל לר"פ מ"מ לא אמרת ליה וכו', ומוה משמע שהיה כמו חבר לר"פ.

וכן רב כהנא (רבו דרב אשי) היה חבירו כברכות לא. שרב כהנא אלוייה

לרב

האביון אהן מסכינא הב הינק מיניה (מה שהעני מבקש ממך מחלקו הוא מבקש, שאתה לקחת חלקו).

ובויק"ר פל"דרס טובא המאמר ושם ר' שילה דנוהא.

שילא מרי.

נוכר שבת לכ: אמר ר"כ ואיהימא שילא מרי, וכן צ"ל בניטין נח:.

ובשבת מג: א"ר שמואל בר יהודה וכן תני שילא מרי.

רב שילא משלנייא.

נוכר מו"ק יב: אמר לרב אשי מאי דעתך וכו'.

שילקא.

ר' חנינא בר שילקא אמ"ר פ"הג.

שילת.

רבה בר שילת גימין לט: לגרסת הב"ח.

רב שמואל בר שילת שבת קנג.

ונכדו רב יהודה כברכות מו:.

ובשמיטה מקיבצת כתובות סב. מבוא בשם רבינו האי גאון ששילת הוא שם נקבה אחות ר' חייא.

שימי.

רב אידי בר שימי חולין סג.

רבה בר שימי פסחים ו:.

רב שמואל בר שימי כריתות כו:.

רב שימי בר אבא.

נוכר נדרים לו.

וכפסחים נט: א"ל רב שמן בר אבא לרב פפא לדידך דאמרת וכו', וידוע שרב שמן בר אבא היה בא"י תלמיד ר' יוחנן, ואיך יהיה בזמן רב פפא? ובאמת צריך לומר כגרסת דקדוקי סיפרים רב שימי בר אבא, ולכן צדק הדיחוסין מה שהביא רב שימי בר אבא בזמן רב פפא.

ואולי צ"ל כן גם בנזיר ג: רב שימי

רב שימי בר חזקיה.

בכתובות ו. אמר משמיה דרב, אך בשבת קיא. מובא המאמר ע"ש רב שימי בר חייא (נכד רב), ובכורות כה. גרס רב חייא בר אשי.

רב שימי בר חייא בר רב.

הוא זכה לקבל מוקנו רב ולשמשו. הקשה לרב כיומא כח; נדה יד. ואמר לרב יבמות מה. והא אמרי אינשי נמלא במדי אקבא רקדא.

ובקידושין יב. יתיב קמיה דרב.

ובע"ז נו. בכורות טז. איתבי לרב. ובמנחות כט. קי. בכורות מג; אותיב לרב א"ל רב שימי את? (ומירשי אתה הוא שימי חכם גדול ומקשה לי ד"ז, וי"א דרב לא היה זוקף עיניו, ובגדה כד. דחה פי' זה).

ובשבת קיא. אמר משמיה דרב, וב"מ עג. אמר ומודה רב וכו'.

וברכות מז. רב ושמואל הוו יתבי בסעודתא אתא רב שימי בר חייא הוו קא מסרהב (מסחר) ואכיל א"ל רב מאי דעתך וכו'.

ובחולין קיא: רב איקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה חש בעיניו עברו ליה שייפא.

ומכל זה אנו רואין שהיה כבר גדול הדור גם בחיי רב.

ונזכר עוד שבת קל"ט: שאמר ובלבד שלא יעשה גומא.

ועירובין ל. אמר מערבין בניצנים חיות.

וביבמות נ"ט: אמר נבעלה לבהמה: כשרה לכהונה.

רב שימי בר עוקבא.

בברכות י. שהיה שכיח קמיה דר' שמעון בן פזי והיה מסדר אנרתא קמיה דריב"ל (וקאי אר"ש בן פזי ולא אר"ש בר עוקבא, כדמובא בדק"ס).

רב שימי מבירתא דשחורי. נזכר סוטה לח:.

לרב שימי בר אשי מפוס נהרא עד בי צניהא דבבל כי מטא להתם א"ל מר ודאי קא אמרו אינשי הני צינתא דבבל איתנהו מאדם הראשון ועד השתא א"ל אדכרתן מלתא דר"י בר חנינא וכו'.

והעמיד תלמידים גדולי הדור כרב כהנא (תבירו דרב אשי) כתמורה כה. שאמר רב כהנא אמריה לשמעתיא קמיה דרב שימי בר אשי — אמר לי חדא בחולין וכו'.

וכן צריך לומר בזבחים עא: ושם איתא במעות אמר רב אשי, ובחולין יא. ר"כ קמיה דרב שימי (בר אשי, דק"ס) ושם נג. ר"כ משמיה.

וכן ר"פ בריה דרב חנן מבי בלוחית אמר קמיה כתובות ט:.

מר זוטרא דרש משמיה כב"ב קכח; ונזכר פסחים יב; ביצה לה, יבמות ו; כתובות נ, ב"מ ב.

ובזבחים ל. חולק עמי ר"ה בר נתן.

ורעת החכם גרעץ בח"ב צד 431

וד"וד ח"ג פ"ז שרב שימי בר אשי היה

אבי רב אשי בלי שום ראייה, וכבר

בארתי בערך רב אשי שהוא טעות,

ואדרבה מנדה נא. משמע להפוך שאמר

שם אמר רבא מנא אמינא לה — מתיב

רב אשי (לרבא, רש"י), ורבא משני

קישיותו, ורבינא סותר תירוץ רבא, ורב

שימי בר אשי אימר ע"ז ת"ש, ומוזה אנו

רואין שהיו כולם תלמידי דרבא, ואך

רב שימי ב"א היה קשיש מרב אשי.

ויסופר עליו שבת ק"ט: שבלע חיוויא

אתא אליהו אידמי ליה כפרשא איכליה

כשותא במילחא וארהמיה קמיה ג' מילי

ונפק מיניה גובי גובי.

ובגיטין ע. שריפא לההוא נכרי לר"א

(ציעת) ואיתסי.

רב שימי בר זירי.

נזכר תמורה כד. הני קמיה דרב פפא.

רב שימי מחזנאה.

במכות טו. אמר על דברי ר"י ור"א
ננון שקבל לה קידושין מאחר, ומקשה
ע"ז רבא (בגמרא איתא בטעות רב וכתנא
נדחק בסה"ד בזה) אי שותיה שליה —
אלא אמר רב שימי מנהרדעא וכו',
וידוע שרב שימי מנהרדעא היה בזמן
רבא.

ובפסחים טב: מפרש מאי קלון של
סופרים ואמר זה טיפולן של בנות
עשירים, ורב אושעיא (האתרוג) מתרין
לעולם פרורא דאישכפא.

רב שימי מנהרדעא.

בב"ק לב: מתיב רבא — אמר רב
שימי מנהרדעא דטעו במנינא, טפח ליה
רבא בסנדליה א"ל אטו הוא מני וכו'.
ובשביעות יב: אר"נ בר יצחק לרבא
אנא אמריהא משמיה דר"ש מנהרדעא,
ומשמע שהיה כמו חבר לרבא.
ונזכר ברכות לו: פסחים נב: יומא
ו, בב"ק כו, מכות טו.

ומצינו עירובין כה. רב שימי מפרש
פלוגתא דרבה ורבא, ובבבליה כא: תני
רב שימי אפשר שהוא ר"ש מנהרדעא.
ובזבחים עא: אמר רב אשי אמריהא
לשמעתא קמיה דרב שימי [מנהרדעא,
דק"ס].

רב שיננא בריה דרב אידי.

נזכר נימין פט"ו וגרסת הרי"ף והרא"ש
רב שיננא, ובתוס' רי"ד גורם שיננא
בריה דרבא.

שירא. רבא בר שירא שבת טו.

שישנא.

רב אחא בר שיננא שבת ס. (דק"ס).
רב אידי בר שיננא פסחים קי.

רב שיננא (אי ששת) בריה דרב
אידי בר אבין.

אביו רב אידי בר אבין יסופר עליו

פסחים מט. שישנא כהנת וילדה לו תרי
בני סמיכי רב ששת ורב יהושע.
ואביהם היה הלמיד רב חסדא כמבואר
בערכו.

ורב שיננא בנו היה בזמן אביו ורבא
וקבל מאביו כתענית יג. אמר רב אידי
בר אבון — א"ל אביו — אמר רב
שיננא בריה דרב אידי אבא הכי קא
קשיא ליה.

ובכל מקום נזכר אך בשם רב שיננא
בריה דרב אידי בברכות ד. (לגוסת דק"ס),
יג. כד, שבת קיד: פסחים טז:;
נד: קמ"ג, ר"ה ז: מ"ק יא:; יבמות
פב, כתובות לג. פח, בב"ק פו, בב
קב: זבחים יד:.

ולפעמים נזכר בשם רב ששת בריה
דרב אידי בשבת קלח: עירובין קב,
פסחים פד:; סוכה נ"ג, בב"מ ו. סה, קמ"ג,
זבחים ו, וכמעט בכל המקומות גרסת
דק"ס רב שיננא.

ומצינו שבת קמז: דרש משמיה דר'
יוחנן.

ובכתובות יט: אמר ש"מ מדר"ב וכו',
ומ"ק יד: אמר הכי אמר שמואל,
ור"ה כו. אמר הכי אמר רב שמואל בר
יצחק.

וביבמות עד: מתקיף על דברי רבא
ורבא השיב.

וכן מצינו ששקיל ומרי עם ר"פ כב"מ
סה, קמ. אותיב לר"פ וקראו מר.
וב"ב ח. אמר לו רב פפא.

ובשבת קמז. אר"פ כל דלהתנאות
שרי כי הא דרב שיננא בריה דרב אידי
מתנאה בסרינו היה, משמע מזה שנפטר
קודם ר"פ.

ובמנחות כא. א"ל רב מרדכי לרב
אשי הכי קא אמר רב שיננא בריה דרב
אידי.

שישנא. רב דימי בר שיננא נימין
סב.

ובמנחות כמ. אמר רב שלמן כתיב
עד ירכה וכו'.
ובסוף ר"ר נקרא בשם שלמן.

שלמן בן צווי.

נזכר בירושלמי כלאים פ"א ה"ד היה
אחיה דובדי בן לוי ואמר בשם ריב"ל.

רב שלמן מבי כלוחית (או צלוחית).

נזכר ביצה ה: עם רב אדא.

שלציון המלכה.

בשבת מז: אר"י אמר רב מעשה
בשלציון המלכה שעשתה משה לבנה
ונטמאו כל כליה ושברתן ונתנתן לצורף
וריתבן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו
חכמים יחזרו לטומאתן ישנה, ופירש"י
בימי שמעון בן שטח היתה.

ודעת החכם דערנבורג בספרו משא
א"י צד כו. שהיא הנקראת שלמניצא
המלכה ונוכרה ספרא ריש בחקתי מעשה
בימי שמעון בן שטח ושלמניצא המלכה
שהיו נשמים יורדין מלילי שבת ללילי
שבת עד שנעשו חטים ככליות וכו'.

ומובא בהענית כג. ושם נזכר אך
שמעון בן שטח, ובויק"ר פל"ה"י מובא
המעשה ושם שלמניצא המלכה.

וכבר הארכתי בערך ינאי המלך ובערך
שמעון בן שטח שהיא היתה אשת ינאי
המלך ואחות שמעון בן שטח וכשמת
ינאי, מלכה היא תשע שנים ובימיה היו
השנים היותר טובים לישראל בכל ימי
בית שני.

וכשנפטרה התחילו לריב ע"ד המלוכה
שני בניה הורקנוס וארוסמבולוס והם
מסרו את עצמן ביד העריץ פומפיוס שר
צבא רומי והביאו חורבן על ישראל.

שלקא.

ר' חנינא בר שלקא הנחומא תצא"י.

שלקות. ערך בן שלקת.

שמאי

שבת. ערך שיבת.

שבנא.

נזכר שבת יב: לנרסת התוס' ביומא
לח: ד"ה דלא, ונרסא שלטו שבנא.

ר' שלום.

(שלום בן יבש מלך ישראל, מלכים כ' פט"ז"ג).

נזכר ב"ר פל"ד"ט אמר בשם ר'
מנחמא בר' ועירא.

ובויק"ר פכ"ר"ד גרס שאמר בשם ר'
אחא בריה דר"ו ובשניהם הכונה על
אהבה בריה דר"ו.

ומצינו ר' יהודה הלוי בר שלום הידוע
במדרשים, ר' יהושע בן לוי בר שלום
במד"ר פמ"ו"ט ושם צ"ל ר' יהודה הלוי
בר שלום.

וכן בהנחומא הישן פע"ב ר' יוסי בר'
שלום צ"ל כבתנחומא בובער ר' יהודה.

ר' שלום בר מניוכי.

נזכר זהר בראשית קכד: במדרש
הנעלם.

שלחו בתם.

הוא ר' אלעזר (בן פדה) סנהדרין יו.

ר' שלמוני.

נזכר ב"ר פס"ח"יב אמר בשם ר"ל.

שלמיא.

רב חנינא בר שלמיא שבת נג:

רב יימר בר שלמיא ברכות נג:

בר שלמיא ספרא. ערך בר.

רב שלמן. (שלמן, הושע פי"ד).

בברכות למ: הני תנא קמיה דר"ג
בר יצחק — א"ל מה שמך א"ל שלמן
א"ל שלום אתה ושלמה משנתך ששמת
שלום בין התלמידים.

ונזכר ב"ק פט. אמר רב שלמן משום

דאיכא רווח ביהא, וקאי אדברי אביי.

וב"ב יג: תרנמא רב שלמן בששניהן

רוצין, וקאי אדברי אביי.

שמאי הזקן. (שמאי, ד"ה א' פ"דלו).
הוא וחברו הלל היו מקבלי הל"ם
כדמוכא בהקדמת הרמב"ם.
וקבלו משמיעיה ואבטליון כאבות פ"א
מ"ב.

וכשישב הלל על כסא הנשיאות כבר
היה לשמאי בית מדרשו הנקרא בשם
בית שמאי, ולא היה שמאי עוד אב"ד,
אך מנחם היה האב"ד דהלל וכשיצא
מנחם מנהו תחתיו את שמאי כהגיגה
פ"ב מ"ב.

וחולק עם הלל בנ' הלכות כריש
עדיות שמאי אומר כל הנשים דין
שעהן, — מקב לחלה, — תשעה קבין
פוסלין את המקוה.

וזה שאמר ר"ה שבת מו. שבשלש
מקומות נחלקו, ובדין הוציא לגת שתיק
הלל לשמאי, ובדין סמיכה שנחלקו חגיגה
פ"ב מ"ב זהו מחלוקת ישנה.

ובירושלמי שבת שם דקא חשיב ד'
מקומות זה יען שהם כללו גם דין
סמיכה.

ושניהם נזרו על הידים כשבת יד,
ושם יז. שאותו היום היה הלל כפוף
ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים.
וכן נזכרו הלכותיו מע"ש פ"ב מ"ד
שמאי אומר יאכלו צריד.

ובערלה פ"ב מ"ה דוסתאי איש כפר
יתמה היה מתלמידי ב"ש ואמר שמעתי
משמאי הזקן שאמר לעולם אינו מממא
עד שיהא בו כביצה.

וכשבת יט. דרש עד דרתה אפילו
בשבת.

ובקדושין מג. אומר הלכה משום חני
הנביא.

ובתוספתא מע"ש פ"ב ארשב"א שמאי
הזקן אומר יניחנה כחנות וכו'.

ושם שביעית פ"ג שמאי הזקן אומר
אלו היתה שעה פנויה נזרני עליה וכו'.
הוא היה מטבעו קפדן כשבת לא.

כשכאו אליו העכו"ם להתנייר גער בהם
והיציאם בנויפה, ואח"כ כשהתניירו ע"י
הלל ונזדמנו שלשתן למקום אחד אמרו
קפדנותו של שמאי בקשה למורדנו מן
העולם.

וכן ב"ב קלג: שבא שמאי אל יונתן
בן עוזיאל במקלו ואמר הטיח עלי
בן עוזיאל, אבל לא עשה זאת מרוע לב
חס ושלום.

ממאמרו היקר אבות פ"א מ"ז שאמר
עשה תורתך קבע אמור מעט ועשה
הרבה, והוי מקבל את כל האדם
בשמחה.

אבל יען שהוא ראה בעיניו איך
שהעריץ האדומי התחיל לדרוך ברנל
גאווה על ראשי העם כאשר יסופר
בקדמוניות כשהעמידו לדין את הורדוס
לפני הסנתדרין בא לפנייהם מזוין ככלי
מלחמה ואנשי חיל עומרים איתו עד
שהסנתדרין לא יכלו דבר מאומה נגדו,
אך שמאי שהיה אז עוד צעיר לימים
קם והוכיחם בדברים נמרצים, ואמר להם
שמיפס שיהרגו מאת הורדוס, והוא
ימליך עליהם ביד חזקה.

הוא ראה איך שחרות עמו נמסרה
ביד גבור הרומי, הוא ראה איך שהעבד
האדומי דכה לארץ את גאון יעקב ומסרם
לאדונים קשים והרכיב את הרומאים
אלופים לראשם, לכן עמד הוא בפרץ
עמו וגזר כמה גזירות בעיני טומאה
כדי להברילם מן העמים שלא יתבוללו,
וכל זה הביאו להעמיד כל דבר על
הדין ולהקפדה, לא כן חברו הלל שרוב
ימיו חי בבבל שלא שמעו שם קול נגש,
וכשעלה לא"י ראה והבין שאך בשלום
ובסבר פ"י יכול למלט את העם מכליון
חרוץ וגם היה מטבעו נוח לבריות, ומבין
שניהם וע"י שניהם ובתי מדרשם אשר
הורדוס לא שת לבו להם כי ידע נאמנה
שאינם רוצים ליקח שום חלק במשרת
המלוכה

מתלמידיו מצינו בשמם את בבא בן
בוטא כנימין נז.

ודוסתאי איש כפר יתמא כרלעיל.
וכן רבן יוחנן בן זכאי היה תלמידו
כאבות רפ"ב.

וגם ר"א בן הורקנוס נחשב מתלמידיו
אבל אין הכונה תלמידו אך מתלמידו
בית שמאי ומהלכים בשימתו.

וכן יונתן אחי ר' דוסא בן הרכנים
אמרו עליו ביבמות טו. שהוא מתלמידו
שמאי, וגם שם הכונה שהולך בשימת
שמאי.

מדבריו הפרטים מצינו במכילתא בא פ"ד
קפו שאמר אלו תפלין של אבי אימא,
אבל שם צריך לגרום שהלל אמר כן.

ומכ"ב מצינו אך שהיה לו בן כרלעיל
ואולי הוא הנזכר סוכה פ"ב מ"ח.

פמירתו לא מצינו בשום מקום ונראה
שהאריך ימים וחי גם אחר הלל כדמשמע
ב"ב קלג: שכא שמאי אל יונתן בן
בן עזיאל תלמידו הגדול דהלל במקלו,
ואם היה הלל עיד בחיים לא היה עושה כן.

ר' שמאי. (אמורא ירושלמי בדור דיה).

היה תלמיד ר' אחא כדמאי פ"ה ה"א
אמר בשם ר' אחא.

ומעשרות פ"ה ה"א אמר קומי ר' יוסי
בשם ר' אחא.

ובשקלים פ"ג ה"א ר' שמי בשם ר'
בון בר חייא.

ובמגילה פ"ב סה"ה אמר בשם רב.
וכפי הנראה היה הריש בעירו והרביץ
תורה הרבה כדמצינו ר' אבין אמר
בשמו כדמאי פ"ה ה"א, מעשרות, פ"ב
רה"ר.

ר' אמי ב' בשמו כברכות פ"ג ה"א,
ה"ה.

ר' יודן בר' שלום אמר אתא עוברא
קומי ר' שמי כשבויעות פ"ו ה"ה.

ר' לעזר דדומאי בשמו במגילה פ"א
סה"ת.

המלוכה, ולכן כשהשביע את כל העם
להיות נאמנים לו פטר את שמאי ואת
והלל ותלמידיהם מן השבועה, המליטו
את העם כולו מכליון חרוץ.

סמעשו הגדולים מצינו שהיה מדקדק
מאוד במצות כביצה טו. שכל ימיו היה
אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אמר
זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח
וכו'.

ובסוכה פ"ב מעשה וילדה כלתו של
שמאי הזקן (כו) ופחת את המעויבה וכו'.

ובתוספתא יומא פ"ד מעשה בשמאי
הזקן שלא רצה להאכיל את בנו (הקטן
ביום הכזורים) עד שגזרו עליו חכמים
והאכילו בידו.

והתוספתא הזאת הסעה את החכם
דערנבורג במשא א"י צד 100 ויאמר
שמאי בקש להמריץ את בנו עודט נער
קטן כי יצום ביום הכפורים, ובמחילה
מכבודו שטעה בפשט התוספתא כי פשט
הפשיט שהוא בעצמו לא רצה להאכילו
ואיה מצא שכפאו לציום.

ובתוספתא צוקרמנדל כפירש שהיה
רוצה להאכיל את בנו בידו אחת וגזרו
עליו שיאכילו בשתי ידיו.

וכן מיכח הפשט בתוספתא מה שאמרו
להאכילו בידו, וזה אינו שייך מה
שהחמיר לבלתו שילדה בן להצריכו
סוכה, יען כי קטן שהגיע לחינוך חייב
בסוכה מרביי, רכל" והוא החמיר עוד
יותר כמפירש סוכה כת; אבל שלא
להאכיל את בנו הקטן הלא כרוכה סכנה
בדבר ואפילו ספק סכנה גם אז דוחה את
יוהכ"פ, אבל כמו שאמרנו שהוא לא רצה
בעצמו להאכילו או שרצה לשנות ולהאכילו
בידו אחת, אבל חכמים גזרו עליו שלא
יעשה שום שינוי, וזה ברור.

מלאכתו נראה שהיה בנאי כדמוכח
שבת לא. שדחפו (להעביר) שרצה להתניח
באמת הבנין שכידו.

ולהקרא בשם „רבי שמואל“, אבל תחת זה זכה לתוארים גדולים ונכבדים.

להקרא בשם שמואל ירחינאה כב"מ פה .:

ובשם שקוד ככתובות מג: (ע"ש ששוקד על דבריו לאומנם כהלכה, וכירושלמי כתובות פ"ד ה"ב גרסי „שוקד“).

ובשם שבור מלכא כפסחים נד. וכן הוא ב"מ קיט. כרש"י שם וב"ב קמו:.

וכן נקרא בשם אריוך כקידושין למ, מנחות לח:.

וכן נקרא ע"פ רוב בשם „מר שמואל“ כברכות ימ. מט; שבת קח; עירובין ו: עד: פא; סוכה יא; ביצה מז; כתובות כמ, גיטין לח, קידושין לג; סו, כ"מ ח: יד. ע. ע"ז כח; חולין קה.

ואף שלא נסמך אעפ"כ מצינו הרבה פעמים בירושלמי שנקרא בשם רבי שמואל כשקלים פ"ד ה"דיו אר"י אמר ר' שמואל והוא מכתובות קו. מימרא דשמואל.

וכן נדרים פ"ד ה"ב איתא רבי שמואל ובכתובות פ"ג ה"ב איתא שמואל.

וכן שבת ספ"יט ר' מבי בשם ר' שמואל והוא בשבת קלז: בשם שמואל. וכן פאה פ"ד ה"ה רב יהודה בשם ר' שמואל.

וכן נזיר פ"ד ה"דיו. א"ר אסי עד דאנא תמן שמעית רב יהודה שאל לר' שמואל.

ועוד במקומות הרבה. ועוד זכה לכבוד גדול מה שכמעט לא זכה שום אמורא, שאכיו שהיה מגדולי הדור כבבל נקרא תמיד בבבלי בשם אביו דשמואל, וזה אות על גדולתו שהלו גדולת האב בהבן, ועיין לקמן. אכיו היה נקרא בשם אכא בר אכא וכן נקרא כמעט תמיד בירושלמי, וגם בבבלי

ור' מנא שקיל ושרי עמו כשבת פ"ג ה"ב ר' שמי סמיך לאדירא דתנורא א"ל ר' מנא והתני ב"ק וכו', ושקלים פ"ג ה"א ור"ה פ"א ה"א קם ר' מנא עם ר' שמי, ובנדרים פ"מ סה"א ר' מנא נדר וסליק לגבי ר' שמי והוא התירו הנדר, וברכות פ"ג ה"א א"ל ר' מני לר' שמאי, וביומא פ"ב ה"ב א"ר מנא ולא שמיע ליה לר' שמי דאר"י וכו'. וכן נזכר שביעית פ"ג ה"ו.

ומצינו תרומות פ"ג ה"ג ר' הושעיא בר שמאי, ובכתובות פ"ב ה"ד ר' יהושעא בריה דר' שמאי.

שמואל.

בתוספתא שקלים פ"ב דקא חשיב הממונים במקדש אמרו שמואל על הרוכן, ובשקלים פ"ה מ"א מתתיא בן שמואל על הפייסות.

שמואל.

אמי בר שמואל גדה כ:.
חנינא בר שמואל ירושלמי סוכה פ"א ה"א.

רב יהודה בר שמואל שבת לח.
לוי בר שמואל שבת מז.

רב פפא בר שמואל שבת נד:.

רבא בר שמואל ברכות כב:.

רבה בר שמואל ברכות כמ.

רכין בר שמואל ב"ב מג.

רמי בר שמואל כתובות צז.

רב תחליפא בר שמואל מגילה כג:.

שמואל.

(חסם, בר אבא בר אבא הנהו).
מה נאמנו דברי חז"ל שאמרו הכל הלוי במזל ואפילו ס"ת שבהיכל.

הנה האדם הגדול בענקים הוה, הוא שמואל שהיה ראש חכמי הדור בבבל (חז"ן מרב), הוא שמואל שהיה חכם גדול בחכמת העיבור, הוא שמואל שהלכה כמותו בדינא, ואעפ"כ לא זכה להסמך

ואביו ראה כי ברכה בו לקחו תחת כנפיו ולמד עמו משנה בירושלמי שבת פ"ו ה"ו אבא בר אבא מפקד לשמואל בריה לא תקבל עליך מתני' אכל לא בקיסמין שבאוניהם, ובזבחים כו. בעי אביה דשמואל משמואל לנסותו ועל השובתיו אמר לו אישהבשית נ' פעמים, וכן אמרו שבת קח: חדא שמיעא ליה מאביה.

ובספר אהבת ציון וירושלים פסחים פ"ג ה"ז מביא מה' שמחות למהר"ם ב"ר ברוך והרא"ש מ"ק פ"ג ג"א ומרדכי מ"ק סתתפ"ם מירושלמי אלו עוברין ה"ז, שאביה דשמואל שלח את שמואל בנו לנציבין ללמוד, שמע דהוה גמל חסדים אמר הסבלי אין קברים כאן שלחתיך לנציבין? אבל גרסא שלנו שר' אבהו שלח את בנו ר' חנינא.

וכן קבל הרבה מלוי, וקרוב לומר שקבל מלוי כשהיה יורד לכבל עוד בחייו רבי במפורש בערכו, ולכן מצינו קידושין לט, מנחות לח: שא"ל לוי, אריוך לא תותיב אכרעיק עד דאמרת לי הרא מלתא, יען כי כאמת היה עוד אברך, כי כשבא לוי לכבל בסוף ימיו אז היה כבר שמואל ריש מתיבתא בנהרדעא, כי רב היה אז כבר בסורא.

וכן מצינו שמואל משמיה דלוי בשבת קח: עירובין י, סוכה ז, גיטין יג, נדרים פב, מנחות לט, תרומות פ"י סה"ב. שאל מלוי כב"ר פ"פ"י.

והנה מלבד גדולתו בתורה לא הניח את ידו מכל דבר חכמה, שהיה תוכן גדול והיה בחכמה הזאת כמעט היחיד בדורו בכבל, עד שאמר ברכות נח, נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא, ואמר ר"ה כו: יכולנא לתקוני (חשבונו העיבור) לכולה גולה.

אבל לימוד החכמה הזאת לא במלו מלהגות בתורה תמיד כדברים דבה פ"חדו

בבבלי מצינו כן כברכות יח: קידושין מד: חולין קיא:

ולמה קראו שמו שמואל יסופר במד' שמואל פ"י שאביו אבא היה סוחר במשי ופ"א שלח אליו ר"י בן בתירה מנציבין שרוצה לקנות משי ולכן יחויק עבודו. לימים בא אצל ריב"כ עם המשי וריב"כ לא רצה ליקח המשי וא"ל שאך דברים בעלמא היה ביניהם, א"ל וכי אין דבריך נאמנים אצלי יותר מממון? א"ל את האמת לדברי לכן הוכה למוקמא בר כשמואל נביאה דכתיב ביה וידע כל ישראל — כי נאמן וכו'.

ובהלכות גדולות ה' גיטין ומובא קידושין עג. בתורה פא"י יסופר שאבא בר אבא אול כמערבא אשכחיה מריהא (ישראלית) א"ל אודקק לי ואני אתן לך כך וכך וזוי (שראתה דניק סיניה בן חנים), ועדק מינה ואתא לגבי דביתו ואודקק לה והדר אול (ואנשי העיר לא ידעו מזה) לסיף אשהמעית מלתא דמהעברה אתויה לב"ר ואלקויה, אמר שמואל בכריסא דאימא איכוף רישאי דלמא מסאי רישא דשימא וכאיב לי.

ואפשר שגם מפני זה קראוהו לאביו בשם אביה דשמואל להודיע לכל שאמו חפה מפשע.

ובירושלמי כתובות פ"ח ה"ז שאמר שמואל חבים אנא להמילדת דילדין וכו'. וכפי שבארנו בערך אביה דשמואל שהיה הריש בנהרדעא וכמפורש ביצה מז: כנילה כמ, בל"ס נולד שם שמואל, וברצין ברצין מקטפיה ידיע כי כשמסרו אביו למקרא דרדקי ללמוד יסופר חולין קו: שבא פ"א מביה רבו בוכה וסיפר לאביו שרבו הכהו, ועל מה הכה אותך שאוהו אביו, יען שרבי ציני להאכיל את בנו ולא רחצתי את ידיו, ולמה לא רחצת את ידיו? א"ל הוא אכיל ואנא משינא?

ורחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית מכל קילורין שבעולם.

ושם קבט, יריעתו הגדולה בענין הקות דם, שאמר הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז.

וביומא דהקיז דם עברי ליה תבשילא דמחלי.

ושם אמר איכא יומא דמעלי בה שמשא בכוליה שתא יומא דנפלה ביה תקופת תמוז (וזה לא אינני אפילו לאוהבו אבלט נטוה שגם חכמת הרפואה לא למד ממנו).

וכן מצינו שם הרבה דברים בעניני הקות הרם מה שאמר שמואל.

ושם קלג: האי מאן דמשי אפיה ולא נגיב טובא נקטרו ליה חספניתא, מאי תקנתיה לימשא טובא במיא דסילקא.

ושם קמו: אמר נולחו שקייני מדיבחה ועד עצרתא מעלו.

ושם קנא: אמר האי דמעתא עד ארבעין שנין הדרא מכאן ואילך לא הדרא.

ושם מא. שאמר הבלא מפיק הבלא.

ובנדרים נ: מפרש מאי ביצה מורמיטא.

ושם נד: אמר נונא סמא לעינא.

ושם פא. אמר האי ערבוכיתא דרישא מתיא לידי עורא, ערבוכיתא דמאני מתיא לידי שעמומיתא, ערבוכיתא דגופא מתיא לידי שיחני וכיבי.

ומאמרו האמיתי יומא פג: ממאי הו (כלב שוטה) אמר רוח רעה שורה עליו.

ובגיטין סז: מפרש מאי קורדייקים, ששתה יין חדש דמעצרתא.

וב"ב קמו. שניו וסת תחילת חולי מעיים.

וכן היה בקי גדול במבט אלנות כב"ק צב. שארסיה אייתי ליה תמרי אכיל, טעים בהו מעמא דחמרי א"ל מאי האי א"ל ביני גופני קימי, אמר מכחשי בחמרא כולי האי, למחר אייתי לי מקורייהו, ובאמת היה חוש הריח שלו חזק מאוד

כעירובין

ששאלו אותו והלא אתה איסטרונוגי ונדול בתורה א"ל לא הייתי מביט — אלא בשעה שהייתי נפנה לבית המים, ובספר חקרי לב ח"ג צד 70 יאמר שלמד מאבלט התחבילה החדשה שנאה ליונים מאת ההודים והוא קבל ממנו, והנה להשיב על דבריו אשר בשקר יסודם אינן כדאי והבלים כאלו שייכים המה להחלוצים, אבל רב יושב על מדין ומורה הוראה בישראל יאמר כדברים הללו החרש לא אוכל, האם מצא איזה צל ראה שאבלט למד עמו חכמת התכונה? ואם היה לו חבר מחכמי האימות האם לא יכלו לעסיק בחכמה אחרת והאם אין ידוע לו שחכמת התכונה בה התפארו חכמי ישראל מקדם קדמתה, וכמו שאמרו שבת עה. אר"י מנין שמצוה על האדם לחשוב תקופות ומזלות שנאמר — כי היא חכמתכם וכו'.

וכל נשיאי ישראל היו חכמים גדולים בזה כדי לעבר שנים ולקבוע חדשים שבזה תלויה כמעט כל דיני התורה, ובא זה ואמר שאבלט למדו אין זה כ"א חוצפה יתירה דאית ביה.

וכן היה חכם גדול בחכמת הרפואה והטבע כנדה כה: דההוא שפירא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר הא בר מא' יום ואשתכח כותיה, עד שאמרו שאני שמואל דרב נוכריה.

ואמר ב"מ קינ: כל מילי ידענא אסותיהו לבר מהני תלת וכו'.

ושם קז: אמר הכל ברות.

ורפואותיו ודעתיו ברפואה נשארו לנו ברכות מד: אמר שהלפת אם לא נתבשלה הויבב קשה היא.

ושם סב: אמר שנה — יציאה בעמוד חשחר כאסטמא לפדולא.

ושבת קח. הרפואות שעשה לרב וכאשר נביא להלן.

ושם קח: טובה מיפת צינן שחרית

ולא היו תלוין אחרי א"י ברבר חשבון עיבור השנים והחדשים, וזה שרמו לו שמואל כמה שאמר לו „שמואל ירחינאי חכים איתקריי“, אבל זה דברי הבל, כי האם חכמת חשבון-העיבור היתה מסורה אך לבית הנשיא? כחכמת חרטומי מצרים? הלא כל ראשי חכמי הדור כולם היו בקיין כבית הנשיא, כמפורש בר' יהושע ור"ע, ושמואל ששלח לר' יוחנן עיבורא דשיתין שנין השיב שהוא חושבנא בעלמא.

וכבר בארנו בערך חנניה בן אחי ר' יהושע שאין שום תועלת גם אם חכמי כבל ידעו חכמת העיבור אבל אין מעברין בחו"ל גם אם החשבון צדק, כי אם לא קדשו בא"י לאו כלום הוא, ובפרט שמצינו ר"ה כ: שא"ל אבא אביה דר' שמלאי לשמואל ידע מר האי מלהא (בחשבון העיבור) — א"ל מדהא לא ידע מר איכא מילא אחרנייתא דלא ידע מר. אבל נעלם ממנו סדר ועניני הסמיכה איך היתה נוהגת בימים ההם, וכדמצינו גבי ר' יוחנן שהיה מצטער להסמיך את ר' שמעון בר אבא תלמידו החביב ולא עלתה בידו, ושם לא היה שום סיבה שר"י יתיירא ממנו, ובפרט שמואל שכפי הנראה לא שהה בא"י זמן רב, ואפשר שאז היה רבי ידוע חולי ולא בא לבית הועד שעניני הסמיכה וראי היתה צריכה להיות בפירוסים ובהסכסם כל חכמי המתוכתא.

וקרוב לומר ששמואל כשעלה לארץ ישראל אז ידרו רב ורבה בר חנה לבבל ולא ראו איש את רעהו.

והנה אף שלא השיג סמיכה מרבי אבל הביא אתו קבלות מגדולי התנאים מדורות שעברו ומדור רבי כדמצינו שאמר משום ר' אליעזר כזבחים צו:; הולין קינ:

משום ר"א בר' צדוק כבבורות כב.

משום

כעירובין סה. שלא היה מצלי בביתא דאית ביה שיכרא (שית השכר משנתו, רש"י).

והיה בקי במנע הנהרות כשבת סה: דאמר נהרא מכיפיה מיברך.

ובמבעיות השרצים כע"ז לא: דאמר כל השרצים יש להם ארם, של נחש מסית של שרצים אינו מסית.

והיה בקי בהטייה כחניגה מו.

וכשידע בעצמו שהרכיש לו חכמת התורה וחכמת העולם, כראוי לאיש לעמוד בראש העם והיה חסר ליה אך להיות נסמך מרבינו הקדוש שהיה אז הנשיא בא"י וראש הדור כוליה, נמר ברעתיה לעלות לא"י ולקבל ממנו סמיכה להקרא בשם „רבי“, ואפשר ששמע שרבי יסבול יסרין מכאב עיניו והיה בטוח שע"י יושע יורפאהו.

ובן היה כב"מ פה: שאמרו שמואל אסייה דרבי הוה, חלש רבי בעיניה א"ל אמלי לך כמא א"ל לא יכילנא, אשמר לך משטר א"ל לא יכילנא, הוה מותיב ליה בנובתא דסמני תותי בי סדיה ואיתסי, הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מלהא (ושמואל ראה שמן השמים יעבבוהו מלהסמך) א"ל לרבי לא לצטער מר לדידי חזי לי ספרא דארם הראשון וכתוב ביה שמואל ירחינאה חכים איתקרי ורבי לא איתקרי ואסו דרבי ע"י תהא וכו'.

וכן מצינו גימין סו: שמואל אמר רבי. ובמבוא הירושלמי קבר: יאמר שמואל לא עלה מימיו לא"י ואף שמצינו שהיה אסייה דרבי אפשר ששלח לו דרכי רפואות בכתב, ולפלא מה הביאו להכחיש נמרא מפורשת שדיבר עם רבי.

ויש מן החכמים שאומרים השערה שלכן לא סמכו רבי יען ששמואל היה חכם גדול בחכמת העיבור ואם היה נתן לו סמיכה אז היו בני כבל נגררין אחריו

וכן היה לו רע אחד מאו"הע בשם אבלט כשבת קבמ. שאבלט אשכחיה לשמואל דגני בשמשא אמר לו חכימא דיהודאי בישא מי הוי טבא, א"ל יומא דהקזה הוא.

ושם קנו. שמואל ואבלט הוו יתבי והוה קאזלי הנך אינשי לאנמא א"ל אבלט האי גברא אויל ולא אתי דטריק ליה חיויא וימות, א"ל שמואל אי בר ישראל הוא אויל ואתי וכן הוה.

ובע"ז ל. ששניהם הוו יתבי אייתי קמייהו חמרא מבשלא משביה אבלט ליריה (שלא יגע בהם ויעשם יין נסך) אמר לו שמואל יין מבושל אין בו משים יין נסך (ומזה אנו רואין את גודל אהבתם האמיתית שלא נגעו איש ברעהו בעניני האמונה).

ובשנת תק"ל לשטרות כשירד רב לבבל על מנת להשתקע יסופר שבת קח. ששמואל וקרנא הוו יתבי אנודא דנהר מלכא חוינהו למיא דקא דלו ועכירו א"ל שמואל גברא רבה קא אתי וחש במעיה — זיל תהי ליה אקנקניה אזל אשכחיה לרב — עייליה שמואל לביתה אוכליה נהמא דשערי ובסא דהרסנא ואשקיה שיכרא ולא אחוי ליה בה"כ כי היכי דלשתלשל (וכונתו היה לעשות לו רפואה, אך רב לא הבין זה וסבר שלצעוריה קא מכונן) לייט רב ואמר מאן דמצערן לא לוקמה ליה בני וכן הוה.

ומזה אנו רואין שלא ידעו איש את רעהו עד העת ההיא, ולכן כל"ס כשהיה שמואל בא"י או הלך רב לבבל לומן קצר, וכשהכירו איש את רעהו דבקו זה בזה ונעשו אוהבים ורעים, אך רב היה גדול הרבה משמואל כי הוא שימש ימים רבים את רבינו הקדוש. וגם רב אסי שהיה תלמיד חבר דרב היה גדול משמואל כב"ק פ: שאמרו רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן — רב לא עייל קמיה דשמואל (וזה יען שנתדע לרב את

מעורו

משום ר"א בר' שמעון ככתובות מד. משום ר' היא כשבת מה. קלח, פסחים כ; סוכה יא, חולין קין. משום ר' חנינא כע"ז כב.:

משום ר' חנינא בן אנטינוס כחולין נג; נדה ה.

משום ר' ישמעאל כיבמות נו.:

ובתוס' כתובות עג. ד"ה ותיוכתא, כתבו שר' ישמעאל היה רביה דשמואל, ואין כונתם רבי ממש כי היה כמה דורות קודם שמואל, אך כן הווי נקראין הראשונים בשם רבו.

משום ר"ש בן אלעזר ככתובות י.

משום רשב"ג כגיטין נח.

ושחזר לעירו בנהרדעא ידעו כל העם כי נאמן שמואל לכל ישראל להיות מורה העם ונתמנה לדיין.

ואף שאמרו מנהדרין יו: דייני גולה קרנא אבל ר"ג והרש"בם ב"ב ע: קו: מביאין דייני גולה המה שמואל וקרנא, ובגמרא לא הזכירו את שמואל יען שנתמנה אחר כך לריש מתיבחא והיה נקרא בשם רבותינו שכבבל, אבל כשחזר לבבל שהיה אז עדיין עול ימים אז הרביץ תורה ר' אחי בר' יאשיה, ואחרי פטירת רבי נתמנה רב שילא לריש סידרא כדמוכא באגרת דרש"ג ח"ג רפ"ב ואז היה שמואל הדיין בנהרדעא.

ושמואל הרכיש לו ידידות שבור מלכא שהיה אז מלך פרס, כסוכה נג. שהיה מטיל קמיה בתמני מוני חמרא.

וברכות נו. שא"ל שבור מלכא אמריתו דחכימתו טיבא אימא לי מאי חוינא בחלסא א"ל חיות דאתו רומאי ושבו לך וסחני בך קשיתא ברחיאי דדהבא, וכן היה. ומי"ק כו. א"ל שבור מלכא תיתי לי דלא קמלי יהודי מעולם.

ובסנהדרין צח. שא"ל שבור מלכא אמריתו משיח על חמרא אתי אשרד ליה סוסיא ברקא דאית לי.

ושמואל קראו תמיד בשם „אבא”
כברכות מז. סז; שבת נג, עירובין עה.
צד. ועוד במקומות הרבה.

וכשנפטר ר' שילא והיו צריכין למנות
ריש סדרא בנהרדעא יאמר רש"ג באגרתו
ח"ג פ"ב שרב לא רצה להיות לריש
ולהושיב את שמואל לפניו, גם לא רצה
שמואל להיות לריש ולהושיב את רב
לפניו כי רב היה זקן הרבה יותר
משמואל, ע"כ הניח רב לשמואל בנהרדעא
שהוא מקום תורה והוא התרחק למקום
שלא היה בו תורה והוא סורא, ולפרקים
היו חזו רב ושמואל אהרדי.

ומני אז נתיסרו ב' ישיבות גדולות
בבבל, וזכו לשם להקרא בשם רבותינו
שבבבל כמנהדרין יז; ובירושלמי בשם
רבותינו שבגולה כשבת פ"ה ה"ד.

ולישבתם הגדולות התקבצו תלמידים
לאלפים.

ואף שרב היה גדול וזקן ממנו אבל
לא נכנסו בנבול רעהו ככתובות נד.
שנהרדעא ופרודהא נהוג כשמואל. וכן
הוא בשבת קמז; גיטין פא, ובעירובין
ח: רש"י ד"ה ועור.

ואמרו מגילה כב. שאף שרב היה קרי
בכהני אבל כשאיקלע למקום שמואל לא
עשה כן מפני כבוד שמואל שהיה כהן,
וכן כשאקלע רב למקום שמואל היה
נהג כשמואל כעירובין צד, חולין נג.
וזה שאמר הגאון באגרתו שהוומתחוי
לפרקים כי כן מצינו ברכות מז. רב
ושמואל הוו יתבי במעודתא אתא רב
שימי בר חייא (נכד רב) ואז היה בלי ספק
כבר רב בסורא.

וכן ברכות פ"ח ה"ב שמואל סליק
לנבי רב, וכן הוא חולין קז.

ומאמריהם ומחלקותן ואמרי תרוייהו
מלאים בכל הש"ס בבלי וירושלמי כאשר
כבר הארכתי בערך רב.

והמה הניחו אבנים יקרות ליסוד

להבנין

מענתו אקללו עלי הנם לפיכך קבל על עצמו
לנהוג בו כבוד, שמואל לא עייל קמיה
דרב אסי, רב אסי לא עייל קמיה דרב
אמרו מאן נתרח (מי יעמוד בחזק) נתרח
שמואל וניתי רב ורב אסי.

ושמואל הכיר ערכו הרם כאשר יסופר
הענית פ"ד ה"ב ששמואל ודבית ר'
שילא היו הולכין לבית הנשיא בכל יום
וזחלקו כבוד ששמואל ילך בראש, אבל
כשבא רב לבבל ובית ר' שילא לא
רצו שהמה יהיו אחרונים מחל שמואל
כבודו לרב והוא היה האחרון.

וכן בעי שמואל מרב כברכות נג;
ב"מ טז; וקראו שמואל מר כתענית
כ; ותנא מיניה ארבעין זימנין וכו'
ככתובות כב.

ושניהם הרביצו תורה בנהרדעא אבל
לא ננעו בכבוד רב שילא שהיה הריש
סידרא בנהרדעא, ואך פ"א כשהתיר רב
שילא האישה להנשא שבעלה טבע במים
שאין להם סוף, אמר לו לשמואל תא
נשמתי, אך שמואל א"ל נשלח נקרא
לר' שילא והוא הודה שטעה, שסבר
שהם מים שיש להם סוף, אז קרא רב
על שמואל ותשועה ברב יועץ.

וכן חולין נט. קריה רב עליה כל רז
לא אניס לך.

וכן יסופר כשיצא ההיתר מן ר"י
גשיאה דשמן עכ"ז ורב לא רצה לאכול
א"ל שמואל לרב אכול או אנא כתיב
עליך זקן סמרא בירושלמי ע"ז, פ"ב ה"ח.
וכן חולין קז. שאשכחיה לרב דקא
אכיל במפה א"ל עברין כרין?

ובתענית כ: ההיא אשיתא דהוה
בנהרדעא דלא הוה חליף רב ושמואל
תותיה, יומא חד איקלע רב אדא בר
אדבה לההם אמר לו שמואל לרב ליתא
מר נקיף א"ל לא צריכנא.

ובעירובין יב: אמר לו רב הכי אמר
חביבי.

ר' אמי בר שמואל אמר לרדיו
מיפרשא לי מיניה דמר שמואל כנדה
כה:

בר המדורי אמר שמואל כמנחות לח;
הוה קאימנא קמיה דשמואל כיומא פו:
רב בנאי בשם שמואל כסנהדרין
ספ"ג.

ר' בנאי אחיה דר' חייא בר אבא
הוה בידיה ממלפלי דיתמי א"ל שמואל
זיל זון ככתובות נ:

ר' ברונא יתיב וקאמר להא שמעתא
(דשמואל) כעירובין עד.

ר' ברכיה בשם שמואל כיבמות פ"ד
ה"יא.

רב גידל אמר שמואל כגדרים מז:
רב גידל בר מנשיא אמר שמואל
כמו"ק כד:

רב דימי בר יוסף תלמידו ככתובות
ס, נדה סו. ההיא דאתאי לקמיה דשמואל
א"ל לר"ד בר יוסף זיל בדקה.

ר"ה אמר שמואל כר"ה לב, סוכה
לב; קידושין ו. (ומה שמצינו גיטין ה.
זבחים מז, חולין יג: בעי מיניה שמואל מר"ה
אפשר שהוא בעי מיניה לנסותו, או שהוא ר"ה
ריש הגולה שנפטר עוד בחיי רבי ושמואל קבל
מיניה), יתיב קמיה דשמואל כערכין מז:

ר"ה בר אידו אמר שמואל כקידושין ע.
ר"ה בר חייא אמר שמואל כשבת
נא; תענית י, כתובות עט; קידושין עא:
ר' הושעיא בשמו כסנהדרין ספ"ג.

זבולון בן חן כקידושין ל. פירש"י
תלמיד שהיה בימי שמואל.

ר"ז אמר שמואל כעירובין כט: פא,
כתובות צו, גיטין לה, חולין ח. וקרא
לשמואל אריזן כשבת נג.

ר' חייא בר אבין אמר שמואל כברכות
ל, שבת נב. קכט, עירובין עט;
קידושין עב, ג"מ ק.

רב חייא בר אשי אמר שמואל
כפסחים ל; יבמות קיג, ע"ז ל:

להבנין הגדול התלמוד בבלי, ולא על
חנם קראום בשם היות דרב ושמואל
כברכות יט; כי באמת שניהם היו
המעברה אשר האחדו את תקופת
התנאים והאמוראים יחדיו, ושניהם האירו
בחכמתם תבל ומלאה.

והנה מלבד רב ורב אפי שהיו גדולים
משמואל, היה הוא הגדול שבכל חכמי
בבל, וכל גדולי הדור היו תלמידיו
ואמרי מאמריו.

ר' אבא אמר שמואל כברכות נ,
עירובין יג; סוכה יג; מגילה ה, גיטין
עט; חולין צב:

ובירושלמי עירובין פ"ו ה"ז אמר ר'
בא ר' שמואל אסברא לי, ושם ה"ג א"ר
בא מעשה באשתי של פרסי — אתא
קומי ר' שמואל וכו'.

ר' אבא בר זוטרא בשמו כיבמות
פ"ד ה"יא, מ"ד שמואל פ"ט"א.

ר' אבא בר ירמיה אמר שמואל
כנדה יא:
ובערה פ"ג ה"ג אבא בר ירמיה
כהנא בר ירמיה בשם שמואל.

ר' אבא בר כהנא בשמו כב"ר פ"כז.
ר' אבהו אמר שמואל כסנהדרין עט:
אבוה בר איהו, בנוזר כד: א"ל שמואל
לא תיתוב אכרעיק עד דאמרת לי הדא
מלתא.

רב אדא בר אהבה (שהיה בזמנם כבר
מגדולי הדור כתענית כ). אמר ע"ז מ. מנ'
קראי שמיע לי מרב ושמואל ור"י.

איבות בר איהו עבר לחי להמבו
ושרא ליה שמואל כעירובין עד.

ר' אלעזר היה תלמידו כעירובין סו,
ב"ב פב; הוה קאים קמיה דמר שמואל
כחולין קיא; אתא ר"א לקמיה דשמואל
א"ל אמר מר הכיז כעירובין עד.

אלעזר ועירא בזמנו כב"ק נט:
ר' אמי בר מתנה אמר שמואל
כברכות סג.

רב טבי בר קיסנא אמר שמואל
בעירובין קדו; נדרים יב; ב"ב יט;
מנחות מא; וביבמות ט; וכתובות סד.
איתא רב טבי בר קיסנא.

טבי (או טבות) רישבא אמר שמואל
כשבת יז; קמו; תענית י.

ר' יאשיה דאושא משמיה כמנחות למ.
רב יהודה היה תלמידו המובהק כמבואר
בערכו.

רב יהודה בר חביבא הנא קמיה
דשמואל ככתובות ט.

רב יהודה מהגרוניא אמר שמואל
כע"ז למ. וע"ש גרסת ר"ח.

ר' יוחנן ספרא דנופתא אמר קומי
שמואל בשבת רפ"ה.

ר' יונה בשמו כקידושין רפ"א.

ר' יוסי בר' בון בשמו ככתובות פ"ג
ה"ב.

רב יוסף אמר שמואל כפסחים קי;
ובל"ס נשמט כינתים תיבת רב יהודה.

רב יוסף בריה דרב מנשה מדויל
שלח לשמואל ילמדנו רבינו כגיטין פא;
ושמואל איקפיד עליה כקידושין עט;
ובגדה כז; שמואל ותלמידו דרב יהודה
חוי יתבי חליף ואויל רב יוסף בריה
דרב מנשיא מדויל וכו'.

ר' ינאי בר נחמיה אמר שמואל
כתמיד כט.

ר' יעקב בר נחמני אמר שמואל
כחולין ג;.

ר' יצחק בר ביזנא בשמו כשקלים ספ"ז.

ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל כר"ה
יג; סיבה ל, חולין צ;.

ר' ירמיה אמר שמואל כפסחים עו.
חולין כ; ובל"ס הוא ר' ירמיה בר אבא
שאמר תמיד שלחו מבי רב לשמואל
ילמדנן רבינו כגיטין טו; פט; ב"ב קנב;
שביעות טו.

ר' יב"א אמר שמואל כשבת קי; ב"ב
טז;.

רב חייא בר יוסף בעי משמואל
כיבמות נח; הקשה לשמואל בעירובין
צ; כתובות סג; סה; אמר לשמעתייה
דרב קמיה שמואל כשבת נג; חולין סה;
ר' חייא בר לולייני בשמו ככתובות
פ"ג ה"יב.

חייא בר רב יתיב קמיה דשמואל
בערכין מז; ושמואל א"ל בר אריה תא
ואימא לך מלתא מעלייתא דהוה אמר
רב אביך כע"ז לא;.

רב חטא בר גוריא אותיב לשמואל
כב"ק צט;.

רב חנא בנדתאה אמר שמואל כשבת
קמז; קמח; א"ל שמואל זיל ואייתי לי
עשרה וכו'; כיבמות טז; ב"ב קמב;
זבחים צב.

רב חננא בר כהנא אמר שמואל
כתענית ל; כתובות סה; עכ; ב"ק קיג.

רב חננא בר שילא, א"ל שמואל
אמליך וכתוב וכו' כב"מ טו; ואמר לך
שמואל את לא תעביד עיבדא וכו'
בעירובין יב; וא"ל שמואל כולחו רבנן
דריש גלותא לא ליפקו בסרבלי לבר
מינך דלא קפדי עליך כשבת נח.

רב חנינא בר שלמיה אמר שלחו ליה
מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו כסנהדרין
כה.

רב חנין בר אמי אמר שמואל כשבת
יג; קיא; כתובות ו; גיטין נב; ב"מ
פב; חולין קז;.

רב חנין בר אשי אמר שמואל ככבודות
לד.

רב חנן בר רבא (או רבה) בכתובות
כא. אמרו דהיא שטרא דנפיק מבי דינא
דמר שמואל והוה כתיב ביה מראתו רב
ענן בר חייא — וחד דעימיה רב חנן
בר רבא.

רב חנילאי בר אירי אמר שמואל
כתענית ו. (לגרסת דק"ס) כתובות עט;
גיטין נב; ב"ב קלא;.

ר' ירמיה דשבשב (ובקה"ר פ"ה דשבשאת) נמל עמרת וית וקשרה בראשו אמר שמואל והא ניחא ליה דאיתרום רישיה ולא עביר כן, היה כשגגה שיצאה מלפני השלים וכו' כירושלמי סוטה פ"ט ה"טו ואיכ"ר פ"ה י"ט.

רב כהנא אמר שמואל כבתוכות קא, נדרים כח, הקשה לו כיבמות קב: כהנא בר ירמיה משמיה בערלה פ"ג ה"ג.

רב מנשיה אמר שמואל כמנחות לה; א"ל שמואל אי חבימת שלח להו כשבת קלמ.

מרי בר מר עוקבא אמר שמואל כחולין מנ:.

רב מתנא אמר שמואל כברכות לו, עירובין ו; סוכה יא; הגנה כנ, מנחות לנ. מ; א"ל שמואל לא היתוב אכרעך עד דמפרשת לי הא מלהא כמכות ג; ובחולין מח, איתא בפירוש שהיה תלמיד שמואל.

ר' נהוראי משמיה כחולין נה: ר' נהלאי בר אידי אמר שמואל כתענית ו.

רב נחמן אמר שמואל כברכות כז; ובכמה מקומות, דרש ר"ג משום רבינו ומנו שמואל כברכות לח; ובעירובין מנ: דרש ר"ג משום רבינו שמואל (וצריך לומר ככברכות), ואבי ר"ג היה מן ספרא דייני דמר שמואל ככ"מ מנ:.

רב נחמן בר אדא אמר שמואל כעירובין לד; וכביצה לא, איתא רב נחמי בר אדא.

רב נתאי סבר למיעבד עיבדא א"ל שמואל וכו' ככ"מ קיא.

רב נתן בר אישעיא מהקיף לשמואל כניטין יח.

מר עוקבא היה תלמידו אף שהיה או הריש גלותא עם כ"ד בכפרין, כשבת נה, שא"ל שמואל לרב יהודה שיננא רישך

בקירי רישא דרישך כחמימי הא יתיב מר עוקבא אב"ד, וכמו"ק מנ: שמואל ומר עוקבא כי הווי יתבי גרס שמעתא הוה יתיב מר עוקבא קמיה שמואל ברחוק ד' אמות, וכי הווי יתבי כרינא הוה יתיב שמואל קמיה דמר עוקבא ברחוק ד' אמות, ומר עוקבא היה מלוי לשמואל עד אושפיזיה.

ואמר בשמו כשבת קח; ר"ה כב, יבמות יב. עו, ואמר לדידי מיפרשא לי מיניה דשמואל כעירובין פא.

עוקבן בר נחמיה ריש גלותא משמיה כב"ב נה.

רב ענן אמר שמעית מניה דמר שמואל תרתי כניטין מד, לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל כעירובין צה, כתובות נד. פמ, ב"מ נא; א"ל שמואל כיבמות פנ; קידושין למ.

רב ענן בר חייא העיר לפני שמואל כיבמות קסו, ועיין כתובות כא.

רב ענן בר תחליפא אמר זמנין סניאין הוה קאימנא קמיה דשמואל כפסחים קא, כתובות סא, לדידי מיפרשא לי מיניה דשמואל כמ"ק יח.

בר פילי היה מנקה בזמן שמואל כחולין צה.

פנחס אחיו בעי מיניה ככבורות למ, קרנא אף שהיה דין בזמן שמואל אבל היה קמן ממנו כשבת קח, ששלח שמואל לקרנא ואמד לו זיל תהו ליה אקנקניה, וב"ב פמ, שנענש ע"י שמואל, מחלקותן קידושין מד:.

רבה בר ר"ה אמר שמואל כעירובין מט, ביצה כב.

רבה בר חייא, אמר שמואל עליו כמה רב גובריה כיבמות קד.

רבה בר חנא אמר שמואל כניטין זמ, בעי משמואל כחולין מח.

רבה בר ירמיה אמר שמואל כפסחים

כבוד שמואל לא הוקם ריש מתיבתא בסורא לישב על כסא רב וכל תלמידי דרב הלכו לשמואל או שלחו ספקיהן להבריע לפני שמואל, כדמצינו הלשון שלחו מני רב לשמואל ילמדנו רבינו כנימין סו: פטג, ב"ב קנב; סנהדרין כד. ושביעות מו, וכן ב"ב קנב. ששלחו לו בני אקרא דאנמא בלשון ילמדנו רבינו.

ואמרו מו"ק כד. כי נח נפשיה דרב קרע שמואל עליה יב' מני ואמר אול גברא דהוה מסתפינא מיניה (בקושיה). ור' יוחנן שהיה הריש מתיבתא בסבריא אמרו חילין צה: שהיה כותב תמיד לרב לקדם רבינו שבבבל, ובשנפטר רב והיה צריך לכתוב לשמואל היה כותב לו לקדם חברינו שבבבל, (והיטב היה לשמואל) אמר לא ידע לי מידי דרביה אנא, כתב שדר ליה עיבורא דשיתין שנין, אמר (ר' יוחנן) השתא חושבנא בעלמא ידע, כתב שדר ליה יג' גמלי (וי"ג יג' גמלי) ספקי מריפתא אמר (ר' יוחנן) אית לי רב בבבל? איזול איתחזייה.

וכפי הנראה לא ידע את שמואל פנים אר פנים וכשהיה שמואל בא"י לזמן קצר אז אפשר שהיה ר' יוחנן עוד עלם קטן, ומה שמצינו מו"ק כד. בעי מיניה ר"י משמואל שם הנרסא הנכונה מר יוחנא כנרסת דק"ם, ואז היה באמת רבן של כל בני הגולה ועל אותו הזמן אמר אלעזר זעירא ב"ק נט: הא שמואל וב"ד קיים.

קורות ימי חייו.

מצינו שהיה עשיר כדמצינו שהיה לו שפחות כנדה מו, וכן יסיפר גיטין לה. שנישבת אמתיה דמר שמואל ופרקיה לשם אמתא ושדרוה ליה. וכן היו לו כרמים כב"ק צב. מלבד מה שירש מאביו שהיה סוחר גדול במשי. ויסיפר ברכות יח: כשנפטר אביו לא היה אז שמואל גביה (ואביו שהיה ריש

לו, מו"ק ד, גיטין עה, והוא ר' אבא בר ירמיה.

רבין בר שמואל משמיה כב"ב מנ. רבינאי אמר שמואל כחולין עו: כריהית יג.

רמי בר דיקולי אמר שמואל כיכמות פ. רמי בר יחזקאל אמר הכי אמר שמואל ככתובות ס.

ר' שמלאי תני בשם שמואל (בענין עיבור החורש) כפדר"ב נד:.

רב שמן בר אבא אמר לר' יוחנן כבר תרנמא רבינו שמואל בבבל ככתובות קו:.

רב ששת אמר עליו גברא רבה כשמואל גימא כי הא מלתא כנדה ע.

רב תחליפא בר אבדימי אמר שמואל כפסחים ק. ע"ז ו, א"ל שמואל כב"ב ח:.

רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל כפסחים קו, סוכה י, מו"ק מז: כד, כתובות סד. עז.

והנה מלבד מאמריו והלכותיו המלאים בש"ס בבלי וירושלמי סידר תוספתא ונזכרו תמיד בשם תנא דבי שמואל כשבת לה: נד: סלא: עירובין פו, פסחים ג. לפ, סוכה נו, ר"ה כט; ביצה כט, מגילה ל, מו"ק יח; זבחים כב, (ופירש"י בתוספתא שסידר שמואל כתנאים שלמניו כמו שסדרו ר"ח ור' אושעיא וכמו שסידר רביהכשנה), וכיוצא ע. תנא דבי שמואל (ופירש"י תוספתא דבי שמואל).

וכן התקין תקנה בנב של שכיב מרע כנימין עה:.

וכן התקין תפלת ותודיענו עם רב וקראו בשם מרגניהא דר"יש כברכות לג: ואביו זכה לראות את בנו שמואל ריש מתיבתא כככורות מד: ששמואל איצטריך (להשתין) בשבתא דריגלא נגדו ליה גלימא, אתא לקמיה דאבהא א"ל אתן לך ד' מאה זוזי וזיל אהדר עובדא (לדוויז שאמור להמתין).

וכשנפטר רב בשנת הקנ"ח אז מפני

והיה זהיר מאוד שלא לבייש שום אדם ולכן אפילו עם שפחותיו הכנעניות היה מתנהג בכבוד כנדה מן. שהיה מיוחד להן עבדים, וכשהיה צריך לברוק ע"י לידע ימי נערות, היה נתן להשפחה ד' זוזי דמי בושתה.

והיה נוהר מאוד בגלוי כע"ז ל.

ואמר שהכל בהשגחה פרטית כשבת קנו: ששמואל ואבלט הוו יתבי והוו קא אזלי הנך אינשי לאנמא, א"ל אבלט האי נברא אזיל ולא אתי דמריק ליה חיויא ומית, א"ל שמואל אי בר ישראל הוא אזיל ואתי, אדיתבי אזיל ואתי, קם אבלט שדיה לטוניה (דההוא נברא) אשכח ביה חיויא דפסיק ושדי בתרתי גובי, אמר לו שמואל מאי (מצוה) עברת א"ל כל יומא הוה מרמינן — כי היכי דלא ליכסוף, א"ל מצוה עברת נפק שמואל ודרש וצדקה תציל ממות.

ובנדרים מא. שחזא שמואל לההוא עקרבא דיתבי על אקרוקתא ועברה נהרא מרקא נברא ומית, קרי עליה למשפטך עמדו היום.

והוא בגודל חכמתו בתורה הראה שהכל מרומז בתורה אפילו כל אמרי אינשי כסנהדרין ז.

והיה במוח בחכמתו וכתורתו האמיתית שהוא ינצח את כל מענות הצדוקים והמינים ולכן היה הולך לבי אבירן כשבת קמז.

ולא היה עובר אלא במברא דאית ביה עב"ים ואמר שמנא בתרי אומי לא שלים כשבת לב.

וכל הנברא בצלם אלהים היו חשובין בעיניו ופסק שאסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת עב"ים.

ופסק דינא דמלכותא דינא כנימין י, וה' שילם לו מדה כנגד מדה כברכת ימ. שאחד אשתעי בתריה דמר שמואל

ונפל

הרור ועשיר גדול היה מונח אצלו כל כסף היתומים) ויען ששמואל לא היה בשעת מיתתו לא ידע היכן טמן אביו את הכסף והיה מתבייש שהיו קרוין לו בר אכיל זוזי דיתמי, אזל בתריה לחצר מות א"ל בעינא — אבא בר אבא אבוה דשמואל, ואביו אמר לו היכן מונחים כספן של היתומים.

ממדותיו היקרות מצינו שהיה עניו מאוד כיבמות צב: שאמר בעניותינו (מתוך עניות דעתנו) שאין אנו יודעין פי' המקרא.

ובחולין קה. אמר אנא להא מלהא חלא בר חמרא לגבי אבא.

ובל דרכיו ומעשיו היה שוקל בפלס דעתו אם ראוי לעשות כן כיבמות קבא. כשרצה רב לנדות את רב שילא לא הניחו שמואל וא"ל שצריכין לשאלו מקודם ורב קרי עליו ותשועה ברב יועץ.

השקפתו הגדולה והבהירה בעיני העולם ממאמרו שאמר ברכות לד: אין בין ע"הו לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד.

ושם לד: לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל.

ושם סא. יצ"הר כמין חמה.

ושבת נו. נוח לאותו צדיק להיות שמש לע"ז ואל יכתב בו ויעש הרע.

ובחגיגה ה. ומצאוהו רעות רבות וצרות זה הממציא לעני מעות בשעת

דחקו (מה עמקו מאוד דבריו היקרים והאמיתים האלו שאל ימתין אדם עד שיבא חבירו לדיוטא התחתונה כי אז קשה מאוד להושיעו ואך צריך להושיעו קודם שיבא לידי שעת הדחק).

ויומא כב: כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור מתעשר.

מפני מה לא נמשכה מלכות שאול מפני שלא היה שום דופי.

והעניית יא. כל היושב בהענית נקרא חוטא.

וקידושין פב. הכל לשם שמים.

ונפל קניא מטללא ובזע לארנקא דמוחיה—
דקב"ה תבע ביקריה.

ובנדרים נ: ההיא אתתא דאתיא לקמיה
דרב יהודה, מנהרדעא לדינא ואיתחייבת
מן דינא אמרה לו שמואל רבך הכידנן,
א"ל ידעת ליה א"ל אין, נוצא ורבה
כריסיה, אוכם ורבה שיניה, א"ל לבזייה
קאתית ושמתה ומתה.

אשתו בניו ובנותיו.

שם אשתו לא נזכרה בשם מקום ואך
זאת ידוע לנו שהוא ואחיו פנחס שניהם
נשאו שתי אחיות כסנהדרין כח:.

ובמעט כל ימיו היה לו כעס ומכאובים
מצער גדול בניס, כי בניו מתו מקללת
רב כמפורש שבת קח, וכן מפורש מ"ק
יה. שמת לו אחד מבניו.

וכן היו לו שלש בנות חבמיות ושתיים
מהן נשבו ככתובות כג. שפ"א אתו
שבוייתו לנהרדעא, אותיב אבוב דשמואל
נמרוי בהרייהו, א"ל שמואל ועד האידנא
מאן נמרינהו? א"ל אי בנתך היין מי
הוית סולול בהו, הוה כשגנה שיצאה
מלפני השליש ואישתבין בנתיה דמר
שמואל ואסקינהו לא"י ועיילינהו לבי
מדרשו דר' חנינא, וע"י חכמתן התירן
ר' חנינא וא"ל לרב שמן בר אבא (שהיה
כהן) פיק איטפל בקרובותיך, ויטופר
בירושלמי שם פ"ב ה"ו שנשא אחת מהן
ומתה, ונשא אשה ומתה גם היא, ופשמ
הפשוט שנשבו בנותיו לא לבד בחיי
שמואל אבל גם בחיי אביו, ואך יען שאז
היתה שעת חירום והארץ משובשת בנייסות
לכן כשהובאו לא"י נשארו שם.

והחכם גרעין בוז"ב צד 367 יאמר
שכנות שמואל נשבו כשחרב פפא בר
נצר לנהרדעא ואז היה עדיין ר' חנינא
חי בא"י, ושם צד 484 יאמר שזה היה
בשנת תקע"ב ושמואל כבר מת, ובמחילה
שמעה בזה מעות גדול (א) שזה היה
בחיי שמואל, (ב) שרבי חנינא כבר נפטר

עוד קודם רב כאשר בארנו בערכו כי
ר' יוחנן לא מלך בחיי רבותיו, ורב
כששלח את תלמידו ר"כ לא"י שלחו
לר"י וצוהו שלא יקשה לו שבע שנים
כב"ק קיז, ואם היה ר' חנינא קיים אז
לא היה שולחו לר"י אך ורק לר' חנינא
שהיה זקן הרור וריש במתיבתא דר"י
נשיאה, ולכן אם הובאו בנות שמואל
לבמ"ד דר' חנינא בע"כ היה זה עוד
הרבה קודם פטירת רב, וגם אבוב דשמואל
היה אז בחיים, וזה ברור.

ועוד בת שלישית היה לו וכבר בארנו
בערך רב מרי בר רחל שבתו הזאת
כשנשאת לאיסור בניו היא נשאת
באמת לו אחרי פטירת שמואל וקרוב
מאוד לומר שנשבת כשנחרבה נהרדעא
בשנת תק"ע ושמואל לא ידע כלל את
איסור, ולכן מצינו את איסור שחי עוד
בימי רבא כי כשנשא את בת שמואל
זה היה כבר אחרי מותו ואיסור היה אז
עוד בימי עלומיו, ורב מרי בן איסור
היה באמת כחבר לרבא כברכות טז.

והנה כפי מה שאמר רש"ג באגרותו
שרב היה קשיש טובא משמואל ואם
נאמר שהיה קשיש מיניה לערך עשרים
שנה, ורב שגולד לערך תס"ה לשטרות,
א"כ נולד שמואל לערך תפ"ה לשטרות,
וכשהיה אצל רבי היה באמת עול ימים
מאוד עיד קודם עשרים ואפשר שלכן לא
סמכו ומפורש באגרת דרש"ג ששמואל
נפטר תקס"ה א"כ חי קרוב לשמונים
שנה.

וכשנפטר שמואל מלך אח"כ בסורא
ר"ה תלמידו הגדול, ורב יהודה יסד
ישיבה גדולה בפומבדיתא, וחמש שנים
אחרי פטירת שמואל חרבה נהרדעא
והתנערה מעפרה אך אחרי כמה שנים.

ר' שמואל.

(אמורא ירושלמי תלמוד ר' אבהו).

כסנהדרין ספ"א שאמר קשיתיה קומי

וברכות פ"ו סה"א ר' שמעון אחיו דר'
ברכיה צ"ל ר' שמואל.
ובתרומוות פ"ח ה"ד ל"ב א"ר שמואל
בר ברכיה צ"ל אחיו דר' ברכיה.
וביומא פ"ג ה"ח ר' שמואל אחיו דרב,
נשמטו הקוין מתיבת דר"ב והוא דר'
ברכיה.

שמואל אחיו דר' הושעיא.

נוכר חגיגה פ"ב ה"ז אמר ר' ירמיה
בעי.

ר' שמואל אחיה דר' פנחס בר חמא.
במד' שמואל פ"ט ג' יסופר שנפטר
בסכני (ובב"ר פ"דו שמת בציפורי והוא ט"ס)
ואחיו ר' פנחס (שהיה בציפורי הרחק מאתיו)
ישב עם חבריו והרגיש באותו רגע שמת
בן אחיו.

ר' שמואל אחיה דרב. ערך ר'
שמואל אחיו דר' ברכיה.

ר' שמואל בר אבא.

הוא היה מתלמידיו המובהקין דר'
יוחנן כמגילה כג. שאמר זימנין סניאין
היה קאימנא קמיה דר"י.

וכן רשב"א אר"י כנויר נא, ע"ו לו.
ומירושלמי כתובות פ"ט ה"ב משמע
שהיה קרוב לשמעון בר אבא, דאמרו
שם קריבתיא דר' שמואל בר אבא יהבו
לה משום כושל אייתי רשב"ל עברי
דר"י נשיא ואפיק מינה, ר' יוחנן היה
מיסתמך על ר' שמעון בר אבא א"ל מה
נעשה באותה הענייה (קרובתך הניחו לח
הנכסים שנחנו לה משום כושל, קרבן העדה)
א"ל אייתי רשב"ל — ואפיק מינה.

אבל נראה שתחת ר' שמואל ב"א
צ"ל ר' שמעון בר אבא והוא מעשה
אחד כי אי אפשר לומר שהיו אחין כי
מצינו שר' שמעון בר אבא היה כהן
כידוע, ור' שמואל בר אבא לא היה כהן
כב"ר פ"ט ג' שאמר ר' שמואל (כצ"ל)
כבילקוט משלי חתק"ג ושם ר' שמעון בטעות

ר' אבהו, ובע"ז פ"ד ה"א אמר אנא חויה
לר' אבהו רבע כארדה, אמר בשמו
כשבת פ"א ה"ו, יכמות פמ"ו ס"הה.

וכן אמר בשם ר' זעירא (ר' זירא)
ככלאים פ"ב ה"ו, תרומות רפ"ה, עירובין
פ"ט ה"ה, יומא פ"ד ה"ו, שבויעות פ"א
ה"ג ה"ו.

ואפשר מה שאמרו נדה טו. אמר ר'
שמואל משמיה דר' יוחנן הוא ר' שמואל
זה, אבל מה שמצינו פסחים קיב: א"ר
שמואל בשור שחור, צ"ל אמר שמואל
כברכות לג, דק"ס.

וכבר בארנו בערך שמואל שגם הוא
נקרא לפעמים בירושלמי בשם רבי
שמואל.

רב שמואל. ערך רב שמואל מתואך.

ר' שמואל אחיו דר' ברכיה.

כפי הנראה היה בומן ר' אמי כדמוכח
הוריות פ"ג ה"ה שאמרו הסדרן קודם
לפלפלין, בעי ר' שמואל אחיו דר' ברכיה
אפילו בר' אמי? א"ל מיתבעי וכו'.

ובשבת ספ"טו אמר ויבדיל, ור' יוסי
מקשה עליו.

ובערלה פ"ב רה"א א"ל נמליאל זוגא
לר' יוחנן לא כן אמר ר' שמואל אחיו
דר' ברכיה.

אך כבר בארתי בערך נמליאל זוגא
שפשמ הפשוט שר' יוחנן כששאל לגמליאל
זוגא אם נהגין אתון ספקין חלה מן
הדמאי והשיב לו "לא" (לא ששאלו הדיו,
אך שאלו אם הוא מקיים הדיו) ואח"כ אמרו
מסתמא דגמרא כן אר"ש אחיה דר'
ברכיה וכו'.

וכן נזכר שבת פ"ג ה"ה, ביצה פ"ג
ה"א וקאי שם על ר' עולא שבעי מר"ו.
ובגיטין פ"ב ה"ב ר' בא ר"ו —
אר"ש אחיו דר' ברכיה כאן וכו'.

וכתובות פ"ג היא פליג על ר' אבין.

אכל יותר נראה שמ"ס נפל בקירושלמי וצ"ל כדמוכא המעשה בקירושין לג: ר' אלאי ור' יעקב בר זבדי [וצ"ל כבירושל' ר' יעקב בר אידין] הו' יתבי חליף ר' שמעון בר אבא וקמו מקמיה. ונזכר ע"ז לה. מעשרות ספ"ה, חלה פ"א ה"ג.

אכל מה שמצינו ב"ק קד: רב שמואל בר אבא שרב פפא הקנהו מעותיו בני מחווא הוא מ"ס וצ"ל רב שמואל בר אחא כב"מ סו. וכן הוא בדק"ס.

רב שמואל בר אבא מהגרונאי.

בב"ק פה. אמרו שאמו נשאת לר' אבא וכתבה נכסיה לבנה רב שמואל (שהיה לה מבעלה הראשון ר' אבא מהגרונאי) ומתה, אזל רב שמואל אצל רב ירמיה בר אבא אוקמיה בנכסיה אזל ר' אבא אמרה לר' הושעיא ור' הושעיא לרב יהודה ופסק שהנכסים שייכים לר' אבא. ומצינו שבני מר' אבא כב"ק ו:.

רב שמואל בריה דרב אבהו.

אביו רב אבהו מרישי כלי דרפרם (השני) הוה כעדות בנו רב שמואל בחולין מט.

ומפורש באגרת דרש"ג ח"ג ספ"ג שרפרם מלך בפומבדיהא משנת תרמ"ד עד תשנ"ד, ובספר הקבלה להראב"ד שנפטר תשנ"ו. ובנו רב שמואל כבר היה נחשב מראשי רבנן סבוראי.

ונזכר עוד בגמרא בחולין נט: ההיא עיוא כרכוז דהואי בי ריש גלותא — רב אחאי אסר, רב שמואל בריה דרב אבהו אכיל מיניה קרי אנפשיה מפרי פי איש תשבע נפשו.

ובע"ז סט. רב אחאי שיער בתלא בחמשי, רב שמואל בריה דרב איקא שיער בשיכרא בשיתין גרסת דק"ס ובה"ג והוס' רב האי רב שמואל בריה דרב אבהו.

בר אבא כנון בין שותה חמין לשותה צונן, מלקט עצמות אחד היה בציפורי ואית דאמרי ר' שמואל בר אבא הוה ובשעה שהיה עצמות שחורות וכו', וזוהו אנו רואין שלא היה כהן.

ור' אלעזר היה חביב עליו ביותר כמ"ק פ"ג סה"א שמתה אחותו דר' שמואל בר אבא והוה יתיב מצמי מופריי (נטל צרניו) סלק ר' אלעזר לגביה ולא כסיתון, סלק ר' נתן בר אבא לגביה וכסיתון ושאלו למה לא כיסה כשנכנס ר"א א"ל ומה את סבר דאת חביב עלי כר"א? ובתשובת מהר"ם בר' ברוך קצ"ז מביא שעלו בו חטטים אחא שייליה לר' יוחנן מהו ד'סחא (בימי אבול) א"ל סחי וכו'.

וביצה פ"א סה"ט ר' נחום א"ר שמואל בר אבא.

ומכל זה את רואין שהיה כבר גדול הדור בזמן ר' אלעזר וגם נקרא תמיד בשם רבי שמואל בר אבא, לכד מפסחים פ"ו סה"ד ר' יעקב בר אחא בשם שמואל בר אבא וצ"ל ר' שמואל, אבל

שמואל בר אבא.

היה ככלי תלמידו דרב ששת כעירובין ז: שא"ל רב ששת לרב שמואל בר אבא אסכרא לך, ואח"כ הלך לא"י וקבל מר' זעירא כדמצינו שבועי קומי ר"ז כשבת פ"ז ה"ב-כו: יבמות פ"י ה"ו, וקידושין פ"א ה"ב-ז: (ור"ז אמר על קושיותי מאן דא"ל דהא מלתא מסקי ליה אבא קונרוסין) נזיר פ"ג ה"ד, סנהדרין פ"ו ה"ה. וכן בעי מר' יסא כקידושין פ"א ה"ב-ז:.

והוא נקרא תמיד אך בשם שמואל בר אבא יען שלא נסמך וזה שמצינו בבורים פ"ג ה"ג ר' הילא ר' יעקב בר אידי הו' יתיבין עבר שמואל בר בא וקמי מפניו א"ל תרתי חדא שאני וקן (שלא נסמך) וחדא שאין התורה עומדת מפני בנה.

ובאגרת דרש"ג דפוס ב"ג שבשנת תתי"ח בכסלו שביב רב שמואל בר אבהו דמן פום בריתא. ובשאר נוסחאות גרסי רב שמואל בר יהודה. ומה שמצינו מד' שמואל פ"זה א"ר שמואל בר' אבהו זקן שנמצא בו דבר של דופי אין מורידין אותו הוא מ"ס וצ"ל ר' שמואל בר נחמני.

ר' שמואל בר אבדומא או אבדומי. הוא היה תלמיד דר' מנא כשבת פ"יט ה"א שהיה צריך לטול (לרב) ששעה בריה (בר"ף הגרסא שישנא) ושכח להביא איזמל (מע"ש) שאל לר' מנא א"ל ידחה למחר, שאל לר' יצחק בר' אלעזר (שהוא היה או מוקני הדור). וכן מו"ק פ"ג סה"ט שמתה אמו ח' ימים קודם המועד אתא שאיל לר' מנא, ובחגיגה פ"ג ס"הג, שבויעות פ"ב ה"ד אמר קומי ר' מנא.

ונזכר ברכות פ"ז סה"א אמר לא למדו ברכת התורה מברכת המזון אלא לרבים.

וכן נזכר פאה פ"ד ה"א, תרומות דפ"ט, חלה פ"ג סה"א, נזיר פ"ז ה"ג, ע"ז פ"ג ה"ה.

ושם פ"ז ה"ב חבריא בעו קומי ר"ש בר אבדומא.

ר' שמואל בר אבין.

נזכר כלאים פ"ג סה"ב אמרין חבריא קומי וכו'.

ובסנהדרין נא: דתני אבהו דשמואל בר אבין.

רב שמואל בר אדא. ערך רב שמואל בר אדאי.

רב שמואל בר אחא.

היה תלמיד רב פפא כנזיר נא: הקשה לר"פ.

ובמנחות לה, חולין צא. אמר קמיה

דר"פ משמיה דרבא בר עולא. וביומא לו, איתא תרגמא רב שמואל בר פפא קמיה דרב אדא וצ"ל ר"ש בר אחא קמיה דר"פ כבדק"ס.

וב"מ טו, ב"ב עז: קנ: ר"פ אקנינהו לר"ש בר אחא — כי אתא נפק לאפיה עד תוך.

ובב"ק קד: איתא במעות ר"ש בר אחא. וכן נזכר ב"ק צט. מתרץ דברי רב ששת.

רב שמואל בר אחיתאי.

בגיטין לט: אר"ש בר אחיתאי אמר רב המנונא סבא א"ר יצחק בר אשיאן אר"ה וכו'.

ובסוכה מב. גרס רב שמואל בר התאי, אבל דק"ס מביא מכ"י שצ"ל אחיתאי, וכן מובא בכ"י בכריתות יב:.

ר' שמואל בר אוניא—איניא—איני—
נא ינאי—יונה.

שם האמורא הוה נשתבש כל כך עד שלפעמים איתא גם ר' שמואל בר מינא או איביה או חובה או חנאדאידי וכאשר נבאר.

ע"י האמורא הגדול הוה נשאר לנא לפליטה מאמרי רב באגדה כעירובין סג. אר"ש בר איניא בשם רב גדול ת"ת יותר מהקרבת תמידין, ובמגילה ג: איתא בר אוניא.

ובר"ה יח. ר"ש בר איניא בשם רב גז"ד של ציבור אינו נחתם, וביבמות קה. איתא אוניא.

ומגילה כט. ר"ש בר איניא בשם רב שחיוב הליות המת יב' אלפי גברי וכו'. ובכתובות יז. איתא איני.

ובתניינה ה: ר"ש בר איניא בשם רב מקום יש להק"בה ומסתרין שמו.

ובסנהדרין כב: ר"ש בר אוניא בשם רב אשה גולם היא ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי.

בשם ר' אחא צ"ל ר"ש בר איניא כבילקוט
איוב רמו תתקב.

ומצינו ר' ינאי בריה דר"ש בר' ינאי
מד' שמואל פ"כא-ג. ומה נראה ששמו
האמיתי היה ר"ש בר ינאי.

ר' שמואל בר איביה. ערך ר' שמואל
בר אוניא.

רב שמואל בר אידי.

בתענית ט. יסופר שר"ה בר מנח
ורב שמואל בר אידי ורב חייא מווסתניא
הוו שכתי קמיה דרבא, כי נח נפשיה
אתו לקמיה דרב פפא כל אימת דדוה
א"ל שמעתא ולא הוה מסתברא להו הו
מרטוי אהרדי, חלש דעתיה אקרזיה
בחלמיה ואכחיד את שלשת הרועים,
למחר כי הוו מיפטרי מיניה א"ל ליולו
רבנן לשלמא, (כן הוא בע"י והכונה שברנס
שיחיו).

ובפסחים קד. שלח ר"ש בר אידי,
חנניא אחי אומר אחת (ועיין ערך חנניה בר
אידי).

אבל מה שמצינו ויק"ר פ"ידב ר'
שמואל בר אידי בשם ר' אחא שם צ"ל
ר' שמואל בר אוניא כבילקוט איוב רמו
תתקב.

רב שמואל בריה דרב איקא.

נוכר ע"ז סמ, וצ"ל בריה דר' אבהו
כגרסת דק"ס ובה"ג ובתוס' רב האי.

ר' שמואל בן אלעזר.

נוכר שבת פ"יד סה"ג אמר מתיר היה
ר"מ, והוא מ"ס וצ"ל ר' שמעון בן
אלעזר ככבבלי שם קלד, וכן הוא בכרכות
פ"א ה"א.

ר' שמואל בר אמי או אימי.

אביו נוכר יבמות פ"י ה"ו אימי אביה
דשמואל בר אמי בשם ר' יהודה הלכה
בר"ש,

והיה חתנו דר' שמואל סבא כסוטה
י: וחרתנו אמר משמו.

ופסחים

אבל לא היה תלמיד רב, אך כן היו
כידו קבלות בשם רב כי היה תלמידו
דר' אחא כיבמות פ"ד ה"יא ר' שמואל
בר אינא בשם ר' אחא ה"א בשאין
מחלוקת אצל סתם, והמאמר הזה במגילה
פ"א סה"ד ר"ש בר יונה בשם ר' אחא.
ובתענית פ"ב ה"ג ר"ש בר' ינאי בשם
ר' אחא.

וכן יומא כא. אר"ש בר איניא מאי
דכתיב וארצה בו ואכבדה — אלו ה'
דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש
שני.

המאמר מובא בירושלמי תענית פ"ב
ה"א ר' שמואל בר ינא בשם ר' אחא.
ובמכות פ"ב ה"ו איתא המאמר ושם
ר' שמואל בשם ר' אחא וחסר תיבת בר
איניא.

ובהוריות פ"ג ה"ביו: איתא המאמר
ר' אינא בשם ר' אחא וחסר תיבת
ר"ש.

ובכרכות פ"א ה"ה"י. ר' שמואל בר
מינא בשם ר' אחא וצ"ל בר אינאי.
ובדברים רבה פ"בכ ר' שמואל בר
איניא בשם ר' אחא ברוח השיבו כד"א
משיב הרוח.

המאמר בירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב"לב.
איתא שמואל בר בונא בש"ר אחא.
וביוק"ר פ"ל-ג המאמר ר"ש בר' יונה.
וביוק"ר פ"י"ט ר' שמואל בר איביה
בשם ר' אחי אמר ריות ד' אמות.

והמאמר בב"ר פ"ה"ז ר"ש בר חנא
בשם ר' אחא.

ונשלש המאמר בקה"ר פ"א-ז"ח ר'
שמואל בר חובה בשם ר' אחא ובכולן
צ"ל ר"ש בר איניא.

ובפדר"כ נד: ר' שמואל בר' יונה ור'
אחא בשם ר' שמואל בר נפחא וצ"ל ר"ש
בר איניא ר' אחא בש"ר שמואל בר
נחמני.

וביוק"ר פ"ידב ר' שמואל בר אידי

רב שמואל בר זוטרא.

היה תלמיד רבא כנדה מן. שמתני
לשמעתא דרבא בהאי לישנא.

ובב"מ מט, אמר רב פפי אמר לי
רבינא לדידי א"ל ההוא מרבנן ורב טבות
שמיה ואמרי לה רב שמואל בר זוטרא
שמיה דאי הווי יהבו לי כל חללא דעלמא
לא הווי קא משני בדבוריה, בדידי הוה
עובדא ההוא יומא אפניא דמעלי שבתא
חוה וחוה יתיבנא ואתא ההוא גברא
וקאי אנבא א"ל אית לך שושמשי לזבני
א"ל לא, א"ל ליהווי הנך זויי בפקדון
גבך—א"ל הא ביתא קמך אותבינהו
בביתא ואיננוב אתא לקמיה דרבא וכו'.
ונזכר שבת כנ. בלשון דתני ר"ש בר
זוטרא כל השמנים יפין וכו', ר"ש בר
זוטרא מתני הכי וכו'.

ר' שמואל בר זעירא.

נזכר במ"ד פ"גית, ר' הונא הכהן
בשמו. §

ר' שמואל בר חוביה. ערך ר' שמואל
בר איניא.

רב שמואל בר חייא.

א"ר אלעזר ב"מ עב, א"ר מני א'
חולין נו.

ר' שמואל בר חייא בר יהודא.

מצינו אותו תמיד אומר בשם ר' חנינא
כמע"ש פ"ג הי"ב, שבת פ"א סה"א,
יבמות פ"ח ה"א, פס' דבתי פ' החדש
ס"מ, שהש"ר רפ"ו.

ובמד' תהלים פ"יחכט איתא ר'
שמואל בר חייא ור' יודן בשם ר' חנינא
ונראה שצ"ל ר"ש בר חייא בר יודן.

ר' שמואל בן חלף או חלפתא.

בירושלמי ברכות פ"ג סה"ה ר' ירמיה
ר"ש בן חלפתא בשם ר' אדא בר אחוה,
ובמגילה רפ"ג איתא בן חלף.

ופסחים מו: מתקיף לה ר' שמואל בר
אמי—א"ל ר' זירא—קבלה מיניה ר'
שמואל בר אמי דאמר דחמנא וכו'.

ובקידושין פ"ג ה"ב אר"ז באדר קדמיא
דמך ר' הילא, באדר תנינא אתא עובדא
קומי ר' חנניה חברון דרבנן א"ל ר'
שמואל בר אמי לא יאות הוה ר' הילא
אמר לך.

וביבמות קה. רב שמואל בר אמי א"ר
יונתן וצ"ל אר"ש בר אמי ואמרי לה
רש"ב א"ר יונתן כר"ה ית.

ובע"ז לה. אר"ש בן פוי ואיתימא ר"ש
בר אמי.

וב"ר פ"מרו"ר אבא ור' ברכיה ור"ש
בר אמי הווי יתבין ומקשין וכו'.

וכן נזכר מד' שמואל פ"ה"ב.
וכנדה כ: אמי בר שמואל אך אינו
בנו כי אמי זה היה תלמיד שמואל.

שמואל בר בידרי.

אמר רב מנחות לה; ובדק"ס איתא
בר מרדכי, ובהרא"ש גרס בר מרי.

רב שמואל בר ביסנא.

אר"נ כתובות ק, ותרגם קמיה דרב
יוסף—א"ל רב יוסף קבסתן (צערתי)
בקידושין כו:.

וכנדה מב. בעי מאביי—אתא שאל
לרבה ואח"כ שאל לרב יוסף וכולהו
תירצו לו תירוץ אחד הדר אתא לקמיה
דאביי א"ל כולכו ברוקא חדא תפיתו,
א"ל אביי שפיר אמרי לך.

ובע"ז לא: שאיקלע למרגלאן ולא
שתה יונם ושכרם משום חשד י"נ.

ר' שמואל בר גדליה.

נזכר ד"ר פ"א"יו, תנחומא כהר"ב.

ר' שמואל בר גוריא.

נזכר תנחומא הישן בהר, ובתנחומא
בובער הגרסא בר גדליה.

בכתובות מד; ובשבת קמו; שעבדה לו
אמו מגררתא דכספא.

וקרוב מאוד לומר שהוא היה התנא
בישיבת רב יהודה כיומא עז. שרב יהודה
בר רב (תיבת רב ליתא בדק"ס) יהודה הו
קיימי אנודא דנהר פפא והוה קאי רמי
בר פפא מהך גיסא רמא להו קלא —
א"ל ר"ש בר יהודה תנינא,

וכן יבמות קא: שאמר לרב יהודה
תנינא.

וכן שבת עמ, ע"ז כח. תני ר"ש בר
יהודה.

וכיומא כה. כדתני רב יהודה ואיתימא
ר"ש בר יהודה.

וקרא לרב יהודה שינא בככתובות יב;
ובע"ז כח: אמרו שרב יהודה שרא
למיכחל עינא בשבת א"ל ר"ש בר
יהודה מאן ציית ליהודה מחיל שבי
(מתלל שבת), לסוף חש בעיניה שלח לרב
יהודה שרי או אכור, שלח ליה לכו"ע
שרי לדירך אכור.

והיה חביב ונאמן כ"כ על רב יהודה
עד שאמר עליו כתובות מד: כגון ר"ש
בר יהודה מרענא שמרא אפומיה (שידע
שאינו משקר).

וכן מצינו שעולא איקלע לגביה כשבת
קט; וחולק עמו בדין הידוע מפני מה
ארוסה בת ישראל אינה אוכלת בהרומה,
ורב שמואל בר יהודה סוכר משום סימפון
בכתובות נו:

וכן חולק עם ר"ו כגיטין כז:
ואמר על ר"ו ורב שמואל בר יצחק
שהם שני גדולי הדור כגיטין כג:

ונתמנה לילך לאי ולהביא משם תורת
א"י ביחד עם מרעיו רבין ורב דימי
ובולם היו נקראין בשם נחותי.

וכשבא לא"י זכה עוד לקבל מר' יוחנן
כדמצינו רב שמואל בר יהודה אר"י
שבת לו; גיטין מז.

כי אתא ר"ש בר יהודה אר"י גיטין כג:

ר' שמואל בר חנא. ערך ר' שמואל
בר אוניא.

רב שמואל בר בר חנה. ערך רב
שמואל בר רבנא בב"ת.

רב שמואל בר חנינא או חנניה.

אמר בשם ר' אלעזר כיומא פ"ה ה"ד,
בשם ר' הושעיא בכרכות פ"ב ה"ה.
ומ"ק פ"א ה"ח ר' יכא הורי לשמואל
בר חנינא.

ונזכר מד' תהלים פ"כב-כ"ג.

רב שמואל בר יהודה.

בתוס' יבמות קא: ד"ה ואנא, מפרש
ר"ת שהיה בן רב יהודה הנדואה והתנייר
הוא ואביו יהודה, וקשה מאוד להבין
דברי רבינו הלא מפורש בקידושין כב:
שרב יהודה הנדואה גר שאין לו יורשין
הוה חלש על סר זוטרא לשילי ביה,
יודוע שמר זוטרא היה חבירו הרב אשי
וא"כ איך אפשר שרב שמואל בנו יהיה
הבר לרב יהודה כמפורש ע"ז כח; ומה
גם לפי ר"ת בקידושין יח. הו"ד כאן,
שבהלואה אם מת הגר ומחזיר ליורשיו
או רוח חכמים נוחה דימנו, א"כ בודאי
היה צריך מר זוטרא להשיב לבניו ולא
לזכות לעצמו. ולומר שרב שמואל בנו
כבר מת ואביו האריך ימים רבים עד מר
זוטרא, דבר זה קשה מאוד לומר.

אך האמת יורה דרכו שרב יהודה
הנדואה איש אחר הוא גר צדק בזמן מר
זוטרא, אבל רב שמואל נקרא תמיד בשם
בר יהודה ולא בר רב יהודה. וזה רב
שמואל התנייר ביחד עם אביו ונעשה
אדם גדול עד שאמרו יבמות קא: שא"ל
רב יהודה שיצטרף לחמשה לחליצה,
ורב שמואל א"ל תנינא בכ"ד של ישראל
ולא בכ"ד של גרים ואנא גר אנא
(ופרשי' הוא ואניו נתניירו).

ואמו היתה ישראלית בתוס' ישנים

ובגישין טו; מנחות טב: הקשה לו אביו.

וב"ב ת. א"ל אב"י לרב יוסף והאמר רב שמואל ב"י וכו'.

ממקראי הפרטים מצינו אך ב"ק לה. שמחה עליו בתו וא"ל רבנן לעולא קום ניוול ננחמיה ולא רצה לילך עמהן אך הלך הוא לחוראי לנכיה וקראו עולא רבי (והוא כמו מר), וכפי הנראה היה זה עוד טרם שנתמנה לילך לא"י ואז היו עולא ורבנ"ח מהנחותי בימי רב יודנה כמבואר בערכם.

ר' שמואל בן יהוצדק.

נזכר ברכות פ"ג סה"א, והוא מ"ס וצ"ל ר' שמעון בן יהוצדק כבנוזר פ"ו ה"א.

ר' שמואל בר יונה, ערך ר' שמואל בר אוניא.

ר' שמואל בר יוסי.

בן הוא בקידושין לג. שהקפיד על ר"ש בר רבי, אבל הוא מ"ס וצ"ל ר' ישמעאל בר' יוסי.

וכן במד' תהלים הישן פ"ג ר' שמואל בר' יוסי בקש לישב ספר זה לפני רבו, וצ"ל ר' ישמעאל בר' כדמוכא בילקוט שם רמז תרכה.

ר' שמואל בר' יוסי בר' בון.

הוא היה מאמוראי דור האחרון בא"י, ובימיו כבר נחרבו ישיבות א"י, ונזכר עוד בירושלמי בדמאי פ"ד סה"א, ר"ה פ"א ה"א-ג, יבמות פ"ח ה"ג, קידושין פ"ד ה"י, הוריות פ"ג ה"ה.

ואמר בשם ר' נסה כתובות פ"ז סה"ו, ובגישין פ"ה ה"ג הוא ור' מתניה סברין מימר א"ל ר' יוסי בר' בון, והוא ר"י בר' בון האחרון.

רב שמואל בר יבא.

נזכר נדה טו: הקשה לר' אבא, א"ר יוחנן אפילו ילדה.

ושם מ, ע"ז נד: כי אתא רב דימי אר"י — כי אתא ר"ש בר יהודה אר"י.

וביבמות עו. כי אתא רבין אר"י — דתני ר' זכאי קמיה דר"י — כי אתא רב שמואל ב"י אמר הכי תני קמיה וכו'.

ובע"ז עג, שבת קמו. כי אתא רבין אר"י — כי אתא רב שמואל ב"י אר"י. ובסנהדרין לא: כי אתא רב שמואל ב"י אר"י לעולם מביא ראיה.

ושם סב, כי אתא רב שמואל ב"י אמר הכי תני (ר' זכאי קמיה דר"י).

וברכות יד: אמר רב יוסף כמה מעלייתא הא שמעתתא דכי אתא רב שמואל ב"י אמר אמרי במערבא — א"ל אב"י מאי מעלייתא וכו'.

ובשבת לו: אר"ש בר יהודה אר"י — א"ל ההוא מרבנן — א"ל אטו לית אנא ידע דאמר רב יוסף א"ר יהודה וכו'.

ובגישין פט, כי אתא ר"ש בר יהודה א"ר אבא אר"ה אמר רב.

וכן שבת ה. אר"ש בר יהודה א"ר אבא, וזה כשכא לא"י ומצא שם את ר' אבא ומסר לו מה שקבל מר"ה בהיותו בבבל. וביבמות פג. אר"ש בר יהודה א"ר אבא אחוה דרב יהודה בר זבדי אמר רב.

וכן אמר משמיה דר"א כשבת לח: רב דימי ור"ש בר יהודה תרוייהו משמיה דר"א אמרי.

וכן אמר משמיה דר' חנינא כשבת נד.. וכפי הנראה התיישב אח"כ בבבל ולא היה הולך כפעם בפעם לא"י כחבריו רבין ורב דימי כי מצינו אותו עם אמוראי דבבל כיומא יא: תני ר"ש בר יהודה קמיה דרבה (כצ"ל ותיבת רבא הוא מ"ס, דק"ס).

וביבמות עו: א"ל רב יוסף פוק תני לברא.

רבא אלא מעתה, והוא מ"ס וצ"ל, אמר רבא כי רבא לא ראה את ר"ה.

וב"ק מג: מתיב — א"ל רבה הני קתני, וזה היה כשישבו כולם לפני ר"ה.

וכשהיה כבר מגדולי הדור נשאו לבו לעלות לא"י לקנות שלמות בעבודת הכורא, ולכן אף שאו היו בא"י ר' יוחנן ורש"בל אבל הוא לא ישב תמיד בחברתם ולא רצה להראות להם את גדולתו בתורה, ואך היה עניו ושפל ברך ועוסק בעבודת ה' והיה קדוש וטהור כיבמות פ"ב ה"ד וסנהדרין פ"י סה"ב שאמתיה דר' שמואל בר"י אמרה מן יומי לא חמית מילה בישא על מאני דמרי.

והוא היה משמח לפני חתן וכלה ככתובות יו. שהיה מרקד אתלת לפניהם, ובפאה פ"א ה"א ג: ספורש יותר שהיה נוטל הרסים והיה מהדס קימי כלה, ור"ז אמר קא מכסיף לן סבא.

ורב שמואל בר יהודה אמר עליו ועל ר"ז שהם שני גדולי הדור כגיטין כג:.

ושם התרועע עם כל גדולי תלמידי דר' יוחנן כד' חייא בר אבא שבעי מיניה כמנחות מז, וקראו רבי כחולין צת. (ולא היה רבו אך מפני ענותותיה).

וכשנפטר ר"ח בר אבא קיבל אבילות ואכל בשר ושתה יין ככרכות פ"ג ה"א"כ:.

וכיבמות פ"ב ה"ב שהיה ליה עובדא ושלח לר' יעקב בר אחא לגבי רח"בא. ובכרכות פ"ג סה"א כשרצה ר' אסי לצאת חו"ל א"ל שצריך לשאול לר' יוחנן.

ור' אסי אמר בשמו כתמיד לא:.

ובר"ה פ"ג ה"א ר' הונא (השני) ידע שהדואת לחד בר נש אויל בעי מידן קימי וכפר ביה, א"ל ר"ש בר' יצחק בנן דאת ידע דר"ה בר נש רבה את כפר ביה? (ובל"ס שניהם ישבו לפני ר"ה בבבל).

ר' שמואל בר ינאי. ערך ר' שמואל בר אוניא.

רב שמואל בר יעקב.

נוכר מנחות לב. והגמרא מביא דאיה ממנו לדברי רבא.

ונזכר נדרים פ"ג ה"ב, ושבויעות פ"ג ה"ט יספר שראה נחש גדול כ"כ עד שכסה הענלה של מלכות.

ונזכר בזהר חיי שרה קכד. במדרש הנעלם.

רב שמואל בר רב יצחק.

אביו היה חסיד גדול כר"ה פ"א ה"ד שהיה צם יו"הכפ ב' ימים (משום ספיקא) ומת ע"יו, ובחלה פ"אה"א איתא במעות בר אבוי דשמואל בר"י.

ונזכר עירובין צו. דתנא אבוה דרב שמואל בר' יצחק.

ובשבויעות פ"ד סה"א ר' ירמיה ר' שמואל בר"י בשם רב יצחק שאמר בשם רב.

ורב שמואל בנו זכה עוד לקבל מרב כנדה סד: שאמר לדידי מיפרשא לי מיניה דרב,

וכן מצינו ר"ש בר רב יצחק אמר רב כברכות יד: נט, שבת נא, פסחים קיג: יבמות מז. צו, גיטין עה, ב"מ מא, ב"ב קיט, פסחים פ"ז ה"יב.

וכשמלך ר"ה וכל תלמידי דרב ישבו לפניו ישב גם הוא לפני ר"ה כעירובין לו. שבעי מר"ה.

תני קמיה דר"ה כב"ב קיג:.

שאל מר"ה כר"ה פ"ג סה"ב.

ובנדה ו: אר"ה מע"ל שבנדה — א"ל ר"ג והא תני — קבלה מיניה רב שמואל בר"י בחולין שנעשו על טהרות הקודש (ופירש"י קיבלה להך תיובתא מר"ג), ומוה אנו רואין שישב בחברת ר"ג ור"ה, וזה היה כשמלך ר"ה כמבואר בערכו.

ובמנילה ח. תני קמיה דר"ה — א"ל

ר' הונא בשמו כחגיגה פ"א ה"ו
(והוא ר"ה ב').
ר' חגי שאלו כברכות פ"ב ה"ו.
ר' חנן בשמו כשביעית פ"ו ה"א.
ר' חנניה בשמו כשבת ספ"י, תנחומא.
נח"כ.
ר' יהושע הכהן בר' נחמיה בשמו
כמד' תהלים רפ"פ.
ר' יונה ור' יוסי בשמו כר"ה פ"א.
ה"ב.
ר' יוסי בר' בון בשמו כמע"ש פ"ד.
ה"ג.
ר' ירמיה בשמו כפאה פ"א ה"א,
עירובין פ"א ה"ארה, חגיגה פ"א ה"ו.
שבועות פ"ד סה"ב.
ר' מיישא א"ל, לא כן אלפן רבי
כברכות ספ"ב.
מב"ב מצינו אך שהיה לו בת שנשאת
לרב הושעיא כסנהדרין פ"א ה"א.
ופמירתו מצינו כתובה יו. שאיפסק
עמודא דנורא בין דידה לכולי עלמא.
וגמירא דלא אפסיק אלא לחד או לתרי
בדרי, ור"ו אמר אהני שומיתיה לסבא.
ור' ירמיה היה בפמירתו כברכות פ"ג
סה"א ונזיר פ"ו ה"ח ששאל לר"ו קומי
ערסיה.
ובפאה פ"א ה"א-ג: כשמת נפק ב"ק
שיצאו לנמול חסד עמו וירדה אש
ואיתעביד כעין שיבשא דנור בין ערסיה
לציבורא.
ובע"ז פ"ג ה"א כשנפטר איתעקרין
ארוויא בא"י אמרין דהוה נסיב ששיבתא
ומקלם קומי כלה ונפקת ב"ק ואמרה ווי
דדמך ר"ש בר' יצחק נמיל חיסרא.
וכברכות פ"ג ה"א כ. כשמת קביל ר"ז
אבילות ואכיל מלופחין.

ר' שמואל בר כהנא.

כשהש"ר פ"דח ר' תנחומא ור' מיאשא
ור' ירמיה בשם ר' שמואל בר כהנא.

שמואל

וכן התרועע עם ר' אבא כסוכה ג.
עם ר' אמי כיבמות פ"טו ה"ד שקראו
אדם מסוים.
ועם ר' אבהו ור' אבא בר ממל
כמכות יג:.
עם ר' זירא כפסחים עב: שישבו
שניהם אקילעא רר"ש בר' יצחק ויתבי
וקאמרי ארש"בל וכו'.
ור' זירא בעי מיניה ספרד"כ קמב.
מחלקותן וזכחים סה: נדה ט:.
וכן חילק עם ר' יוסי בר"ח כברכות
פ"ג ה"ה,
מאמרו והלכותיו מצינו עירובין פא:
על דברי ר"ה, פסחים פה: יומא כו.
מתרין דברי ר' יוחנן, מגילה ב, כתובות
ג. אמר אי איכא בתי דינין קבועין אשה
נשאת בכל יום, כתובות כז, קידושין
מה: ע"ז עה.
ודבריו היקרים באגדה מצינו בעירובין
זה: אמר מקום יש בראש להניח בו ב'
תפלין.
ופסחים מט: מוסיף על דברי רש"ב
ואמר ומנבו.
וכן חגיגה ה: חילק עם רש"ב וואמר
מאי מפני גוה מפני גאותן של ישראל
שניטלה מהן ונתנה לאו"הע.
ותענית יו. אמר טעם שכה"ג צריך
להסתפר מע"ש לע"ש.
וב"ב טו: אמר כל הנוטל פרוטה
מאויב מתברך.
וסנהדרין קט: ביקש יעקב רחמים
וכו'.
ושם קי. מלמד שכל אחד ואחד קנא
את אשתו ממשה.
ובחולין נו: מלמד שברא הק"בה
כונניות בארם וכו'.

תלמידיו והאומרים בשמו.

ר' ברכיה בר' יהודה בר' סימון בשמו
כבר' פ"גנ"ח, וצ"ל ר' ברכיה בש"ר.

בשם ר"ש בר נחמן חוץ מברכות רפ"ה,
פ"ה ה"ב, ה"ה, ובסנהדרין פ"ז סה"ט
שנקרא ר"ש בר נחמני.

הוא היה יליד א"י כאשר סיפר בעצמו
בב"ר פ"מה שאמר רכוב הייתי על
כתפו של זקני ועולה מעירו לכפר חנן
דרך בית שאן (וידוע שבית שאן היא בא"י
כשופטים פ"א"ב, ואף שכחולין ו: פסק רבי
כר"מ שבית שאן היא חו"ל, זה יען שלא כבשה
עולי ככל, וכן מה שפירש"י בכתובות קיב. שבית
שאן הוא משאר ארצות כבר פי' המהרש"א דר"מ
לטעמיה, ובספר נפתור ופרח פי"א כתב שבית
שאן הוא לדרום טבריא כחצי שעה) ושמעתי
את ר' שמעון בן אלעזר יושב ודורש
בשם ר"מ.

והיה כהן כתרומות רפ"ה.

והנה אף שזכה לראות את רש"בא
בילדותו אבל תורתו קבל מר' יונתן
תלמידו דר' חייא ור"ב"ל ור' יוחנן,
וימי פעולתו נופלים בדור השני והשלישי
לאמוראי א"י וכאשר נבאר כי האריך
ימים.

וזאת ידוע לנו בבירור שר' יונתן רבו
היה תלמידו דר' חייא כמפורש בברכות
יה. שאמרו ר' חייא ור' יונתן הוי שקלי
ואולי בבית הקברות—ואף ר' יונתן
הדר ביה דאר' שמואל בר נחמני א"ר
יונתן וכו'.

ומפורש שר' יונתן היה רבו כפסחים
כד. שא"ל ההוא מדבנן לר"ש בר נחמני
ר' יונתן רבך מהאי קרא קאמר לה.
וב"ב קכג. בעי מיניה ר' חלבי מרש"ב
— א"ל ר' יונתן רבך מהאי קרא קאמר.
וכן הבייר עוד את אמו דר' יונתן
כב"מ פד. שאמר רש"ב אישתעי לי
אימיה דר' יונתן דאישתעיא לה דביתהו
דר"א בר' שמעון וכו'.

וכן יספר מר' יונתן רבו כיוסא ט:
שאמר כי מטא ר' יונתן להאי קרא בני
וכו'.

ושם כב: אמר, ר' יונתן רמי.

רש"ב

שמואל בר מרי—מרדכי. ערך שמואל
בר בירדי.

רב שמואל בר מרתא.

אם מרתא הוא שם איש או שם אשה
מחלוקת בב"ב נב. שהרשב"ם פירש שהוא
אחי ר' חייא סנהדרין ה. ור"ג פירש
שהוא שם אשה אחות ר' חייא.

ורב שמואל קבל מרב כפסחים קיג:
אמר רבב"ח אר"ש בר מרתא אמר רב.
ובחלה פ"א ה"ג ר' יצחק בשם רב
שמואל בר מרתא בשם רב חלה תרימו
וכו'.

ומגילה מז: אמר רב ואיתימא רב
שמואל בר מרתא.

וב"ק נא: אמר רבב"ח אר"ש בר
מרתא.

ומצינו ר' אילא בריה דרב שמואל בר
מרתא ברכות יג.

רב יצחק בר שמואל בר מרתא
ברכות כה:

רב שמואל בר נדב.

נזכר ערכין מז: בעי מר' חנינא ואמרי
לה שהיה חתניה דר' חנינא, ואמרי לה
שבעי מרי"בל.

ר' שמואל בר נחום.

נזכר ב"ק נה. שר' חנינא בר עניל
שאל לר' תנחום בר חנילאי מפני מה
בדברות הראשונות לא נאמר בהן טוב
ובדברות האחרונות נאמר בהן טוב, א"ל
כך אמר לי ר"ש בר נחום אחי אמו של
רב אחא בר' חנינא ואמרי לה אבי
אמו של רב אחי בר' חנינא הואיל וסופן
להשתבר.

ר' שמואל בר נחמן—נחמני.

האמורא הגדול הזה אשר הנחיל לנו
מאמריו היקרים למאות, נקרא תמיד
בבבלי בשם ר' שמואל בר נחמני, חוץ
בסנהדרין כב. שנקרא בשם ר"ש בר
נחמן, ולהיפוך בירושלמי נקרא תמיד

לכן לא קבל הרבה מר' יוחנן, וזה שמצינו ויק"ר ספ"לה א"ר אבהו עבר היינא קומי כנישתא דטרסיא בלוד ושמעית קלא דר' שמואל בר נחמני יתיב ודרש. ושם קבל מר"ל כל והיה רבו המובהק כר"ה פ"ד ה"ר ארש"בנ — חבריא בעון רש"בנ בשם מן רבי אמר לה — א"ל בשם רי"ל, והוצרכו לשאול זה ממנו יען שידעו הכל שר' יונתן היה רבו המובהק.

וכן חולין צח. אמר משמיה דרי"ל. וביומא רפ"ח ר"ש בר נחמן סלק לגביה ריב"ל כליל תעניהא.

ובמר' שמואל פי"ט"ב אמר בשם רש"בנ ואולי צ"ל רי"ל.

וכן אמר בשם ר' אלכסנדרו כתחומא בהר"ג.

ובשם ר' הושעיה כסנהדרין פ"ו סה"מ. ובשם ר' יהודה בר זבידא ככרכות פ"א ה"ה.

אבל ר' אלעזר היה כחבר לו וחולק עמו תמיד כסוטה יא: יב. ב"פ, ב"ק מו: ב"פ, ובסנהדרין פ"י ה"א.

ומה שמצינו חגיגה פ"ב סה"א ר' יודן נשיא שאל לרש"בנ מהו דין דכתיב סולו — א"ל ר' אלעזר רבך לא היה דרש כן, באמת הוא מ"ס וצ"ל כרמובא המאמר כב"ר פ"יב"י שר"י נשיאה השיב לו אוי דמוכדין ולא משתכחין שאלית לר"א ולא אמר כן, אך כב"ר שם נפל טעות ששם אמרו ממונה על בית שלו וצ"ל על "בית" שלו כבירושלמי.

וכן הוא במד' תהלים פ"קיר"ג אך שם איתא בטעות ר' יהודה הנשיא וצ"ל ר"י נשיאה, והוא ר"י נשיאה השני וגם שם ליתא תיבת ר"א רבך,

והנה הלכותיו בחלכה (מה שאמר ממי עצמו) מצינו אך מעט מוער כמגילה ב. (ובירושלמי ריש מגילה אמר זה בשם ר' יונתן)

רש"בנ א"ר יונתן ככרכות ז. יח: כנ. לב. לד: לה. נה. נה: שבת נה: כל המאמרים כל האומר ראובן חטא וכו', נו. נו: נח: פסחים למ. סח, יומא נג. עה. פו: סיכה נב: ר"ה יחי לר', מגילה י: כו, תענית ה. ה: מו"ק מו: חגיגה יד, יבמות מו: קט: כתובות יו. סו, גדרים כב. נו: גיטין ס, סוטה ג. נ: יא: יג: מו, ב"ק ס. פ: צב, צב, ב"מ פה, ב"ב טו: עח: סנהדרין ז. יד. יט: כ. כמ. צ. צ: צנ: קח: ע"ז יח: מנחות כט. צט: קי, חולין י: תמיד כח..

ובירושלמי ר"ש בר נחמן א"ר יונתן כשבת פ"ד ה"ג, הענית פ"ג ה"ו, כתובות פ"ה ה"ז, ספ"ז וכולם אך באגדה, ובסדרשים הרבה פעמים.

והנה אף שלא מצינו שיאמר בשם ר' יונתן בחלכה זה אך בכבלי, אבל בירושלמי מצינו הרבה פעמים ר"ש בר נחמן בשם ר' יונתן (בהלכה) ככרכות פ"ו ה"ז, פ"ו ה"א, פאה רפ"א"ג, ד, תרומות פ"י ה"ו, מעשרות פ"א ה"ב, פ"ב סה"ב, דמאי פ"ה ה"ב, חלה פ"ד ה"ג, כלאים פ"ו ה"ב, פ"ט ה"ב, ריש שבת, שם פ"ז דה"ב, עירובין פ"ב ה"ה, יומא רפ"א, שקלים ספ"ו, כ"ב ספ"ד.

והנה ידוע שר' יונתן היה חבירו דר' יוחנן כגיטין עח: (אף שהיה קשיש מיניה) ור' יוחנן שהיה ריש מתיבתא משך כמה דורות לכן אף שרש"בנ כבר בא בשנים בימי פעולתו דר"י אעפ"כ קבל ממנו וכדמצינו רש"בנ א"ר יוחנן ככרכות ט: פסחים מט: ב"ב עה: סנהדרין כב: ובירושלמי תרומות רפ"ה ר"ש בר נחמן בשם ר' יוחנן ובעי ממנו. ואין אנו צריכין לשבש את כל המקומות לומר שהיה כתוב בשם ר"י והוא ר' יונתן ונעשה מזה ר' יוחנן, אבל יען שמקום מושבו נראה שהיה בעיר לוד בדרום

ובאגדת בראשית פ"ח אמר בשם ר' יונתן איש הכירה.

ובתנחומא בחקתירד שאל רש"בנ את ר' יונתן בן אלעזר וקראו רבי.

ואפשר שהלך לבבל להשמיע דרשותיו היקרות, אך כפי הנראה לא שהה שם זמן רב, ולכן לא מצינו ששקיל ומרי עם אמוראי דבבל.

וכל גדולי תלמידי דר' יוחנן היו חבריו, ר' אלעזר ור' אמי בדלעיל.

ר' יעקב בר אידי כחולין צה. שא"ל ר"ז לרב שמן בר אבא — שהרי שני גדולי הדור ר"י בר אידי ורש"בנ תרווייהו משמיה דר"ב אמרי, מחלקות ברכות סב; סנהדרין עה.

וחולק עם ר' סימון בר זבדי כפסחים רפ"ט.

עולא, מחלקות סנהדרין צו:.

וכפי הנראה היח לו בית אולפנא גדול ששם התקבצו כל גדולי הדור ותלמידים רבים, ורש"בנ הורה להם דרכי אגדה, וזה שאמרו ברכות יז. כי הוא מפטרי רבנן מבי רש"בנ אמרי לי הכו אלופינו מסובלים וכו'.

והאומרים בשמו רבים הן ומהן גדולי תלמידי דר'י, כתלמידי דר' אבא ואבא צידוני אמרו בשמו נקה"ר פ"דג, ובמ' שמואל פ"כגיד גרס תלמידי דר' אימי.

ר' אבהו בשמו פסחים פ"ה ה"ו, תענית ספ"ג, ושמע דרשתו בלוד כויק"ר ספ"לה.

ר' אחא בשמו כשקלים ב; ברכות פ"א ה"אז, תנחומא לך"א, אמורדיב, מד' תהלים פ"ביו.

ר' אחי בשמו כבילקוט מלכים א' רמז קענ.

ר' אילא בשמו כשקלים ג.

ר' אמי שאלו כתנחומא אחריריד, ויק"ר רפ"לה.

ר' ברכיה בשמו כבכורים פ"א ה"ג,

תנחומא

פסחים כד, כתובות טט: סא, ב"ק מז; חולין מה. וריש תרומות.

אבל באגדה נשארה לנו הרבה מאוד מדרשותיו היקרים ומאמריו המחוכמים כברכות סג, מגילה י: יד, חגיגה ה; כתובות סא, סוטה י: יב; יג; ב"מ נח; ב"ב טו. עה, סנהדרין כב. צג; ק, ע"ז כד: כה, זבחים סב, חולין צא, ערכין ט: (מתקיף על דברי ר"א), ירושלמי ברכות רפ"ד, פ"ה ה"ב ה"ה, פאה רפ"א, ריש חלה, יומא פ"ג ה"ח, תענית פ"א ה"א, יבמות פ"ח ה"ג, ובפס' רבתי פ' שמעו אמר כד תמוט בירה, בירה שמה, וכד תרום קיקלא, קיקלא שמה.

מלבד מאמריו הרבים אשר נשארו בפי תלמידיו הרבים וכאשר נבאר.

ומה שנוכר ספרי בהעלותך פ' ותקעתם, שם נשתרבו שמו מר"ה לה. וירושלמי שם פ"ג ה"ה ושם רש"בנ א"ר יונתן.

ושמו נתפרסם לדרשן גדול ובעל אגדה כעדות ר' אמי בויק"ר רפ"לא ואיכ"ר פ"א"מא, ור' חלבו באיכ"ר פ"ג"ס, ור"י נשיאה ככ"ר פ"יב"ו, ור' שמעון בן יהוצדק ככ"ר פ"ג"ד, תנחומא ויקהל"ז שכולם א"ל שמעתי עליך שאתה בעל אגדה.

ובימי רב יהודה ירד רש"בנ לבבל ולכן קרא לרב יהודה, יהודה חברינו כמ"ק יז.

וכן ברכות פ"א ה"ב רב מתנה ורש"בנ תרווייהו אמרי, וידוע שרב מתנה היה בבלי.

וכן מפורש במד' תהלים פ"ג"ג שאמרו ר' שמואל בר נחמני עלה מבל בשביל לשאול ג' דברים מצא את יונתן איש הבירה ושאלו — ושוב שאלו מהו דכתיב — א"ל ר' יונתן מה הייתם אומרים לו בבבל, א"ל כך אנו אומרים וכו',

וקבל מר' יונתן איש הבירה כתנחומא סוף ויגשרש"בנ בשם ר' יונתן בן אלעזר איש הבירה.

ר' לוי בשמי כמד' תהלים פ"קדג,
תנחומא במדכר-יט. מד' שמואל פ"לכג.
ר' סימון בשמו כמגילה פ"א סה"א.
ר' פנחס בשמו כתנחומא פצ"אדמו.
שמעון קמטרא בשמו כברכות פ"ט
ה"ב.

ר' תחליפא חמיה דר' אחא בשמו
כברכות פ"א ה"איו.

והנה מלכד מה שהיה דרשן גדול
ותלמידים עוטרם אותו, היה לו גם
התמנות שעבור השנה היתה נעשית ע"י
כברכות פ"א ה"איו. כשהיה נחית רש"כג
לעיבורה היה אכסנאי שלו גם ר' יעקב
גרוסה, זר' זעירא היה מטמר ביני קיפאי
לשמוע היאך קורא ק"ש על מטתו.

ולעת זקנותו הגדולה אירע דבר גדול
כאשר יסופר בירושלמי תרומות כפ"ח
דיקלוט חורא מחוניה מליי דר"י נשיא
(נכזי אחד בשם דיקלוט שהיה רועה חזוים הכהו
נערי דביה הנשיא) איתעביד מלך, נחת
לפמיים, שלח כתבין כתר רבנן תיהוין
גבי במפקי שבתא מיד, וא"ל לשלוחו
שלא יתן להון כתבין אלא בערובתא עם
מטמעי שבתא (וצוה המלך את שלוהו שלא
יספור להם כאמר המלך אך ערב שכת עם השכה
כזו שלא יוכלו לקיים מצות המלך וינגשם).
וכן היה שהשליח בא ע"ש עם השכה
והוה ר' יודן נשיאה זר' שמואל בר נחמן
נחתין למיכחי בדיוסין דטבריא, אתא
אנטיגרוס נבהון (שם מד) ורצה הנשיא לנעור
בו, אך רש"כג א"ל שלפעמים הוא מתחזי
שיעשה גם ע"י, ושאלם למה הן שרויין
בצער וספרו לו כל המעשה איך שהמלך
הוא רחוק מכאן שהוא בפמיים (והוא קסרין)
ונתן צו שנבא אליו תומ"י במוצאי שבת
ולא גילה לנו עד רגע זו ואין לנו פנאי
ליסע אליו, א"ל אל תראו ותוכלו לרחוץ
כי בוראכם יעשה לכם נסים, וכשבא
מוצ"ש לקחן האנטיגרוס על כתפיו והביאן
לפמיים והעמידן אצל פלמרי המלך,

ואח"כ

תנחומא בראשית-יח, מד' תהלים פ"צדו.
ד' הונא בשמו כחלה רפ"ב, תנחומא
אמור-טו, מד' תהלים פ"קרו.

ר"ה בר אבין בשמו כבמ"ד פ"וד.
ר' זירא קראו גדול הדור כחולין צה,
זשלה שאל לרשב"ג כברכות פ"ו ה"ד,
זשם פ"א ה"איו. שר"ו היה מטמר ביני
קיפאי לשמוע היאך קרי ק"ש על מטתו.
ר' זכאי דשאב בשמו כתנחומא חקת-יח.
ר' חגי בשמו בריש שקלים, ורפ"ה,
ומד' שמואל פ"כג-יג.

ר' חייא בר אדא דיפו בשמו כש"ר
ס"מג-ג.

ר' חייא קרא בשמו כאיכ"ר פ"ר-ד.
ד' חלכו בעא מיניה ככ"ב קבג,
אמר בשמו כסנהדרין פ"י ה"ה, תנחומא
בראשית-יח, בשלח-יג, מד' תהלים פ"צרו,
מחלקותן כהענית פ"ב ה"ב.

ר' חנינא בקה"ר פ"איו ר"ש בר נחמן
בשם ר' חנינא דציפורי ואית דאמרי ר'
חנין דציפורי בשם רש"כג, והספק הוא
יען שר' חנינא (בר חמא) היה בציפורי,
זכן ר' חנינא חבירו דר' מני היה בציפורי
ולכן הספק אם הוא אמר בשם ר' חנינא
(בר חמא) או שר' חנינא האחרון אמר
בשמו.

ר' חנן דציפורי בשמו ככ"ד פ"ג-ט.
ר' חנינא בר פפא אמר לרש"כג לא
כן אלפן דבי — א"ל לקרות את יודע
לדרוש אין את יודע כירושלמי ברכות
פ"ב ה"ג.

ר' יודן בשמו כמד' תהלים פ"קא-ד.
ר' יודן בר' חנינא בשמו כרו"ר
פ"ב-טו.

ר' יודה לקרח בשמו כסוכה פ"ד ה"ו.
ד' יוסי בר' בון בשמו כשבת פ"ו רה"ב.
ר' יעקב בר' בון בשמו כנדרים פ"ג
ה"ב, שנועות פ"ג סה"ח.

ר' ינאי דשאב בשמו כפס' רבתי פ'
פרה ס"ג.

שנים, ואך או אירע שבא לב"המר, ומוה הבין ר"ז ואמר מאי דקמן, ואין זה אך שבא בדי לעכב שלא יתורו להאישי השמתא.

והרב רז"פ במבוא הירושלמי ובדו"ה ח"ג פ"א בהערה 21 יאמר שר' יודן נשיא שהיה עם רש"בנ הוא ר"י נשיאה נכד רבי, ובמחילה מכבודם שטעו טעות גדול וכאשר הבאנו לעיל שזה היה בשנת תקצח ושנה אחת קודם פמירת ר"י, או כגרסת רש"ג שנפטר תקצ היה זה אחר פמירת ר"י שמונה שנים, וא"כ היה זה כששים שנה אחרי פמירת ר"י נשיאה נכד רבי כמבואר בערבו.

והניח אחריו שני בניו ת"ח אחד בשם הלל כבברכות כח; והשני בשם נחמן (בשם אביו) וקבל מאביו כשבת פ"א סה"ד מגילה פ"א סה"א.

ר' שמואל בר נחמא.

נזכר פדר"כ נד: ר' אחא בשמו, אך צ"ל ר"ש בר נחמני כדמובא המאמר בילקוט בא רסו קצא.

ר' שמואל בר נתן.

הוא היה תלמיד ר' חנינא כדמצינו ר"ש בר נתן א"ר חנינא כע"ז עה, בברות יא..

ובסוכה מג: מחלוקת ר"א ור"ש בר נתן א"ר חנינא.

ובשבת לה. שמואל בר נתן א"ר חנינא כשהלך ר' יוסי לציפורי מצא חמין — ולא אסר להן — בצים מצומקות — ואסר להן — דאמר ר' חמא בר' חנינא פ"א נתארחתי אני ואבא, ויותר נוח גרסת הירושלמי שבת פ"ג ה"א א"ר אסי בשם ר' ישמעאל בר' יוסי אבא עלה לביתו ומצא שם חמין — ר' שמואל בר נתן בשם ר' חמא בר' חנינא [יספר שהמעשה כך היה שר' ישמעאל בר' יוסי

ואח"כ כשבאו לפני המלך א"ל וכי משום שבודאבם עושה לכם נמים לכן אתם מבזין המלכות? אמרו לו דיקלום חזירא בזין, אבל דיקלימיאנום מלכא לא בזין.

וכבר ידוע ממכתבי החכם מאמין (מובא במבוא הירושלמי בהמלוואים ובדו"ה ר"ב צד קעא.) שדיקלימיאנום מלכא קיסר רומי היה בסבריא בשנת 286 למספרם והוא תקצח לשטרות וחתם שם על ג' דברים, וכבר כארנו שר' יוחנן נפטר תקצח, ויען שהיה אז זקן גדול מאוד וחלה גדול כמבואר במקומו, לכן לא הלך ר"י, ורש"בנ שהיה אז ג"כ זקן גדול אבל היה צעיר מר"י כי ר"י נולד לערך מ' שנה קודם פמירת רבי אבל רש"בנ אף שזכה עוד לראות את ר' שמעון בר' אליעזר, אבל הוא האריך ימים אחרי פמירת רבי, א"כ היה צעיר מר"י לערך מ' שנה, אבל גם הוא האריך ימים, כי גם בפמירת רב יהודה היה עדיין חי כאשר יסופר מ"קין. שרב יהודה שמתיה לצרובא מרבנן ומת רב יהודה והלך לא"י לפני ר' יהודה נשיאה שיתירו לו השמתא, וציה הנשיא לר' אמי שיעיין בדיניה ורצה להתירו, עמד ר"ש בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית רבי לא נהנו חכמים קלות ראש בנידויה ג' שנים, יהודה חברינו על אחת כ"כ, א"ר זורא מאי דקמן דאתא האידנא האי סבא כבי סדרשא דהא כמה שני דלא אתא ש"ם לא מיבעי למישרא ליה.

ולחבין למה לא בא לב"המר זה כמה שנים נוכל לידע אך יען שאו היה רש"בנ כבר למעלה ממאה שנה כי נולד לערך בפמירת רבי שהוא תקרה, ורב יהודה נפטר תרוי לשטרות כדמובא באגרת דרש"ג ח"ג ספ"ב ולכן היה או רש"בנ לערך קה' שנה, ולכן ספני רוב זקנתו לא היה יכול לבא לב"המר זה כמה

העומר היה, אבל בילקוט רות רמז תרא
הגרסא ר' שמואל בר נחמני.

ר' שמואל בר פוניא.

בפר"כ ט: א"ר יודן בשם ר"ש בר
פניא בשם בר קפרא, ושם בהגרות
רש"ב מביא כמה גרסאות.

רב שמואל בר פפא.

נזכר יומא לו. תרגם קמיה דרב אדא
וגרסת דק"ס רב שמואל בר אחא תרגם
קמיה דרב פפא, וזה אמת כי ר"ש בר
פפא לא נמצא בש"ס, ור"ש בר אחא
מצינו אותו תמיד עם ר"פ.

ר' שמואל בר צדוק.

ביוחסין ובסה"ד לא ציינו מקומו,
ומצאתי בירושלמי ברכות פ"ג סה"א ר'
שמואל בן יהוצדק, ובר"ף ספ"ד דשבת
נא. דאמר ר"ש בר צדוק, ונגמרא הגרסא
ר"ש בר יצחק.

רב שמואל בר רב קמינא.

בברכות מו. רבה בב"ח היה עסיק
ליה לבריה בי רב שמואל בר קמינא
— א"ל רמי בר חסא.
ובשבת כט. א"ל שמואל בר רב קמינא
לרב יוסף לגרסת דק"ס מב"י א"פ,
והגרסא הזאת היתה לפני היוחסין.

רב שמואל בריה דרבה בר בר תנא.
היה תלמיד רבה כשבעות לו: שהוא
ורב אחא בר הונא ורב יצחק בריה דרב
יהודה תנו שבעות בי רבה פנע בהו
ר"כ — א"ל רבא בר איתי וכו'.
ובקידושין נה. אשכחיהו מר יהודה
לרב יוסף ולרב שמואל בריה דרבב"ח
אפיתחא דבי רבה ושאל מהם ולא יכלו
להשיבו ובשבאו אצל רבה א"ל פלגאה
אוקמינכו.

וקרוב מאוד לומר שהוא הנקרא גם
כשם רב שמואל בר בר תנא כשבת כט.
שהקשה לרב יוסף.

ושם

אמר] אני ואבא עלינו לחמת דנדר והביאו
לפנינו בציום וכו'.

ובאמת אמר בשם ר' חמא בר' חנינא
בברכות פ"א ה"היו; תרימות פ"ב ה"ג,
גימין פ"ד ה"ו.

ר' שמואל בר סוטר. ערך ר' שמואל
בר סוסרטא.

ר' שמואל בר סוסרטא—ססרטי.

אמר תמיד בשם ר' אבהו כב"מ פ"ב
ה"ב, סנהדרין פ"ו סה"א, פ"ח ה"ג,
פ"יא ה"ב, וב"ק קב: הקשה על דברי
ר' יוחנן ור' אבהו תירץ לו (ושם בר
ססרטי).

ונזכר תענית יד, כלאים רפ"ג, שבת
רפ"ג, פ"ו ה"בכת, ביצה פ"ד ה"א.

ויסופר עליו בירושלמי כ"מ פ"ב ה"ה
שפ"א סלק לרומי ונאבד למלך חפצים
יקרים והוא מצאן, ויצא כרוז מכית
המלכות שכל מי שישב האבודה קודם
שלשים יום ישג פרס גדול, ואם ישב
אחר שלשים יום יכריתו את ראשו, והוא
המתין דוקא עד שעברו שלשים יום ואז
החזיר, וכששאלוהו האם לא שמע קול
הכרוז, ויען ששמע, אך החזיר לאחר
שלשים להראות שאינו מחזיר מפני שישג
פרס מבית המלך אך יען שכן צוהו
השם יתברך, ולא לבד שלא הרגהו
אך קידש ש"ש ואמרו בריך אלהון
דיהודאי.

ומצינו ברכות פ"א ה"א ר' חנינא בר
אנרריי בשם ר' שמואל בר סוטר
המלאכים אין להן קפיצין, אפשר שהוא
ר"ש בר ססרטי, וכן צ"ל במ' תהלים
פ"א יב.

והיו לו שני אחים ר' הוריינא ואלכסנדרו
כב"ב פ"ט ה"ג.

ר' שמואל בר' סימון.

נזכר רו"ר פ"גו אמר אותו היום קציר

כת. ושם איתא בטעות רב יהודה בשם ר"ש בר שילת וצ"ל רב יהודה בר שמואל ב"ש.

ומה שנמצא ב"ב סא: רב מרי בריה דבת שמואל בר שילת צריכין למחוק. תיבת בר שילת.

רב שמואל בר שימי.

נזכר כריתות כז: תרגם קמיה דרב פפא.

ר' שמואל בר תנחום.

נזכר ב"ר פ"סר"ב הוא ור' חנא אמרו בשם ר' אידו.

ובשהש"ר רפ"ז ר"ש בר תנחום ור' חנן בריה דר' ברכיה נוצריא בשם ר' ירמיה.

ובויק"ר רפ"כ איתא המאמר בטעות ר' ישמעאל בר' תנחום וצ"ל ר' שמואל בר"ת.

ונזכר במד' תהלים פ"קלג"ה, ובפרד"כ קצ: א"ר שמואל בר תנחום כי אמריה קומי ר' תנחומא אמר לי וכו'.

ר' שמואל ברבי.

נזכר קה"ר פ"דו כיצד הוצאת הנפש ר' יוחנן אמר — ר' חנינא אמר — ר' שמואל ברבי אמר כסילון רטוב והפוך מן הושט, ואולי הוא ר"ת ר"ש בר' יצחק.

ר' שמואל דסופפתא.

נזכר סנהדרין פ"ב סה"ב, ובברכות פ"ג סה"ב מוכח המאמר על שם ר' שמעון דתוספתא, ונשתבש במק"א.

שמואל הזקן.

היה תלמידו דר' אחא כסנהדרין פ"ב ה"ג, ושם רפ"ה תני שמואל הזקן קומי ר' אחא.

ואפשר שהיא שמואל סבא חמוה דרב. שמואל בר אמי שאמר משמיה דרב. שמואל בר אמי כסיטה י.

ושם נט: קמו: א"ל ר"ש בב"ח לרב יוסף בפירוש אמרת לן משמיה דרב וכו'.

רב שמואל בר שבא.

בשנועות יו. אמר רבא א"ר שמואל בר שבא אר"ה.

רב שמואל בר שילת.

כבר בארנו בערך ר"ע שהנרסא האמיתית בסנהדרין צו: שמבני בניו של המן למדו תורה לתינוקות ומנו רב שמואל בר שילת.

הוא היה מלמד תינוקות בימי רב ככתובות נ. שא"ל רב בציר מכר שית לא תקביל וכו'.

וב"ב כא. א"ל רב כי מחית לינוקא לא תימחי אלא בערקתא דמסנא וכו'.

ובכתובות סב. אמר רב (על הדין דהטילין בכל יום) כגון ר"ש בר שילת דאכיל מדריה ושתי מדריה וגני במוליה דאפרניה ולא חליף פרוסתקא דמלכא אכביה (שלא נחשב בעיניהם לעשיר).

וב"ב ה. אמר רב ומצדיקי הרבים ככוכבים כגון רב שמואל בר שילת, דרב אשכחיה דהוה קאי בנינתא א"ל שבקתיה להימנותך? א"ל הא יג' שנין דלא חויא ליה והשתא נמי דעתאי עלייהו. וכן מצינו שאמר משמיה דרב בעירובין כת. ג"פ.

וכן מצינו בירושלמי ברכות פ"ז ה"ב בעי ר' שמואל בר שילת קומי רב, ואית דאמרין בעין קומי ר"ש בר שילת.

ובפאה פ"א ה"טיב: ר' זעירה שמואל בר שילת בשם כהנא (והוא ר"כ תלמידהכור דרב).

וכפי הנראה שמלכד שהיה מלמד תינוקות היה גם הדרשן בסורא כשבת קנג. שא"ל רב אחים בהספידא דהתם קאימנא.

והניח אחריו בן גדול בתורה בשם רב יהודה כברכות מו. וכן צ"ל בעירובין

שמואל הקטן.

בדרכי המשנה צד 70 ובמכוא המשנה צד 66 יאמרו שאין ספק כלל ששמואל הקטן היה בזמן ר"ג דיבנה, וכן הוא דעת הר"ח יעבץ בח"ה צד 68.

ולפלא שהוא נגד ירושלמי מפורש שהיה ביחד עם הלל הזקן כדמובא בירושלמי סוף סוטה מעשה שנכנסו זקנים לעליית בית גדא ביריחו ויצאה ב"ק ואמרה להם יש ביניכם שנים ראויין לרו"הקהל הזקן אחד מהן ונתנו עיניהם בשמואל הקטן (שהוא השני) ושוב נכנסו זקנים לעליה ביבנה ויצתה ב"ק וא"ל יש ביניכם שנים ראויין לרו"הק ושמואל הקטן אחד מהן ונתנו עיניהם בר"א בן הורקנוס והיו שמחין שהסכימו דעתן מה שחשבו (במעשה הראשונה) לדעת המקום.

ובאין כל ספק ששמואל הקטן זכה עוד להיות מתלמידי הלל, וידוע שהלל נפטר אך ששים שנה קודם החורבן, ואז היה שמואל הקטן לערך עשרים שנה, וידוע ששמעון בן הלל לא האריך ימים בימי נשיאותו ולא שמת בקוצר ימים אך יען שהלל האריך ימים רבים ולכן בפטירת הלל היה בנו שמעון כבר זקן גדול וכן ר"ג הזקן כי בל"ם היו כולם בכורים או גדול שבבנים, ובימי ר"ג הזקן אז היה שמואל הקטן במבחר שנותיו, אבל ר"ג הזקן היה אז זקן גדול ולכן קרא לשמואל הקטן בני כסנהדרין יא.

מעשה ברבן גמליאל [הזקן, שמחות פ"ח] שאמר השכימו לי ז' לעלייה, השכים ומצא ח' אמר מי הוא שעלה שלא ברשות, עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא (ובאמת היה הוא בין הקרואים אך לא רצה שיתבייש אותו האיש שעלה שלא ברשות כדמפורש בגמרא שם), א"ל ר"ג שב בני שב ראויות כל השנים כולן להתעבר על ידך וכו'.

וכבר בארנו שנים בימי ר"ג הזקן כבר התקצו ליבנה והיה שם קיבוץ גדול

מגדולי הדרור וגם כ"ד גדול כמפורש סנהדרין פ"א מ"ד, וזה יען שארבעים שנה קודם החורבן שגלו מלשכת הגזית וראו שעתיד הבית ליחרב, עשו מרכז התורה ביבנה, וכבר הארכתיו בערך רי"ב ולכן בקש ריב"ז מהקיסר וא"ל „תן לי יבנה וחכמיה". ושם ביבנה, אמרו ברכות כח: ומגילה יו: ששמעון הפקולי הסדיר יח ברכות לפני ר"ג על הסדר ביבנה, א"ל ר"ג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת הצדוקים עמד שמואל הקטן ותקנה, וזה היה לפני ר"ג הזקן, וראיה לזה כי אחר החורבן לא היה מקום כלל לתקן ברכת הצדוקים שתיכף אחר החורבן כבר נתבטלו מישראל, ואף אם נאמר שצ"ל ברכת המינין וקאי על הנוצרים הראשונים הגה ידוע שהשליח פטרום וכל מעשהו היה זה בזמן ר"ג הזקן כדמובא במעשי השלוחים ספ"ה.

ועוד הלא מפורש ע"ז ו: שאמר נחום המדי שואל אדם צרכיו בשומע תפלה וידוע שנחום היה בזמן הבית כתיספתא ב"ב רפ"ט, וכבר בימיו היו מסודרין היח' ברכות.

ובימי רש"בג הנהרג קודם החורבן ניבא שמואל הקטן ואמר סוטה מח: וסנהדרין יא. שמעון וישמעאל להרבא ושאר עמא לביוא ועקן סניאן עתידין למיתי על עלמא, ופירש"י רבן שמעון שהיה נשיא ור"י בן אלישע כה"ג שהי מהרוגי מלכות (וכבר באינו בערבם שכן הוא האמת בלי שום ספק).

והרה"ח יעבץ בח"ה צד 126 יאמר שקאי על ר' ישמעאל (הכינוי הר"ע) וצדיק אחד בשם ר' שמעון, ובמחילה מכבודו עזב מקור מים חיים וחצב בארות בארות נשברים אשר לא יכילו מימיהם וכלי שום ראייה מכחיש גמרות מפורשות, ובימיהם לא היה חכם נודע בשם סתם ר' שמעון, ור' ישמעאל סתם לא נהרג מעולם,

מדיפתא, ונשתבש לשמואל יען שאמר
"משמאל".

רב שמואל מזרוקיניא.

נוכר חולין קיא. מתקיף לה רב אשי
ואיתמארב שמואל מזרוקיניא.

מר שמואל מר.

הוא היה נומן רבא ור"פ כביצה כא:
אדבריה רבא למר שמואל [מר, דק"ס]
ודרש.

וכן נדה סו. אדבריה רבא לרב [צ"ל
למר] שמואל ודרש.

וביצה יד: רב פפי איקלע לבי מר
שמואל [מר, דק"ס] אייתי ליה דייסא
ולא אכל — מפני פריצותא דעברי, ומוה
משמע שהיה עשיר גדול, ואפשר כדעת
היוחסין שהיה הריש גלותא או מבית ריש
גלותא, ובתולדות ישראל להר"ח יעב"ץ
כח"ז צד 54 בהערה 2 יאמר שקאי על
על שמואל חברו דרב, ובמחילה מכבודו
שטעות הוא.

ובמנחות לה. רב פפא איקלע לבי מר
שמואל הוא ההוא פיתחא וכו'.

וביצה כה: אר"נ בר יצחק אנא
אפיקתיה למר שמואל משמשא לטולא
וכו', אבל גרסת דק"ס שאמר כן רב
שמן בר אבא אנא אפיקתיה למר שמואל,
זה קאי על שמואל חברו דרב שהיה
רבו דרב שמן ב"א ככתובות קז: וכן
מה שמביא בסה"ד בערך מר שמואל
מעירובין קב. ההיא אסיתא דהוה בי מר
שמואל, ומב"מ טז: שר' יעקב אבי ר"נ
היה סופר שלו, ומנדה כה: ההיא שפירא
דאתא לקמיה דמר שמואל, וכן ברכות
יט. שחד אישתעי בתריה דמר שמואל,
בבולן שנג בסה"ד כי קאי על שמואל
חברו דרב שהיה נקרא המיד בשם מר
שמואל בין בפניו בין שלא בפניו כמבואר
בערכו.

ומר שמואל מר היה לו בן כנדרים

נה.

יהאמת כמו שכתב רש"י שקאי על רש"בג
הזקן ור"י כה"ג בן אלישע אבי זקנו דר'
ישמעאל חברו דר"ע.

למה נקרא שמו שמואל הקטן אמרו
בירושלמי סוטה פ"ט ה"ג לפי שהוא
מקטין עצמו, ור"א לפי שמעט היה קטן
משמואל הרמתי.

מתורתו לא נשארה לנו חוץ מה שתיקן
ברכת ולמלשינים.

ובאבות פ"ד מ"ט שהיה אימר הפסוק
בנפול אויבך אל תשמח וכו'.

ובשבת לג. אמרו שמואל הקטן הש
(כהדיוקן) אמר, רבש"ע מי מפוס, ואיתסי.
ובקה"ר פ"דטו שאלו את שמואל
הקטן מהו דכתיב יש צדיק אובר בצדקו
— א"ל כל זמן שאדם חי הקב"ה מצפה
לו לתשובה, מת, אבדה תקותו.

וכשמת אמרו סוטה מח: וירושלמי
שם שהספידוהו ואמרו עליו היו עניו היו
חסיד תלמידו של הלל הזקן.

ובשמחות פ"ח שלא הניח בן אחריו
וכשמת תלו מפתחו ופנקסו בארונו
זרכן נמליאל ור' אליעזר הספידוהו
ואמרו על זה נאה לבכות, ע"ז נאה
להתאבל, מלכים מתים ומניחין כתריהם
לבניהם — שמואל הקטן נטל כל החמודות
שבעולם והלך לו.

ולפי הערך חי קרוב לשמונים שנה.

ר' שמואל תתניה דר' תנינא

חברון דרבנן.

נוכר ב"ר ספ"ד, ושם ספ"לב.

ר' שמואל כוזית.

כן מובא בערוך ערך כוית מב"ר פ"כד
ר' תנחומא בשם ר' שמואל כוית אומר
וכן שם פ"ג, אבל במדרשים שלנו חסר
תיבת כוית.

רב שמואל מדיפתא.

נוכר שבת כב. פליג עם רב אחא
בריה דרבא, אבל גרסת דק"ס רב ירמיה

שמוע. (שמוע, נחמיה פ"א י"ז).

ר' אלעזר בן שמוע פאה פ"ה מ"ב.
יהודה בן שמוע ר"ה י"ט.

שמחה.

בסוכה מח: הנהו תרי מיני חד שמו
ששון וחד שמיה שמחה בזמן ר' אבהו
ע"ש.

ר' שמו ושמוי. ערך שמאי.

ר' שמלאי.

אכיו היה נקרא בשם אבא כר"ה כ.
אבא אבהו דר' שמלאי שאל לשמואל
לנסותו בענין עיבור השנה.

ובנו ר' שמלאי היה תלמידו ושמשו
דר' יהודה נשיאה נכד רבי וחבירו דר'
יהודה נשיאה השני כבכורות לו: ר'
שמלאי ור' יהודה נשיאה תרויהו משמיה
דרי"ב אמרי ואמרי לה ר' שמלאי
ורי"ב משום ר' יהודה נשיאה אמרי,
והספק הוא להגמרא אם אמרו משמיה
דר' נשיאה הראשון ששניהם היו תלמידיו
או שר' שמלאי ור' נשיאה השני ותרויהו
אמרי משמיה דרי"ב.

ובע"ז לו. מסתמך ואזיל ר' יהודה
נשיאה אכתפיה דר' שמלאי שמעיה א"ל
שמלאי, לא הית אמש בכ"המר כשהתרנו
את השמן א"ל בימינו תתיר אף את
הפת (של ע"ז) א"ל א"ב קרו לן ב"ד
שריא — א"ל (ר' שמלאי) התם שרא תלת
ומר שרא חדא, וזה ידוע שהיתר השמן
הוא מר' יהודה נשיאה נכד רבי.

וכפי הנראה שלחו ר"י נשיאה לבבל
לפרסם היתר השמן, וראשית דרכו היה
לעיר נציבין אשר משנים קדמוניות היה
שם ישיבה גדולה תחת ר"י בן בתירה
כידוע, ושם דרש את היתר השמן, וזה
שאמרו ע"ז לו. כי אתא רב יצחק בר
שמואל בר מרתא אמר דריש ר' שמלאי
בנציבין שמן ר' יהודה [נשיאה] וב"ד
נמנו עליו והתירוהו, ורב לא רצה לשמוע

ולתסכים

נה. בר מר שמואל פקיד דליתנן יב'
אלפי זוזי לרבא, ואפשר שצ"ל מר
שמואל ותיבת בר הוא מיותר.

רב שמואל מתואך.

בנדה לנ. יסופר שרב פפא איקלע
לבי תואך ושאל אי איכא צורבא מרבנן
הכא איזיל ואקבל אפיה א"ל היא סבתא
איכא הכא צורבא מרבנן ורב שמואל
שמיה ותני מתניתא יהא רעוא דתהוי
כוותיה, אמר ש"מ ירא שמים הוא אול
לנביה, ושחט רב שמואל לכבודו שור,
ורמי לר"פ מתני' אהדרי — א"ל ר"פ
הב"ע בכותי חבר, א"ל כותי חבר בועל
נדה משוית ליה? שבקיה ר"פ ואתא
לקמיה דרב שימי בר אשי א"ל מ"מ לא
אמרת ליה וכו'.

שמואל סבא, תתניה דר' חנינא.

נוכר ברכות סב: אמר משמיה דר'
חנינא משעת שחיטת התמיד — ור' יוחנן
אמר עד חצות ממש. ומהו אנו רואין
שהיה תתניה דר' חנינא בר חמא רבו
דר' יוחנן, אם כן אין זה שמואל סבא
חמיה דרב שמואל בר אמי הנוכר סוטה
י; ועיין ערך שמואל חוקן.

ר' שמואל פרגריטא.

נוכר דב"ד פ"ב כ"ב. אמר בשם ר"מ,
וכפסד"כ קסד. רב שמואל פרגריטא
בשם ר"מ.

רב שמואל קפוטקאה.

נוכר הולין כז: אמר תדע שהרי עופות
יש להן קשקשת ברנליהם כדגים, ובקה"ר
פ"ז כנ מוכא המאמר ושם ר' אבין
בשמו.

ובחלה פ"ג ה"א ר' יונה בשמו.

וכן נוכר בלא כינויי "רבי" בפסחים
פ"ו ה"ה, יומא פ"ו ה"ה.

ור' חגי היה שושביניה כבכרות פ"ב
ה"י.

שמעיה דר' ינאי (שהאריך ימים עד שמלך ר"י נשיאה השני) כב"ב קיא. מיסתמיך ואויל ר' ינאי אכתפא דר' שמלאי שמעיה ואתי ר' יהודה נשיאה לאפיה (ור' ינאי היה אז זקן גדול ועור) א"ל בר אינש דאתא לקיבלנא הוא יאי וגולתיה יאי, כי מטא לנביה גששה, א"ל דין שיעוריה כשק, בעי מיניה — א"ל לשמעיה נוד (משוך אותי מכאן) לית דין צבי למילף. וזה בל"ס ר"י נשיאה השני, כי לר"י נשיאה הראשון לא היה אוסר כדברים האלה שהיה ריש הדור כולו.

וזה ר' שמלאי היה דרשן גדול כדמצינו תמיד דרש ר' שמלאי כברכות לב: לעולם יסדר אדם שבתו של הקב"ה ואח"כ יתפלל.

וסופה יד. תורה תחלתה גמ"ח וסופה גמ"ח — מפני מה נתאיה משה רבינו ליכנס לא"י וכו'.

וסנהדרין כמ. הרבה טענות היה לו לנחש למען — אלא שאין טוענין למסית. ושם צח: משלו היקר לתרנגול ועמלף שהיו מצפין לאור א"ל התרנגול להעמלף אני מצפה לאורה שאורה שלי הוא ואתה למה לך אורה.

וע"ז ב. לע"ל מביא הקב"ה ס"ת — ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו וכו'.

ומכות י. כנ: מאמרו הנודע תרי"ג מצות נאמרו לו למשה שס"ה לאין כמנין ימות החמה, ורמ"ח עשה כנגד אבריו של אדם.

ובנדה ל: למה הולך דומה במעי אמו וכו', ומהו אנו רואין שהיה בקי גדול בחשבון העיבור ובחכמת הניתוח.

ובירושלמי פאה פ"ח ה"ו ור"ר פ"הייב דרש שצריך אדם לשנות בגדיו לכבוד שבת והתחילו לבכות ואמרו שאין לנו להתליף. וכידוע שביסיהם התרבה כת החרשה והתחילו להצר את ישראל

היושבין

ולהסכים על ההיתר (ורב טרם שירד מא"י לבבל ידע שר' שמלאי היה מן המעוררין להתיר שמן לבן) א"ל לשמואל שמלאי לודאה קאמרת? שאני לודאה דמזולוי (כי כבר שיצא הדבר מר' שמלאי עצמו), א"ל שמואל אשלח ליה אכסוף וכו'.

ובירושלמי שבת פ"א ה"ד מפורש יותר שאמרו שם יצחק בר שמואל בר מרתא נחת לנציבין אשכח ר' שמלאי הדרומי יתיב ודריש רבי וב"ד התירו השמן, שמואל קביל עליה ואכל, רב לא אכל (ורב היה אז בנהרדעא וזה טרם שמלך בסורא) א"ל שמואל אכול דלא כן אנא כתיב עליך זקן מסרא, א"ל רב עד דאנא תמן אנא ידע מאן עירער עליה ר' שמלאי הדרומי מהוא (מי הוא, שאינו כדאי לבטל) א"ל שמואל הלא הוא אמר בשם רבי וב"ד (וידוע שבירושלמי היו נקראין כל הנשיאים בשם רבי) ואמרח עליה ואכל.

ומזה אנו רואין בכירור שר' שמלאי היה מלוד שהיא בדרום יהודה והוא היה תלמידו ושמעיה דר"י נשיאה שהתיר השמן והלך לפרסם ההיתר לנציבין, ובל"ס הלך לכל ערי ישראל בבבל ובפרס לנהרדעא ששם היה עיקר מושב בני משנים קדמוניות, וזה שמצינו בפדר"כ נד: שאמר משמיה דשמואל בענין עיבור החרוש.

ובזה נבין מה שאמרו פסחים סב: ר' שמלאי אתא לקמיה דר' יוחנן (והוא ט"ס וצ"ל לקמיה דר' יונתן. בבירושלמי פסחים פ"ה רה"ג) ובקש ממנו ללמדו ספר יוחסין א"ל מהיכן את א"ל מלוד, והיכן מותבך, בנהרדעא, א"ל אין שונין לא ללודים ולא לנהרדעים, וכ"ש דאת מלוד ומותבך בנהרדעא, כפי וארצי א"ל הואיל וצורבא מרבנן את תא ואימא לך.

וכן מצינו בר"פ פ"מ"ח ששאל את ר' יונתן.

ואחרי פטירת ר' יהודה נשיאה היה

רב שמן.

בקידושין כד. אמר לרב אשי והתני רמי בר יחזקאל.
וקרוב לומר שהוא רב שמן מסוברא כחולין יח.; נדה לו. שא"ל רבינא לרב אשי אמר לי רב שמן מסוברא (ובדק"ס כסוברא) איקלע מר זוטרא לאתרוין וכו'.

רב שמן בר אבא.

ובירושלמי נקרא שמעון בר בא—ווא.
זה דבר ברור שרב שמן בר אבא הוא שמעון בר בא הנזכר תמיד בירושלמי, ככתובות כג. נבי בנתיה דמר שמואל אתא רב שמן בר אבא, ובירושלמי שם פ"ו ה"ו איתא שמעון בר בא.
וכן שבת סא. איתא רב שמן בר אבא ובירושלמי שם פ"ו סה"ב שמעון בר בא. וכן ברכות לג. א"ל רב שמן בר אבא לר' יוחנן מכרי ברכות — נחוי היכן תיקנן, ובירושלמי שם פ"ה ה"ב שמעון בר ויא בעי קומי ר' יוחנן דבר שהוא נוהג ובא חכמים חולקין עליו, ועוד בכמה מקומות, וזה ברור.

אביו אבא היה חסיד גדול ככבודים פ"ג ה"ב שא"ל יוחנן על שמעון בר בא כל שאינו מכיר מעשיו של אברהם אבינו יכיר מעשה אבותיו של זה.
הוא היה בבלי כמפורש שבת פ"ו סה"ב שר' יוחנן קראו בבלאי.

והיה ממשפחת שמואל (בר אבא), וגם הוא היה כהן, ובהיותו בבבל שימש את שמואל ככתובות קז: שא"ל רב שמן ב"א לר' יוחנן כבר תרגמא רבינו שמואל בבבל, וכיצה בה: (לגוסה דק"ס) אמר רב שמן ב"א אנא אפיקתיה למר שמואל משימשא למולא וכו'.

ועלה לא"י עוד בחיי ר' חנינא ור"ב כל זיישב לפנייהם ככתובות כג. כשנשבו בנות מר שמואל והביאון לא"י לפני ר' חנינא ואמר יד' חנינא לרב שמן בר אבא פוק

אימפל

היושבין בא"י, והיה לו מענות עמהן כתנחומא בראשיתו ששאלו אותו כמה אלהות בראו את העולם.

וכן נזכר סוף פסחים שאיקלע לבי פדיון הבן בעו מיניה וכו',
וכל גדולי הדור קבלו ממנו ברמצינו אדא א"ר שמלאי כסוטה לח:.

ר' אלעזר א"ר שמלאי כסנהדרין ת.
ר' חייא בר אבא א"ר שמלאי כסנהדרין קו. לגרסת ע"י.

ר' יעקב בר אחא בשמו כמו"ק טו:.
רב מלביא איקלע לגביה וטילטל שרגא ואיקפר ר' שמלאי עליו כשבת מו.

ר' תנחומא בר חייא בשמו כברכות פ"ה ה"ד.

מב"ב מצינו שהיה לו בת ונשאת לר' תנחומא ברבי כבמ"ר פ"א י"ג.

ר' שמלאי.

נזכר זהר אחרי עה: שע"י חזר אחד בתשובה.

ר' שמלאי בריה דרב עולא.

כן מביא באוצר ישראל מילקוטישעיה שצג, ולא מצאתי.

ר' שמלאי דיבורא.

בירושלמי הענית פ"ב ה"ח א"ר שמלאי דיבורא א"ל וברברך עשיתי וברברך עשיתי.

זהמאמר מובא במגילה פ"א סה"א ושם א"ר שמלאי דבירא א"ל וברברך עשיתי, ופי, קרבן העדה שכך שמו ר"ש דבירא, ובמחילה מכבודו שפשט הפשוט הוא כדמוכא בייק"ר פ"כב"ט א"ר שמלאי הקב"ה א"ל שאמר וברברך עשיתי, וכן פי' לפני משה, ובוזו יבוטל מה שיש שרוצים לומר שלכן נקרא ד' שמלאי דבירא יען שאמר המאמר וברברך עשיתי.

ר' שמלאי דקיסרין.

ד' הושעיה בריה ויק"ר פ"לא"ט.

תרנמא קמיה דר"י ככבודות סא.
שאל מר"י כברכות לג.
ובירושלמי תרומות פ"א ה"ב אמר
אליפוסה יהב לר"ש בר אבא מעשר אול
ושאל לר' יוחנן.
וכן רב שמן ב"א אר"י כמגילה ב.
תנינה ח: מז: כתובות סז: גיטין לח:.
ע"ז כח.

ובירושלמי שמעון בר בארזא בשם ר'
יוחנן כברכות פ"א ה"ד, פ"ג סה"ה, פ"ד
סה"ג, פ"ה ה"ב, פ"ו ה"ד, שביעית פ"ו
ה"ג, בכורים פ"ג ה"ג, ריש מגילה, מ"ק,
פ"א ה"ו, סוטה רפ"ו.
וכן יספר מעשיות מר"י כמגילה פ"א.
ה"ד שמעון בר בא אמר אתא עוברא
קומי ר"י.

ובגמרא נמ. בשרצו רבנן לירע מפני
מה אין שער בית השחי לר"י א"ל ר"ש:
בר אבא שהוא מחמת זקנה, וזה יען
שהוא שימש לר' יוחנן תמיד.

וכן ר' אלעזר הוקירו מאיד כברכות.
פ"ב ה"א כשחלה ר"ש בר אבא סלק
למבקרדיה.

ואמר בשם ר"א כמגילה פ"א סה"ד.
וכן רש"י בל כחולין קכב. יתיב ר"ל
וקא מבעי ליה א"ל ר' שמעון בר אבא
(לגרסת דק"ס) הכי אמר ר"י בל — א"ל
תיב לקבלי (י"ש כח).

ומה שמצינו תמורה יב: כי אתא רב
דימי אר"ל א"ר שמן בר אבא, בל"ס
צ"ל להיפוך, ובפי' ר"ג ליתא כלל תיבת
רש"בא.

ומצינו חולין צח. אמר רב שמן ב"א
אמר רב אידי בר אידי וכו'.
וכן אמר בשם ר' יוסי. בן נהוראי
כירושלמי גדה רפ"ג.

והנה אחרי כל גדולתו בתורה ובחכמה
וגם היה חביב על רבותיו. אבל רוע
מזלו גדלה כ"כ עד שלא היה לו לחם
לאכול ובכל אשר הפנה רדף מזלו הרע

אחרי

איטפל בקרבותיך (ופירש"י כהן היה).
ומה שאמרו ב"ר פ"פמ"ב ר' שמעון
בר אבא היה מלקט עצמות בציפורי
והיה אומר מפני מה אלו שחורות, צ"ל
ר' שמואל בר אבא כגרסת הילקוט משלי
רמו התקן, אבל שניהם היו ממשפחה
אחת היינו רב שמן בר אבא ור' שמואל
בר אבא ככתובות פ"ט ה"ב, ועיין ערך
רב שמואל בר אבא.

וכן שבת קי"ט: אר"ש בר אבא א"ר
חנינא.

ומע"ש פ"ב ה"א"ו: מגילה פ"ד ה"ד
שמעון בר בא בשם ר' חנינא.

וכן מצינו חולין קכב. אמר לר"ל הכי
אמר ריב"ל (לגרסת דק"ס).

ובגמרא ה: ר' שמעון בר אבא אייתי
גיטא לקמיה דר"י בל וא"ל צריכנא וכו'.

ומ"ק פ"ג סה"א אמר בשם ר"י בל.

אבל רבו המובהק היה ר' יוחנן, ולא
לבד שקבל תורתו אבל שמשו ממש
כשבת סא. שא"ל ר' יוחנן לרב שמן ב"א
הב לי מסנאי, ובירושלמי שם פ"ו סה"ב
שמעון בר בא היה משמש קומי ר' יוחנן
והיה מושיב ליה סנדליה, (ואף שדבר זה
הוא סימן עבדות לא חש לזה שרכו היה חביב
עליו מאוד).

וכן כתובות פ"ט ה"ב ר' יוחנן הוה
מיסתמיך על ר"ש בר אבא.

ומ"ק יח. אמר הוה קאימנא קמיה
דר"י.

ובשבת ס: א"ל ר"י אסגרא לך.
ובגמרא עח: אמר לדידי סיפרשא לי
מיניה דר"י.

ובחולין צג: א"ל ר' יוחנן הני ביצי
חשילתא שריון ואת לא תיכול משום ואל
תמוש תורת אמך (שהוא היה כבלי ושם
נוהגין איסור בהם).

וכן גדה נב. אול רב שמן בר אבא
אמרה קמיה דר"י.

בעי קומי ר"י כברכות פ"ה ה"ב.

אך מה עשה ר' יוחנן להקל מעליו העניות יסופר ר"ר פ"ה"ז שהיה מפורסלעין כדי שיוכה בהן ר"ש בר אבא, (כי צדקה לא רצה לקבל), וגם ר' אלעזר (שהיה בעצמו עני גדול בכרכות ה:): אמרו ב"מ פ"ב ה"ג שמעון בר בא היה מהלך אחורי ר"א ונפל דינר מר"א והוא מצאו והחזיר לו א"ל ר"א שכבר נתייאש ממנו, וזה שרצה לזכותו.

וגם אחרי פטירת ר' יוחנן התאונן ר' אבהו בכורים פ"ג סה"ג, ואמר מי יגלה עפר מעיניך ר' יוחנן, אבהו ריגולותיה איתמני, שמעון דמעפריא לא איתמני (ר' אבהו שהוא מן קטני תלמידי דר"י כמו מן הרגל נסמך, ושמעון ב"א שהוא מעפורת והוא תכשיט הראש לא איתמני).

אך הוא ראה שכן נגזר עליו מן השמים קבל עליו באהבה ואמר ב"ר פ"ט"יא והנה טוב מאוד זו מדת פורעניות. והיה מרקק מאוד במצות כעדות ר"ז ברכות פ"ב ה"א.

ולא נשא פנים לשום איש, ואף לר' אבהו שהיה שושביניה בכרכות פ"ב ה"ו כששמע שאמר בשם ר' יוחנן שמותר ללמוד בתו וינית כעב עליו וא"ל בנין דו בעי מלפא בנתי הוא תלוי ליה בר' יוחנן, עד שנשבע ר' אבהו שכן שמע מר"י כשבת פ"ו ה"א, ובפאה פ"א ה"א-ב: נשתבש המאמר.

וגזכר סנהדרין כב. אמר בא וראה כמה קשה גירושין וכו', אבל מה שאמרו ר"ה כח: מתיב רב שמן בר אבא מנין לכהן ומותיב על דברי אביו, באמת צ"ל שם מתיב רב שימי בר אשי כגרסת דק"ס.

וכן פסחים נט: א"ל רב שמן בר אבא לר"פ לדיך, צ"ל רב שימי בר אבא כבדק"ס.

האומרים בשמו מצינו, ר' ברכיה כב"ר רפ"צי.

אחריו, כי עוד בישובו לפני ר' חנינא רבו אמרו בירושלמי מ"ק רפ"ג שאתא לר' חנינא ובקש ממנו שיתן לו כתב ויצא חו"ל לבקש פרנסה ולא רצה ליתן לו וא"ל למחר אני הולך אצל אבותיך יהו אומרין לי נטועה אחת של חמדה שהיתה לו בא"י התרת לה לצאת חו"ל. זבירושלמי כתובות פ"ב ה"ו שא"ל ר' חנינא שישא אחת מכנות שמואל נשא הראשונה ומתה, ונשא לאחותה ומתה גם היא.

(והחכם מר בערמאן בחוברת כה' מנבורי האומה כתב שר' יוחנן צוה לר' חייא בר אבא לישא את בת שמואל, ובלוח א"י שנה י' צד 641 יאמר שסבלי כונה פלטה קולסמי שם וצ"ל שצוה את ר' שמעון בר אבא, ובמחילה לא עיין שם שר' חנינא צוה לו כן ולא ר' יוחנן).

וכשישב לפני ר' יוחנן לא הוקל מעליו העוני בככורים פ"ג סה"ג שאמרו שמעון בר ווא היה בקי במרגליותא בכל מילה ולא הוה ליה עיגול מיכליה ור' יוחנן קרי עליה וגם לא לחכמים לחם, עד שהוצרך לנרוד חו"ל כסנהדרין ה: שר' יוחנן נתן לו רשות לרדן עד שיבא בחזרה.

ומזיליה הורע כ"כ עד כשהיה בחו"ל אז היו צריכין חכם לאיזה התמנות ור' יוחנן בל"ס אם היה רב שמן ב"א אצלו היה משתדל למנותו אבל לא היה שם באותה שעה, וזה שאמרו סנהדרין יד: ר' יוחנן היה מצטער עליה דר"ש בר אבא דלא היה גביוהו דליוסמכיה, וגם שם לא מצא את לחמו עד שריחם עליו ר' אבהו ושלח לו הוצאות הדרך שיבא בחזרה לא"י. בככורים פ"ג סה"ג.

וזה שהתאונן במר נפשו בקידושין לג: שר' אלעי ור' יעקב בר זבדי (וצ"ל בר אידי בככורים פ"ג ה"ג אך שם איתא בטעות שמואל בר בא וצ"ל שמעון בר בא) הוו יתבי חליף ר' שמעון בר אבא וקמו מקמיה, א"ל חדא דאתן חכימאי ואנא חבר וכו'.

שמעון שילמד תורה ולכן נקרא ע"ש אחיו כסוטה כא. שאמרו לא כשמעון אחי עזריה (ופירש"י שלמד תורה ע"י אחיו כדי שיחלק בזכות למודו).

ונזכר במשנה זכחים פ"א מ"ב שחולק על ר' אליעזר ויוסי בן חוני. ובטהרות פ"ח מ"ז חולק על ר"א ור' יהושע.

ובשמחות פ"ג ה"ג איתא שמעון בן אחי עזריה וצריך למחוק תיבת „בן“. ובילקוט חקת רמז תשסג התוכח עם ר"א ור' יהושע, ור' יהושע השיב לו שמעון אחי איני יכול להכחישך, והוא מספרי זוטא הנאבד.

שמעון איש המצפה. (תנא בזמן הבית). כפאה פ"ב מ"ו מעשה שזרע ר' שמעון איש המצפה (שני מיני חטין) ובא לפני ר"ג (הזקן) ועלו ללשכת הגזית ושאלו אמר נחום הלבלר מקובל אני מר' מיישא וכו'.

וביומא יד: אר"ה מאן תנא „תמיד“ ר"ש איש המצפה — ותני עלה ר"ש איש המצפה משנה בתמיד וכו', ור' יוחנן אמר מאן תנא סדר יומא ר"ש איש המצפה, ובירושלמי שם פ"ב ה"ב א"ר יוחנן דתמיד ר"ש איש המצפה הוא, ומהלשון שאמרו ר"ש איש המצפה „משנה בתמיד“ משמע קצת שהיה כהן ושימש במקדש.

שמעון איש קטרוון.

נזכר מכלתא בשלח מס' דויהו פ"ג אמר בזכות עצמות יוסף אני קורע הים, ומובא ב"ר פ"פזיח.

שמעון אפרתי.

יסופר כתובות קנ. שרבי קודם פטירתו אמר יוסף חפני ושמעון אפרתי המה שמשוני בחיי המה ישמשוני במותי, והמה חשבו שיתעסקו בקבורתו אך אח"כ

ראו

ר' יעקב בר אחא בשמו כמגילה פ"א סה"ד, נדה רפ"ג.

ר' יעקב בר אידי בשמו כניטין פ"ה ה"ב.

ר' סימון בשמו כניטין פ"ה ה"ב, איכ"ר פ"א-לג.

ופטירתו נזכרה בירושלמי נזיר פ"ג ה"ה כשמת ר"ש בר ווא צוה לפנות הכלים מפני הטומאה.

והניח אחריו בן ת"ח בשם רב עמרם כשבת קי"ט:.

ר' שמן בר רב יצחק.

נזכר ילקוט ישעיה סוף רמז רנז, אבל צ"ל ר' שמואל בר רב יצחק כב"ר פ"בחדו.

רב שמן כסיברי או מסיכרי. ערך רב שמן.

ר' שמעון.

ר' אדא בר' שמעון מגילה פ"א ה"ט. ובברכות פ"ב סה"ג איתא ר' אידי בר' שמעון.

ר' יהודה בר' שמעון חולין מח..

ר' שמעון (סנה). ערך ר' שמעון בן יוחאי.

ר' שמעון אחיה דר' ברכיה.

נזכר ברכות פ"ז סה"א, אך שם צ"ל ר' שמואל כדמוכא ערלה רפ"ב.

שמעון אחי אמו דר' מרפון.

נזכר ספרי בהעלתך-לו שהיה מריע בחצוצרות כב"המק והיה חיגר ברגלו אחיה.

שמעון אחי עזריה. (תנא דמשנה).

לדעת הרמ"ם בהקדמתו לזרעים שהיה דודו דר' אליעזר בן עזריה.

ואחיו עזריה היה ג"כ ת"ח גדול כיבמות פז. שקראו ר' דוסא בן הרכנים „חבריני“.

ועזריה עסק בפרגמטיא והספיק לאחיו

ראו שהמה נפטרו עוד קודם רבי והבינו
בזנת רבי שישמשוהו שמה.
ובירושלמי שם פ"ב ה"ג נקרא יוסף
אפרתי.

ר' שמעון בר אבא. ערך רב שמן
בר אבא.

ר' שמעון בר אבדומא.

כן מכיא בספר אוצר ישראל בשמות
דאמוראים מירושלמי פסחים פ"ה ה"ב,
ודוא מעות כי שם איתא ר' שמואל ב"א.

ר' שמעון בריה דר' אבהו.

נזכר ב"ר פ"יחיה, אבל המקור הוא
בירושלמי יבמות פ"א ה"ב ושם גרס
בריה דר' אייבו, ור' הילא מתרץ דבריו.

שמעון בן אבטולמוס.

נזכר ב"ב סח. מפרש מאי סנטר,
ומשמע שהוא אמורא ירושלמי, ובדק"ס
גורם בן אישלוס.

ר' שמעון בן אבישלוס.

נזכר ברכות ז: דרש מוזמר לדוד —
קינה לדוד מיבעי ליה ואמר משל נאה
ע"ו — כיון דחוא דאבשלוס הוא שמח.
ונזכר מגילה יד: ושם בן אנשלוס
וצ"ל אבישלוס, וב"ב סח. לגרסת דק"ס.
ר' שמעון בריה דר' אייבו. ערך
ר"ש בריה דר' אבהו.

ר' שמעון בן אליקים

ובירושלמי בן יקים.

הוא היה תלמיד מובהק לר' יוחנן
בירושלמי ערלה רפ"א שבעי קומי ר'
יוחנן.

וב"ב פ"ח ה"מ ר"ש בן יקים אעל
עובדא קומי ר' יוחנן.

ובקידושין פ"א ה"ה, ב"ב פ"ח ה"ד
ר' אלעזר ור"ש בן יקים אעלון עובדא
קומי ר' יוחנן.

והיה חביב מאוד על רש"בל כע"ו
לר: שהקשה לרש"בל והא את הוא

דאמרת — א"ל תרמנך שעתך (ירוש מזלך),
וכן היה כי הוקם הוא ומרעהו ר' אלעזר
לדיינים כב"ב ק"ז: שיתבי ר' אבהו ור"ח
בר פפי ור"י נפחא ור' אילעא ואתא ר'
אבא קמיהו א"ל זיל לגביה דר"ש בן
אליקים ור"א בן פדת דדייני דינא דגרמי,
אזל לגבייהו חיוביהו ממתניתן.

והנה אף שהיו חברים אבל כבר
בארנו בערך ר"א שכל הימים שלא בא
ר' יוחנן לבית הועד מפני רוב וקנותו
והליו ישב ר"א בריש, ואז ישב גם חבירו
ר"ש בן אליקים לפניו, וזה שאמרו ב"ב
פ"א שא"ל ר"ש בן אליקים לר"א מ"מ
דר"מ, א"ל דבר שהראשונים לא אמרו
בו מעם תשאלני כב"המר כרו לביישני.

ומצינו כתובות ג: ר"א סבר למיזן
ממטלמלין אמר לפניו ר"ש בן אליקים
„רבי" יודע אני כך שאין מידת הדין
אתה עושה — אלא שמא יראו התלמידים
ויקבעו הלכה לדורות.

אבל בירושלמי גימין פ"ה ה"ג מובא
המאמר ר' יסא איתפקד מדל דיתמין
— אעיל עובדא קומי ר"א וקומי ר"ש בן
יקים אר"ש בן יקים — א"ל ר"א „רבי",
אך באמת שתואר רבי בירושלמי הוא
כמו מר בבבלי וכשהובא המעשה לנבל
לא שינו הלשון ונשאר תואר „רבי",
אבל באמת היו חברים ממש ולכן אין
אנו צריכין לשנות הגרסא בזכחים קיח:
ושם א"ל ר"ש בן אליקים לר"א אסברא
לך וברש"י גורם שאמר ר"ש בן אליקים
שר"א אסברא לך.

ומה שמצינו זכחים סה:; חולין ז.
שאמר ר"ש בן אליקים משמיה דר"א,
זה מה שמסר לו ר"א הלכות ר"א בן
שמוע.

וכן ר' יוסי בר' חנינא היה חבירו
כעירובין פ"י ה"ב שחולקין.

ובנסהדרין ל: יוספר שר"ש בן אליקים
הוה משתקיד עליה דר"י ברח למסמביה

וקרוב מאוד לומר שהיה בנו של אלעזר איש ברתותא הנזכר הענית כד. שהיה בעל צדקה גדול והוא הנזכר אבות פ"ג מ"ז בשם ר"א איש ברתותא אומר תן לו משלך שאתה ושלך שלו, ואח"כ א"ר שמעון המהלך בדרך וכו' הוא ר' שמעון בנו ולא סתם ר"ש, וזה ממש לפי סדרי הדורות שאביו ר' אלעזר (בן יהודה) איש ברתותא היה תלמידו דר' יהושע, ובני ר' שמעון היה תלמידו המובהק דר' מאיר כמ"ק פ"ג ה"א שאמר משרת היתו את ר"מ, וי"א (שכך אמר) מקלו של ר"מ היתה בירי והיא היתה מלמדני דעת. ושמשו ימים רבים כי מביא כמה מעשיות מר"מ כעירובין כט. ארש"כא פ"א שבת ר"מ בערדיסקא (ובתוספתא שם פ"ו היינו יושבין לפני ר"מ).

ומגילה יח. אמר מעשה בר"מ שהלך לעבר שנה בעסיא.

ובשבת קלד. אמר פ"א חש ר"מ במעיו ובקשנו לטרוף לו יין ושמן ולא הנחנו אמרנו לו דכריך יבטלו בהייד?

ומנחות לא: ארש"בא ר"מ היה כותבה על דוכסוסמוס — אמרתי לו רבי, מה מעם אמר לי הואיל וכו'. ושם בתוס' ד"ה ר"ש היתה גרסתם שקראו "מאיר" ולכן דחקו לתרץ שתרי רש"בא היה אבל האמת שהוא ט"ס וצ"ל ר' מאיר.

ובחולין ה. ששלחו ר"מ להביא יין מנין הכותים אישכחיה ההוא סבא א"ל ושמת שכינ בלועך — הלך וסיפר לפני ר"מ וגזר עליהן.

ואמר משמו של ר"מ כשבת קנד; כתובות יד; קידושין כד. מו. ב"מ עח; סנהדרין קג. הוריות ג. מנחות ל; חולין לג; ירושלמי ב"ק פ"א ה"ב, תוספתא דמאי פ"ב, שבת פ"מ, מגילה פ"א, סימא פ"ב, כלוסי"ב ק"פ"ג ב"מ

(שר' יונתן יסמכו) ולא קא מיסתייע מלתא, יומא חד היה יתיב קמיה דר"י אמר להו מי איכא דידע הלכה כר"י? בק א"ל ר"ש בן אליקים דין ידע (ר' יוסי בר"ה יודע) א"ל לימא איזו א"ל ליסמכיה מד ברישא סמכיה.

ובירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ט מיבא שר' יונתן היה יתיב מקשי וא"ל ר' יוסי בר' חנינא הא שמעון בן יקים אמר יקים לעיל (פי' דסמכיה), ולא איתבוון ר"י ברח אלא מסקא ר' שמעון בן יקים (ובל"ס גרסת הכבלי עיקר בני שניהם היו תלמידיו דר' יונתן ולא של ר' יונתן).

ונזכרו הלכותיו פאה רפ"ו, נדרים פ"ד ה"ד.

ובאגרה מצינו סימא פ"ז ה"ד דורש הפסוק ארור אשר לא יקים וכו' יש תורה נופלת? אלא זה החון שהוא עימר. ויש שרוצים לומר שלכן נקרא בשם בן יקים ע"ש שררש הפסוק אשר לא יקים, והוא טעות כי באמת שם אביו היה אליקים, ואך בירושלמי נתקצר ליקים.

ובחולין מח: מחלוקת ר' יונתן ר"א ור' חנינא עם ר"ל ור' מני בר פטיש ור"ש בן אליקים.

ר' שמעון בן אלעזר. (תנא דמתניתין).

מי הוא אביו אלעזר דעת היוחסין שהוא אלעזר בן פרטא וכבר תפשו בסה"ד שמצינו סנהדרין כב. ומגילה פ"א היא שר"ש בן אלעזר אומר משום ר"א בן פרטא וא"כ היה צ"ל שאמר משום אביו. ודעת דרכי המשנה ומבוא המשנה שהוא ר' אלעזר בן שמוע, אבל או אפשר לומר כן כי ידוע שרא"בש האריך ימים ורבי היה תלמידו המובהק וא"כ איך אפשר שבנו שהיה חנירו דרבי לא יאמר שום הלכה בשם אביו, וכן הוא דעת הר"ח דו"ד בח"ב פ"ך שלא היה בנו של ר"א בן שמוע, כי נזכר המיד אך בשם בן אלעזר ולא בן ר"א.

בשעה שמתו מומל לפניו ואל תשאל לו בשעת נדרו ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו.

ומכשירין רפ"ד כמה היא צורכה — מפח.

ושם פ"ו מ"ז חלב הזכר מהור.

והנה מה שלא מצינו לו הלכות מרובות במשנה הוא יען שהיה מדור רבי וכבר נשלמה המשנה ורבי וחבריו סידרו אך את המשנה, ולכן כל חכמי דור רבי נזכרו אך פעמים אחדות במשנה וגם מרבי בעצמו לא נזכר הרבה הלכות במשנה, ודור רבי וחבריו כבר עסקו בפירושי המשנה שהמה התוספות והברייתות, ולכן מצינו את רש"בא הרבה מאוד בתוספתא וברייתות.

ודרכו ליתן כללות כשבת נו: כלל אמר רש"בא כל שהוא למטה מן השבכה יוצאין בו.

ושם עו. כלל אמר רש"בא כל שאינו כשר להצניע וכו'.

ועירובין כב. כלל ארש"בא כל אויר שתשמישו לדירה וכו'.

וב"ק יד. ד' כללות היה רש"בא אומר בנזקין.

ושם צד. כלל אמר רש"בא כל שבח וכו'.

ובתובות כו. כשם שתרומה חוקה לכהונה כך מעשר ראשון.

שבת כו. כל היוצא מן העץ אין בו משים ג' על ג'.

חולין סה. כל עוף הקולט מן האויר טמא.

וכן נזכר ברכות כה. אמר כולה בית כד' אמות דמי.

ושם ל. סמיכת גאולה לתפלה עדיף מתפלה מעומד.

ושבת כה: אין מדליקין בצרי.

ושם פ: כחול אם לרפיאה כדי לכחול עין אחת.

פ"ה פ"ז, אהלות פ"ה, נגעים ספ"ו, נדה פ"ג, מהרות פ"א פ"ט.

וכן היה בידו קבלות משום ר' אלעזר כשבת צה..

משום ר"א בן פרטא מנהדרין כב., מגילה פ"א ה"יא.

משום ר"א בר' צדוק כריתות כ..

משום חילפא בר איגרא שבת קה:.

משום ר' שמעון כשבת סא.

ומצינו בפסחים פ"ב רה"ג תני ר"ש

בן אלעזר אומר משום ר' שמעון בן

יהוצדק והוא מ"ס וצ"ל בן יוחאי, והמעות

בא משירה שלפניה שאמר שם ר' יוחנן

משום ר"ש בן יהוצדק והיה כתוב רש"בי

ונעשה מזה בן יהוצדק.

וכן חולק על ר"ש כעירובין קנ..

משום רש"בא כשבת יב. יג. כו. וחולק

עמי כיבמות פ: תענית י:.

משום שמאי הזקן בתוספתא מע"ש

פ"ב.

הלכותיו במשנה.

הוא נזכר במשנה אך שבע פעמים,

שלוש פעמים בהלכה וד' באגדה, בכלאים

פ"ט מ"ח דורש הפסוק לא תלבש שעמנו,

נלוז ומליו הוא את אביו שבשמים.

ובסוטה פ"ט מ"ג אמר [משבמלה]

המהרה נמלה את הטעם (של פירות)

משבמלה המעשרות נמלו את שומן הדגן.

ובקידושין ספ"ד מאמרו היקר ראית

מימך היה ועוף שיש להם אוימות והן

מתפרנסים שלא בצער והלא לא נבראו

אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את

קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער

אלא שהורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי.

וב"מ רפ"ב אמר כל כלי אנפוריא

אינו חייב להכריז.

וע"ז פ"ד מ"יא אומר רשות עב"ום

אחת היא.

ובאבות פ"ד מ"יח מאמרו היקר אל

תרצה את חברך בשעת כעסו ואל תנחמהו

ב"ש וב"ה וכו', וב"ב קנ: לא נחלקו ר"מ ור"ע, וחולין נה: לא נחלקו ר"מ וחכמים, ובריתות יו. לא כך שאל ר"ע לר"א אלא כך.

וכן מצינו שעמד תמיד נגד הכותים והצדוקים ונצחן כמנחות סו. שהביא ר'איה (שאין עליה תשובה) נגד הבייתוסין שאומרין עצרת הוא אחר השבת.

ובירושלמי ובמות פ"א ה"ו אמר נומיתי לסופרי כותים מי גרם לכם למעות (לאמר שצדיקין לייבם הארוסות ולא הנשואות) דלית אתון דרשין בר' נחמיה וכו'.

ובחולין ה. וע"ז פ"ה ה"ד שע"י גור ר"מ עליהן.

ודבריו היקרים באגדה שבת נה: אמר אף משה ואהרן כחמאם מתו.

ושם קה! העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע.

ושם קל. כל מצוה שמסרו ישראל עצמן עליהן למיתה כגון עב"ם ומילה ערין היא מוחזקת ביון.

ומגילה כה: לעולם יהא אדם זהיר בתשובתיו וכו'.

ושם לא. עורא תיקן לישראל שיהו קורין קללות שבת"כ קודם עצרת וכו', — אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה, סתור ואל תבנה מפני שסתירת זקנים בנין וכו'.

ובתענית כ. יסופר עליו מעשה נפלא מעשה בר' שמעון בן אלעזר (בגמרא הנרסא ר"א בר שמעון אבל בע"י ובאבות דר"ג פ"א וב"א רבא ובוזחסין הנרסא רש"א) שבא ממגדל גדור מבית רבו — ושמה שמהה גדולה והיתה דעתו נסה עליו מפני שלמד תורה הרבה, נודמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר (ופי' רש"י ותוס' י"א שהיה אליהו ונתכוון להוכיחו שלא ירגיל בדבר) א"ל שלום עליך רבי ולא החזיר לו א"ל ריקה כמה מכוער אותו האיש — א"ל לך ואמרת לאומן שעשאני כמה מכוער

כלי

ועירובין כט. יין כדי לאכול בו, חומץ כדי למבל בו.

ושם ל. מערבין לחולה ולזקן — עוג מלך הבשן פיתחו במלואו.

ופסחים מה: כופת שאור שיחדה לישבה אין צריך לבער.

ושם נב: פירות שביעית שיצאו מארץ לחו"ל יחזרו למקומן ויתבערו.

ושם נג: יו"הכפ שחל בשבת אף במקום שאמרו שלא להדליק מדליקין.

וביצה יו. ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה.

ור"ה יד: אין תרמין ומעשרין מן החדש על הישן.

ותענית י: לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד או תלמיד עושה.

ושם יט: מתדעין אף על החנכ.

ובתובות י. מה הועילו חכמים בתקנתן. ונדרים נא: בנדרים הולבין אחר לשון

בנ"א. וכוטה ח. מסייעין את העדים ממקום למקום כדי שתמרוף דעתן עליהן.

ושם כו. איילונית לא שותה ולא נוטלות כתובה.

וניטין נח: לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים.

וקידושין כג. זכות הוא לעבד שיצא מתחת יד רבו לחירות.

ושם לב: מנין לזקן שלא יטריח וכו'.

וב"ב פי: בהמה נכה נקנית במסירה והרקה בהגבהה.

וע"ז כא: לא ישכור אדם שדהו לעב"ם מפני שנקראת על שמו.

ומנחות עו: יג' נפות היו במקדש.

ובכורות לו. דברים שהגפוש קצה בהן יחזיר להן את הדמים.

וערכין כט. אין דין נר הושב נוהג אלא בוסן שהיובל נוהג.

וכן דרכו להשית מחלוקת הראשונים כביצה יט, סנהדרין לא. אמר לא נחלקו

שיתעצמו עיניו של מת נופח לו יין
בחיטמו ונותן לו שמן בין ריסי עיניו
וכו'.

ויבמות פ: אוהו סריס חמה כל שקולו
לקוי ואיוז היא איילונית כל שקולה עבה.
ושם קכ: אין מעדין על המנוייד
מפני שיכול לכוות ולחיות.

וחולין מב: בהמה שנחתכו רגליה מן
הארכובה ולמעלה יכולה היא לכוות
ולחיות.

ושם מה: בהמה שנתמסמס מוחה מרפה.
ושם נה: צמקה בידי שמים כשרה,
בידי אדם מרפה.

ושם סה: כל עוף הקולט מן האויר
טמא.

ושם מט: דבש יש בו משום גלוי.
וכריתות ו: צרי אינו אלא שרף הנומף
מעצי הקטף.

ונדה מח: בנות עשירים צד ימין
ממהר לבא שנישוף באפקריסותו, בנות
עניים צד שמאל ממהר לבא מפני
ששואבות כרי מים עליהן.

ובתענית ה: אין לך כל טפה מלמעלה
שאין תהום יוצא לקראתו ג' טפחים.

חבריו

חבירו הגדול היה רבי והוא תמיד
בעל מחלקותו כמנילה ל, יבמות פה,
כתובות נא. סח: גיטין כז: עת, כ"ק
עח: כ"ב יא: קינ, נדה מה: גג:

וכן מצינו שחולק על ר' יהודה כשבת
קמב, עם ר' ישמעאל בנו של ר"י בן
ברוקה כעירובין יט: עם ר' יאשיה ור'
יונתן כ"ב קינ, עם ר' נתן כשבת עז:
גיטין כז:

וכן מצינו שחולק על ר"ע כמו"ק כ:
וב"מ ד: ברין סלעין דנרין חולק עם ר'
עקיבא והוא נזכר בראשונה, ובל"ם
שמקודם היתה שנויה דברי רש"בא
ואח"כ נתוסף דברי ר"ע ומשנה לא זוה
ממקימה.

כלי זה שעשית, כיון שידע בעצמו שחמא,
ירד מן החמור וביקש ממנו מחילה, ולא
רצה למחול לו עד שבא לעירו, ויצאו
כל העם לקראתו, והיו אומרים לו שלום
עליך רבי מורי, אמר להם (אותו האיש)
למי אתם קורין רבי — אם זה רבי אל
ירבו כמותו בישראל וסיפר להם כל
המעשה, ובקשוהו אנשי העיר שימחול
לו יען שהוא גדול בתורה א"ל בשבילכם
אני מוחל לו, ובלבד שלא יהא רגיל
לעשות כן, מיד נכנס רש"בא ודרש
לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה
כארו וכו'.

ובסוטה לא. אמר גדול העושה מאהבה
יותר מהעושה מיראה.

ושם מז. יצר תינוק ואשה תהא שמאל
דוחה וימין מקרבת.

ומאמרו היקר בסוף קידושין' מימי לא
ראיתי צבי קייץ וארי כבל ושועל חנוני
וכו'.

וב"מ עא. כל מי שיש לו מעות ומלוה
אותן שלא ברבית עליו הב"א וכו'.

ובסנהדרין קה: אהבה — שנאה מבטלת
שורה של גדולה.

ובחולין צה: בית תינוק ואשה אע"פ
שאין נחש יש סימן.

ומאמרו היקר קה"ר פ"א ב' ז' הבלים
שאמר קהלת כנגד ז' עולמות שאדם
רואה, בן שנה דומה למלך — בן שתיים
ושלש דומה לחזיר — בן עשר קופץ
כגדי — בן עשרים כסוס — נשא אשה
הרי הוא כחמור, הוליד בנים מעיו פניו
ככלב — הזקן הרי הוא כקוף.

והנה מלבד חכמתו הגדולה בתורה
היה כפי גדול בטבעיות ובחכמת הרפואה
ומהן עשה סניפין להלכה כשבת עח.
אמר דם כדי לכחול בעין אחת שכן
כוחלין לברקית ומצ ניהו דמא דתרנגולתא
ברא.

ובשבת קנא: (לגוסת דק"ס) הרוצה

מאכילן ומשקן ובשעת פטירתן הוא מלקה אותן, ושלח את ר' יהושע אליו וכשבא אליו א"ל שלום עליך רבי — א"ל בית אני צריך א"ל שב לשלום, ישבו ועסקו בתורה עד הערב — ואח"כ לזה אותו (ולא הלכה) א"ל מפני מה שמעתי עליך שאתה מלקה את האורחים ולי לא הלקית? א"ל רבי, אתה חכם גדול ור"א יש בך, בני אדם הנכנסין אצלי גורתי עליהן שיהו איכלין והם נודרין בתורה ועיבורין — א"ל ברוך אתה לשמים שעשית בן.

ר' שמעון בן אסיני.

נוכר הנחומא הישן נשאי"כ ואילי הוא ר"ש בן יוסינא.

ר' שמעון בר ביסנא.

ארש"בל כשבת עה: לגרסת הב"ה, וגרסא שלנו ר"ש בן קיסנא, ובר"ף סוף פ"א דעירובין ר"ש בר ביסנא בשם ר' אחא, והמקור הוא עירובין פ"ג מה"ד ושם ר"ש בר כרסנא.

ר' שמעון בן בתירא.

נוכר עדיות פ"ח מ"א שהעיד על אפר חמאת — הוסיף ר"ע וכו', וכן מובא חגיגה כג:.

ובתוספתא עדיות רפ"ג נקרא שמעון בן בתירא, ובל"ס הוא מב"כ של בני בתירא שהיו נשיאים קודם הלל כי בתוספתא שם נזכר עם ר' יהושע בן בתירא.

שמעון בן גודא—גודע (תנא דברייחא).

נוכר ע"ז לב. העיד שמעון בן גודע לפני בנו של ר"ג על ר"ג ששתה ממנו בעכו, ובתבוי שם בתום' שהעיד לפני ר' הנינא ב"ג אחי רש"כג אבי רבי, אבל בתוספתא שם פ"ה מפורש שהעיד לפני בנו של ר"ג הזקן, ושם הגרסא שמעון בן גודיא, ובנמרא שם אמרו

ואבע"א

וכן מצינו שאמר לד' יוסי בן המשולם משם רביה? כחולין נו:.

מענינו הפרטים דא ידענו מאומה ואך זאת מצינו שמקומו היה בטבריא (במקום רבו ר"ט) והאריך ימים כמעשרות פ"א ה"ב שא"ר יוחנן רכוב הייתי על כתפו דסבא ושמעית קליה דר"ש בן אלעזר יתיב מתני וכו', וידוע שר' יוחנן היה בנערותו בטבריא כמפורש ב"ב צא:.

וכן בר' פ"טרה שא"ר שמואל בר נחמני רכוב הייתי על כתפו של זקני ועלה מעירו לכפר חנן דרך בית שאן ומצאתי את ר"ש בן אלעזר יושב ודורש בשם ר"מ, וידוע שבית שאן היא סמוכה לטבריא שבית שאן היא ג"כ על ים כינרת וכן היה שם ר"מ בכתובות קיב, א"ב האריך ימים עד שגם ר' שמואל בר נחמני זכה לראותו.

האומרים בשמו מצינו אך ר' חייא רבה כרו"ר פ"איר.

שמואל בשמו כתובות י. ור' שמואל בר רב יצחק בשמו קה"ר פ"א"ב.

ר' שמעון בר' אלעזר בן פרטא.

כן מיבא ביוחסין ולא מצינו בשום מקום שם זה, ואפשר שכונתו לסנהדרין כב. אך גרסא שלנו רש"כא אימר משים ר"א בן פרטא.

ר' שמעון בר אמי.

נשאר לנו ממנו מאמר יקר בב"ר פ"ככדו ר' ברכיה אמר בשמו אשרי לאדם שהוא גבוה מפשעיו.

ושם פ"כרדר ר' שמעון בר אמי ילדה לו אשתו נקבה, אך הוא ט"ס כי המקור הוא מב"ב טו: ושם יסיפר על ר' שמעון בר רבי.

שמעון בן אנטופרס.

יסיפר בדרך ארץ רבה רפ"ו שאמרו לר"ב שבל האורחין הבאין אצלו היא

ואבע"א גודע לחוד וגודא לחוד (שהם שני תנאים).

שמעון בן גוריון.

בירושלמי כתובות ספ"ה מעשה במרים בתו של שמעון ב"ג שפסקו לה חכמים בה' מאות דינר קופה של בשמים, ובכתובות סו: טובא המעשה על בתו של נקדימון בן גוריון.

וכן נקרא בשם בוני כתענית כ.

רבן שמעון בן גמליאל הזקן.

הוא היה דור רביעי להלל הזקן ושימש בנשיאות קודם החורבן כשבת מו. שאמרו הלל ושמעון, גמליאל (הזקן) ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה, והוא נהג נשיאותו בזמן היותו רע לישראל שהוא עלה לנשיאות לערך עשרים שנה לפני החורבן ואו נשאו הצדוקים שנית ראשיהם והתחברו עם הכהנים הגדולים וטרפו וחמסו ביחד עם שרי רומי ואח"כ מרדו ברומי האדירה, ולו שמעו לעצת רי"ב והנשיא רש"ב, או אפשר שהיינו על אדמתנו עד היום הזה.

ובקדמוניות יספר שגוריון בר יוסף ושמעון בן גמליאל ראשי בית יהודה ואצילי העם נשאו במקלות מדברותם נגד רשעת הקנאים, וכן יאמר שם ששמעון ב"ג הוא מעיר ירושלים והיה ממשפחה נכבדה מאוד ומכת הפרושים אשר בנוגע לחוקי הדת ידקדקו הם לשמרם יותר מאחרים, והוא היה איש מלא רוח חכמה ושבל חריף וגם בדברים היותר מקולקלים היה הוא יכול בחכמתו להוציאם למרחב. והנה כבר ידוע שרש"ב הזקן היה מתנגד היותר גדול ליוסיפון בן גוריון ובקש להורידו מלהיות שר צבא על חיל גליל, ואעפ"כ ישבחו כ"כ זה את על חכמתו הגדולה, ומאמרו היקר באבות פ"א מ"ו מורים ע"ז שהיה בעל מעשה כביר ונאור שאמר כל ימי גדלתי בין

החכמים ולא מצאתי לנוף טוב משהיקה ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, וכל המרבה דברים מביא חמא.

הוא ראה בעין חכמתו כי לשוא להוציא להרג נגד פטיש כל הארץ, ואך כשראה שכל העם יעמדו נגד דעתו, והנהנת העם היתה כולה בידי הקנאים הפריצים או אפשר שגם הוא הסכים בע"כ להם, אבל לו שמעו לעצותיו הישרות ולהעביר את יוסף בן גוריון מלהיות שר צבא בראש בכל ארץ הגליל או מי יודע אם לא היו המה המנצחים כבימי החשמונאים, אבל כבר מאס ה' את בית מקדשו ושפך חמתו על העצים והאבנים ועמהם מחה את זכר הצדוקים מקרב בית ישראל ובהרי הוצא לקה כרבא, ונפל חלל גם רבן שב"ג ור' ישמעאל כה"ג וכאשר נספר הלאה.

ונזכר במשנה כריתות פ"א מ"ו תקנה גדולה ממנו שאמרו שם מעשה שעמדו קנים בירושלים בדינרי זהב אמר רבן שב"ג המעון הזה לא אלין הלילה עד שיהו בדינרין, נכנסם לב"המד ולימד האשה שיש עליה חמש לירות — מביאה קרבן אחד — ואין השאר עליה חובה ועמדו קנים בו כיום ברבעתים.

וברו"ד ח"א צד 179 יאמר שעשה תיקון נגד דין התורה בזה וגם יציין לעיין בפירש"י שם, ובמחילה מכבודו שלא עיין שם כי אדרבא רש"ב תיקן שלא יעברו על דין כרת שראה שאם הקנים יהיו ביוקר או יחדלו מלהביא אף קן אחד ויאכלו בקדשים בטומאת הגוף שהוא בכרת, ולכן תיקן שלא יעברו על הכרת, ואמר שהשאר עליה אך רשות וידע היטב שאפילו יהיה רשות גם אז יביאו כל הקרבנות, אם אך יוכלו להשיג בזול, וזה ברור.

ובעירובין פ"ו מ"ב אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו

וניבא על רבן שמעון ב"ג הזקן ור"י כה"ג, וכמו שיש לנו בקבלה שהמה מהרוני מלכות כמגילת תענית פרק אחרון שבכ"ה בסיון נהרנו רש"בג ור"י בן אלעזר, וכן מוכא באיכ"ר פ"ב פ' בלעומד' תהלים פ"ט-יג, ובהלכות רבתי פ"ד הנדפס ככה"מ ד"ח א"א חדר ד' שניום ה' בשבת תפסו אותו למלכות, ומובא בתנא דב"א ר פ"ל באריכות וכן הוא בשמחות פ"ח כשנהרנו רש"בג הזקן ור"י בן אלישע כה"ג באה השמועה אצל ר"ע ור"י בב עמדו וחרגו שקים וקרעו בנדיהם — ואמרו שסוף פורעניות גדול עתיד לבא לעולם (וכנ"ל בארנו בערך ר"ע שגם קודם החורבן היה כבר אדם גדול עם כמה מאות תלמידים אך לא התערב כלל בענייני המדינה והמרידה).

וקרוב מאוד לומר שלא נהרג רש"בג מן מלכות דומי אך מיד הקנאים שהיו בירושלים יען שהוא היה נגד דעתם וכדמובא במלחמת היהודים, אך יען שאין לנו שום מקור מדברי חז"ל לכן אקצר.

והניח אחריו בנו ר"ג שישב אח"כ על כסא הנשיאות ביבנה.

וגם בן אחר בשם "אבא" שנשא בת אחיו ר"ג ונפטר בלא בנים ויבם ר"ג את אשתו צרת בתו כמבואר בערכי.

וכן היה לו בת חכמנית בשם אימא שלום שנשאת לר' אליעזר בן הורקנוס כב"מ נט.:

ועוד היה לו בן שלא נודע לנו שמו כסוטה מט: שאמר רש"בג דיבנה שנשתיר בן אחי אבא.

רבן שמעון בן גמליאל דיבנה.

הוא היה דור ששי להלל הזקן, וכבר בארנו בערך ר' חנינא בן גמליאל ששניהם היו בני רבן גמליאל, ור' חנינא היה בנו הגדול וכדמובא קידושין לב: מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' צדוק

שהיו

במבוי בירושלים ואמר לנו "אבא" מהרו והוציאו את הכלים למבוי, ובגמרא שם סח: מפורש שאמר עד שלא יוציא התועב הזה ויאסור עליכם.

ובדו"ד ח"א צד 179 יאמר שרש"בג פירסם שאין להחזיק את הצדוקים כנכרים אלא הם כישראלים נמורים אף שממאנים בקבלה, ובמחילה שלא עיין שם בגמרא שאדרבא רש"בג הוא לחומרא שאף שהוא צדוקי אבל הוא ישראל נמור לענין לאסור הרשות, ולכן אף הביטל הצדוקי קודם השבת רשותו, אבל יען שאינו מאמין בקבלה לכן ודאי יוציא כליו אח"כ בשבת למבוי ויאסור עליהם, כמפורש שם משנה ד' שמי שנתן רשותו והוציא אם הוציא אח"כ במויד ה"ז אוסר, ולכן קראו "התועב הזה" כי ידע היטב שיעשה הצדוקי בכונה כדי לאסור עליהם את המבוי.

וכן כתובות פ"ה מ"ה רשב"גא אף המדיד את אשתו וכו', כתבו שם התוס' סא: שהוא רש"בג הזקן, אך שם צריכין אנו לגרסת מתניתא דבני מערבא שגורם תחת ר' אליעזר שמוכא קודם רש"בג ר"א בן יעקב והוא ראב"י הראשון שהיה בן דורו.

וכן סוף סוטה ארש"בג אלף ילדים היו כבית אבא כתבו התוס' בע"ז לב. ד"ה אבל, שהוא רש"בג הזקן, וכן ע"ז כ. מעשה ברשב"ג שהיה ע"ג מעלה הר הבית וראה נכרית אחת וכו', משמע שהוא רש"בג הזקן, אך גרסת הירושלמי ברכות פ"ט ה"ב וע"ז פ"א ה"מ ר"ג.

ובע"ז לב. העיד שמעון בן נודע לפני בנו דר"ג מפורש בתוספתא שם פ"ה שהיא ר"ג הזקן.

ושמואל הקטן ניבא קודם פטירתו ואמר שמעון וישמעאל לחרבא כסוטה סח: וסנהדרין יא., וכבר בארנו בערך שמואל הקטן שהוא נפטר קודם החורבן,

ואמר בשמו ג' דברים תוספתא פרה
פ"א.
וכן אמר משום ר' אלעזר בן יהודה
איש ברתותא כערלה פ"א מ"ה.
משום רא"ב כספרא שמיני פ"ב.
משום ר' יהודה בן גמדא איש כפר
עכו כסוטה מג' .
משום ר' יהודה בן יאיר כיבמות פ' .
בשם ר' יהודה אנרא כתוספתא
כלאים פ"א.
משום ר' יהושע כסוטה פ"ט מ"ב.
משום ר' יהושע בן קפוסאי כע"ו לב.
בשם ר' יוחנן הסנדלר כתוספתא כלים
רפ"ד.
משום ר' שילא כתוספתא כלים ב"ק
פ"ה.

משום ר' שמעון בן הסגן . כשקלים
פ"ח מ"ה, כתובות פ"ב מ"ח, מנחות
פ"יא מ"ט, ובכריתות ו' : רש"ב משום
הסגן וצ"ל בן הסגן.

והנה כבר ידוע שרבן גמליאל נפטר
עוד קודם ר' אליעזר ואך יען שעוד
בסוף ימי ר"ג כבר התחילו הגזירות
ורצו להרוג את ר"ג כתענית יט. ואך אז
ניצל ע"פ נס, לכן כשנפטר לא היתה
השעה מוכשר להקים נשיא תחתיו וכפרט
שהיו עוד רא"ב בע' ור' יהושע ור"ע ור"ט,
ואח"כ כשהתחילו מלחמת ביתר ואח"כ
ההרג רב שנמשכה כמה שנים אז
נתבטלה מכל וכל הסנהדרין מישראל,
ותלמידי דר"ע הנשארים נתפורו לכל
רוח ואז התחבא רש"ב בנחמת המציק,
והחכם גרץ בח"ב צד 266 יאמר
שנס לבבל, וכן יאמר שם, רשב"ג היה
„עוד נער שוקד על בית הספר בפרוץ
„המרד של בר כוכבא וביום ההרג רב
„כיבנה נגזר דינו למיתה (וישם בהערה יאמר
„החכם שפ"ר שבגתנו על מה שאמרו תענית
„כשתרש טונורסרפוס את ההיכל נגזר על ר"ג
„להריגה וצ"ל נגזר. על רש"ב) וינס לבבל

וכשהתקבצו

שהיו מסובין בבית המשתה בנו של ר"ג,
וזה אי אפשר להיות רש"ב בנ שיניע עתו
ליכנס לחופה עוד טרם המחלוקת בין
ר"א ור"ג, אך זה היה בל"ם ר' חנינא
בן גמליאל ואך נפטר עוד טרם שנתעלה
ר"ש אחיו לנשיאות.

אבל גם רש"ב היה כבר גדול בחייו
אביו וקבל הורתו ממנו וכדאמרו ריש
ברכות מעשה שבאו „בניו" של ר"ג
מבית המשתה וא"ל לא קרינו את שמע
וכו'.

ושימש את אביו ככ"ר פ"בהרמו וד"ר
פ"א"טו ארש"בג כל ימי חייתו משמש
את אבא ולא שמשתי אותו אחד מבאה
ששמש עשו את אביו.

ובר"ה לב. כשקדשו ב"ד את השנה
כאושא ירד ר"י בן ברוקא לפני רש"בג
ועשה כריו"בנ א"ל רש"בג לא היו נוהגין
כן ביבנה, ליום השני — ארש"בג כך
היו נוהגין ביבנה.

וכירושלמי שם פ"ד ה"י הלשון ארש"בג
„לא היינו נוהגין כן ביבנה", וכונה אחת
הוא, שסיפר רש"בג מה שראה בעיניו
בהיותו ביבנה בבית אביו, וידוע שסנהדרין
גלתה מיבנה עוד קודם חורבן ביתר כי
ר"ג נפטר קודם כל חבריו,

ובשבת פ"א מ"ט ארש"בג נוהגין היו
בית אבא וכו'.

ושם כא. אמר של בית אבא היו
כורכין וכו'.

וידיים פ"ג מ"א ארש"בג מעשה באשה
אחת שבאת לפני אבא — ולא שמעתי
מה אמר לה (ובמחנייתא דבני מערבא הגרסא
אר"ג וי"ג שם א"ר שמעון ואינו נכון).

ובבב"ב : ארש"בג מעשה באשה
שבאת ושאלה לאבא ואבא לחכמים וכו'.

וכן הכיר את שמעון בר כהנא כחלה
פ"ד ה"ה ארש"בג אני ראיתי את שמעון
ב"כ שותה יין תרומה בעכו — אימתי
היה שמעון ב"כ בימי ר' אליעזר.

ונעתיק כל הענין, בסוטה מט: וב"ק פג.
אר"י אמר שמואל משום רש"בג מאי
דכתיב עיני עוללה לנפשי מכל בנית
עירי, אלף ילדים היו בבית אבא ה'
מאות למדותורה וה' מאות למדו חכמת
יונית ולא נשתייר מהן אלא אני כאן
ובן אחי אבא באסיא.

ובגימין נח. אר"י אמר שמואל משום
רש"בג מאי דכתיב עיני — ד' מאות
בתו כנסיות היו בכרך ביתר ובכל א"ז
היו לפניו ד' מאות תינוקות — וכשגבר
אויב ולכדום כרכום כספריהם והציתום
באש וכו', והמאמר הזה מובא בירושלמי
תענית פ"ד ה"ה ומסיים שם ומכולם לא
נשתייר אלא אני, ובאיכ"ר מובא המאמ.
הזה כבירושלמי אך שם איתא בטעות
אמר רבן גמליאל וצ"ל רש"בג כדמובא
שם פ"גו.

ומזה עשה החכם גרעין מטעמים לכל
דבריו (א) שבסוטה וסנהדרין צ"ל, "בביתר"
תחת, "בבית אבא" שכתוב בירושלמי,
(ב) שחשב שה' מאות ילדים שלמדו
חכמת יונית המה ילדים ממש. אבל
ישאל החכם א"ע האם ילדים לומדים
חכמת יונית? האם לא ידע לשון הכתוב
גבי רחבעם ויועץ את הילדים.

וכן סנהדרין מט: אמרו ד' מאות
ילדים היו לדוד — ומהלכין בראשי
הניסות והן הן בעלי אנרופין של בית
דוד, והלא מפורש שכונת מה שאמרו
הילדים המה נערים באים בשנים בעלי
אנרופין שבאו כבר לידי זמן ללמוד חכמת
יונית ולא נערים קטנים.

ומה שאמרו שם, "ולא נשתייר אלא
אני" האמת יורה דרכו כדעת הנאון
בעד"הר בח"ב צד 9 שתיבת, ומכולם
לא נשתייר אלא אני" הוא הוספת
המעתיקים מפני שראו סיום המאמר
וקרא על גרמיה עיני עוללה לנפשי
הוסיפו תיבת, ומכולם לא נשתייר אלא

„ובשהתקבצו לאושא באסיפה הראשונה
„לא היה שם רש"בג כי קבע דירתו
„ביבנה, וגם היה לו אחיות שדה מסביב
„לה — וטובי החכמים נושאי הקבלה —
„אם מפני שבכרו את אושא היושבת
„בגליל מביבנה השוממה, או כי חפצם
„היה לבלי היות תלואים בדעת הנשיא
„לא הלכו אחר רש"בג וירא הנשיא כי
„כודד הוא במועדו ויבטל דעתו וילך
„גם הוא וישב באושא" עכ"ל.

וכל דבריו טעות גדול, (א) שלא היה
נער בימי מלחמת ביתר, (ב) אין שום
מקור שגם לבבל, (ג) שמעולם לא התיישב
ביבנה בשעה שחבריו היו באושא וכל
דבריו אינם כ"א דברי נביאות.

ועוד יאמר בח"ב צד 485 בציון כב
שר"ג נפטר 117 למספרם תכט לשטרות,
ובן יאמר שם צד 230 בימי מלוכת
אדרינים הראשונים מת ר"ג (היינו 117
למספרם) ורבן שמעון בנו היה עוד נער,
וחירבן ביתר לפי דעתו היה בשנת 135
למספרם תמו לשטרות (שם צד 248)
ואעפ"כ יאמר שרש"בג היה גם אז עוד
נער קטן וזה היה כבר לפי דעתו יח'
שנים אחרי פטירת אביו ר"ג, היינו
שנשא על מצבו להיות קטן מן שנת
117 עד שנת 135, ושם צד 485 יאמר
שנפטר רש"בג בין שנת העג לשנת
תפג, וא"כ לפי דעתו שהיה בשנת תמו
נער קטן א"כ חי אך שלשים או ארבעים
שנה, ואעפ"כ יאמר שרש"בי נסע לרומי
בשנת 169 למספרם תפא לשטרות והיינו
שרש"בג כבר נפטר, היפוך ממה שמפורש
שרש"בי נפטר הרבה קודם רש"בג כב"מ
פד: ושם בציון כב יאמר שרבי נולד
תסב לשטרות והיינו שהיה כבן אחד
עשר שנה בפטירת אביו, ונפטר תקכב
היינו שחי רבי אך ס' שנה, ועתה היש קץ
לדברי רוח כאלו.

וכל טעותו באו לו ממ"ס בירושלמי

(כך קראו רש"בג כלומר גדול הדור, רש"י) רצונך נפסיק וניחוש לדברי ר' יהודה חברינן.

וכן אמר משום ר"מ כשבת טו; כ"מ קו; כתובות פ"ו ה"ג.

ומה שנמצא בכתובות פ"ב מ"ד ר"מ משום רש"בג צ"ל משום ר"ג כירושלמי שם וכן הוא במתניתא דבני מערבא.

וכן מה שאמר עירובין מא; תענית יח: ר"מ משום רש"בג צ"ל משום ר"ג. וכן רש"בי היה גדול מרש"בג שקראו ארי כב"מ פר:

והנה כשהתיישבו באושא והוצרכו למנות נשיא ואב"ד וחכם אף שהכריזו היו גדולים ממנו אבל יען שהוא היה שלשלת היוחסין וגם גדול בתורה לכן נתמנה רש"בג לנשיא ור' יהודה היה המוריינא דבי נשיאה, ובארנו בערכו שזה היה משרה רמה ונשגבה מן המלכות, ואת ר' יוסי לא יכלו למנות לאב"ד יען שנגזרה עליו שיגלה לציפורי, ואת ר"מ לא יכלו למנות לאב"ד יען שהיה חריף ביותר ולא יכלו לעמיד על סוף דעתו לכן קראו את ר' נתן שהיה בן ראש הגולה והושיען בדבר עיבור השנה שלא יעבר עוד חנניה בן אחי ר"י והיה דיון ונחית לעומקא דדינא לכן הוקם לאב"ד, ואת ר"מ לחכם.

ורש"בי אף שכבר נתבטלה הגזירה מסנו ויצא מן המערה, כי זה היה כמה שנים מזמן שהתיישבו באושא אעפ"כ לא לקח חלק במנהגיה אושא, ויסד ישיבתו הגדולה בתקוע, ולכן לא מצינו אותו בשום מקום שהיה עם חכמי אושא.

והנה אף שעדיין לא נתבטלו הגזירות והרבה הרבה סבלו מן הנמוני רומי שמשלו בא"י כשבת יג: שאמר רש"בג אף אנו מחבבין את הצרות אלא שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין, ובכתובות

אני" והטעות בא מכבלי סיטה טט: אשר שמה המה ש"כים באמת, ורש"בג כנשיא הדור כשהיה מגיע להפסק עיני עוללה ונזכר איך שהרנו את חסידיו עליון והחריבו את הבתי מדרשות היה עושה הספד עליהן.

אבל הוא לא היה נער קטן בחורבן ביתר וכאשר הבאנו לעיל מפורש שהיה כבר גדול בעוד היותו אביו ביבנה, ובחורבן ביתר היה כבר בא בשנים זמעולם לא לקח חלק במירודת ביתר, ואך התחבא באיזה מקום עד יעבור זעם, וכשהתקבצו בכקעת רימון ואח"כ בשלפי השמר כשהתקבצו בפעם הראשונה באושא ואח"כ בכרם ביבנה או לא יצא עוד ממחבואו כי עדיין לא עברו הגזירות וכאשר בארנו באריכות בערך ר"מ ור' יהודה, ואך אח"כ כשמצא ר' יהודה חן בעיני המלוכה ומינוהו להיות ראש המדבר או הורשה להם להתיישב באושא ולמנות עליהם נשיא, או יצא רש"בג ממחבואו ושב לאושא ונתמנה לנשיא.

והנה בלי ספק היה רש"בג צעיר מכל חכמי דורו ר"מ ור' יהודה ור"ש ור' יוסי יען כי המה שמשו את חכמי יבנה כל הימים כמבואר בערכם, ולכן מצינו שאמר רש"בג משום ר' יהודה בתוספתא כלים ב"ק פ"ה.

וכן אמר משום ר' יוסי כמגילה ו; טו"ק יב; ובסוכה כו. ארש"בג פ"א חשתי בעיני בקסרי והתיר לי ר' יוסי בריבי לישן חוץ לסוכה, וכן הוא בירושלמי שם פ"ב ה"ה.

וכן בתוספתא דמאי פ"ג ארש"בג מעשה ששלח לי ר' יוסי בריבי אתרוג גדול מציפורי ואמר זה בא בידי מקסרי ולמדתי ממנו ג' דברים וכו'.

וכן פסחים ק. מעשה ברש"בג ור' יהודה ור' יוסי שהיו מסוכין בעכו וקדש עליהם היום א"ל רש"בג לר' יוסי בריבי

שנעשה בלי שאול את פיהם, עשו קשר ביניהם לשלם לו מדה כנגד מדה, והמה ידעו שהוא אינו בקי במס' עוקצין, ולכן כשיבאו למחר יאמרו לו שידרוש להם מס' עוקצין, והוא לא יוכל לענותם על משאלותם, אז יאמרו לו רד מנשיאותך, כי למי נאה למלל גבורות ה' מי שיכול להשמיע כל תהלותיו, (ומזה אנו רואין שהתמנות הנשואות ויתר התמנות לא היתה שייכה להמלוכה כלל ולא שרו רומי מינו את רש"בג אך חכמי ישראל הורשו למנות מתוכם ככל אשר יתפצו), אך להצלחת רש"בג נתוודע לר' יעקב בן קרשי שהוא היה התנא בועד סנהדרי אושא אמר, דלמא ח"ש אתיא לידי כיסופא, אול ותיב אחורי עליתה דרש"בג פשט גרס ותנא גרס ותנא (במס' עוקצין), ורש"בג ששמע שכל העת ההיא ילמוד המסכתא הזאת אשר אז לא גרסו אותה בב"המדר, הבין מזה כינתו לכן נתן דעתו עליה וגרסה, למחר כשבאו ר"ג ור"מ א"ל ניתני מר עוקצין, פתח ואמר, לאחר שגמר הדרשה א"ל אי לא גמירנא כסיפיתנן, לכן נתן צו והוציאום מבית המדרש, אך מה עשו הם ישבו מבחוץ וכתבו קישיות ושלחו לפנים, והקישיות שלא יכלו לתרץ מבפנים כתבו המה התירוצים ושלחו לפנים, ואז היה שמה ר' יוסי א"ל אפשר תורה מבחוץ ואנו מבפנים? ותפייס רש"בג שיכנסו לב"המדר אך קנסן דלא יאמר שמעתא משמיהו ואסיקו לר"מ להקרא בשם אחרים ולר"ג בשם יש אומרים. ור' נתן הלך אח"כ לפייס לרש"בג א"ל נהי דאהני לך קומרא דאבוך לעשותך אב"ד, אבל לא לעשותך נשיא, אך ר"מ לא הלך לפייסו והלך לו למבריא כמפורש בערבן.

הלכותיו במשנה.

רש"בג לא נזכר הרבה פעמים במשנה, ובאלו מסכתות לא נזכר כלל, כלאים,

תרומות

פמ. ארשב"ג מן הסכנה ואילך אשה נובה כתובה שלא נגמ וכו'.

וכן הגזירה הנזכרת ר"ה ימ. שנתבמלה ע"י יהודה בן שמוע וזה היה בימי רש"בג כתוספתא סוף כלים ארשב"ג יהודה בן שמוע אומר משום ר"מ, וכן מה שמוכא במעילה יו. שנסעו רש"בי ור"א בנו שר ר' יוסי לרומי לבטל הגזירות, אעפ"כ הניחום לעסוק בתורה שלא היו עוד גזרות כלליות כבימי חורבן ביתר.

וכפי הנראה לא התערבו בעניני העם פנימה בעניני הדת, ושבה לאם לאם כח הסנהדרין למקומה, ורש"בג אף שהיה עניו גדול כמפורש ב"מ פד: וכן מפורש נדרים סו: ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי ברש"בג אתת ורקק אלבושיה והוא לא הקפיד, אעפ"כ נהג נשיאותו ברמה וכדאמרו סנהדרין יא. תא חוי מאי איכא בין תקיפאי קדמאי (אבוי ר"ג) לעינוותני בתראי (רשב"ג), כשהיה שולח אנרות לכל ישראל בדבר עיבור השנה היה כותב מהודעאין אנחנא — ושפרת מלתא באנפאי ואוסיפות על שתא דא תלתין יומין, (ולא כתב כנוסח אבוי ושפרת מלתא באנפאי ובאנפי חבראי), וע"י שרצה להיות דבר אחד לדור, היה כמעט בכל רע להעבירו מנשיאות, וכאשר יסופר הוריות יג: שהיה מנהג ישן נושן שלהנשיא ולהאב"ד ולהחכם היו נותנין הכבוד כשהיו נכנסין לבית הועד בשוה, אבל רש"בג רצה לעשות היכר בינו לבין האב"ד והחכם, לכן תקן תקנה חדשה שאם הנשיא נכנס כל העם עומדין ואין יושבין עד שאומר להם שבו. וכשאב"ד נכנס עושין לו שירה מכאן ומכאן עד שישב במקומו, וכשהחכם נכנס אחד עומד ואחר יושב.

ואת פי ר' נתן האב"ד ור"מ החכם לא שאל ולא ידעו מזה כלום, למחר כשבאו לבית הועד וראו ההשתנות הגדולה

שבת פ"ג מ"ה לא כל הביבין שוין.
ב"ב פ"א מ"ה לא כל העיירות ראיות
לחומה.
כלים פ"א מ"א לא לכל טומאה אלא
למומאת הנפש.

הכל לפי היות שביעית פ"ד מ"י.
הכל כמנהג המדינה כתובות פ"י מ"ד.
הכל לפי הסלע ב"ב רפ"ו.

זה הכלל מחוסר צידה פטור שבת
פ"ג מ"ה.

כלל אמר כל עכבה שאינה הימנה
אינה גט ניטין פ"ז מ"ו.

כלל אמר דבר שמגדלין בו צמחים
מכסין בו חולין פ"י מ"ו.

כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו הרי
הוא כמבוער פסחים פ"ב מ"ג.

כל שהוא מכרית המים טהור מקואות
פ"ו מ"ו.

כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל
שבת קלה :

כל מרות שאמרו חכמים ככלאים באמה
בת עשר עירובין ה.

כל שאתה נושא בתו אתה נושא
אלמנתו יבמות סח.

כל מצות שהחזיקו בה כותנים הרבה
מדקדקין בה יותר מישראל גיטין י.

כל המקלקלין בר"ה והזיקו חייבין
לשלם ב"ק פ"ג מ"ג.

וכן הלכותיו הגדולות שבת רפ"ב אף
המכה בפטיש — חייב.

ופסחים פ"ד מ"ה לעולם יעשה אדם
עצמו ת"ח.

וכתובות פ"ט מ"א מתנה על מה שכתוב
כתורה תנאו בטל.

ושם מ"ט מן הסכנה ואילך אשה נוכה
כתובתה שלא בנמ.

ושם פ"א מ"ה א"כ מה כח ב"ד יפה.
ושם פ"ג מ"י אף נזה היפה בודק.

וסוף כתובות נותן לה מעות קפוטקיא
(דכתובה דאורייתא).

התרומות, חלה, בכורים, יומא, סוכה,
ד"ה, מו"ק, חניגה, עדיות, הדינות, זבחים,
בריתות, מעילה, תמיד, מדות, קנים,
נגעים, פרה, טהרות, נדה, מכשירין,
זבים, טבול יום, עוקצין.

וכן מה שנוכר ביצה פ"ג מ"א רש"ב
אומר לא כל הביבין שוין כבר הובאה
על שמו בשבת פ"ג מ"ה.

ובאלו המסכתות נזכר אך פעם אחת
ברכות, פאה, דמאי, ערלה, עירובין,
שקלים, מגילה, נדרים, נזיר, מכות,
שבועות, אבות, מנחות, ערכין, תמורה,
אהלות.

ובאלו המסכת' נזכר ב' פעמים, מע"ש,
פסחים, תענית, סוטה, ב"ק, סנהדרין,
מקואות, ידים.

ובמס' שביעית, חולין נ"פ בכל מס',
ובשבת ד"ס, בכורות וכלים ה"פ, ע"ז

ו"פ, גיטין ז"פ, ב"מ ט"פ, כתובות וב"ב
י"א פעמים בכל מסכת', בס"ה צ"ו פעמים,
וזוה מה שנוכר ידים פ"ב מ"ב כבר
הובא מקואות פ"ו מ"ו.

ורינו הכל כמנהג המדינה נזכרה
בהובות פ"ז מ"ד, ב"מ רפ"ו וב"ב רפ"ו.

בעלי מחלקותו במשנה.

ע"פ רוב חולק עם סהם משנה או
חכמים לערך בג"א מקומות, או בלי שום
חולק בג"א מקומות.

עם אחיו ר' חנינא ב"ג ב"ב רפ"ו.

עם ר' יהודה מעשרות פ"ה מ"ה, שבת
פ"ג מ"ה.

עם ר' יוחנן בן ברוקה שבועות פ"ו מ"ו.

עם ר' יוסי דמאי פ"ז מ"ג.

עם ר"מ סנהדרין פ"א מ"ב

עם בנו רבי מעשרות פ"ה מ"ה.

עם ר' שמעון ב"ב ספ"ו.

הלכותיו המפורסמות במשנה
ובברייתא.

ברכות פ"ב מ"ח לא כל הרוצה ליטול
את השם יטול.

ושם פ"ו מ"ה מעשה בצידן — ואמרו חכמים.

וב"מ פ"ח מ"ח מעשה בציפורי — ובא לפני רש"בג ור' יוסי ואמרו יחלקו את חדש העיבור.

ובכורות פ"ו מ"ט מעשה שהלחי התחתין עודף על העליון ושלח רש"בג לחכמים וכו'.

ובכתובות כה: אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה וכו'.

וב"ב צג: מנהג גדול היה בירושלים המוסר סעודה לחבירו ומקלקלה וכו'.

ובערכין י: שילוח היה מקלח מים — הרדולים לא היו במקדש וכו'.

ובתוספתא סנהדרין פ"ו בראשונה לא היו חותמין על כתובות נשים אלא או כהנים וכו'.

דבריו היקרים הנוטים לאגדה.

שבת קל. כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה כגון מילה — עדיין עושין בשמחה, ושם קנא: תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת, דוד מלך ישראל מת אין מחללין.

וביצה מו. הנותן פת לתינוק צריך להודיע לאמו.

וחגיגה ה: כ"מ שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני.

ותענית פ"ד מ"ח לא היו ימים טובים לישראל כמ"ו באב וכיום הכפורים שבהן בנות ישראל יוצאות בבלי לבן שאולין שלא לכייש את מי שאין לו.

ושם ל: כל האוכל כמ"ב כאלו אוכל ביו"הכפ.

ומגילה כו. אפילו אין לו מה יאכל ומכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם.

ושקלים ז. אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרונם,

ואבות דר"נ פ"ח כל המשים שלום בתוך ביתו כאלו משים שלום בישראל.

וש"ד

וגימין רפ"א שצ"ל בפ"נ ובפ"נ אפילו מהגמוניא להגמוניא.

ושם פ"ד מ"ד עבד שעשאו רבו אפותיקי — אינו כותב אלא משחררו.

וב"מ פ"ג מ"ו המפקיד אצל חבירו מוכרן בכ"ד מפני שהוא כמשיב אבידה. וב"ב פ"ד מ"ז המוכר את העיר מכר את הסנטר.

ושם פ"ח מ"ה אם לא היו בניו נוהגין כשורה יכול להעביר נחלה.

ושם פ"י מ"ז בין כך ובין כך לא יפרע מן הערב.

וע"ז פ"ה מ"י אם נתערב יין נסך בין יכול למכור לעכ"זים חוץ מדמי י"ג שבו.

ובכורות פ"ה מ"ד דועה כהן נאמן על של חבירו ולא על עצמו.

ושם פ"ג מ"ב הלוקח בהמה מניקה מעכ"זים אינו חושש שמא בנה של אחרת הוא.

ותמורה פ"ה מ"ב אם קדשים ילדו טומטום ואנדרוניגס אין קדושה חלה עליהן.

ורינו המפורסם שחולק עם רבי וסובר שבג' פעמים היה חזקה כיבמות סד:

נכסי לך ואחר כך לפלוני אין לשני אלא מה ששייר הראשון בכתובות צה:

שיכול העבד לומר לרבו או פרנסני או היציאני לחירות כגימין יב.

ושם לו: כשם שמצוה לפדות בן חורין כך מצוה לפדות העבדים.

וב"מ מה: אם יש לו איזה משכן אין שביעית משממת.

ומאמרו המפורסם אין נוזרין גזירה על הציבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה כתוספתא סנהדרין פ"ב, (ובש"ס הוא מ' יהושע כ"מ ס:).

לא ישכור אדם מרחץ לנכרי כע"ז כא:

וכן מובא ממנו מעשיות וסיפורים כגימין פ"ז מ"ו מעשה בכריא — ארש"בג אמרו חכמים וכו'.

ושם מח: בנות כרכין תחתון ממחר
לכא מפני שרגילין במרחצאות, בנות
כפרים עליון ממחר לכא מפני שמוחנין
ברחים.

ובשבת קכט: בנות מלכים טומנות
בספלין של שמן, בנות עשירים בספוגין
של צמר, בנות עניים בטוכין.
ובתוספתא פסחים פ"ג ג' בתולות הן
וכו'.

ושם מעשרות פ"ג אין מרובע מששת
ימי בראשית.

וכירושלמי שביעית פ"ה ה"א מהוצאת
העלין עד הפנין חמשים יום.

ושם מעשרות פ"ה ה"ז איזה שום של
בעל בכי וכו'.

ושם פ"ט ה"ו למה נקרא שמה רביעה
שהיא רובעה את הארץ.

ונדה פ"א ה"ג בתולת הארץ כל שאין
בה חריץ.

ולא על חנם נשתבח מאיסי בן יהודה
בשם חנות מלא ארגון טב כאבות דר"ג
ספ"ית, וגרסת הגר"א חנות מיוונת.

והיה בקי גדול בלשון ובחכמת יונית
כסיטה ממ: שהתירו דבר זה לבית ר"ג
שהיו מקורבים למלכות.

וכן פסק מגילה פ"א מ"ח אף בספרים
לא התירו אלא יונית.

חבריו הגדולים.

הנה מלבד ר"מ זר' יהודה זר' יוסי
זר"ש זר"א וחבריהם מצינו לו חבר זקן
הדור ר' יהושע בן קרחה שישבו יחד
כמפורש ב"מ פר: ומשניהם קבלו ר"א
בר"ש בן יוחאי ורבינו הקדוש, שאמרו
שם ששניהם ישבו קמיה רשב"ג ורבי"ק
אארעא מקשו ומפרקו, אמר מימיהן אנו
שותין והם יושבין על גבי קרקע? עברו
להו ספסלי אסקינהו, א"ל רשב"ג פרידה
אחת יש לי ביניכם ואתם מבקשין לאברה
הימני? אחתהו לרבי א"ל ריב"ק מי
שיש לו אב יחיה ומי שאין לו אב

שרש"בי

זר"ר פל"חד גדולה חיבתן של ישראל
שהקב"ה משני סדרי בראשית בשביל
טובתן.

ומאמרו היקר אבות דר"ג פ"כג הלומר
תורה בילדותו וכו'.

וכנשיא הדור היה בקי גדול בחשבון
העיבור כאבותיו כסנהדרין יא, וב"ד
ספ"לג.

וכן היה בקי גדול בחכמת המבוע
וכרפואות כברכות כה. שאמר עמוד
החזור מביא לידי הדרוקן.

ושם מ. קצח אחר מששים סימני המות
הוא, והישן למזרח גרנו דמו בראשו.

ובשבת עה. דם כדי לכחול בו עין
אחת שכן כוחלן ליארוד ומאי ניהו דמא
דכרושתניא.

ושם פ"ח מ"א מתיר בלוף מפני
שהוא מאכל עורבין.

ושם קבה. מטלמלין שברי זכוכית
מפני שהוא מאכל לנעמית.

ושם קלה: כל ששהה ל' יום באדם,
ח' יום בכמהה אינו נפל.

ובפסחים נג. סימן להרים מילין, סימן
לעמקים דקלים וכו'.

ומ"ק ו: כיצד מחריבין חורי הנמלים
וכו'.

וכיבמות פו: איזהו סרים חמה כל
שארן מימיו מעלין דתוחות, ואיילונית
וכו'.

ובכתובות פ"ה מ"ה במלה מביא לידי
שיעמום.

ושם קי. (שאפילו) נוה היפה בודק.
ובנדרים נד: הנודר מן הבשר מותר
בראש וברגלים — קרבים לאו בשר
ואוכליהן לאו בר אינש.

ובחולין ג. בני מעיין שנקבו וליחה
סותמתן כשרה.

ובנדה כה: סנדל דומה ללשון של אדם,
ושם כו. שליא דומה לקורקבן של
תרנגולים.

סנהדרין פ"ג מ"ח), ובירושלמי ב"ב ס"פ גט פישום אמרו בלכר במשנתינו, ובמו"ק כב. א"ר יוהנן הלכה כרשב"ג במריפות. שמאל בשמו סוטה מט; גיטין נח. ונראה ברור מה שלא מצינו הרבה תלמידים לרשב"ג זה יען שאף שהוא היה הנשיא באושא וראש הדור, אבל בימיו נתרבו הישיבות הפרטיות מאד, כי כל תלמידו דר"ע כל אחד יסד לו ישיבה, כר"ש בתקוע, ור' יוסי בציפורי, ור"א בן שמוע במקומי, ור"מ במכריא, ור' יהודה אף שהיה מורינא דבי נשיאה היה לו ישיבה גדולה בסיכני, ואף שכן היה בזמן ר"ג דיבנה אבל או היו מתקבצין לעתים מוזמנים ליבנה, אבל באושא ידוע שר"ש לא היה שם, וכן ר"מ הלך לו משם אחרי המחלוקת, ולכן הלכו כל התלמידים המבקשים לשמוע תורה לישיבותיהם, כי מה להם ולבית הועד אשר שמה היה אך לבא ולהתיעץ בענין כללי.

פמירתו.

קרוב מאד לומר שבסוף ימי רשב"ג הלכו מאושא לשפרעם וסבלו הרבה משרי הרומאים אשר היו כעלוקות לשה פוורה ישראל, וזה שאמרו סוף סוטה משמת רשב"ג על הגובאי ורבו הצרות. וכן נזכר פמירתו מו"ק כב. כשמת רשב"ג ביקש רבי לחלוץ ולא הניחו ר' יעקב בר אחא (יען שרשב"ג היה נשיא הדור וכו"ע מחייבו למחילין). ובנו רבינו הקדוש ישב על כסא הנשיאות לערך תע"ה לשמרות כי בשנת תע"ב לערך נפטר רשב"י והוא חי אחריו.

שמעון בן הלל הזקן.

לא נזכר לנו ממנו שום הלכה או אנדה או תקנה ושמו ידוע לנו אך מה שאמרו שבת טז. הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה.

(רשב"י כבר נזכר) ימות? אחתהו נמי לר"א בר"ש.

ומצינו שתולק עם אביו כשבת ימ, עירובין לב, פפחים ו, ר"ה לב, תענית יד; יבמות סד: צ; גיטין כב. לג, ב"מ ז, ב"ב קמט; ובכולן נזכר רבי קרם לכר ב"מ מח; נדה טז. ס. שנזכר רשב"ג קודם.

וכן בכמה מקומות בתוספתא. ובתוספתא מעשרות פ"ב אמר רבי רואה אני דברי מדברי רשב"ג חמר חיבת „אבא רשב"ג“.

וכן ידוע שר' חנינא ב"ג היה אחיו וכן כתבו התוס' ע"ז ל"ב ד"ה אבל, וכן משמע נדה ח: שרשב"ג הוא דוד רבי, ורשב"ג תולק עמו כב"ב ר"פ.

ומה שמצינו תוספתא נדה פ"ז ה"ג ארשב"ג רואה אני את דברי ר' חנינא ב"ג מדברי ומדבריהם וכדבריו אנו מורים, בל"ס הוא מאת המסדרים, אבל הוא קראו ר' חנינא אחי.

ומה שמצינו בתוספתא כלים ב"מ פ"ט א"ר אלעזר בר' צדוק משום רשב"ג שם צ"ל משום ר"ג כבתוספתא צוקרמנדל. האומרים בשמו מצינו אך ר' שמעון בן אלעזר כשבת יב. יג. כז. ור' יהודה בן לקיש בשמו כקה"ר פ"א יטו.

ובכפרא אחרירקלא איתא רשב"ג בשם רשב"ל ונפל שני מעותים א) שצ"ל ר' יהודה בן לקיש כדמוכא בילקיש יהושע רמו כג, ב) שצ"ל להיפוך ר' יהודה בן לקיש בשם רשב"ג.

וכן נשארו הלכותיו כפי האמוראים, שר' ינאי אמר בשמו כסנהדרין יא.

ר' יוחנן בשמו כמגילה כז.

ור' יוחנן אמר כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה ככתובות עז. (הג') הלכות המה בב"ב פ"י מ"ג, גיטין פ"ז מ"ה,

שמעון בן זומא. (תנא דמתניתין).
הוא היה תלמיד ר' יהושע כנויר פ"ח
מ"א שאמר לר' יהושע ומי שומע לו
שירור כנגדו — א"ר יהושע נמצא זה —
אבל תירו לו חכמים לבן זומא, ואמרו
שם בגמרא נמו: שלא אמר ר' יהושע אלא
לחדר את התלמידים.

ונתעלה למדרגה היותר גדולה שהיה
אחד מהחמשה (בסנהדרין יבנה) הדנין לפני
חכמים כסנהדרין יז: שאמרו דנין לפני
חכמים שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא,
חנן המצרי, חנניא בן חכניאי ושמעון
התמני.

והנה אף שנקרא תמיד אך בשם שמעון
בן זומא בלי תואר „רבי“ או שנקרא
(במשנה) בשם „בן זומא“ אבל אמרו
הוריות ב: ראוי להוראה כגון — שמעון
בן עזאי ושמעון בן זומא, ובקידושין מט:
אם אחד אימר ע"מ שאני תלמיד אין
אומרים כשמעון ב"ע וכשמעון בן זומא
(ופירש"י תלמידים היו ולא לכלל סמיכה
ולא היה ביניהם כמותם בתורה).

במשנה נזכר ברכות פ"א אמר א"ר א
בן עזריה — עד שדרשה בן זומא שנאמר
וכו'. וכנויר פ"ח מ"א.

ומאמרו חיקר אבות רפ"ד בן זומא
אימר איזהו חכם הלומד מכל אדם, —
איזהו גבור הכובש את יצרו — איזהו
עשיר השמת בחלקו — איזהו מכובד
המכבד את הבריות וכו'.

ובמנחות פ"יא מ"ד ונתת על השלחן
לחם פנים בן זומא אומר שיהא לו פנים.
ובחולין פ"ה מ"ה נזכר בשם שמעון
בן זומא (בן הוא במשניות ובגמרא איתא רבי
שמעון בן זומא ותיבת רבי הוא מיותר) דרש
שהיום הולך אחר הלילה שעברה.

והלכותיו בכרייתא מצינו ברכות מא:
שאלו את בן זומא מפני מה אמרו
דברים הבאים מחמת הסעודה וכו'.
ושם מנ. שאלוהו מפני מה אמרו בא
להם יין וכו'.

[ובחגיגה]

וכאשר ידוע לנו בכירור שהלל היה
נשיא ארבעים שנה א"כ נפטר ששים
שנה לפני החורבן, ואז נתעלה לנשיאות
שמעון בנו, וכפי הנראה לא האריך ימים
בנשיאותו ולא מפני שנפטר בקוצר ימים
אך יען שאביו הלל האריך ימים וכשעלה
שמעון בנו לנשיאות היה אז כבר זקן
גדול, ועל כסאו ישב בנו רבן גמליאל הזקן.

ר' שמעון בר' הלל בן פזי.

אביו ר' הלל היה תלמידו דר' אמי
ככתובות רפ"ט, ובנו שמעון היה תלמידו
דאביו כסנהדרין פ"ו ה"ה שבעי מיניה.

ר' שמעון בן הסגן.

לדעת הרמב"ם בהקדמתו לזרעים היה
בן ר' חנינא סגן הכהנים.

ונזכר ג' פעמים במשנה ובכולם רשב"ג
אמר בשמו.

בשקלים פ"ח מ"ה פרוכת עכיה מפה.
כתובות פ"ב מ"ח שמעלין לכהונה
ע"פ עד אחר.

ובמנחות פ"יא מ"ט שאפית לחם הפנים
רוחה יו"ט ולא יו"הכפ.

ובכריתות ו: מותר הקמורת אחת
לששים — דברי רשב"ג שאמר משום
הסגן אפשר שצ"ל משום ר"ש בן הסגן.
ונזכר בתוספתא ר"ה פ"ב שמעון בן
הסגן אימר אם באו עדים מן המנחה
ולמעלה תוקעין היו, ובתוספתא יומא פ"ב
בכל יום לא היה לה נשתיק (בן הוא בתום)
צוקרמנדל, ועין יומא מד: והיום היה לה
נשתיק דברי בן סגן.

ובס"הד ישער שהוא שמעון בר כהנא
עיין ערכו.

ר' שמעון בר זביר.

נזכר גדרים ח: אר"ש בר זביר א"ר
יצחק בן טבלא.

וברכות לח. משתבחין ליה רבנן לר"ז
את בר רב זביר אביה דר"ש בר רב
זביר דאדם גדול הוא.

ושם מן מעשה בר' יהושע ב"ח שהיה עומד על גבי מעלה הר הבית וראהו בן זומא ולא עמד מלפניו א"ל מאין ולאין בן זומא אמר לו צופה הייתי בין מים העליונים וכו' א"ל ר' יהושע לתלמידיו עדיין ב"ז מבחויץ.

וכבר פ"ד"ו ויעש אלהים את הרקיע זה אחד מן המקראות שהרעיש בן זומא את העולם ויעש? והלא במאמר הן וכו'. ושם פ"ה"ד אמר נעשה קולו של הקב"ה ממטרון למשה.

וזה היה סיבת מיתתו כמפורש תוספתא חגיגה פ"ב, וב"ר פ"כ"ד שמצאו ר' יהושע ובן זומא לא הרגיש בו שהיה צופה בנסתרות, א"ר יהושע לתלמידיו כבר בן זומא מבחויץ, ולא היו ימים מועטים עד שנסתלק מן העולם.

ובחגיגה יד: אמרו בקצרה בן זומא הציץ ונפגע.

ואמרו עליו סימה פ"ט מ"טו משמת בן זומא בטלו הררשנין, ובירושלמי שם אמרו שפסקו התלמידים, ודברי שניהם אמת יען שהיה תלמיד המחכים את רבו וגם דרשן גדול.

ואמרו ברכות נו: הרואה בן זומא בחלום יצפה לחכמה.

וכפי הנראה נפטר בקיצר ימים שהיה תלמידו דר' יהושע ונפטר בחיי רבו.

ר' שמעון בן זורא.

נזכר קידושין עו: תני בקידושי דבי לוי, וכן נזכר תנחומא כראשית-דג. ונראה שצ"ל ר"ש בן זורא.

ר' שמעון בן זורוד. (ביוחסין בן זורוד). נזכר סנהדרין יד. שר' יוחנן הוה מצטער עליה דרב שמן בר אבא דלא הוה גבייהו דליסמכיה, ר' שמעון בן זורוד וחד דעימיה ומנו ר' יונתן בן עכמאי, ואמרי לה ר"י בן עכמאי וחד דעימיה ר"ש בן זורוד, חד דהוה גבייהו סמכיהו, וחד

ובחגיגה יד: שאלוהו מהו לכרוסי כלבא — בתולה שעוברת מהו לכה"ג מי חיישין לדשמואל (זה ממדרי הגמרא כדי להבין השאלה), וביומא ל. שאלוהו מבילה זו למה.

ובתוספתא טהרות ספ"י שאלוהו מפני מה ספק מימאה ברשות היחיד טמא, ברשות הרבים טהור.

וכפסחים כב: בעל השוד נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר כאדם שאימר לחבירו פלוני יצא נקי מנכסיו וכו'.

ודבריו היקרים באגדה ברכות ו: אמר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, וכמו שאמר שם נח. בן זומא ראה אוכלסא על גבי מעלה הר הבית אמר ברוך חכם הרזים וברוך שברא כל אלו לשמשני, ואמר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול — ואני משכים ומוצא כל אלו מתוקנים לפני — כל אימניות שוקדות וכאות לפתח ביתי (ופירש"י שהיה עשיר והכל באין אצלו לסחורה). וכן אמר שם אירח טוב מהו אומר כמה טרהות טרח בעה"ב בשבילי — אירח רע מהו אומר וכו'.

ומאמרו היקר באבות רפ"ד ומובא באריכות יותר באבות דר"נ רפכ"ג אמר איזהו חכם הלומד מכל אדם — איזו עלוב שבעלובים זה שהוא עלוב כמשה רבינו, איזו עשיר שבעשירים זה ששמח בחלקו. איזו נבור שבגבורים זה שכובש את יצרו.

והיה דרשן גדול ככ"ר פ"ה"ד אמר ר' לוי יש מן הדרשנים שהן דורשין כגון ב"ע ובן זומא וכו'. ובש"ר פ"ל"יי דרש נתבייש בעה"ו אין אתה מתבייש מן הקב"ה לעו"הב. והוא עם חבירו בן עזאי התעסקו בנסתרות במעשי בראשית ומעשי מרכבה כחגיגה יד: אמרו ד' נכנסו לפרדס בן עזאי ובן זומא וכו'.

וחד דלא הוה נבייהו לא סמכוהו.

ר' שמעון בר זכריה.

נזכר דמאי פ"ב ה"א"ו ר' יונה בשמו.

ר' שמעון בר חוטא.

נזכר ממנו דרשה כב"ר פכ"רג אמר מנין אותיותיו (של שם) תלה הקב"ה לדורות מן המבול ועד הפלגה נ' מאות וארבעים שנה.

ואפשר שהוא הנזכר בשם בר חמיא.

שמעון בר חייא.

היה תלמיד רב בעירובין פ"ה ה"ה ר' בא בר ממל שמעון בר חייא בשם רב, ובע"ז פ"ד ה"ח שמעון בר חייא הוה מתני לחייא בר רב מאימתי עושה יין נסך משודע בטיב ע"ז אפיק רב יאשיה מכלתא א"ל הרא דאת אמר וכו', ופי' בפני משה שר' יאשיה הוציא ממסכ' דתני הוא וכו', ובמחילה מכבודו שלא עיין שמעות קמן נפל בירושלמי וצריך לומר אפיק רב ראשיה מכוותא ופי' ששמעון ב"ח למד עם חייא בר רב מחוץ לב"המד ורב שישב בפנים ושמע איך שלמדו הוציא ראשו מן החלון והעמידם על האמת.

וכן בעירובין פ"א ה"א חנניה בר שלמיא הוה יתיב מתני לחייא בר רב אפיק רב ראשיה מן כוותא, וכן ביצה פ"ה ה"א אודיק רבי מן כוותא.

וכן נפל שם מ"ס וצ"ל הרא דאת אמר בלוקח "עבדים" מן הגוי ולא "ענבים" (מידויה הרה"ג בעל משפחות סופרים לא. בהערה קט"ו) וזה אמת.

האומרים בשמו מצינו רב יהודה כשבת ספ"ה, ור' לייא (אלעי) כשבת פ"ו סה"א.

ר' שמעון בן חלפתא. (תנא דמתניתין).

הוא נזכר פ"א במשנה סוף עוקצין מאמרו היקר לא מצא הקב"ה כלי מחויק ברכה אלא השלום.

והנה דעת היוחסין וסה"ד ומכיא המשנה

שהוא היה בנו הצעיר דר' חלפתא, אבל קשה מאוד לומר כן כידוע שר' חלפתא ראה עוד את ר"ג הוקן, והיה בחורבן הבית למעלה משלשים שנה א"כ איך יהיה בנו ר' שמעון חבר רבי, ולכן נראה ברור שהוא היה בנו דחלפתא בנו של ר' יוסי כמפורש בירושלמי ריש יבמות ובשבת ק"ח: שיבם את אשת אחיו ונטע חמשה ארזים בישראל ר' ישמעאל ר' אלעזר ור' חלפתא וכו'.

והוא שנזכר בירושלמי ברכות פ"א ה"א"ד: ר"ש בן חלפתא בי רבי והוא ר"ת בר ר' יוסי.

את תורתו קבל מר"מ כנרכות פ"ד ה"א"כו: ר"ש בן חלפתא בשם ר"מ מכאן שכל המרבה בתפלה נענה.

ומה שכתב בס"ה"ד שאמר בשם אבא הדרש וכוונתו לספרי האינו פסוק הלא הוא אביך, ושם רשב"ה אומר משמו שאם היה הלש למעלה וכו', וקודם זה משום אבא הדרש אמרו שחתו ישראל וכו', וחשב שרשב"ה קאי על אבא הדרש אבל אינו מוכרח ותיבת "משמו" מיותר. ובפאה פ"ו ס"ה"ג יספר מעשה מר' יהודה.

והיה חביב מאוד בעיני רבינו הקדוש כמ"ק ט: ר"ש בן חלפתא אפטר מיניה דרבי (ונדפס בטעות רב), א"ל לבריה זיל לגביה דליברכוך א"ל יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש.

ולדעת המדרש ויק"ר פ"יד היה עם רבי כשבא אנטונינוס לרבי ע"י המערה ללמוד עמו והוא החיה את ההרוג.

ובשבת קנב. א"ל רבי מפני מה לא הקבלנו פניך ברגל כדרך שהקבילו אבותי לאבותיך (בדרך ענוה קא אמר ליה).

וכידוע שכל משפחת ר' יוסי היו מקורבין ואוהבי הנשיא.

וחבריו היו ר' חייא ור' שמעון בר רבי כב"ר פע"ט"ז ר' חייא רבה ורשב"ר

(ושם ר"ש בן חלפתא וכן נקרא בשם זה בע"ז פ"ב ה"ח).

מדבריו הפרטים מצינו שהיה עני גדול עד שאמרו ר"ד פ"ה"ז שרבי היה מפקיר גריסין כדי לזכות בהן את ר' שמעון בן חלפתא.

ובתנחומא פקידיו ומד' תהלים פצ"ב"ח מעשה ברשב"ח שבא ע"ש ולא היה לו מה לאכול יצא חוץ לעיר והתפלל מיד נתנה לו אבן טובה מן השמים ונתן לשולחני ופירנס את השבת, אך אשתו הצדקת לא רצתה למעום מזה עד שהבטיח לה שבמוציא שבת יחזיר האבן טוב וכן עשה.

והמעשה מובא בר"ד פ"ג"ז באריכות כשנתנו לו המרגליות בא לרבי ורבי א"ל שלא ימהר למוכרה עד שידעו דמי שוויה ונתן לו ג' דנרין שיקנה ליום השבת, אך כשנתדע לאשתו לא רצתה ליהנות עד שיחזיר האבן טובה וכן עשה.

וכן יסופר עליו סנהדרין נט: שפ"א הלך בדרך ופגע ב' אריות רעבים וירד לו ב' אממתא, חדא נתן להאריות וחדא הביא לבה"מ, ושאלם אם דבר טמא הוא או טהור, וא"ל חכמים אין דבר טמא יורד מן השמים.

ובקה"ר פ"ג"ב יסופר עליו דבר נפלא שפ"א הלך לברית מילה והיה לבוש בגדי שבת וכשבא לשם מצאوهו נערים וסבבוהו וא"ל שלא יזוו מכאן עד שירקד לפניהם וגער בהן וא"ל הלא איש זקן אני, אך המה לא שמעו לקולו א"ל ענו אחרי מה שאני מומר לפניכם, וראה שהשער נטמה ליפול א"ל לבו ואמרו לבעל החצר שיבא מהר לפה, וכשבא בקשו שלא יכעוס על הנערים שציערוהו, אמר לו כבר נגזרה שיפול השער אך מהר לפנות הכלים, וכשפנה כליו אז נפל השער.

ואח"כ הלך לברית מילה והשקה אותם בעה"ב יין ישן, וא"ל בטוח אני שאני

אשקה

ור"ש בן חלפתא שכחו מלין מן התרגום והלכו לזהוהו תגרא דערביא למילף ממנ. וברכות פ"א ה"א"ד: ר' חייא ור"ש בן חלפתא היו מהלכין בהרא בקעת ארבל בהשכמה, וראו איילת השחר שבקע אורה וכו'.

ובר"ר פ"ג"י"ד. ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתא היו יהבין ולעון באורייתא בהרין בית מדרש רבה דטבריא.

הלכותיו מצינו אך יומא מב. בענין משקל השני תולעת חולק עם רבנן, ור' יוחנן אמר פליגי בה רשב"ח ורבנן, והמאמר מובא בשקלים פ"ד רה"ב ושם ר' חוניא דברת חורין ר' בא בר זבדא בשם ר"ש בן חלפתא, ופשט הפשוט שכן אמר ר' חוניא דברת חורין וכן אמר ר' בא בר זבדא בשם ר"ש בן חלפתא.

וביומא פ"ד ה"ב מובא המאמר ושם חסר שם ר' חוניא דברת חורין. וביומא פ"ח סה"ג ר' יעקב בר אידו בשם ר' שמעון בן חלפתא כבן תשע וכבן עשר לענין תענית ביוהכ"פ.

ובאגדה מצינו מאמרו היקרים סוטה מא: אמר מיום שנבר אנרופה של חנופה נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך.

ובתענית פ"ב ה"א אמר חצופה נצח לבשירה.

ובמ"ר פכ"ב"ח שאלה מטרונותא אותו לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו, אבל נראה שצ"ל ר' יוסי בן חלפתא.

וכן נזכרו דרשותיו ב"ר פל"ח"ט, ש"ד פכ"ד"א, פמ"ב"ז, ח, פמ"ז"ג, במ"ד פ"יא"ז, ויק"ר ספ"מ, ד"ר פ"ג"ב, שהש"ר פ"א"מ (ר' סימון בשמו). איכ"ר פ"א פ' בבה, ואס"ר פ"א פ' על גלילי חולק עם ר' חייא, ור"ר פ"ז"ד אמר כל מי שלמד תורה ואינו מקיים עונשו חמור ממי שלא למד, ובתענית פ"ב סה"א ר' חונה בשמו,

מקומו הקבוע היה בעיר עין תאינה
הסמוכה לציפורי ומכריא כמפורש קה"ר
פ"ג"ב.

וכן בירושלמי תענית פ"ד ה"ב שא"ר
חנינא זכית אריכת ימים בגין — דהוית
סליק מן מבריא לצפורין היונא עקים
איסטרמין מיעול מישאל בשלומא דר"ש
בן חלפתא בעין תינה.

והיה בעל בשר כאשר יסופר ב"מ פו.
ר"ש בן חלפתא בעל בשר הוה יומא חד
הוה חמימא ליה הוה סליק ויתוב אישנא
דמורא א"ל לברתיה בתי הניפי לי במניפא
ואני אתן לך ככרין דנרד, אדהכי נשבא
ויקא אמר כמה ככרין דנרד למרי דיכי.

ר' שמעון בר חנן. (אמורא).

נזכר מד' תהלים פע"חיו אמר בשם
ר' יוסי בן קצרתה, ועיין ערך ר' חנן
אבא דר' שמעון.

ר' שמעון בן חנניה. (תנא).

בתוספתא כלים פ"ד ה"ט א"ר חלפתא
איש כפר חנניא שאלתי את שמעון בן
חנניא ששאל את בנו של ר' חנינא בן
תרדיון וכו'.

ובילקוט חוקת פ' ולקח אלעזר מביא,
פ"א היה ר' יוסי הגלילי יושב ודורש
בפרה במכריא ור' שמעון בן חנינא יושב
עמו, ושקיל ומרי עמו הרבה בדין פרה
אדומה.

ובסנהדרין קא. אומר ר' שמעון בן
אלעזר בשמו כל הקורא פסוק בזמנו
מביא טובה לעולם. אך גרסת הרי"ף שם
ר' יהושע ב"ת.

שמעון בן טרפון. (תנא דברייתא).

נשאר לנו ממנו ב' הלכות כשבועות
זו: שאמר מלמד שהשבועה חלה על
שניהם, וכן אמר שם אזהרה לעוקב אחר
נואף מנין. ת"ל לא תנאף לא תנאף.
וכן אמר שם ותרגמו באהליכם תרתם

וגינתם

אשקה אתכם מן היין הזה במשתה נשואין
של התינוק הזה, ור"ש בן חלפתא ענה
כשם שנכנס לברית כך יכנס לחופה.
ואח"כ כששב רשב"ח לעירו בלילה
מצאוהו מלאך המות א"ל וכי בשביל
שצדיק אתה תצא יחירי בלילה, א"ל מה
הפציר והשיבו שהולך ליטול התינוק
שימות בתוך ל' אך רשב"ח ביטל הגזירה.
וכפי הנראה הוקל ממנו העוני שר'
חייא נתן לו שדה (בבאיוסות) וזוה התפרנס
כי השדה עשתה מאה כורין כרו"ר
פ"ה"כא.

ואפשר שזה שיסופר פאה פ"ז ה"ג
שרשב"ח אמר קלח אחד של חרדל היה
לי בתוך שלי והייתי עולה בו כעולה
בראש התאנה, אבל בכתובות קיא:
יסופר א"ר שמעון בן תחליפא (וצ"ל בן
חלפתא) קלח אחד של כרוב הניח לנו
אבא והיינו עולים ויורדים בו בסולם.

והיה עסקן בדברים כחולין נו: שהיה
לו תרנגולת שנשמטה ירך שלה ועשה
לה שפופרת של קנה וחיתה.

וכן יסופר שם שהיה לו תרנגולת
שניטלה הנוצה שלה והניחה כתנור וטלה
עליה במטלית של מרמים וגידלה כנפיים.
וכן בחן מה שאמר שלמה לך אל
נמלה עצל — אשר אין לה קצין —
אמר איזיל איחוי אי ודאי הוא דלית להו
מלכא אזל בתקופת המזו פרסיה לגלימיה
אקינא דשומשמני וכו'.

וכן מובא ד"ר רפ"ה.

ובקה"ר פ"ה"ט, ויק"ר פב"בד. יסופר
שהיה לו חר פרדם והיה לו שם סרן
עבה, ודוכיפת עשתה שם קנה קם ר"ש
בן חלפתא וכתרה אזלה הדוכיפת ותקנה,
ולקח רשב"ח לוח עץ וחזקו במסמורים,
ובאתה הדוכיפת והביאה מין עשב והניחה
על המסמור ושרפו, ולקח רשב"ח העשב
וגנזו כדי שלא ילמדו הגנבים לעשות כן
ויחרבו העולם.

וגינתם באהלו של מקום, וכן אמר שם קרב לגבי דהינא ואידהו.

ר' שמעון בן יהודה (תנא דמתניתין).

דעת היוחסין שלא היה בנו של ר' יהודה (תמס), והאמת כן הוא כי איך אפשר מי שהיה תלמיד מובהק לר' שמעון לא יאמר שום דבר בשם אביו ר' יהודה שהיה חי גם אחר ר' שמעון, וכן נקרא תמיד אך בשם בן יהודה ולא בן רבי יהודה.

ולכן נראה ברור שר"ש בן יהודה היה בנו של ר' יהודה בן גמרא איש כפר עכו, ואביו היה תלמיד ר"ג וגדול מרשב"ג כמבואר בערכו.

وهוא היה גדול מרבי ולכן מצינו סימא לו: וירושלמי שם פ"ו ה"ד אמר רבי לדברי ר"ש בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום ר' שמעון.

וכמעט כל מאמריו והלכותיו אמר משום ר' שמעון כדמצינו במשנה מכות פ"ג מ"ן, שבועות פ"א מ"ה, נגעים פ"י מ"ח ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון.

וכן בברייתא ר"ש בן יהודה אומר משום ר' שמעון כשבת עמ'; ר"ה מ"ו, כתובות לט. (והמאמר מוכח ב"ק נט. ושם משום ר"ש בן מנסיא ותיבת בן מנסיא מיותר) מא, נזיר מ, סוטה מה, ב"ק נט. צג, ב"ב קב, סנהדרין יב: קי; זבחים עד, בכורות כא: מב. נו. נט; תוספתא קידושין פ"ד (אמר בשם ר"ש אע"פ שבעלו לא קנו והמאמר מוכח בכתובות עג; ושם איתא ר"ש בן יהודה אומר משום ר' ישמעאל אם בעלו לא קנו וצ"ל כדמוכא בתוספתא), פרה פ"ה, ובשבועות יט: ר"ש בן יהודה ור"א בר' שמעון אומרים בשם ר"ש.

וכן מאמריו הנודע שאמר בשם ר"ש שבשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה כמנחות קא, חולין קטו:

ובהוריות ב. וחולין ה: ר' שמעון בן

יוסי משום ר"ש צ"ל ר"ש בן יהודה כבדק"ס, וכן הוא בילקוט ויקרא רמז תס"ה ובכורות ו, וכן צ"ל בקידושין נו: ושם חסר תיבת "בשם ר"ש".

ובתוספתא כלאים פ"ה ר"ש בן יהודה אומר משום ר"א בר' שמעון וצ"ל משום ר"ש כבתוס' צוקרמנדל.

וכן מצינו ר"ש בן יהודה איש כפר עכו שאמר בשם ר"ש כסוטה לו: אין לך כל מצוה ומצוה — שלא נכרתו עליה מח' בריתות, אמר רבי לדברי ר"ש בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום ר"ש, ובירושלמי שם פ"ו ה"ד גרס איש כפר אמום.

ובזבחים כח. מצינו ר"ש בן יהודה איש כפר איכוס אומר משום ר"ש ובדק"ס גרסם איש כפר עכו.

וכן סנהדרין קי; נדה נב; תנחומא בראשית"כה ר"ש בן יהודה איש כפר עכו אומר בשם ר"ש, וכן במכלתא יתרו מס' דבחדש ספ"ו וב"ר פ"יא"ב, ושם פ"י"ב"ו איתא המאמר בטעות משום ר"מ וצ"ל משום ר"ש, וכן ב"ר פ"ע"ט אמר משום ר' ישמעאל וצ"ל משום ר"ש כדמוכא ד"ר פ"ד"ו.

וכן מצינו מע"ש פ"ג מ"ו ר"ש בן יהודה אומר משום ר' יוסי.

ובשם ר"ע כירושלמי ב"ק פ"ו סה"ב, מהלכותיו נמצא אך פ"א ביבמות מה. אר"ש בן יהודה אין ממור אלא ממי שאיסורו איסור ערוה ועונש כרת.

ומאמר אנדי ממנו במכלתא בשדה מס' ויהי פ"ג ר"ש בן יהודה אומר — כבר צעקתם קדמה לצעקתך.

ובסנהדרין עא. ובתוספתא נגעים פ"ו א"ר שמעון איש כפר עכו פ"א הלכתי לגליל וראיתי מקום שמציינין אותו ואמרו אבנים מנוגעות פינו לשם.

ר' שמעון בן יהוצדק (א). (תנא דברייתא).

כסוכה יא: אמרו כתנאי — דברי ר'

קרי לכו רועי צאן מאי אמינא ליה?
 וזה ר"ש בן יהוצדק אי אפשר להיות
 רבו דר' יוחנן שנפטר עוד בהיות ר'
 ינאי בחיים, ובל"ס היה או איזה גזירה
 שלא יכלו לעבר שנה בא"י ושלחן הנשיא
 לאסיא לעבר שם.

ואפשר שעל אותו הזמן אמרו חולין
 קא: שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי
 משום דר' יוחנן — אמר רבא שמדא
 הוה ושלחו מתם דיומי דכיפורי דהא
 שתא שבתא הוא, והיינו שבשנה ההיא
 לא יכלו גם לשלח שלוחים לעבר שנה
 בחו"ל שאפשר שהרבר פתאום נהייתה
 וכבר האריך בזה בדורות הראשונים ח"ב
 קנח.

ומצינו ששאל לר' שמואל בר נחמני
 כב"ר פ"ג דר'.

עולא אמר בשמו כתענית כב.

ר' שמעון (סתם) בן יוחי או יוחאי.

התנא הקדוש והפלאי הוה אשר לשמו
 ולזכרו תאות נפש הישראלי, ואשר הוא
 האחד מכל התנאים והאמוראים אשר עד
 היום יתנו כבוד לשמו ויחוננו את חג
 הלולא דרשב"י דכפר מידון ברוב פאר
 והדר ובאידים יכבדוהו, נקרא ע"פ רוב
 בשם סתם ר' שמעון ואך ידוע לנו בכיור
 שסתם ר"ש הוא ר"ש בן יוחי או יוחאי
 כמפורש פסחים קיב. שאמר ר' שמעון
 לר"ע כשהיה חבוש בבית האסורים רבי
 למדני תורה ואם אין אתה מלמדני אני
 אומר ליוחי אבא ומיסרך למלכות.
 וכן מפורש מעילה יז: שאמר ר"ש
 אלו היה יוחאי אבא קיים וכו'.

וכן הוא דעת רש"י בשבועות ב;
 וברשב"ם ב"ב קב, ובהקדמת הרמב"ם
 לזרעים.

אביו יוחי כפי שנראה מפסחים קיב.
 היה מקורב לשרי רומי שהיו בא"י וכאשר
 נבאר הלאה באריכות.

ובנו ר' שמעון בעודו בנערותו כבר

התאבק

שמעון בן יהוצדק, והיה רבו דר' יוחנן
 כיומא מנ: דאמרו לא מיבעיא לתנא דלא
 ציית אלא אפילו לרביה (ר"ש בן יהוצדק)
 נמי לא ציית.

וכר"ה לד: אמרו עליו לא קשיא הא
 ידידה הא דרכיה (ר"ש בן יהוצדק).

וכן אמר ר' יוחנן משום ר"ש בן
 יהוצדק כפסחים צה; סוכה כו, תענית
 כח; יבמות עט; כתובות עב; ב"ב
 צו, סנהדרין עד; צ; ע"ז מו, נדה ו;
 מעשרות פ"ג ה"א, ערלה רפ"א, פסחים
 פ"ב סה"ב.

והיה כהן ונפטר בלוד כשמחות פ"ד
 ה"יא שאמרו מעשה שמת שמעון בן
 יהוצדק בלוד ובא יוחנן אחיו מן הגליל
 לממא לו.

ור' יוחנן היה בפמירתו כירושלמי נזיר
 פ"ז ה"א וקה"ר פ"ז פסוק ביה ששאר
 ר' יוחנן לר' ינאי קומי ערסיה דר' שמעון
 בן יהוצדק. והמאמר מובא ברכות פ"ג
 סה"א ושם איתא בטעות ר' שמואל ב"י.
 ומה שאמרו פסחים פ"ב דה"ג ר' שמעון
 בן אלעזר משום ר' שמעון בן יהוצדק
 הוא מ"ס וצ"ל משום ר"ש בן יוחאי,
 ונשתרשב שם משורה שלפניה שבתוב שם
 א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק
 וזה ברור.

ר' שמעון בן יהוצדק (ב).

(בזמן ר' יוחנן).

בסנהדרין כו. יסופר שר' חייא בר
 זרנקי ור' שמעון בן יהוצדק הוו קא אזלי
 לעבר שנה באסיא, פנע בהו ר"ל איטפיל
 בהדיהו, אמר אוזיל אחיו היכי עבדי
 עובדא — והקשה להם כמה קישיות,
 אמרו טרודו הוא דין, כי ממו להתם
 סליקו לאינרא שלפוהו לדרנא מתותיה
 (כדי שלא יעלה לראות היאך מעבדין את השנה).
 וקרי להו ר"ל רועי בקר — אתו לקמיה
 דר' יוחנן אמרו לו שר"ל קרי לן רועי
 בקר ולא אמר מר ולא מדיז א"ל ואי

וביבמות סב: וב"ר פס"א-ג כשמתו כל תלמידי דר"ע והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ר"מ ר' יהודה ר' יומי ור"ש ור' אלעזר בן שמעון וכו'.

וכבר בארנו בערך ר"ע שאין הכונה שאחרי שמתו כל תלמידי דר"ע או התחיל ללמוד עמם כי הלא ראינו שהיה כל ימיו יושב לפניו, וכן מצינו גם ר"מ ושאר חבריהם, אבל הכונה שהם היו תלמידיו הנותרים, והעיקר כגורסת רש"ג, והיה העולם שמם עד שבאו אצל רבותינו שבדרום ושנאוה להם ולא קאי על ר"ע אך קאי על ר"מ ור"ש וחבריהן שהם נשתירו מכל חכמי ישראל והם העמידו תורה באותה שעה.

ואף כשהתגברו הנזירות ומצאו את ר"ע שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסקין בתורה כברכות סא. וחכשוהו בבית האסורין גם או לא זו מרבו הקדוש כפסחים קיב. כשהיה חבוש ר"ע בבית האסורין א"ל רשב"י רבי למדני תורה ואם לאו אומר ליוחי אבא ומוסרך למלכות (וכבר האכתי בערך ר"ע בזה) ולמדו שם חמשה דברים.

וכן התפאר ר"ש לפני תלמידיו גימין סו. וא"ל בניי שני מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר"ע.

ובנזיר נב: ובתוספתא דאהלות פ"ד אר"ש עד ימיו (של ר"ע) היה מטמא אם משמת חזר בו איני יודע, תנא דישחרו שיניו מפני תעניותיו (יען שדיבר נגד רבו שלא בדרך כבוד).

והנה אף שנסמך מר"ע אבל כפי הנראה יען שהיה אז עול ימים לכן לא נתקבלה סמיכתו, כאשר אמרו בן על ר"מ בסנהדרין יד. ואז נגזרה מן המלכות שכל הסומך וכל הנסמך יהרג או קידש ר' יהודה בן בבא שם שמים ברבים וסמך את החמשה זקנים בין אושא

לשפרעם

התאבק וישב לרגלי חכמי יבנה, כברכות כז: מעשה בתלמיד אחר שבא לפני ר' יהושע ושאלו אם תפלת ערבית רשות או חובה, ואמרו אותו תלמיד ר' שמעון בן יוחאי הוה. וע"י נתהוו המחלוקת הגדולה עד שהורידו את ר"ג מנשיאותו. אבל רבו המובהק היה ר' עקיבא כמפורש ויק"ר פכ"א-ח שאמרו ר' חנניא בן חכניאי ור"ש בן יוחאי הלכו ללמוד תורה אצל ר"ע בכני ברק שהו שם יג' שנה, וזה היה תיכף אחר חתונתו כדאמרו שם רשב"י הוה משלח וידע מה בנו ביתיה, ומפורש יותר בכתובות סב: ר' חנניא בן חכניאי הוה קא אויל לבני רב בשילתי הלוכיה דר"ש בן יוחאי א"ל איעכב לי (המתן לי עד שיכלו ימי חופתי ואלך עסך) לא איעכבא ליה.

ולא זו מרבו הקדוש והיה חביב עליו עד שקראו בני כמעילה זו. שאמר ר"ש הרצתי הדברים לפני ר"ע א"ל בני אי אתה אומר בן וכו'.

ובנדה נב: אר"ש מצאני חנינא בן חנינאי ואמר כשאתה מגיע אצל ר"ע אמור לו — כשבאתי אצל ר' עקיבא אמרתי לו וכו'.

ובסוף מכשירין אמר ר' שמעון מכאן ואילך היינו יושבין לפניו (לפני ר' עקיבא). ובמנחות עב. אמרו ר"א בר"ש בשיטת ר"ע רבו של אביו אמרה.

ובתוספתא זבים פ"א כשהיה ר' עקיבא מסדר הלכות לתלמידיו אמר כל מי ששמע מעם על חבירו יבא ויאמר אמר לפניו ר"ש משום ר"א בן יהודה איש ברתותא.

ובברכות ח: רשב"י משום ר"ע. ובנגעים פ"ז מ"ז מפרש דברי ר"ע. ונסמך מר"ע בירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב שר"ע סמך את ר"מ ור"ש, אמר ישב ר"מ תחלה נתכרכמו פניו של ר"ש א"ל ר"ע דייך שאני ובוראך מכירין כוחך.

ואשתו היתה מביאה לחם ומים, אך כי תקיף הגזירה וא"ל לבריה נשים דעתן קלות דכמא מצערי לה ובמגליא לן, ברתו משם, ונתחבאו במערה (ובהקדמת חקוני זהו מביא שברחו למדבר לוד), והמעשה מובא שבת לג; וירושלמי שביעית פ"ט ה"א, וב"ד פ"ע ט"ז, קה"ר פ"י"ח, ואס"ר פ"ג"ו, ומד' תהלים פ"יו, ופדר"ב פח; ונעשה להם גם ואיברי להו חרובא ועינא דמיא והווי משלחי מנייהו והווי יתבו עד צוארייהו בחלא, כולי יומא גרסי, בעודן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבול, וישבו שם יב' שנין ועסקו בתורה ובעבודה.

לסוף יב' שנה אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחאי דמית קיסר ובטיל גזירותיו נפק. חזו אינשי דקא כרבי וורעי אמר מניחין היי עולם ועוסקין בחיי שעה? כל מקום שנתנו עיניהם מיד נשרף, יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם? חזירו למערתכם, וחזרו וישבו שם עוד יב' חודש — יצתה ב"ק ואמרה צאו ממערתכם, נפקו, כל היכא דהוה מחי ר"א הוה מסי ר"ש וא"ל בני די לעולם אני ואתה, וראו בע"ש בין השמשות והוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אכא ורדיט, א"ל הני למה לך? א"ל לכבוד שבת, אם כן סני לך כחדא, א"ל חד כנגד זכור וחד כנגד שמור, או א"ל לבנו ראה כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתיהו.

ור' פנחס בן יאיר חתניה נפק לקבל פניו והביאו לבית המרחץ וראה שכל בשרו מלאה סדקים (במחמת החול) הוה קא בכי וקא נתרו הדמעות וקא מצוחא ליה א"ל אוי לי שראיתך בכך, א"ל אשריך שראיתני בכך שאלמלי לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך, דמעיקרא כי הוה מקשי רשב"י קושיא הוה מפרק ליה ר' פנחס

לשפרעם את ר"מ, ר' יהודה, ר"ש, ר' יוסי וראב"ש — וגם את ר' נחמיה, ואותו הרגו והמה ברחו, ואפשר שברחו לדרום ולכן היו נקראין רבותינו שבדרום ושמה לא הגיעו כ"כ הגזירות והתחבאו שם עד יעבור זעם.

וכאשר מת אדרינוס קיסר בתחלואים רעים ונפש מרה ושקטה הארץ מעט מהגזירות אמרו בירושלמי חגיגה פ"ג ה"א שהתקבצו ו' זקנים ר"מ, ר"י, ר' יוסי, ר"ש, ר' נחמיה וראב"י ור' יוחנן הסנדלר וראשית מעשיהם היה לעבר שנים בא"י כפי הדיון, ושלתו שני חכמים לנהר פקוד לחנניה בן אחי ר' יהושע שלא יעבר עור, וכבר הארכתי בזה בכמה מקומות.

ואח"כ בשלפי השמד אמרו שהש"ר פ"ב"ג נתכנסו רבותינו לאושא ר' יהודה, ר' נחמיה, ר"מ, ר' יוסי ורשב"י ור"א בנו של ר"י הגלילי וראב"י — וחלקו כבוד (לישב בראש) לר' יהודה שהיה בן עיר, אבל גם שם לא שהו זמן רב והלכו ליבנה כשבת לג; כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היה שם ר' יהודה ור"א בר' יוסי (הגלילי) ור' שמעון, ואז אירע המעשה שישבו ר' יהודה ור' יוסי ור"ש ויהודה בן גרים ישב גביהו והתחילו לדבר כהליכות מלכות רומי, ר' יהודה דיבר טוב עליהם, ור' יוסי שתק, אך ר' שמעון שהוא ראה בעיניו איך שנהרגו חסידיו עליון ונתנו למאכל ולמרסם, הוא ראה איך שסדקו את בשר רבו הקדוש עבור מה עבור שעסק בתורתנו הקדושה, לא היה יכול להתאפק וריכר בגנות מלכות הרשעה, וע"פ מקרה שיהודה בן גרים הלך וסיפר דבריהם לאחרים נתורע למלכות, אז יצאה דבר מלכות שר' יהודה יתעלה, ור' יוסי יגלה לציפורי, ועל ר' שמעון שגינה ידרג, וברח הוא ובנו ר' אלעזר ונתחבאו בבית המדרש

ופסחים מט. כל סעודה שאינה של מצוה אין ת"ח רשאי ליהנות ממנה. ואמר ברכות לא. אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעה"ו.

ואמר שבת לג: שמכת אסכרה היא בעון ביטול תורה.

ודבר היותר רע היה בעינוי אך ת"ח שפירש מן התורה כחגיגה ט:.

ואמר שבת קלח: חו"ש שתשתבח תורה מישראל.

וברכות ז: גדולה שימושה יותר מלימודה.

וברכות ה. ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנו אלא ע"י יסורין תורה, א"י והע"ב.

וב"ק יו. אמר כל העוסק בתורה ובג"ח זוכה לנחלת שתי עולמות.

וביבמות צז: כל ת"ח שאומרין שמועה מפיו בעה"ו שפתותיו דובבות בקבר.

והאמין שהשנתת השם לא לבד על בני אדם אך גם על בריותיו משגיח בפרטיות עד שאמר ירושלמי שביעית פ"ט ה"א שאפילו ציפורא קלילא מבלעדי שמיא לא יבדא כ"ש בר נש.

ובספרי עקב"יא אמר הכבר והמקל ירדו כרוכים מן השמים אם עשיתם את התורה — אתם נצולים מזה ואם לאו הרי אתם לוקין בו.

וביומא עו. כששאלוהו תלמידיו מפני מה לא ירד מן לישראל פ"א בשנה השיב להם כדי שיכונו לבם לאביהם שבשמים. ואמר ב"ב צא. שנענשו מחלון וכליון מפני שיצאו מארץ לחוץ לארץ.

והנה אף שהתמדתו בתורה גדלה כ"כ עד שפסקו שבת יא. שאין מפסיקין לתפלה אלא כגון ר"ש בן יוחי וחבריו, אעפ"כ היה זהיר מאוד בתפלה ואמר ברכות ז: אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין, ואמר כל הקובע מקים לתפלתו אויביו נופלין תחתיו.

בן יאיר הריסר פירוקי, לסוף כי הוה מקשי ר' פנחס בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רשב"י כד' פירוקי, אמר הוואיל וואיתרחיש ניסא איזול אתקין מילתא — והוה דוכתא שהוה בו ספק טימאה והוה צער לכהנים לעבוד דרך שם שהוצרכו להקוף, והוא בחכמתו מיהר המקום, וההוא סבא אמר מיהר בן יוחי בית הקברות וכעס ר"ש וא"ל — עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו יאמרו זונות מפרכסות וא"ו ת"ח לכ"ש יהב ביה עיניה ונח נפשיה.

ובירושלמי שביעית פ"ט ה"ח שמהר את העיר מכריא, ומצא את יהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם? נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות, ובתום' שם לא גרם זה אך נח נפשיה.

וישיבתו במערה אשר היה נפרש מבני אדם כמה שנים הביאו לירי קדושה ומהרה כ"ב עד שהתפלא על מה שאמר ר' ישמעאל ברכות לה. שצריך אדם לנהג מנהג דרך ארץ, אמר אפשר אדם חורש — וזורע — וקוצר — ודש — וזורה, תורה מה תהא עליה? אלא בזמן שישראל עושין רצינו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים.

ומאמרו היקר בירושלמי ברכות פ"א ה"בית שאמר אלו הוינא קאים על תורא דמיני בשעה שנתנה תורה לישראל הוה מתבענא תרי פומין חדא דלעי באורייתא וחדא דעכיד כל צורכיה, (אך אח"כ) חזר וזר ומה אם יש לו חד פים לית עלמא יכיל קאים מן דלטורא דוליה, אלו היו לו תרין עאכ"ב.

וזה שאמר אבות פ"ג מ"ג ג' שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו ד"ת כאלו אכלו מזבחי מתים.

ושם מ"ה המהלך בדרך ושונה, ומפסיק ממשנתו ואומר מה נאה אילן זה — הרי זה מתחייב בנפשו.

אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימוש וכו'.

ומכות כג: אמר כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה.

ומנחות מג: אמר כל הוריו במצות ציצית זוכה ומקבל פני השכינה.

והוא בעצמו הראה לכל שלא המלאכה מבזה את האדם אך האדם מבזה את

המלאכה ואמרו בנדרים מט: שר' שמעון שקול צנא על כתפיה ואמר גדולה מלאכה

שמכבדת את בעליה, ואף אעפ"כ פסק ואמר שבת פ"ד מ"ד שכל ישראל בנ

מלכים הן.

השקפתו הבהירה בענייני העולם נביא אחדים ממאמריו הרבים.

ברכות ז: קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוי"מ.

אין מרצין לאדם בשעת כעסו. ושם נה. אי אפשר לחלום בלי דברים

במלים.

וחגיגה ט: אין אומרים בקרו גמל בקרו חזיר אלא בקרו מלה.

וגיטין מט: יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא.

וקידושין ב: דרכו של איש לחזר אחר אשה.

וב"ב טו. משה כותב ברמעי.

ושם קט: תילין הקלקלה במקולקל. וסנהדרין למ: מיניה וביה אבא ניוול

ביה נרנא.

ומאמרו היקר אבות פ"ו מ"ח הנוי והכת והעושר והכבוד והחכמה והזקנה

והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם. ושם פ"ד מ"ב ג' כתרים הן — וכתר

שם טוב עולה על גביהן.

וב"ר פכ"ד כל פרצה שאינה מן הגדולים אינה פרצה.

הלכותיו במשנתו.

במס' מו"ק, חגיגה, עריות, נזכר אך פעם אחת בכל מסכתא.

ובדמאי

והעיקר היותר גדול היה לו להיות ירא שמים עד שאמר ברכות לג: אין לו להקב"ה בנית גנוזו אלא אוצר של יראת שמים.

ואמר סוטה ד: כל אדם שיש בו גסות הרוח כאלו עובד ע"ז.

וב"מ נח: גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהיך.

ומאמרו היקר ב"ב מו: אכן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו

שכל חולה (הנפש) הרואה אותו מיד נתרפא.

ולא התיירא משום אדם ואך האמת היה נר לרגלו ולכן אמר מותר להתגרות

ברשעים בעה"ז כברכות ז; ובהוריות י: אמר טובתן של רשעים רעה היא

אצל הצדיקים.

והיה זהיר מאוד שלא לכייש לשום אדם ואמר ברכות מג: נוח לו לאדם

שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילכין פני חבירו ברבים.

וכשיצא מן המערה וראה שאין העולם יכולה להתקים אם כולם יהיו אך כמותו

ובפרט שגם אז היו עדיין גזירות רבות על ישראל היה מלמד זכות על ישראל

וניחמן ואמר טובה מה: יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין מיום שנבראתי

עד עתה, ואלולי אלעזר בני, מיום שנברא העולם ועד עכשיו.

ובמגילה כט. אמר בא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שכ"מ שגלו

שכינה עמהם.

ובפסחים פז: אמר אפילו דור שאבד יקלל אל תלשון.

ואמר שבת אלמלי משמרון ישראל ב' שבתות כהלכתן מיד נגאלין.

ויסופר בשבת ספמ"ו שפעם אחת שמע שאמו מדכרת הרבה בשבת א"ל אמי

שבת היום.

ובמנחות צט: אמר אפילו לא קרא

עם ר' יוסי יא' פעמים ובכולן ר' יוסי ברישא.

ר' יוסי ור"ש אומרין כלאים פ"ז מ"ב, שביעית פ"ב מ"ו, עירובין פ"ג מ"ד, יבמות פ"ח מ"ו, טבול יום פ"ג מ"ד. מחלוקת ר"ם ור"ש יב' פעמים ובכולן ר"ם ברישא חוץ מזבחים פ"ד מ"ג פ"י מ"ז שר"ש ברישא.

ר"ם ור"ש אומרין כלאים פ"ד מ"מ, כלים פ"ג מ"ה, פרה פ"ו מ"ב.

מחלוקת ר' אלעזר ור"ש ערלה רפ"ב, יבמות פ"י מ"א, תמורה פ"ג מ"א מ"ג, כלים פ"ז מ"ב.

ר"א ור"ש אומרין שקלים רפ"ג, יומא ספ"ה, ר"ה רפ"א, יבמות פ"ו מ"ג מ"ד, אהלות פ"ט מ"ד.

מחלוקת ר"מ ור' יהודה ור' שמעון דמאי פ"ה מ"ג, ב"מ פ"ד מ"ה, פ"ו מ"ו. הוריות פ"א מ"ה ב"פ, ערכין פ"ט מ"ה, כלים פ"ב מ"ג, נגעים פ"א מ"ג, טהרות פ"ט מ"ה, רפ"י.

מחלוקת ר"מ, ר"ש ור' יוסי כלים פ"ז מ"ו, טהרות פ"י מ"ג.

מחלוקת ר"ם ור' יהודה עם ר' יוסי ור"ש כלים פ"ח מ"ד.

מחלוקת ר' יהודה, ר' יוסי, ר' מאיר ור"ש סוף תרומות, עירובין פ"ח מ"ה. מחלוקת ר' אלעזר, ר"ש ור' יהודה זבחים פ"ח מ"ב.

מחלוקת ר"ם עם ר' יהודה ור' יוסי ור"ש פרה פ"א מ"ה.

מחלוקת ר' יהודה ר"ש ור' יוסי פרה רפ"ה, ידים פ"ג מ"ה.

מחלוקת ר"מ, ר' יהודה, אבא אלעזר בן דולעאי, ר"א, ר"ש, ור' אלעזר בר' צדוק, מקואות ספ"ב.

מחלוקת ר"א בר' צדוק ור"ש מנחות פ"מ מ"ב.

מחלוקת ר' יוחנן בן ברוקה ור"ש עירובין פ"ח מ"ב.

מחלוקת

ובדמאי, ביצה, ר"ה, סיטה, גימין, קידושין, ע"ו, טבול יום, ידים נזכר שתי פעמים בכל מסכתא.

פאה, מעשרות, בכורים, פסחים, יומא, אבות, בכורות, מעילה, ג' פעמים בכל מסכתא, (ובס"ה קא חשיב בכורות ה' פעמים בטעות).

ובשקלים, ב"ב, הוריות, ערכין, נדה, עוקצים ד' פעמים בכל מסכתא.

מע"ש, נזיר, ב"ק, מכות ה' פעמים בכל מסכ' (ובס"ה קא חשיב במע"ש ששה פעמים בטעות).

תרומות, ערלה, שבת, כתובות, ב"מ, פרה, מקואות ו' פעמים בכל מסכ'.

כלאים, סנהדרין, טהרות, זבים, ז"פ בכל מסכתא.

שבעות, חולין, תמדה, מכשירין, ח' פעמים בכל מסכתא.

נריתות ט' פעמים, אהלות עשר פעמים, עירובין יא פעמים.

יבמות, נגעים, יג' פעמים בכל מסכ'. זבחים טז' פעמים.

שביעית, מנחות י"ח פעמים בכל מסכ'. ובכלים כ"ג פעמים.

ובסוכה רפ"ב מביא אך מעשה בטבי עברו דר"ג.

ובנמס' ברכות, חלה, תענית, מגילה (מו"ק לגרסת המשנה), נדרים, תמיד, מדות, קנים לא נזכר כלל.

ס"ה נזכר במשנה שלש מאות ועשרים ושלש פעמים.

על פי רוב חולק עם סתם משנה (שהוא ר"ט) או חכמים לערך קפ"ד פעמים. עם חבירו הנדול ר' יהודה חולק כט' פעמים ובכולן איתא ר' יהודה ברישא ואח"כ ר"ש חוץ מעירובין פ"י מ"ב.

ר' יהודה ור"ש אומרין יבמות פ"ז מ"ה, ערכין פ"ז מ"ה, פרה פ"ב מ"א, ובסנהדרין פ"ג מ"ג מפרש ר' יהודה דברי ר"ש.

ועירובין פ"ג מ"ד ספק עירוב כשר.
ור"ה פ"א מ"ז כל קרובין פסולין.
כשרין לעדות החורש.
ויבמות פ"ו מ"נ אם אלמנה נתארסה
לכה"ג מותרת אחר כך לאכול בתרומת
אביה.

ושם פ"ח מ"ג מתיר מצריות ואדומיות
מיד לכא בקהל.

ושם מ"ו אנדרונגוס כהן מאכיל את
אשתו בתרומה.

ושם פ"ב מ"ה חלצה בשנים ונמצא
אחד קרוב או פסול כשר.

ובגמין פ"א מ"ה מתיר אפילו גימי
נשים בעירי עכו"ם.

ושם פ"ב מ"ב אם נכתב ביום ונחתם
בלילה כשר.

וקירושין פ"ד מ"ב אף איש אחד מותר
להתייחד עם שתי נשים.

וב"ק פ"ו מ"ב אכלה פירות גמורין
משלמת פירות גמורין.

ושם מ"ד הכל לפי הדליקה.

ושם פ"ו מ"ב שוחט חולין בעזרה
פטור מד"זה.

ושם מ"ד קדשים שאינו חייב באחריותן
אינו משלם ד"זה, וכן אין להם אונאה כב"מ
פ"ד מ"מ, ואין נשבעין עליהן כשבועות
פ"ו מ"ה, ולהיפוך קדשים שחייב באחריותן
חייב בד"זה, ויש להם אונאה, ונשבעין
עדיהם וזוה מובא בש"ס דר"ש ס"ל דבר
הגורם לממון כממון דמי.

וב"מ פ"ב מ"י מצוה מן התורה אף למעון,
ושם פ"ד מ"ב כל שהכסף בידו ידו
על העליונה.

ושם פ"ה מ"ו יש רבית דברים.

וסנהדרין פ"ב מ"ד דריש טעמא דקרא
(ומזה בא ככל הש"ס הדין על שמו).

ושם רפ"ו ששריפה חמורה מסקילה,
וחנק מסיף.

ושם פ"ט מ"ב נתכוון להרוג את זה
והרג את זה פטור.

מחלוקת ר"ש ור' יהודה בן בתירה
אהלות פ"א מ"ן, בכורות נה.

מחלוקת ר"ש ור"א בן יעקב שביעית
פ"ב מ"ן, ר"ש ור"א בן יעקב אומרין
פרה פ"ט מ"ב.

מחלוקת ר"ש ורשב"ג ב"ב פ"ו מ"ח.
ר"ש ור' יוחנן הסנדורר מכשירין,
יבמות פ"ב מ"ה.

ר' נחמיה ור"ש מטהרין זבאים פ"ד מ"ג.
ר' שמעון שזורי ור"ש אומרין כריתות
פ"ד מ"ג.

ומחלוקת ר' יעקב ור"ש שנת קמד,
קידושין נו.

ובכל המקומות נזכר אך בשם סתם
ר' שמעון, חוץ מחגיגה פ"א מ"ז שנזכר

בשם ר"ש בן יוחאי, ובירושלמי שם גרס
ר' שמעון בן מנסיא והוא מ"ס, וכן

במתניתא דבני מערבא גרס ר"ש בן
יוחאי. אך לפלא מה שנזכר שם אחד

ר"ש בן מנסיא תלמידו.

הלכותיו הנפורסמות.

שביעית רפ"ט, כל הספיחים מותרים
חוץ מספיחי ברוב.

ותרומות פ"ה מ"ח סאה תרומה שנפלה
למאה — ולא הספיק להגביה עד שנפלה

אחדת מותר.
וכלאים פ"ז מ"ד אין אדם מקדש דבר

שאינו שלו.
וערלה רפ"ב ערלה וכלאי הכרם אינן

מצטרפין.
וככורים פ"ב מ"ב מתיר בכורים לאונן

ופטרן מביעור.
ושכת פ"ג מ"ו לית ליה מוקצה.

ושם פ"י מ"ה שנים שעשו מלאכה
אחת אפילו לא יכול אחד לעשותן פטורין.

וכן לענן צירה שם פ"ג מ"ו,
ושם פ"י מ"ו אפילו תולש מעציץ

נקיב פטור.
ושם פ"ד מ"ד שכל ישראל בני

מלכים הן.

ושם צח. אין בעלי חיים נדחין.
 ויומא נז: סובר אין ברירה.
 וסוכה ז: שסוכה דירת קבע בעינין.
 וקידושין גב: סתם גזילה יאוש בעלים היו.
 ושם נז: פטר חמור מותר בהנאה.
 וב"ק כה. מועד כל שהעידו בו ג'
 פעמים.

וע"ז סב: ניתן מעם לפגם מותר.
 וחולין קמו: כשר בחלב מותר בהנאה.
 מלבד הלכותיו המרובות בתוספתא
 ומכלתא דרשב"י וספרא וספרי שאין זה
 מעין מלאכתנו, וכבר ידוע מה שאמרו
 סנהדרין פו: שסתם ספרי ר"ש אליבא
 דר' עקיבא.

ונשתבח מאיסי בן יהודה גימין סו.
 שהוא טוחן הרבה ומוציא קימעא, תנא
 משבח קימעא, ומה שמוציא אינו מוציא
 אלא סיבין, ובאדר"ג ספ"יח אמרו שמצא
 ר"ש לאיסי בן יהודה א"ל מפני מה אתה
 מפטפט דברי בפני ת"ח, א"ל וכי אמרתי
 עליך אלא שאתה שונה הרבה ומשבח
 קימעא, ומה שאתה משבח סובין של
 משנתך.

והנה מצינו אותו כמה פעמים שהיה
 עם חבריו בצוהא חדא כשבת לג: וירושל'
 חגיגה פ"ג ה"א ושה"ש רבה פ"ב ג.
 וכן בנדרים גמ: אמרו ר' יהודה ור'
 שמעון איתו לקמייהו בלוספיין, ר' יהודה
 אכל, ר' שמעון לא אכל. א"ל מ"ט לא
 אכיל מר, א"ל ר' שמעון אלו אין יוצאין
 מבני מעיים לעולם.

ושם סי: ההוא דאמר לרביתו קונם
 שאי את נהנת לי עד שמעמי הבשילך
 לר' יהודה ור' שמעון, ר' יהודה מעים,
 ר' שמעון לא מעים אמר, ימותו כל
 בני אלמנה ואל יזו שמעון ממקומו.
 וכן עם ר' יוסי כנדה סח: מעילה
 יז: אבל עם רבן שמעון בן גמליאל לא
 מצינו אותו בשום מקום וזה אות שלא
 לקח חלק בסנהדרין אושא.

ושבועות פ"ג מ"ד שבועה שלא אוכל
 ואכל שקצים פטור, וכן האוכל נבלה
 ביו"ה פטור ככריתות כג. ושבועות כה.
 ושם פ"ה מ"ד אינו משלם קנס על פי
 עצמו.

ומכות פ"ג מ"ב טבל חייב בכ"ש,
 וזה שאמר ר"ש שם יז, כ"ש למכות לא
 אמרו כוזה אלא לענין קרבן.
 וזכרים פ"ט מ"ב כל שפסולו נקודש
 הקדש מקבלו.

ושם פ"יא מ"ז קדשים קלים אינן
 מעניין מריקה ושמיטה.
 ומנחות פ"יב מ"ד כל מדות חכמים
 כן הוא (והוא כל הראוי לכילה וכו').

וחולין פ"ג מ"א עד שתנקב לבית
 הכמפניות.

ושם פ"ה מ"ג שחיטה שאינה ראויה
 לא שמה שחיטה.

ושם פ"ט מ"ז דם הכהמה דשחיטה
 אינה מכשיר אותה.

ובכורות פ"ח מ"ב יוצא דופן והבא
 אחריו הראשון כבוד לנחלה והשני לפדיון,
 וכן מחייב ביוצא דופן בקרבן ככריתות
 פ"א מ"ה.

ובערכין פ"ז מ"ה הלוקח שדה מאביו
 והקדישה ואח"כ מת אביו הרי היא
 כשדה אחרת.

ותמורה פ"א כ"ב אין ממירין אלא
 אחד באחד.

ועוד יש לו הלכות גדולות בסדר
 מהרות הרבה מאוד.

הלכותיו המפורסמות בבריייתא.
 בגמרא.

שבת עה. מודה ר"ש בפסיק רישא
 ולא ימות.

ושם ק. מקלקל בחבורה חייב.
 ופסחים כח: חמין אינו עובר עליו
 תוך זמנו.

ושם לה: אין איסור חל על איסור.
 ושם פו: יש אם למקרא.

ונראה ענין הדבר כמו שאמרנו לעיל שאחרי שהוקלו הגזירות שנמשכו מחורבן ביתר כמה שנים, והתקבצו לבקעת רמון זאח"כ ליבנה, ואז אירע שדיבר ר' שמעון דברים רעים נגד המלכות והוצרך לברוח ולישב במערה משך יג' שנה, ואף אחר שנתבטלה הגזירה ויצא משם אבל מלכות רומי הביטה בשבע עינים על תהלוכות חכמי ישראל, ואך ר' יהודה שמצא חן בעיניהם נתמנה להיות מוריינא דבי גשיאה והיינו שהוא יהיה המשגיח על כל חכמי ישראל בכלל ולבית הנשיאים בפרט שלא ידברו שום דבר נגד הנהגת המלוכה, ולכן לא לקח ר' שמעון שום חלק בסנהדרי אושא מיראתו פן יתחמס לבבו שנית ואז ירע לכל העם, לכן הלך לו לעיר תקוע ויסד שמה ישיבתו הגדולה והרביץ שם תורה הרבה, אבל לא התערב בשום ענין דזשייכים לעניני ממונות שע"ז הקפידו שרי המלוכה שיעשו כדיניהם, ואפשר שזה כונתו מה שאמר ר' שמעון בסנהדרין פ"ז ה"ב בריך רחמנא דלינא חכים מידון, ושם רפ"א איתא ר' שמעון בן שמח במעוה.

ורבן שמעון ב"ג הנשיא ידע היטב שהוא הארי שבחבורה לכן שלח אליו את בנו רבינו הקדוש שימשש אותה, וזה שאמרו שבת קמו: אמר רבי כשהיינו למדין אצל ר"ש בתקוע וכו', וכן הוא עירובין צ"א, מנחות עב.

וכן בירושלמי שבת פ"י ה"ה שא"ל ר' אלעזר בר' שמעון לרבי שימשתי את אבא עומדות מה שלא שימשת ישיבת, (היינו שהוא שימש את ר' שמעון יותר מרבי), ובגדה סח: אמר רבי שאלתי את ר' יוסי ור"ש כשהיו מהלכין בדרך וכו'.

אבל מה שמצינו את ר"ש בעיר צידון כניסין יא. אר"א בר' יוסי כך אר"ש לחכמים בצידון, ובע"ז פ"ג מ"ז אר"ש מעשה בצידון, ובחולין מט: אר"ש אני

ראיתי נחש ששתה ציר בצידון, וכן בתוספתא וזכחים פ"ב, נראה שזה היה עוד כשהיה תלמיד לר"ע בנדה גב: שאר"ש מצאני חנינא בן חכינאי בצידון וא"ל כשאתה מניע אצל ר"ע אמור לו וכו'. אבל אחרי שיצא מן המערה קבע ישיבתו בתקוע, וזה היה כבר לעת זקנותו, ואז אירע שהוצרך לנסוע לרומי כאשר יסופר מעילה י"ז. שגזרו שלא ישמרו את השבת ושלא למול וע"י ר' ראובן בן איסמרוכלי נתבטלה הגזירה לפי שעה אך אח"כ חזרו הגזירות אמרו מי ילך ויבטל הגזירות ילך רשב"י שהוא מלומד בנסים (כאשר אירע לו בהמערה, וכן יסופר בירושלמי ברכות פ"ט ה"ב וזוכא בש"ר פנ"ב: שאמר בקעה בקעה התמלאי דגוי זהב ונתמלאה) ואחריו מי ילך ר"א בר' יוסי, אמר להם ר' יוסי אילו אבא חלפתא קיים יכולין אתם לומר תן בנך להריגה? א"ל ר' שמעון אילו היה יוחאי אבא קיים יכולין אתם לומר לו תן בנך להריגה? אמר להו ר' יוסי אנא אזלין דלמא עניש ליה (לבני) ר"ש דקא מסתפינא (ובירושלמי ברכות פ"א ה"א: יראה אחד שלקט ספיתו שביעית — קרי עליה ופוזץ גדר ישכנו נחש וכן הוה), קביל עליה דלא ליענשה, אפילו הכי ענשה (ופירש"י מפורש באגרתא דנטה נפשו למות עד שזוכר רשב"י שהבטיח לאביו שיהא סתוירו לשלום ונקש עליו רחמים ונתרפא). ובשהלכו בדרך יצא לקראתו בן תמלוין א"ל רצונכם אבא עמכם בכה ר"ש — אך אמר יבא הנס מכל מקום, וכשבאו לרומי מצאו שנשתנעה בת הקיסר וע"י רשב"י נתרפאה ושכרם היה שעילינהו לגנויה (המלכות וא"ל) לשקול כל דבעו אשבתו והוא איגרא (רבותא בה הלין גזירות) שקלוה וקרעוה.

וכשהיו ברומי יסופר שם שר' מתאי בן חרש (שהרביץ תורה הרכה ברומי וקבע שם ישיבתו הגדולה) שאלו מנין לדם שרצים שהוא ממא א"ל דאמר קרא וזה לכם

קיאח; עירובין סד; סוכה כט; ביצה טז; יומא ה; יבמות כג. צז. קנ. כתובות נב; מכות יד.

ר' חנינא בשמו כברכות לג.

ר' יצחק בר בוסנא בשמו כנדה נו.

ר' ירמיה בשמו כסוכה מה.

ר' שאול דניה בשמו נקד"ר פ"יב"י.

אך מה שכתב בס"הר שר"ש אמר

בשם ר' לוי סיכיא או סבא וכונתו ליומא

פ"ח ה"ו הוא שגנה כי שם הוא רשב"ל.

וכן מה שאמר עולא כיראה בשמו וכונתו

לויק"ר פ"ג גם שם הוא רשב"ל.

ומה שמביא מהיוחסין שר"ש למד עם

ר' יוחנן בן נורי מפ"ק דעירובין לא

נמצא שם ולא בשום מקום.

אישתו בניו ובנותיו.

אף ששם אשתו לא נזכר אבל נזכרה

שבת לג: כשברח ר"ש ובנו לכה"מר

מפני אימת המלכות היתה מביאה להם

לחם ומים.

והנה דעת הזהר בלק ר; פנחס רמ;

שמיני לו; האוינו רפח. שאשת ר' שמעון

היתה בת ר' פנחס בן יאיר והיא הולידה

לו את ר"א, אבל כבר בארנו בערך ר'

פנחס בן יאיר שהצדק כדעת רז"ל שכת

לג: שר' פנחס בן יאיר היה חתנו ולא

חותנו כי מפורש שרשב"י כבר נפטר

טרם שמלך רבי וישב עוד לרגלי אביו

ורשב"ק כמפורש ב"מ פר; ורשב"י היה

ברור רבי, ובוהר עצמו אחרי ס. שר"א

קרא לר' פנחס בשמו ואם היה זקנו לא

היה קוראו בשמו, ולכן ברור שרשב"י

היה חותנו.

וכן היה לו בת שילדה את ר' יודן

כקידושין פ"א ה"דיו.

ובנו ר' אלעזר שהתענה בכל אשר

התענה אביו כשבת לג. ואביו אמר עליו

בני די לעולם אני ואתה, ואמר סיכה

מה: ראיתי בני עליה והן מועטין —

אם שנים הן אני ובני מהן.

פסירתו

הטמא, א"ל תלמידיו חכים ליה בר יוחאי
א"ל תלמוד ערוך בפיו של ר"א בר' יוסי.
וכן יומא נג. ששאלו רמב"ח וכי מאחר
שר' אליעזר מלמדנו וכו'.

וכישיבתו הגדולה בתקוע התקצו כל
נדולי הדור שמלבד תלמידיו הגדולים בנו
ר"א ורבינו הקדוש מצינו ר' דוסתאי בר'
יהודה בשמו כחולין קכג.

ר' זכאי בשמו כשבת עם.

יהודה בן גרים ויונתן בן עסמאי שהיו
תלמידיו עורטרם שברת למערה כמו"ק
ט. שלמדו אצל ר"ש פ' נדרים ושלח את
בנו ר"א אצלם שיברכוהו וקראם אנשים
הללו בעלי צורה הם.

ר' יונתן (מתלמידו האחרונים דר' ישמעאל
חבירו דר' יאשיה) שאלו כמכלתא בשלח
פ"ד.

יהודה בן נקוסא בשמו כתוספתא
נגעים פ"ה.

ר' יודן בר ברתיה משמו כקידושין
פ"א ה"דיו.

נהוראי בן שונייא משמו כתוספתא
ריש מעשרות.

ר' שמעון בן אלעזר בשמו כשבת סט.
ותלמידו הגדול ר' שמעון בן יהודה
האומר תמיד בשמו כמכות פ"ג מ"ו,
שבועות פ"א מ"ה, נגעים פ"י מ"ח, שבת
עם; ד"ה טו, כתובות מא. עג; נזיר
ט, כ"ק נט. צג; ב"ב קב, סנהדרין
יב; תוספתא פרה פ"ה.

ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו
בשמו כסוטה לו; סנהדרין קי; זבחים
כה.

ר' שמעון בר' יוסי בן לקוניא
כפסחים נא: שאמר אני ראיתי את
רשב"י וכו'.

ר' שמעון בן מנסיא בשמו כאבות פ"ו.
וכן נשאר לנו מהלכותיו ומאמריו בפי
האמוראים, כדמצינו תמיד ר' יוחנן בשם
רשב"י כברכות ז: לא: מג: נה, שבת

פמירתו ושני ימי חייו:

הנה אף שפמירתו לא נזכרה בשום מקום בש"ס, אבל זאת ידענו כשהיו בנו ר' אלעזר ותלמידו רבינו הקדוש עריין תלמידים יושבין לרגלי רשב"ג ורוב"ק או כבר לא היה רשב"ג בעולם כמפורש ב"מ פד: ומה נובל לשער ימי חייו, וכאשר הבאנו לעיל שכבר בשעת המריבה דר' יהושע ור"ג או היה רשב"ג תלמיד יניק וחכים לערך בן טו' שנה ואו היה לערך כה' שנה לאחר החורבן, והיינו שנוול כשמת רבי"ז שצ"ב לשטרות וידוע שאנדרינוס מת 139 למספרם תן' לשטרות סח' לחורבן הבית ואו הוקלו מעט הגזירות התקצו לבקעת רימון ואח"כ לאושא לזמן קצר ואחר כך ליבנה, ואו אירע שהוצרך רשב"ג לברוח והיה בהמעה יג' שנים, ובל"ס יצא מן המעה לערך תס"ה לשטרות, אם ניתן לפחות שתי שנים היותם באושא וביבנה ויג' שנים במעה, וכשיסד ישיבתו היה או לערך למעלה משבעים ואו נסע לרומי, וכן אנו רואין שאו היה כבר לחבירו ר' יוסי בן גדול בתורה בשם ר' אלעזר שהלך עמו לרומי כמעילה יו, ורבי למד אצלו כמה שנים א"כ היה חי לערך שמונים שנה ונפטר קודם רשב"ג לערך בשנת תע"ב לשטרות 160 למספרם.

והנה בא החכם גרעץ בח"ב צד 287 ויאמר שרשב"ג היה נחבא במעה עד שנת 196 למספרם (תפ"א לשטרות) ואח"כ נסע לרומי ובימים ההם כבר מת רשב"ג. ובמחילה טעה טעות גדול כמפורש ב"מ פד: שרשב"ג כבר נפטר קודם רשב"ג, והנה החכם הזה שרוצה לאחר זמן פמירת רשב"ג והנה בא החכם מר ראפלוביץ ביהודי תרס"ב גליון מה' ויברא בהבל פיו דבר חדש מה שלא היה ולא נברא, שבר כזויבא הוא רשב"ג ועשה גו"ש יען ששמותיהן היו שוות בשם

שמעון, והיג' שנה שהיה בתוך המעה לא למד שם סתרי תורה חס ושלוס (כאשר אמר בעצמו לחתנו רפ"י שבת לג.) אך שם לימד את העשרים אלף התלמידים (דר"ע) לקרב, ומורם הגדול ר"ע נתן להם אות (לא אליהו) ויצאו "ושמעון" בראשם אשר רבו שינה את שמו "מכר יוחאי לבר כוכבא", ובסוף מאמרו יאמר שר"ע נתפש גם הוא למלכות אחרי מפלתו של תלמידו הגדול, עכ"ל והיינו שרשב"ג נהרג קודם ר"ע רבו.

ואם היה מר ראפלוביץ איש עם הארץ החרשתי אבל ידוע שקרא הרבה ושנה הרבה וא"כ איך יכול לומר בן ולהכחיש גמרות מפורשת, הלא ידוע בבירור שרבי היה תלמידו והוא היה מתלמידיו האחרונים דר"ע ולמד אצלו כשהיה ר' עקיבא בבית האסורין ומפורש שבשלפי השמד כשהתקצו לבקעת רימון ולאושא וליבנה או היה רשב"ג עם חבריו ואח"כ כשיצא מן המעה נסע לרומי עם בן חבירו ר' יוסי.

ועוד יותר עשה, שגם אחרי שהחכם מר חן טוב ענה על חלומותיו ביהודי גליון מז' באמת ובצדק שאיך אפשר לומר שר"ש הוא בר כוכבא ולומר על התנא הגדול הזה שידיו שפכו דם נקי והרג בבעיטה את ר"א המודעי לא עשה כמדת חכם ולומר טעיתי אך שנה באולתו ביהודי תרס"ג גליון א' ויאמר "בכלל אין להביא ראיה לעין הסתורי שיש לו ערך מהמדרשים בכלל והמ"ר בפרט המלא ערבוביא, ויאמר שם בן שנה מר חן טוב מה שהביא מאיכ"ר (א"ב תנינא) כי שמה כתוב א"ר יוחנן רבי היה דורש, כי ר' יוחנן לא היה יכול להגיד דרשה בשם רבי אשר לא ידעו ולא ראה אותה, במחילה מכבודו האם גם יאמר שהבבלי נשתבש הלא מפורש פסחים ג: שר' יוחנן ישב לפני רבי, וכן מובא בהקדמת

פיוא, א"ל את הוא בר ליואי? א"ל הן, נראתה הקשת בימך? א"ל הן, א"כ אי אתה בר ליואי.

וכל הדברים והאמת האלה די והותר לכמל שר' שמעון אינו בר כוכבא, ששמו נשתנה אח"כ לבר כוזבא.

ר' שמעון בנו של ר' יוחנן בן ברוקה. נזכר פסחים צא. וספרא אמור פסוק שבתון וזרון תרועה.

אבל בב' המקומות צ"ל ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה כמבואר בערכו.

ר' שמעון בר' יונה.

נזכר בב"ר רפעה אך צ"ל ר' שמעון ב"ר ינאי כדמיבא המאמר בשהש"ר פ"ד פ"ח.

ר' שמעון בן יוסי.

נזכר הוריות ב. יא. וחולין ה: אומר משום ר' שמעון, אך הוא ט"ס שהיה כתוב רשב"י והוא בן יהודה.

וכן נזכר פסחים קיח: א"ל ר"ש בריבי לר' שמעון בר' יוסי, וגם שם צ"ל לר' ישמעאל ב"ר יוסי.

וכן שבת פא. א"ר שמעון בר' יוסי משום אביו צ"ל ר' ישמעאל ב"ר יוסי כדמיבא בתוספתא שם. ועיין ערך ר"ש בר יוסנה.

ר' שמעון בר' יוסי בן לקוניא.

אביו ר' יוסי בן לקניא נקרא בזהר תמיד בשם ר' יוסי בר' שמעון בן לקניא והיה חמוז דר' אלעזר בר' שמעון בן יוחאי כבראשית ה, קדושים פד; בלק קפת. קצנ. דה.

וכן שם מצורע נה: (בתוספתא) ר' אלעזר ור' יוסי חמוז הוה אולי מאושא ללוד א"ל ר' יוסי לר"א שמעת מאביך וכו'. וכן נזכר בשם זה בראשית ז. כד ממו ר"א ור' אבא לבי ר' יוסי בר"ש בן לקוניא.

הרמב"ם שר"י היה מתלמידי דרבי, וכן בארתי בראיות ברורות שכן הוא.

ועוד יאמר שר' עקיבא נתפס למלכות פעמים רבות, יראה לנו החכם המקום שר"ע נתפס אף פעמים, והוא בעצמו מציאה מצא שסתם ר"ש הוא בן יוחאי (דבר שזה מפורש בנמרא) ולמה לא ראה הירושלמי תענית פ"ב ה"ה א"ר שמעון, ר' עקיבא רבי דרש דרך כוכב מיעקב דרך כוזבא מיעקב, והאם יאמר שגם הירושלמי נשתבש.

הארכתי כל זה אך להראות איך שהמקצוע הגדול הזה לכתוב ימי חי רבותינו הקדושים עדיין לא הגענו אף לחצי הדרך וכל המרבה להטיל דומן ואשפה על ראש רבותינו ה"ז משובח ולא יבאו לכתוב תולדותיהן כמו שהן, אך תולדות מה שעולה על רעיונם, ואח"כ ילכו לבקש סמוכין לאולתם בנמרא ור"ל.

והנה מלבד גדולתי בתורה נתייהם אליו ספר הזהר וכבר נכתבו אידות זה ספרים הרבה וכן יוחאי האריך בספרו למדאי שהוא מרשב"י, אך מה שמביא בספרו שלא נמצא בשום מקום שהנמרא מקשה מר"ש אר"ש נעלם ממנו נמרא מפורשת ב"ב קב; וכן מצאתי בירושלמי חולין (הנדפס כעת) י"ט.

אבל מלבד ספר הזהר נשאר שמו לתהלה ולברכה כע"ז ט: שאמר רב אדא בר אהבה ינחו לו לר"ש ברכות על ראשו.

וברכות ט. אמר ריב"ל כדאי היא ר"ש לסמוך עליו בשעת הרחק. וכן אמר רב כשבת מה, וב"מ קיט. אפריון נמטייה לר"ש.

ומכות יז: אמר רבא דילידא אימיה כר"ש תיליד.

והמליצה היקרה שאמרו עליו כתובות עז: שקפץ ריב"ל לג"ע אול אשכחיה לרשב"י דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי

במדבר וכו'. ואפשר שתיבת חמיו קאי על ר' יוסי בן לקוניא.

והמאמר הזה מובא במד' תהלים פכ"גד ושם שאל ר"א את ר' שמעון, וצ"ל כמו שמוכא ברור"ר שם.

ונראה ברור כדעת הבבלי והזהר שר'

יוסי בן לקוניא היה חמיו ור' שמעון בנו היה ניסו וזה מכון לפי סדרי הדורות שר' נוסי בן לקוניא היה מחותנו דר"ש בן יוחאי ובנו ר' שמעון היה תלמידו דר' שמעון בן יוחאי וכדמצינו פסחים נא: שאמר לר' יוחנן (צ"ל ר' יונתן) בן אלעזר אני ראיתי את רשב"י שאכל כרי הוא רשב"י לסמוך עליו בפניו ושלא בפניו, וכן זבחים סב: שא"ל לר' יוסי אומר היה רשב"י וכו', אמר לו ר' יוסי ואתה אי אתה אומר כן — א"ל כשהוא וכו'. ומה שהקשה בסה"ד שלא מצינו בשום מקום שם ר' יוסי בר"ש בן לקוניא אך ר' יוסי בן לקוניא לא קשה מידי שאפשר לומר יען שאבי ר' יוסי היה שמעון וגם שם בנו היה שמעון לכן נשמט שם אבי ר' יוסי, ועוד קרוב לומר ששם לקוניא הוא שם עיר ונקראו ע"ש עירם.

ובערוך ערך אצוותא מביא בפ' ויהי בשלח ר"א בן שמוע אול לגביה ר"ש בן יוחי לקוניא חמיו נכסי ליה חד תור וכו', וכבר העיר בס"הד שצריך לומר ר"א בר"ש אול לגבי ר"ש בן יוסי בן לקוניא אך כתב שלא מצא לא ברבה ולא בילמרנו.

ובאמת כן היא בפדר"ב צא. ר"א בר"ש אול לגביה ר' שמעון בן יוסי בן לקוניא חמיו וכנס ליה חד תורא.

ומקור המאמר הוא מירושלמי מעשרות פ"ג ה"ד המובא לעיל אך שם החסיד המעתיק בחפזון מן תיבת חמיו עד חזר כאשר העיר בצדק הר"ש ביבקר שם. מהלכותיו נשאר לנו אך מעט כשבת מצ: אמר ר' יונתן בן אלעזר כך א"ר שמעון בר"י בן לקוניא כנגד מלאכת ומלאכת

ושם נח מא: ותולדות קמנ: ר' יוסי בר"ש בן לקוניא אמר לר"א כלום שמעת מאבוק וכו'.

מכל אלו המקומות אנו רואין בבירור שר' יוסי בר"ש בן לקוניא היה חמיו דר"א בר"ש בן יוחאי.

וכן הוא מפורש ב"מ פה. שיסופר שם שרבי איקלע לאתריה דר"א בר"ש ושאל אם יש לו בן לאותו צדיק וסיפרו לו שיש לו בן אבל אינו נוהג כשורה והביאו אצלו ואסמכיה ברבי ואשלמיה לר' שמעון בן איסי (הוא יוסי) בן לקוניא אחיה דאימיה וזה ממש כדבריו הוהר, והיינו שר' שמעון בר' יוסי בן לקוניא היה ניסו דר' אלעזר בר"ש, ור' יוסי בן לקוניא היה חמיו, ובנו של ר"א בר' שמעון היה נקרא בשם ר' יוסי וזה יען שנקרא על שם אבי אמו.

אבל דעת הירושלמי הוא שר' שמעון בר' יוסי בן לקוניא היה חמיו דר"א בר"ש כמפורש מעשרות פ"ג ה"ד ר"א בר"ש אול לגביה ר' שמעון בר' יוסי בן לקוניא חמיו הוה מוג ליה והוא שתי — א"ל שמעת מאבוק כמה אדם צריך לגמות בכים — ולא שיערו חכמים לא ביניך שהוא נאה — ולא בכריסי שהוא רחב, והמעשה הוה מוכא פסחים פו: שר' ישמעאל בר' יוסי איקלע לבי ר"ש בר' יוסי בן לקוניא, ואפשר ששני מעשיות היו, יען כי מפורש ב"מ פה. ששניהם היו בריאי בשר ושניהם היו בזמן אחד כדאמרו שם כי הוה מקלעי ר' ישמעאל בר' יוסי ור"א בר' שמעון בהדי הדדי הוה עייל בקרא דתורי בנייהו, ואמרו שם בירושלמי שר' יהושע בן קרחה צווח ליה (על ראב"ש) חלא בר חמרא וכן הוא ב"מ פנ: וכדעת הירושלמי מצינו בן בד"ר פ"ד"א ושהש"ר פ"ד"א שר"א בר' שמעון שאל את ר"ש בן יוסי בן לקוניא חמיו כלי קוריים יצאו עם ישראל

ובמנילה פ"ד ה"ה ר' שמעון ספרא
דמרכנת העבירותו בני עירו ובא לפני
ר' שמעון בן יוסינה (לנבל).

ואפשר מה שמצינו בכורות מז: ר'
שמעון יאסינא ארשב"ל צ"ל ר"ש בן
יוסינא.

וכן מצאתי בשבת עה: אר"ש בן
קיסמא אר"ל גרסת דק"ס בן יאסינה.
ובשהש"ר רפ"ה ר' מנחם חתניה דר"א
בר אבינא בשם ר' שמעון בר יוסנה,
והמאמר נשנה בריש פדר"כ ושם ר"ש
בר יוסף אך בהערות שם מביא שצ"ל
בר יוסני.

וכן נזכר פס' רכתי פ' כיום כלות ס"ה,
ובמר' תהלים פע"חדו ר' ברכיה ור'
לוי ור' שמעון בן יוסי בשם ר"מ וצ"ל
ר"ש בן יוסנה כדמוכא בהערות שם.

וכן מצינו תנחומא הישן ר"פ ויצא ר'
ברכיה בשם ר' חלבו ור' שמעון בן
יוסינה, ושם ר"ש בן יוסינה היה דורש.
ושם נשא"כ ר"ש בן אסיני אולי צ"ל
בן יוסיני.

והר"ר חיים הירשנזאן בספרו ימים
מקדם צד 124 ירצה לומר שר"ש בר
יוסינה הוא ר"ש בן יוסי בן לקוניא
ובמהילה מכבודו שישנג בזה וכאשר בארנו
בערכו שנפטר עיד קודם ר' חייא כברכות
פ"ב ה"ג והוה כדור רכי, וזה ר"ש בן
יוסינה היה מאוחר הרבה כדמוכא לעיל.

ר' שמעון בר ינאי.

נזכר בירושלמי שבת פ"ג ה"ו אמר
אני לא שמעתי מאבא, אחותי אמרה לי
משמו.

ושם פ"ד רה"ב אר"ש בר אני לא
שמעתי מאבא והוא ט"ס וצ"ל ר"ש בר'
ינאי.

ומו"ק פ"ב ה"ב ר"ש בר' ינאי קמף
כרמיה במועד חימוניה כל עמא וקמפון
בתריה בשתא חזירותא שבקיה ויבש,
ובמו"ק יב. מוכא המעשה על ר' ינאי,

ומזה

ומלאכת שבתורה ארבעים חסר אחת.
ובהוריות פ"ב ה"ה ר' יונתן שלח
שאל לר"ש בר' יוסי בן לקוניא אוהרה
למשמש עם הטמאה מנין ובעא כיפה
מיזרוק בתריה, והמאמר מוכא בשבועות
יח: בעא מיניה ר' יונתן בן יוסי בן
לקוניא מר"ש בן יוסי בן לקוניא וצ"ל
כמו בהוריות.

ובפסחים נא, אמר רבה בר (בר) חנא
סח לי ר' יוחנן (צ"ל יונתן, דק"ס) בן
אלעזר פ"א נכנסתי אחר ר"ש בר"י בן
לקוניא ונמל ספחי כרוב ואכל וא"ל בני
בפני אכול וכו'.

ובכורות לח: אמר רבה בר (בר) חנא
סח לי ר' יוחנן ב"א זקן אחד (כהן היה,
רשי) בשכונותינו ר"ש בן יוסי בן לקוניא
שמו ומימי לא עברתי לפניו, פ"א עברתי
לפניו א"ל שב בני שב חלוין זה טום
קביע לשחזם עליו וכו'.

ופסחים פ"ו ה"ב א"ר יונתן קימי ר'
חייא רבה בשם ר"ש בר' יוסי בן לקוניא.
ונזכר תנחומא שמות"יב אמר הלכה
צאנו של משה מ' יום בלא אכילה וכו'.
והיה גדול כ"כ בעיני רבי עד שקרא
עליו ב"מ פה. ולוקח נפשית חכם, יען
שע"י חזר למוטב בנו של ראבר"ש גיסו.
ופמירתו נזכרה ברכות פ"ב ה"ג וקה"ר
פ"ט"ה שר' חייא רבה ור' יוחנן הלכו
אחרי מטתו של ר' שמעון בר"י בן
לקוניא, ומזה אנו רואין בבירור שהיה
מחכמי דור רבי.

ובמבוא הירושלמי יאמר שהיה מאמוראי
דור הראשון והוא שגנה, כי מפורש
שנפטר עוד קודם ר' חייא ור"א בר"ש
בן יוחאי שאלו כדמוכא לעיל.

ר' שמעון בר יוסף. ערך ר' שמעון
בר יוסינה.

ר' שמעון בר יוסינה—יוסנה.
בירושלמי יבמות פ"ג ה"א ר' הילא
בשם ר' שמעון בר יוסינא בשם ר' הישעיה.

בר כהנא היה מסמיך לר"א עברון על חר מייג.

וכן מובא בתוספתא שביעית רפ"ה אמר רבן שמעון בן גמליאל אני ראיתי שמעון ב"כ שהיה שותה יין של תרומה בעכו.

ובתוספתא פרה פ"ב אמר רבן שב"ג משום ר' שמעון בן כהנא מימיהן של כהנים וכו'.

ובס"הד ישער שהוא ר"ש בן הכנן, וקרוב הרבר מאוד לאמר כן, יען כי שניהם היו כהנים ורשב"ג אמר תמיד בשמם.

ואולי מה שמצינו פסחים פ"ג ה"ב רשב"ל בשם ר"ש בר כהנא צ"ל רשב"ג.

ובספר מבוא המשנה לר"י ברי"ל יאמר שזה רשב"ג מה שאמר בשם רשב"כ בתוספתא פרה ובירושלמי שביעית הוא רשב"ג נכד רבי היינו שר"ג בר רבי היה לו בן בשם רבן שמעון, ור"א בן פרת היה סמיך עליה, ובמחילה מכבודו שחכם גדול שכמותו יטעה טעות גדול כל כך.

(א) שמעולם לא היה לר"ג בר רבי בן בשם רבן שמעון כי היו לו אך שני בנים ר' יהודה נשיאה ור' הלל.

(ב) אם גם נאמר שהיה לו בן בשם שמעון לא היה מעולם נשיא להקרא בשם "רבן".

(ג) איך יכול להיות ר' שמעון ב"כ תלמיד ר"א בן פרת מי שהיה תלמיד ר' יוחנן, אם רבן שמעון ב"ג היה תלמידו ולא ראה שבירושלמי נקרא ר' אליעזר התנא בשם ר' לעזר כמה פעמים כידוע.

(ד) ידוע שגם ר' יוחנן לא נזכר בתוספתא וא"כ איך יזכר שמעון בר כהנא תלמיד ר"א בתוספתא?

ומצינו בתוספתא יבמות פ"ד ה"ד וירושלמי יבמות פ"ב סה"א מעשה בלסמים אחד שנתפס בקיביון שבקפורקא

ובשהיה

ומזה משמע שהיה בנו של ר' ינאי הנודע רבו דר' יוחנן. כידוע שהיה עשיר והיה לו כרמים.

ונזכר אס"ר פ"ג י"ב, שהש"ר פ"ד רפח, (ובן צריך לומר בב"ר רפ"ה) מדרש תהלים פק"וה.

והיה לו בן נ"כ בשם ר' ינאי שאמר בשם אביו כב"ר ספס"א, ויק"ר פכ"א"ב. ומצינו בפרד"ב קעה. ר' ינאי בשם ר' שמעון בר' ינאי אומר רמ"ח קופליות של ברזל נתן הקב"ה על רמח איברים שיש בו באדם וכו'.

והמאמר מובא בסד' שמואל הישן ספ"בא ושם איתא ר' ינאי בריה דר' שמואל בר"י וצ"ל דר' שמעון בר"י.

ובילקוט שמואל רמז קכו נעתק במעות בשם ר' שמעון בן יוחאי והיה כתוב רשב"י והוא ר' שמעון בר' ינאי.

ר' שמעון בן יעקב דמן צור. ערך ר' ישמעאל בן יעקב דמן צור.

ר' שמעון בר רב יצחק. נזכר שנת פ"ב ה"ג.

ר' שמעון בר' ישמעאל.

נזכר ש"ר פנ"א"ד אמר עדות הוא לכל באי עולם שיש סליחה לישראל, והמאמר מובא תנחומא פקודי"ב ושם איתא א"ר ישמעאל. והשערת הר"ש בובער שם שאחר רשם בצדו נוסחא ר' שמעון ובא השני והרכיב ב' נוסחאות יחד ונעשה מזה ר"ש ב"י.

ר' שמעון בר כהנא.

הוא היה תלמידו הגדול דר' אליעזר (בן הורקנוס).

ורבן שמעון ב"ג היה תלמידו כירושל' חלה פ"ד ה"ה ארשב"ג אני ראיתי את שמעון בר כהנא שותה יין של תרומה בעכו — איתאי היה שמעון ב"כ בימי ר' לעזר (אליעזר), ומביא שם מעשה שר"ש

ומד' שמואל פי"חד מאמרו היקר כל שהוא רחמן על אכזרים סוף שהוא נעשה אכזר על רחמנים (בצ"ל), ובילקוט שם מובא המאמר ע"ש ריב"ל.

ובילקוט ישעיה רמז שלו ר' אבא בשם ר"ש בן לוי ובילקוט שהש"ר רמז תתקפ"ח ר' תחליפא דקסרין בש"ר שמעון בן לוי, וצ"ל כבשהש"ר פ"ד פ' נפת בשם ר' שמעון בן לקיש.

ר' שמעון בן לקיש—רי"ש לקיש.

ע"פ רוב נקרא בכבלי בשם ריש לקיש, ובירושלמי בשם ר"ש בן לקיש ואך בסנהדרין נקרא בכמה מקומות בשם ריש לקיש ועוד באיזה מקומות.

בדבר הגדול בענקים הוה אשר עליו אמרו יומא ט: מאן דמשתעי ר"ל בהדיה בשוקא יהבו ליה עסקא בלא סהדי, באה ערבוביא גדולה יש שרוצים לומר ששני ר"ל היו כדמובא בתורה מציון ש"ד חוברת ד' כה. מאת החכם ר"ש דוד שאחר היה בן דורו דרכינו הקדוש ואפשר שהיה עוד קשיש מובא מרבי והשני ניסו דר' יוחנן, וכבר אמר החכם כדי לתקן שניאה אחת צריכין אנו לעשות שניאות רבות, אבל כל דבריו ישא רוח, וקישיותו מב"ר פע"ח שבשעת חליו של רבי הלך ר"ל למשאל בשלומו ורבי בקשו שיתפלל עליו, וכן שם רפ"פ שיוכי מעונאה פגע בכבוד הנשיא הוא רבי אשר היטב חרה לו וברמשא הלך ר"ל לפי"ס את רבי, במחילה מעה סעות גדול שחשב שוה רבי רבינו הקדוש ולא ידע שכל הנשיאים היו נקראין בירושלמי וכמדרשים (שהעתיקו ע"פ רוב דבריהם מירושלמי) בשם רבי, ורבי זה שבקש לר"ל שיתפלל עליו הוא נכד נכדו של רבי היינו ר"י נשיאה השני אשר גם ר"ל בעצמו לא היה מתחלה מאוהביו כמביאר בערכו, ואח"כ היה מאוהביו הנאמנים, ולפי דעתי אין ראוי יותר למפל בדבריו שאין להם שום יסוד.

ובשהיה יוצא ליהרג אל צאו ואמרו לאשתו של שמעון בר כהנא שהרגתיו בכניסתו ללוד ובא מעשה לפני חכמים וקיימו את דבריו אל ר' יהודה משם ראייה וכו'.

והשערת סה"ר שאין זה התנא ר"ש בר כהנא אך איש אחר בשם זה ולכן חלקו לשנים, אבל איני יודע למה חלקו לשנים ואדרבא משם משמע ששמעון ב"כ הנהרג הוא התלמיד דר"א כידוע שר"א היה מקום מושבו בלוד וכן ישב שם תלמידו ושם נהרג וצ"ע.

ר' שמעון בר כרסנא.

נוכר אך בירושלמי והיה תלמידו דר' אחא שאמר תמיד בשמו כשבת פ"א רה"ח, עירובין פ"א ה"ז (פ"ג סה"ד, וברי"ף ס"א דעירובין גורס ר"ש בר כרסנא) יומא פ"ג ה"ח, ביצה פ"ה ה"ח, ע"ז רפ"א.

ומצינו ע"ז פ"א ה"א ר"ש בר כרסנא בשם ר' אחא וצ"ל בר כרסנא.

ונשתבש יותר בדמאי פ"ג סה"א ושם ר' שמעון בר כרסנא ור' אחא וצ"ל בר כרסנא, והמעות בא שהיה כתוב בר כרסני ונשמט חר בר ותיבת כרסני נחלק לשתיים ומכ"ף נעשה ב"ת.

ונזכר תרומות פ"ב ה"ג, מעשרות פ"א ה"ב, חלה פ"ד סה"ג, שבת רפ"ג.

ומצינו שבת רפ"א"ב: ר' אלעזר בשם ר"ש כרסנא ונראה שצ"ל ר"א בר' יוסי בשם ר"ש בר כרסנא, והוא ר' אלעזר בר' יוסי האחרון.

שמעון בן לוגא. ערך ר' ישמעאל

בן לוגא.

ר' שמעון בן לוי.

נוכר קידושין דו; אבל המאמר מובא סוכה נב. ושם ר"ש בן לקיש.

ובחולין נז: (נרמז דק"ס) שאל ר' יוסי בן נהוראי את ר"ש בן לוי.

וכן נזכר הנחומא בהר"ן, ויק"ר פט"דו,

לדבריהם משם מוכח ממש להיפוך שאמרו שם ב"מ פד. אקרייה ואתניה, איך אפשר לומר שאם היה מקודם גברא רבה שישבח גם לקרות בתורה או גם לשבח הא"ב? ומעירובין סה: . שאמרו ר"ל ותלמידו דר' חנינא איקלעו — א"ל ר"ל נשכור ולכשנניע אצל רבותינו שבדרום נשאל להם אתו שילול לר' אפס, ואמרו שם בתים' שר' אפס חי אחר רבי אך ב' שנים ומחצה אם כן תיכף אחר פטירת רבי היה כבר ר"ל גדול הדור, ובימי ר' חנינא מצינו מנהדרין פ"א ה"ב ר' חנינא פתח, ר' יוחנן ור"ל חתמין. וכן נדה ספ"ב ר' חנינא היה שרי בציפורין והיה ר"י ור"ל שרויין תמן ולא היה מצרף לו עימיה — חזו זמן צרפון עימיה אמרין מה חמא רבי משגח עלינן וכו', ובזמן ר' יהודה נשיאה הראשון ור' אושעיה מצינו יבמות נו. שבעי מיניה ר' יוחנן מר' אושעיה ולא אמר לו ולא מידי לסוף אתא גברא רבה ומנו ר"ל ופשט ליה א"ל ר"י נשיאה לר' אושעיה אמר ר' יוחנן לאי גברא רבה הוא וכו', וזה היה עוד טרם שמלך ר' יוחנן במבריא והיו כולם בציפורי ור' אפס ואח"כ ר' חנינא היו מראשי ישיבה שם ור"ל ור"י היו מתלמידיהם הגדולים א"כ איך אפשר לעלות על הדעת לומר שפתאום יעזוב ר"ל דרכו ותורתו ולדבק עם חומסין וגזלנין ולשבח כל תורתו?

אך האמת יורה דרכו שמעולם לא היה גברא רבה טרם שאירע המעשה עם ר' יוחנן והיה אז עוד בעצם ימי עלומיו וכאשר נבאר.

כפי הנראה נולד בציפורי מקום רבינו הקדוש וזכה עוד לראותו כבוצה פ"ה ה"ב ר' יוחנן ורשב"ל אמרי לא זכינן לאורייתא אלא בנין דחוינן לאצבעותיה דרבי מן גולגיקין דידיה, אבל ר' יוחנן היה קשיש מר"ל, כי ר"י זכה להיות

מתלמידו

ויש שרוצים לומר שהיה עוד קודם בן עזאי ע"פ מה שמוכח בפרד"א פמ"ג שאמר בן עזאי נא וראה כח התשובה מרשב"ל שהיה הוא ושני רעיו גדולים וחוססים — והוא שב בתשיבה — והיה עוסק בתורה כל ימיו — וביום שמת מתו שני רעיו השודדים ונתנו לרשב"ל חלק החיים ולשני רעיו בשאלו התחיות, אבל כבר העיר בצדק הנאון רד"ל בפירושו על הפרד"א שפ"ס נפל בספרים בשם בן עזאי.

אבל האמת הברור שאך ורק הר' שמואל בן לקיש היה וכאשר נבאר.

השם לקיש אם הוא שם אביו או שהוא שם עיר כדעת הרב ראה"ו כבית תלמוד שנה ג' לא נודע לנו, יען שלא נמצא בשום מקום עיר בשם לקיש, ומה שקיצרו את שמו וקראוהו בשם ריש לקיש כבר העיר ע"ז הנאון ר"י פיק ודעתו שהוא באשמת המדפיסים הראשינים נשתנה מרשב"ל לריש לקיש, וקשה לומר כן ולשבש בכל המקומות שנקרא בשם ר"ל, וכן מוכח בדק"ס בכל הכ"י כמה פעמים בשם ריש לקיש, אבל טעם האמיתי נעלם ממנו למה קצרו שמו, ואך זאת ידוע לנו שקרא את עצמו בשם „בר לקישא" כמגילה כח; וכן קראו ר' יוחנן כב"מ פה.

אבותיו ידוע לנו שהיו מגדולי הדור כשבת קיט: שא"ל ר"ל לר' יהודה נשיאה (ג) „כך מקיבלני מאבותי" ואמרי לה מאבותיך כל עיר שאין בה תינוקות של בית רבן מחריבין אותה.

והנה דעת ר"ת בתוס' ב"מ פה. ד"ה אי הדרת, שמתחלה היה ר"ל תלמיד חכם ואח"כ פרק מעליו עול תורה ונעשה ע"ת, וכן כתבו עירובין סה: שר"ל היה גברא רבה מקודם, וכמחילה מעצמותיהם הקדושים, איך אפשר לומר על קדוש ישראל כן, ועוד ממקום שהביאו ראה

כאשר יסופר ב"מ פד. שר"י סחי בירדנא
 ור"ל היה או שם מעבר לירדן והשב
 שרואה אשה יפה ושזור לירדנא אבתריה
 א"ל ר' יוחנן חילך לאורייתא א"ל שיפרך
 לנשי, או מצא ר' יוחנן שעת הכושר
 להחזירו למוטב וא"ל אי הדרת בך
 יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי (ואף
 שר' יוחנן היה קשיש ממנו הרבה ערך כעשר שנים
 ואחותו שהיתה עוד כבודה לימים מאחיה או
 תואמית שר"י לא היה לו אב ואם מיום הולדו,
 אבל גם ר' יוחנן היה עוד בימי עלומיו לכן
 נתרצה ר"ל לזה ולכן קראו ר' יוחנן בתולין יח:
 גיבא, כן הוא בנמוקי יוסף שם) קביל עליה
 בעי למיהדר לאתווי מאניה ולא מצי
 הדר, אקרייה ואתנייה ושוייד גברא רבה,
 ועמלו בתורה גדלה כל כך עד ששם
 לילות כימים וכמו שאמר לא איברי
 סיהרא אלא לגירסא עירובין סה, וברכות
 פ"א ה"א אמרו שר"ל היה מהרהר בד"ת
 כ"כ עד שיצא מחוץ לתחום בשבת.
 והיה מסדר מתניתיה מ' זמנין כנגד
 מ' יום שנתנה תורה ועייל לקמיה דר"י
 כתענית ח.
 ואו היו עוד בתיים כל גדולי הדור
 רבותיו דר' יוחנן כר' חנינא ור' ינאי,
 ובר קפרא וריב"ל ור' אפס היו גדולי
 חכמי דרום, ור' יהודה נשיאה נכד רבי
 היה הנשיא וראש לכל חכמי ישראל
 בסנהדרי ציפורי, לכן כשידע בעצמו
 שבבר רכש לו חכמת התורה עוב את
 ביתו ונחלתו והלך לו לחכמי דרום לקבל
 מפי הזקנים תלמידו רבי (וכבר בארנו בערך
 ר' אפס שחי שנים הרבה אחרי רבי ומקומו הקבוע
 היה בדרום, ואך לעתים מוזמנים היה בא לשיבת
 ציפורי, תחת ר"ג ור"י נשיאה).
 וזה שאמרו כלאים פ"ג ה"ד שצם ר"ל
 לראית את ר' חייא בחלום וענהו שר'
 חייא ריבך תורה יותר ממנו ולא עוד
 אלא שהוא גלה, א"ל ולא הינא גלי?
 א"ל את הוית גלי למילף והיא גלי מלפא
 (פ' שר"ח בשבא לא"י לא בא ללמוד כי כבר
 בא ותורתו בידו וכא אך להריבין תורה וללמד
 אב"ל

מתלמידיו הקטנים דרבי ושמע ממנו
 הלכות, אבל ר"ל היה ילד וזכה אך
 לראותו, וזה שמצינו חולין נד. ששאל
 ר"ל לר' יוחנן מנו רב ומנו רב ולא
 ידענא ליה, א"ל ר' יוחנן ולא נהירא
 ליה לאותו תלמיד ששימש את רבי רבה
 ור"ח, וזה כמו שאמרנו שר' יוחנן שהיה
 בפטירת רבי לערך טו' שנה כמבואר
 בערכו, לכן ידע היטב את רב וגדולתו
 בעיני רבי, אבל ר"ל אף שהיה בן משפחה
 גדולה בציפורי וזכה לראות את רבי,
 אבל לא ידע את רב וגדולתו, ולכן לא
 מצינו בשום מקום שיאמר ר"ל בשם רבי.
 והילך הזה חונן מאת הטבע בנבירות
 נפלאה שלא התירא מפני כל, והתחבר
 עם אנשים גבורי חיל כמותו ויהי עליהם
 לראש ונטה מן אורח הישר ולא שם לבו
 לתורה אף שאבותיו היו גדולי הדור.
 ונשאר לנו זכרונות ממעשיו בימים
 ההם מה שיספר גימין מו. שזכר נפשיה
 ללודאי וסמך על נבורתו שביער הרשעה
 מקרב הארץ את כת האוכלים בשר אדם,
 וכאשר יסופר שם שהמית את כולם
 והיה זאת תמיד לשיחה בפיו לאמר אלו
 זכנת נפשך ללודין כירושלמי תרומות
 פ"ח ה"ג.
 וכן גם כשהיה כבר מראשי גדולי
 הדור יסופר עליו בירושלמי תרומות
 ספ"ח שר' אימי תפשוהו גולנין עד שר'
 יונתן התייאש ממנו, אך רשב"ל אמר
 אני ארדוף אחריהם ואהרג אותם או אני
 אהרג, וסוף היה שהצילו מידם.
 וכן יסופר שם שפ"א חמכו לסמים
 מר' יוחנן כל ממונו ור"ל רדף אחריהם
 והשיגם והשיבו את כל רכושו.
 ור' יוחנן שידע היטב את ר"ל מנעוריו
 וראה אותו איך שמעט מעט הסה מן
 דרך הישר ומתחבר לרשעים, השתוקק
 מאוד להחזירו למוטב, וכבר היה או ר"ל
 בעצם ימי עלומיו והנה אנה ה' לידו

נשיאה ויטיב וקא אמר — א"ל תיב לא שבקת רווחא לתלמידא.

ואמר בשמו כשבת קל; פסחים קיט; מו"ק כ, בכורות כב, נדה ט: טו, מא; תרומות פ"א סה"א, פסחים פ"ד ה"ד, סוכה פ"ג ה"א, מו"ק פ"ג ה"ה, כתובות פ"א ה"ב, נדה פ"א ה"ה.

ובשבת קיט: אמר לר' יהודה נשיאה ב' כך מקובלני מאבותיך.

ואו קבל גם מר' אושעיא, בעי ממנו כיבמות נו, אמר בשמו קידושין פ, פסחים לד; בכורות יג, מעילה ז; גרה יח: כה.

והיה ר' אושעיא גדול כ"ב בעיניו עד שקראו אבי המשנה כב"ק פ"ד ה"ו, אבל ר"ל היה אז כבר גדול הדור כמפורש יבמות נו.

וכן קבל מר' חנינא, בעי מיניה כשבת קיד, ע"ז יא; אמר משמיה כעירובין פ, ובסנהדרין פ"א ה"ב ר' חנינא פתח ור"י ורשב"ל חותמין.

וכן קבל מר' ינאי ואמר בשמו כעירובין יא; סוכה יו; יומא לו; ב"ק נב, ב"מ כו; מעילה יח.

וכן היה דיבורו עם ר' יונתן כירושלמי עירובין פ"ו ה"ד.

אבל מה שמצינו כתובות מט. ר"ל משום ר' יוסי ב"ר חנינא הוא ט"ס וצ"ל משום ר' יהודה בר"ח כי כן הוא בכתובות פ"ד ה"ח.

וכן בסוכה פ"א ה"א. רשב"ל בשם ר' יוסי בר"ח צ"ל ר' יהודה בר' חנינא ככלאים פ"ד ה"ב.

וכן היה בידו קבלות מהראשונים שאמר בשם ראב"ע כב"ר פ"ט.ג.

בשם ר"ש בן מנסיא בויק"ד פ"כ"ב, ובס"ה"ד מכיא שר"ל מפרש דברי רב

אברומי בר הפדורי וכוונתו לסיכה כ, ובמחילה מכבודו שודאי לא היה הנמרא סיכה או לפניו כי שם חולק ר"ל עם רב

אבל ריש לקיש יצא מעירו אך לטבל וללמוד, וזה כמו שאמרנו שהלך לו לדרום לקבל ספי גדולי הדור דשם.

ושם זכה עוד לקבל מבר קפרא וזה שמצינו ר"ל משום בר קפרא כפסחים מו, תענית ח, חגיגה כג; ב"מ כו, ב"ב לט; קנח; זכחים צב, תרומות פ"ו ה"ג והרבה פעמים במדרשים.

וכן קבל מר' אפס כעירובין סה: ר"ל ותלמידו ר' חנינא — א"ל ר"ל נשכור ולנשיניע אצל רבותינו שנדרום נשאל להם אתו שיילו לר' אפס וכו'.

וכן התרועע שם עם ריב"ל וקראו רבי כמ"ק פ"ב ה"ד שריב"ל שאל לרשב"ל א"ל אימת רבי שואל, והמאמר בב"ר ספ"מו חסר תיבת רבי.

ומה שמצינו מכות ב. ריב"ל בשם רשב"ל כבר נמחק תיבת בשם רשב"ל וכן ליתא בילקוט דברים רמז תתק"כג.

וכן קבל מכל חכמי הדור כדמצינו שאמר משמיה רחוקיה כב"ק ט:

בשם רב חילפיי כנוזר פ"ו ה"י.

וכן אמר משמיה דר' יהודה בר' חנינא כעירובין יא. (ואמרו שם יא: שהיה רבו), כתובות פ"ד ה"ח.

וכן אמר משום אבא כהן ברדלא כב"מ י:

וב"ב פ"ח ה"ג משום אבא בר דלייה. משום לוי סבא כעירובין צו:

וזירושלמי שם פ"י ה"ב בשם לוי סיכיא ובומוא פ"ח ה"ו ר"ש בשם ר' לוי סיכיא צ"ל רשב"ל.

ר"ל א"ר סמיא כיבמות עד.

ר"ל בשם ר"ש בר כהנא כפסחים פ"ג ה"ב ועיין ערכו.

משום בר תומני כשבת עא.

ובשתור לציפורי או היה כבר ראוי להיות מתלמידיו הגדולים דר' יהודה נשיאה כנוזר כ. יתיב ר"ל קמיה דר"י

לו מתורגמן בשם ר' יהודה בר נחמני כחגיגה טו, כתובות ח. ובסנהדרין כד. אמרו כל הרואה את רשב"ל ככהמ"ד כאלו עוקר הרים ומוחן זו בזו.

ובכל הש"ס בבלי וירושלמי ומדרשים מלאים מהלכות ואגדות דר"י ור"ל.

וכן ר"י ור"ל דאמרי תרויהו כברכות לג, שבת עה; פסחים כט; ר"ה טו; כתובות פד; גדרים מב, ב"ב קעא; שבועות כא, מנחות סח, גדה כב; מו. וכן מצינו איתבייה ר' יוחנן לר"ל כחגיגה ז, יבמות י; חולין קב, ועוד בכמה מקומות.

אבל מה שאמרו שבת טו: אמר ר' יוחנן אמר ריש לקיש ליתא בדפוסים ישנים תיבת אר"י.

וכן מה שמצינו כתובות פ"ד ה"ד ר' יוסי בר' בון ר' יוחנן בשם ר"ש בן לקיש צ"ל בשם רשב"י בכתובות מו.

וידעו כל העם שהוא איש מורם מעם ויען שמבעו היה מנעוריו להשתרר ולהיות ראש, לכן ג"כ אח"כ לא נשא פני כל ואך האמת היה נגד עיניו, וגם להנשיא ר' יהודה נשיאה השני לא נשא פניו כאשר יסופר בירושלמי הוריות רפ"ג ובסנהדרין רפ"ב שאר"ל נשיא שממא מלקין איתו כב"ד של ג' — שמע ר"י נשייא וכעס, וברח ר"ל לדא מוגדלא או לכפר חימיא, למחר סלק ר' יוחנן לבית ועדא וסלק ר"י נשיא לבית ועדא ושאל לר"י למה לית מרי א"ל מילה דאורייתא שרי טפח בחרא יריה א"ל ובחרא מפתחין? א"ל יען שחכר לי ידו האחרת והוא ר"ל, אמר לו למחר אנא ואת ניפוק לקרמיה, וכשבאו להוציאו א"ל ר"ל להנשיא מה אתון סברין מה דחיל מינכון הוינא מנע אילפנא דרחמנא? ואז אירע שרבי נשיאה אוקמו דינא דלא הוה גמיר, מה עשה ר"ל אוקמיה ליהודה בר נחמני מתורגמניה

אבדימי בר המדורי שאמרו מאי חוצלות א"ר אבדימי ב"ה מרוובלי, מאי מרוובלי א"ר אבא מובלי, רשב"ל אמר מחצלות ממש, והוא מפרש תיבת חוצלות.

וכשנפטרו כל זקני הדור ור' יוחנן יסד ישיבתו הגדולה במטריא וכתר הנשיאות נתפרדה סכתר התורה כי ר' יהודה נשיאה השני לא הגיע למעלת אבותיו להיות גם ריש מתיבתא, היה רשב"ל הראש והראשון בישיבתו, ואף שבראשונה היה תלמיד ר' יוחנן כנישין יט. שאמר לו ר"ל לר"י והלא למדתנו רבינו, וכן חולין קלמ. וברכות לא. שאמרו בפירוש שר"י היה רבו ובמעילה ז: אר"י על ר"ל קצצתינן לרגלוהי דינוקא (לפי שר"ל היה צעיר ממנו, רש"י), אבל אח"כ נתעלה ר"ל כ"ב עד שהחשיבו ר' יוחנן לחבר ממש בכתובות נד: שאר"י מה אעשה שכנגדי (אנוש כערכי, רש"י) חולק עלי, וביבמות צב: א"ל ר"ל לר"י אי לאו דקלסך נברא רבה הוה אמינא לך וכו'.

ור' יוחנן קראו מר כיומא ג:.

ובעירובין פ"א ה"א כף רשב"ל לר"י ומלטל.

וברכות פ"ח ה"ז קראו לר"י ורשב"ל שני גדולי עולם, ולא עד חנם אר"י שאם אין רשב"ל ככהמ"ד חסר לו ידו אחת כירושלמי הוריות רפ"ג ובסנהדרין רפ"ב, כי היה באמת כמו יד ימינו כאשר יסופר ב"ק קיז. כשבא רב כהנא מבבל לא"י וכשבא לכהמ"ד רר"י אשבחיה לר"ל דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן (ופירש"י היה מחור להם מה שדוש ר"י לפי שר"ל חכם גדול היה ולאחר ששמעו כולם מפי הרב חזר ומכוונה בידם) אמר להו ריש לקיש היכא וכו', וזה אית ששמו היה הילך וגדול גם בבבל שר"ב שאל אך ר"ל היכא.

ובל"ס אירע כמה פעמים כשלא היה יכול ר"י לכא למתיבתא היה אז ר"ל במקום הריש מתיבתא, ולכן מצינו שהיה

דם כחרדל יושבות עליו ז' נקיים. (ולא שא"ל הדין משמיה דר"ז כי ר"ז היה מאוהר ממנו אך הוא לשון הנמרא יען שעל שם ר"ז נקבעה ההלכה הזאת בב"המד אבל הדין היה ישן נושן וכאשר בארנו בכמה מקומות, וכן הוא בהנחות יעבין).

וכן מצינו ב"ק פ"ח ה"ו שאחד בייש לר' יהודה בר חנינא וקנסיה ר"ל למרא דדהבא.

והנה אף שהיה נקרא בשם תקיף דא"י כיומא ט: שאמרו ר"ל הוה סחי בירדנא אתא רבב"ח יהיב ליה ידיה א"ל אלהה סנינא לכו (לכני בגל) ופריך הנמרא ור"ל מי משתעי בהדי רבב"ח ומה ר"א מרא דא"י הוה ולא הוה משתעי בהדי, דמאן דמשתעי ר"ל בהדי בשוקא יהבו ליה עסקא בלא סהדי.

אבל לא עשה זאת חו"ש מרוע לב ופאשר אמרו חולין קכב. יתיב ר"ל וקא מיבעי ליה — אמר לו ר' ישמעאל (צ"ל ר' שמעון) בר אבא הכי אמר ריב"ל — א"ל תיב לקבלי (ישר כחד), ואמרו תא חזי מה בין תקיפי דא"י לחסידי בגל. וכן סוכה כ. שאמר הריני כפרת ר' חייא ובניו שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מכבל ויסדה — הלל הבבלי ויסדה — עלו ר' חייא ובניו ויסרוה.

וכן יסופר הרויות פ"ג ה"ד שרש"בל עאל לבצרה והוה תמן חר בשם אבין רמאי שהיה מרמה במצות — נטלו והשיבו אצלו וקרא עליו מתן אדם ירחיב לו.

והנה מצינו כתובות כה: שכעם על ר' אלעזר מה שלא אמר ההלכה משמיה דר' יוחנן.

וכן יבמות עב: כשא"ל ר"י לר"ל ראיתי לבן פרת שיושב ודורש במשה מפי הנבורה א"ל ר"ל דירות היא? מתניהא היא.

וכן זבחים ה. אמר לר"א זהו שאומרים

עליו

וקם נחין עליה ולא אמר לו ולא מירי, פתח ואמר הוי אומר לעץ וכו' כסנהדרין ז: אבל אח"כ נעשו אוהבים ז"לו כע"ז ו: ששאל ר"י נשיאה לר"ל מה יעשה עם הדינרא ששדר לו ההוא מינא ביום אירו ור"ל אסר לו כירושלמי ע"ז רפ"א שר"ל ביקש לגזור הרבר.

וכן ב"ב ז. כשהנשיא רמא שורא אדרבנן א"ל ר"ל רבנן לא צריכי נמירותא. ובשבת קימ. אמר לו כך מקובלני — מאבותיך כל עיר שאין בה תינות של בית רבן מחריבין אותה וע"ז שלח הנשיא לר' חייא ב"א ור' אסי ור' אמי לעבור בגל ערי ישראל כחגיגה פ"א ה"ו.

והנשיא היה מיכן תמיד לעזור לר"ל בכח הנשיאות שלו, כאשר יסופר בתיבות פ"ט ה"ב שאייתי רשב"ל עברוי דר"י נשיא ואפיק מינה.

ובברכות מד. יסופר שפ"א אבד ר"ל פירות ניטוסר עד דמירד ושדר ר"י נשיאה באלושי אבתריה והביאהו לביתו.

וב"ר פע"חדיב ר"ל סליק למשאל בשלמיה דרבינו (והוא ר"י נשיאה השני שכל הנשיאים היו נקראין בשם רבי או רבינו) א"ל צלי עלי דהרא מלכותא בישא סגין א"ל לא תסב מן בר אנש כלום ולית את יהיב כלום.

והתורה ולומדיה היו חביבין עליו כ"כ עד שיסופר עליו מגילה כח: שפ"א הוה קא אויל באורחא מטא אורקמא דמיא אתא ההוא נברא ארכביה אכתפיה וקא מעבר ליה (שזה היה נחשב לכבוד גדול לאותו האיש שזכה לשמש את ר"ל) אמר לו קרית א"ל קרינא, תנית, תנינא ד' סדרי משנה, א"ל פסלת לך ד' טירי ומענת בר לקישא אכתפך? שרי בר לקישא במיא, א"ל. ניחא לי דאשמעינן למר (שאשמע לאדוני) א"ל ר"ל אי הכי גמור מיני הא מלתא דאר"ו בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות מפת

ובכל גדולתו ותפארתו לא נהנה מכבוד התורה אך התפרנס מנכסיו והיה הוא בעצמו שומר פרדסיו כמו"ק יו. ר"ל היה מנטר פרדיסא אתא ההוא נברא וקאכיל תאיני רמא ביה קלא ולא אשגח ביה ושמתיה, א"ל ההוא נברא אדרבא ליהויה ההוא נברא (ר"ל) בשמתא אם מסון נתחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך, אתא לבי מדרשא א"ל שלו נידוי, שלך אינו נידוי והיה צריך לילך לבי נשיאה שיתיר לו.

ובדור"ד ח"ג צד 72 יאמר, "אחרי כל גדולת ר"ל לא זכה לשבת ראש אמנם "אין כל חדש — כי בדבר אחד היה ר"ל מתנגד לרוב חכמי דורו והוא בכחינת משניות החיצוניות — והעמיד כלל ופרסמו כל משנה דלא מתניא בחבורה "אין סומכין עליה ירושלמי עירובין פ"א ה"ו, ולא לבד שנהג כמשפט הזה עם חכמים בינונים שבדור אך גם לר' יוחנן לא נשא פנים והיה מסרב מלקבל סמנו ברייתא באמרו אין לנו צורך בזה "כי משנה שלמה שנה לו רבי ירושלמי כלאים פ"א ה"ו, ב"ק ספ"ה — ועתה יובן הדבר למה ר"ל עם כל חכמתו וטעלותיו לא הצליח להתעלה ולשבת ראש וישב עד יום מותו לפני ר' יוחנן עב"ל.

והנה מה שעושה הספר על ר"ל ומזלו הרע בחנם יכאב לכו כי בל"ס אלו היה רוצה ר"ל להפרד מעל גיסו ורבי האהוב לו אז היה הולך לעיר אחרת והיה מיסד שמה ישיבה גדולה אחרי כי כבר נתבטלו הסנהדרין מישראל ואך בתים לתורה לקחו מקומן. וכאשר אנו רואין שר"ל ישב כל ימיו עם ר' יוחנן אות הוא על יקרת לכו שכל מגמתו וחפצו היה שמרכז התורה יהיה במק"א וכידוע שר' יוחנן לא לבד שהיה ריש הדור בא"י אבל גם בבבל היו דבריו נשמעין כדברי האורים

אחרי

עליו אדם גדול הוא, קאימנא אנא משנה שלמה ואת אמרת וכו', אין זה ח"וש מרוע לבב או שהיה לו איזה שנאה פרטי נגד ר"א, אך יען שר"א היה כמו תלמיד חבר לרש"בל וכדמצינו בכורות כו: ר"א אר"ל.

וכן מנחות צג: שר"א אול ואמר שמעתא דר"ל ולא אמר משמיה איקפד ר"ל, והקשה ר"ל על דברי עצמו ור"א אישתיק, ולבתר דנח דעתיה דר"ל א"ל מ"ם לא תימא לי וכו', ולכן לא על חנם הקפיד עליו ר"ל וזה כדו להעמידו על דרך האמת לומר דבר בשם אומרו שבוה הקפיד מאוד גם ר"י בעצמו.

וכן המעשה דסנהדרין כו. מה שקרא לר' חייא בר רונקי ור"ש בן יהוצדק רועי בקר היה הצדק עמו יען שהם הקנימו את רש"בל כמכואר שם. וגם ר"י נתן צדק לר"ל, ובמקום האמת לא נשא גם פני ר' יוחנן כסנהדרין צו. שאמר טבא דנפחא (ר' יצחק נפחא) מדבר נפחא (ר' יוחנן).

סמדותיו היקרות מצינו ברכות לא. שלא מלא שחוק פיו מיום ששמע מר"י שאסור לעשות כן.

והורה על האמת בירושלמי דמאי פ"ב ה"ג שר"ל סליק לגבי אילין רבית ר' ינאי וברחו הנשים ממנו כדי שלא יגעו בו א"ל ע"ה אני אצל טהרות.

ומאמריו היקרים ברכות ה. לעולם ירגזו אדם יצ"ם על יצ"הר, כל העוסק בתורה יסורין בדלין הימנו.

ושם ח. כל מי שיש לי בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא שכן רע. ושם י: מאי קיר מקירות לבו, ובעירובין צט. אמר כיח בפני רבו חייב מיתה.

ובירושלמי ברכות ספ"ט הוהיר לתלמידיו ואמר שישקרו על התורה תדירה כי אם יום תעובני יומים אעזבך.

היא זו? וכן מצינו הלשון הזה בכל הש"ס, וא"כ מה סירוב יש בדבר הלא אך העמידו על האמת.

ומה שאמר החכם הנ"ל שהעמיד הכלל ופרסמו כל משנה דלא מתניא בחבורה אין סימבין עליה, שחוק עשה לנו החכם הזה הלא כבר ידוע ומפורסם כלל יותר גדול מזה מה שאמרו חולין קמא. שכל מתניתא דלא מתניא בי ר"ח וד' אושעיא משבשתא היא, ושכל הבריא מחייב שאם בא איזה תלמיד לכ"המר והביא ברייתא בידו לא קבלו ממנו עד אשר חקרו ודרשו אם יש לסמוך עליו ואם אינה משובשת היא בידו.

ועוד לא ראה מה שמפורש גיטין פ"ג ה"א אר"י בר' בון לא דרש"בל מתרים לקבל ר"י אלא — כד שמע מתניתא הוא סמך עליה, כד דלא שמע מתניתא הוא מבטל דעתיה מקימי דעתיה דר' יוחנן.

תלמידיו ואומרי מאמריו.

כמעט כל תלמידיו דר' יוחנן היו גם תלמידיו דר"ל כמו ר' אבא ארש"בל כשבת סג, גיטין נ:; ר' אבא בר זבדא בשמו כשביעית פ"ב ה"ה.

ר' אבא בר כהנא בשמו ככלאים פ"ג מה"א.

ר' אבדומי דחיפי בשמו בתרומות פ"ג ה"ג.

ר' אבהו אר"ל כבבכות מו, פסחים מו, ביצה יג, פסדר"ב קלא:.

ר' אבין בשמו כפסחים פ"ד ה"ד. כי אתא רבין אר"ל כפסחים נ:;

כתובות נג, פב, ב"ם קב. קנ.

ר' אבין בר חיאי אמר קימי רש"בל בתרומות פ"ו סה"א.

ר' אייבו בשמו כפסחים מי, ר' אילעא אר"ל ככתובות מט:.

ר' אלעור אר"ל כבבכורות כו, ובבבחים ה.

אחרי פטירת רב ושמואל, ובשם טוב הזה זכה ר"ל כמו ר' יוחנן כי הלכות שניהם בשוין הובאו לשיבות בבל, ואם היה חי אחרי ר' יוחנן או בל"ס היה ר"ל הריש מתיבתא אחריו, אבל יען שר"י היה בנעוריו רבו המובהק דר"ל וגם היה קשיש ממנו לכן מלך ר' יוחנן, ור"ל לא היה יכול להניע למדרגת ר"י כי "דבר אחר לדור", אבל כבר בארנו לעיל שר"ל היה כמו יד ימינו דר"י ולפעמים גם במקום הריש מתיבתא, לכן אין לנו להצטער ע"ז כי גם ר"ל לא הצטער מימיו.

אבל מה שכתב החכם ווייס אשר גם לר' יוחנן לא נשא פנים וזה היה חטאו שלא הצליח להתעלה ולשבת ראש, במחילה מכבודו שנג בפשט הפשוט בירושלמי כלאים וב"ק שם (שהוא מאמר אחד), וזה לשון הירושלמי שם, הואב הכלב — אע"פ שדומין ז"לו כלאים ז"בו, ומקשי שם הנמרא עוף לא תנינא? א"ר יוחנן אייתיתיה מן דבר דליה (שאמר) תרנגול עם הפסיוני — עם הטווס אע"פ שדומין ז"לו כלאים ז"בו, וע"ז בארש"בל ויאמר משנה שלמה שנה רבי וכן היה ועוף כיוצא בהן, וכן הוא ממש בבבלי ב"ק נה. ושם מובא על המשנה אך דברי ר"ל שאמר כאן שנה. רבי תרנגול טווס ופסיוני כלאים ז"בו, ודבר פשוט הוא לכל בר בי רב שר' יוחנן לא הרניש בהשקפה הראשונה שכבר סתמה רבי במשנה ולכן רצה להוכיח הדין מן הברייתא דבר דליה, ור"ל העמידו על האמת שאין אנו צריכין לזה יען שכבר נשנית הדין במשנה. וזה ממש כמו שאמר אילפא תענית בא. שכל מתניתא דר"ח ור' אושעיא יכול להראות מקורם במשנת רבי, וממש כן אמר ר' יוחנן לר' ינאי רבי מכות כא: כשאמר ר' ינאי החופה בכלאים לוקה א"ל ר"י לאו משנתנו

ר' יודא בר ר' אמי בשמו כתרומות ספ"ב.
 ר' יהודה בר נחמני היה מתורגמניה דר"ל כחגיגה טו, כתובות ח :.
 ר' יונה בשמו כסוכה פ"ג ה"א, ומ"ק פ"ג ה"ה"ר. ר' יונה זר' יוסי בשמו.
 יוסי בר אשיין בשמו כסוכה פ"ד ה"ו.
 ר' יוסי בר' חנינא בשמו כנזיר כח ; ועיין ערכו.
 ר' יוסי ממלחיה, כשנפטר סלקין ר"י ור"ל לגמול לו חסד, והיה שם עמהם ר' יצחק פסקאה כאיכ"ר פ"א-לו.
 רב יוסף בשמו כשבת צד.
 ר' ינאי בר' ישמעאל בשמו כעירובין פ"א ה"א-ה.
 ר' יעקב בר בון בשמו כשביעית פ"ג ה"ה.
 ר' יעקב בר אחא בשמו ככתובות פ"א ה"ב.
 ר' יעקב בר אידי בשמו ככלאים פ"ה ה"ו.
 ר' יעקב בר אימי בשמו ככתובות רפ"ו.
 ר' יעקב דכפר חנן בשמו כברכות פ"ה ה"ב.
 ר' יצחק אר"ל כע"ז יד, מנחות ה ; בכורות יא.
 יצחק בר איסמיה אמר, רשב"ל בעי כיבמות פ"א ה"א-יג.
 ר' יצחק בר טבליי בשמו כיבמות פ"ח ה"ב.
 ר' יצחק בר מריון בשמו כילקוט תהלים רמז תתנ"ט.
 ר' יצחק בר נחמני בשמו כבכורות יג.
 ר' ירמיה ארש"בל כשבת סג, פסחים לד ; כתובות לג ; ב"ק נה. עא, סנהדרין פא ; מכות יו.
 ר' ירמיה בר אבא אר"ל כתענית יא :.
 ר' ישמעאל בר זירוד אמר, הכי אמר רשב"ל כע"ז ל.

ה. ר"ל רמי על מעוהי בי מדרשא ומקשי א"ל ר' אלעזר — ור"ל השיב לו.
 ר' אלעזר בר מלאי משמו כשבת קלמ.

ר' אמי אר"ל כברכות (נ: לגרסת דק"ס) נג ; חגיגה כד ; יבמות צה, בכורות נג :.
 ר' אסי ארש"בל כשבת סג, בכורות כה, ובכריתות כה : א"ר יוסי אר"ל צ"ל ר' אסי, ובשבת מה : א"ר אסי הורה ר"ל בצידן.

אפרים ספרא תלמידו אמר משמו סוף ב"מ.

רב ביבי אר"ל כמכות יו, זבחים קיד.
 ר' גוריון בשמו כניטין פ"ה ה"ה.
 נמליאל זוגא הוה מיסתמיך ברש"בל (ששימש לר"ל) כע"ז פ"ג ה"יא, ובסוכה פ"ג ה"א נמליאל זוגא עבר סוכה בתוך רש"הר עבר רש"בל א"ל מאן שריא לך. ר"ז אר"ל כעירובין פ.

זעירי, ביומא ט : אמרו ר"ל הוה סחי בירדנא — אר"פ שדי גברא בינייהו או ר"ל וזעירי, ע"ש.

ר' חייא בר אבא היה מקרי — מתני בניה דר"ל ככתובות ח ; ואמר בשמו כברכות פ"ח ה"ב, מע"ש ספ"ה.

ר' חייא בר אדא בר אחתיה דבר קפרא היה תלמיד ר"ל ונפטר קודם ר"ל והוא הספידו כברכות פ"ב ה"ח.

ר' חייא בר אשי אר"ל כן מביא בסה"ד ושגגה הוא כי מצינו אך שחולק עליו כעירובין פ :

רב חייא בר יוסף, בחולין נד. אמרו כי סליק ר"ח בר יוסף אשכחינהו לר"י ולר"ל וכו', ובתמורה ז. הקשה לר"ל.

רב חמא בר עוקבא בשמו כשבת פ"ז סה"ב.

רב הונא (תנא) בר רב קטינא ארש"בל כחולין יו :

ר' חנינא ענתייה בשמו כע"ז פ"ה סה"יא.

לדבר שלא יצא תקלה ע"י וזה ברור.
רמי בר חמא אר"ל כע"ז מה..

ר' שלמוני בשמו כב"ר פ"סחיב.

ר' שמעון בר אבא (כצ"ל ושם ר' ישמעאל)
אמר לר"ל הכי אמר רי"ב א"ל תיב
לקבלי (וישר נהך) כחולין קכב.

ר' שמעון בן אליקים הקשה לר"ל
כע"ז לד:.

ר' שמעון בן יאסינא ארש"בל כבכורות
מו:.

ר' שמעון בר קיסמא או ביסנא או בן
יאסינא ארש"בל כשבת עה:.

שמעון בר נרשיא בשמו ככלאים פ"ג
סה"א וסה"ד.

נשיו, בגיז וב"ב ופטירתו
ואריכות ימיו.

כל כותבי דברי ימי חי רבותינו לא
הרגישו שלריש לקיש היה שתי נשים,
אחת היתה אחות ר' יוחנן, והשניה נשא
לעת זקנתו וילדה לו בנים וכשנפטר
הניח אחריו יתומים קטנים, ונבאר זאת
בראיות ברורות.

הנה כבר הבאנו לעיל המעשה דב"מ
פד. איך שהחזירו ר' יוחנן למוטב וא"ל
יהיבנא לך אחותי דשפירי מינאי ור"ל
היה או בעצם ימי עלומיו ונכורתו,
ובל"ס קיים ר' יוחנן הכמתו ונשא
אחותו.

וידוע שר' יוחנן מיום שנולד לא היה
לו לא אב ולא אם כמפורש קידושין לא:
א"כ אחותו או שהיתה אחותו הבכירה
או נולדה תאומית עם ר' יוחנן, ויסופר
ב"מ שם יומא חד הוּו מפלגי בי מדרשא
בענין הסייף — מאימתי גמר מלאכתן
רי"א משיצרפם בכבשן ור"ל אמר
משיצחצחן במים א"ל לסמאה בלסמיתיה
ידע א"ל ומאי אהנת לי התם רבי קרו
לי, הכא רבי קרו לי, א"ל אהנאי לך
דאקריבניך תחת כנפי השכינה, חלש
דעתיה דר' יוחנן חלש ר"ל, אתאי

אחתיה

רב כהנא ארש"בל כשבת סנ..
ר' לוי בר חמא (לחמא, דק"ס) אר"ל
כבכרות ה..

סומה בר כתבה (סמא בר וקתא, רז"ל)
בשמו כבמ"ר פ"ירא.

סמינא אר"ל כב"מ קיו. (ופירש"י שם
חכם תלמיד ר"ל) וב"ב פ"ח ה"ה ר' יוסמינא
קם קימי רש"בל.

ר' סימון בשמו כש"ר פ"גדה.

עולא אר"ל כפסחים נו, גימין ג;
ב"מ ט: קא, זבחים לב:.

ר' עזריה בשמו כתנחומא בראשית-טו,
פסר"כ קלא:.

עקביה שאלו כסנהדרין פ"ד ה"ג.

רב קמינא אר"ל כבכורות מד:.

רבה בר אחי אר"ל ככריתות כד,

רבה כב"ח אר"ל כפסחים יח. לה.

עו, ב"ב עב; ע"ז סו:.

וכיומא ט: יסופר שר"ל הוה סחי
בירדנא אתא רבב"ח יהיב ליה ידיה
א"ל ר"ל אלהה סנינא לבו (לכני בכל על
שלא עלו כולם בימי עזרא) ופריך הגמרא
ור"ל מי מישתעי בהדי רבב"ח ומה ר"א
דמרא דא"ל הוה ולא הוה משתעי ר"ל
בהדיה ומשני ר"פ שדי גברא ביניהו
ופי' שם בתום' שלא היה מתחיל לדבר
עמו אבל כשר"א היה מתחיל היה משיב
לו, ובפשמות הגמרא שהיה נוהר ר"ל
לדבר עם שום אדם בשוק או בשאר
מקומות חוץ לב"המד ולכן לא קשה
מיד, שכב"המד בלי שום ספק היה נושא
ונותן בהלכה גם עם הקטנים ממנו,
וכדמצינו בפירוש נזיר כנ. כשאמר רבב"ח
אר"י — א"ל ר"ל רשע קרית להו —
אלא, ושם לא התחיל רבב"ח לדבר
אליו, וזה כמו שאמרנו שיען ששמע ר"ל
שאמר רבב"ח בשם ר"י העמידו תו"מי
ר"ל על האמת, וכן דיבר כמה פעמים
עם ר"א, אבל המעשה דיומא היה כשסח
ר"ל בירדנא שם דקדק מאוד עם מי

שם שטבעו היה שלא דאג מימיו מה יאכל למחר והיה אוכל ושותה (כל ימיו כד מה שהיה משתכר לא היה מצמצם להצניע ליום מחר, רש"י, ולא קאי אומן שזבן נפשיה ללודאי שאז לא היה לו עוד אשה ובנים).

וכשמתה אשתו אחות ר' יוחנן אז נשא אשה לעת זקנותו, והיא ילדה לו בנים ולבן כשנפטר ר"ל הניח באמת בנים קטנים ואך מעות קמן נפל כב"מ פד. ותחת אתא אחתיה צ"ל אתא אחתיה וזה מעות קמן בכ"י בין ח"ת לת"י, ואף שהוא נגד דעת רבינו רש"י שמפרש שם שהיא היתה אחתיה דר"י אבל ידוע שרבותינו הראשונים לא דקדקו בזה או שהוא מאיזה תלמיד שסבר ששני המעשיות דשם המה אחת, וסמך לזה מצאתי בדק"ס שמביא מכ"י אתאי דביתהו.

ואמרו גיטין מו. כשנפטר ר"ל שבק קבא דמיריקא וקרי אנפשיה ועזבו לאחרים חילם, וע"פ מה שאמרנו האריך ר"ל ימים לערך יותר מתשעים שנה, ור' יוחנן לא מצא תמורתו עד שנחלש ונפטר עי"ו.

ר' שמעון בר מיישא.

נזכר מגילה פ"א ה"ד בעי מר' אלעזר.

ר' שמעון בר נחמן.

כן מביא באוצר ישראל בשמות האמוראים משהש"ר פ"א-טז, ונודמן לו מדרש שאינו מונה כי במדרשים שלנו איתה שם ר' שמואל בן נחמן הנודע.

ר' שמעון בן מנסיא. (תנא נזכר במשנה).

הוא היה תלמיד ר"מ כדמוכח כתובות יד: ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ וכן היה ר"ש בן מנסיא אומר כדבריו. וב"מ קו: רש"י אומר משום ר"מ וכן היה רש"י אומר כדבריו.

וכנדה כא: סימכוס אומר משום ר"מ וכן היה רש"י אומר כדבריו.

וכן קבל מרש"י כי כאבות פ"ד-ט

אחתיה קא בכיא א"ל עשה בשביל בני א"ל עובה יתומיך אני אחיה — נח נפשיה דרש"בל, והוה קא מצמער ר"י בתריה טובא וכשהביאו לר"י את ר"א בפ א"ל את כבר לקישא? בר לקישא כי הוה אמינא מילתא הוה מקשי לי כד' קושייתא וכו', הוה קא אויל וקרע מאניה וקא בכי ואמר הובא את בר לקישא — והוה קא צווח עד דשף דעתיה מיניה בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה.

והנהגה אם כי כל המעשה הזאת שמוכא בדרך מליצי ואנדי כי באמת מיום שסחי ר' יוחנן בירדן עד שנפטר ר"ל עברו כמה עשרות בשנים כידוע שר"י האריך ימים רבים יותר ממאה שנה, ור"ל אף שהיה צעיר ממנו לערך כעשר שנים היה או לפי הערך כבן כה' שנה, וכן בארנו שלא נפטר ר' יוחנן תיכף אחרי ר"ל וחי לערך כשלוש שנים אחריו ע"כ היתה בין מעשה למעשה קרוב לשבעים שנה, אבל כן הוא דרך חז"ל לספר אך עקרי המעשיות תחלתן וסופן.

וע"פ הדברים והאמת האלה איך נוכל לומר שר"ל הניח אחריו בנים קטנים התלוין על שולחן אביהם והאם שרה הבת תשעים תלד? ועוד יותר מפורש הענית מ: שאשכחיה ר' יוחנן לינוקא דר"ל א"ל אימא לי פסוקיך א"ל עשר תעשר וכו', ותו אשכחיה ר"י לינוקא דר"ל דיתבי ואמר אולת אדם וכו', דל עיניה וחזא ביה אתיא אימיה אפיקתיה אמרה ליה תא מקמיה דלא ליעבר לך כדעבר לאבוך, ומוהו אנו רואין בפירוש שר"ל הניח אחריו בן קמן, ואיך אפשר בואת, אך ברור לנו שאחות ר"י ילדה לו בנים כמפורש בתיבות ח: שר' חייא בר אבא מקרי — מתני „בניה" דר"ל הוה, ומפורש שם שמת לו ינוקא על פניו.

וכן בת היה לו כגיטין מו. שיסיפר

ובע"ז נג. ע"ז של ישראל אין לה במילה עולמית.

ובחיים צד. עוצבא שחשב עליה לקצעה מהורה עד שיקציענה.

ושם צנ: שאסור לשבור עצם בקרבן פסח אפילו עצם שאין בו מוח.

ובתוספתא תרומות פ"ח אומר אין לך גרב וכו'.

ומה שמצינו ב"ק נט. ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש בן מנסיא אינם

אינו משלם את הצער הוא מ"ס וצ"ל משום ר' שמעון בן יוחאי, וכן הוא

בכתובות למ. וכן הוא בדק"ס ב"ק שם בכל הבי"ו והיה כתוב רש"בי ונעשה מן

היו"מ מ"ב, ולא צדק בזה דוח"ר בח"ב צד 58. וכן הוא מפורש בירושלמי כתובות

פ"ג רה"ה ר' שמעון פטר את האונס מן הצער.

דבריו באגדה מצינו ברכות סא. אמר מלמד שקלעה הקב"ה לחיה וכו', ובגדה

מה: מוכא המאמר שר"ל אמר בשמו. וביומא פה: דרש הפסוק ושמרו ב"י

את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כרי שישמור שבתות הרבה.

ובמגילה טו: מה ראתה אסתר שזימנה את המן אולי ירגיש המקום ויעשה נס.

ובסנהדרין נט. אמר חבל על שמש גדול שאבד מן העולם.

וב"ד רפ"מ אמר מנין שאפילו הקב"ה מתמלא רחמים עליו בשעה שהוא יגע בתורה וכו'.

ובויק"ר פ"כ"ב רש"ל בל בשמו שתפוח עקיבו של אדם היה מכהה לגלגל חמה,

וצ"ל ר' לוי בשמו כדמוכא המאמר תנחומא אחריתו וחוקתיו.

ורבי וב"ב היו גדולים מאוד בעיניו כאבות פ"רט אר"ש בן מנסיא אלו שבע

מדות שמנו חכמים לצדיקים כולן נתקיימו ברכי ובניו, והמאמר הזה מוכא בארוכות

בירושלמי סנהדרין פ"יא ה"ג ר"ש בן מנסיא

(הנדרש במשנה) ר"ש בן מנסיא אומר משום רש"בי הגוי והכח וכו'.

ובספרי בהעלותך פסוק ויצעק רש"כמ אומר אלו הזקנים, והמאמר מוכא ויק"ר

פ"טרכד ותנחומא שם ושם איתא פלינא בה ר"ש בר אבא ור"ש בן מנסיא,

והוא מ"ס וצ"ל רש"בי ורש"כמ כדמוכא בהערה שם.

ונזכר במשנה חגיגה פ"א מ"ז אמר איוהו מעוות שאינו יכול לתקן זה הבא

על הערוה והוליד ממנה סמור. והיה כחבר לרבי שחולק עמו פא"פ

כביצה כו. ת"ר כבוד תם שנפל לכור ר' יהודה הנשיא אומר — א"ל ר"ש בן

מנסיא הרי אמרו וכו'. והוא ור' יוסי בן המשולם היו נקראין

בשם עדה קדושה כמע"ש פ"ב ה"ר, ומפורש בקה"ר פ"ט פסוק ראה חיים

אמר ר' משום עדה קדושה קנה לך אימנות עם התורה — ולמה הוא קורא

אותן עדה קדושה ששם היו ר' יוסי בן משולם ורש"כמ שהיו משלשין היום

שליש לתורה, שלישי לתפלה, שלישי למלאכה.

ובספ"ד האריך מוכא אס רש"כמ נקרא גם בשם קהלה קדישא המוכא ביצה

כו, ובאמת אינם שייכין ז"לו כאשר בארתי בערך קהלה קדישא.

הלכותיו בברייתא מצינו שבת טב. שאסור ליתן באמבטי בשבת בין חמין

לתוך צונן וכו'. ומגילה ז. קהלת אינו מטמא את הירוס.

ומ"ק ד. ערוגות זו למעלה מזו לא ירלה מן התחתונה.

ובתובות כו: ולו תהי' לאשה אשה הראויה לקיימה.

וגימין מט. שור של הקדש שננת שור של הדיוט פטור וכו'.

וב"ב קלב. — שאם בא בנו אין מתנתו מתנה.

וביבמות צו. א"ר יוחנן משום רש"בי כל ת"ח שאומרים שמועה מפיו בע"הו שפתותיו וכו' א"ר יצחק בן זעירא ואיתימא שמעון נזירא מאי קראה וכו', והמאמר הוה מוכא שקלים ספ"ב שמעון בן נזירא בשם ר' יצחק אמר כל ת"ח וכו'.

ובירושלמי מו"ק פ"ג סה"ז בר טירא אמר האומר שמועה משם אומרה שפתותיו רוחשית בקבר וכו' ובל"ס צ"ל בר נזירא ומט"ן וז"ן נעשה טי"ת.

ומזה אנו רואין שבר נזירא הוא ר"ש בר נזירא, ובשם זה מצינו אותו שקלים ספ"ב בר נזירא אומר כהדין דשתי קונדיטון, ר' יצחק אומר כהדין וכו'.

וכן נזכר בשם זה בשהש"ר פ"א א"ד. ונזכר בהלכה בשבת פ"ב ה"ג ר' אחא ר' סימון בשם ר' שמעון נזירא עשאה מזור טהורה וכו'.

ר' שמעון בן ננס (תנא דמשנה)

או סתם בן ננס.

הלכותיו מצינו בכורים פ"ג מ"ט ר"ש בן ננס אומר מעטרין את הבכורים חזין מז' המינים, רע"א אין מעטרין. ובשבת פ"ז מ"ח אמר פורסין עור וכו'.

ובעירובין פ"י מ"טו מדיכן מוציאין אותו — דברי ר"ש בן ננס, ר"ע אומר וכו'.

ובכתובות פ"י מ"ה בן ננס אומר וכו' מפני שהיא אחרונה נשכרת, אלא אף היא לא תפרע אלא בשבועה.

ובגיטין פ"ח מ"י גט קרח הכל משלימין עליו דברי בן ננס ורע"א וכו'.

וב"ב פ"ג מ"ג מדה בחבל אני מוכר.

לך — דברי בן ננס, (ובאוכ"ז פ"א פ' ומרוב עבודה אמרו כההיא דתנן דברי בן ננס בסומניו ובמציוו, ונתחבר ע"פ מעות ב' משניות ביה).

ושם ספ"י ערב היוצא לאחר חיתום שמרות מעשה בא לפני ר' ישמעאל —

א"ל

מנסיא אומר הנני והכח וכו' לצדיקים נאה להם ונאה לעולם, תני ר"ש בן גמליאל [צ"ל בן מנסיא] אומר אלו שבע מדות שמנו חכמים בצדיקים היו ברבי, מאן רבי הוא ר' יהודה הנשיא, א"ר אבהו הוא רבי הוא ר' יודן הנשיא הוא רבינו.

וכבר תמה ע"ז ברוה"ר ח"ב צד 56 ורצה לשבש שם, אבל נראה בפשטות, כי ידוע שרש"בם היה הכר רבי ואפשר שהיה זקן ממנו, והוא ראה אך את רבי שהוא הגיע לזקנה ושיבה, אבל את בניו לא ראה אם האריכו ימים כאביהם כי באמת בנו ר"ג לא האריך ימים וגם כבודו לא היה גדול ככבוד רבינו הקדוש שלא היה ממלא מקומו בתורה, ולכן ארש"בם הלשון בדרך כלל אלו שבע מדות כולן נתקיימו ברבי ובניו, פי' לכולם ביחד היו השבע מדות, אבל ר' יוחנן שראה בעיניו את רבינו הקדוש ואת בנו ר"ג שלא בא לכלל אבותיו לא בשנים ולא בחכמה, ובימיו היה ר' יהודה נשיאה ג"כ גדול הדור, לכן אמר כל שבע מדות היו (אך) ברבי, וכדי שלא נמעה שכונתו על שאר הנשיאים שכולם נקראין בשם רבי לכן מפרש מאן רבי הוא ר' יהודה הנשיא, ואף שר"י נשיאה היה ג"כ גדול הדור אבל אפשר כשאמר זאת לא היה עדיין ר' יהודה נשיאה הגיע לשנות שיבה, אבל ר' אבהו שהיה תלמידו דר"י וזכה עוד להכיר את ר"י נשיאה וגדולתו ותפארתו לכן בא והוסיף הוא רבי הוא ר' יודן הנשיא הוא רבינו, שגם בו נתקיימו כל הו' מדות.

ר' שמעון בר נזירא.

נזכר שבת לג': על המאמר שאמר ר' נוריון ואיתימא רב יוסף בר שמעיה בזמן שהצדיקים בדור — א"ר יצחק בר זעירא ואמרי לה ר' שמעון בן נזירא מאי קראה וכו'

דרך רעה שיתרחק ממנה האדם אמר
הלוה ואינו משלם וכו'.

ונשאר לנו ממנו מאמרו היקר שם
מ"ג הוי זהיר בק"ש ובתפלה, וכשאתה
מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא
רחמים — ואל תהי רשע בפני עצמך.

ובירושלמי חגיגה פ"ב ה"א שרי"ב
ותלמידיו הלכו בדרך ור"א בן ערך דרש
במעשה מרכבה — וכיון ששמעו ר' יוסף
הכהן ור"ש בן נתנאל אף הם פתחו
במעשה מרכבה — ויצתה ב"ק וא"ל
הרי המקום פנוי לכם והמרקלין מוצע
לכם אתם ותלמידים מוזמנין לכת
שלישית, ובחגיגה יד. מובא המעשה
ושם הגרסא ר' יהושע ולא ר"ש בן
נתנאל.

ומצינו בתוספתא ע"ו פ"ג מעשה בר"ג
הוקן שהשיא את בתו לשמעון בן נתנאל
הכהן ופסק עמו ע"מ שלא תעשה טהרות
על גביו.

ר' שמעון בר' סימון.

נוכר מד' תהלים פ"כה"ב, אך הוא
מ"ס וצ"ל ר' סימון בשם ר' שמעון חסידא
כמבואר בערכו.

ר' שמעון בר' סני. ערך ר"ש בר
כרסנא.

שמעון בן עזאי, או בשם סתם בן עזאי.
הוא נוכר הרבה יותר במשנה מחבירו
בן זומא.

בברכות פ"מ מ"ד בן עזאי אימר
(הגבס לכהן) מתפלל ד', ב' בכניסתו וב'
ביציאתו.

ובשקלים רפ"ג חולק על ר"ע באיזה
זמן תורמין את הלשכה.

ושם פ"ד מ"ו א"ל בן עזאי לר"ע
אינה היא המדה.

ושם פ"ה מ"ג ה' חותמת היו במקדש.
וביומא פ"ב מ"ג אמר בן עזאי לפני
ר"ע משום ר' יהושע דרך הלכו היה קרב.

ובתענית

א"ל בן ננס אינו נובה — א"ל למה?
א"ל הרי החונק וכו', א"ר ישמעאל —
הרוצה שיעסיק בדיני ממונות ישמש את
בן ננס.

ובשבועות פ"ו מ"ה הלכתו הנודע
אמר בן ננס כיצד אלו ואלו באין לידי
שבועת שוא אלא וכו'.

ובמנחות פ"ד מ"ג הלחם מעכב את
הכבשים — דברי ר"ע, אר"ש בן ננס לא
כי — אר"ש הלכה כבן ננס.

וכן נזכר בתוכות צ: מתו אחת בחייו
— בן ננס אומר — רע"א כבר קפצה
גחלה וכו'.

ובספרא אמור אר"ע מי מכריע א"ל
בן ננס אני אכריע.

ובתוספתא סוף מקואות מחלוקת ר"ע
ור"הג, סייע בן ננס לר"ע.

ובשמחות פ"ב מחלוקת ר"ע ושמעון
בן ננס.

ודעת הרמ"בם בהקדמתו לזרעים שהוא
מהחמשה הדנין לפני חכמים הנוכרין
בסנהדרין יז, וכן הוא שם כפי' ר"ח,

אבל רש"י מפרש שהוא שמעון התימני,
והצדק אתו כי מכל המקומות שהבאנו
לעיל משמע שהיה כמו חבר לר"ע ולר'
ישמעאל ולא תלמידים.

ולא נמצא שום דבר מחייו הפרטי.

שמעון בר נרשייא.

בירושלמי כלאים פ"ג סה"א ר' אבא
בר כהנא שמעון בר נרשייה בשם
רש"בל, ושם סה"ד המאמר בשם שמעון
נרשייה, וקרוב לומר שהוא שם מקום.

ר' שמעון בן נתנאל.

הוא היה תלמיד הרביעי מחמשה
תלמידיו הגדולים דרבין יוחנן בן זכאי,
כאבות פ"ב מ"ח, ורבו אמר עליו שהוא
ירא שמים, וכשאמר להם צאו וראו איהו
דרך ישרה שיכור לו האדם אמר ר"ש
בן נתנאל הרואה את הנולד, ואיהו

רבותיו נראה שהיו ר' יהושע כיומא פ"ב מ"ג, תענית פ"ב מ"ד שאמר לר"ע משום ר' יהושע או כך היה ר' יהושע שונה.

וביבמות פ"ד מ"ג מביא לקיים דברי ר' יהושע.

ובפרה רפ"א ותוספתא שביעית פ"ב מפרש דברי ר' יהושע.

אבל רבו המובהק היה ר' עקיבא כב"ב קנח: במשנה שאמר בן עזאי לר"ע על החלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלק עלינו את השוין, א"ר שמלאי עדיא אמרה, בן עזאי תלמיד חבר דר"ע הוה דקאמר ליה „שבאת“ ופי' הרש"ם דמתחלה היה תלמידו ולבסוף היה חבירו, ובפי' רבינו נרשום שהלכו שניהם ללמוד תורה לפני ר' אליעזר הגדול, ולפי שהיה בן עזאי בחר לא היה יכול לסבול סברא כר"ע בתלמוד וגמר נמרא והדר הלך בן עזאי לפני ר"ע להסביר סברא, ונראה שנפל טעות בדבריו הקדושים וצ"ל שהלכו לפני ר' יהושע כדמוכא לעיל שאמר בשמו אבל לא מצינו בשום מקום שיאמר בשם ר"א אבל ר"ע היה באמת רבו המובהק כברכות סב. שאמר בן עזאי פ"א נכנסתי אחר ר"ע לבה"ב ולמדתי ממנו ג' דברים — א"ל ר' יהודה עד כאן העזת פניך ברכך? ואף שר"ע היה רבו המובהק דרכי יהודה ג"כ, אך זה כמו שאמר שם בן עזאי לר"ע עד כאן העזת פניך „ברכך“ ר' יהושע ואף שר"י היה גם רבו דבן עזאי, אך הלשון הוה אינו לומר שהיה אך רבו דר"ע, אבל הכונה שא"ל הלא הוא רבך ואיך העזת פניך לעשות כן.

וכן סכלתא כא פ"א וספרא ויקרא פ"ב אר"ש בן עזאי אינו כמשיב על דברי רבי (ר' עקיבא) אלא כמוסיף על דבריו.

וברכות כב. ר"ע לחשה לבן עזאי וכו'.

ובשהיה

ובתענית פ"ד מ"ד א"ל ב"ע לר"ע כך היה ר' יהושע שונה קרבן מוסף — חזר בו ר"ע להיות שונה כב"ע.

וביבמות פ"ד מ"ג א"ר שמעון ב"ע מצאתי מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מא"א לקיים דברי ר' יהושע, (ובגמרא שם ט: תני שמעון ב"ע מצאתי מגילת יוחסין בירושלים וכתוב בה איש פלוני ממזר מא"א, וכתוב בה משנת רא"ב קב ונקי, וכתוב בה מנשה הרג את ישעיה).

ובסוטה פ"ג מ"ד מכאן אמר ב"ע חייב אדם ללמד את בתו תורה שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה (וחולק בזה על ר"א ור' יהושע).

וב"ב פ"ט מ"י א"ל ב"ע לר"ע על החלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין.

ובהריות פ"א מ"ב א"ל ב"ע לר"ע מ"ש זה מן היושב בביתו.

ובזבחים פ"א מ"ב אמר שמעון ב"ע מקיבל אני מפי עב' זקן ביום שהושיבו את רא"ב בשיבה שכל הזבחים — ולא הוסיף ב"ע אלא העולה ולא הודו לו חכמים.

וכן ידים פ"ג מ"ה אר"ש בן עזאי מקיבל אני מפי עב' זקן — שש"הש וקהלת מטמאין את הידים, אר"ע ח"וש — א"ר יוחנן בן יהושע בן חמיו של ר"ע כדברי ב"ע כך נחלקו.

ובכורות פ"ט מ"ה חולק על ר"ע באיזה זמן תורמין מעשר בהמה.

ובקנים פ"ב מ"ה בן עזאי אומר הולכין אחר הראשון,

ושם פ"ג מ"ו בן עזאי אומר ב' הטאות, ובפרה רפ"א אמר ר' יהושע — כך שמעתי סתם אמר בן עזאי אני אפרש.

ושם מ"ג ר"ט קוררו פלגס, בן עזאי קוררו נוקר, ר' ישמעאל קוררו וכו'.

ובנדה פ"ה ט"ח איזה סימניה ריהג"א — רע"א — בן עזאי אימר משישחירו הפיטומת.

וביבמות נא: יש מאמר אחר מאמר
בשני יבמין,
ובסוטה כמה שיעור סתירה כדי
לצלות ביצה (והולק שם עם ר"א זר' יהושע
זר' ישמעאל זר"ע).

ובקידושין כה. רבי אומר אף הסירוס,
בן עזאי אומר אף הלשון (ואמרו שם בגמרא
שלא כן סידרו דברי רבי בתחלה תנא שמעה לדברי
זקבעה, ושמעה לדבן עזאי ותני, ומשנה לא זזה
ממקומה).

וכן ב"ק פר: רבי אומר כויה נאמרה
תחלה בן עזאי אומר חבורה נאמרה
תחלה.

ושם קה. אמר נ' שבועות הן.
וכן נזכר מכלתא בא פ"ח, בשלח
פ"א, משפטים פ"י.

דבריו היקרים באגדה מצינו אבות
פ"ד מ"ב נ', היו רץ למצוה קלה כבחמורה
וברוח מן העבירה שמצוה נודרת מצוה
— אל תהי בו לכל אדם ואל תהי מפליג
לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה,
ואין לך דבר שאין לו מקום.

ובאדר"נ ספ"כה אמר רד ממקומך ב'
וני מעלות ושב, טוב שיאמרו לך עלה
משיאמרו לך רד, ואמר נוח למלוך על
כל העולם מלישב ולשנות בפני בני אדם
העמופים כסדינין (למי שאין תוכו כבוד),
והמאמר מובא ביוקר"ר פ"איה ושם ר"ע
בשם ר"ש בן עזאי והוא מ"ם וצ"ל ר"ע
ואית דמתני לה בשם רש"בע.

וברכות ו: אמר מאי כי זה כל האדם
שכל העולם כולו לא נברא אלא לצוות
לזה (למי שיש בו יראת שמים).

ושם מז. כל המאריך באמן מאריכין
לו ימיו ושנותיו.

ושם מן: איזהו ע"ה כל שאין לו
ציצית בבגדו.

וביומא לה. אמר בשמך יקראיך
ובמקומך וישיבוך ומשלך יתנו לך, אין
אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות
נוגעת בחברתה אפילו כמלא גימא

ואפשר

ובשהיה אצל ר"ע אמרו כתובות סג.
ברתיה דר"ע עבדה לבן עזאי הכי
(שנתקדשה לו בצנעה ע"מ שילך ללמוד) והיינו
דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אולא
כעובדי אמה כך עובדי ברתה.

ובסוטה ד: אמרו אב"א נסיב ופירש,
ובל"ס יען שהיה שקדן גדול בתורה וגם
נכנס לפירסם וכאשר נבאר לקמן לכן
פירש לנמרי מדרכי ע"הו, וכדאמרו
יבמות סג: כשרדש כל שאינו עוסק
בפ"ז כאלו שופך דמים וממעט הדמות
אמרו לו — אתה נאה דורש ואינו נאה
מקיים א"ל ומה אעשה שנפשי השקה
בתורה אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים,
וכפי הנראה כשגירש את בת ר"ע רבו
פירש או ממנו ואח"כ התאונן ע"ו כנדרים
עד: שאמר חבל עלך בן עזאי שלא
שימשת (יותר) את ר"ע.

וכן התאונן שלא שימש את ר' ישמעאל
כחולין ע: עא..

והביר תמיד גדולת רבו ר"ע אף
כשהגדיל יותר מכל חכמי דורו ואמר
בבורות נח. כל חכמי ישראל דומין עלי
כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה (הוא
ר"ע רש"י).

הוא היה מהר' הנקראין בשם "דנין"
לפני חכמים" שמעון בן עזאי ושמעון בן
זומא וחנן המצרי וחנניה בן חכניאי
כסנהרין יו; ואמרו הוריות ב: ראוי
להוראה כגון מאן אמר רבא כגון שמעון
בן עזאי ושמעון ב"ו.

ובקידושין מט: ע"מ שאני תלמיד אין
אומרים כשמעון בן עזאי וכשמעון ב"ו
(תלמידים היו וכתורים ולא באו לכלל סמיכה
ולא היה ביטוחם כמותם בתורה, רש"י).

הלכותיו בכריתא מצינו ברכות כא:
שרדש סמוכין שמכשפה במקילה.

ובשבט ה: מהלך כעומר דמי, המוציא
והמכניס פטור, המושיט והזורק חייב.

וכר"ה ו: אותו בלא ירצה ולא מאחר
נדרו בלא ירצה.

ומה שמצינו ב"ק נט. ר' יוסי אומר נכי חיה, בן עזאי אומר נכי מונות צ"ל שם ר"י הגלילי, וכן מה שאמרו נזיר סה. ר' יוחנן משום ב"ע הוא תנא דאמרו שם דתניא כמה שיעור תפיסה אר"י משום ב"ע וכו'.

והנה מלבד גדולתו בתורה היה עוסק גם בנסתרות במעשה מרכבה ומעשה בראשית כחגיגה יד: ר' נכנסי לפרדס בן עזאי, בן זומא, אחר ר"ע, ור"ע הזהירם וא"ל כשאתם מגיעין אצל אבני שיש מהור אל תאמרו מים מים אבל אך ר"ע נכנס בשלום ויצא בשלום, אבל בן עזאי הציץ ומת ועליו הכתוב אומר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו, בן זומא הציץ ונפגע, ובירושלמי שם איתא להיפך, ורש"י פירש שמת בחור, ולפי פשמות הגיע לימי זקנה כי בזמן חכמי יבנה היה כבר מגדולי הדור שהיה מהרנין לפני חכמים וחי עד שנתגדל רבי יהודה ודיבר אתו כדרך חברים כברכות סב., יבמות ד..

וכן ר' יונתן שידוע ששימש את ר' ישמעאל בסוף ימיו מצינו חולין ז: א"ר יונתן נמתי לו לכן עזאי — גם לי ומה ישמעאל אומר וכו'.

ודעת המדרש תהלים פ"מיג ואיכ"ד פ"ב פ' בלע שבן עזאי היה מהרוגי מלכות, אבל בנמרא שלנו מפורש סוטה פ"ט מ"טו משמת בן עזאי במלו השקדנין משמע שנפטר כדרך כל הארץ, וכן מה שאמרו בחגיגה יד: בן עזאי הציץ ומת משמע בן.

ואמרו עליו ברכות נו: הרואה בן עזאי בחלום יצפה לחסידות.

ר' שמעון בן ר' עקיבא.

בירושלמי ברכות ספ"ו מעשה בר"ע שעשה משתה לשמעון בנו ועל כל חבית — אמר חמרא טבא וכו', ובשבת סו. מובא המעשה אך לא נזכר שם בנו.

(ואפשר שאמר זאת יען שמפני איזה סיבה לא נסמך ולכן אמר שאין לו להצטער ע"ז יען שכן הוא נזירה מן השמים והכל בהשגחה).

ובמגילה יג. אמר אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית כהרסה. ומאמרו היקר מנחות קי. אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים. וכתב"ב קדושים פ' ואהבת לרעך כמוך רע"א זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה, וכן הוא בירושלמי נדרים פ"ט ה"ג.

ובערבין טו: עד היכן היא תוכחה ואמר עד נזיפה (וחולק על ר"א ור' יהושע), ויסופר ויק"ר פ"טורד שהיה יושב ודורש והאש מלהמת סביבותיו א"ל שמא בסדרי מרכבה אתה עוסק א"ל לאו אלא מחריז ד"ת לנביאים ונביאים לכתובים. וכן היה בקי בלשון יונית כסוכה לה. שאמר א"ת הדר אלא אידור שכן בלשון יוני וכו'.

ובטבעיות כברכות סב: שאמר על כל משכב שכב חוץ מן הקרקע, על כל מושב שב חוץ מן הקורה, השכם והערב וצא. ור' יוסי הגלילי היה כמו חבירו כספרא מצורע דקנב. שא"ל ריה"ג פרשה א"ל אין מפרשים לחכם, וחולק עמו נדרים עח. ב"ק יג..

מקומו הקבוע היה במבריא כעירובין כט. שאמר רבא הריני כבן עזאי בשוקי מבריא. ובקידושין כ. אמר אבוי כן.

ובכורים פ"ב ה"ב התפאר ר' יוחנן (שהיה כמבריא) ואמר אנא בן עזאי דהכא. והרביץ שם תורה הרבה עם תלמידים כברכות כב. שאמרו ר"ע לחשה לב"ע, ובן עזאי יצא ושנה לתלמידיו בשוק.

ואף שלא נזכרו בשמותם אבל מצינו שר' יוסי אמר בשמו כתמורה כא: א"ר יוסי ג' דברים משום ג' זקנים ר' ישמעאל ר"ע ובן עזאי.

וכל דבריו מצינו אך באגדה והיה בקי גדול במקרא כברכות מה. שאמר מנין שאין המתרגם. ראשי להגביה קילו יותר מן הקורא שנאמר וכו'. ושם סא. וייצר אוי לי מיוצרי ואוי לי מיוצרי.

ומו"ח ה. רמז לציין קברות מן התורה מנין ת"ל וכו'.

וביבמות יג. מ"ט דב"ש דכתיב לא תהיה אשת המת וכו'.

ובסוטה מא: דרש שמואל להחניף לרשעים בע"הו שנאמר וכו'.

ובע"ז יח: דרש הפסוק אשרי האיש.

חבריו היו ר' אבהו ור' יצחק נפחא כביצה לח, ור' יצחק בר נחמני שחולקין תמיד כמגילה כג, סנהדרין י; שבועות טז; ור"ג בר יצחק נתן כלל שב"מ שמצינו (תתס) שמעון הוא ר"ש בן פוי, והניח אחריו בן גדול הנודע בשם ר' יהודה כברכות ט:.

ר' שמעון בן קיסמא. ארש"בל שבת עה:.

שמעון בן קמחית.

אמו קמחית היו לה שבעה בנים וכולן שמשו בכה"ג, ויוסופר בירושלמי יומא פ"א ה"א"ד: ומובא גם ויק"ר פ"ך"יב, במ"ד פ"ב"כו שפ"א יצא שמעון בן קמחית (שהיה אז כה"ג) לדבר עם מלך הערבים וניתזא צינורא מפיו על בגדיו וטמאתו ונכנס יהודה אחיו ושימש תחתיו ככה"ג ואותו היום ראתה אמם שני בניה כה"ג.

ודעת החכם גרץ ח"ב צד 17-22 שהוא הנקרא בשם שמעון הצדיק, ונקל מאוד לכותב דה"י לתאר פלוני ופלוני בשם צדיק, אבל לחז"ל כבר מאוד הרבה, ואנו אין לנו אך שמעון הצדיק שהיה בזמן אלכסנדר מקרון.

ר' שמעון בר רבי. (תנא דמתניתין). הוא היה בנו הצעיר דרבינו הקדוש וקבל

אך בנו היקר מת בחייו כשמחות פ"ח כשהיה ר' שמעון בנו של ר"ע חולה לא ביטל בית מדרשו וכשמת הספידו אביו ואמר יודע אני שהוא בן ע"הב שזוכה את הרבים.

ר' שמעון בן עקשיה.

נשאר לנו ממנו מאמר היקר במשנה סוף קנים שאמר וקני ע"ה כ"ו שמוקינן דעתן ממורפת עליהן — אבל וקני תורה אינו כן אלא כ"ו שמוקינן דעתן מתישבת עליהן.

ר' שמעון בן פוי.

הנה דעת התוס' ב"ב קמט. ד"ה רב מרי שפוי הוא שם אשה בת ר' חייא כיבמות סה:; וכן מובא בהר"ש סוף אהלות. אבל מצינו מגילה יג. (לגרסת ע"י ודק"ס) אר"ש בן פוי כי הוה פתח „אבא פוי" בדה"י וכו', ובערכין טז: בעא מיניה ר"ש בן פוי מר' פוי תוכחה לשמה וכו' (לגרסת שיטה מקובצת), ומוזה אנו רואין בברור שהוא שם איש.

וכבר בארתי בערך ר' יהודה בריה דר"ש בן פוי שאביו המשפחה ר' פוי היה דר בעיר לוד והיה עוד בזמן רבי, ובנו ר' שמעון היה תלמיד טובהק לר"י"בל שהיה ג"כ בלוד וכדמצינו תמיד אר"ש בן פוי אר"י"בל כברכות לד, שבת ט. עה. קה: קיח, פסחים כו, סוכה לח:; מגילה יג, ביצה יד: כו, טו"ק ג:; נדרים עו: פוי, ע"ז לה.

וכן כתובות נו. כי אתא רב דימי אר"ש בן פוי אר"י"בל, ושם נו. קד: כי אתא רבין אר"ש פן פוי אר"י"בל.

וקבל מריכ"ל דרכי אגדה כברכות י. שאמר רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא (אין זה מר עוקבא ריש גלותא) הוה שכיח קמיה דר"ש בן פוי והוה מסדר (ר"ש בן פוי) אנדתא קמיה דר"י"בל. וכן מצינו שאמר בשם בר קפרא (שהיה ג"כ בריום) כזבחים סא:.

כהנים ולא עמד מפניו, ותו בר קפרא ואמרי לה ר' ישמעאל ב"ר יוסי הוה יתיב במרחץ על ואויל ר"ש בר רבי ולא קם מקמיה ואיקפד ואתא וא"ל לרבי שני שלישי שניתי לו בתו"כ ולא עמד מפניו, וזה היה יען שרבי מסר לו רוב חכמתו יותר מכל תלמידיו והם קבלו ממנו, ולא על חנם אמר רבי עליו מנחות פח; ערכין י. גר ישראל".

ורבי זכה להכניסו לחופה וע"פ הירושלמי שאו היה עוד ר"מ בחיים כביצה ב"ה ה"ב רבי הוה מסב לר"ש בריה עבר ר"מ ושמע קלהן שהן מטפחין בשבת אמר רבותינו, הותרה השבת ושמע רבי קליה וערק ר"מ, אבל מכלי משמע שחתנית ר"ש בר רבי היה בהיות כבר רבי הנשיא ככתובות ת. לוי איקלע לבי רבי כהלוא דר"ש בר רבי, ובגדרים נא. רבי עכר ליה הלוא לר"ש בריה ולא אומניה לבר קפרא ואז כבר היתה בתו נשאת לכן אלעשה.

וקרוב מאוד לומר מה שאמרו כתובות פב: שרבי התחתן עם ר' חייא ואך קודם החופה מתה בתו דר"ת, הוא עם ר' שמעון בר רבי, ולכן מצינו שהיתה אהבה ואחוה בינו לבין ר' חייא כביצה כה. שהיו שוקלין מנה כנגד מנה ביו"ט (שהיו חולקין כשר ביניהם) ופ"א אתו ז' בינתי לבי רבי ואשתכח שחמש מהן לקח ר' חייא ולא איקפד ר"ש בר רבי, וכן היו שניהם שותפין במסחר המשי כב"ר פ"עז"ב ר' חייא רבה ור"ש בר רבי נסבין ויהבון עבידתהן, כשיצאו מן השער אמרו נלך ונתפוס אומנות אבינו (יעקב לחזור ולראות אולי שכתנו דבר מה) וכשחזרו מצאו ששכחו חבילה של משי, והוא זכה עוד להוכר במשנה סוף מכות שאמר ומה אם הרם שנפשו של אדם קצה ממנו הפרדש ממנו מקבל שכר, גול ועריות — עאכ"ו.

וקבל ממנו כדמצינו ב"ק קיא; ב"מ מד, ע"ז נב; הוריות יג: מתני ליה רבי לר' שמעון בריה.

בעי מרבי סוף ביצה.

ואביו ראה כי ברכה בו לכן שם עינו ולבו עליו ולא זו ממנו כל ימיו ביחד עם בחירי תלמידיו דרבי כב"ב קסד: ר"ש בר רבי פסיק סידרא בספר תהלים קמיה רבי אמר רבי כמה מיושר כתב זה א"ל לאו אנא כתבתיה אלא יהודה חייטא כתביה, א"ל כלך מלה"ר וכו'.

ובע"ז יט. לוי ור"ש בר רבי יתבי קמיה דרבי וקפסקי סידרא וכו'.

וכיומא פו: רב הוה פסיק סידרא קמיה דרבי עייל ר' חייא הדר לרישא עייל בר קפרא הדר לרישא אתא ר"ש בר רבי הדר לרישא וכו'.

ובכתובות קה: ר' חייא ור"ש בר רבי הוו יתבי פתח חד מינייהו ואמר המתפלל צריך שיתן עיניו למטה — אתא ר' ישמעאל בר' יוסי לגבייהו — אדהכי אתא רבי למתיבתא אינהו דהוי קלילי יתיבו בדוכתייהו וכו'.

ומ"ק מז. ר"ש בר רבי ובר קפרא הוו יתבי וקגרסי, קשיא להו שמעתא א"ל ר"ש לבר קפרא דבר זה צריך רבי, א"ל בר קפרא ומה רבי אומר ד"ן, אול אמר לאביה איקפד ולא רצה לראות את בר קפרא.

ובמגילה כד: א"ל ר' חייא לר"ש בר רבי אלמלי לוי אתה פכול אתה מן הדוכן משום דעבי קולך, אתא ואמר לרבי א"ל זיל אימא ליה כשאתה מגיע וכו'.

והנה אף שבל"ם היה ר' חייא ור' ישמעאל בר' יוסי קשישים ממנו הרבה אעפ"כ מצינו קידושין לג. שפ"א ישבר' חייא במרחץ וחליף ר"ש בר רבי קמיה ולא קם ממנו ואיקפד, ואתא ואמר לאביו שני חומשים שניתי לו בתורת

האומרים בשמו מצינו אך ר' אחא ר' חננא בשמו כיומא פ"ב ה"ב. ממקראיו הפרטים מצינו אך שטסחרו היה במשי עם ר' חייא כדלעיל. והיה עשיר גדול כמנחות פו. שאמרו ר"ח זרק לה ור"ש בר רבי מטבל בה וסימנך עשירים מקמציין.

מב"ב מצינו אך שאשתו ילדה בת ואביו נחמו א"ל רביא באה לעולם אך בר קפרא א"ל תנחומין של הבל נחמוך אבוך כב"ב טו.:

ולא נזכר פמירתו בשום מקום ואך שמו הטוב נשאר בפיה האמוראים לתהלה כע"ז פ"ד ה"א שאמר עליו ר' חייא בר וזה ואית לאומיה בר, פי' אשרי לאמו שזכתה לבן כמותו.

שמעון בן שמת,

כאבות פ"א מ"ח אמרו יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מיהושע בן פרחיה ונתאי הארבללי. והוא היה המקבל הכז.

ובחגיגה פ"ב מ"ב יהודה בן טבאי אומר שלא לסמוך (קרבן ניו"ט) ושמעון בן שטח אומר לסמוך, ובגמרא שם ט: שלדברי ר"מ היה יהודה בן טבאי הנשיא ושמעון בן שטח האב"ד, ולדברי חכמים ששמעון בן שטח היה הנשיא ויהודה בן טבאי האב"ד, וכאמת דברי שניהם אמת וכאשר נכאר לקמן.

הוא היה איש גדול העצה ורב העליליה וכמלאך מושיע שולח ממרום בעת אשר צץ הרשע ופרח הזדון וכל הסנהדרין היו מכת הצדוקים, ואך הוא ברוב חכמתו גרשם מלהסתפח בנחלת ה', וכאשר נבאר.

בסוף ימי יוחנן בן שמעון כה"ג כשהתחבר לבת הצדוקים ע"י הבליעל אלעזר בן פועירה והרג את חכמי ישראל, ונשיא הסנהדרין יהושע בן פרחיה ברח או לאלכסנדריא של מצרים כדמוכא

סנהדרין

ואף שנוכר במשנה אעפ"כ נזכר בגמרא בלשון אתמר כברכות לה, עירובין ט: איתמר ר' חייא ור"ש בר רבי וכו', וזה יען שתקופת תנאי המשנה כבר נשלמה עור קורם רב, ורבי היה אך מסדר המשנה וכאשר בארנו בערכו.

בעל מחלקותו כמעט תמיד הוא ר' חייא כברכות לה, שבת קנב, עירובין ט: עב, תענית יב, שבעות טו, חולין קל"ט, בכורות לב.

וכן חולק עם בר קפרא כברכות יג: בדברי רבי.

ולו אמר כתובות קג: צריכנא לך ולמלעתך.

והלכותיו בפ"ע מצינו אך יבמות מג. שאמר הבל מורים במחזור גרושתו שהולד פנום לכהונה.

ובגדרים כג. יסופר שפ"א נדר ורצה להתיר נדרו ולא יכלו רבנן למצא לו פתח חרטה עד שמצא במנית בריה (מב"ב) דאבא שאיל בן במנית והתירו.

ובשנפטר רבינו הקדוש יסופר כתובות קג: שרבי אמר לבני הקטן אני צריך וכשנכנס אצלו ססר לו סררי הכמה, ואף שהיה חכם יותר גדול מר"ג אחיו אבל יען שר"ג היה הכבוד לכן ירש כסא הנשיאות ור' שמעון אחיו היה החכם תחת נשיאותו, אבל הוא האריך ימים הרבה יותר מאחיו ר"ג כי היה החכם גם תחת נשיאות ר' יהודה נשיאה הרבה שנים כדמצינו זבחים נט. כשסלק רב כהנא (תלמיד חנו דרב) לא"י מצא את ר"ש בר רבי דקאמר משום ר' ישמעאל בר"י — ואמר רב כהנא היינו קרא דאישתמש ליה לרב, וכבר הארכנו שבשנת תקל לשטרות ירד רב לבבל ויסד שמה ושיבתו הגדולה בסורא ורב כהנא שימש לרב בככרא שנים אחדות, א"כ היה זה לפי הערך כשלישים שנה אחר פטירת רבי ואז היה עיר ר"ש בר רבי בחיים.

„מפספמ כננרו, א"ל תן לי זמן ולמחר
 „אני משיבך, נתן לו זמן — למחר נתבייש
 „מלכוא — והעמיד שמעון ב"ש אחד מן
 „התלמידים (הפרושים) והשיבו במקומו
 „— וכך היה עושה להם בכל יום ויום
 „עד שנסתלקו כולם וישבה סנהדרין
 „ישראל על-דעתו, ואותו היום — עשאוהו
 „יו"ם עכ"ל.

וכל"ם היתה יד המלכה באמצע שהיא
 הראתה לבעלה המלך שעל חנם ירדוף
 את הפרושים אשר כל חפצם ומגמתם
 הוא אך התורה ואינם רוצים להתערב
 כדל וכלל בעניני המלוכה, וינאי שמע
 לדבריה הנאמרים בצדק וחלל מלדרוף
 אותם, ואז כשראה שמעון ב"ש שחפץ
 ה' בידו הצליח או שלח מכתב לרבו
 הקדוש שיבא לירושלים כמפורש סנהדרין
 קז: כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן
 שטח מיני ירושלים עיר הקודש ליכי
 אלכסנדרין של מצרים אחותי, בעלי שריו
 בתוכך ואנכי יושבת שוממה, אמר ש"מ
 איכא שלמא בעלמא, וזה מה שאמרו
 קידושין סו. כשהרג ינאי המלך (הוא
 יוחנן כה"ג) לחכמי ישראל והיה העולם
 שסם עד שבא שמעון ב"ש והחזיר עמרה
 ליושנה, ובנמרא שם יסופר בדרך אנדה
 אך ראשי המעשים ומופם אבל באמת
 עברו כמה וכמה שנים מיום שברח
 יהושע ב"פ עד שחזר ע"י תלמידו שמעון
 ב"ש.

ובלי שום ספק שיהושע בן פרחיה
 נפטר בדרך כל הארץ, ואז נתעלה על
 מקומו תלמידו שמעון בן שטח אחי
 המלכה, וכשעלה לנשיאות לא נשא פני
 כל וכל מגמתו וחפצו היה אך לרפא
 הנשברות והוא ראה שאך בכח התורה
 אם כל העם יהיו למודי ה' אז יחלש כח
 הצדוקים, ולכן השתדל בכל עוז ותיקן
 שיהו התינוקות ילכו לבית הספר כמפורש
 כתובות ספ"ח, וכבר בארתי בערך יהושע

סנהדרין קז: אז היה שמעון בן שטח
 אחד מתלמידיו והוא ניצל מתוך המהפכה
 יען שעליו הנינה אחותו שלמונין שהיתה
 אשת אריסטובלוס בנו הנכבד של יוחנן
 כה"ג.

ויסופר באריכות בקדמוניות היהודים
 כשמת יוחנן כה"ג וצוה שאשתו המלך
 תחתיו לא שמע אריסטובלוס לדבריו
 ויצמת בכור את אמו עד שמתה ברעב,
 ואת אחיו נהן בבית האסורים, וגם את
 אנטיגנוס אחיו הרג ושם כתר מלכות
 בראשו, הוא הרע עוד הרבה יותר
 להפרושים מאביו, ואך להצלחת העם
 מלך אך שנה אחת, וכשמת נפלה אשתו
 המלכה שלמונין ליבום לפני אחיו והיא
 הוציאה לחפשי את אחי המלך ואלכסנדר
 הגדול שבהם ייבם את אשת אחיו שמת
 בלא בנים, ובוזה נפלה לו הכ"הג והמלכות,
 והנה אף שגם הוא היה צדוקי גמור
 כאחיו אבל ע"י חכמת אשתו פעלה
 עליו שלא ירדוף את הפרושים כאביו
 ואחיו, ולשמעון בן שטח אחיה נתן
 מהלכים בחצרו, וגם ישב בין הסנהדרין
 הצדוקים, ואף שראה כי בין עקרבים
 הוא יושב, אבל הוא ראה בעין שכלו כי
 גזרה עבידא דבטלי, וקוה לימים טובים
 מאלה.

וכן היה כמפורש במגילת תענית פ"י
 „בעשרים ותמניא בטבת יתיבא בכנישתא
 „על דינא, מפני שבשהיו הצדוקין יושבין
 „בסנהדרין שלהם, ינאי המלך ושלמונין
 „המלכה יושבת אצלו ולא אחד מישראל
 „(הפרושי) יושב עמהם חוץ משמעון בן
 „שטח, והיו שואלין תשובות והלכות ולא
 „היו יודעין להביא ראייה מן התורה, א"ל
 „שמעון ב"ש כל מי שהוא יודע להביא
 „ראייה מן התורה יהא ראוי לישב
 „בסנהדרין — פ"א נפל דבר של מעשה
 „אחד ביניהם ולא היו יודעין להביא
 „ראייה מן התורה חוץ מוקן אחד שהיה

הוצרך שמעון ב"ש לברוח מירושלים, כאשר יסופר ברכוה פ"ו ה"ב וניזר פ"ה ה"ג שעלו ג' מאות נזירים עניים לירושלים והוצרכו להקריב תשע מאות קרבנות כדינם, ובא שמעון ב"ש לפני ינאי המלך ובקשו שיעזור להם בזה והיינו שהמלך יתן מחצה והוא יתן מחצה. ונתן לו המלך שאלתו, אבל שמעון ב"ש שלא היה בין עשירים חלקו קיים את דברו מה שאמר שגם הוא יתן מחצה קרבנות כמה שמצא ע"י חכמתו היתר לק"ג נזירים ופטרן מקרבן, ואז מצאו הצדוקים מקום לנתק את חוט האהבה בין שמעון ב"ש והמלך כי הלשינו עליו למלך שהוא לא נתן כלום להנזירים, ואז ברח שמעון ב"ש לנפשו.

ואפשר שעל אותו הזמן נאמר ב"מ פ"ב ה"ה שרדה מתעסק במלאכת עפץ בביתנא, ותלמידיו קנו עבורו חמור מישמעאל אחד ומצא מרגליות תלויה על החמור והחזיר המרגליות לבעליה, ובוה קירש השם שאמר הישמעאלי ברוך אלהי שמעון בן שמח.

ובכל הזמן ההוא שלא היה שמעון ב"ש בירושלים ונשארה הסנהדרין בלי נשיא בקשו או למנות את יהודה בן מבאי חבירו לנשיא כי חשבו שמת שמעון ב"ש, אך הוא לא רצה לקבל עליו עול הנשיאות בימים הרעים האלו, ולכן ברח לאלכסנדריא של מצרים, אך זקני העדה שלחו אחריו שיבא לירושלים וזה שיסופר חגיגה פ"ב ה"ה יהודה בן מבאי הוון בני ירושלים בעון מניתיה נשיא בירושלים ערק ואז ליה לאלכסנדריא, וכתבו לשם עד מתי "ארוסי" יושב אצלכם.

ובספר ערך מלין צד 12 וברור"ד ח"א צד 128 יאמרו שמעות נפל בירושלמי וחשבו שהמעשה מה שיסופר סנהדרין קו: ששמעון ב"ש שלח לקרא ליהושע בן פרחיה מאלכסנדריא, והמעשה שמוכא

בירושלמי

בן נמלא באריכות שאין שום סתירה להבבלי מה שאמרו ב"ב כא. שיהושע ב"ג תיקן זאת כי באמת אך ע"פ שמעון ב"ש נעשתה הרבר הגדול הזה, אך יען שאז שררו הצדוקים ממשל רב והתיירא שאם מפיו יצאו הרברים האלה בודאי יניחו מכשולים רבים על דרכו, לכן עשה זאת ע"י יהושע ב"ג הכה"ג שלא היה מן הת"ח שברור, והצדוקים לא חשדוהו ברב או כמעט, וכן מפרש שם בקצרה בשירי קרבן וזה ברור.

והנה הצדוקים שהריחו מרחוק את כחו החזק ואשר תקע יתד במקום נאמן, והמלכה תגינה עליו בכל כחה, והתייראו פן יבולע להם ויהפכו את לב המלך להיות פרושי, יסופר בקדמוניות איך שהסבו את לב המלך אחרי תאות נמכזות עד שאשתו המלכה (שהיתה זקנה הרבה ממנו) אברה הנה בעיניו ולעיני כל עשה משתה שמנים עם פלגשו וגם היה לו מלחמה ארוכה וכבדה עם העם שמאסו אותו ממלך עליהם, ובל"ס העיק בכל מה דאפשר גם על הסנהדרין עד שהתייראו ממנו פן יתחיל לרדפם ככל אשר עשה אביו.

ואפשר שאז אירע המעשה אשר יסופר סנהדרין יט. שפ"א הרג עבד ינאי נפש ושלח אחר ינאי לבא לב"ד לקיים והועד בבעליו, וכשבא א"ל, ינאי המלך, עמוד על רגליך ויעידו בך, ולא לפנינו אתה עומד אלא לפני מי שאמר והיה העולם — א"ל לא כשתאמר אתה אלא כמה שיאמרו חבריך, נפנה לימינו כבשו פניהם בקרקע — א"ל שמעון ב"ש בעלי מחשבות אתם? יבא בעל מחשבות ויפרע מכם וכו', ומני אז ראו עין בעין כי מלחמה להם עם איש אמיץ וחזק אשר לא יחוש מפני כל, או בקשו תחבולות אך לפטר ממנו, יגעת ומצאת תאמין אמרו רז"ל כי אירע דבר קמן ואשר ע"ז

ובברכות מת. יסופר שלא היה לינאי אינש לברך א"ל אשתו שאם תשבע לי דלא מצערת ליה לאחי אייתנא לך, והביאה את אחיה והשיבו בין מלך למלכה.

ובל"ם כשבא ומצא את יהודה בן טבאי שנתעלה למעלה נשיא לא נגע בכבודו שמעליו בקודש ולא מורידיו, אבל אירע אח"כ מה שיסופר חגיגה טז: שיהודה בן טבאי פסק להרוג עד וזמם (שלא הזום אלא אחד מהן וצוה להרגו) להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים אין העדים וזממין נהרגין עד שיהרג הנדון, א"ל שמעון ב"ש אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים וזממין נהרגין עד שיוזמו שניהם, (ולא שיהודה ב"ש טעה כדון שהרי אמר בפירוש שעשה זאת כדי להוציא מלבן של צדוקים, אבל שמעון בן שמח העמידו על האמת שאם היה חטאו חטא קל אז משום מגדר מלחא יכול להענישו גם בעונש חמור, אבל כאן כשהזום אך עד אחד אפשר שיכול להיות שהוא נקי וצדיק ולכן לא שייך בזה משום מגדר מלחא, דוה"ר ח"א צד רסח). ויהודה ב"ש שראה שמעיה בהוראתו קבל עליו שלא לפסוק שום דין לבדו אלא בפני שמעון בן שמח, ובסנהדרין פ"ו ה"ג הלשון יותר סבורר שקבל עליו שלא לפסוק שום דין אלא, מפני שמעון ב"ש והיינו שמחל את כבודו והוחזר שמעון ב"ש להיות נשיא.

וכשמת ינאי המלך וצוה לפני מותו שאשתו שלמונין תמלך תחתיו וליתן את רסן המטשלה בידי הפרושים או היו הימ"ם היותר טובים לישראל כאשר יסופר בקדמוניות היהודים וכן יש לנו רמזים בדברי רז"ל שה' נתן ברכתו ממעל, והמלכה אשר היתה משלומי אמוני ישראל ואחיה שמעון בן שמח יועצה בעזרת חכמי ישראל או היה באמת העת היותר מאושרה בכך ימי בית שני, וזה שאמרו תענית כג. בימי

בירושלמי על יהודה בן טבאי מעשה אחד הוא ואך בירושלמי נפל טעות, ובמחילה מכבודם ששגו ברואה, ששם נבי יהושע ב"פ מפורש ששמעון ב"ש שלח אחריו בשם כל העם וכתב לו „בעלי" שריו בתוכך וזה יען שהיה מכבר נשיא, אבל מה שיסופר בירושלמי שמה לא נזכר שמעון ב"ש ואך בני ירושלים כתבו, ושם כתבו להם עד מתי „ארוס" יושב אצלכם. ובסנהדרין פ"ו ה"ז נפל ט"ס וצ"ל כמו בחגיגה, וזה כמו שבארנו ששני מעשיות היו רחוקות זו מזה עשרות בשנים, ושם כשהכריח שמעון ב"ש את הצדוקים מן הסנהדרין או שלח אחריו רבו הקדוש שישוב לנשיאותו, אבל כאן התחבא שמעון ב"ש בעצמו וסברו כל העם שמת או שנהרג. ע"י המלך העריץ, ולכן רצו למנות את חבירו יהודה בן טבאי וכשברח לאלכסנדריא שלחו לשם עד מתי ארוסי יושב אצלכם, יען שהיה אך כמו ארום שרצו למנותו לנשיא, וכן היה באמת ששב לירושלים ונתמנה לנשיא, וזה כונת ר"מ בחגיגה טז: שיהודה בן טבאי היה נשיא.

ויסופר בירושלמי ברכות פ"ו ה"ב איך שב שמעון בן שמח, שפ"א באו לינאי המלך שרים גדולים ממלכות פרס שהיו רגילים תמיד לכא אליו והבירו היטב את שמעון ב"ש וחבמתו, וכשישבו לאכול שאלו את ינאי היכן הזקן שהיה אומר דברי חכמה וסיפר להם המלך מה שעשה לו שרימהו ובקשו ממנו שימחול לו וישלח אחריו וכשבא שאלו למה רמיתני בדבר הנזירים? א"ל לא רמיתך וגם אני נתתי המחצה אך אתה הושעת להם מכמונך ואני מחכמת תורתך, ולמה ברכת ולא סיפרת לי מה שעשית? א"ל יען ששמעתי כי כעסת עלי וקימתני הפסוק חכי כמעט רגע עד יעבור זעם.

(אך גרסת דק"ס יותר נכונה שגורם דוסתאי בר יהודה אומר משום ר' שמעון).
ותלמידיו היותר גדולים היו שמעיה ואבמליון שקבלו ממנו התורה כאבות פ"א מ"י.

וכפי הנראה נפטר קודם אחותו כידוע שהלל נעשה נשיא ק' שנה בפני הבית והיה אז בן שמונים שנה, וכשהיה בן ארבעים למד לפני שמעיה ואבמליון היינו מן קמ' שנה בפני הבית, וביוזופוס מובא שפומפיוס לכד את ירושלים מיד אריסטובלוס בן ינאי ושלמונין בשנת 63 לפני מספר העמים היינו קלג בפני הבית, ואריסטובלוס מלך ג' שנים ומחצה א"כ נפטרה שלמונין בשנת קלו בפני הבית, ובשנת קמ' כבר היו שמעיה ואבמליון ראשי הסנהדרין א"כ כבר נפטר שמעון בן שמח לערך בשנת קמא בפני הבית היינו ד' שנים לפני אחותו שמלכה ט' שנים, וזה ברור.

וכמשא א"י צד כמ' יאמר שבימי מלחמת הורקנוס ואריסטובלוס היה אז שמעון ב"ש הנשיא והוא שגנה.

מבניו וב"ב לא מצינו בשום מקום שום דבר חוץ מה שמוכא ברש"י סנהדרין מד: ד"ה דבעיא מיכסא כשתלה שמעון ב"ש השמונים מכשפות באשקלון נתקנאו קרוביהם ובאו שנים מהם והעידו על בנו של שמעון ב"ש שחייב מיתה ונגמר דינו, וכשיצא ליסקל אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה, ואם אינו כן — קולך הלוי כצואר עדים, ושמעו אלו וחזרו בהם ונתנו טעם לדבריהם שמחמת קנאת הנשים עשו כן, ואעפ"כ לא נפטר, ולא נמצא כל המעשה בירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב.

ר' שמעון בן שקפא.

נוכר קה"ר פ"א רפ"א ר' יודן בשמו.

ר' שמעון בן תחליפא.

נוכר כתובות קיא: אמר קלח של

כרוב

שמעון בן שמח (ובויק"ר פ"ה בימי שמעון בן שמח ושלמעה המלכה) ירדו גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חמים ככליות ושעורים כגרעיני זתים, ועדשים כדגרי זהב וצררו מהן דוגמא לדורות להודיע כמה החטא גורם.

ואו תיקן תקנות גדולות ונכבדות כשבת יד: שמעון בן שמח תיקן כתובה לאשה (ובמפורש כתובות 6ב: שתיקן שיהא כותב לה כל נכסי אהראין לכתובתה).

וגזר שומאה על כלי מתכות וכדאמרי שם טז: שפ"א עשתה שלציון המלכה (היא אחותו) משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושברתן — ואמרו חכמים יחזרו לשומאתן ישנה.

וכן יסופר עליו סנהדרין פ"ו מ"ו שתדה שמונים נשים (מכשפות) באשקלון, ויסופר המעשה באריכות בירושלמי חגיגה פ"ב ה"ה וסנהדרין פ"ו ה"ו וכן מובא ברש"י סנהדרין מד: ואף שאין דנין שנים ביום אחד אבל השעה היתה צריכה לכך.

ובימי היה התמיד הגדול חוני המעגל כתענית פ"ג מ"ח ששלח לו שמעון ב"ש אלמלא חוני אתה גזרני עליך נדוי אבל מה אעשה לך שאתה מתחמא לפני המקום ועושה לך רצונך — ועליך הכתוב אומר ישמח אביך וכו',

וברומי היה או החכם תודום איש רומי כברכות יט. ששלח לו שמעון בן שמח אלמלא תודום אתה גזרני עליך נדוי וכו'.

ונשאר לנו ממנו מאמרו היקר אבות פ"א מ"ט שאמר היו מרבה לחקור את העדים והיו זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר.

ומכות ז. ר' יהודה בן דוסתאי אומר משמו שאם ברח (הרוצח) מארץ לח"ל אין סותרין את דינו, מחוץ לארץ לארץ סותרין את דינו מפני זכותה של א"י,

שמעון המחזוי משים ר' יוחנן המכותי.

ר' שמעון הנשיא.

נזכר גימין יד; ושם נזר. בעי בנמרא
אי נשיא היה אי משמיה דנשיא קאמר.

שמעון העמסוני.

בפסחים כב: אמרו שהיה דורש כל
אתים שבתורה כיון שהגיע לאת ה'
אלהיך תירא פירש א"ל תלמידיו רבי,
כל אתים שדרשת מה תהא עליהן א"ל
כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אני
מקבל שכר על הפרישה, עד שבא ר"ע
ודרש וכו', ועיין ערך נחמיה העמסוני.

שמעון הפקולי (תא).

נזכר ברכות כח: ומגילה יז: שהסדיר
יח' ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר
ביבנה, וכבר בארתי בערך שמואל הקטן
שהיו בזמן ר"ג הוקן, ומה שאמרו שביבנה
תקנהו אפשר שבזמן ההוא לא היו יכולין
לתקן בירושלים שאז משלו הצדוקים,
ולכן התקבצו הפרושים ותקנו זאת ביבנה
ששם היה ג"כ מרכז לתורה, ושמותיהן
מוכיחין עליהן שהיו בזמן הבית קודם
שהתחילו לקרא בשם "רבי". ומה שנקרא
הפקולי פירש"י במגילה יז: שהיה משתכר
בצמר גפן שנקרא פקולא, ואפשר שהוא
שם מקום.

שמעון הצדיק.

בדברי ימי הגדול בענקים הלזה אשר
הוא היחיד והמיוחד מכל חכמי ישראל
שוכה לשם גדול כזה, נפלה מנוכה גדולה
מי הוא השמעון שוכה לשם צדיק ובאיזה
זמן היה, ואנחנו לרגל מלאכתנו נבאר
ע"פ מקורי התלמוד דברי אמת.

הנה רבינו אמרו אבות פ"א מ"ב
שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה,
והרמב"ם בהקדמתו ליד החוקה יאמר
שהאחרון מהם (מכנה"ג) היה שמעון הצדיק
והוא היה מכלל הק"כ, וקבל תורה

שבע"פ

כרוב הניח לנו אבא והיינו עולים ויורדים
בו בסולם, אבל גרסת הגר"א ר"ש בן
חלפתא והצדק אתו כי כן הוא בירושלמי
פאה פ"ז ה"ג.

ר' שמעון בולוטה.

נזכר פסחים רפ"ד ר' יעקב בר אחא
ר"ש בולוטה בשם ר' חנינא.

ובתענית פ"ד ה"ב איתא במעות ר'
בולאמה וצ"ל ר"ש בולוטה ועיין ערך
בולוטה.

ר' שמעון דימא או דיינא.

נזכר בירושלמי פאה רפ"ו תני ר"ש
דימא קומי ר' ועירא, ובנדרים פ"ד ה"י
הגרסא ר"ש דיינא.

ר' שמעון דמן קצטור.

היוחסין מביא שמה שמצינו בנזיר נב:
שר' שמעון אמר על ר"ע אם משמת
חור בו ר"ע איני יודע, הוא ר"ש דמן
קצטור, ולא נמצא שמו בנמרות שלנו.

ר' שמעון דתוספתא.

נזכר ברכות פ"ג סה"ב, ובסנהדרין
פ"ב ה"ב גרס ר' שמואל דתוספתא.

ר' שמעון החסיד (תנא דרבייתא).

נזכר שלש פעמים וכולן באגדה
כחגיגה יג: תניא אר"ש החסיד אלו מ'
מאות וע"ד דורות שקוממו להבראות
קודם שנברא העולם.

ובסוטה י. תניא אר"ש החסיד בין
כתיפיו של שמשון ששים אמה הוה.

ובחולין קכז. אמר רב הונא בר תורתא
פ"א הלכתי לויעד וראיתי נחש — וכשבאתי
לפני ר"ש החסיד אמר לי אמר הקב"ה
הם הביאי בריה שלא בראתי וכו'.

ובדק"ם מביא גרסא מכ"י תניא א"ר
יוחנן בן תורתא, וזה נספחא ישרה, ואין
זה ר"ש חסידא שהיה אמורא.

ר' שמעון המחזוי.

נזכר סוכה מה. ר' יוחנן משום ר'

לכם היה טוב על ישראל אבל לא רצו שנצד ממלכי ב"ד יהיה בירושלים פן ואולי יתנשא לעשות מלוכה על ישראל, ולכן קראו אותו שיבא לכבל והמה שלחו פחות אחרים כאשר אמר [נחמיה ה'] והפחית הראשונים אשר לפני הכבדו על העם. וכן אמרו בס"ע זומא שזרובבל שב לכבל ומת שם, ומני אז היה האיש הממוצע בין ישראל להמלך שחמו בצלו, הכהן הגדול, הוא היה צריך לנבות המם מאת העם ולהביא לגנוי המלוכה במועדם, והוא היה המוציא והמביא לכל עניני חוץ.

והמשרה הזאת מרומז בזכריה ו' שאמר הנביא ולקחת כסף וזהב ועשית עמרות ושמת בראש יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול: ואמרת אליו — הנה איש צמח שמו — והוא ישא הוד וישב ומשל על כסאו והיה כהן על כסאו ועצת שלום תהיה בין שניהם. ובאלו הדברים מרומז שלא נשאר שום נצר ממלכי ב"ד בירושלים והעמרה שמו על ראש הכה"ג שהוא יהיה במקום מלך או מושל לפי שעה ואך ודיה אם שמיע תשמעון בקול ה' אלהיכם, אז איש צמח שמו ומתחתיו יצמח והוא ישא הוד מושל.

אבל עברו ימים ושנים והארץ היתה עזובה ושוממה עוד, ולו לא בא המלאך המושיע עזרא הסופר ונחמיה הפחה אז לא היתה גם תקומה להם, ואך שני האנשים הגדולים האלו עשו באמת גדולות ונפלאות שהבדילו וטוהרו את העם מתערוכות הגוים, ויסד את כנ"הג אשר מהם יצאה אורה לכל העם, ותחת לחשוב להמליך עליהם מלך מה שלא היתה השעה ראויה לכך, בראו ברוח פיהם עם חכם ונבון, עם למודי ה', וזה היה מעשיהם הכבירים של כנ"הג.

והכ"ג הראשון כשעלו לא"י היה יהושע בן יהוצדק, ועד שנפטר עזרא היה אז

שבע"פ מכולם והוא היה כה"ג אחר עזרא.

וכדי להבין דבריו הקצרים מה שאמר שהיה כה"ג אחר עזרא אשר לא מצינו בשום מקום שעזרא שימש בכה"ג נבאר בקצרה את משפחת שמעון הצדיק.

בקדמוניות היהודים יאמר ששמעון הצדיק היה בן חוני בן ידוע, ובן יקראהו בספר בן סירא בשם שמעון בן חוני, והנה אבי אביו ידוע נזכר עוד בכתבי הקודש בכתוב נחמיה יב. שישוע (בן יהוצדק) הוליד את יויקים, ויוקים את אלישיב, ואלישיב את יידע, ויידע את יונתן ויונתן את ידוע, והוא אבי אביו דשמעון הצדיק, וכבר ידוע ומוסכם מכל שכל אלו שמשו בכה"ג בתחלת ימי בית שני, וא"כ איך יאמר הרמב"ם שהוא היה כה"ג אחר עזרא שלא שימש מעולם בכה"ג.

ונראה ברור שהאמת כאשר כבר בארתי בכמה מקומות שבבית שני היו כמעט תמיד שני מיני כה"ג, ונבאר בקצרה.

בכל ימי בית הראשון שישבו מלכי בית דוד על כסא המלוכה היה תמיד הכה"ג הראש לכל עניני עבודת הקרבנות שבמקדש וללמד את העם תורת ה', ובעניני המלוכה לא התערב, חוץ מה שמצינו במלכים ב' יא שיהוידע כהן הריש התערב בעניני המלוכה ועל פיו הוסתה עתליהו והושיב על כסא המלוכה את יואש, יען כי יהוידע היה חתן המלך והוא הציל את הנצר האחרון מורע בית דוד מכליון, אבל לא כן כשעלו מבבל וראשי העולים היו זרובבל בן שלתיאל בן יכניה, מורע בית דוד, הוא היה הפחה; ויהושע בן יהוצדק הכה"ג והמה היו ראשי הבונים את מזבח ה' בעזרא ג' וכן בנו המה את מקדש ה' כחני ב' ועזרא ה', אבל לא נשמע קולו עוד וקרוב מאוד לומר שמלכי פרס אם כי

„אלו היה בזמן ההוא חק כזה מדוע הניחו
 „את יוחנן בכהונתו? ולא נוכל לומר
 „שמטעם המלך והפחה הוכרחו לעשות
 „כן, הלא הוא להפוך הפחה היה מנודו
 „וקצף עליו ולא היה אומר דבר אלו היה
 „הבית דין רוצים להעבירו עכ"ל.

וכמה שניאות יש. בזה איך אפשר
 לומר כן הלא מקרא מפורש הוא „מעם
 מובחי תקחנו למות“, ועוד הלא אז היה
 עזרא הסופר שם עם כל כנה"ג ואיך
 החרישו לעון גדול כזה, ולכל הפהות
 הוצרכו להשתדל להעבירו.

אבל האמת יורה דרכו כאשר אמרנו
 במקום אחר ששני מיני כה"ג היו כמעט
 בכל ימי בית שני, אחד היה במקום
 המושל ותוארו היה בשם כהן-גדול, אבל
 העבודה במקדש ובפרט ביום הכפורים
 דבר זה היתה מסורה ביד חכמי הדור
 והמה מסורוהו תמיד ביד איש צדיק וחסיד
 ומירם מעם אשר דבר אין לו עם הנהגת
 המלוכה והמסים, ואך עבודת ה' היתה
 תמיד נגד עיניו.

וכן מפורש יומא עא: מעשה בכה"ג
 אחד שיצא מבית המקדש והיו אולי כו"ע
 בתריה כיון דחזינהו לשמעיה ואבטליון
 שבקוהו לדרידיה ואולי כתר ש"א לכוף
 אתו ש"א לאיפטורי מיניה דכה"ג א"ל
 ייתון בני עממין לשלם, אמרו לו ייתון
 בני עממין לשלם דעברין עובדא דאהרן
 ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביר
 עובדא דאהרן, וירוע ששמעיה ואבטליון
 היו בזמן אריסטובולוס והודקנוס והם היו
 המושלים ונס הכה"ג, ואם הכה"ג היה
 אריסטובולוס איך עשו העם הדבר הזה
 ואיך דברו וע"ז כדברים האלה, ומה
 מבורר שמלבד הכה"ג — הנשיא, היה
 כה"ג לעבוד העבודה, ויען שאריסטובולוס
 היה צדוקי לכן מנה גם את הכה"ג
 המשמש ג"כ איש מחברתו, וכן סוף
 כריתות שבימי ינאי המלך היה הכה"ג

יששכר

ירוע אבי אביו דשמעון הצדיק, והמה
 משלו על העם במקום מושל, ולכן לא
 לפלא מה שמצינו נחמיה יג' שמבני יודע
 בן אלישיב הכה"ג התחתן לסגבלת החרני,
 וזה יען כי הכה"ג היה במקום המושל
 והיה לו תמיד מ"ומ עם שרי המלוכה
 ויתערבו בננים וילמדו מעשיהם, ולכן
 השכל מחייב לאמר כי איש כזה העומד
 לשרת במשרה כזו אי אפשר בשום אופן
 שיהיה קדוש עליון ולעבוד העבודה
 במקדש ביו"הכפ ולכפר על כל עונות
 בית ישראל, כי אי ספרא לא סייפא.

ויסופר בקדמוניות היהודים פ"ז שאחרי
 מות אלישיב הכה"ג כיהן תחתיו יהודה
 (הוא יודע) בנו ואח"כ כיהן יוחנן. (הוא
 יונתן) בנו והיה לו אח בשם יהושע,
 ושננום שר צבא אחשוורוש מלך פרס
 היה מאוהביו והבטיחו לתת לו הכהונה
 גדולה, וירב עם יוחנן אחיו בבית ה'
 ובחרות אף יוחנן קם עליו ויהרגהו,
 ובגלל הרצח הזה שמו הפרסים עול
 העבודות על היהודים וישם מס על כל
 קרבן אשר יקריבו, ושבע שנים רציץ את
 העם בגלל אשר הרג יוחנן את אחיו,
 עכ"ל.

ודין זה מפורש במכלתא משפטים פ"ד
 ומובא בסנהדרין לה: שכהן רוצח שרוצה
 לעבוד עבודה מביאין אותו לידון בכה"ג,
 וכן לא ישא את כפיו כברכות לב;
 וא"כ איך הניחוהו או לעבוד העבודה?

וכבר דיבר סרה ע"ז הרב ראה"ז בח"א
 רפ"י ורוצה לומר יען „שיוחנן שהרג את
 „אחיו לא הועבר מכהונתו אנו רואין
 „בבירור כי לא היתה יד חקת התורה
 „תקיפה על הכה"ג, או שההלכה שהרוצח
 „אף בעמדו אצל המזבח יוקח למות ולא
 „ישלים העבודה (זה טעות כי מפורש סנהדרין
 „לה: ברש"י שם ובלבד שלא יוודוהו מעל
 „המזבח ממש אם כבר התחיל דכתיב מעם מובחי
 „ולא מעל) לא נוסדה עד אחר זמן — כי

הסופר הבדיל אותם מן הנשים הנכריות כמפורש עזראי'.

ומפורש בקדמוניות היהודים כשנכר אלכסנדר מקדון את מלכות פרס היה אז ידוע ולו אח בשם מנשה אשר לקח את בת סנבלט פחת שמרון, וזה היה כבר כשהיה ידוע אבי אביו דשמעון הצדיק כה"ג שהוא יצא לדעת קדמוניות היהודים לקבל פני אלכסנדר, ולפי דעת חו"ל יצא לקראתו נכדו שמעון הצדיק, אך דברי שניהם אמת כי הכה"ג-הנשיא היה באמת ידוע אבי אביו דשמעון, ושמעון היה אז בל"ם עוד עול ימים אך יען שהיה איש צדיק וחסיד והיה משירי כנסת הגדולה לכן הוקם לשמש במקדש בתור כה"ג המשמש, וזה כונת הרמב"ם ששמעון הצדיק שימש בכה"ג אחר עזרא.

ובימי עלומיו דשמעון הצדיק בעוד חי אבי אביו ידוע הכה"ג נהיה מהפכה גדולה בארץ פרס ועי"ז כמעט שעברה גם החרב בארץ יהודה לולא שלח לנו ה' מושיע ורב את שמעון הצדיק, כאשר יסופר יומא ספ. ככ"ה במכת (וצ"ל נכסלו ככדק"ס ונמגילת תענית פ"ט) יום הר גריזים הוא, יום שבקשו הבתים את בית אלהינו מאלכסנדר מקדון להחריבו ונתנו להם, באו והודיעו את שמעון הצדיק, מה עשה לבש בגדי כהונה ומיקריו ירושלים עמו — וכל הלילה הלכו כיון שעלה עמוד השחר אמר להם (אלכסנדר מקדון לעבדיו) מי הללו א"ל יהודים שמרדו בך — כיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו, א"ל מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? א"ל דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי, א"ל למה באתם, אמרו אפשר בית שמתפללין בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוד עב"ם להחריבו? א"ל מי הללו א"ל כותיים הללו שעומדים לפניך, א"ל הרי הם מסורין בידיכם — כיון שהגיעו להר

גרזים

יששכר איש כפר ברקאי, וזה ברור. ולכן אף שיוחנן הרג את אחיו והפחה התקצף עליו ועילה מצא להרע ולהעיק לישראל, אבל יען שהכ"ג בל"ם הוקם מאת מלך פרס לכן לא היה יכול הפחה להריחו מטשמתו, וגם בדעת חכמי הדור לא היה להדיחו מכה"ג, כי לא היה לו שום דבר עם העבודה במקדש, ואת אשר הרג את אחיו בל"ם הראה לב"ד שהצדק אתו, יען שאחיו רצה לעשות קשר עם הפחה, וכבר הארכנו בערך יהושע בן גמלא בענין זה.

והנה מפורש עזרא ז' שמלך פרס מנה את עזרא כהנא ספר רתא שכל העם ישמעו לו לכל ענייני הדת וכל הבהנים והלויים יסורו למשמעתו והוא ימנה שופטים ודיינים וכו', והוא היה כהן דור אחר דור מצדוק הכהן ששימש בבית ראשון, וא"כ בל"ם מי היה ראוי לעבוד עבודת ה' ולכפר על כל ישראל יותר ממנו? ודאי שב"ז שעזרא היה חי היה הוא הכה"ג המשמש והוא לא התערב בעניני המלוכה ואך היה ראש כנסת הגדולה כידוע.

והנה אף שאין מפורש מתי נפטר עזרא הסופר, אבל ידוע לנו מן הכתוב עזרא א. שכורש מלא פרס הרשה שיעלו היהודים לירושלים ויבנו את בית ה' ואז היו ראשי העולים זרובבל ויהושע בן יהוצדק כה"ג ואח"כ נשבתה העבודה כל ימי כורש, וכן כל ימי מלכות אחשורוש, עד שמלך דריוש והוא צוה לחפש אחרי המנילה שהרשה כורש ומצאו שכן הוא ואז התחילו לבנות הבית עד שש למלכות דריוש, ואח"כ במלכות ארתחשסתא מלך פרס, או עלה עזרא ואז היה כבר אלישיב הכה"ג כמפורש נחמיה יגז.

ועוד יסופר שם סוף נחמיה שמכני יידע בן אלישיב הכ"ג חתן לסנבלט החורגי ואבריחהו מעלי ידוע שעזרא

גרזיום חרשוהו וזרעוהו כרשינין כדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו. ובמנילת תענית פ"ט יסיפר בזה הלשון שבקשו הכותים מאלכסנדר מקרון שימכור להם חמשים כורים ארץ בהר המוריה ומכר להם — ושמעון הצדיק יצא נגדו והמלך השתחוה לו ונהפך אח"כ שב"י החריבו את בית הר גרזיום, וכן מובא בקצרה ביוק"ר ספ"ג.

מתי נבנה בית הר גרזיום יסיפר בקדמוניות פ"ח כדברים האלה, כאשר התחיל אלכסנדר מקרון לכבוש את מלכות דרויש הפרסי היה אז בירושלים ידוע הבה"ג ולו אח בשם מנשה אשר לקח את בת סנבלט פחת שימרון לאשה (וכן מפורש סוף נחמיה ומבני יודע בן אלישיב הבה"ג חתן לסנבלט החורני ואביונתו מעלו) וזקני ישראל גרשוהו מלעבוד בבהמ"ק, וגם ידוע כה"ג שמע לקולם ויאסר איסר על מנשה מקרוב עוד אל מזבח ה', וילך אל סנבלט חותנו ויספר לו כי גרשוהו מבית ה' ויבטיחוהו שאם יראה חיים עם זיקואו בתו ישתדל וישימו לבה"ג וגם לפחה בכל ארץ שומרון, כי סנבלט היה אז זקן גדול, וקה כי ברשיין דרויש המלך יבנה בית מקדש על הר גרזיום כתבנית מקדש שבירושלים ומנשה חתנו יכהן שם בתור כה"ג.

ובעת ההיא הוגר לדריוש כי אלכסנדר מקרון מתפרץ בארצו וימהר דרויש ויעבור את נהר פרת — ואז מצא סנבלט שעת הכושר לראות פניו ולבקש ממנו רשיון לבנות מקדש בהר גרזיום, אבל אלכסנדר מקרון הכה את כל חיל דרויש, או שלח מכתב לכה"ג ידוע שישלח לו אנשי חיל ולחם ולשלם לו המסים שהיה נותן עד כה לדריוש, אבל ידוע הבה"ג השיבו שכבר נשבע לדריוש שלא יצא בחרב נגדו וכל זמן שהוא חי חלילה לו להפר שבועתו, וכששמע אלכסנדר את

ומה הוציא החכם דערנבורג בספרו משא א"י צד 16 שדבר הרם מקדש הביתים זה היה כמאתים שנה אחרי אלכסנדר מקרון, ואך יוחנן כה"ג החריבו, אבל נאטנו עלינו עדות חז"ל שאז בימי אלכסנדר מקרון החריבו ב"י את מקדש הר גרזיום שנבנה בזמן קצר ע"י סנבלט, אבל כל"ס אח"כ כשמת אלכסנדר הקימו אותו מחדש ע"פ תורת הרשיון שהיו להם מאלכסנדר והמקדש ההוא עמד באמת כמאתים שנה עד שבא יוחנן כה"ג והחריבו כמפורש בקדמוניות ספר שלישי פ"ט.

והנה בדבר השניים שנפלו מי יצא נגד אלכסנדר מקרון שדעת חז"ל ששמעון הצדיק יצא נגדו ודעת קדמוניות שאבי אביו דשמעון יצא נגדו כבר אמרנו לעיל

בקצרה

הצדיק והוא היה משירי כנה"ג, והוא היה אבי יואן הרשע הנודע, ולא לבד שהכחיש את דברי חז"ל וקבלתם האמיתית אבל גם יכחיש את דברי יוזיפוס שיאמר בפירוש ששמעון בן חוניו בן ידוע היה נקרא בשם שמעון הצדיק.

וצדק בזה מאוד הראה"ו בח"א צד 80 שבימי שמעון השני שהיה בזמן אנטיוכים הגדול או היו ימים טובים לישראל ולא היתה שום סיבה שתתבטל כנה"ג, אבל בזמן תלמי לאני שאז היה זמן שמעון בן חוניו בן ידוע היתה עת צרה גדולה על ישראל (וכאשר נביא לקמן) ולכן נתבטלה או הכנה"ג ולכן היה הוא משירי כנה"ג.

ובבר הוכיח בראיות ברורות בדה"ר ח"א פ"ט ששמעון השני לא לבד שנשיאתו נמשכה אך כשלוש שנים, לא היה צדיק כי נתן צדק לבני יוסף נגד הורכנום אחיהם ועי"ו הביא צרות רבות על ישראל.

והנה כאשר אמרנו לעיל שימי כהונתו נופלים בימי תלמי לאני ושמעון הצדיק שכל מגמתו וחפצו היה אך לעסוק בתורה ובעבודה ובנ"ח לא שם לבו לאשר סביבו אשר תלמי לאני חושב מחשבות רעות על ארץ יהודה, ויסופר בקדמוניות ספר שני פ"א שביום השבת בא תלמי וחילו בשער העיר ואיש לא התיצב לפניו, כי לא עלה על לב היהודים שמחשבתו לרעה ולכד את העיר בלי עמל, וישב מהן מאה אלף איש ויסכרם לעבדים ולשפחות ובזו את כל אוצרות בית ה' ויהרום את חומת העיר וילך לו, עכ"ל, ואז התגבר שמעון הצדיק כארי ובכל כחו השתדל לרפא את שארית הפליטה ולהקים הריסותם וראשית מלאכתו היה ששב ובנה חומת ירושלים, וזה יספר לנו בן סירא אשר זכה בימי עלומיו להכיר גדולת שמעון הצדיק, וכן יאמר בספרו פ"ג. הכהן הגדול שמעון בן חוניו

בקצרה שדברי שניהם אמת, כי אז היה הכה"ג — הנשיא ידוע אבי אביו דשמעון אבל הוא היה או כבר וכן גדול, ושמעון הצדיק שהיה או במבחר ימי עלומיו וחכם גדול ושימש כבר במקדש בתור כה"ג המשמש, לכן חז"ל יספרו איך באמת נהיה הדבר ששמעון הצדיק יצא נגד המלך, ויוזיפוס יספר המעשה איך שבאמת היה אז עדיין חי ידוע לכן כשבא אלכסנדר לירושלים בל"ס הביאו ידוע למקדש והראה לו את הבית בתפארתה כי הוא היה הכה"ג-הנשיא אשר אליו שלח המכתב שישלח לו המס, ולכן דברי שניהם אמת.

והנה יסופר בקדמוניות שם סוף ספר ראשון שידוע כה"ג מת בימי ממשלת שרי צבאות אלכסנדר וחוניו בנו הוקם לכה"ג ובימי תלמי לאני (הנקרא גם תלמי זאסער שמלך במצרים ארבעים שנה וימשול גם על ארץ יהודה) אז היה שמעון הצדיק הכה"ג.

ובשעלה שמעון בן חוניו בן ידוע על כסא הכהונה גדולה נעשה חדשות בישראל, שער הנה היה הכה"ג אך הנשיא בישראל לבל עניני המלוכה אבל שמעון זה שהיה גם ממקבלי התורה והיה משירי כנסת הגדולה, וצדיק וחסיד וכו' נקבצו כל המעלות והמדות טובות וכמו שאמר אבות פ"א מ"ב על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל ג"ח, לכן שמרכב שהיה הכה"ג-הנשיא שימש גם הוא בעצמו כל ימי נשיאותו במקדש והיה כה"ג המשמש וכמפורש יומא ל"ט: וכירושלמי שם פ"ו ה"ג ובתוספתא סוטה פ"יג שארבעים שנה שימש שמעון הצדיק ככה"ג וכו'.

והחכם דערנבורג בספרו משא א"י צד 17 יאמר ששמעון הצדיק אינו שמעון בן חוניו בן ידוע אך נכדו שמעון בן חוניו בן שמעון והוא הנקרא בשם שמעון

אחד לבוש שחורים — נכנס עמי ולא יצא עמי, אחד הרגל חלה שבעת ימים ומת ונמנעו אחיו הבהנים מלברך בשם. ובמנחות קט: וירושלמי יומא פ"ו ה"ג יוסף ששאלו את שמעון הצדיק למי נמנה אחריו א"ל הרי נחונין (ובמנחות חוניו) בני לפניכם, נתקנא בו שמעון אחיו (במנחות שמעי) ועי"ז נתהוו מחלוקת גדולה עד שחניו ברח לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם בית מקדש הנודע בשם בית חוניו.

אבל בקדמוניות היהודים יוסף שאחרי מות שמעון הצדיק הניח בן קטן בשם חוניו שלא הצליח עוד לכהן, ונתעלה תחתיו אלעזר אחי שמעון הצדיק, ובימיו נעתקה הס"ת ליוניתי, ואחריו היה מנשה דודו לכה"ג, ואחריו כיהן חוניו בן שמעון הצדיק וזה חוניו לא היה איש צדיק ובימיו קם יוסף בן טוביה נכד שמעון מצד אמו והוא חבר כל מפי הארצות דסוריא ממלך מצרים (ועי' קמו. כת מוכסין אשר אכלו את ישראל בכל פה ואשר מהם יצאו כת הצדוקים, ואז היה אנטונינוס איש סוכו מקבל התורה כי הכה"ג לא היו ראויים לעמוד גם בראש הסנהדרין כשמעון הצדיק, ואח"כ הוקמו הוונות).

ואחרי חוניו כיהן שמעון בן חוניו (ובימיו כפי הנראה הותחלו לקרא את שמעון הראשון בשם שמעון הצדיק כי עד הומן ההוא היה נקרא אך בשם שמעון בן חוניו וידעו הכל מי הוא, אבל כשכיהן נכדו ששמו היה ג"כ בשם שמעון בן חוניו וראו ההבדל הגדול בין הנכד לאבי אביו לכן התחילו לקרא שמעון הראשון בשם שמעון הצדיק והשני בשם שמעון בן חוניו), ושמעון זה היה לו בן בשם חוניו ואחרי מות חוניו הניח בן קטן בשם חוניו ונתעלה בן שמעון השני בשם יהושע אשר קרא שמו בשם יאזין (ברמב"ם בחשבוניאם ב' פ"ד), ואח"כ הרשע מנילאום, ואח"כ עלה לכהונה הרשע הנודע בשם אלקימוס, וכשראה חוניו בן חוניו בן שמעון השני שניתן הכה"ג לאיש שלא היה מורה

הכה"ג

(או לא נקרא עוד בשם שמעון הצדיק וכאשר נבאר להלן) בימי חייו תקן את בהמ"ק — והניח יסוד להחומה אשר תקיף מסביב את המקדש, הוא דאג להקים הריסות עמו ויבצר את העיר כי תוכל לעמוד נגד אייב, בצאתו מבית לפרוכת אל העם הבריק בהוד הקדש בגדי הכבוד וציץ נזר הקדש ויגש אל מוכח ה' אז האיר מסביב בהוד מראהו וכו', וזה מרומז במנילה יא. שאמרו ולא געלתים בימי יונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק.

והנה מלכד מאמרו היקר באבות לא נשאר לנו מאומה מהלכותיו כאשר לא נשאר לנו הלכות כל רבותינו מדורות הראשונים יען שתורתם היתה בלי שום דופי או מחלוקת.

אבל נשאר לנו ראי בהירה אשר ממנה אנו רואין את נפשו המהורה והיקרה כדמצינו נדרים ט: אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, פ"א בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתי שהוא יפה עינים וטוב רואי — אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה? א"ל רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתבלתי בבואה שלי ופחו עלי יצדי ובקש לטיירדני מן העולם וכו', מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו א"ל בני כמוך ירבו נזורי נזירות בישראל.

וביומא לט: וירושלמי שם פ"ו ה"ג ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היה גורל עולה [תמיד] בימין מכאן ואילך פעמים עולה בימין ופעמים בשמאל, ולשון של זהירות מלכין מכאן ואילך — והיה נר מערבי דולק, מכאן ואילך — ושעיר המשתלח לא היה מגיע וכו'. ואיתה שנה שמת אמר להו בשנה זו היא מת א"ל מנין הוא יודע א"ל בכל יו"ה כפ היה מודמן לי זקן אחד לבוש לבנים — נכנס עמו ויצא עמו והיום נודמן לי זקן

הכה"ג בשם שמעון בתרוס שהיה ג"כ צדיק גדול, וקרוב מאוד לימר שהיה כתוב במגילת תענית שמעון שהיה צדיק ונשתבש לשמעון הצדיק ומשם נעתק להגמרא והירושלמי ג"כ שם שמעון הצדיק.

וכן הוא דעת ערך מלון צד 147 שהוא Cajus Callinicus וכן הוא דעת ר"ר ח"א צד 82.

ובס"ע רבה פ"ל חושב שמונה מלכי יון והאחרון הוא גסקלגס ודעת הר"ד רמנר שהיא קאיוס קאליגולא ע"ש.

והנה הרמב"ם בה' מעשר רפ"ט מביא שיוחנן כה"ג היה אחר שמעון הצדיק וכתב בבס"פ משנה שם לאפוקי שלא נאמר איתו יוחנן כה"ג ששימש בכה"ג שמונים שנה, ובמחילה מעצמותיו הקדושים שמעולם לא היה כה"ג בשם יוחנן חוץ מיוחנן כה"ג ששימש פ' שנה ולבסוף נעשה צדיק, ויוחנן אבי מתתיהו לא היה מעולם כה"ג כי גם בנו מתתיהו לא היה כה"ג וגם יהודה נמשח לכה"ג אך כשלוש שנים לפני מותו, ובין לרברי רז"ל ובין לרברי יויופוס לא היה אחר שמעון הצדיק כה"ג בשם יוחנן, כי לדעת רז"ל שימש בכה"ג שמעי בנו ולדעת יויופוס נתכהן אלעזר אחי שמעון הצדיק, אך האמת יורה דרכו שכונת הרמב"ם היא כאשר בארנו לעיל שבשמעון הצדיק נקבצו ב' המשרות יחד שהוא היה הכה"ג הנשיא בין העם למלך, וגם היה כה"ג המשמש בב"המק, ודבר כזה היה ג"כ אצל יוחנן כה"ג שהוא היה נשיא היהודים וגם שימש בעצמו בכה"ג ביום הכפורים כמבואר בערכו, וזה ברור.

ר' שמעון הצדוני

נזכר פסחים קיה. לגרסת ע"י ודק"ס, וגרסא שלנו ר"ש השילוני.

שמעון הצנוע.

היה כהן ושימש עוד במקדש בתוספתא

בלים

הכה"ג ברח אל תלמי מלך מצרים וקליאפטרס המלכה והמה קבלו איתו באהבה והרשו לו לבנות מקדש בארץ מצרים כתבנית המקדש שבירושלים ואשר ידוע בשם בית חינוי.

והנה מצינו סימיה לנ. ובירושלמי שם פ"ט ה"ג מעשה ששמע שמעון הצדיק כ"ק יוצא מבית קה"ק ואמר נהרג גייס גוליקס ובטלו גזירותיו, ובסוטה שם קראו גסקלגס וכן מובא בתוספתא סימיה פ"ג, ובכל אלו המקומות מובא מקודם מעשה ביוחנן כה"ג ששמע ב"ק נצחו מליא — באנטיכיא, ואח"כ מובא המעשה דשמעון הצדיק.

וכן מובא בשהש"ר פ"ח פסוק אם חומה, מעשה ביוחנן כה"ג ואח"כ מובא המעשה דשמעון הצדיק.

והמקור הוא במגילת תענית פ"י וז"ל בכ"ב ביה (בשבת) במילת עבדתא דאמר סנאה להתאה להיכלא דלא למיספר, מפני יום ששלח גסקלגס את הצלמים להעמידם בהיכל ובאתה השמיעה לירושלים עיו"ט הראשון של חג א"ל שמעון הצדיק עשו מועדיכם בשמחה שאין אחר מכל הרברים הללו ששמעתם יקיים — מיד שמע קול יוצא מבית קה"ק שהוא אומר במילת עבדתא דאמר סנאה להתאה להיכלא, אקטיל גסקלגס ובטלו גזירותיו, והנה ידוע שבימי שמעון הצדיק לא היה מלך שהיה שמו גסקלגס, ועוד אם הוא שמעון הצדיק מי שהיה משירי כנ"הג א"כ למה יסופר המעשה דשמעון הצדיק אחרי המעשה דיוחנן כה"ג ? בכל אלו המקומות, וזה אות שסיפור המעשה דשמעון הצדיק היתה מאוחרת ממעשה דיוחנן כה"ג.

ולכן נראה ברור דעת נרץ בח"ב צד 17 שהוא קאיוס קאליגולא קיסר רומי שהיה בזמן אנריפוס השני וידוע שהוא באמת גזר להעמיד צלם בהיכל ואז היה

חכמים בן עזאי, ב"ן שמעון התימני
הנן המצרי והגנייה בן הכינאי.
ובתוספתא ברכות פ"ד מעשה בארבעה
זקנים שהיו יושבין בבית שער של ר'
יהושע, אלעזר ב"מ, חנינא ב"ח, שב"ע
ושמעון התימני היו עוסקין במה ששנה
להן ר"ע.

ונזכר במשנה תענית פ"ג מ"ו שמתריעין
בשבת אף על הדבר ולא הודו לו חכמים
(ופירש"י שם יט. שנקרא התימני שמתנה היה).

וביבמות פ"ד מ"ג חולק על ר"ע
ומ"ל שממור הוא מחייבי כריתות והלכה
כדבריו.

ובידים פ"א מ"ג חולק על סתם משנה.
וכן נזכרו הלכותיו כתובות כט: שאומר
אשה שיש בה היה.

וב"ק צ: חולק פא"פ עם ר"ע שאמר
והבה איש את רעהו באבן — פרט
לשיצתה מתחת יד העדים א"ל ר"ע וכי
בפני ב"ד הכהו וכי.

ובזבחים לב: אומר מנין שיהיו ידיו
של שוחט לפניו מן הנשחט ת"ל וכי.

וביצה כא. מעשה בשמעון התימני
שלא בא אמש לב"המך בשחרית מצאו
ר' יהודה ב"ב א"ל מפני מה לא באת
אמש לב"המך? א"ל בלשתי באה לעירנו
ובקשה לחטוף את כל העיר ושחטנו להם
עגל והאכלנום ופטרנום לשלום.

ובד"ד ח"ב צד 111 עילה מצא
להתנפל עליו ויאמר שמעון התימני מלאו
לכו לעשות מעשה לצורך השעה בעקרת
דבר תורה בהתירו ביו"ט שחיטה ובשול
לצורך אנשי חיל שבאו לעירו נגד דעת
ר"ע רבו וכל חכמי הדור מבלתא בא
פ"מ ביצה ב: עב"ל, ומעית הוא בידו
שאם עגל כשרה היתה הלא מותר לשחוט
לב"ע וכדאמרו שם ביצה כא. שחוי
לסיכל מיניה, ואף למסקנת הנמרא שעגל
טרפה הואי הלא אמרו שסוכר כרי"הג
ולא כר"ע, ואם קבל מר"ע האם אינו

יכול

כלים ב"ק רפ"א שאמר לפני ר' אליעזר
אני נכנסתי לבין האולם ולמזבח שלא
רחץ ידים ורגלים, א"ל מי חביב אתה
או כה"ג, היה שותק א"ל בוש אתה
לומר שכלבו של כה"ג חביב הימנך א"ל
רבי, אמרת? א"ל העבודה אפילו כה"ג
פצעין את מוחו בניירין מה תעשה שלא
מצאך בעל הפול.

ר' שמעון השילוני.

נשאר לנו ממנו דרשה יקרה אחת
בפסחים קיח. בשעה שהפיל נבוכדנצר
את חנניה מישאל ועזריה לתיך כבשן
האש עמד יורקמי שר הברד לפני הקב"ה
וכו', באותה שעה פתח נבריאלי ואמר
ואמת ה', רבי נתן אומר ואמת ה' לעולם
דנים שבים אמרוהו, ומשמע מזה שהיה
תנא שר' נתן חולק עליו, ומה שאמרו
שם אח"כ, כדרב הונא הוא ממסדרי
הנמרא.

שמעון השקמוני, (תנא).

היה תלמיד ר"ע כב"ב קיט. א"ר
חזקא שמעון השקמוני היה לי חבר
מתלמידי ר"ע וכך היה ר"ש השקמוני
אומר יודע היה משה רבינו שבנות
צלפחד יורשות הן אבל לא היה יודע אם
נוטלות חלק בכורה אם לא, וראויה
היתה פרשת נחלות ליכתב ע"י משה
אלא שזכו בנית צלפחד — ללמדך
שמגלגלין זכות ע"י זכאי וכי.

שמעון התימני, (תנא דמתניתין).

הוא היה מגדולי הדור בסנהדרין ובנה
תחת נשיאות רבן גמליאל, אך היה אז
עדיין עול ימים ולא נסמך עוד בסנהדרין
יו: כב"ד של יבנה היו ד' שהבינו ע'
לשונות, ר"א ור' יהושע ור"ע, ושמעון
התימני הן לפניהם בקרקע (תלמיד היה
ולא נסמך שלא בא לכלל זקנה, רש"י), ור"ג
בר יצחק חשבו בין החמשה הדנין לפני

מעדנים — עד כאן בתחילה, בסוף ר' יונה בשם ר"ש חסידא אשר ברא מיני מעדנים לעדן בהן נפש כל חי בא"י על הארץ ועל מעדניה.

וכן מעשרות פ"א ה"ב אמר ר' יונה בשמו ניקורי רמב באביהן אסור.

ר' יעקב בר אידי בשמו סוף ר"ה כי אהא רבין אר"י בר אידי אר"ש חסידא לא פטר ר"ג וכו'.

וברכות פ"ד ה"ו אמר בשמו ברועים וכו'.

וע"י ר' סימון נשאר לנו מאמרו היקר במד' תהלים הישן ספ"עג שאמר בשמו בע"הו אדם הולך ללקיט תאנים (בשבת) אין התאנה אומרת כלום, אבל לע"ל היא צווחת ואומרת שבת היום, בע"הו אדם הולך לשמש ממתו נדה אין ממתו מעכבתו, אבל לע"ל — צווקת ואומרת נדה היא, והמאמר מובא במד' תהלים כיבר ושם א"ר שמעון בשם ר' סימון חסידא וצ"ל להיפוך א"ר סימון בש"ר שמעון חסידא, והרש"ב לא הרגיש בזה, ומיבא כהוגן בילקיט ירמיה רמו שמו.

ובמד' תהלים פ"כהב ר' שמעון בשם ר' סימון אומר ממה שאתה מחודשנו לבקרים אנו מאמינים ומכירין שאתה מחויר לנו נשמתינו לתח"המ, וצ"ל כדמוכא בילקיט תהלים רמו תסב ר' סימון בשם ר' שמעון, והוא ר"ש חסידא.

ר' שמעון יאסינא. ערך ר' שמעון בן יוסינא.

ר' שמעון כרסנא. ערך ר"ש בר כרסנא.

ר' שמעון לודיאי.

נוכר ש"ר פ"ג"ה אמר בשם ר' סימון בשם ריש לקיש.

ר' שמעון נזירא. ערך ר"ש בר נזירא.

שמעון

יכול לחלוק עליו? הלא הולק עליו ביבמות פ"ד מ"ג וב"ק צא; ואיה מצא שעקר דבר תורה?

דבריו באגדה מצינו אך במבלתא בשלח מס' ויהי פ"ג ר"ש התימני אומר בזכות המילה אקרע את הים וכו'.

ר' שמעון החסיד.

נשאר לנו ממנו אגרות יקרות ע"י תלמידו רב חנא בר ביזנא שאמר משמו כברכות ז. מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפלין.

ישם מנ: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים.

ובר"ה יח: מאי דכתיב — צים הרביעי וכו', (וברש"י שם כענות רב תמא בר ביזנא וצ"ל רב חנא).

ובסוכה נב: מאן נינהו ד' חרשים וכו'. וכוזמא עז. אלמלא נצטננו נהלים מירו של כרוכ וכו'.

וביבמות ס: העכורום לפני הציץ כל שפניה מוריקות בידוע שהיא ראיה ליבעל.

ובמנהדרין כב. המתפלל צריך שיראה עצמו כאלו שכניה כנגדו שנאמר שויתי וכו'.

ובברכות ג: רב אחא בר ביזנא אר"ש חסידא כנור היה תלוי למעלה מממתו של דוד (וגרסת דק"ס רב חנא ב"ב).

וידוע שרב חנא בר ביזנא היה כחבר לרב ששת כסוכה נב: א"כ היה ר"ש חסידא בדור שני לאמוראים.

וכן מצינו רב אבא בר עזירא אר"ש חסידא סוף ר"ה שאמר פוטר היה ר"ג אפילו עם שבשדות.

רב ביבי בר גידל אר"ש חסידא ב"ק קיג: גזל עב"ים אסור.

ר' יונה בשמו כברכות פ"ו ה"א-טא. בר מרינא בריך קומי ר"ז ור"ח בר זא שהכל, ר"ש חסידא אומר בורא מיני

ונזכר במשנה דמאי רפ"ד שאמר אף
בחול שאלו ואוכלו על פיו.

ושביעית פ"ב מ"ח אומר פול המצרי
שורעו וכו'.

ובגמין פ"ז מ"ה (הלכתו המפורסם בש"ס)
אף המסוכן.

ובחולין פ"ד מ"ה אומר אפילו בן ה'
שנים וחורש בשדה שחישת אמו מטהרתו
(לכן פקועה).

ובגמרא שם עה: שמתיר אפילו בבנו
ובן בנו.

ובבבית פ"ד מ"ד ר"ש שזורי ור"ש
אומרים לא נחלקו (ר"א ור' יהושע) על
דבר שהוא משום שם אחד וכו'.

ובבבלים פ"ח מ"א חולק על ר' יוסי.

ובמטהרות פ"ג מ"ב מוסיף על דברי
ר"מ, ולדברי הש"ס מנחות לא. חולק על
ר"מ.

וכן נזכרו הלכותיו שבת כו. שאמר
מדליקין בשמן פקועות ובנפמ.

וביצה יט. אומר אף בחול אין מטבילין
אותו.

ובר"ה יג: אין מעשרין מן החדש על
הישן וסיבר יש בילה, (ובדרכי המשנה יאמר
שלא נמצא בכל סדר מועד).

ובנוזר מה. חולק פא"פ עם אבא חנן
שאמר משום ר' אליעזר.

ומנחות ל: חולק עם ר"מ ור' יהודה,
ושקלים ספ"א חולק עם ר"מ ר' אלעזר.

ועולא א"ר חנינא אמר במנחות ל:
שכ"מ ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו.

האימרים בשמו מצינו אך בר"ה יג:
ר' יוסי בן כיפר אמר בשמן, וכיוחסין

תמה ע"ז הלא ר' יוסי ב"כ היה בזמן
חנניה בן אחי ר' יהושע ואיך יאמר בשם

ר"ש שזורי, אבל לא קשה מירי שאף
ששלחהו חבריו ר"מ ור' יהודה לבבל

לחנניה באר"י שלא יעבר עוד שנים
אבל זה היה כבר כסוף ימיו, ור"ש שזורי

היה גדול וזקן מר' יוסי ב"כ שהיה

תלמידו

שמעון נרשיא. ערך שמעון בר
נרשיא.

שמעון סכני איש עובדה.

בקה"ר ספ"ד אמר לרבן יוחנן בן זכאי
אני גדול כמוך שהיה חופר. בורות ושיחין
בירושלים, וקרא עליו הפסוק וקרוב לשמוע
מתת הסלים וכו'.

ר' שמעון ספרא דמרכנס.

נזכר מגילה פ"ד ה"ה שא"ל בני עירו
שיפסוק כשקרא בתורה בחצי פסוק כדי
שיקראו עם בנייהו, אתא שאל לר' חנינא
א"ל אפילו אם יחתכו ראשך לא תשמע
להן, והעבירוהו מן ספרותו וירד לבבל
ובא לר' שמעון בן יוסינה וסיפר לו
המעשה — אמר ר"ז אלו הוה ההוא
ספרא ביומיו מניתיה חבים.

שמעון קמטריא.

נזכר ברכות פ"ט ה"ב שאל לר' חייא
בר אבא בנין דאנא חמר וסליק לירושלים
בכל שנה מהו שנקרע א"ל אם וכו',
ואח"כ אמרו ר' חננא שמעון קמטריא
בשם ר' שמואל בר נחמן, ויהונתן בן
נרשים בן מנשה נו"ן תלוי אם זכה בן
משה וכו'.

ר' שמעון שזורי, (תנא דמתניתין).

דעת הרמב"ם בהקדמתו לזרעים שנקרא
שזורי ע"ש מלאכתו (כמו שש משור),
ובספר כפתור ופרח פ"מד יאמר שהוא
שם עיר.

ובחולין עה: נזכר בשם ר"ש בן שזורי
ובשביש הוסיפו תיבת בן בריפוס ווינציא
כדמובא בדק"ס, ונקרא כן כדי להבדילו
מן ר"ש אחר שהיה בזמנו.

הוא היה תלמיד ר' מרפון כמנחות.
לא. ותוספתא דמאי פ"ה וירושלמי שם
ספ"ה אר"ש שזורי פ"א נתערב לי טבל
בחולין ובאתי ושאלתי את ר' מרפון וא"ל
לך וקח וכו'.

בעדות פ"א מ"ג ששני גדרים משער האשפיה שבירושלים העידו משמם שני לוגין מים פוסלין את המקוה. ושם פ"ה מ"ז שא"ל חכמים לעקניה בן מהללאל מעשה בכרכמית שפחה משוחררת שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון.

וביצה כה. העידו בשמם על חיה שקננה בפרדס וכו'.

וכיבמית סו. זו עדות (שהעובר פוסל ואינו מאכיל) העיד ר' יוסי מפי (הוא כמו משמיה) שמעיה ואבטליון.

ובאבות פ"א מ"י שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתירע לרשות, אבטליון אומר חכמים הזהרו בדבריהם שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וישתו התלמידים הבאים אהריכם וימותו ונמצא שם שמים מתחלל.

וקרוב מאוד לומר יען שראוי כשנפטרה שלמונין המלכה הכשרה בנשים והתחילו לריב שני בניה הורקנוס וארויסטובלוס בדבר המלוכה, וכל אחד משך אחריו את העם וכאשר יסופר ביויפוס שאו נהרג החסיד חוני המעגל, וכל משדות המלוכה נפלה שנית בידי הצדוקים, לכן היתה עצת חסידיו הרור לשנא את הרבנות ולא להתירע לרשות, ולהזהר ברבניהם שאם יתחברו להם יהפכו לצדוקים, ואם ידרשו נגדם או יחובו חובת גלות, ובין כה וכה נמצא ש"ש מתחלל על ידן, ואפשר שלכן העמידו שומר על פתח בית המדרש כדי שלא יכנסו שמה אנשים שאין הוכן כבן ועולה ימצאו למוסרן למלכות ואז יבולע לכל ראשי העם, ובאשר יסופר יומא לה: שהלל היה משתכר במרפעיך בכל יום וחציו היה ניתן לשומר ב"המד — פ"א לא מצא להשתכר ולא הניחו להכנס, עלה ונתלה וישב ע"פ ארובה כדי שישמע דברי אלהים חיים

כפי

תלמידו דר' טרפון ולכן אמר בשמי. מעניניו הפרטים לא מצינו שום דבר, חוץ לגרסת דק"ס ב"ק פ. וכן הוא גרסת מהרש"ל שם שאר"ש שזורי מבעלי בתים שבגליל העליון היו בית אבא, ונרכא שלנו ר' ישמעאל.

שמעי. (שמעי בן נרא, שמואל ב' פ"טרה). בנו הגדול של שמעון הצדיק מנהות קמ: ועיין ערך שמעון הצדיק.

שמעיה (שמעיה הנביא, ד"ה א' פ"יב"ה) ואבטליון. (מקבלי הכ"ה).

כבר בארנו בערך ר"ע שהגרכא האמיתית הוא כבניטין נז: שמבני בניו של סנהרב למדו תורה בירושלים ומאן אינון שמעיה ואבטליון והמה היו תלמידי יהודה בן סכאי ושמעון בן שמח.

והנה אף שהיו בני גרים אעפ"כ נתעלו למדרגה היותר גבוה בישראל להיות נשיא ואב"ד בסנהדרין בעיד מלך מלך בישראל כי ימי נשיאותם נופלים באמצע ימים התיבים אשר מלכה שלמונין (אהות שמעון בן שמח) על ישראל וזה אות על גדולתם בתורה וביראה, והעם הביירו כי אך המה נושאי דגל התורה והיו הביבין עליהן יותר מכה"ג כאשר יסופר יומא עא: מעשה בכה"ג אחד שיעא מבית המקדש והווי אולי כולי עלמא בתריה כיון דחוינהו לשמעיה ואבטליון שבקוהו לדידיה ואולו בתר ש"וא לסוף אתו לאיפטרוי מיניה דכה"ג אמר להן ייתן בני עממין לשלם (שחרה לכה"ג את אשר עובו אותו והלכו אחרי ש"וא והזכורם שהם מבני גרים) אמרו לו ייתן בני עממין לשלם דעברין עובדא דאהרן ולא ייתו בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן.

ונשתבחו מאת יהודה בן דורתאי בשם גדולי הדור, חכמים גדולים, ודרשנין גדולים כפסחים ע:.

מהלכותיהם נשאר לנו על שמם אך

וביומא נג: משום שמעיה אמרו, אבל גרסת דק"ם משום רש"בי, וכפרקי דר"א, פ"טו ר' שמעיה אומר וכו'.

שמעיה.

בתענית יח: אמרו שהיו שני אחין בשם שמעיה ואחיה ופירש"י חסידים היו ולא פירש מי הם. וכערך ערך הרגאומר שהמה הרוני לוד הנזכרים פסחים נ. וב"ב י:.

רב שמעיה (א).

היה חנירו דר' אבא כסוף נדה שאמר לר' אבא אימא ביממא — א"ל עליך אמר קרא וכו'. וידוע שר' אבא היה תלמידו דרב יהודה ואולי היה גם רב שמעיה תלמידו וכדמצינו קידושין למ: שנזכר אחר רב יהודה.

ובעירובין לב. אר"נ התם כדרב שמעיה. ובסנהדרין מז. א"ל אביו לרב יוסף — דתני רב שמעיה,

וכן מצינו ר"ה ו: דתני רב שמעיה, וכן פסחים כו: רב שמעיה אמר באותן שמעונין גניזה דתניא וכו'. וכן נזכר יבמות ק: קיד:.

רב שמעיה (ב).

היה תלמידו דרבא כעירובין מ. שא"ל רבא בר תחליפא לרבינא — מתקיף לה רב שמעיה — אולו שיללו לרבא ופסק כרב שמעיה.

ופסחים כה. הקשה ורבא תירץ קושיתו, וכן נויר נב. קאי על בעי דרבא. ופסחים מט. נזכר אחד ר"פ ואמר וקרו ליה בר מך רבע, ונזכר פסחים כג. שאמר שאני התם דא"ק קצירכם וכו'.

שמעיה איש כפר עותני.

נזכר תוספתא פרה פ"י (צוקרמנדל) א"ר אליעזר מעשה בשמעיה איש כפר עותני שהיה בידו לגין מלא מי חמאת והניף

את

מפי שמעיה ואבטריון ואיתו היום ע"ש היה ותקופת מבת היה וירד עליו שלג, כשעלה עמוד השחר א"ל שמעיה לאבטריון אבטריון אחי בכל יום הבית מאיר והיום אפל — הציצו וראו דמות אדם בארובה עלו ומצאו עליו דום ג' אמות שלג, פרקוהו והרחיצוהו וסכוהו והושיבוהו כנגד המדרה אמרו ראוי זה לחלל עליו את השבת.

והלל לא מש מבת מדרשם כל ימיהם ושתה כצמא את דכריהם, וכאשר יסופר פסחים סו. שא"ל הלל לבני בתירה מי רם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם עצלות שהיתה בכם שלא שמשתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטריון.

וכן שמאי היה תלמידם המובהק כאבות פ"א מ"ב שאמרו שהלל ושמאי קבלו מהן.

אך כשנפטר שמעיה ואבטריון לא הוקם לא נשיא ולא אב"ד שאו הותחלו השערוריות בין האחין וע"י אנטיפרוס אבי הורדוס נקרא פאמפיוס שר צבא רומי לעשות שלום בין האחין והוא פרש ממשלתו על ארץ יהודה, וע"י עצת אנטיפרוס נתחלקה הסנהדרין לחמש מקומות, והנהגת הנשיאות בכלל לדברים היותר נחוצים נמסרה בידי האנשים היקרים בני בתירה עד אשר הופיע המלאך המושיע הלל הוקן ונתמנה לנשיא כמביאר בערכו.

שמעיה.

ר' אליעזר בן שמעיה תוספתא פרה פ"ט.

רב יוסף בר שמעיה שבת לג: ר' ירמיה בר שמעיה תנחומא ויגשרו.

ר' שמעיה.

נזכר תוספתא כ"מ פ"ו אימר כל שיש לו סעות ואין מלוה אותן בריבית וכו', וגרסת הבבלי שם עו. ר"ש בן אלעזר.

שקלא. ר' יודן בר שקלא כתובות פ"ט ה"י.

שקפא. ר' שמעון בר שקפא קה"ר פ"א רפ"יא.

רב שרביה. (שרביה, נחמיה פ"טד).

היה תלמידו דאביי ורבא כב"מ סד, בכורות יט. שהקשה לאביי ואביי תירץ לו קושיתו.

ובשבת קלו: אמר רבינא משמיה דרבא ורב שרביא משמיה דרבא אמר — א"ל רבינא באורתא אמר רבא הכי לצפרא הדר ביה א"ל שריתוה, יהא רעוא דתשרו תרבא.

וביבמות קיב. הקשה לרבא מכרייהא א"ל אי תניא תניא.

וניזכר פסחים צח. מתרץ דברי הברייתא אחר אביי.

וביבמות נג. מתרץ הברייתא אחר רבא,

ושם עא. אמר רב שמעיה לאתווי ערבי מהול.

ובוחים נח: אמר הא מני רי"הג היא. וביומא יג: מתקיף לה רבינא ואיתימא רב שרביא.

ובקידושין ט: כתבו לשמה ושלא מדעתה רבא ורבינא אמרו — ר"פ ורב שרביא אמרי אינה מקודשת.

והיה דיון בעירו ומשם שלח ספיקתו לאביי כב"ב קסו:

ומצינו רב בר שרביה בשבועות ל:

שרישוב. (שרש, ד"ה א' פ"זטז).

רבא בר שרשום ב"ב לב:

ר' שישא בנו של ר' אבא.

(שישי, עזרא פ"יט).

נוכר ש"ר רפ"כר היה כותב ה"א מלמטה ולמ"ד מלמעלה (מן התיבה הלה) תגמלו זאת), וביוחסין גורס בר רבא, אבל מקור המדרש הוא מירושלמי מגילה פ"א ה"מ"יא: ושם איתא ר' יושע' בריה

את הדלת שמפתח טמא טמא מת תלוי בה ובא ושאל את רבן יוחנן בן זכאי דא"ל שמעיה, צא והזה את מימך, וגרסא שלנו ר' אליעזר בן שמעיה והוא ט"ם.

רב שמעיה בר זעירא או זירא.

היה מתלמידיו דאביי ורבא בעירובין צנ. שלח ליה רבא לאביי ביד רב שמעיה בר זעירא, ובכתובות פא. איתא בר זירא.

ובחולין קטז. תירץ לו אביי קושיתו. וכן נזכר פסחים ז. אמר רב שמעיה בר זירא מ"ט הואיל ושוקי ירושלים עשויין להתכבד בכל יום, וב"מ כו. הגרסא בר זעירא.

ובקידושין עו: תני רב שמעון בר זירא בקידושין דבי לוי, גרסת כה"ר רב שמעיה.

ר' שמעיה חסידא. נזכר זהר בלק קפו. קפח:

רב שמעיה מקלבנו.

נוכר יומא כא. (והוא שם מקום כמנהג דרין סג: עולא בת בקלבנו, וכן פירש"י וזכחים צו).

רב שעורם. ערך רב סעורם.

ר' שפמאי.

(שפטיה בן דוד, שמואל ב' פ"גד).

נוכר מגילה לב. ר' שפמאי א"ר יוחנן ה' מאמרים בשמו ואחד ממאמריו מובא בספרים פ"ג ה"י בשמו.

שפיפון בן פיש.

בסה"ד ערך סבר מובא מעשה ממנו והיה חכם גדול, אך יען שלא נמצא במדרשים לכן קצרתו.

רב שפיר.

נוכר מו"ק יא. רב איקלע לבי רב שפיר ובדק"ס גרס בר שפיר.

שקוד. הוא שמואל עיין ערכו.

איך אפשר לומר על רב ששת שלא השגיח על צעקת אמו עד שהוצרכה לומר לו חוי להני חדיי דמצית מינייהו. את תורתו קבל מרב ירמיה בר אבא (תלמיד חבר דרב) כדמצינו אמר רב ששת אר"י בר אבא אמר רב כעירובין יב. מנחות למ.

ובגדה סט. א"ל רב ששת לרב ירמיה בר אבא, רב ככותאי אמרה לשמעתייהו ובע"ז פ"ב ה"ה מצינו רב ששת בשם רב ונראה שחסר באמצע תיבת רב ירמיה בר אבא.

והלכות רב היו חשובות עליו כ"כ עד כשנאמרו לפניו הלכה משמיה דרב ולא ישרו בעיניו אמר תמיד כי ניים ושיביב רב אמר להא שמעתא כיבמות כד: צא. קט; כי לא האמין שיצא מפי רב.

וכשישב ר"ה על כסא רב בסירא ישב לפניו רב ששת ככתובות סט. כששלח רב ענן לר"ה וקראו הונא חברין הוה יתיב רב ששת קמיה א"ל ר"ה ויל אימא ליה, ובשמתא יהא מאן דלא אמר ליה — אול רב ששת לקמיה דרב ענן א"ל מר (הוא) רבה, ורב הונא רביה דרבה וכו'.

וכן ב"ב פה: בעי מיניה רב ששת מר"ה.

ובבבמות סב: אמרו דרב ששת איעקר מפירקיה דר"ה.

ובבבחים ה: יתיב ר"ה ור"נ ויתיב רב ששת גבייהו.

וכן מצינו רב ששת אר"ה כב"ס עב: עירובין פ"ג ה"ב.

ומה שמצינו פסחים קב: ר"ה אמר רב ששת צ"ל ר"ה בר יהודה (שהיה תלמידו דרב ששת) כגרסת הרי"ף וכן צ"ל במנחות למ.

וביומא מג: א"ל רב ששת פוקו וא"ל לר' יצחק כבר תרגמה ר"ה לשמעתיך בכבל.

דרב חננאל, וגרסת הירושלמי עיקר כידוע שגם רב חננאל היה סופר.

ששון. מין אחד בזמן ר' אבהו סוכה מח:.

ששון. (ששן, ד"ה א' פ"בילד).

ר' ענני בר ששון שבת סד; ובש"ד פ"גו ר' ענניאל ב"ר ששון.

שישנא. רב דימי בר ששנא גיטין סב..

ר' שישעיה.

בירושלמי שבת פ"ט ה"א ר' שמואל גר אבדומי היה צריך למול אצל ר' ששעיה בנו ושכח הסכין ושאל לר' מנא — ושאל לר' יצחק בן אלעזר, ובריי"ף שם גורם ר' שישנא.

רב יששת.

האמורא הגדול הזה אם כי לא זכה להיות ריש מתיבתא אבל היה מגדולי תלמידיו דר"ה והרביץ תורה הרבה וכל גדולי אמוראי דדור הרביעי. היו תלמידיו.

ממשפחתו ובית אביו לא נדע לנו מאומה אך כפי הנראה לא היה אביו ת"ח כדמצינו ע"ז נ: שאמר רב ששת אנא לא נגר ולא בר נגר וכו', ועל עצמו אמר בדרך עניות אבל איך יאמר כן על אביו? ומה שמעע שאביו לא היה ת"ח.

אמו נזכרה ב"ב ט: שרב ששת כעס על רב אחדבוי בר אמי וחלש דעתיה אישתיק רב אחדבוי בר אמי ואתיקר תלמודיה אתיא אימיה (דיב ששה) וקא בכיא קמיה צווחה צווחה ולא אשנח בה א"ל חוי להני חדיי דמצית מינייהו בעא רחמי עליה ואתמי, זה לפירש"י, אבל דעת התוס' שם שאימיה דרב אחדבוי היתה מינקת דרב ששת והיתה באה לפניו שיתפלל על בנה, והצדק אתם כי

פנע ברמי בר חמא ושאלו מפני מה עובר, א"ל מר כי בעינא מלתא פשיט לי מסברא — רב ששת פשיט לי ממתניתא וכו'.

וכן היה דרכו תמיד לומר מנא אמינא לה דתניא כשבת קבג; פסחים צב; יומא ז; כתובות סח, כ"ק סח, כ"ב קט. קמב. קמג. קמו; או תניתורו כב"ט צ. קא; סנהדרין נה.

וכן אמר רב עמרם הא מלתא אמר לן רב ששת ואנהינרו לעינין מכהני' כיבמות לה. נו. נה, סוטה ו, כ"ב נג; ואפילו נגד רב כששמע שתיק ר' אמר מ"ט שתיק לא שמיע ליה הא דתנא וכו' כב"ט סט.

ולכן כשאירע לפעמים שנתעלמה ממנו אחת מהברייתות היה בוש ואמר אי תיחזי להו לא תימא להו כעירובין יא: לט.

(ובד"וד ח"ג פי"ד מכיו מקום שלישי צנתעלמה ממנו ברייתא מכ"ק צח. וכמהילה מכ"דו שהוא העתיק ממסורת הש"ס ולא עיין כמרא ששם אמר רב חסדא ולא רב ששת).

ומלבד בקיאותו היה גם חריף גדול כמנחות צה: שאמר עליו רבה הקשה אדם קשה שהוא קשה כברול ומנר רב ששת.

וכן נכודות נב: אמר עליו רמי בר חמא טובה חכמה עם נהלה (טוב טעם חכמת חריפות האמורה עם נהלת הברייתות, רש"י). וקרי עליה וישם דור את הדברים האלה בלבו כשכועות מה:.

חביריו היו ר' אבא בר זבדא, רב אחא בר יעקב, רב גידל, ר' חלבו כינמית פד: שכולהו איעקרו מפירקיה דר"ה לבר מרב אהא בר יעקב.

וכן רב אדא בר מתנה חבירו כובחים ה: רב חנא כסוכה נב: שאמר עליו בהדי חנא באנדתא למה לי (פי' הוא בקי באגדה יותר ממני, רש"י).

רב חסדא, בעירובין סו. אמרו כשפנעו בהדדי, רב חסדא מרתען שיפותיה

ממתנייתא

וכן מצינו רב ששת אמר רב אסי כסנהדרין לג, חולין צב:.

רב ששת אר"א כיבמות ד.

רב ששת משום ר"א בן עזריה כעירובין

סד; פסחים קח.

כשם ר' חייא כעירובין פ"ג ה"ב.

רב ששת א"ר יוחנן כשבת לז:.

והתמדתו בתורה גדלה כל כך עד

שאמרו ברכות ח. שאפילו בעידן צלותא

היה מהדר אפיה ונריכ.

ובפסחים סח: אמרו שכל תלתין יומין

מהדר ליה תלמוזיה ותלי וקאי בעיברא

דרשא ואמר חראי נפשאי לך קראי לך

תנאי.

ושמעתי מפי ירדיו הרב החכם גאון

הדרשנים הר"ר חיים זונדל מכבי

ג"י דבר נאה ומתקבל, וזה יען שרב

ששת היה סני נהור כידוע וסומא פטיר

מן המצות ואעפ"כ עמל כל כך בתורה,

וזה היה באמת אך לשמה בלי תשלום

גמול וזה שאמר חראי נפשאי לך קראי

לך תנאי, שלמודו בתורה היה אך ורק

לנפשיה בלי תשלום גמול ומחשבה זרה.

ונתעלה כל כך בבקאות משניות

וכרייתות עד שאמרו עירובין סו. שרב

חסדא הוה מרתען שיפותיה ממתניתא

דרב ששת, וגם חכריה רר"ה רביה ידעו

שהוא כמו סיני כעדות ר"נ שכויעית מא:

שאמר אנא ורב ששת דתנינא היכתא

ספרא וכפרי ותוכפתא וכולה נמרא.

וגם גדול הדור רב יהודה אמרו כיבמות

יא: כשבעי מרב ששת (בדוד חנוים) הביא

לו תומ"י פשימות ממתני'. וכשהיה קשה

לרב אסי בר נתן כתניתא הלך לרב

ששת לפרשה כנדרים עת, וכן אמרו ע"ו

מב: מנקט רב ששת חומרי מתנייתא

ותני.

וכובחים צי. יסופר שרב יצחק בריה

דרב יהודה הוה רגיל קמיה דרמי בר

חמא שבקיה ואויל לרב ששת, יומא חד

נדחה מפני מי א"ל שבקיה. ואז היה כבר סני נהור, ולכן קרא א"ע עלוב. וכן נדרים עה. רב אסי בר נתן קשיא ליה הא מתניתא אתא לנהרדעא לקמיה דרב ששת ולא אשכחיה, אתא אבתריה למחוזא אמר לו וכו'.

ואיך נעשה סני נהור מפורש בפ' ר"ג בסוף מנחות וכן מובא בתשובת הגאונים שערי תשובה סקע"ח שרב לא היה מנביה עיניו מן הארץ ורצו לנהוג רב יוסף ורב ששת כן ונעשו סני נהורין.

וכן מפורש ברכות נה. רב ששת סני נהור הוה, הוה קא אולי כו"ע לקבולי אפי מלכא וקם אזל בהרייהו רב ששת, אשכחיה ההוא צדוקי א"ל חצבי לנהרא כנני לייא, אמר לו תא חזי דידענא מפי מינך — חלף תליתאי כי קא שתקא א"ל רב ששת ודאי השתא אתי מלכא — פתח רב ששת וקא מכרך ליה וכו'.

וכן שבת קמ. שאמר רב ששת גרנירא אפילו לדידי מעלי (דמאור עינים אנא מעליא לי, רש"י), וכן מפורש פסחים קמז:

אבל דבר זה ברור שלא היה עור מלידה ומבטן כברכות נו: שאמרו רב ששת ראה בחלומו נחש והרגו.

וכן ב"ב ח. שא"ל אמו חזי להני חדיי דמצית מינייהו.

והנה אף שהרביץ תורה הרבה עם תלמידים וגם ישב לפניו תנא שהני קמיה כברכות נו, סנהדרין פו, הוריות ט, אבל לא נתמנה לדין ככתובות צד: שא"ל רב נחמן חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא, וזה אפשר יען שהיה סני נהור.

תלמודיו ואומרי מאמריו.

ר' אבא בר כהן בשמו כשבת פ"ו סה"א.

ר' אבהו א"ר ששת ככריתות כב.

ר' אבינא בעי מרב ששת ככתיבות מג, וכן צ"ל בכבודות טו:

ממתנייתא דרב ששת, ורב ששת מרתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא, וקראו ז"לו מר כנימין סח, ויטופר ברכות מט. שאמר רב חסדא זקפי רב ששת לקועיה עלי כחויא. בעי מרב ששת כברכות לג, מחלקותן כברכות ל.

רב יוסף בעירובין סה: יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פירקיה דרב ששת — אמר רב יוסף הרי נכרי ורב רבני כרבנן ליטעו בהא מלתא, וכו"ב קלד: מנפח רב ששת בדידה אמר אול ליה הואיל דרב יוסף.

ר' יצחק נפחא אמרו במ"ק כד: שדרש אפתחיה דבי ריש גלותא — שמע רב ששת איקפד אמר אמו דידיה היא? ועם רב נחמן היה כחבר גמור וחולק עמו בכל הש"ס כברכות מא: וכו' כדמובא בערך ר"ג, ובכתובות צד: כשפסק רב ששת הרין דלא כר"נ אמר לו רב נחמן חדא דאנא דיינא (ע"פ ריש גלותא והישיבה, רש"י) ומר לאו דיינא.

רבה, אף שמצינו קידושין כג: רבה אמר רב ששת, אבל היו כחברים כעירובין סה, אבל רב ששת היה בל"ס קשיש ממנו.

רבה בר שמואל, אשכחיה רב ששת לרבה ב"ש א"ל תני מר מידי בצורת הפתח עירובין יא, בקדושת עירובין לט, בשכיר שבועות מה:

והנה כשנפטר ר"ה ישב על מקומו הזקן רב חסדא כסורא שהיה אז בן פ"ב שנה, ועל מקום רב יהודה בפומבדיתא מלך הצעיר רבה תלמידו ורב ששת הרביץ תורה בשלחי כמפורש באגרת דרש"ג ח"ג פ"ב וכפי שנראה מדבריו היו נהרדעא ושכנציב ושלחי ומחוזא עיריות קדושות זל"ן, וזה שמצינו מגילה כט. רב ששת הוה יתיב בני כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שכינה ולא נפק אתו מל"הש וקא טבעתא ליה אמר לפניו רבש"ע עליב ושאינו עלוב מי

רב אדא בר חמא אמר רב ששת כב"מ ל.

רב אחא בריה דר"ה אמר רב ששת כברכות לב, עירובין סה; בעי מיניה ב"ב ע, סנהדרין מג, פב:

רב אחדבוי בר אמי בעי מרב ששת — א"ל קבסתן כסנהדרין נה, וכן המעשה דב"ב ח. המובא לעיל, אמר רב ששת כנדה לו:

רב אידי סרסיה (שמשיה, רש"י) שמע הלכה ממנו ואזל לבי מדרשא ולא אמרה משמיה וקיללו רב ששת כבכורות לא:

רב אסי בר נתן קשיא ליה הא מתניתא אתא לקמיה דרב ששת כנדרים עח.

רב גדא שמעיה כעירובין יא:

רב הונא בר חיננא בעי מרב ששת כקידושין כ: ג"פ.

רב הונא בר יהודה אמר רב ששת כעירובין כו: פא, יומא כה, כתובות סג: ק; ב"מ נג; מנחות למ; ובפסחים קב: ר"ה אמר רב ששת חסר תיבת בר יהודה, וכן עירובין כו, יומא ע. ר"ה בריה דרב יהושע א"ר ששת צ"ל ר"ה בריה בר יהודה כגרסת הרי"ף ודק"ס, ובשבת כד. ר"ה בר יהודה איקלע לבי רבא סבר לאדכורי בבונה ירושלים א"ל רב ששת וכו'.

רב המנונא אוהיב לרב ששת כסנהדרין לג, ורב ששת קראו המנונא כעירובין סז.

ר' יורא בעי מרב ששת כסנהדרין לג; הוריות יא, חולין קכא, ורב ששת קראו גברא רבה כעירובין סו.

טבי אמר לר"ג הכי אמר רב ששת כתמורה לד.

רב חייא בר אבין א"ר ששת ככתובות יא:

רב יוסי בר חמא א"ר ששת כשבת סג, סוטה כא; ב"ק צג, ע"ז כו:

רב יוסי בר אבא שאל מרב ששת כב"מ עב; וב"ק קיב: א"ל רב ששת

לר' יוסי בר אבהו אסברא לך וצריך לומר בר אבא.

ר' יוסה בשמו כעירובין פ"ג ה"ב. רב יוסף בר אבא בעירובין ז: א"ל רב ששת אסברא לך.

רב יוסף בר חמא הקשה לרב ששת כב"מ עב; אמר רב ששת כשבת סג, סוטה כא; ע"ז כו:

רב יוסף בר מניומי א"ר ששת כגימין עא.

רב יצחק בריה דרב יהודה למד אצלו כזבחים צו.

מר בריה דרבינא א"ר ששת כשבת פ:

מר זוטרא משמיה כברכות כו:

רב עמרם אמר הא מלתא אמר לן רב ששת ואנהרינהו לעיינין ממתניתן

כיבמות לה. נח, נח, סוטה ו, ב"ב נג;

ורב ששת קראו עמרם ברי ע"ז עו, ופ"א אמר לו דלמא מפומבדיתא את

דמעילינן פילא בקיפא דמחטא כב"מ לח:

רבא א"ר ששת כברכות כג; כתובות סג; ב"ק פח, סנהדרין צב; וכן צ"ל

כב"ב עב, הקשה לו רבא יבמות נה:

וברכות לד: אמר רבא חוינא לרב ששת דקעביד הכי, וב"מ טו. אמר רבא על

רב ששת גברא קא חוינא וכו'.

רבא בריה דרב אחא ב"ר הונא א"ר ששת נדה לא:

רבא (או רבה) בר מתנה א"ר ששת כפסחים לד.

רבה בר איבו א"ר ששת גימין לב. וכן צ"ל בכריתות כד.

רבין בריה דר"ג הקשה לרב ששת כיבמות קט:

רמי בר חמא אמר על רב ששת הא גברא והא תיובתא כב"מ טו, ובא לדינא לקמיה דרב ששת ככתובות צד:

רב שמואל בר אבא א"ל רב ששת אסברא לך כעירובין ז:

חיה והביאו, או הוציא רב ששת הרגל ששמייה לקח והניחה א"ל האם הבהמה בעלת חמש רגלים היא? או א"ל הריש גלותא שיעשו קמיה (ששמשו יראה שהכל נעשה בהכשר) אמר לו לחי, קריבו תבא קמייהו ואייתו קמיה בישראל ואותיבו קמיה ריסתנא דחנקא חמתא (וסברו יען שהוא עור לא ירגיש ויהנק) גששיה ושקליה כרכה בסודריה לבתר דאכיל (ורצו לידע מה כורך בסודריה) א"ל אינגיב לן כסא דכספא בהדי דקא מעייני אשכחיה שבשר כרוך בסודריה א"ל שעשית זאת אך לצערן אמר להם לא, אך לכן לא אכלתי הבשר יען שהבהמה היתה בעלת שחין ומצאו כדבריו, כי קא נפיק כרו בירא ושדרו ליה ציפתא עילויה וסברו שהוא ילך על אותו מקום ויפול לבור אך רב רב חסדא נחר ליה מאחוריה, א"ל רב ששת לינוקא פסוק לי פסוקא א"ל נמה לך על ימינך וכו' — א"ל רב חסדא מנא ידע מר, א"ל חדא דנחר לי מר ועוד פסק לי ינוקא פסוקא ועוד דחשידי עברי דלא מעלו.

ומזה אנו רואין את גודל חסדותו וחכמתו, וכן מצינו שהיה בודק להסכין של שחיטה בריש לישניה כחולין יו:.

ואמר תיתי לי דקיימית מצות הפילין כשבת קיח:.

והקפדתו עשתה תמיד רושם כנרכות נח. עם הצדוק, וב"ב ח: עם רב אהרבי בר אמי.

ולא זכה לבנים זכרים כיבמות סב כששאלוהו רבנן מ"ט לא ישא אשה להוליד בנים השיב להם בני ברתיה המה לי כבנים, והאמת היה שנעשה עקר מפרקיה דר"ה.

ופטירתו נזכר בקצרה מ"ק כח. שפ"א איתחוי ליה (מה"ט) בשוקא א"ל בשוקא ככהמה? איתא לגבי ביתא.

פרנסתו ומדותיו היקרות ומקראיו הפרמיים.

הוא לא עשה את התורה קרדום לחפור בה ואך היה סוחר בבגדים שהיה נותן בהקפה כניטין יד: שאמרו רב ששת הוה ליה אשרתא דסרבלי במחוזא (שנתן סרבליים באשראי לתת לו המעות לזמן קבוע, רש"י). א"ל לרב יוסף בר חמא בהדי דאתית איתנהו ניהלי.

וה' בירך מעשי ידיו והיה עשיר כדמוכח גדה מזו. שהיה לו שפחות, והיה מוסרן לערבים כדי שלא יונו בבנות ישראל.

היה איסתנים גדול כפסחים קח. דאי מעום מידי בצפרא, לאורתא לא הוה מהני ליה מיכלא ורכן היה מתענה ערב פסח כדי שיכול לאכול מצה בערב, ואמר מלי כרוסיה וני בישי כברכות לב: והיה נושא קורות על שכמו ואמר גדולה מלאכה שמחממת את בעליה (ולא אמר שמכבדת את בעליה יען שהיה סני גהור ומה כיבוד שייך אצלו), וקרא את עצמו עלוב כמנילה כט.

והיה רגיל להיות אצל הריש גלותא כנברכות מו: כשא"ל ריש גלותא אע"ג דרבנן קשישי אתון, פרסאי בצרכי סעודה בקיאי מיניכו השיב לו אנא מתניתא ידענא.

ובעירובין למ. היה עם ר"נ ורב חסדא אצל ריש גלותא, והובא צבי שניצד ביו"ט הראשון ונשחט ביו"ט שני ורב ששת לא אבל.

ובניטין סח. שאלו הריש גלותא מ"ט לא סעיד מר גבן אמר לו יען שעבדיך חשירו על אבר מן החי, א"ל מי יימר? א"ל השתא מחוינא לך, א"ל לשמעיה זיל גנוב אייתי לי חד רגל מכהמה שנשחטה היום אייתי ליה, ואח"כ צוה להעבדים שיערכו כל נתחי הבהמה וחסרה רגל אחת אמר לו הא בעלת ג' רגלים הוא? הלכו והתכו רגל אחת מכהמה

תודום הרופא.

נוכר במשנה בכורות פ"ד מ"ד מעשה
כפרה שנמלה האם שלה והאכילה ר'
מרפון לכביבים ובא מעשה לפני חכמים
(ביבנה, גמרא) והתירוה, אמר תודום הרופא
אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא עד
שהם חותכין את האם שלה.
ובנויר נב. ותוספתא אהלות פ"ד מעשה
שהביאו קופה מלאה עצמות לב"הכנ של
מרסיים והניחות באייר ונכנס תודום
הרופא וכל הרופאים ואמרו אין כאן
שררה ממת אחד, ומובא המעשה בברכות
פ"א ה"ארו: ושם היה ר"ע.

תומאי. (תנא דברייתא).

נוכר קידושין טז: אמר רב ששת —
דתניא תומאי אומר לו ולא לבעל חובו.
תומני. ערך בר תומני.

תורתא.

רב הונא בר תורתא חולין קבן.
ר' יוחנן בר תורתא יומא מ.

תחינא בן פריישה. ערך אלעזר בן
דינאי.

תחליפא.

רב אחא (או אבא) בר תחליפא עירובין
סנ.

הונא בר תחליפא יבמות ח:.

רב חנן בר תחליפא סנהדרין צו:.

ר' יונה בר תחליפא חולין ל:.

ר' ירמיה בר תחליפא יומא עת.

רב כהנא בר תחליפא עירובין ח:.

רב מנשיא בר תחליפא ברכות טז:.

רב ענן בר תחליפא פסחים קא.

רבא בר תחליפא עירובין מ.

ר' שמעון בר תחליפא כתובות קיא:.

רב תחליפא.

במו"ק כה. אמר אנא חותיה לר"ה
דבעי למיתב אפזרייה וכו', אבל המאמר
מובא מנחות לב: ושם רב חלבו וכן הוא
ביוחסין ודק"ס.

ומצינו

רב ששת בריה דרב אידי. ערך
רב ששי.

רב ששת בריה דרב יהושעי.

נוכר פסחים קטו. והוא ט"ס וצ"ל רב
שישא בריה דרב אידי כגרסת דק"ס.

רב ששת מקרמיזא.

נוכר מגילה כא: איקלע לבי רב אשי
ובריך מנ"ה, וגרסת הר"ף ודק"ס איקלע
לקמיה דרב ששת.



ר' תדאי.

נוכר שבת לה: ר' אבא א"ר תדאי.
ושם לח: ר' אמי אמר, ר' תדאי
לגרמיה הוא דעביר.

ובירושלמי ברכות פ"ו ה"ח ר' סימון
ר' תדאי בשם ר' יהושע [בן לוי].

ובשבת פ"ג ה"א ר' סימון דתרי,
וגרסת יוחסין השלם ר' סימון בר תדאי,
ובל"ס היה כתוב ב"ר והוא בשם ר'
תדאי.

ויש ר' אלעזר בן תדאי שבת קכג:.
ר' יוסי בן תדאי דא"ר רפ"א.

תדל. ערך בן תדל.

תודום איש רומי.

בברכות יט. תני רב יוסף תודום איש
רומי הנהיג את בני רומי לאכול גדיים
מקולסין בלילי פסחים (בחול), שלח לו
שמעון בן שמח אלמלא תודום אתה
גזרני עליך גרוי, ובפסחים ננ. מובא
המאמר ושם לא נזכר מי שלח לו, ובעו
שם אם תודום נכרא רבה היה או בעל
אגרופין, ואמרו ה"ש עוד זו דרש תודום
איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה
שמסרו עצמן על קרושת השם וכו',
ור' יוסי בר אבין אמר שהיה ממיל
מלאי כוס של ת"ח היה.

וכן הוא בירושלמי פסחים רפ"ו דהוה
מסייע לחכמים בפרנסתן.

שמואל כפסחים ק. (נדק"ס אבימי), ע"ז
ו, וב"ב ח: אמר לו שמואל לר"ת בר
אבדימי (נדק"ס אבימי) עבד חד כיסא
ואתני עלה, וביצה טז: ר"ת בר אבדימי
(נדק"ס אבימי) עבד עובדא כותיה דשמואל
אמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא
מרבנן לקלקלא.

וכן מביא ביוחסין רב תחליפא בר
אבדימי ואמרי לה אבימי, וביוחסין השלם
רב תחליפא בר אבימי (ג"א אבדימי).

רב תחליפא בר אבינא.

תלמיד רב חסדא כחולין ס: שא"ל
רב חסדא כתוב קניני ובליסטרי — ארונקי
באגדותיך ופרשה.

רב תחליפא בר אימי.

בירושלמי מעשרות פ"ד ה"ד הונא בר
חיננא ורב תחליפא בר אימי הוון יתבין
קמי ר' אלעזר, א"ר יונה אין כולהון
בר אימי, הון בר רב אימי, אין כולהון
בר רב אימי, ופי' הפ"מ שהיה ספק לר'
יונה אם כ"מ שנזכר רב תחליפא בר
אימי, ורב תחליפא שישב לפני ר"א הוא
בר רב אימי, או שצדיבין אנו לגרום
בכ"מ רב תחליפא בר רב אימי.

ר' תחליפא בר גיזא או גזא.

נזכר ע"ז סט, זבחים למ, הקשה
לרבינא.

ר' תחליפא בר בר הנא.

נזכר אס"ר פ"א, דרש שהיה אחשוורוש
אחיו של ראש אחיו של נכונדנצר.
ושם פ' חור אמר של/ זהב היו.
ושם פ' וכלים אמר כלים שצורתן
משתנין לימים קלים.

ר' תחליפא בר רב חסדא. נזכר
גיטין לא:.

ר' תחליפא בר יעקב.

נזכר מד' תהלים הישן פק"ד אמר

בשם

ומצינו שבת רפ"ב ר' תחליפא שאל
לרב חסדא לא כן אלפן רבי וכו'.
ובע"ז טו. רב תחליפא א"ר שילא בר
אבימי (או אבינא) משמיה דרב.
ובירושלמי פאה פ"ד ה"ז מחלוקת רב
כהנא ור' תחליפא.

ר' תחליפא, (אמורא ירושלמי).

בברכות פ"ו ה"ב אמר ר' נסא זמנין
אכלית עם ר' תחליפא אבא ועם אניניא
בר סיסי חביבי, והיכת אבא הוא מ"ס
כי בסוף תרומות א"ר נסא אנא לא חכים
לאבא, אימא הוה אמרה לי אבוך הוה
אמר וכו'.

והמאמר דברכות טובא בב"ר פצ"א יג
ושם א"ר אסא (צ"ל נסא) זמנין סגיאיין
אכלית עם ר' תחליפא, וזמנין סגיאיין
אכלית עם ר' חנינא (צ"ל איניניא) בר
סיסי חביבי, ואולי הוא רב תחליפא
תלמיד רב הונא ורב חסדא ועלה לא"י.

רב תחליפא אבוח דר"ה בר תחליפא.
נזכר יומא ו: בריתות כה: אמר משמיה
דרבא, ויען שבנו היה שמו נודע יותר
לכן קראוהו ע"ש בנו.

רב תחליפא אחוה דרבנאי הוזאה.
נזכר ביצה טז: תנא כל סוונותיו של
אדם קצובין לו מר"ה וכו', א"ר אבהו
מאי קרא וכו', וכשמע שהיה קידם ר'
אבהו, וברי"ף והרא"ש גרסא אחרת.

רב תחליפא בר אבדימי.

או אבימי.

נראה ברור שהוא שם של אמורא
אחד ואך ע"פ מעות סופרים כתבו לפעמים
בשם אבדימי או אבימי.

הוא היה תלמיד שמואל כדמצינו רב
תחליפא בר אבימי אמר שמואל כפסחים
קו, סוכה י: מו"ק טז, כד, יבמות צו,
כתובות סד, עו, חולין קו:.

וכן רב תחליפא בר אבדימי אמר

בשם ר' יהודה בר' סימין, ובתהלים
בוכער גרם ר' חלפתא בר יעקב.

ר' תחליפא בר מערבא.

נראה שקראוהו כן יען שבזמנו היה
גם בבבל אמורא בשם רב תחליפא והוא
היה מא"י כפירש"י ב"מ ז. ולכן קראוהו
בר מערבא.

הוא זכה עוד להיות מהתנאים השונים
ברייתות בישיבת ר' יוחנן כמנחות יד:
בעי ר' יוחנן — תנא ליה רב תחליפא
ממערבא (ובדק"ם בר מערבא), אך עיקר
ישיבתו היה לפני ר' אבהו וכדמצינו
תמיד תני רב תחליפא בר מערבא קמיה
דר' אבהו כגומין נב; סוטה כו, ב"ק
לג; ב"מ ז. (ומתו ליה ר' אבהו זבשנועה),
ב"ב עו; סנהדרין עו; ואמרו ברכות
נה. רב תחליפא בר מערבא שמע מר'
יוחנן ואזיל וקא אמר קמיה דר' אבהו,
א"ל אתון מהתם מתניתו דה וכו'.
והיה רגיל לירד לבבל ככתובות ת.
רב תחליפא בר מערבא איקלע לבבל
ברוך שית אריכתא.

וכן עירובין נד: אמר רב חסדא אין
התורה נקנית אלא בסימנין — שמעה
רב תחליפא בר מערבא אול אמרה קמיה
דר' אבהו א"ל אתון מהתם מתניתו לה וכו'.
ומו"ק כו. כי אתא רבין א"ל ההוא
מרבנן ורב תחליפא בר מערבא שמיה
דהוה שכיח בשוקא דגולדאי, ובגדרים נו.
איתא בשוקא דצלעי.

ויען שלא נסמך לכן נקרא תמיד בשם
רב תחליפא.

ומו"ק ט. מצינו תני תחליפא ואפשר
שהוא רב תחליפא בר מערבא.

ר' תחליפא בר שאול או שמואל.

ערך ר' חלפתא בר שאול.

ר' תחליפא דקיסרין.

נוכר ר"ה פ"ד ה"ח, תענית רפ"ב,
גדרים פ"א ה"ב.

ור' זעירא הקשה לו סוטה ספ"ה.
ובש"ר רפכ"ה אמר בשם ר' פילא.
ובפדר"כ ז. ר' יודין ור' לוי ור' תחליפא
קיסריא ור"ל חד אמר וכו'.
ובמ"ד פ"יב"טו ר' תחליפא דמן קסרין
ורשב"ל וכו'.

ובסה"ד מביא שאמר בשם ר' שמעון
בן לוי מילקיש שה"ש רמו תתקפ"ח וצ"ל
כבשהש"ר פ"ד פסוק נפת ר' הונא ור'
תחליפא קיסריי בש"ר שמעון בן לקיש.

ר' תחליפא חמיו דר' אבהו.

נוכר קה"ר ספ"י ר' אבהו אמר בשמו,
ובויק"ר פל"ב"ב מובא המאמר ושם חסד
תיבת חמיו דר' אבהו, ואפשר שהוא ר'
תחליפא דקיסרין כידוע שר' אבהו היה
מקיסרין.

ר' תחליפא חמיו דר' אחא.

נוכר ברכות פ"א ה"א ושיניהם אמרו
בשם ר' שמואל בר נחמן, ודעת מביא
הירושלמי שהוא רב תחליפא בר מערבא.

ר' תחנא.

בס"ה"ד מביא שנוכר בפדר"א פנ"ה,
אבל בפדר"א אך נד' פרקים, וצ"ל פמ"ו,
פנ"ג כדמוכא בהקדמת הגאון רד"ל
וכתב שם שהוא מ"ס וצ"ל ר' תנחום
וכן הוא בכמה דפוסים.

אבא תחנא חסידא. (תחנא, ד"ה א' פ"ד"יב).
יסופר ממנו מעשה נפלא בקה"ר
פ"מ"ז שפ"א נכנס לעירו ע"ש עם חשיכה
וחבילתו על כתפו ומצא מוכה שחין מוטל
בפרשת דרכים, א"ל רבי עשי עמי צדקה
והכניסני לעיר, אמר, אם אני מניח חבילתי
מדויכן אתפרנס אני וביתי, ואם אני מניח
את המוכה שחין אני מתחייב בנפשי,
ונבר יצ"מ על יצ"הר והכניס למוכה
שחין לעיר, ובא ונטל את חבילתו ונכנס
עם דמדומי חמה והיו הכל תמהין ואומרין
זה הוא אבא תחנא חסידא? הורית
הקב"ה את החמה — והיה מתוירא שמא

קבל

העגל שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל צורכה.

תמרי. רמי בר תמרי חולין קי.

תנא דבי ר' פלוני או תני תנא קמיה דר' פלוני.

כבר בארנו בכמה מקומות כי לכל ריש מתיבתא היה תנא או תנאים (אפילו בסוף זמן האמוראים) יושבין לפניו והיו בקיאי'ן מאוד בברייתות בע"פ וכשהוצרכו לברייתא (שע"ס רוב למדו בע"פ) היה הוא כספר חיה והיה אומר לרבו לשון הברייתא, אבל יען שכל מעינים היתה אך להיות שגור בפיהם לישנא דברייתא לכן מעו לפעמים בתיבה אחת וזה שמצינו הרבה פעמים בש"ס שא"ל הריש מתיבתא לא תתני הכי, או איסמייא, וזה שאמרו סוטה כב. התנאין מבלי עולם שמורין הלכה מתוך משנתן ולא קאי על רבותינו חכמי המשנה או הברייתות, אך על התנאין האלו.

וכן כתב רש"י חולין טו. ד"ה אמין ועיין ב"מ לד. ברש"י ד"ה לתנאי.

וכן מובא באגרת דרש"ג ח"א פ"ו שיאמר וגם התנאים למדו אותם בנייהם כגון אחי תנא דבי ר' חייא, בר אשיין תנא דבי ר' אמין.

התנחום.

ר' אבדומי בר תנחום ירושלמי סוף מי"ק.

ר' מנא בר תנחום תרומות פ"ה ה"ב.

ר' שמואל בר תנחום ב"ר רפ"טו.

ר' תנחום.

היה תלמידו דריב"ל כדמצינו א"ר תנחום אריב"ל כברכות ו: כח; מגילה כב, סוטה לט: ד"פ, וב"ק פב. פי' ר' תנחום ור' בריים משום זקן אחד ומנו ריב"ל.

וכן מצינו ר' תנחום א"ר אסי אריב"ל כברכות כט: ושם כט. ר' תנחום א"ר אסי, ובתנחומא ויצא"כ ר' תנחום ב"ר

קבל שכרו יצתה ב"ק וא"ל לך אכול בשמחה לחמך.

תימא. (תימא, בראשית כ"הטו).

ר' יהודה בן תימא אבות פ"ה מ"כ.

ר' תימא בן פפיים.

נוכר כירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ז אמר בשם רב הושעיא אף בפסול משפחה מתחילין מן הצד. וזה שמביא בס"הד ירושלמי פא"ד והרב משכיל לאיתן לא יכול לכן המקום והוא ר"ת פ' אלו דיני ממונות.

תלמי הבלך.

(תלמי מלך נשור, שמואל ב' ס"גג).

במגילה ט. ומס' סופרים פ"א ה"ח יוספר שכנס עב' זקנים וא"ל שיכתבו לו את תורת משה. (להעתיקה ללשון יונית) וכולם הסכימו לדעה אחת ושינו בה יג' דברים שכתבו אלהים ברא בראשית, אעשה אדם, ויכל בששי וישבות בשביעי וכו', ובסוף מגילת תענית בשמונה במטת נכתבה התורה בימי תלמי המלך בלשון יונית, והחושך בא לעולם ג' ימים.

ובקדמוניות היהודים פ"כ יוספר שאחרי מות אלכסנדר מוקדון מלך תלמי זאמער ארבעים שנה, ואחריו מלך תלמי פילאדילפוס למ' שנה, והיה לו סיכין על אוצר ספריו איש יקר רוח בשם דימיטריוס איש פאליריוס, והוא יעץ למלך להעתיק עבורו ספרי התורה, וגם אהבו הנאמן אריסטיוס עזרו לזה, ואז היה הכהן הגדול אלעזר. אחי שמעון הצדיק, וכתב אליו המלך שישלח לו מבחירי חכמי ישראל להעתיק הס"ת, ובמשך עב' יום כלו מלאכתם הגדולה, והמלך שמח מאוד ע"ו וישלח מתנות יקרות לבית המקדש ולב"הג, והיטיב לכל ישראל.

ובסופרים פ"א ה"ז מעשה בה' זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה יונית והיה היום קשה לישראל כיום שנעשה

כולן לעמא חד א"ל לחיי אנן דמהלינן
לא מצינו מיהוי כוותיכו — א"ל מימר
שפיר קא אמרת מיהו כל דוכי למלכא
לשדויה לכיבר, שדויהו ולא אכלהו.
וקרוב מאוד לומר שהוא ר' תנחום
בר חנילאי עיין ערכו.

ר' תנחום אדרייא.

נוכר תענית פ"א ה"ו, אך המאמר
מוכא ברכות פ"ה ה"ב ושם איתא ר'
תנחומא אדרעיה.

ר' תנחום איסבולסמיקא.

(הוא בלשון יוני דרשן).

נוכר ברכות פ"ד ה"ב, ועיין תנחומא
בשלח הערה צא.

ר' תנחום בר אחא.

נוכר שהש"ר פ"א פ' כי טובים ב,
ר' חנינא בריה דר' אחא בשמו.

ר' תנחום בריה דר' אמאי. ערך ר'
תנחום בר ירמיה.

ר' תנחום בר חייא.

אמר בשם ר' יוחנן כשבת פ"א ה"ד,
תענית פ"ב סה"א.

ובשם ריב"ל כשבת פ"א ה"ד, שקלים
דפ"ג, ע"ז פ"ב ה"ח.

ובברכות פ"ה ה"ד ר' תנחומא בר
חייא בשם ר' שמלאי.

ובשבת פ"ג ה"ז ר' יסא סלק גבי ר'
תנחום בר חייא בעא מיעברתיה קומי
(רצה להעביר המנורה מלפניו בשבת) אמר לו
בפנינו?

ובבב"ק פ"ג ה"ז ר' חנינא בר פפא
סליק לגביה ר' תנחום בר חייא שהיה
אבל ויצא כננדו בכגדים שאינן קרועין
א"ל מנ"ל הא? אמר לו ר' תנחום ב"ח
הבין הוה ר' סימון רבי עבד, ובקש
מ"ח בר פפא שיתפלל עליו.

וב"ר פ"ק"ו גרס ר' תנחום ב"ח דכפר
אגין.

יוסי נראה שצ"ל ר' תנחום בש"ר אמי.
וכן ר' תנחום אמר ר"ה כמ"ק מז;
ר' תנחום א"ר חנילאי כיבמות סב;
(ונראה שצ"ל שם ר' תנחום בר חנילאי).

ר' תנחום א"ר מבלא כסנהדרין כח;
ר' תנחום א"ר יוחנן כשבת לט;

ובסנהדרין צג. א"ר תנחום דרש בר
קפרא בציפורי.

הלכותיו מצינו חגיגה ג. אמר חרש
באזנו אחת וחניגד ברגלו אחת פמור מן
הראייה שנאמר וכו'.

ושבת כא: אמר רב נחמן בר מניומי
בשמו נר של חנוכה שהניחה למעלה
מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי.

ובקידושין סב. אמר הנקי כתיב
(והמאמר מוכא שבועות לו. ושם ר' תנחום בר
חנינאי).

וביבמות פ"י ה"ד השיב על קישית
רב שמואל בר אבא שהקשה לר"ן, אך
בקידושין פ"א ה"ב גרס ר' נחום.

וב"ב פ"ה סה"א ר' לעזר בר' יוסי
(האמורא) בשמו.

ובס"ה"ד, כתב שרב גדא שמעיה, והוא
מ"ס שרב גדא היה שמעיה דרב ששת
כעירובין יא; וכן מה שמביא ששאל
מרב פפא בריה דרב אחא בר אדא
וכונתו לברכות כט: הוא שגגה כי ר"פ
בריה דר"א היה בבלי בזמן רבא, ור'
תנחום היה ירושלמי, אך פשט הפשום
שבני הישיבה שאלו מר"פ בריה דר"א
מנא לך הא ולא שר' תנחום שאלו.

מאמריו באגדה מצינו מנילה טו;
שאמר נדדה שנת מלכו של עולם.
ובסוטה לא. אמר כרם נעשה להם
כאספקלריא המאירה וראו.

ובשבת כב. דרש ר"נ בר מניומי בשמו
מאי דכתיב והגור ריק אין בו מים —
אבל נחשים ועקרבים יש בו.

מקורותיו הפרטים מצינו שאירע לו
גם כסנהדרין לט. שא"ל קיסר הא ליהו

ר' תנחום בר הכינאי.

נוכר שבועות לו, אך המאמר מובא בקידושין סב. וסופה יו. ושם איתא סתם ר' תנחום, וכן הוא בדק"ם, ובס"ה גורם ר' תנחום בר הנילאי.

ר' תנחום בר חמא.

נוכר פסדר"כ קענ: ר' נחמיה דיפר בעי קימי ר' תנחום בר חמא בשם ר' סימא.

ר' תנחום בר הנילאי.

היה תלמיד ריב"ל כב"ק נה. ר' חנינא בר עניל שאל את ר' חייא בר אבא מפני מה בדברות הראשונות לא נאמר בהן טוב ובדברות האחרונות נאמר בהן טוב, א"ל — כלך אצל ר' תנחום בר הנילאי שהיה רגיל אצל ריב"ל שהיה בקי באגדה, אול לגביה א"ל ממנו לא שמעתי אך כך א"ל שמואל בר נחום אחי אמו — ואמרי לה אבי אמו של ר' אחא בר' חנינא הואיל וסופן להשתבר.

והוא היה דרשן גדול כדמצינו מדרשותיו תענית ז. שאמר אין הגשמים יורדין אלא אם כן נמחלו עונותיהן של ישראל שנאמר וכו'.

וב"מ פו: אמר לעולם אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה עלה למרום ולא אכל וכו'.

ובסנהדרין ז. אמר לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל.

ושם ק. אמר כל המרעיב עצמו על ד"ת בעו"הו הקב"ה משביעו לעה"ב שנאמר וכו'.

ומכות י. אמר מפני מה זכה ראובן להמנות בהצלה תחלה וכו'.

ובע"ז יח: א"ר חנינאי כל המתלוצץ גורם כלייה לעולם שנא' וכו', וגרסת דק"ם ר' תנחום בר הנילאי וכן הוא בילקוט ישעיה רמז שב.

וביבמות סב: א"ר תנחום א"ר חנינאי

ובסנהדרין פ"א ה"ב אמר ר"כ חבר הוינא ואעלי ר' תנחום בר חייא לקידוש החודש וכו'.

האומרים בשמו מצינו ר' אחא בשם ר' תנחום בר חייא כברכות פ"ג ה"ג, תענית פ"א ס"הא, ושם פ"ב ס"הא, וכן צ"ל בפסדר"כ קסו.

ר' לעזר בר' יוסי (האמורא) בשמו כמעשרות פ"א ה"ג, מו"ק פ"א ה"א, ובע"ז ספ"א ר' אחא ר' תנחום בר חייא בשם ר' לעזר בר' יוסי, בל"ס צ"ל ר' אחא ור"א בר' יוסי בשם ר' תנחום בר' חייא.

ר' חנניה בריה דר' אדא בשמו כברכות פ"א ה"ד.

ר' יודן בשמו כב"ד פ"ורג. ר' יונה בשמו כברכות פ"ה ה"א, תענית פ"א סה"א. ובילקוט ישעיה רמז ש"ז ר' יהושע בריה דר"ת בר חייא.

ר' תנחום בריה דר' חייא

איש כפר עכו.

במו"ק מז: אמר בשם ר' יעקב בר יאחא.

ומקומו היה במכריא במקום ר' אמי כמפורש יבמות מה. שאמר ר' אחא שר הבריה ור' תנחום בריה דר"ח איש כפר עכו פרוק הנהו שבויתא דאתו מארמון למכריא (וברש"י גורם לאנטוכיא), הוה חדא דעיבא מעכו"ם ואתו לקמיה דר' אמי וכו'.

ונשאר לנו ממנו מאמרים אחדים באגדה כתענית ז: שאמר אין הגשמים בעצרון אא"כ נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה.

ובכורות נו: מפרש למה תקנו לפרוש מעשר בהמה בהני ג' זמנים כדי שתהא בהמה מצוייה לעולי רגלים.

ונזכר פטירתו מו"ק כה: כשמת איתקצו כל אנדרמיא (לגרסת ע"י ודק"ס).

ר' תנחום בר ירמיה.

נזכר בירושלמי ברכות ס"פד וסוף מעשרות.

ויסופר גימין פ"א סה"ב שהיה בעיר חפר והורה שם א"ל ולא כן אלפן רבי שאסור לתלמיד להורות הלכה לפני רבו עד שיהא רחוק יב' מיל והא ר' מנא רבן יתיב בציפורן, א"ל ייתי עלי דלא ידעית, ובסנהדרין ה: מובא ר' תנחום בריה דר' אמי איקלע לחתר דרש להו— א"ל לאו ר' מני דמן צוד איבא הבא— א"ל לאו אדעתאי.

ובשביעית פ"ו ה"א איתא המעשה על ר' תנחום בר חייא, ובתנחומא אחריו הגרסא ר' נחום בר ירמיה, וביק"ר פ"כז הגרסא כבירושלמי גימין.

ונראה בכירור שהצדק כגרסת הירושל' גימין כי אי אפשר לומר כגרסת שביעית, כידוע שר' תנחום בר חייא היה תלמיד ר' סימון כמבואר בערבנו ואיך יהיה תלמיד ר' מנא, ואי אפשר לומר שהוא ר' מנא הראשון יען שזה ר' מנא היה בטבריא ולא בציפורי, ומה שהקשה במבוא הירושלמי איך אפשר שלא ידע שר' מנא היה בציפורי, ל"ק מידי כי באמת היה כמעט כל ימיו בטבריא מקום אביו ר' יונה ורבו ר' יוסי, וגם היה הולך תמיד לקיסרין, ואך לעת זקנתו הלך לציפורי מקום ר' חנינא שהיה שם הראש, ור' חנינא מחל לו כבודו ור' מנא נתמנה לראש ולכן לא ידע ר' תנחום בר ירמיה מזה וזה ברור.

ובתנחומא צ"ל ר' תנחום תחת ר' נחום.

ונזכרה בכ"ר פ"ג"ח דרשה ממנו.

ר' תנחום בר מרי.

נזכר כתובות פ"ח ה"י אמר בשם ר' יוסי (האמורא) וקאי על דברי ר' אבהו אר"י.

כל יהודי שאין לו אשה שרוי בלא שמחה — שנאמר וכו', נראה שצ"ל ר' תנחום בר חנילאי.

ובן מצינו דרשותיו בתנחומא וירא"א, שמיניי, חקתיה, תצאה, ושם תוריעיא א"ר תנחום בר חנילאי בשם ר' ברכיה נראה שצ"ל להיפוך.

ובירושלמי תענית פ"ד ה"ד מאמרו הנפלא במינו שאמר קלוקל חשבונות יש כאן, ובאיכ"ר פ"ג פ' נחפשה מעשהכר' בא בר זבדא ור' תנחום בר חנילאור' יאשיה נפוק לתעניתא וכו', והמאמר הוא מירושלמי תענית רפ"ב ושם ר' תנחום בר עלאי.

האומרים בשמו מצינו ר' לוי כב"ר פ"דיו.

ור' פנחס כברכות פ"ט ה"א"נו:

ויסופר עליו תנחומא משפטימ"ח כשהיה לוקח ירק או בשר לבני ביתו היה אומר להם הפרישו לעניים חלקם, ואפשר שהוא ר' תנחום סתם.

ר' תנחום בר חנינא.

נזכר ברכות פ"ד ה"ד אמר צריך אדם ליחד לו מקום בבית הכנסת, וכו'.

ר' תנחום בר' מרפון. ר' אבין בריה בכורים רפ"ב.

ר' תנחום בר יודן (או יהודה).

נזכר בירושלמי ברכות פ"ו ה"א-ל"ט: אומר על דברי ר' חייא בר אבא שצ"ל ברוך ש"ב מלכותו לע"ו, (וזה כונת היוחסין שמבוא ר"ח בר יודן ע"ר חייא בר אבא ובס"ה"ד כתב לא מצאתי). ושם ספ"ו, ופ"ט ה"ה אמר צריך לברך בין על מדת הרחמים בין על מדת הדין (ושם איתא ר' תנחומא בן יהודה אך בויק"ר רפ"ד מובא המאמר ר' תנחום בר יודן). יומא פ"א ה"א ב; פ"ב ה"א-ח:

ר' תנחום בר' יוסי.

נזכר תנחומא ויצא"כב, ונראה שצ"ל ר' תנחום בשם ר' אסי.

ר' תנחום דמן יפו.

נזכר בפרד"כ ר"פ כחצי הלילה אמר
בשם ר' נחוניא, ובפס' רבתי שם אמר
בשם ר' מנא דקיסרין.

ר' תנחום דמן נוי.

נזכר שבת ל. שאול שאילתא וי לעילא
מר' תנחום דמן נוי מהו לכבות בוצינא
דנורא מקמי באישא בשבתא, פתחואמר
כרב יהודה אמר רב, ודרש שם דרשה
ארוכה ומסיים ולענין שאילה דשאיילנא
קרמיכון נר קרויה נר וכו', ומהו אנו
רואין שהיה הדין והדרשן בעירו.

ר' תנחום דמן פרוד.

בע"ז לא. יוספר שר' יוחנן איקלע
לפרוד אמר כלום יש משנת בר קפרא
הנא ליה ר' תנחום דמן פרוד, ומשמע
שם שהיה תלמידו דבר קפרא.

ר' תנחומא.

כבר האריך למדאי הרה"ג ר"ש בובער
בהקדמתו היקרה למד' תנחומא שסתם
ר' תנחומא הוא הנקרא ר' תנחומא בר
אבא, או ר' תנחומא ברבי, והיה דרשן
גדול.

רבו היה ר' אבא הונא הכהן בר'
אבין כבמ"ד פ"ג"ז א"ר תנחומא בר אבא
אני שאלתי ולמדתי אותה לפניו.

ובירושלמי מצינו המיד א"ר תנחומא
בשם ר' חונא (הוא ר' הונא רבנ) כפאה
פ"א ה"א, חלה פ"א ה"ג בכורים פ"א
ה"ו, שבת פ"ו ה"כ"ט, שם רפס"ו,
פסחים פ"ו ס"ה, או כבמרש תהלים
פצ"ב"א ובמ"ר פ"ג"א. א"ר תנחומא
שאלתי אותה לר' הונא וא"ל ראינה
בבבל, וביבמות פ"י ה"ו ר' תנחומא בשם
ר' הונא.

וכן מצינו ר' תנחומא בשם ר' אבא
כאיכ"ר פ"ב"ג.

ר' תנחומא ור' אבא בר כהן בשם ר'
אחא כב"ר פלני.

ר' תנחום בר מריון.

נזכר מעשרות פ"א ה"ב אמר בשם
ר' יוחנן, ובב"ר פכ"ב"ו יספר אית
כלבין ברומי דידעין למשתדלא וכו'.

ר' תנחום בר נחמני.

מובא באוצר ישראל מילקוט ישעיה
רמו שצ"א, ולא נמצא בילקוט שלנו.

ר' תנחום בר עילאי.

אמר בשם ר' יוסי בר' חנינא חגיגה
פ"א רה"ב.

ובמעשרות פ"א ה"ב ר' אייבו בר
נגרי ור' תנחום בר עילאי בשם ר' נחום
בר' סימאי.

ובתענית פ"ב ה"א ר' נא בר זבדא
ור' תנחום בר עילאי ור' יאשיא נפקו
לתעניתא — דרש ר' תנחום בר עילאי
(ונראה שצ"ל בר' חילאי).

ונזכר בהלכה תרומות פ"ב ה"ג, שבת
פ"ג ה"א.

ונפטר בחנוכה כירושלמי סוף מו"ק.

ר' תנחום בר פפאי.

בירושלמי קידושין פ"ג ה"יא יוספר
ששלח ושאל לר' יוסי תרין עובדין מן
אלכסנדריא אחד בפניה ואחד בא"א, ור'
יוסי צוה לר' מנא תלמידו לחתום על
התשובה. וזה ר' יוסי הוא חברו דר'
יונה ולא ר' אסי, ושנג בזה בערך מלין
ערך אלכסנדריא, והצדק עם מבוא
הירושלמי.

ר' תנחום ברבי, התניה דר' שמלאי.
נזכר במ"ר פ"יא"ג.

ר' תנחום ביצרייא.

נזכר בירושלמי כלאים פ"ג ה"א,
וביוק"ר פט"ר ד' תנחום בצדוריייה בשם
ר' ירמיה.

ר' תנחום דכפר גון.

בירושלמי נ"ב פ"ה ה"א אמר בשם
ר' לעזר בר' יוסי (האמורא).

בשם ר' אייבו כפס' רבתי פ' זכור ס"ג.
 בשם ר' אלעזר כשבת פ"ד ה"ג,
 פסחים פ"ד רה"א, כ"ר פכ"דו.
 בשם ר' בנייה ככ"ר פ"חדא.
 בשם ר' יצחק בר' אלעזר ככבורים
 פ"א ה"ג.

בש"ר לוי ככ"ר פ"גרכ.
 בשם ר' חמא בר"ח כפס' רבתי פ'
 החודש.

ובשקלים פ"ג ה"א אמר ר' תנחומא
 איתקשיות קימי ר' פנחס.
 בשם ר' שמואל כפס' רבתי פ' תשא
 ס"י ושם ר"ת ברבי.

ויסופר עליו ככ"ר פל"גג ובויק"ר
 פל"דדו שהיו צריכין למטר וגור תענית
 ולא ירד מטר על ודרש להם, בני!
 התמלאו רחמים אלו על אלו והקב"ה
 מתמלא עליכם רחמים, עד שהן מחלקין
 צדקה ראי שאחד נתן לגרושתו כסף אתו
 לגבי ר' תנחום וספרו לו העבירה שמצאו,
 וכששאלו ר' תנחום למה עשה כזאת א"ל
 ראיתי אותה בצרה וריחמתי עליה,
 באיתה שעה הגביה ר' תנחום פניו כלפי
 מעלה והתפלל ומיד ירדו גשמים.

מקימו היה כעיר אנטוכיא ככ"ר
 פ"יט"ד ששאלו המינים את ר' תנחומא
 באנטוכיא למה כתוב אלהים לשון רבים
 והוא השיב להם תשובה נכונה.

דרשותיו היקרות מלאים במדרשים
 ואליו נתייחס המר' תנחומא אשר תלמידיו
 סדרו אותו כאשר הוכיח למדאי הר"ש
 בובער בטומ"ר.

ונזכר פ"א בהלכה בחולין נה: מתקיף
 לה ר' תנחומא וכללא הוא והרי מונלא,
 ואפשר ששם צ"ל ר' תנחום.

ר' תנחומא אדרעי. ערך ר' תנחום
 אדרעי.

ר' תנחומא בר אבא. ערך ר' תנחומא
 (תתס).

ר' תנחומא בר יהודה. ערך ר'
 תנחום בר יודן.

ר' תנחומא בי ר' יונה ממצוצרא
 או ממצוצרא. נזכר פסקתא רבתי פ'
 תשא"ח.

ר' תנחומא בי ר' מנחם בר יעקב.
 נזכר פס' רבתי פ' תשא"ט אמר בשם
 אביו.

ר' תפדאי.

נזכר כ"ר פח"יא אמר בשם ר' אחא,
 ובס"ה"ר נרס ר' תפריי, ושם פ"ידג ר'
 תפריי.

תקיפי דא"י.

בן נקרא ר' יונה כתענית כג: ור'
 שמעון בן לקיש כמגילה כח:

תקיפי קדמאה.

בן נקראו ר"ג כסנהדרין יא:

תרדיון.

ר' אלעזר בן תרדיון גיטין פ"ו ה"ב.
 ר' חנינא בן תרדיון אבות פ"ג מ"ב.
 ר' יצחק בן תרדיון מד' תהלים פ"לא"ו.

שמות החכמים המובאין ביוחסין ומה"ד בחלק הזה ולא מציאתים
 או שנשתבשו.

ר' לוזי תלמיד ר' יוחנן.

ר' מני בר חלקיה, ערך מניומי בר חלקיה.

ר' מנחם בר כפרי.

ר' מנשיא בר יהודה.

שניאות והשכמות.

- צד 204 והיה באמת מתלמידיו דר"ג שאמר הלכה משמו כפאה פ"ב מ"ד, וצ"ל וכן הוא בתוספתא צוקרמנדל כלים ב"מ ספ"ט.
- צד 263 בערך במימי, וידידי הר"הג ר' ברוך יפית מו"ץ במגנראג כתב לי שאפשר שהוא אינו שם העצמי אך הוא לשון רומי Petitio, והוא לשון תפלה ובקשה, והאיש הזה היה ש"ץ ולכן קראוהו בשם זה.
- צד 379 בערך ויתור מעונה, כתב לי דודי הרב המופלג ר' מרדכי הערץ שפירא נ"י מתושבי ירושלים שהראה את ספרי לפני הרב הגאון ר' חיים בערלין נ"י ובקשו שיכתוב לי שבחדושי הרשב"א סוף כתובות הביא את הירושלמי וגורם משום התנאי, ובנועם ירושלמי כתובות פ"א ה"ב יאמר שצ"ל משום ויתור מעתה, ואין זה שם חכם.
- צד 402 וכתוספתא שבת פ"יג, צ"ל פ"יו.
- צד 562 בערך יהודה כריכי, ידידי הר"הח ר"מ גראסבערג הראה לי הירושלמי ב"מ פ"ב ה"ח וז"ל יהודה בר' עאל לכנישתא שבק סנדלוי ואולין (נגנו) אמר אילו לא אולית לכנישתא לא אולין סנדליי, והמעיון שם יראה שדברי הירושלמי אינם שייכים כאן והפני משה נדחק מאוד בפירושו, ובאמת נשמטו מן ההלכה זו, וזה דבר אמת.
- צד 577 לפרקא יהודה, צ"ל לפרקא דר' יהודה.
- צד 671 ר' יוחנן לא הלך לבית ועדא ג' שנים ומחצה, נשמט תיבת ועיון שהש"ר פ' דודי לי.
- צד 681 אם רי"בו היה כהן, העירני ידידי הר"הג ר' ברוך יפית מהתוספתא דאהלות פמ"ז שאמרו שם שאלו תלמידיו את רי"בו בודק מהו שיאכל, אמר להם אינו איכל, אמרו לו למדתנו רבינו שיאכל, אמר להם יפה אמרתם מעשי שעשו ידי וראו עיני ושכחתי, כששמעו אזני עאכ"וכ, ומוה משמע קצת שלא היה כהן, עכ"ל, אבל אפשר לומר יען שהיתה או שעת הסכנה ופיקוח נפש לכן אף שהיה כהן עשה זאת שמא ימצאו חי ע"ש.
- צד 843 נגור ואתנת, צ"ל נגיד ואתנת.
- צד 849 והא איכא לספוקא, צ"ל לספוקה.
- צד 851 בערך כלייליל צ"ל כיליל.
- צד 859 אתר ערך ר' לוי בר חייא, צ"ל ובשהש"ר פ"אה ר' לוי בר היהא אמר בה ג' שימין.
- צד 921 כשלחם, צ"ל כשנלחם.
- צד 1038 בערך ר' ראובן בן איצטרובלי, נשמט שנוכר באבות דר"ג פ"טו, ובסה"ד מביא שרצה שיהרגוהו במקום ר' יהודה בן בבא ואינו מביא המקור, וידידי הר"הח רמ"ג אמר לי שכן הוא במדרש עשר גליות הנדפס בבה"מר.
- צד 1199 בריש העמוד, משנה שלמה, צ"ל שלימה.

ברכה על המוגמר.

אין בפי די מלים ואין בעמי די דיו להביע את רגשי לבבי לה' אלהי חסדי אשר נתן לי כח ועצמה לעמוד ולשרת לפני מלכי רבנן ולקבצם כולם אל מקום אחד, כי מי אנכי כי באתי עד הלום, לבא על המוגמר ולראות היכל תפארה כזו, היכל אשר יכיל בקרבן מאה וששים ועוד תולדות תנאים הנזכרים במשנה, וכמה מהם אשר יכילו ספר שלום בפ"ע כמו רבן גמליאל, רבי וכדומה, והמה לערך מאה וחמשים, ושתי מאות וששים ועוד תנאים הנזכרים בברייתא ותוספתא, ושלישה אלפים וארבע מאות אמוראים הנזכרים בתלמוד בבלי וירושלמי ומדרשים.

בהבימי על אלה אומר בשמחה רבה מי ילד לי את כל אלה, ובאשר אמרתי בהקדמתי כי דבר גדול בזו צורך לקיבוץ חכמים הרבה, אבל איש אחד אם יעמוס עליו העבודה הקשה הזאת נבוג יכול, אך ה' הנותן ליעף כח חזקני ואמצני לעמוד לשרת לפניו כהיום הזה.

ובגמרי את ספרי הגדול הזה ישבתי משומם ודואג מאין יבא עזרי להוציא לאור ספר אשר כרוך אחריו הוצאות גדולות מאוד, והנה הקרה ה' לפני האנשים היקרים והנכבדים, הוא האיש היקר מאוד נעלה מר חיים דוב גינזבורג בעל בית הדפוס הגדול המוציא לאור העיתון היומי המפורסם בשם „אידישר עקספרעסס“ ובן משק ביתו אשר כל בית דפוסו נחתכים על פיו הוא החכם נאמן רוח מר דובער ווערבע נ"י והמה הקילו מעלי בכל מילי דמיטב ופתחו לפני את בית דפוסם והשתדלו בכל כחם ליפותו ולשכללו בכל מיני יופי והדרה, ולכן אומר ינוחו ברכות על ראשם ולכל העוסקים בספרי, ואומר הברכה יהא רעוא דתורע ולא תחצד, תעייל ולא תיפוק, תיפוק ולא תעייל, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, לבלבל פתורך, ולא תחזי שתא חרתא (מ"ק ט:), וה' ישפיע ברכתו עליכם ממעל וככל אשר תפנו תצליחו.

בברכת המוהבר.

TOLDOTH TANNAIM VE'AMORAIM

Comprising the Biographies of all the Rabbis and other persons mentioned in Rabbinic Literature. Compiled from Talmudic and Midrashic sources and arranged alphabetically

IN THREE VOLUMES.

BY

AARON HYMAN

Author of "BETH VAAD L'CHACHOMIM" and "PATHSHEGEN HAKETHAB."

Volume III. ג-ה

LONDON,

"Express," English, Russian and Hebrew Printers, 89, Commercial St., E.
1910.